M.S. en L.º pergamino, mal tratado, con 228 hoj.s

Summa veteris recentiorisque Philosophia, Aristotelis authori-

tate munita, auctore Gregorii Navarro. 1775

Rotulata

Navarro in Philos.

Suma Veteris Recentiorisque Phi[losophiae]

Aristotelis authoritate munita, Subtiliorisque Doctrinę N.V.D.P.Fr. Joannis Dunscoti Marianę Puritatis Defensoris, Photum Phenicis ac Theologorum Principis Clypeo Protecta.

Opera, et studio P. Fr. Gregorii Navarro hujus Almę Angelorum, Regularis, Reformateque Observantię S.P.N. Francisci Provincię Filii, nuper in Majori S.S. Apostolorum Petri, et Pauli Complutensi Colegio alumni, et nunc in hoc S.P.N. Francisci Angelorum de la Algava Artium Lectoris.

Dictari incepta sub felici auspicio fortunatissimi Patri anchę S. Joseph B.^me Virginis Deique Genitricis, Marię fidelissi Sponsi, die 7.^a Novembris anni Domini 1774

Suma Veteris Recentiorisque Phi

Aristotelis authoritate munita Subtilisque Doctrine

A.N.D.P.F. Joannis Dunscoti Mariani

Puritatis Defensoris, Phorum Phenicis

ac Theologorum Principis Clypeo

Protecta.

Opera et studio F. Fr. Gregorii Navarro

hujus Almae Angelorum Regularis Refor:

maeque Observantiae S. P. N. Francisci

Provinciae Filii, nuper in Alma

S.S. Apostolorum Petri et

Pauli Complutensi Collegio

alumni, et nunc in hac

S. P. N. Francisci An-

gelorum de la Algava

Artium Lecto:

ris.

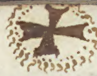
Dicatur incepta sub felici auspicio [illegible] S. Joseph B.mae Virginis [illegible]

Fidelissimi Sponsi die 7a Novembris [illegible]

[illegible]

PRÆLUDIUM PHIÆ

[illegible]

PRÆLUDIUM PHIÆ

Phiā facultas nobilissima, quę intelꝫ hōis illuminat, volꝫ perficit, et volun-
tꝫ dirigit, ualis accepta. Sic scribit a Cicerone in lib. 2° de officiis: Est rerum divina-
rum, et humanarum causarumque, quibus hę res continentur Scia: cererum res contemplat,
earumque causas exquirit; nam ipse Deus orandi, hęc dicit: et in primis Phia
demonstrat. Hic enim Phia summe utilis est, et naria, ut rerum notia imbuat
animus, et in negociis gerendis dirigat; sed Xptiano vero ea plurimum
confert, ut sese in fide corroboret, aliosque confirmet, hereticosque confundat.

Phia potissimum continet in quinque habitibus, seu virtutibus, quos Arilis
refert in lib. 6° Ethicorum C. 3°. scilicet in intelligentia, Scia, Sapia, Prudentia,
et Ars. Intelligentia est notia locorum priorum, quibus mens nra ex sola terminorum
apprehensione assentit. Scia est cognitio certa, et evidens alicujus rei. Sapia
est rerum prestantissimarum, universaliumque notia. Prudentia est directrix actionum
humanarum, ut bonę hę laudabiles sint in genere moris. Ars denique est habitus
cum recta ratione unctus. Hęc oia distē suis in locis declarabimus. Quia vo in Phia
plurima sunt, quę sola probabili conjectura tenemus, iccirco locum in ea tenet opīo,
non quatenus dubitationem dicit, sed quatenus pro se fert mentis nrę assensum alicui
veriti ex probabilibus derivatum, quę tn certum id est evidentia momentis
nequaquam fulcit. Hinc fit, ut exeat incertus re ipsa conceptus non maneat, nobis
tm innotescat aliquando rem posse aliter se here.

Phię sunt quatuor principa-
les ptes. Ima dicit Rōalis, nempe Logca certum prescribens regulas mentis nrę in verum
dirigendę. 2a nominat Supernālis, sive Mephica, qd res contemplat sensibilium omnium
transcendentes. 3a appellat Moralis, nimirum Ethica, regulas exponet moribus
nris honeste componendis accommodatas. 4a. denique natulis, st. Phica, quę in rebus

natalibus, ac sensibilibus verrandis occupat.

Phia ab exordio mundi initiu duxit. Deus eni Primo Parenti oigem rerum scia, perfectaq notia infundit; ut postea dicemus. Sed obsecrata p peccatu originale mente hoiu, ipsoru etia neglia, et tempori injuria, Phia usq adeo obruta, ac consepulta aliqdo fuit, ut illius memoria pene ois sublata videret. Dina tm dirigente providia factu e, ut viri ingenio praestantes superiori judicio nate effeu admirarent, ex admirace diligens inquisitio cau tm inventio multiplici experia Tene confirmata.

In oibus pene naonibus fuerunt Amatores sapie, ac veritatis Praeceptores eximij: ut Hebraei, Rabini, Babiloni, Assirijq Caldei, Persi, Magi, Alijq populi, Alij Duces Phie fuere; Graeci tm prae ceteris celebrant in phie instauraone, quod in singulas ejus pts diligentius incubuerint, et quodaq veluti corpus digestu in posteros trasmiserint. Variae ab istis Phoru sectae manarunt. Secta a e hoiu multitudo, ab alijs quodaq modo secta e dicta, detractaq docta Teneq tenens sub uno duce, seu praeceptore.

Prima secta dicit Dogmatica, et e eoru, qui veritq sese assecutos ostendebant. Inter quos praecipue resonant tales milesij, Pitagoras, Democritus, et Alij. 2a e Academica nomenq sumpsit ab Academia sive alco nemoroso in suburbio Athenaru, quem nobilis vir Academus nomine, Phoru exercitaonibus consecrarat. Hujus sectae Phi assensu oem cohibebant, et nihilominus affirmabant.

Horu principes fuerunt Socrates, et Plato, unde et Platonici dicebant, unde et sceptici, seu Inquisitores, quod lt ignota ee veritq arbitrarent, de ea tm invenienda nequaqu desperarent, ejusq p roptera inquisitione intente vacarent. Pirronici quoq vocati sunt a Pirrone Academico. Socrates a illud celebre dictu proferebat: hoc unu scio, me nihil scire. Plato vo vir eloqa praestantissimus appellatus e Divus qa ceteris ante ipsu aptius de Deo dixerit. At postq multi ab hac secta defecerunt Dogmaticis partu adherentes, Arcesilas methodu Socratis revocavit, ajebat a, ne posse quidq re ulla sciri: unde novi isti Academici appellati sunt Acatalleptici; quasi dicerer: qui nihil oino comprehendi posse arbitra=

rent. Inter tot celebres e Carneades, qui Romæ cum magna eloquentia doctrinam Academicorum explicuit.

Qui tandem Academicorum methodum abjecere, et plures Dogmaticorum opiniones adoptaverunt inter partitis Sectas, Stoicorum, Epicureorum, et Peripateticorum. Stoicorum Dux fuit Zenocitieus ex citio Cypri opido originem ducens, qui Athenis in Stoa, seu potius severioris philosophiæ dogmata tradita, et subtilitate multa ex sophismatibus repleta disseruit; præcipuè verò partem illam, quæ ad mores pertinet, excoluit. Epicureorum secta nomen habuit ab Epicuro ejusdem sectæ Patrono, qui in hortis ubi suos juvenes agebat, Democriti placita, quæ propria fecerat, explabat. Peripatetici dicti sunt, quia ambulantes in lyceo disputabant, quamquam aliqui dicant, solum fuisse quia Aristoteles in loco deambulationis destinato docebat. Horum princeps fuit Aristoteles Platonis auditor, et Alexandri Magni Magister, vir magno ingenio, et omni scientiarum genere instructus, Athenis originem suæ sectæ dedit.

Methodum Peripateticam summa cum laude secuti sunt in Parisiensi facultate quamplurimi præstantes viri, inter quos primum tenet Petrus Lombardus natione postea Parisiensis Episcopus, qui ob collecta Sanctorum PP. circa fidei christianæ misteria sententias, et in quatuor libris digestas, circa medium 12 seculi, Magister sententiarum est appellatus, et Scholasticorum Pater merito habetur. In eadem Academia Parisiensi inter velut primos Peripatetica secta fuit 1º distributa, adeo ut priorum una sit, et eorum sententia, sed varia postea in illis vigerant opiniones de pluribus assertionibus, quæ ex hijs principiis nitide accipiuntur ducunt.

Peripatetici igitur alij dicuntur thomistæ, qui Præceptorem habent S. Thomam Aquinatem patria Neapolitanum professione ordinis Prædicatorum, qui circa medium seculi 13 scholarum Principis nomen Lutetiæ Parisiorum obtinuit. Alij appellantur Scotistæ, qui Joanne duncio Scoto ordinis Minorum S. Francisci conventualium nuncupatorum Magistro gloriantur. Nominales demum alij Peripatetici dicuntur, quorum Dux fuit Guillermus Ocamus natione Anglus, prædicti ordinis Professor, et Scoti discipulus: quamquam in multis ab eo discrepat. Addere his possumus Neothericos, qui, ut sibi placet, varias adoptant sententias. Inter quos præ ceteris efulgent præclarissimi, doctissimique societatis Jesu Professores; sed horum omnium, ut diximus, plenè actum est in generalibus Peripateticæ Philosophiæ Principijs dario.

In medio seculi 17 Gallileus Dux Hetruriæ Mathematicus, Gassendus, Cartesius, aliique postea Philosophiam mecanicam a Democrito, et Epicuro quondam exultam a cineribus illis in quibus per duo sæcula sepulta jacuerat, exuscitarunt; et multis in locis eandem emendantes novis experimentis maximopere illustrarunt. Hinc duæ celebriores Recentiorum sectæ prodiere: Gassendistarum una, alia Cartesianorum, illa Ducem habet Gassendum, ista vero Cartesium.

Hisce autem novissimis temporibus maxime inter Recentiores altera secta viget, Auctore Isaaco Neutono nobili Anglo, et insigni Mathematico, qui et Peripateticorum Ratiocinia dimittit, et aliorum Recentiorum hipotesi negligit, atque de internis rerum naturis perscrutandis minime solicitus in solis earum affectionibus ex Mathematicis deducendis, confirmandisque occupatur.

Nos autem quoniam Scoti doctrinam profitemur, ejusdemque Ratiocinationibus maxime innitimur; idcirco pauca quædam, hic juvat exponere, quæ ad illius commendationem pertineant. Itaque Joannes Duns Scotus anno circiter 1272 natus est. De illius Patria certant ipse Hiberni, Angli, Scoti. Sub finem seculi 13 summa cum laude in Sac. Parisiensi facultate Doctoris laurea insignitus sententias suas exposuit. Omnibus Doctor inter theologos extitit propugnandæ Immaculatæ conceptionis Beatæ Virginis Mariæ, hic enim publica disputatione ejusdem immaculatæ conceptionis tutelam suscipiens in Parisiensi universitate tanto ac pondere, tanta Rationum vi, tanto ingenii acumine, ut Parisiensis Episcopus, aliique Doctissimi viri adstantes summam illius scientiam admirati eundem subtilis Doctoris insigni titulo ornaverint. Inde etiam merito appellatur est Doctor Marianus.

Decessit e vita in die octavo omnium Sanctorum

Hinc enim porro sapientissimo consilio factum est, ut præ tot aliis summis exactissimis viris, tantum Doctoris doctrinam Philosophus ordo seligeret, eundemque ut suum Præceptorem, ac Magistrum veneraret. Unde celebriores orbis Chatholici urbes illius scientiam celebrarunt, atque in ejus obsequium cathedra in illis adhuc usque tempora floret ipsius doctrinæ destinata.

Absque ullo erroris nevo teste Joanne Possevino Lib. Scoti in œcumenicis consiliis inviolati permanserunt. Insignia autem doctrinæ singularemque morum probitatem, ac quæ maximam in Deum pietatem solus computavit, et plures gravissimi A.A. recensent.

DISERTATIO PRŒMIALIS

Antequam Philosophiae partes exponamus, praestat, ut eandem adversantibus vindicemus, et in ea praestanda lux quaedam effulgeat. Etsi Dialecticamque scholasticamque methodum in 1a Logicae parte explanaverimus, nihilominus ut quae in ista dissertatione tradentur, facilius percipiantur eandem illam methodum hic tenendam ducimus, atque in antecessum animadvertimus, ratiocinationem in quibus potissimum tres necessario propositiones, quarum 3a ex prioribus colligitur. 1ma dicitur propositio major, 2a minor, 3a consequens. Istius cum illis connexio appellatur consequentia, quae bona est, si consequens a prioribus legitime profluat: si secus mala. Proinde cum locum dictioni non faciat, propositiones sunt, quae multiplicem sensum habere possunt, capaces sunt distinctioni, quandoque in ratiocinatione duas tantum propositiones aperte praeseferant, quarum 1a nominatur antecedens, 2a consequens, quippe ex antecedente derivatur; nihilominus semper altera propositio subauditur. Sed hoc in 1a Logicae parte clarius videbitur.

QUAESTIO 1a.

An Adam creatus fuerit cum omnium rerum naturalium scientia.

Cum omnibus ratione utentibus notum sit, hunc scientiarum auctorem esse Deum, omnibus etiam manifestum est, ab eo Philosophiam originem ducere, sed ut ipsius exordium in hominibus pervestigemus 1o investigandum est, an Protoparenti Adamo Deus Philosophiam in ipsius creatione contulerit. Pro parte affirmativa stat omnium theologorum, Philosophorumque consensus: cum quibus....

Dicimus, Deum Protoparenti Adamo in ejus creatione Philosophiam contulisse. Probatur 1o ex Ecclesiast. c. 17. Deus cor dedit illis (nempe primis Parentibus) excogitandi et disciplina intellectus replevit illos; creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala, et bona ostendit eis. Sed ista verba sac. script. manifestant Deum contulisse Adamo Philosophiam: ergo ita dicendum est. Minor probatur: Philosophia, ut diximus

quatuor ptes ɔpletit, Logą, Mephicą, Phicą, et Ethicą: sed hę quatuor ptes in verbis illis exprimunt, nā verbū hoc, disciplina intãs ñ nisi Logą demonstrat, quę certis regulis intū hois dirigit. Scia spiritus ad Mephicą ptinet, quę res spiritiles ɔtemplat; sensu implevit cor illorū dicit, quatenus Phicas eis notiones sensibilių indidit, et deniqe mala, et bona ostendit eis Ethicę summā explant: ȝo.

Pr 2°: Genes. C 2° dicit; Adamū nomina imposuisse ɔtis animantibus terrę, et volatilibus cæli; et addit: oē, quod vocavit Adą animę viventis ipsū ē nomen ejus; sed ex his verbis dat intelli, nomina ab Adamo imposita acta fuisse nate cujuscųe aalis: ȝo Deus illi ɔtulit nionē illorū, ac proinde Phicą; nā ut ait S. Joannes Chrisos hom. 14 in Genes, qui ɔgruis nominibus Jumenta appellare, et volatilia cæli, et alias bestias pt, quomodo ñ oi sapia, et intelligentia pollet?

Pr 3°: Deus creavit Adamū in ætate pfecta, illiqe attribuit oēs corporeas pfeciones; sed ex hoc colligit tribuisse etią illi oēm sciā: ȝo. Maj est scrip. Mi pt: sicut Adamus futurus erat humani generis sator, et Parens, ita etią debebat oē tūs hoiū Dr; sed ad hũ fuit creatus cū pfecione corporea: ȝo. Coã ē clara; nā absqe oīgena rerū natalių scia, ñ poterat hoēs docere, et instruere.

Argues 1°: pmi Parentes peccaverunt mandatū Dei transgrediendo, pomūqe vetitū comedendo; sed hoc indicat ignorã habuisse: ȝo Adą ñ fuit creatus cū oi rerū natalių scia. Mi pt: qui scire aliquid desiderat, procul dubio ignorã hēt; sed pmi Parentes peccaverunt desiderio sciendi, ut ɔstat ex fallaci promissione serpentis: ȝo.

Respd ɔcedendo maią, et negdo miną; ad cujus probaonē disquo miną: peccaverunt desiderio sciendi res supernatales, ɔdo; res natales, nego. Instabis: in Genes. dicit, quod post lapsū protoparentū aperti fuerunt oculi eorū, ut colligit ex illo, quod Deus dicit De Adamo: ecce Adą quasi unus ex nobis factus ē sciens bonū, et malū; sed hoc denotat novą habuisse notią:

go. Respd, quod post lapsum aperti fuerunt oculi eorum, eo quod scientia experimentali tum cognoverunt discrimen inter statum naturae lapsae, et statum naturae innocentis. Tum enim senserunt poenam peccati, st, inordinatos concupiscentiae motus, et rebellionem carnis adversus spiritum; quadecausa fecerunt sibi perizomata, ironice autem, et ex indignatione dicit Deus, Adamum factum fuisse scientem posquam peccaverat.

Objicies 2º: Adamus credidit verbis serpentis, et Eva candide fassa est, se fuisse deceptam dicens; serpens decepit me; sed qui origenem scientiam rerum naturalium habet, absurdis cognoscit, serpentem loqui non posse, nec a ligno posse scientiam oriri, et equalitatem cum Deo impossibile esse, quam tamen promissit serpens: ergo Adamus non havuit omnem scientiam. Praesumquod sapientis non est, transeuntis voluptatis gratia violare praeceptum Dei, qui mortem minitatus fuerat transgressoribus: ergo.

Respd negando majorem; nam Adamus non credidit serpenti, sed solum fructum comedit ne uxorem contristaret. Ille ergo sciens, et volens, amore in uxorem victus, perire voluit: non quidem amore concupiscentiae, sed amicali quadam inordinata benevolentia, qua plus aequo uxorem adamavit. Quod autem Eva decepta fuerit a serpente, imbesillitatem sexus, brevitatem animi in mulieribus ostendit. Nec tamen Parentes judicaverunt, serpentem virtute propria loqui; sed potius crediderunt Angelum sub specie serpentina delitescentem organis serpentis uti pro voce efformanda. Sapientes autem peccare, dum voluntas intellectui recta ostendenti renuit adhaerere, et malorum Angelorum, et Salomonis exemplo satis apparet.

Objicies ultimo: Philosophia, et alii, scientiae rerum naturalium sunt habitus naturales, sed habitus naturales non infunduntur a Deo: ergo. Minor probatur: quod a Deo infunditur, creatur; sed tales habitus non creantur: ergo. Probatur minor: quod creatur, nequit acquiri, sed habitus naturales acquiruntur: ergo. Major probatur: habitus supernaturales, ut sunt fides, spes, charitas creantur; sed tales habitus nequeunt acquiri: ergo.

Respd negando minorem, et minorem probationis, distinguendo ejus majorem; quod creatur, nequit acquiri, si excedit naturae vires; concedo; si non excedat, nego. Ad paritatem dico, quod habitus

supernatalis hoc ipso. quod ē supernatalis excedit vires natae, ac proinde acquiri n̄ pt. At vō hūs natalis, et si infundeat, semper inse natalis ēē, et fit supernatalis tantū modo quo admodū sui productionis. Insuper hūs acquisitus fit ex frecuentatis actibus: ergo hūs, ut acquirat, effici devet ab actibus similibus hūi, quos ipse hūs promtiores, faciliores q. reddit; nā hūs natalis dat ad facilius operandū: hūs aūt supernatalis, cū n̄ det ad facilius operandū, sed ad simpliciter posse operari, omnino naturā ē ad subrātā actus. Ac proinde n̄ pt p̄ actus acquiri; quia natūo praecedit ipsos tanquā caā.

QUAESTIO 2.ª

Ex quo fonte hauserint Ethnici Philosophiam.

Nemo ambigit, plurimas veritates recto rōnis lumine Ethnicos deprehendisse. Verū ex quo fonte illas hauserint, n̄ oīū unus ē sensus, quia licet apud Eccles. PP., et S. Script. Interpretes probata sentētia sit, e divinis litteris tales veritates fluxisse, tn̄ in ptē adversā plerique alij viri gravissima momenta statuunt. Pro cujus resolutione....

Dicimus, plurimū probabile ēē, Ethnicos Phōs solidiora dogmata sua a Sac. litt. deprompsisse. Pd: veteres scriptores testantur, Ethnicos Phōs Sac. Codice usos fuisse, et plurima ab illo hausisse; sed nullū ē fundamentū evidenter demostrans hanc veterū scriptorū assertionē falsā ēē: ergo plurimū probabile ē &c. Maior pd: Tertulianus in Apologetico c. 47. ait: quis sophistarū, qui n̄ oīno de Prophetarū fonte potaverit. &c. Videat N. Feraxi, qui prt Tertulianū alios veteres Scriptores refert pro hac sentētia: minor pebit ex solutione argumentorū: ergo.

Objic. 1.º: testimoniū veterū scriptorū nullius ē roboris, si nitat in falso fundamento; sed ita ē: ergo. Minor pd: tale testimonium innititur lib. Aristeae, quo historia graecae versionis à 70.ª Senioribus peractae continetur; atqui ea quae in hoc lib. referuntur commentitia ēē, et a Judaeis confecta videntur: ergo. Minor pd. Aristeas refert, Theopompū historicū

et Theodecte Poeta, utrumque a Deo punitum, illum mentis alienatione, hunc oculorum caecitate, eo quod, Sac. Codicem attingere temere attentavissent, utrumque etiam postea veniam a Deo postulasse, et obtinuisse. Quae miracula sane ingenium Iudeorum omnino sapiunt, et plura refert, quae conficta esse credimus. Praeterquamquod probabile est, Graecam illam versionem a Iudeis Alexandriae degentibus perfectam fuisse, sed cum summa dilligentia servatam simul cum hebraico textu, ne ad gentilium manus perveniret: ergo testimonium illud falso nititur fundamento.

Resp. negando minorem utramque, et distinguendo maiorem: ea, quae in his libris continentur, a Iudeis conficta videntur, quoad aliqua, concedo; quoad omnia, quae continentur in tali libro, nego. Ex argumento etiam probabile, at tamen non infert, neque improbabilem esse, quamvis ibi aliqua relata falsa videantur, non tamen omnia. Hinc Huetius, aliique eruditi viri testimonio Demetrii Phalerei ab Aristea relato probavit, et sibi totum Pentatheucum, saltem aliquas illius partes, ante Regis Tholemei Filadelfi aetatem, graece reddita fuisse: quod si indubium non sit, tamen sua probabilitate non caret.

Replicabis: Josef Hebraeus recenset, quod Tholomeus Rex mirari se aiebat, Historicos, et Poetas veteriores nunquam meminisse legis Mosaicae: ergo potius dicendum est, eam legem illis ignotam fuisse. Item: ex pena, quae referebat, quam Theopompus, et Theodectes a Deo mulctati dicebantur, abstinere debuissent Graeci, ne Sac. Codicem attingerent: ergo. Resp. Tholomeum quaerere admirandum fuisse Graecorum sapientes in coetu vitae institutione divina legis Mosaicae dogmata non usurpasse, et alto silentio memoriam ejusdem praeteriisse; at hinc minime sequitur, Ebreorum volumina non innotuisse Graecis. Nec poena, quae referebat afflicta Theopompo, et Theodecti alios abstinere debuit: illi quippe audaciori animo liberiori Sac. literas attigisse dicebantur; at alii non eadem prava affectione Sac. Codicem consulere potuerunt, ut rerum natalium notitiam, earumque primordia ex ipsis colligerent.

Objic. 2°: Ethnici saltem non potuit addiscere ad Sac. Codicem: ergo nullum ex illo dogma deprompserunt. Prob. Ant.: Alienigenae, qui in Palestina ante captivitatem Babilonicam morabantur, illum legere non potuerunt;

ga tenne temporis exemplaria paucissima exant, atque via sacerdotibus, et senioribus Iudeorum perspecta, nec Rex Iosias ea por modum evulgavit, dicta propterea divinae legis Restauratrix, ut constat ex lib. 4º Regum c. 22º.

9º. Respondeo negando antecedens, et consequens probationis; nam praecepto Dei, inquit Maimonides, singuli Ysraelitae jubebantur sibi scribere lib. legis, qui a scribendi peritus non erat, scriptum pretio comparare debebat; ac ideo maxima voluminum copia apud Iudeos extitebat. Pijssimus autem Rex Iosias publice legi divinam legem, ut populi depravatos mores reformaret; et propter hoc dicitur reformator illius. falsum etiam est, vetitum fuisse Iudeis gentem edocere. Sed quamvis hoc permitteretur, non tamen sequitur, talem praeceptum fuisse eos observasse, sicut de alijs videtur.

Sed contra: Iudeis vetitum fuit consortium cum Gentilibus: quod non potuerunt legem, vel scire Sac. Codicem. Antecedens constat ex c. 18 Ioann. ubi dicitur de Iudeis: non introierunt in pretorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Respondeo distinguendo antecedens: vetitum fuit consortium cum gentilibus in profanis ritibus, et sacrificiis; concedo; in omnibus, nego. Et hoc est, quod colligitur ex Ioann. et Iosefo.

QUAESTIO 3ª.
An sit apud Nos vera Philosophia?

Post primi Parentis peccatum, mentem hominum obcaecatam esse, ac proinde imperfectam in nobis Philosophiam permanere; omnes Chatholici fatemur; atque ideo Democritorum insaniam deridemus, qui nostrum infirmitati abditi, omnia sibi certa esse, temeraria presumptione jactitabant. Etenim pene infinita sunt, quae a nobis comprehendi non possunt. Velut prima rerum naturalium exordia, continui compositio, aestus maris reciprocus, et multa alia. Hinc illud commune effatum: Ars longa, vita brevis, occasio preceps, experientia fallax, Iudicium dificile. E contra vero, alij Philosophi Academici dicti, nihil cognosci, nihil perfici, nihil sciri posse ajebant; quos quidem nomine tantum non vere Philosophos nominamus; atque ad ipsorum errorem repellendum presentem quaest. instituimus. Sensus ergo hujus quaest. non speciatim, sed uniuersim procedit;

idē, n̄ de singulis rebus, quæ in Phiā ɔtinent, et suis in locis pertractabimus; s͞d solū de ipsa Phiā in genere sumpta; an apud nos existat.

Dicimus in ɔ͞rīo apud nos veram existere Phiam. Si post Natē expresse docet N. subl. D.ᵃ in 1º D. 3º quæst. 4ª. Pr. 1º: tria prīa, s͞t, impobile ē, idē simul ēē, et n̄ ēē: oē totū ē majus sua p̄te, certa prorsus s͞s, et explorata; s͞d in hoc stat vera Phiā: g°. Maj. p̄t: nā tātū ea prīa ɔponentes ita se hēn͞t, ut unus alterū includat, et unius notiā, notiā alterius inferat; quoties g° inter n̄ēx tios illos p̄cipit, ratio cogᶜⁱᵗ eorū invicē cognōnē, aut repugnā. Ita dū cogco quid sit totū, aliquid intelligo maj. p̄te; et qui p̄cipit quid sit ēē, agnoscit profecto illud pugnare cū n̄ ēē. Atqui mens nr̄a n̄ p̄t simul assentire duobus ɔtradictorijs, hoc ē, n̄ p̄t simul affirare, et negare; g° ratio assentiā ʋ̄ricit tria prīa, nisi voce tenus p̄t eadē rejicere.

Pr. 2º: Corpora aspectabilia existere, tam evidenter innotescit, ut de eis nullus sanæ mentis hō dubitare possit: g° corporū exista nobis certa ē. Ans. ē manifestū; nā quot hōes sensibus integris, rectēq. dispōtis vigent, pro certo hēn͞t, corpora extra nos posita existere; atq. id singulis 1º obtutu verū apparet; quin aliqui ostendant hac in re hōes falli; nā quāvis aliquis sceptcus nobis hæc oiā reponat præstigiarū instar, nobis tantummodo apparere; sic ratiocinamur: tales appariencie, l. s͞s a se ipsis, l. ab aliō; n̄ a se ipsis, quæ ingenitæ s͞s, adeoq. possunt n̄ ēē: nihil ā valet efficere se ipsū, cū nihil possit ēē prius, et posterius se ipso. Caā vo debet ēē prior suo effū: g° appariencie, illæ s͞t ab aliō. Ideoq. stat tūa quædā caā, quæ oīno independens ē, et naā, ac proinde Deus; atqui si Deus existit, summū utiq. bonū ē, et optimus, et sapientissimus mundi creator; dedecet g° summū diviⁿ Numinis bonitē, Majorū, aut Histriōnū instar nos decipere, et in nobis fallendis delectari: g° nos in hac corporū aspectabiliū ɔtemplaōne n̄ fallimur; ideoq. corporū exista certa nobis ē.

Pr. 3º: Intimus animi nr̄i sensus unumquemq. ɔvincit, actus mentis nr̄æ re ipsa existere: g° ejusmodi actus certi nobis s͞s, et explorati. Ans. p̄t experiā: nec in hijs p̄t quisquā semetipsū decipere, nā et ipsa deceptiō internū mentis actū ostendit: g° manifestū itaq. ē, multa a nobis p̄cipi, multa nobis

certa ēe, et explorata. Quod ipsu[m] insitu[m] nobis in Sc[ienti]a[m] acquisitio[n]is appetitus declarat, qui ab optimo rerum n[atu]rae Auctore procedit, neque subinde p[otes]t, in quis ho[min]ibus inutilis ēe, Deo, et n[atu]ra, ut fert co[mmun]e prologuiu[m] nihil frustra agentibus: igitur vera apud nos existit Ph[ilosoph]ia.

Objic. 1º: mens n[ost]ra in suis p[er]ceptionibus dependet a sensibus n[ost]ri Corporis; atqui sensus fallaces s[un]t, et erroribus obnoxii, ut ipsa experi[enti]a demonstrat: ergo o[mn]is p[er]ceptio mentis n[ost]rae fallax ē; adeoque mens ipsa nihil p[otes]t certo cognoscere. Resp[ondeo] disting[uen]do maiorem: mens n[ost]ra dependet a sensibus quasi a nunciis, conc[ed]o; velut ab organis, nego, et disting[uo] minorem: sensus s[un]t fallaces p[er] accidens, conc[ed]o; p[er] se se, nego minorem, et con[sequentia]m. Itaque

Itaque mens n[ost]ra pro statu isto mortali pendet a sensibus, quasi a nunciis, quatenus o[mn]is n[ost]ra cognitio praeviam h[ab]et sensuum operationem, n[on] tamen pendet a sensibus, velut ab organis, seu instrumentis, quibus ipsa intellectiva perceptio effi[cia]t. Sensus a[ute]m n[ost]ri p[er] se se, seu ex sua n[atu]ra n[on] falluntur, s[e]d solu[m] p[er] accidens, hoc ē, ex defectu rectae dispositionis, aut ex medii varietate, l[ve]l carentia proportionis cu[m] obiecto. At cum intersit perfectioni sensus, virtute sua errorem sensuum cognoscere, et corrigere p[otes]t, l[ve]l dignoscendo impedimenta occurrentia, l[ve]l alterius sensus recte dispositi utendo. Quapropter mens n[ost]ra p[otes]t certas sibi comparare notitias, quas n[on] ab ipsis sensibus accipit, s[e]d ex praevia sensuum operatione, p[er] sese colligat; et hoc facit media Ph[ilosoph]ia, quae docet illi n[on] assentiri sensuum repraesentationi, nisi post accuratam ponderationem.

Objic. 2º: mens n[ost]ra mutabilis ē, et errori subiecta; ita ut aliquando videat nobis videre, et audire ea, quae re ipsa n[on] existunt; quod praecipue contingit in somnis: ergo nullam p[otes]t mens sibi comparare certam, et exploratam notitiam. Resp[ondeo], quod mens n[ost]ra n[on] semper est obnoxia errori. Dum h[ab]et obiectum expeditum, et proportionatum, certam illius notitiam assequi p[otes]t, l[ve]l ex evidenti experi[enti]a, l[ve]l ex intimo conscientiae sensu, l[ve]l ex ipsa terminorum apprehensione, quorum aptissima quidoque ē cognitio. Aliquando a[ute]m mens n[ost]ra fallit, s[e]d id n[on] nisi p[er] accidens contingit; dum praecipiti Iudicio rebus n[on] satis exploratis assensum praestat. Et quamquam in somnis errorem

rum cognoscere n̄ valeamus, qa pfecta mentis operao lr impediq; id tn possumus dum vigilamus.

Objic. 3º: pro varia corporis dispoone obta diversa apparent. sic idq aer Iuvenis calidus, seni frigidus videt; idq qe cibus hoi sano suavis, infirmo amarus; ipsa enim rerum figura, ac magnitudine, sexcentisqe alijs experimur. Hinc tanta stat varietas opionum, ut pene de obus diversi diversa sentiant, et quot capita, tot sentes; igit et si dicere possimus, res uno, l, altero modo nobis apparere, nihil tn affirmare lr, velut certum, et exploratum. Respd, nos in praesenti n̄ de singulis rebus disserere, ut jam diximus, sd univsim tantumodo disputare; itaqe deo invicem discernere oportere, nimirum substam rei, ex ipsius modum, sive affeones, hae apparent diversae ex varia corporis dispotione, ex ipsis medii diversitate, alijsqe de causis. Itaq de rerum corporearum substa, seu existentia idq oes hoes opinant. idq dicimus de veritate Axiomatum, pricipium, alijsqe de rebus, quae, l, evidenti rone, l, certa experienta demonstrant.

Objic. 4º: cognitio certa exigit obtum narium: sd oia, ut pote corruptibilia sunt contingentia: qo n̄ pt hoi cognitio certa. Respd distinguendo maiorem: cognitio certa, et evidens exigit obtum narium, quo ad essentiam, cdo; quo ad existentiam, nego, et sic distincta mari ruit argumentum. Nulla res creata e narium quo ad existentiam, sd quaelibet libere a Deo producit, et contingenter existit. Certum, quaelibet res ex intrinsecis suis talem exigit naturam, ut sine illa nequeat, nec intelligi possit; et ideo dicimus, res creatas ee narias quo ad essentiam. Unde naturaquaedam intercedit connexio inter subiectum, et praedicatum cujuscumqe ppnis nariae, quatenus mutuo invicem sese postulant. Certa porro evidens qae cognitio obtum respicit narium n̄ quo ad existentiam, sd quo ad essentiam, quod in praefata connexione consistit.

Hic advertendum e, Deum, ut jam diximus n̄ posse fingere, alioquin mentiret, et Auctor ee peccati, Dum igit Lucae c. 24 legimus, Xptum Dominum Discipulis in Emmaus euntibus apparentem finxisse se longius ire, et Joann. c. 20, se aspiciam per-

buisse Mariæ Madalegnæ sub specie hortulani; hæc similia n̄ ad fallendū, s^d ad docendū præstita fuisse intelligimus: atque in istis apparitionibus misteriū r̄tè accipimus; quo Xptus aliena spē ad breve tempus semetipsū occuluit, ut gratius postea se manifestare, ac credentes doceret. Etiā ē notandū, nos nequaquā posse ꝯp̄hendere om̄ē Diñā providā, quo placuit Deo, res creatas pro nutu disponere. Id sig̃ficat Ecclesiast. c. 8. dicens: intellexit, quod om̄iū operū Dei nullā posse hō invenire r̄oñē eorū, quæ fiunt sub sole. et quanto plus laboraverit ad quærendū, tanto minus inveniat: ita hunc locū explat D. Hyerom.

QUÆSTIO 4^a.

An expediat Xptiaño Phō unā selligere sectam?

Ex triplici fonte veritas derivat^r, nempe ex diñā revelat^e ex perita expēriā, atque ex evidenti r̄oñē. Illius acquisitionē Phus incubit, nec spes inanis erit, si recti, ac veri cognitionē lineis animus innitat^r. Nunc itaque inquirimus, utrū Xptiaño Phō expediat, unicā seligere sectā Phandi, an potius sit illi p oēs vagandū. Sensus quæst. n̄ ꝯplecti^r singula unius sectæ docmata, nec unius Auctoris singula verba, quæ pugnandū, pro illis s^t, ~~&c~~ velut, pro aris, ac focis. Id q̃ō petimus, nunc magis expediat Xptiaño Phō, probatæ cujusdā sectæ principalia docmata fidelit^e amplecti; an vari pro libito oīū sectarū capitibus nomen dare. Nec hic singula sectarū oīū suprema capita adtrutinat^r s^t evocanda; s^d generatim, universimque quæstio procedit, quæ: obrē, ex gralibus debet expendi momentis.

Sit Ꝺ^o: Xptiaño Phō expedit, unicā seligere Phandi sectā, et n̄ vagari p oēs. Pb^r 1°. ex priorū unitæ pene oībus sciīs, et facultatibus accedit maxima pfectio: ergo expedit Phō nomen dare alicui sectæ, hoc ē, gralibus insistere unius sectæ priñ:s. Ans pb^r ex semetā, a simili eþ. ꝯs. dicente: quamadmodū folia virere

p̄ se ñ possunt, tamẽ desiderant cui inhaereant, ex quo succũ trahant; sic praecepta si sola sũt, marcent: infigi volunt sectae. Et Ep. cit. 2ª ha-
bet: lectio multorũ authorũ, et oĩs generis voluminum hẽt aliquid va-
gũ, et instabile: certis ingeniis immorari oportet, si velis aliquid,
quod in animo fideliter sedeat: go.

Pr. 2º. Phia ẽ Chatechismus ad fidẽ,
ut S. Cirillus Alexñus lib. 1º. ɔtra Julianũ. Seu ẽ Pedagogus ad fidẽ,
ut scripsit Clemens Alexñus lib. 1º. Stromateũ: sd ad hoc oportet,
quod sit una, idẽ, quod Phus adhereat unius sectae priis: go. Pr. mã:
fides ẽ una ut docet Script., et in unico sistit fundo, nempe, auc-
toritate Dei dicentis: sd xp̃tianus Phus p̄ Phiã maximo studio curare
devet, quae inserviunt uniti fidei: go unitatẽ Phiẽ tenere devet; atque
ideo expedit illi unicã seligere sectã Phandi.

Objic. 1º: quod libertatẽ
Phandi adimit, factionesque in Ecclesiã inducit, nequit expediri xp̃no
Phõ, sd unicã sectã seligere, libertatẽ Phandi adimit, factionesque in
Ecclesiã inducit: go. Pr. mã: quod adimit, ut quis suo Judicio aliquid
tribuat, adimit libertatẽ Phandi; sd unicã &c: go. Mi pẽt ex Seneca Ep.
45. dicente: ñ me cuiquã mancipavi, nullius nomen fero: multũ mag-
norũ virorũ Judicio tribuo, aliquid ex meo vindico. Quod inducat fac-
tiones pẽt ex ipso lib. de vita beata C. 3º: semper illã unius sequi
sententiã, ñ id curiae, sd factionis ẽ: go.

Confirmat: Auctor cujuslibet sec-
tae fuit hõ: sd oĩs hõ pt decipi, et decipere: go ñ expedit in illius
verba jurare: ɔfirmat 2º: qui unicã sectã seligit, peculiari affectu
fertur in Auctorẽ sectae: sd iste affectus tenebras mentis offundit, et
assequendae veritatis viã praepedit: go.

Respd: negõ mãm, et mi-
nẽ probatõnis: ex ipso quippe Senecae ṗ, ex p̄to manifestũ ẽ, nos ñ
cogere aliquẽ vim dvincentẽ intãi, nisi Dõmã fidẽ, evidentẽ Rõnẽ,
ɔpertamque experiẽtiã, quare singulos Phos errare potuisse, atque
in illorũ scriptis errores deprehendi fatemur. Proinde ñ prae-

tat in singula unius Auctoris verba jurare, nec illius opiones ita hendas, ut sine rone sola sufficiat auctoritas. Id Seneca, et Licero merito reprehendunt. Nihilominus expedire credimus Pho, si teneat sese intra sectam alicujus qualia pria, quae rez aptius quara sint, et quae ipsi ronelis probaverint.

Neque id facionis ẽ, ubi paratus sit animus acquiescere meliori sentie: immo potius contrariz hocẽ, multiplices phandi sectas amplectere, novã Babilonis confusionẽ videt inducere. Affectus denique in sectã rationẽ, si limites expoñẽ moderationis ñ excedat, perutile ẽ, nec mentẽ a vẽritate distrahit, quod S. August: lib. de utilite credendiz C. 6. confiat exemplo dilectionis, qua Virgilius ex majorũ nrũ commendatione prosequimur, unde fit, ut hijs potissimũ plauderamus, quorũ expositione, Poeta ille melior inveniẽ.

Objic. 2º: xptianus Phus debet argumenta hereticorũ dissolvere; sd ad hoc expedit illi varijs sectarũ prijs adherere: qo. Mĩa pb: Ecclesia, ut ait Script. C. 4 canticorũ, deffendit mille clypeis, p hec verba: turris David mille clypei pendent ex ea, õis armatura fortiũ: sd p mille clypea intelliguntur varia sectarũ pria: qo. Mĩa ex D. August. lib. de trinite C. ult. sic dicente: secuti utamur ñ uno, sd quotquot reperiri poterunt. Tanto enĩ fortius convincunt heretici; qto plures existunt, paratae ad eorũ laqueos evitandos. Et Clemens Alexnus lib 1º Stromateũ C. 4º. ait: Phiã õs, ñ dico Stoicã, nec Platonicã, aut Epicureã, et Italicã; sd quecunqe ab his sectis recte dicta ss, quae docent Justiã cũ pia sciã, hoc totũ selectũ dico Phiã: qo.

Resp. neg. do utraqe mirã, ad auctoritates dico, qd cũ unica secta pt quis multiplici mõdo sophismata hereticorũ vellere. Mille igo ss clypei in Ecclesia, nempe, sensus Sac. Script., ut intelligit Theodoretus, et virtutes, ut explat Mag. Pe Gregorius. Nec aliud voluit August., Clemens Alexnus sectas considerabat ñ dũ expurgatas ab erroribus contra fidẽ, quibus scatebant, ideo tendebat, nullius sectae dogmata sic ẽẽ tenenda, ut hijs assentiat etiã contra fidei dinã regulas. Quia propterea adjungit: quaecunque ẽ ex humanis argumenta cogitationibus adulterarũ, ea nunquam dinia dixerim.

QUÆSTIO 5a.

Quæ Phorum secta sit jure Cæteris præponenda:

Quamvis multi hac nostra ætate Peripateticam Phiam deserideant; et cum recentiorum vis salutaverint, jam se rerum naturalium scientiam assequutos, glorientur, aliosque despe-nunt, e converso alij, qui tamen sinovas recentiorum opiniones non satis perspexerint, eas tamen spernunt, judicando Chatholicæ fidei adversari. Nihilominus pruden-tes viri, qui diligenter, tum peripatetici, tum recentiorum Phiæ operam novarunt, per-pectam, plane hominum, neminem Phorum plaudere sibi posse, quasi veritatem omnem appre-henderit: latere quidem multa, quæ probabilitatis limites non excedunt. Nunc ad eum jam diximus, expedire xpiano Pho, unicam seligere sectam Phandi; quænam jam diximus, expedire xpiano Pho, unicam seligere sectam Phandi; quænam ex his sectis præ alijs eligenda sit, quærimus. Unde quæst. est quænam propria secta Aristotelica præ alijs eligenda sit, quærimus. Unde quæst. est quænam propria secta Aristotelica cum omnibus alijs, non quo ad omnia docmata sectæ, sed tantum quo ad suprema illius Capita, atque hæc rerum momentis spectata. Quamobrem qualibus tantummodo argumentis, atque sapientum auctoritate nitemur. Et quamvis Aristotelem plurimos erra-dedisse erroneis fateamur, præcipue in contra Dogma fidei: cum de ejus Phiā loqui-mur, ut ab illis jam expurgatam approbaverunt magnorum virorum studio, ac labore, nempe Alexandri Alensis, Alberti magni, S. Thomæ Aquinatis, Joannis Duns Scoti, aliorumque sapientum, et Chatholicorum hominum.

Dicimus, sectam Peripateticam præ alijs omnibus esse eligendam. Pd 1o. secta illa Phandi præ alijs omnibus est eligenda, quæ sapientum judicio melior cæteris judicatur, sed secta peripatetica est eligenda, quæ sapientum judicio melior cæteris judicatur: ergo. Min: illa secta sapientum judi-cata sapientum judicio melior aliis judicatur: ergo. Min: illa secta sapientum judi-cio est melior alijs, quæ a sapientibus summopere præ alijs commendatur: ergo. Min pct: nam Cicero enter Peripateticam summopere præ alijs commendavit: ergo. Min pct: nam Cicero alioquin Platoni additus, lib. 4o Academicarum quæst., Aristotelem appellat in Phiā prope singularem: tum eodem nihil esse acutius, nihil politius affirmat. Et lib. 2o de oratore ait: quis omnium doctior, quis aptior, quis in rebus, l. inveniendis, l. judicandis aptior Aristotele? et alia similia. Quintilianus lib. 1o institutionum oratoriarum c. 1o inquit: quis Aristotelem, quem dubites scientia rerum, an scriptorum copia, an eloquendi suavitate, an inventionum acu-mine, an varietate operum, clariorem putem? Similia referunt Plinius, Tha-

exhibuo, et Apuleyus. Et demum Græci omnibus Italicarum sententiarum gravitatem usque ad miraculum evasisse testatur S. Cyrillus, et alia multa elogia ejus Philosophiæ tribuunt SS. PP.: ergo.

Probatur 2º: Secta patria floruit semper in Ecclesia Chatholica tot obtinuit sectatores sanctitate, et doctrina conspicuos, celebriores Chatholici orbis Academiæ, et præclarissimi religiosorum virorum ordines perpetuo eidem consecrarunt Chathedras, et Propugnatores. Immo cum Luterus in Italiam inveheretur, Philosophiam ejus spernendo, ut inutilem ad intelligendam Scripturam, duntaxatque continentem portenta verborum, et non nisi ad contentionem confictam; id Sac. Parisiensis facultas anno 1521 damnavit: et ipsemet Luterus postea se retractavit, ex quo hoc conficimus argumentum.

Inita apud sapientes explicandi via summopere commendata, abrogari non debet: sed talis fuit Philosophia peripatetica: atqui nihil evincit hanc viam nunc abjiciendam esse: ergo nunc etiam seligenda est præ aliis. Minor, si quis ratione probat sectam Peripateticam nunc abjiciendam esse maxime, quia recentiorum Philosophia novis experimentis aliisque demonstrationibus veritatem illam consecuta est, quam peripatetica Philosophia nullatenus potuit; atqui, si pauca excipiantur, de quibus postea dicemus, et loquamur de naturis, seu scientiis rerum: recentiores nihil habent, quo veritatem assecutos glorientur: ergo. Minor est certa: nam recentiores Philosophi, ut sunt Gassendistæ, Cartesiani, Newtoniani, magna dissentione inter se pugnant; quæ quidem dissentio manifeste ostendit, nullam ex earum sectis ad veritatis assecutionem pervenisse: nam ut ait Thertulianus, varietas opinionum venit ex ignorata veritate.

Confirmatur: Recentiores non potuerunt ostendere Logicam, Metaphysicam, et Ethicam magis excultas fuisse ab iis, quam a tot Peripateticis. Præsertim fuisse Philosophiam non negamus illustratam ab iisdem fuisse maximis experimentis, quæ Peripatetici Scolastici non secuti, quia tantum Philosophiam assumebant, ut theologiæ viam pararent: sed hæc ipsa experimenta intimas rerum scientias non demonstrare colligitur, tum ex recentiorum dissentione, tum ex suo loco dicendis. Unde ad summum sequitur, perficiendam, exornandam, et ubi opus est, emmendandam esse Philosophiam Peripateticam ex notitia experimentorum, quæ plurium rerum existentiam olim incognitam manifestarunt, et corporum motum, figuram apertius declararunt; non tamen sequitur eandem esse abjiciendam. Præterquamquod Peripatetici tantum hoc possunt etiam facere, ut de facto faciunt, rerum naturalium Phenomena dilucide explanando eisdem mediis, quibus recentiores utuntur, nempe, figura, mole, et motu: ergo.

Objicit 1º: illa secta non est præ aliis eligenda, quam Sac. Script. SS. PP. rejiciunt, sed Sac. Script. SSque PP. rejiciunt Philosophiam talis: ergo. Minor: Apostolus ad Colos. c. 2º inquit, videte, ne quis vos seducat per Philosophiam, et inanem fallaciam; atqui per Philosophiam intelligit ipsam Dialecticam talis: ergo. Minor ex Thertuliano lib. de præscriptione c. 7. sic dicente:

miserum Aristotelem! qui Dialecticam instruxit, Artificem destruendi, et extruendi versipellem, in sententiis coactam, in conjecturis duram, in argumentis operariam contentionum, molestam etiam sibi ipsi, omnia retractantem, ne quid omnino tractaverit. Similia etiam verba reperiuntur ab aliis SS. PP. dicta: ergo. Respondeo concedo majorem, et nego minorem; ad cujus probationem admitto auctoritatem, et illam explico: videte, ne quis vos seducat per Philosophiam; intelligendo Philosophiam turpissimam Epicureorum, quae in corporis voluptate beatitudinem ponit, concedo; intelligendo Philosophiam Aristotelis, nego. Sic intelligunt D. Paul. Clemens Alexandrinus lib. 1o Stromatum. Cicero, et S. August. idem docent in Psal. 73. et ex ipso Apostolo colligitur, nam addit: Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione Angelorum, quae non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis suae: et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Alii affirmant, Apostolum reprobare ibi errorem Platonicorum, qui Angelos colendos esse dicebant, ut mediatores nostros: Christum D. Nostrum mediatorem esse negabant.

Ad Tertullianum dicimus, non ipsam Dialecticam, sed abusum illius in haereticis sui temporis reprehendisse. Idem est de aliis SS. PP., qui adversus haereticos disputabant, sophistica argumentatione nitentes divinam fidem evertere, videntesque homines incurrere. Unde distinguere oportet legitimum Philosophiae usum ab illius abusu, quo haeretici Christiana divina mysteria metiri nitebantur. Etiamque est animadvertendum in Dialectica, sophisticam partem longe ab aliis esse diversam. Objic. 2o illa secta, quae non docet veritatem non est prae aliis eligenda; sed ita est Philosophia Aristotelica: ergo. Minor: secta, quae docet doctrinam contrariam fidei, non docet veritatem: sed Aristotelica docet doctrinam contrariam fidei: ergo. Major: secta, quae docet errores haereticis faventes, docet doctrinam contrariam fidei; sed ita est Aristotelica: ergo. Minor: doctrina, quae ab Ecclesia damnatur ut erronea, docet errores haereticis faventes; sed secta Aristotelica damnata fuit ab Ecclesia: ergo. Minor constat; nam Sinodus Parisiensis anno 1204 reprobavit, cremarique jussit lib. Aristotelis, tanquam haereticis faventes, quam sententiam approbavit Gregorius 9: ergo. Respondeo distinguo 4am minorem: fuit damnata ab Ecclesia antequam expurgaretur, concedo minorem; postquam expurgata fuit, et ab ipsa Ecclesia approbata, nego minorem, et totum argumentum. Non negamus, quod Philosophia Aristotelis pluribus erroribus scatebat, et ideo prohibitum fuit, ne legerentur ejus lib., donec ab erroribus expurgarentur: in hoc tamen sententiam Sinodi Parisiensis Gregorius 9 approbavit per haec verba: quousque examinati fuerint, et ab omni erroris suspicione purgati; et quamvis non sit satis compertum, quos lib. Aristotelis Ecclesia tunc damnaverit; nam Philoponus lib. 4 Physicorum testatur, Aristotelem quosdam etiam lib. scripsisse non juxta propriam sententiam, sed juxta Platonis mentem: tamen nos ab hoc abstinemus, et solum dicimus, quod Philosophiam Aristotelicam accipimus, ut modo expurgata est.

Objic. 3o secta Platonica magis accedit Christianae veritati, quam Aristotelica: ergo illa potius est eligenda. Antecedens patet ex laudibus, quas multi celeberrimi AA. Platoni tribuunt; et maxime ex eo, quod Plato divinus appellatus est, et veteres Ecc. PP. praecipue S. August. Platoni eximie addicti, eundemque saepissime celebrant: ergo. Respondeo nego antecedens: Plato igitur Aristoteli praeponendus est, et quo

adeloca, et quoad dictionem pluximum veritatem, quae Deum respiciunt, nam quo caeteris optime de Deo disseruit, multaque ex divinis literis in sua scripta transtulit, quaeque ea deformaverit, et hac de causa eius Philosophia pluribus Ecclesiae Patribus visa est caeteris acomodatior christianae veritati; cum tamen Aristotelica multis scateat erroribus. Hinc Plato ab veterioribus celebratus fuit, maxime a S. August. qui tamen lib. de vera Religione c. 2º fatetur, Platonem mira quidam docuisse, sed non satis probasse. Suavius (ait) ad legendum, quam potentius ad persuadendum scripsit Plato. Nos igitur in praesenti non exquirimus Theologi sententiam, ut aliqui appellaverunt Platonem; sed Philosophum qui de rebus naturalibus optime disseruerit, atque Philosophiae praeceptor fuerit diligentius pleraque.

Objic. 4º: Philosophia, quae deficit in multis naturalibus non est caeteris praeponenda; sed ita est Philosophia Aristotelis: ergo. Minor: Philosophia quae nequit ad veram cognitionem dirigere, deficit in naturalibus; sed Aristotelica talis. Prob.: Philosophia, cuius regulae, et praecepta, non intelliguntur, nequeunt ad veritatem dirigere; sed ergo. Philosophia per nam sermo librorum Aristotelis obscurus est, ac barbarus, unde Athenaeo dicitur sponte se ipsum more occultasse: hinc Alexandro Magno conquerenti, quod Aristoteles suos lib. edidisset, scientiaque illam mortalibus communem fecisset, quam solus ipse habere cupiebat. Eundem Aristotelem sic respondisse ferunt Aulus Gelius, lib. 19 noctium atticarum c. 4; eos et esse editos et minime editos scito Intelligentes namque tantum poterunt ab his, qui nos audierunt. Propter plerique hoc rationes colligunt, neminem scholasticorum intelligere Aristotelis sensum, quia nemo eorum Aristotelem audivit. Deinde Philosophi Peripatetici inutiles, vanasque disputationes invexere. Latini quoque sermonis pene obliti videntur, et illum tot barbaris nominibus ac dictionibus depravant, Aristotelique adeo sunt addicti, ut illius authoritatem in rebus Philosophicis parvi faciant, Aristotelem enim ethnicum illis praeponunt: ergo.

Resp. ut infra argumenti Aristoteles enim sub obscuriori modo locutus fuit, ne a vulgaribus ferretur, et ut illius sensus non omnibus pateret, sed diligentia opus esset, studio, ac praeceptoribus, sic rem componere voluit, ac tamen, cum tot illius commentatores, et expositio tradita ab illius auditoribus non interrupta successione ad haec usque tempora, in praecipuis saltem dogmatibus genuinum sensum apperiunt. Cum autem ille graece scripserit, ideo barbarum pluximum stylus in versione habet. sed ut ait Ganovius in rebus Philosophicis in quid dicatur spectandum est, non qualiter amoenitate dicatur. Ecquibus pluximi Peripatetici in quaestiunculis, pene inutiliter magis pene totam occupent, in hoc tamen non est culpabilis facultas, sed abusus illius, ut de Rhetorica agebat S. August. lib. 2 de doctrina christiana. c. 36 rara praecautio est, sperementalis cognitio non ex legendario est.

QUAESTIO 6ª

De usu, utilitate, et necessitate Philosophiae ad Theologiam.

Quamvis hanc quaest. Theologi disserverint disputare, ut scholasticae theologiae utilitatem, necessitatemque tuerentur, nihilominus eandem hic proponere voluit, cum ut Philosophiae praestantia elucescat, cum ut quae specialiter pro peripatetica Philosophandi methodo proposuimus, magis confirmentur. Inquirimus enim, an Philosophia pluximum utilis sit, imo et necessaria his, quibus incumbit theologica dogmata docere, atque adversus hereticos tueri, et SS. PP. sententias evolvere, ac perscrutari. sed non loquimur de necessitate absoluta, sine qua effectus nullatenus potest obtineri: sed solum de necessitate condonata, quae ad finem facilius acquirendum inservit; ex cuius resolutione apparebit, nec recens[?] prendus situs in [illegible]

Dicimus Philosophiam, praesertim Peripateticam, utilem esse, et maxime theologiae facultati. Probatur 1o de Philosophia in Communi: ea facultas utilis est et maxime theologiae, quam SS. PP. in rebus theologicis usi sunt, eamque ipsi valde utilissimam commendarunt; atqui SS. PP. in rebus theologicis usi sunt Philosophia, eamque ... ergo, minor probatur in ... Gregorius Nazianzenus lib. ... in Carmine ad Seleucum, ipsum ... Subtilibus Philosophorum meditationibus ... excitato, et Moysis exemplo, qui universam Aegyptiorum Sapientiam ... plenam Christianam doctrinam, tamquam ... judex, qui ... Sententiam legitur concitaturum; Veterum ... quis ... modum omnes ... et Sapientum ... Sacrarum litterarum ... interpretum, Subscribit ... pene idem sentiunt ... ergo Philosophia utilis est ad veritates Catholicas suadendas, errores Haereticorum, et eorum argumenta diluenda, ergo.

Pr. de Philosophia Peripatetica: nemo ignorat Dialecticam, et ratiocinandi ... ac Peripateticorum ... in eorum libris distinctius, ac ... excitavit, id est Philosophiam Peripateticam praecipue necessariam esse ad theologiam; ergo SS. PP. ... Dialecticis ... in rebus theologicis commendarunt, manifestum est, Peripateticam Philosophiam praecipuum afferre theologiae facultati.

Inmo ... experientia ostendit utilitatem Philosophiae Peripateticae ... et Auctor ... ... duo ingenia fatentur: Ad theologiam accurata Scholasticae Philosophiae ... cum ... Ecclesiam Veritatem ... et ... multiplici ... genere, hac de relationibus in Divinis ... ; ... theologo ... Tum ... modo, ... indicant ... Arianorum, ... ac Sabellianorum ... de natura ... ac veritatis propositionum ... multum conferunt ad divinam gratiam intelligendam, et defendendam. ... de facultatibus animae ... objecto, ... et habitibus, maxime ... theologia tradit ... de ... actionum, ... quibus ... objectis defendi possint, ... loci ... in loco ... modum exponunt, nemo dubitat ad ... ad ... Sacramentalis Corporis Christi ... declarationem, ... necessariam utilia esse ... Eucharisticam, ... multa ex ... de ... et denique ... de ... possibilitate, ... et ...

lura in Peripatetica Phia occurrunt, quae fidei catholicae mirabiliter melius intelligendis, persuadendis, et defendendis, non solum utilia, sed et necessaria sunt, igitur si Phia utilis, et necessaria theologiae, hoc praecipue convenit Peripateticae, et nonnulli Recentiores ita omnia hauriverunt, quae utilia, et necessaria dicimus ad theologiam, cum illa ex nisi a Principiis desumpserunt, quae ut dixi a multa ee, a nostris Auctoribus, et Recentiores exposita, et illustrata fuerunt

Objicies 1°: si Phia utilis est, et necessaria ad theologiam, haec omnino erit inutilis est: sed hoc non est dicendum ergo. major patet; illud dicitur inutile, quod se tueri non potest sine adminiculo alterius, sed si Phia necessaria est ad theologiam, theologia non posset se tueri sine adminiculo Phiae: ergo. Resp. distinguo majorem: quod se tueri non potest absolute sine adminiculo alterius, concedo, secundum quid, nego. Si ita: theologia se tueri potest sine Phia, non solum simpliciter, et absolute, sed etiam ... ergo. pt suppt: theologia fundatur in fide, quae divino testimonio innititur, sed fides ... theologia se tueri possit: ergo.

Resp. fides per se se invicta immo innititur fundamento divinae veritati, quae nec falli potest nec fallere. At cum theologia quidem sibi tutelam suscipiat adversus gentiles, haereticos, qui, divinarum litterarum oracula, sacrae traditioni, aut Ecclesiae auctoritati refragantur, ideo Phiam et rationem ad arcem vocat, et ad auxilium, et hostium impetus retundat, eosdemque convincat, et fideles magis magisque confirmet, quod ad supp præstitum fuisse jam diximus

Nec tamen Phia erit fide, theologia potentior, namque haec sibi rationem, ac Phiam subjicit, et continet: ut in sequenti q. declarabimus. ad rem igitur optime inquit Clemens Alex. lib. 1. Stromaton: Graeca Phia ad dictam salvatoris accedens, non potentiorem facit veritatem sed sophisticam adversus eam impressionem infirmam reddens, propulsansque dolosas contra veritatem insidias, convenienter vineae sepimentum, et vallum dicitur.

Objicies 2°: theologia fidem exponit, quae quidem obscura est sed Phia ... cum intellectus tenebris clarificat, ac Phia ... theologiae ... confirmatur: si ... esse per Phiam, et rationem ... inutile ... rationis credendaque, quorum notitia nisi ... acquirimus: hoc dicere absurdum est: ergo.

Resp. Phiam ... esse a theologo velut ancillam ... quae in rebus ... rationem naturalem deserere

praesuponere ipius met fidei prita; proinde Phia per ista
quaerere; debet in rebus natalibus, quae propterea SS spiritu scilicet,
at in docmatibus fidei credendum esse Deo, nec Phia in sibi ius arro-
gare posse dejudicandi ea, quae longe supra spiram excellentiore
SS ordines, et aisupra [illegible] nullus volu[illegible] [illegible]
si quae ad docmatas possunt a nobis cognosci per naturalem Rationem,
tutior via est diuinis auctoritatibus adhaerere [illegible], tum propter
errores, quibus Ratio naturalis obnoxia est, tum propter humanae mentis in-
uerillitatem. Si in itaverint, quod tum Phia tollere tmeritum fidei
in eo, qui docmata aliquid [illegible] tum [illegible] naturalem [illegible] [illegible]
nedo. nam [illegible] meritum fidei perseverat, quod theologus [illegible]
[illegible] credendi, quamvis natalis Ratio non s[illegible] ragare.

Objicies 3: Divinae Litterae redarguunt ea, qui fidei
docmata natali Rationi investigare volunt, ut patet in Apostolo, ad
Rom. C. 8. ubi ait: Sapientiam Carnis inimicam esse Deo, et ad Corint.
C. 2. Sic: Se annuntiare testimonium Xpti non in sublimitate sermonis
aut sapientiae, nec in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, saepe etiam
SS. PP. haereticos arguunt, qui natali Ratione, ac praecepti in Dialectica de
fidei docmatibus disputabant. ergo.

Respondeo, divinas litteras merito reprehendere illos, qui
natali Ratione nituntur per eam scrutari divina Mysteria, eademque per
lumen natae metiri; quod sane absurdissimum est, nam tunc fides sub-
jiceretur Rationi, cum e contra haec fidei deveat famulari. [illegible]
optime ait, Sapientiam Carnis inimicam esse Deo, quandiu Sapientia Carnis
est, quae divinae legi adversatur, sic Patrem explicat August. Ser. 7
de Verbis Apostoli. ita idem Apostolus se in sublimitate sermonis
annuntiare Xptum scribit, non per rhetoricae ornatum, aut figuras,
nec per vim Rationis natalis, nec enim ejus praedicatio [illegible] [illegible]
natura, sed revelatione divina, illamque miraculis confirmabat, unde
addit: Sed in ostensione spiritus et [illegible]. SS. PP. abusum [illegible] solum re-
prehendunt. et nec qui a[illegible] tenentur, ut Episcopi, tollentem
pus in hoc insumant, et in hoc vanitatem haereant.

QUAESTIO 7ª

Utrum liceat Phari post havita sacra auctorita[illegible]

Ad hanc quaestionem occasionem dedit, [illegible]
quorundam Phorum, qui olim ex ipsa Phia seu Ratione [illegible]
Xptianam definiendam esse affirmabant. Sed etiam in nov[illegible]
temporibus [illegible] Benedictus Spinoza, qui in suo tractatu Theo-
logico Politico docuit, nec theologiam, [illegible] est, fidem Rationi, nec Ra-
tionem theologiae ancillari, sed [illegible] suum [illegible]
esse tribuendum. Cui opinioni adhaerere [illegible]

videntur illi qui in rebus Phicis non aliam ullam in Judicem agnoscunt, nisi rationem naturalem, et experientiam; unde affirmant sacris litteris, et ex Ecclesiae auctoritate supremam veritatis audi- toriam dici non posse in rebus naturalibus. Ita quos oes.

Dicimus, non licere Philosopho in rebus naturalibus pro arbi- trio dimovere, post habita Sacra auctoritate, sed Philosophiam huic subjectam esse ita ut ab ipsius judicio pendeat. Probatur: Veritas una est, cujus Auctor est Deus; atqui verum non [illegible] liter verso: ergo quando aliqua opinio Philosophica repugnat et adversatur veritati fidei, omnino illa procul du- bio falsa est; igitur naturalis ratio [illegible] subjecta est Sacrae Auctori- tati, velut judici, a quo corrigi potest, et [illegible]. Hoc suadent testimonia SS. PP. qui in praecedenti quaestione relati sunt. [illegible] vit celebre illud Augustini dictum: Roma locuta, causa finita. Constat etiam ex Concilio Lat. [illegible] Sessione 8. ubi definivit, omnem assertionem veritati illuminatae fidei contra- riam, omnino falsam esse. [illegible] S. August. Ep. 143 ad Marcel- linum, ait: Si quis ratio [illegible] auctoritatem [illegible] quamlibet [illegible] et acuta sit, fallit [illegible] verum esse non potest. Sacram auctoritatem in rebus etiam na- turalibus obtinere vim suam, et [illegible] veritatis [illegible] Clarius probabimus in 1a parte [illegible] Quaestione 3.

Objicies 1: Si Phari non licet, post habita S. Auctoritate, jam ruit Philosophia. Sed hoc nequit fieri: ergo. Probatur maior; si Phari non licet, post habita S. auctoritate, ruit libertas Phandi, Philosophus suis dictis perturbabitur; neque Phus sententias illas tenere poterit, quas per lu- men rationis, et per experientiam exploratas habet; sed hoc est Philosophiam destruere: ergo.

Respondeo negando maiorem, et sequentem probationem; ruit liber- tas quoad errores sustinendos, concedo maiorem; quoad veritatem debito modo indagandam, nego maiorem. Libertas itaque Phandi suos habet limites et humana ratio debet suam infirmitatem agno- scere, et non se inflare adversus supremam Dei, aut Ecclesiae auc- toritatem. Hinc S. August. Ep. 101 ad Memorium, n. 2 de naturalibus exercendis loquens, qui itaque liberales dicuntur, quod liberum homi- nem deceant: inquit quid aliud dicendum est eis, qui animum supponunt, liberaliter sibi videntur eruditi, cum sint iniqui, et impii, nisi quod in litteris vere liberalibus legimus: si vos filius liberaverit, vere liberi eritis. Pereunt namque ut ipse [illegible] qui in libertatem vocati sunt etiam, quae liberalis disciplinae ab eis, qui liberale noscatur. Nec enim si appellantur, quid in se habeant liberale, nisi quod habent congruum veritati.

Jurisdictio Phiae circumscripta est, et cum ab huma- na ratione pendeat erroribus subjecta debet semper suam agnoscere, [illegible] excellentiae sacram auctoritatem revereri, quae divino innititur testimonio prorsus infallibili: ita et veniae subdita est intellectui, velut facultati longe perfectiori, a quo emmendari et corrigi potest. Quemadmodum igitur potius corrrexit.

rectius agendi modus, si adversum operatione ad tribunal intellectus appellandum non esset; ita legitima veritatis assequendae regula deficeret, si a Philosophiae judicio ad Sacrae Auctoritatis tribunal provocare non liceret.

Objicies 2: absurdum est Philosophicas ex fide stabilire: id contigit ex doctrina S. August. lib. 1 de Genesi ad litteram, c. 18 et sequ. et sane veteres PP. et August. ipse lib. 16 de Civitate Dei c. 9 Antipodas velut commentitios rejiciebant; aliique dicebant Coelum tanquam fornicem ostitutum esse, cum in Sacra Scriptura tabernaculi nomine appelletur. Quinimo Zacharias Papa, urgente Bonifacio Episcopo Moguntino, sententiam sapientioris a Sacris tulit adversus Virgilium Presbyterum, eo quod Antipodas extare affirmaret: haec tamen omnia non obstant ad hoc, ut Philosophi certo affirment, Antipodas existere, et hoc Philosophicis rationibus, et experientiis movent, non vero Sacra auctoritate, quae ad Philosophiam non pertinet: ergo.

Respondetur S. Augustinum solummodo velle, Philosophos non statim debere opiniones quaslibet suas, velut Scripturae Sacrae sententias vendicare, oppositasque, ut haereticas traducere, quod nos ipsi approbamus. At ubi sententia aliqua ita colligitur ex Sacra Scriptura, ut opposita evidenter convincatur, priorem sententiam tenendam esse dicimus. Verba Augustini sunt haec: in rebus obscuris, atque a nostris oculis remotissimis, si qua inde scripta, etiam divina, legerimus, quae possint salva fide, qua imbuimur, alias, atque alias parere sententias; in nulla earum nos praecipiti affirmatione ita projiciamus; ut si forte diligentius discussa veritas eam recte labefactaverit, corruamus: non pro sententia divinarum Scripturarum, sed pro nostra ita dimicantes, ut eam velimus Scripturarum eminem esse, quae nostra est; cum potius, eam quae Scripturarum est, nostram esse velle debeamus.

Fatemur quidem, Augustinum nonnullosque alios veteres inficiatos fuisse Antipodarum existentiam, atque PP. illi, qui Coelum fornicis instar esse dixerunt, vulgarem opinionem, ne distincte quaestionem ipsam evolvere de Antipodarum existentia; sed nec ita conceptis verbis de Coelo locantur, ut aliam Scripturarum expositione tradi posse inficientur, neque unanimi Sanctorum PP. consensu, aut Ecclesiae auctoritate Antipodarum existentia olim rejecta fuit.

Zacharias enim Papa anathematisandum judicavit Virgilium non quod Antipodas existere asseveraret, sed quod errones plurimos huic sententiae perniciosae ferebantur. Alium esse solem a nostro, aliique lunas incolis illis lucescere, et perpera fortassis declarasse Virgilium referebant: unde Zacharias in sua [illegible] ad Bonifacium scripta, anno 745 cum eos praestringit, qui [illegible],

Antipodas existere ideo, perversam, et iniquam vocat doctrinam asserentem, qd alius mundus, et alii hoes sub terra sint. Et quidem hoc ab Ecclesia merito reprobatum fatentur Catholici oes. Quam ob rem nec aliquid havent recentiores, quo judicium Ecclesiæ circa res Phisicas, et naturales eludendum nec delament. Verba Zachariæ in Ep. laudata, quæ extat tomo 2o decretalium sic hæc: de perversa aũ, et iniqua doctrina, quam contra Dominum, et animam suam locutus est, si clarificatum fuerit ita eum confiteri, qd alius mundus, et alii hoes sub terra sit, seu sol, et luna; hunc havito concilio, ab Ecclesiæ pellet sacerdoci honore privatum. Conditionalis igitur erat Zachariæ sententia et cum revera Virgilius absurda illa ñ commentaretur, ideo ñ fuit damnatus; immo ad Episcopatum postea evectus, demum a Gregorio 9 SS numero adscriptus fuit. ----

Praetereaquamque nos in praesenti ñ disserimus cum Philosophis Ethnicis, sed cum Catholicis, qui sacram auctoritem suscipiunt, et venerantur, ut clarum ẽ. Adversus Ethnicos sola ratione naturali pugnandum nẽ; at cum Catholicis et ratione et sacra auctoritate etiam ratio dissereimus

PARS 1a PHÆ:

Logicales Disputationes Complectens.

PRÆFATIO in LOGICAM.

Logicam, quę in Prœludio dicimus, partis Rationalis Phię, appellatione, exterę prenotavit. Regula mentis rx, ut in verum dirigatur, sic definitur: ē Sciam Rationalis discreptiva veri a falso. Licet hoc ē, sola ratione duce, aliquam judicia recta, et Ratiocinationes efficiant per naturę lumenm, quod Logicam natalem nominamus: tm̄ pxs [illegible] errores in oibus exercitationibus, Logicā artificiali opus ē, quę certis regulis in veritatis indagatione facilius, tutius nos dirigat. quia nobis in Logicā naria ē ad oēs alias Sciās perfecta Comparandas, namquam vo aliquā tię maximam ex [illegible] ationis ministrarit, sola tn Logica vim ipsam [illegible] declarat, quapropter appellatur ab [illegible] Sciās Sciarum, qā vo Scolastici naxium bifariam distribuunt, nempe, naxium absolute, seu simpliciter, et ē illud sine quo finis nullatenus potest obtineri, et naxium condicionate, seu secundumquid, et ē illud sine quo potest finis obtineri, sd n̄ cum tanta facilitate; hinc apparet, Logicam solum naxiam ēē secundumquid ad alias Sciās acquirendas, et siquis dicat ēē naxiam simpliciter ad illas Comparandas in statu perfecto, erit implicatio in terminis, naxium simpliciter ad substantiam finis obtinendi refertur, secundumquid vo solum ad modum.

Logica dupliciter videratur, l. quatenus tradit regulas rectę ratiocinationibus, et dicitur Logica docens, l. quatenus utitur regulis, et Logica utens nominatur, utram [illegible] ēē humo abatur, [illegible] distinctum docet S. Sub. Dr. quęstione 4 [illegible] prologi, et quidem bene, nam Logica docens sistit solum in Prœcep [illegible] plationē, utens vo ad exercicium refertur, quam [illegible] ex-

distinguunt, ut duplex cognicionis, et exercicii dificultas, quam experimur, c[illegible] havita adinvitur. Evidens etiam est, ea invicem non diriguntur; que separantur [illegible] de [illegible] Logica verificatur: nam Logicos [illegible] in tironibus sine [illegible] sepe deprehendimus, qui [illegible] instructi sint, et materia dicendi parata, tamen in eorum exercitatione nutant; utentem vero sine docente in provectionibus theologis conspicimus, quorum maxima est in exercicio vis, non tamen facilis requisitum exercitio. igitur ut in aliis artibus, ita et in Logica [illegible] docens, et utens distinguntur.

Logicam dirigere mentis nostre operationes nemo dubitat: que quidem tres recensentur, simplex apprehensio, qua intus ita attingit [illegible], ut ab omni judicio abstrahat; judicium, quo aliquid affirmat, vel negat; et discursus, quo intus ex una noticia, alteram infert.

Quamvis, si vite [illegible] tantum sit specie operatio intus nostri; nempe, cognicio [illegible] tam termo-to discreta modis, quorum tertius, scilicet, discursus ab imperfectione creature cognoscentis derivatum. quo fit, ut discursus divino intellectui, ut infinite perfecto, repugnet. Logice finis est directio operationum mentis nostre, nam finis est illud, cujus gratia aliquid fit. in his autem facultatibus, que organice, seu instrumentales appellantur (cujusmodi est Logica a [illegible] describunt) duplex datur finis, intrinsecus, unus, quem facultas ipsa per se consequitur, et extrinsecus alter, qui non a facultate, sed ab alio obtinetur, cui facultas deservit. ita ars frenifactoria fractionem ipsius freni habet pro fine intrinseco; directio autem equi est finis extrinsecus, qui non ab ipsa arte, sed ab equestre dependet. sic accidit in Logica; nam facultas hec modo, seu instrumenta scie[n]di parat, quibus utitur intus, ut suas dirigat operationes, et verum a falso discernat. quamobrem instrumentorum effectio est finis intrinsecus Logice, directio autem operationum mentis nostre, finis extrinsecus est operis.

Ex quo clare colligitur, quod regule, et precepta, ac potissimum tres modi sciendi sunt objectum Logice, quod appellatur attributionis: nempe definitio que rei naturam declarat; divisio, que ipsius partes explicat; et argumentatio, que unum ex altero colligit. his tribus modis sciendi [illegible] operationes suas Logica perficit; hec ipsa instrumenta refert, ipsa autem Logica in regulis, et instrumentis illis unice versatur, nec per se operationes intus attingit; atque ideo ab aliis artibus discriminatur, quia mere instrumentalis est: et proinde ab [illegible]-

organum appellatur.

Unde, cum Scientia sit cognitio certa, et evidens rei naturæ per demonstrationem acquisita Logica docens recte dicitur Scientia. plurimas notiones certas, et evidentes, complectitur, quæ in syllogismorum fabrica, et in efficaci illationis vi apparent: tum præcepta Logicalia ex certissimis principiis demonstrantur: plures etiam sunt in Logica partes naturæ, et quamvis aliqua proponantur probabilia, hæc non adimunt aliis vim certitudinis, et Logica semper demonstratione procedit. Est ergo Scientia simpliciter instrumentaria, adeoque aliis præponenda, unde Aristoteles Metaphysicæ, ait; absurdum esse, quærere simul Scientiam, et modum sciendi, nempe Logicam, qua istius notitia debet alias Scientias præcedere, ut illarum organum sit; atque ideo non aliis Scientiis accensendas sed inter facultates instrumentarias numeranda est, ut innuit idem Philosophus, lib. 1º Ethicorum, c. 3. et Vo. Logica utens, quæ ad opus ... recte describitur, habitus cum ... liberalis, quoniam ... recte describitur, habitus cum recta ratione operativus.—

An vero Logica sit Scientia practica, vel speculativa, quæstio de nomine videtur. qui practicam ajunt esse, docent praxim esse quodcunque opus: quod profecto convenit Logicæ, in quantum ordinatur ad operationes mentis nostræ dirigendas. qui vero speculativam esse sustinent, praxim nominant non quodlibet opus, sed opus tantum morale, hoc est, ignorare bonum, aut malum, a lege, a voluntate procedens, vel opus imperio, significari contendunt. unde nullum actum intus esse praxim affirmant, nisi secundario, seu a voluntate imperatum. et profecto quodcunque opus praxim vocare, quamvis intellectuale sit, est terminis abuti: nam si ita esset, nulla esset Scientia speculativa; quia nulla est, quæ ad aliquod opus non respiciat, ut enim facultas practica, notio nobis appareat, si recte verbis uti velimus non veritatem, sed bonitatem moralem respicit. hinc merito Philosophus lib. 2. Ethicæ, c. 2. ajebat: directio practica non fit, ut cognoscamus quid sit virtus, sed ut boni efficiamur. hinc tritum illud: intus extensione fit practicus, quoties nempe non in sola veritate sistit, quæ est ipsius objectum: sed ex voluntatis imperio velut extra se ipsum se extendit, et in bonum fertur, quod ad voluntatem pertinet. unde cum Logica pro objecto habeat mentis nostræ operationes in verum dirigere nisi terminis abutatur absdubio practica non est.

Ex quo infertur, non posse eandem scientiam esse simul practicam et speculativam: nam haec in sola contemplatione versatur, illa in opus morale fertur; atque ideo ratio practici, et ratio speculativi sunt veluti differentiae essentiales scientiae, universaliter acceptae, et invicem pugnant contraditione: idem intellectus per actus diversos potest quidem esse simul practicus, et speculativus: quemadmodum potest simul esse scientificus, et opinativus respectu aliorum diversa objecta; sed haec alia ex accidenti conveniunt intellectui, et facultatibus nimirum accidentalis in ipso existentibus; objectum quoque secundum diversas rationes potest esse terminus operationis practicae, et speculativae; nam utrumque eidem ex accidenti convenit: sicuti potest simul esse terminus cognitionis, et visionis. at in scientia rationes practici, et speculativi sunt differentiae essentiales, a quibus proinde constituuntur scientiae specificae, distinctae. quemadmodum liberum, et naturalem, quae inter differentias dividunt principium actionum physicarum universim acceptum, non possunt eidem principio physico convenire, licet simul esse pugnant in eadem anima; ita et ratio practici, et speculativi, cum sint differentiae essentiales scientiae generaliter consideratae, non possunt eidem scientiae convenire, et si scientia practica, et theorica, seu speculativa in eodem intellectu simul existant:==

Haec pro natura, et objecto Logicae sufficiant. Restat ut Logicam in duas dividere partes. quarum prima, notiones, regulas, et praecepta complectitur, quibus mens nostra in veri acquisitionem dirigetur; et vocantur summulae. altera disputationes tradit, more scholastico methodo cogitatas, quibus et priores regulae ad adversantium objectis vindicantur, et quae primo summatim dicta sunt distinctius exponuntur.==

Logcæ Disciplinæ Pars Prior, Regulas, et præcepta Complectens. Sectio Prima de eiis quæ ad Iam mentis operationem attinent.

Caput Primum de Terminis.

Quod mente percipimus, aliquando apellatur Notio quia nobis innotescit, aliquando idea, quamvis in rigorosa significatione, ipsa cognicio intelligatur. Nos autem, ut jam in consuetudine venit, simpliciis apprehencionis objectum terminum;

nominamus, quoniam in illo perceptio nostra quasi quodamodo sistit; nos enim volumus de verbis contendere; Logica per se se voces minime expecit, nec in eis tradendis occupatur, nam spiritualis sunt, ac sua cognate sunt, et tamen verbis non utuntur, proinde ex accidente tantum [illegible] git, ut nos vocibus utamur, quia aliter non possumus nostros conceptus declarare. mente igitur excogitantur Logica, sed vocibus exprimitur, quæ quidem sunt signa arbitraria rerum ex hominum placito instituta velut instituta in rerum notitiam producentia.

Propositio, seu enunciatio suis partibus invicem connexis coalescit, quæ sunt subjectum, copula, et prædicatum. Subjectum est illud de quo alterum affirmatur vel negatur. ut in hac propositione: Deus est Sapiens, li Deus. prædicatum vero est illud quod de altero affirmatur: ut in ipsa propositione, li Sapiens. Copula verbo significatur, prædicatum ad subjectum connectens, vel removens, ut li est. Subjectum et prædicatum a Logicis appellantur termini propositionis. unde ab aliquibus terminus Logicus definitur: Extremum propositionis, in quo ipsa resolvitur velut in subjectum et prædicatum. Sed hæc definicio nobis non placet, quia non convenit omni termino Logico.

Pro quo sciendum [illegible] [illegible] dictiones requiruntur 1a quod [illegible] definita: 2a quod sit clarior suo definito: 3a quod conveniat omni suo definito: 4a quod convertatur cum suo definito [illegible] perflua, vel diminuta

et cum n̄ solum in prædicamenta tii Logici, sed etiam in omni oppositi Logici, et ss præter enunciativum, suppnem, Definitivum, Divisivum, et illativum, q. oe oppositum Logicum constituit tiu Logi. Unde est, qd quamvis prædicta defio conveniat tio Logo ponis, n̄ tm tio Logo in comuni. et licet Mr. Subl. Dr. cum aliis appellaverit tiu Logicum extremum ppriis, hoc fecit, qa n̄ fuerunt locuti de tio in cōi, sed solum n̄ pdicamentali.

Ex his deducitur lectæ defionis apparet n̄ ee rectam defionem aliorum dicentium, qd tiu Logic est: secundo intentionale perse cadens in opposito Logi opposito in ista enim defione nidatur genus proximum ... qd ... signatum, nequit ee tale genus; qa, t, 2o intentionale cadit sub ronem tii ut sic, et tunc n̄ est genus, qd n̄ convenit alliis præter tiu Logicum: cum n̄ sit alliud 2o intentionale nisi cola, et oppositum ultimo opletum, quæ quidem n̄ cadent sub ronem tii. l, 2o intentionale est supra ronem tii ut sic, et tunc n̄ est genus proximum, qa havet infra se aliud genus, nempe tium ut sic, et tunc etiam sequeretur, qd oe 2o intentionale ee tiu; qd falsum est, ut de cola docet Mr. Subl. Dr. lib. 2 Peri ermeniarum q. 6. dicens: hoc verum est quando prædicat ... propie n̄ ... subtum, nec pratum, nec copula ... sed tantum denotat prædicatum ee idem cum subto. unde rediciter istis, et aliis defionibus.

Diximus qd tiu Logic est pars intentionalis perse cadens opposite Logici completi. cui defioni conveniunt oes conditiones præexpositæ: nam in primis convenit genere proxima, qd est pars intentionalis per qd convenit cola, et infra qd n̄ est aliud genus, ut jam diximus, 2o intentionale, qd est infra illud, n̄ est genus: constat etiam ultima differentia, nam per illi partes ... cadens opposito Logici completi, differt ab oi eo, qd tiu Logicum n̄ est. sic de aliis conditionibus. sed hæc de defione tii Logi sufficiant, et ad ulteriora progrediamur.

Nam cum tii ad res significandas ordinentur, hinc ... oportet, quid sit signum. qd quidem ex sententia S. Aug. lib. 2. de doctrina xptiana c. 1. sic describitur: illud qd præter sui cognitionem, quam ingerit sensibus, inducit nos in cognitionem alterius: et hoc appellatur signum instrumentale, qo ... velut instrumentum ad alius cognoscendum. naturale dicitur, si natura sua alterius notiam ... sicut modo respiratio est signum vitæ in animalibus. ad placitum, seu ad placitum nominatur, ex hominum institutione ducit nos in alterius notiam. Scholastici signum etiam formale distinguunt, qd ... sui

praevia Cognitione inducit nos in Cognitionem alterius. Sic Cognitio, seu idea alicujus rei rem ipsam repraesentat, quin prius cognitionem, seu ideam Cognoscamus.

Et cum multiplex sit tri logali distributio, ut facilius memoriae commendetur, eam per ordinem Alphabeticum prosequimur, et est ...
Absolutus, et Connotativus: primus est, qui se solo sine addito habet perfectam significationem, ut homo etc. Secundus est, qui addito indiget ad habendam perfectam significationem, ut Cenavit, quod non solum significat actionem Cenandi, sed etiam Connotat tempus praeteritum, sine qua Connotatione non est perfecta ejus significatio.

Bene, sequele, tri, seu pertinentes, et male sequele, seu impertinentes: 1mi sunt, quorum unus alterum infert, aut excludit; ut est homo: ergo rationalis. Alterius: ergo non est niger. Qui se inclusione, dicuntur pertinentes se[quelae]; qui vero se invicem excluderit, dicuntur pertinentes repugnantes, [?] vero sunt, quorum unus alterum non infert, nec excludit, ut, est homo: ergo dulce est.

Concretus, et abstractus. 1mus est, qui formam, et subjectum significat; ut album, dulce etc qui significant albedinem, dulcedinem, que sunt formae in subjecto existentes. 2us est, qui solam formam significat, ut albedo etc, nam forma est illud quod alteri aliquam denominationem tribuit; ut albedo respectu nivis; subjectum vero est, quod ab altero aliquam denominationem recipit, ut paries a visione.

Denominativus, et denominans: 1mus est idem quod connotativus. 2us est abstractus respondens tro denominativo, ut album est denominativum, et albedo denominans.

Excedentes, et exce[dentes]: ideo tales dicti, quia se mutuo excedunt; ut unus de alio extrahi possit, de quo alter non potest extrahi, et vice versa, de uno ad, et eodem ... affirmando, ut homo albus: hii tri mutuo se excedunt, quia homo qui non sit albus, et Ethiops, et datur album, quod non sit homo, ut Cignus, et datur aliquod, quod sit utrumque, ut ... Austriacus.

finitus, et infinitus: 1mus est, qui signi—

dei materiale significat, et praedicatur de subiecto illud determinando ad aliquid certum, ut Clericus est Philus. 2.us est, qui licet aliquid de veritate neget, nihil tamen de veritate affirmat, ut non homo: ubi negatur homo, et nihil de veritate affirmatur: quotiescumque enim particula non ponitur ante copulam facit propositionem negativam, ut lapis non est homo. Si vero post copulam ponitur facit propositionem infinitam seu infinitantem, ut lapis est non homo.

Universalis seu Vlis, et Singularis: 1.us est, qui cum sui multiplicatione de pluribus dici potest, ut animal, quod de homine, et bruto dicitur. 2.us est, qui significat unam rem determinatam, et aliis incommunicabilem, ut Deus.

Homogeneus, et Heterogeneus: 1.us est, cuius res significata habet partes eiusdem rationis, ut ignis, nam de qualibet parte eius verificatur quod est ignis. 2.us, cuius res significata habet partes diversae rationis, ut homo, qui habet carnem, ossa etc.

Terminus primae, et 2.ae intentionis: 1.us est, qui significat rem ut est a parte rei absque omni negotio intellectus, ut lapis, etc. 2.us, qui significat rem prout affectam aliqua 2.da denominatione proveniente ab intellectu, ut subiectum.

Latus, et Strictus: 1.us, qui respectu sui significati valde remote est petitus, ut ens de Philo. 2.us est, qui respectu sui significati proximum facit sensum, ut rationale, respectu hominis.

Magis, et Minus Communes: 1.mi sunt, quorum unum potest de altero universaliter affirmari, non et contra, ut animal de homine. 2.di sunt, quorum unum non potest de altero universaliter affirmari, quamvis alter universaliter de ipso affirmetur, ut homo, quia non omnia animalia sunt homines, licet omnis homo sit animal.

Non Significativus, et Significativus: hic est, qui ex institutione hominum aliquid ad placitum significat, ut lupus; nam haec vox est imposita ad aliquid ad determinatum significandum. Ille est, qui non est ita institutus ad aliquid significandum, ut Blictiri etc., quae nihil significant.

Oppositi, et Disparati: hi sunt, qui inter se nullam hent connexionem, sed unus ad alterum disparate se hent, ut Marius, et Equus; illi sunt, qui inter se aliquam hent incompossibilitatem, s. Repugnantiam, quæ quadrupliciter contingere potest, scilicet contrarie, cum duo ita opponunt, ut nec supernaturaliter duo simul stare possint, ut homo, et non homo. Contrarie, ut cum utrumque terminus significat aliquid positivum mutuo se expellens ab eodem subto, ita ut naturaliter simul stare non possint, ut frigidum, et calidum. Privative, quando unus terminus dicit formam, et alter carentiam ejusdem, ut cæcus, et videns. Relative, quando per relationes diversas se invicem respiciunt, ut pater, et filius.

Positivus, et Negativus: ille est, qui entitatem positivam significat, et homo. 2dus, qui significat absentiam [illegible] in subto: quæ absentia in subto capaci illius formæ, dicitur privatio, ut cæcitas in homine, si vero sit in subto incapaci dicitur negatio, ut cæcitas in lapide.

Quidditativus, et non quidditativus: 1us est, qui significat essentiam, vel aliquod praedicatum essentiale rei, ut Rationale, vel Rationalitas respectu hominis. 2us est, qui tantum significat proprietatem, vel aliquod accidens rei, ut Visibilitas, vel [illegible] respectu hominis.

Respectivus, et simpliciter talis: 1us est, qui significat rem esse talem ex comparatione ad aliud. 2us vero, qui convenit rei absque comparatione. Sic filius comparative ad Patrem dicitur filius, non autem simpliciter, quia potest habere alios filios.

Simplex, et Compositus, sive Complexus: 1us est qui in [illegible] [illegible] [illegible] 2us est qui [illegible] ex pluribus terminis eandem significationem retinentibus, ita ut idem significat separatim, ac conjunctim. hinc est advertendum terminum simplicem esse tripliciter talem, scilicet voce tantum, significatione tantum, et voce, ac significatione simul. 1us est una vox, pluribus tantum æquivalens, ut nemo, quæ æquivalet nullus homo. 2dus est, qui componitur ex pluribus dictionibus, sed significatione æquivalentibus uni, ut corpus animatum, 3us est una dictio sub una significatione, ut h[illegible]

Sinchategorematicus, et Chategorematicus: 1us est, qui per se nil significat, nisi conjunctus cum Chategorematico, ut omnis, nullus. unde tales Sinchategorematici sunt adverbia, nomina adjectiva, et omnes casus obliqui, ut puta, qui non sunt nominativus. Sinchategorematicus vocatur etiam consignificativus, quia nihil cum alio significat. 2dus est, qui pro se solo potest poni pro subjecto, praedicato, ut homo, etc.

Transcendens, non transcendens, et supertranscendens: 1us est, qui de qualibet re positiva cum veritate affirmari potest, et sex tantum a Dialecticis asignantur sub hoc nomine R. E. V. B. A. V. contenti. prima littera indicat Res, 2da Ens 3a Unum, 4a Bonum 5a Aliquid, 6a Verum. 2dus est, qui non potest de omnibus rebus cum reali veritate affirmari; sed tantum de rebus unius ordinis, ut substantia, animal, etc. 3us est, qui non tantum de rebus existentibus, possibilibus, verum et imaginabilibus dicitur ut imaginabile, intelligibile, etc.

Univocus, Equivocus, et Analogus 1us est, cujus nomen est commune, ratio vero importata per nomen eadem est etiam in univocatis, ut homo; 2us est, cujus nomen solum est commune, ratio vero importata per nomen diversa, ut Gallus, qui dicitur de Gallo gallinaceo, et de homine in Gallia nato, 3us est, qui significat plura cujus nomen est commune, ratio vero significata partim est eadem, partim diversa, v.g. Sanum, quod dicitur de animali, medicina, et urina; de 1o ut subjecto, de 2da ut preservativa, et de 3a, ut signo, tandem tales Sinonimi sunt, qui sub pluribus nominibus eandem rem significant, ut Doctor Marianus, Subtilis Scotus, etc.

Caput 2dum de terminorum Affectionibus seu Propietatibus.

Octo recensentur terminorum affectiones, seu propietates, nempe, Suppositio, Status, Distractio, Ampliatio, Diminutio, Alienatio Restrictio, et Appellatio. Suppositio habetur, quando in propositione surgerit vicem rei illius, quam significat. Si terminus, qui est subjectum propositionis, est communis, etiam suppositio communis erit. Si singularis, singularis erit. Exemplum 1mi homo est animal. Exemplum 2di, Socrates est homo. Suppositio communis est

triplex: nempe, probaria tñ Jcreti Sigficaone. hic enim 1º du-
cit nos in Cognitionem fiq, tum in notiam Subti; quaxer
fra appellat primaria Sigficaoº Jcreti, Subtum vº 2ria.
quotiergo, tur in ppnē pro utraq; illa Sigficaone usurpat,
Supotio ē absoluta; si vicar gerat solius fiq, supotio simplex;
personalis ā dicit supotio, quando tur loco Subti solum Sub-
tituat, seu pro 2ria tantum Sigficaone.

Unde, ut una supotio ab altera secernat, hæc sit gralis Re-
gula: Prati nata determinat Subtum ppnis ad unum, l alterum
supotionis genus. Si Pratum tam fiq, quam Subto Jveniat, sub-
tum ppnis pro utroq; supponit, e supotio ē absoluta: ut cum dico,
hoē ā Rale. Pratum enim ppnis n solum Jvenit humaniti, qua
ē veluti fra hoi, sd etiam individuis, quæ st subtum humani,
simplex supotio tunc habetur, quando Pratum soli fiq, potest Jve-
nire: ut in hac, hoē species. nam species n individuis, sd
solum humanitis potest attribui. Si vº Ptum solum Subto Jve-
niat, etn fiq, supotio erit personalis: ut hos currit; nam
currere solum ad individua pertinet.

Hæc personalis supotio quadruplex ē, nempe Distri-
butiva, Collectiva, Determinata, et Confusa. Distributiva ē,
quando Subtum ppnis Jvenit oibus suis inferioribus, tam
seorsim, quam conjunctim acceptis: ut in hac: Bruta st
viventia. Collectiva ē, quando tur substituitur pro illis
solum collective sumptis: ut cum dico, Planetæ st septem.
Determinata appellatur, quoties cumq; tur accipitur pro
aliquo inferiori particulari, qd saltem a Deo possit desig-
nari: ut in ista, aliquis ho celavit. et deniq; Con[illegible]
si tur accipitur p aliquo inferiori, qd nullatenus p[illegible]
specialim designari; ut cum dico, oculus ē natus ac vi-
dendum. n potest enim determinari, quonam ex duobus oculis
ad videndum oporteat uti.

Duplex etiam ē supotio distributiva, una pro
generibus, altera pro generibus singulorum. 1ª ac,
quando tur accipitur pro oibus, et singulis inferioribus individuis;
ut singulis ē volendus 2da quando tur solum [illegible] oibus specie[illegible]
[illegible]

ut in ista: ōē aīal fuit in arca Noe; nam n̄ oīa individua fuerunt.

Et deniq., quando locutio ē Metaphorica suppositio dicit. impropria: ut Xp̄tus ē Agnus. Si tũs pro voce sustituit., tunc suppositio ē materialis: ut Petrus ē dissyllaba. altera annumerat. suppositio, quæ vocat. Accomoda, et ē quando tũs universum accipit, s.d prudenti exceptioné tacitè manet: ut cum dico: oculus vidit oīa, intelligit. præter se ipsum.

2da, 3a, et 4a. tũorum affectiones, quæ, ss. Status, distractio, et Ampliatio, conveniunt tũo per ordinem ad tempus a verbo designatum. Si tũs significat eam diffam temporis, quam verbum præ se fert, Status tũ dicit.; ut, Sedens disputat. Si tũs ab eo tempore abducat, Distractio ē; ut, Cæci vident; cujus sensus ē: illi, qui erant Cæci, nunc vident. Si vò tũs se extendat ad plures temporis diffas, nec in ea solum sistat, quam verbum præ se fert, Ampliatio nominat.; ut, Sancti Deum viderunt; nam hoc ē verum n̄ solum de Sanctis futuris, s.d etiam de illis, qui iam extiterunt, et qui nunc existunt.

Restrictio ē coarctatio significaōnis, quam subtum ppriis a se designat: ita adjectiva nomina plerumq. significaōne contrahunt; ut in ista ppne: hō sapiens dominavit. Astris; in qua adjectivum sapiens coarctat vocem hō, quæ latior ē. Alienaō hetia quando alio adjectivum aliqd tollit propriā significaōnem: ut cum dicit, hō pictus. Diminuo ē, quando tũ significaō coarctat., ob adjunctam aliquam particulam, ut Æthiops ē albus secundum dentes. Appellaō ē unius tũ denominaō ab altero: ut Cicero optimus ē orator; nam vox illa optimus ad oratorem pertinet, n̄ ad Ciceronem. Significaō unius vocis aliquando refert. ad eam formam quam 1o. significat, aliquando vò ad subtum formæ. 1o. modo dicit. Appellaō formalis: ut cum dico, Phus ē amator sapiæ. 2o. modo, Appellaō materialis nominatur; ut si dicat., Musicus ē Phus; nam n̄ dicit. Phus, quia ē Musicus, s.d quatenus idem ē subtum Musicæ, et Phiæ.

Caput sextum.

De Nomine, Verbo et Oration.

Ad clariorem intelligentiam illorum, quæ in præcedenti Cap. diximus, tria oportet distinguere, scilicet, aliud esse, significare tempus, aliud connotare tempus, et aliud significare cum tempore. Si tunc nobis manifestat aliquam partem temporis, dicitur, significare tempus: ut hæc vox, Annus, Longam illam dierum revolutionem exponens. Si res, quam tunc satis significat, nos ducit in notitiam alicujus temporis, dicitur, connotare tempus: ut Concurvatio; quæ quidem denotat rem jam fuisse in tempore præterito. Et denique, si significat aliquam actionem, vel passionem cum relatione ad tempus, in quo ipsæ evenirent, dicitur, significare cum tempore: ut si dicat, Amo.

Nomen igitur vox est, qua aliquid significat, ad placitum hominis, nulla habita relatione ad tempus: ideoque nomen sine tempore significat. Verbum autem relationem dicit ad certam differentiam temporis, vel præteritam, vel præsentem, vel futuram, in qua operationem, vel passionem significat, quapropter Verbum dicitur significare cum tempore. Oratio ex pluribus vocibus invicem connexis verbali copula, aut connexione grammaticali constat: ut dum dico, Deus est Colendus; vel dum ais al Voale, et demum, oratio est perfecta, si integram sententiam declaret, ut in 1o ex his exempli. Secus erit imperfecta.

Sectio Secunda.

De his, quæ pertinent ad Secundam intellectus operationem.

Caput Primum.

De Enuntiatione, seu Propositione.

Enuntiatio dicitur oratio affirmans, vel negans aliquid de alio, [illegible] [illegible] quatenus præponit aliud ad diversas [illegible] [illegible] [illegible]. Constat ex subjecto, copula, et prædicato, ut jam diximus [illegible] [illegible] dividitur in categoricam, et hipotheticam, seu [illegible] [illegible] et conditam. Categorica, seu simplex est [illegible] [illegible] [illegible] componitur, scilicet ex prædicato, subjecto [illegible]

addant adverbia, aut Sinchategoremata, ppo Simplex Remanet, seu Categorica. hypothetica ꝯ ex pluribus Categoricis ꝯflat aliqua particula cognectis. exemplis 1us, ho ē al Rale. Exemplis 2us, Si ho ē al Rale, ho ē Risibilis.

Si in ppne addit modus, quo pratum jungit subto, l ab eo amovet, ppo dicit, Modalis; si n ponit talis modus, Absoluta vocat. Modi ā ss affectiones quedam, quibus significat, quanam Rone pratum ꝯveniat subto, l ab illo removeat? an, si, hoc sit naxio, l ꝯtingente. ad hos modos Reducunt alii, qui negantes appelantur, ut ꝯsiderandi apparevit. idq enim ē dicare: impobile ē hoem ēē lapidem, ac affirare, homaxio excludit a se natam lapidis.

Triplex ē ppo Rone terum, ex quibus velut ex materia coalecrit, si, naxia, impossibilis, et ꝯtingens. naxia dicit, quando pratum naxio ꝯvenit subto: ut dum dico, Deus ē sapiens. impossibilis appellat, quando pratum nullatenus subto potest ꝯvenire: ut si dicas, Deus ē creatura.. et denique contingens nominat, quando pratum per accidens ꝯvenit subto: ut in hac, ho ē sapiens. Ex quo sequit, ppnes gaudere suis affectionibus, quas ipsarum qualitates appellant. ppo affirmativa ē illa, in qua pratum jungit subto. negativa, in qua pratum a subto amovet. ac proinde sequit, ppnem ēē veram, l falsam. vera ē, si rem exprimit, ut in se ē. si secus, falsa exit. ppo naxia ē immutabiliter vera. impobilis immutabiliter falsa. ꝯtingens vo. potest ēē vera, l falsa.

Itaqz veritas ppnis ē ꝯformitas cum suo obto; falsitas vo difformitas. qāā, ut diximus, veritas et falsitas ss veluti qualitates ppnis, et ppo ꝯtingens capax ē utriusqz; veritatis, hanceadem ppo ꝯtingens semel vera possit falsam mutari per sui obti variatione. dubium nē de ea ppne ꝯtingenti, que ad tempus futurum refert: hanc enim ēē detatē veram, l falsam demonstrabimus in 2da Logq pte, dispne 5.

Ea quoque ppo, que tempus preteritum notat, jam habuit veritatem, l falsitatem, quatenus suo obto fuit ꝯveniens,

l, disconveniens; proindeq. nunc dicat incommutabiliter vera, l, falsa, nam ipse Deus potest in sepla facere ea, quæ facta ss. itaq. de ppone contingenti disserimus tempori præsenti affixa, an videlicet eadem manens, et essentialiter immutata, possit modo veritatem, modo falsitatem habere, et ab una istarum affectionum ad alteram transire pro sui obliv variatione.

Sententiam negantem tenemus. etenim hæc ppo v.g. Socrates sedet, constat verbo, velut sui pte: verbum aût significat cum tempore; adeoq. ppo ista unam, l, alteram differentiam temporis includit, et n explicite. igit talis ppo absolute prolata ad eam temporis differentiam refert, in qua judicium mente concipit. mutato go. tempore, etiam ipsa mutat. et si quis perseveret in eo judicio: Socrates sedet, multa tunc fert judicia, et totidem tunc ppones habet, quæ multa numero obta occurrunt, nimirum Socratis sessio pro distinctis temporibus. Si vo qui illam pponem efferat, judicio suo complectat determinatum temporis spatium, puta horam integram; sedente Socrate in 1a medietate horæ, et n in altera, evidens ê, pponem illam esse falsam, qa ad sui veritatem totam horam complectit. si aût judicium abstrahere dicat ab oi temporis determinatione, ut sensus sit, Socratem aliquando sedere, ad hoc ut sit vera sufficit, qd in aliqua temporis differentia Socrates sedeat, tunc enim ppo æquivalet disjunctivæ.

Veritas enim, et falsitas dicunt accidentia ppnis contingentis, quatenus ppo ab initio ê vera, l, falsa, nam ipsius obtum erat oino indifferens. at cum ppo sit essentialiter alligata tempori, ut diximus, mutato tempore, ipsa quoque numero mutat. atque hinc apparet discrimen inter pponem, et alias res accidentia sua recipientes; ut corpus v.g. caloris, et frigoris capax. nam corpus non dependet essentialiter ab istis affectionibus; ppo vo ratione verbi pendet essentialiter a tempore. et hæc de veritate, et falsitate ppnis.

Habet etiam ppo suam quantitatem, per quam significatio ppnis ampliat, l, coarctat: ut pluribus, quandoque paucioribus aptari dicatur. quandoq. n. hinc ppo quadripartitam

distribuit? nimirum Valem, Particularem Singularem, et infinitam. Si Subtum ppnis sit affectum aliqua nota valis, ut oes, oes, nullus, ppo erit Valis. V.g. ois impius e stultus. si afficiatur signo partari, ut aliquis, quidam, ppo partaris: V.g. aliquis ho e impius. Si subtum sit tum singularis, aut determinet a pronomine demonstrativo, ppo erit singularis: V.g. hic ho e stultus, et denique, si subtum sit tum ex se cois, et nulla nota affectus, ppo appellat indefinita: V.g. ho e al; l, ho e sapiens. quando ppo indefinita dingenr e, equivalet partari, ut in 2o exemplo posito, si vo fueri naria, aut impotilis, equivalet vali: ut in 1o exemplo. namque ex necesite omi dveniunt, l. repugnant oibus rebus ejusdem nais, qua proportione respondent; que vo alicui dveniunt per accidens, n devent oibus dvenire.

Caput Secundum
De Propositione Composita, et Modali.

In C. precedenti manet dictum, ppnem Dpoitam ee illam, que ex pluribus dstatur ppnibus simplicibus nexu aliquo d, unitis quando nexus explicatur per particulam ddicionalem si, ppo dicit ddicionalis, si per particulam ergo, ppo e rcalis. si per particulam, et, e Colativa, si denique per particulam, l, disjunctiva erit ppo. usus e obtinuit, ut in Phia cuj certim occurrant ppnes ddicionales, adeoque cum N. Subtis d ario lo dist U.g. 2da adnima; existimus, oem illam Hypothesim, sive ddicionalem admitti posse, que dtradictionem n includat; n ei etiam; ut si quis supponere vellet effectum existere, et n existere causam illam, sine qua effectus, n stare, nec intelligi posset.

Tres sunt ppnes, nempe dpota, ddicionalis, rcalis, et caalis, talem siquien simplicium pe se ferunt cognexionem, ut una ex altera ducat, et inter eas habeat illatio. quare iste tres n possunt ee dingenter. nam, l, illatio e legitima, l, n; si sum, ppo dpota e naria, si dum, e impotilis, nam particula cognexiva e fra ponum dpotarum. copulativa vo ppo, et dis junctiva n pe se ferunt illatam illationem unius simplicis ex alia: ideoque possunt ee dingenter.

Intibus 1mis quantitas ducitur ex simplicibus e- ex [illegible] in [illegible] negatio a particula cog- ne [illegible] derivatur, ita ut ppo sit negativa, quando-

negatio adjungitur particulae connectenti; si secus, affirmativa. At vero in ordine ad veritatem, vel falsitatem, ppo̅ conditionalis, ut vera sit, non eget, nisi legitimam illationem: ut cum dicimus, Si bene vivunt homines, perite vivunt; ppo̅ rationalis duo requirit, et illationem legitimam, et veritatem illius simplicis, a qua altera subinfertur; ut in hac: Sol apparet in nostro Horizonte, quo in illo suam diffundit lucem. ppo̅ causalis praeterea hoc requirit, quod illata ppo̅ a priori oriatur, velut effectus a sua causa. Ex defectu ejus conditionis non est vera ista ppo̅: quia ignis est approximatus, comburit; nam ignis approximatio non est causa combustionis, sed tantum conditio, sine qua non comburit.

Copulativa ppo̅, et disjunctiva omnia habent a suis simplicibus; cum hoc discrimine, quod copulativa, ut sit vera, exigit veritatem omnium simplicium, quippe omnia simul complectitur; unde semper est valida. Disjunctiva est suam veritatem mutuatur a veritate unius simplicis tantum, et semper est particularis, quia unius tantum veritatem postulat; alioquin esset conjunctiva, non disjunctiva. Affirmatio denique copulativae, et disjunctivae derivatur a particula eadem connectente.

Ad causales ppones pertinent illae, quae reduplicativae appellantur, quando, scilicet, subjectum iteratum repetit, adjuncta particula reduplicante, quatenus, prout, etc.; ut cum dico, homo, quatenus homo, est rationalis. Aliquando istae ppones significant, praedicatum ad essentiam subjecti pertinere, ut in citato exemplo; aliquando vero subjecti notionem esse causam praedicati: ut homo, prout rationalis, est visibilis: et demum, aliquando denotant tantum affectum particula reduplicante esse conditionem, hoc ut praedicatum conveniat subjecto: ut in hac; ignis, ut ap[proximatus,] comburit. Verum haec ad conditionalem pertinet, et ut talis [...] mur, vera non est.

Quando istae ppones significant, tantum affectum particula reduplicante non obstare, ut praedicatum possit subjecto [...] dicuntur etiam redere sensum specificativum [...] dicere, Marcus, prout Marcus, potest esse loqui. [...] tione solum potest haberi, quando solum [...]

posibilitem; alioquin semper sempea est reduplicativus: ut si diceretur: Musicus, quatenus Musicus est Logicus, quae falsa est.

Duae hae ppones inter se pabat et si non voce, saltem sensu, enumerantur, Exclusiva, et Exceptiva. 1ma, ita partem subti se venire designat, ut illi soli conveniat: v.g. solus Deus est Sapiens. particula Exclusiva potest etiam afficere solummodo pratum, et tunc alia removet pratu eiusdem generis: ut cum dico, Petrus est tantum Logicus. sigficat, Petrum non habere aliam scientiam praeter Logicam. 2da, propter particulam Excipientem amovet a participatione prati praedare aliquod a coi subto comprehensum: v.g. omnis Apostolus, praeter Judam, est beatus. ubi Judas excipitur a beatitudine, qui comprehendit sub coi voce, omnis Apostolus. exquo infertur, ad pponem exceptivam duas conditiones requirit, sc. quod totum, a quo fit exceptio, sit vlis, et quod tum excipitur contineatur sub praedicto vli toto. quare ista ppo non est exceptiva: omnes Asti praeter Neronem Deo fuerunt; et haec: aliquis Miles, praeter Achilem, fuit strenuus; aequivalet ppni copulativae, et sigficat, tam Achilem quam alterum aliquem Militem fuisse strenuum.

Modalis ppo, quam jam descripsimus, sic debet esse composita, ut modus afficiat pponem ipsam, determinando conjunctionem verbalem. alioquim si modus subtum tantum, l. pratum afficeret, ppo esset absoluta. Modus est potest in ppone collocari; l. nominaliter, id est, ut nomem; l. adverbialiter, hoc est, ut adverbium. Exemplum prioris, hoem esse lapidem est impossibile, in quo tamen ppo illa infinitivi modi habet raonem subti, et modus est pratum. Exemplum posterioris: Deus necessario est bonus. si modus est affirmativus, et vlis, ppo erit affirmativa, et vlis. secus, particularis, aut negativa.

Quantitas tm pponis modalis respicit tempus. unde, l. extendit pponem ad omnem temporis differentiam, ut cum dico, homo necessario est alal; et sigficat, hoem pro quacunque temporis differentia esse alal. l. coarctat pponem ad unam temporis differentiam: ut si dicas, homo contingenter currit; et innuit hoem aliquo tempore currere. quando modus correspondet, ut est debita, proportionaliter materiae, vera est ppo modalis: ut ista. homo necessario est raonalis, nam ipsa ppo est necessaria. si secus delinquat, ppo modalis erit falsa.

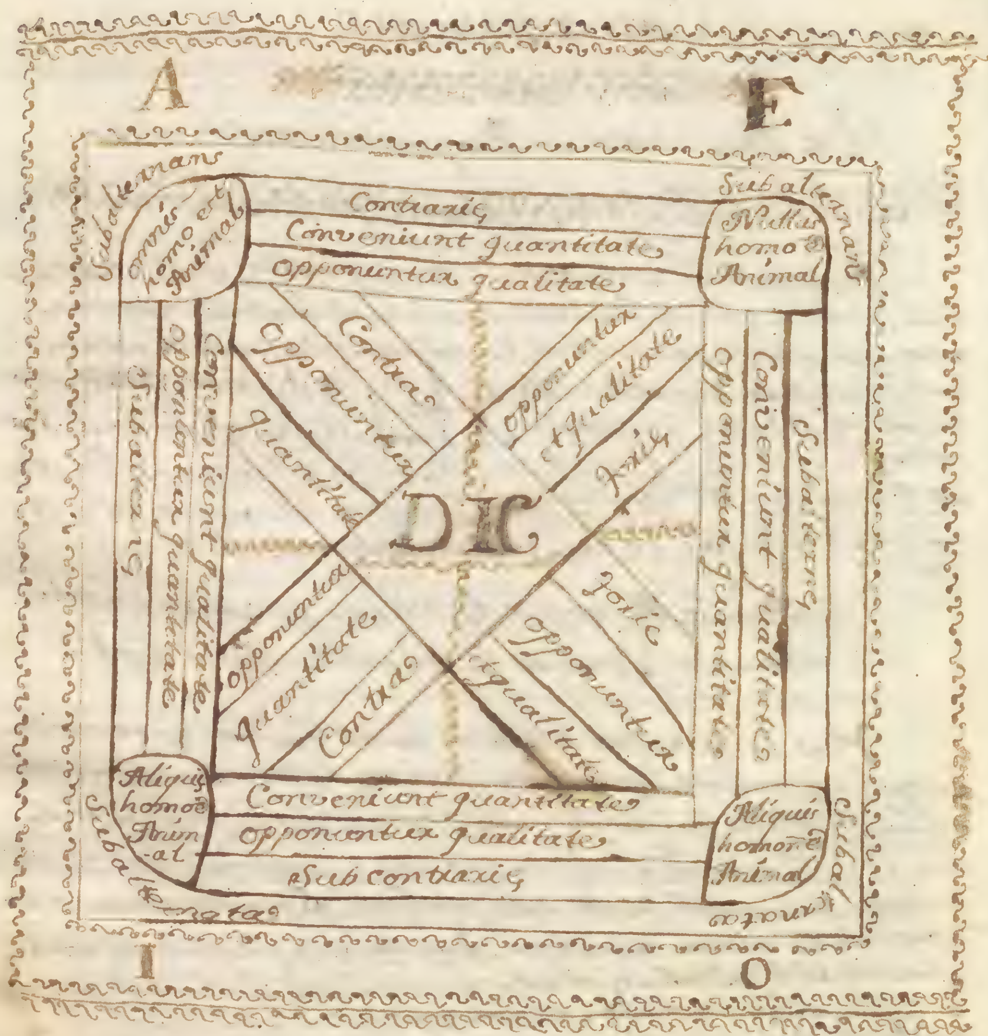
Caput sexticum.

De Propietatibus Propocitionum

Jam diximus quatuor ee genera ppnum, et ss, Vlis afirativa, Vlis negativa, Partlaris afirativa, et Partlaris negativa, provaria ppnum quantitate, l, qualitate. que quidem notantr in his quatuor Vocalibus, A, E, I, O. A, Sigficat Vlem afirativam, E, Vlem negativam, I, Particularem afirativam, O, Partlarem negativam. Exemplum tre: ois ho e Sapiens: 2dm nullus ho e Sapiens; 3e aliquis ho e Sapiens; 4e aliquis ho n e Sapiens. totum hoc in hoc Versu declarat.

Asserit A, negat E; Verum generaliter ambo.
Asserit I, negat O; sd particulariter ambo.

Has ppnes eodem Subto, et prato contare apparet, So-lumque in quantitate, l, qualitate invicem differre, quod oppotio nominat; et quadruplex e, nempe, Contradictoria, et e quando una e Vlis afirativa, altera partlaris negativa. Contraria ut quando due ppnes Vles sola qualitate differunt, ita ut una afirativa e, altera negativa. Subalterna, ut quando ambe, afirative ss, l, negative, et sola quantitate opponunt; qa una e Vlis, alia partlaris. Subcontraria, cum videlicet ee partlares sola qualitate ss diverse, qa una e afirativa, altera negativa. totum hoc in sequenti figura apparet.

Contradictoriæ ita se hent, ut una earum semp ca sit falsa; ita quod nullum potest dari medium inter contradictoria, nam aut pratum convenit subto, aut n̄; nec simul potest eidem cve-nire, et n̄ cvenire. Si ppnes ꝯtradictoriæ continent syncate-gremata, n̄ hent inter se eam oppositionem, nisi quando negatio afficit ipsum syncategorema: ut in his, ho e ex sui natu sapiens, ho n̄ e ex sui natu sapiens.

ppnes contrariæ si vamen materiæ sint naxiæ, aut impossibiles, ita se hent, ut una sit vera, altera falsa, si materia earum sit contingens, possunt ee ambæ falsæ. Subalternæ, q̄ ad hanc legem hent: quoties naxia st, aut impossibilis, si vnlis vera ē, etiam partialis vera erit. in materia ē contingenti, si vnlis sit vera, etiam partiali, potest tn̄ partiali ee vera, etiam si vnlis sit falsa; ut ex jam dictis constat.

Alteram hent ppnes affectionem, quæ dicitur conversio, et hetur quando mutatur pratum in subtum, et subtum in pratum: sive invertitur ppo, variata quandoque quantitate, eadem tn̄ veritatis, l falsitatis qualitate permanente. Duplex ē conversio, simplex una, et ē quando permanent eadem quantitas, et qualitas; altera per accidens, et ē quando quantitas variatur. Vtroque modo converti potest ppo negativa: ut cum dico nullum al ē lapis; et eam sic converto, nullus lapis ē al: Pro partiali affirmativa het conversionem simplicem: v.g. aliquod al ē vnale, in qua mutatur, aliquod vnale ē al. Vnlis ā affirmativa solum per accidens potest converti: ut ōis leo ē al. n̄ enim valet, ōe al ē leo; sd tantum, aliquod al ē leo.

Pro partiali negativa constituitur conversio per contrapositionem; et ē quando additur particula negativa utrique extrō ppnis. Sd n̄ ē in usu hæc conversio, quando aliæ exerceri possunt.

Equipolentiam, dicit tertia ppnum proprietas, vi cujus duæ ppnes opposite, in eundem sensum reducuntur ob negatione, vario modo illarum partibus applicatam. Sd hæc st parvi momenti...

Caput quartum.

De Diffinitione, et Divisione.

Munus Definitionis ē explaē essam Rei; Divionis vō eam in partes distribuere. Quare dicuntur Modi sciendi; nam talis modus ē Rao ignoti manifestativa. Sd duplex dat definitio una propria, et ē oraō explan̄ essam Rei, ut cum dico, hō ē aāl Roale. Altera impropria, quæ definitio nominis dicitur, seu interpretatio ex vulgaris idiomatis usu, l, ethimologia.

Definitio Rei, alia ē perfecta, nempe, quæ Rem ipsam per illius prata essalia exponit; alia vō minus perfecta, et ē quæ Rem declarat per illius affectiones; et hæc descriptio nominat. Sic horologium describit, Machina ex ferro variis Rotis cstans quarum motus Regularis ē idoneus ad horas indicandas. Sed hic ē advertendum, qd defiō propria pt csiderari phicē, et mephicē. Mephica dicit quando explicat Rem per partes mephicas, st, genus, et difam; ut in vellata hōis defiōne vidui? Phica vō quando per partes essales phicas Rei natam declarat: ut ista, hō ē ens cpotum ex anima et corpore. Unde Soly ens Reale, seu, ut ajunt, ens per se, qd in varios possimus partes cpter, et unam tantummodo etiā cpletā hēt, propria perfectaq. defiōne gaudere poterit.

Divio ē totius in ōra, quæ ctinet distributio; sive ē oraō quæ explat partes cponentes aliquid totum. Unde Rem exponit illius partes resolvendo. Sd cum, ut jam diximus, defiō possit ēē phica, et mephica, etiam totum hoc duplici modo csiderat. Totum mephicum ē qd cstat ex partibus mephicis, ut st, genus, difa. totum phicum ē qd cstat ex partibus phicis, et bifariam dividit, nam, l, cstarit ex partibus Re ipsa distis, quas integrantes appellant, et dicit totum integrale, l, ex partibus essalibus cstat, et dicit totum essale; quamvis pro toto essali Cōtr accipit totum mephicum. Unde Divio alia ē integralis: ut cum dico, Corporis humani alia pars caput, alia brachium &c. altera ē essalis: v.g. hōis alia pars aālitas, alia rōalitas quæ divio mephica: phica enim dicendo, hōis alia pars anima, alia Corpus.

Quatuor Regulæ requirunt legitimæ divisioni, 1a, quod divisio fiat per pauciora membra, quam fieri potest, ut omnis confusio tollatur. 2a, quod non debet una pars divisionis in altera contineri. 3a, quod partes dividentis ita debent designari, ut æquales sint toti; tunc enim divisio est perfecta, et natura totius distinctius apparet. 4a, ut divisio fiat per ea membra, quæ sunt toti proximiora, Ita optima est divisio animalis in rationale, et irrationale; imperfecta est ista distributio: Animalis aliud Petrus, aliud Bucephalus...

Sectio 3a.

De iis, quæ ad 3am attinent intellectus operationem

Caput 1um

De Argumentatione, ejusque Regulis generalibus.....

Argumentatio, seu discursus oratio est qua unum ex altero colligitur; ut, homo est animal, ergo est vivens. Hæc enim [illegible] tribus partibus constat, scilicet, antecedente, consequente, et consequentia. Antecedens est id, ex quo aliud infertur: ut prior illa propositio. Consequens est, quod ex alio deducitur; ut est altera decerpta propositio. Consequentia vero est nexus utriusque, et significatur per particulam illativam, ergo, aut similem. Consequentia, seu illatio est forma argumentationis, nec locum distinctioni habet. nam, vel consequens recte colligitur ex antecedenti, et tunc consequentia est bona; vel non recte infertur, et tunc consequentia est mala, nec habet veram argumentationem.

Communiter assignantur sex genera argumentationis, nempe, Enthymema, Inductio, Exemplum, Gradatio, Dilemma, et Silogismus. Enthymema est Silogismus imperfectus, nam perfectus constat tribus propositionibus, et Enthymema duas solum habet. [illegible] in Enthymemate semper alia tacite propositio intelligitur: ita cum dico: Ego cogito, ergo existo, etiam subintelligitur hæc tertia pro-

quidquid Cogitat, existit. unde Enthymema ad Silogismum facile reducitur.

Inductio ē argumentatio, quæ ex particularibus Vite enumeratis Vlem Colligit ppōem; ut si dicas: Stannum liquari potest; plumbum liquari potest, ferrum, argentum, aurum: igit' oē metallum liquari potest. hic in adnimavertend[illegible] ē [illegible] D. Subt [illegible] 2. priorum q. 8. in ppōnibus Ctingentibus nos posse inductione uti, ut probabile efficiamus argumentatione, etiamsi n̄ oia particularia dicte enumeraverit; dummodo n̄ Cstet illa n̄ac assertioni adversari. n̄ tn̄ certa tunc Colligit' argumentatio. at vō in ppōnibus naturalibus, aut impossibilibus Sufficit unum, l alterum particulare in medium proferre, ut certa Subinferat' ppō Vlis; nam oia particularia st ejusdem rōnis in hiis, quæ naturas, l adversam plenent.

Ut inductio sit legitima, n̄ sufficit, ut partes ppōnes seorsim sint Veræ, sd requirit, qd simul Veræ sint. unde ut intelligat, quo sensu a distributivo ad Collectivum valeat Coa, scire oportet, q in ppōnib Essentialibus semper ē legitima: ut ista, hæc Creatura Ctingens ē, illa quoque, etc. go oēs simul Creatura ē Ctingens. si Vō prædicatio quantitatem respiciat, seu majorem, l minorem Vim, n̄ tenet argumentatio a distributivo ad Collectivum. ita si quis diceret: Ptus potest vincere hunc hostem, illum quoque, et alios; go oēs simul Vincere potest, n̄ Vite Concluderet. hanc inductionem ascensum nominant, qa p illam a singulari ad Vle, ascenditur. alia dicit' descensus, qa p illam ab Vli ad singularia descenditur: ut hæc; oē metallum liquari potest; go Stannum, plumbum, etc. liquari potest.

Exemplum ē argumentatio, quæ ex uno singulari aliud colligit dummodo tn̄ in utroque Vao similitudinis eluceat. v.g. Deus pepercit Ptro pænitenti; go et Judæ pepercisset, si pænitentiam egisset.

Gradatio [illegible] quando ex pluribus ppōnibus [illegible]

ordinatis aliam veritatem colligimus. V.g. avari multa desiderant; qui multa desiderant, multis egent; qui multis egent sunt miseri: ergo avari sunt miseri.

Dilecma est argumentatio duabus partibus constans, quarum utraque idem colligit: ac adeo Vicornuta dicit; nam defendens tenetur unam ex illis partibus concedere. V.g. oe aal aut est rationale, aut irraoale; sed Petrus est aal, et non irraoale: ergo Petrus est raoalis. Oes istae argumentationes facile reducuntur ad silogismum, si illis alteram propositionem adjungamus, quae in ipsis subscure intelligitur. De silogismo dicturi sumus in sequenti c. nunc regulas argumentationis breviter exponamus.

Prima: si habeat aliquid inferius, habet etiam in illo praedicatum superius; non e contra. Sic recte diceremus: hoc ens est ho, ergo est aal; non vice versa. 2da regula: si tollas determinatam rem inferiorem, non inde excluditur partem superius, bene vero e contra. Sic non est apta ista ratiocinatio: hoc ens non est ho, ergo non est aal. Optima est ista: hoc ens non est aal, ergo non est ho. 3a regula: quidquid enuntiatur de praedicato superiori secundum suam essentiam considerato, profecto cuicumque inferiori convenit. Unde valet: aal est substa corporea, vivens, sentiva; ergo etiam ho est substa corporea, vivens, sentiva. 4a regula: quod non potest convenire praedicato superiori, quidem sua essentia accepto, nullatenus competere potest inferiori. Ita recte dicimus: aal non est lapis, ergo ho non est lapis.

His quatuor regulis addi potest altera, nempe: consequens ex vi ratiocinationis naturam imitatur naturam sui antecedentis, unde consequens ab ante accipit suam veritatem contentioning, et evidentiam, quia ab illo originem habet, et in ejus virtute continetur. At tamen per accidens contingere potest ut consequens sit ab ante diversum, ratione materiae propositionis, quae ex se veritatem habet, quin ab ante accipiat.

Caput 2um de Silogismo

Silogus, qui ē perfecta adæquataq̧ perfectior species modi sciendi, ē oraq̧, in qua ex duabus ppnibus tertia alia infert? V.g. ō̄ aal ē vivens, sd ō̄s hō ē aal: go ō̄s hō ē vivens. Duæ 1mæ ppnes vocant' præmissæ, in quibus Velum ter tu, nempe, aal, vivens, hō, horum prior dicit' medius tus, qui tia alios se cum in præmissis conectit, unde eorum profluit in 3clusione societas. tus, qui maiorem ppnem cum medio tō 3ponit, dicit' Extremitas major. qui Vō minorem ppnem efficit cum medio tō, minor Extremitas nuncupat? medius tus n potest in 3ne reperiri, alioquin n ee hæc dersa ab una, t altera præmissarum, denique, si in 3ne major Extremitas enunciet' de minori extremite, 3o appellat' directa; si 3trarius accidat, erit 3o n directa.

Dicta ad matam silogi pertinent, fa Vō illius, quæ ē matæ dispositio, duplex ē; figura, st, et modus. figura ē apta medii tūs cum duob' Extremis Colligatio: ut Videlicet talia Extrema subti, t, prati loco 3stituunt? quod tripliciter 3tingere potest, aut enim medius tus ē subtum in maiori ppne, et pratum in mini; aut ē pratum in utraque; aut in utraque ē subtum. si 1mū, hēt 1am figuram; si 2us, 2a, si 3us, 3a. unde Versus isti:

Prima prius subjicit mediū post prædicat ipsum:
Prædicat altera bis, 3a bis subjicit.

Alii quam addunt figuram, in qua medius sit pratum maiori, et subtum mini: sd hæc per solam præmissarum transpositionem, ufa seconit?, et medius tus semper in una ppne ē subtum, et in altera pratum, ac proinde a singulis Valibus eodem modo semper afficit'

Modus ē Vecta dispotio ppnum silogi secundum quantitem, et qualitem. Novendecim modi silogismorum reperiuntur, quorum primi novem ad 1am figuram attinent, sc quatuor priores directe, et alii quinque indirecte 3cludunt. alii quatuor assignant' 2æ figuræ, et directe 3cludunt,

quemamodus sex ultimi, qui 3ª figuræ adscribunt. Totu hoc clarius apparet in sequentibus carminibus artificiose formatis, in quibus quatuor inveniunt vocales, st A, E, I, O, quæ quantitate, et qualitate detant proprie modis correspondentiu: sd tres priores tantu modis respondent.

Barbara, Celarem, Darii, ferio, Baralipton.
Celantes, Dabitis, fapesmo, friesomorum.
Cesare, Camestres, festino, Baroco, Darapti.
Celapton, Disamis, Datisi, Brocardo ferison.

Modi Primæ figuræ, quorum 3ᵒ est directa.

Bar, omne corpus est extensu,	Da, omnis homo est Substantia,
ba, omnis materia est corpus: ergo	Ri, Aliquod Animal est homo: ergo
ra, omnis materia est extensa.	I, Aliquod Animal est Substantia.
Ce, Nullus spiritus est corpus,	Fe, Nullu vitiu est bonum,
la, omnes Angelis spiritus: ergo	Ri, Aliqua operatio est vitiu: ergo
rem, Nullus Angelus est corpus.	O, Aliqua operatio non est bona...

Modi Primæ figuræ, quorum 3ᵒ est indirecta......

Ba, omne Animal est vivens,	Tis, Aliquod vivens est rationale.
ra, omnis homo est Animal: ergo	Fa, omne Animal est corpus,
lip, Aliquod vivens est homo.	Pes, Nullus Lapis est Animal: ergo
Ce, Nulla virtus est vitiu,	Mo, Aliquod corpus non est Lapis.
lan, Omnis Justitia est virtus: ergo	Fri, Quidam homo est Doctus,
tes, Nullu vitiu est Justitia.	Ce, Nullus Angelus est homo: ergo
Da, Omne Animal est vivens,	So, Quidam Doctus non est Angelus.
Vi, Aliquod rationale est Animal: ergo	

Modi Secundæ figuræ,,

Ce, Nullus Spiritus ē Mortalis,
Sa, Omne Brutū ē Mortale: go
Re, Nullū Brutū ē Spiritus.
Ca, Omne Corpus ē extensū,
Mes, Nullus Spiritus ē Extensū: go
Tres, Nullus Spiritus ē Corpus.

Fes, Nullū Rectū ē obliquū,
Ti, Quædā Linea ē obliqua: go
No, Quædā Linea n̄ ē Recta.
Ba, Oīs circulus ē curvilineus,
Ro, Quædā figura n̄ ē curvilinea: go
Co, Quædā figura n̄ ē circulus.

Modi Tertiæ figuræ.

Da, Omne Sidus ē Cæleste,
Rap, Oē Sidus ē Luminosū: go
Ti, Quodā Luminosū ē Cæleste.
Fe, Nulla Planta ē Lapis,
Lap, Oīs Planta ē vegetativa: go
Ton, Aliquod Vegetativū n̄ ē Lapis.
Di, Quodā Animal ē hō,
Sa, Oē Animal ē vivens: go
Mis, Quodā vivens ē hō.

Da, Oīs Arbor ē vivens,
Ti, Aliqua Arbor ē vegetabilis: go
Si Aliquod vegetabile ē vivens.
Bo, Quodā vinū ē suave,
Car, Oē vinū ē fluidū: go
Do, Aliquod fluidū n̄ ē suave.
Fe, Nullū Mendaciū ē laudandū
Ri, Aliquod Mendaciū ē vitiū: go
Son, Aliquod vitiū n̄ ē laudandū.

Oīa, quæ in istis simplicibus exemplis exposuimus ad silogos simpliter maxime pertinent. At tm plerūq. passin occurrunt silogi ɔpoti, qui ex hipotheticis ppōnibus coalescunt: ut cū dico: Si Avarus multa cupit multis eget; Avarus multa cupit; go Avarus multis eget. Taliū silogorū vīs facile cognoscit, notando ppōnes, et cernendo fig ppōnū ɔpotarū ab hijs, quæ subti, l, prati, vices gerunt. hijs perspectis, silogi ɔpoti facile reducunt ad simplices; poterunt q. disponi in Modo, et figura. Pro scire oportet, quod oēs silogi, sive simplices, sive ɔpoti Rōne matæ, distribuunt in Demonstrativos, Topicos, Sophisticos.

Demonstrativus ē, qui in præmisis nariis, et evidentibus, nariā, et evidentē ɔɔn, colligit: v.g. oē aāl Rale ē Risibile; oīs hō ē aāl Rale: go oīs hō ē Risibilis. Topicus ē, qui ex præmisis probabilibus probabilē ɔɔnē infert: v.gr. omnis, qui vitam agit militarem.

male vivit; Liburni agunt vitam militarẽ: go male vivunt. Sophisticus ē, qui ē præmissis apparentibus falsam ɔnem colligit. Vgr omis Leo rugit: Sᵈ Sidus Cœleste ē Leo: go Sidus Cœleste rugit. De his tribus Silogi generibus postea Singilatim agemus.

In argumentatione perfecta, Seu Silogo tanta vis ē, ut si intellectus noster perspectam haveat veritatem præmissarum, eisq assentiat: nario deveat etiã assentiri ɔni ex præmissis t elicit ex cãa natali deductæ; et hoc tum necesitate Specificationis, quæ oppositos Speciei actus respicit, assensum, nempe, et dissensum, et dicit ɔtrarietatis; tum necesitate Exercitii, quæ præ se fert actum cohivere ñ posse, et appellatᵘʳ ɔtradictionis. Semel go ɔcessis præmissis, intellectus noster si in operatione perseverat, nario ɔnem elicit, eique assentit. tum enĩ ē cãa natalis, et totalis ɔnis, nã intellectus præditus ɔ ibus nariis ad agendum, proindeque talis cãa ē, quæ, devito modo applicata, nario operatᵘʳ, qã ñ ē libera sicut voluntas.

Caput 3ium
De Principiis, et Regulis Silogismorum

Inter Regulas, in quibus vis Silogistica argumentationis innititur, præcipuũ locũ obtinet illa, quæ Extremorũ connectionem firmat, t eorũ Separationẽ ostendit; quæ ss eadem uni 3tio ss eadẽ inter se: quod si duorũ unũ sit idẽ cũ 3tio, cũ quo aliud ñ idẽ, illa profecto ñ ss eadem inter se. hinc oppnet ɔ[illegible] extremorũ in ɔne, si illa uniant cũ medio tãc in præmissis: et illorũ invicem Separatio, quando unũ tantummodo Extremorũ unitur cũ medio tãc. ñ potest excogitari major unio extremorũ ad invicẽ, quã sit eorundẽ cũ medio [illegible] ato. qua propter N. Subtl Dr in 1º dist 2ª [illegible] cipiũ illud etiã inclinis veritatem. Nam [illegible]

ss idem xa cy dina Ora, n in personali notione, sd in Ratione essentiali; itaquaqe ss idem interse in Ratione Clantis, non ad in Ratione personali;

Huc pertinent Regulæ illæ quas in 1° C: exequimur, sd notare oportet, in ppne negativa prædiy semper Vniversaliter accipit, qa negao præcedens penitus amovet prædiy illud: n sic in ppne affirmativa, nq affirmao n ostenditio distribuit, sut sta jungit

Quatuor ss Regulæ ad Rectæ modorum dispositionem pertinentes. 1a. ex duabus præmissis negativis nihil sequit. adeo n valet hec Ratiocinao: nullus lapis ē hō, nullus aal ē lapis; go nullus aal ē hō. 2a: ex præmissis mere partaribus nihil sequit. ita n ccludit Silogus iste: quoddq Sista ē lapis, quoddq aal ē Sista: go quoddq aal ē lapis. n ccludit talis Silogus, qa medius tuus devet saltē in una præmissa distribui, sive accipi secundy oem extentionem suā. si vo medius tuus sit quispiā, n partare, sd omnino singulare, et determinatum, valet argumentao, qa tunc potest ēē vinculum vtriusque extremi..

Tertia Regula sic exponit. ccto semper sequit deviliorem partem. nam cum ccto, velut efectus a præmissis oriat, si una sit negativa, aut partaris, ccto etiā erit ejusmodi, qa ppo negativa imperfectior ē affirmante, et partaris imperfectior Vsli. sd hic ē notandy idnē ēē omno absolute accipiendy, quoties eni duæ Caæ in eunde efectum Collineantes ita se hent, ut una sit imperfectior, et vim haveat infringendi, sive imminuendi virtutem activā alterius Caæ; tunc efectus deviliori parti magis asimilat; ut in ntā nīa, ubi vo imperfectior Caa n minuit, sd potius Coadjuvat alteram perfectiorem, res e cverso contingit; ut fit in duobus in æquali vrte activa præditis, eundemque cursum trahentibus.

Quarta denique Regula Gnalis pluxima ɔplectit. tu ɔɔnis n̄ devent in ipsa accipi Vxlius, quez in pr̄gmissis. nam ex partali ad Vxle, ex parte ad totu, nulla ē ɔsecutio, nec ɔɔo eet tunc efectus pr̄gmissarum, sed ɔplecteret' plura per pr̄emissas n̄ probata. hec oīa locum hent ex ipsa Vaocinaōnis natā, opositu tm̄ per accidens ɔtingere potert, nempe e Vone matē Silogi, n̄ Vi fig illius. nam ubi Vera ē Silogi fia, ɔɔo semper ē Vera: n̄ ex accidenti, et temere.

Pr̄dicte, tres Silogozum figure hent suas Speciales Regulas, in quibus sistendum ē, nec alij Silogoru modi effingi possunt. Regula pro 1ª figura: Sit minor affrans, nec major Sit specialis. Si enī ppo minor ee negativa, distuibueret' in ɔɔne negante aliquis tmus, qui n̄ eet in pr̄gmissis Vxliter acceptus. si etiā major sit partalis, cum minor deveat ee affratiua, medius tmus, qui eius pratum ē, in ea minori partaliter sumet'. Devet igit' accipi vxliter in maxi, cujus ē Subtu; alioquin Silogius n̄ ɔtaret medio tmo aliquando saltē distributo.

Regula pro 2ᵈᵃ, figura: una negans pr̄geat, nec major Sit Specialis. Si enī ambe pr̄gmisse, essent affrative, medius tmus, qui in utraque pr̄dicat', sumeret' semel ac iterum partaliter. et cum ɔɔo modorum 2ᵉ figure Sit negativa, major extremitas in ɔɔne distribueret, et in maxi ppni n̄ eet distributa, si hec eet partalis.

Pro 3ª figura: Sit minor affrans ɔɔo Sit specialis. 1ª pars patet, alioquin major extremitas in ɔɔne distribueret, n̄ distributa in pr̄gmissis. 2ª etiā, alioquin minor extremitas in ɔɔne eet Vxlis, et in minori ppne, cujus ē Subtum, fuiret partalis. adeoque ɔɔo plus pr̄ se ferret, quā eet in pr̄gmissis probatum.

Caput Quartum
De Reductione Silogismorum.

Quamvis argumentatio efficatiam habeat si rite disponatur juxta modos Artis; nihilominus solum in primis quatuor modis primae figurae hoc patet evidentem. adeoque omnes alii modi imperfecti vocantur; et ut eorum vis elluceat; Logici illos reducunt ad priores quatuor perfectos, ut in his eandem ostendant propositionem, quam in illis demonstrare nitebantur.

Silogismi igitur imperfecti ad perfectos reduci possunt, primo per ostentionem, sit, declarando vim argumentationis juxta illos dispositi, per efficatiam modorum perfectorum. itaque spectanda est initialis littera Modi, tum etiam illa, quae modi perfecti initium est, et ad hunc modum perfectum, ille reducendus erit; ut Celantes, ad Celarent, Baraliption, ad Barbara. nempe, vel premissas transmutando, ut majoris locum minor occupet, et major ad minoris locum decendat; vel propositionem unam convertendo.

Proinde in Modis, haec quatuor consonantes sunt atendendae, S, P, C, M. si in Modo imperfecto reperiatur S, propositio signata per vocalem praecedentem convertitur simpliciter. si P, propositio convertitur per accidens. M denotat transponendas esse praemissas. C vero significat Modum illum non posse reduci, nisi per impossibile; de quo postea. ... denotatur in his versibus,

S, vult simpliciter verti, P, vero per acci.
M, vult transponi, C, per impossibile duci.

Ita si Silogismum, quem in Cesare exhiguimus, vellis reducere, ad Celarent, converte simpliciter 1am ipsius propositionem, id exigente littera S, et dic; nullum mentale est spiritus, quia

reperit in Modo Celarent. ebiq reducunt Silogi, et dicunt, per impossibile. et e, quando negata Dne Modi imperfecti, dcerro praemissi, ita perstringit, ut ad dcerris, l, negatis recedere debeat, l duo-semel Dia litoria affirmant. ad hoc sume oppositum expresse Dradic-entis illoppni, quaeq negarunt, postea Substitue illam propositionem loco unius praemissae Silogi propositi, et ex praemissa Silogi, quae remanet, et illa, quae loco alterius substituit, collige Dnem: quae Dio erit ex diametro opposita doctae jam dcere.

Haec erit tibi lex:

- Pro prima figura: Maj fit min, fit Dradictio Maj, Dempto celantes, in quo convertitur ordo.
- Pro 2a figura: Servat Mrem, variatque secundam.
- Pro 3a figura: da minorem. Tertia maxem variat, Servatque mixem.

Ad cognoscendum perfectum modum, ad quem sunt reducendi singuli modi imperfecti, istae dictiones assignantur: Nesciebatis, Odiebant, Laetare, Romanis. quinque vocales 1ae dictionis respondent 1mis quinque modis imperfectis; quatuor vocales 2ae dictionis quatuor modis 2ae figurae, aliae sex reliquis. illae vero vocales respiciunt modos perfectos eadem vocali desinentes, et significant, modos ipsos imperfectos ad modum illum ee ducendos.

Res exemplo declaratur. oe visibile e voale, ois homo visibilis; ergo aliquod voale e ho, en Silogum in Baralipton. Si quis neget coam, 1mo accipiendum e ejus Dradictorium in maxem, deinde major praedicti Silogi fit minor, et deniq in Celarent ita deducimus: Nullum voale e ho, oe visibile voale; ergo nullum visibile e ho. quae cum Dradictione

oponit mixi pām ∂erę in Silogo imperfecto. idem Servandũ ē in alijs modis Iuxta Regulas præscriptas.

Silogi 3æ figuræ possunt etiã demonstrari per expocicionem; qd sic fit: Sumatr tũc Singulari, ∂tentus Sub medio coĩ, qd erat in Silogo, atqe illi tño Singulari Vtrumqe Extremũ tribuat; inde colliges eandem ∂nem, quæ erat in Silogo imperfecto. sit V. g. Silogus iste in Darapti: oĩs hõ ē aal. oĩs hõ ē Roalis: gę aliquod Roale ē aal. Si quis hanc Coam neget, ita provatur per Expocicionem: Si oĩs hõ ē aal, Ptrus ē aal. Si oĩs hõ ē Roalis, Ptrus ē Roalis: tunc sic argumentat: Ptrus ē aal. Sd Ptrus ē Roalis: gę aliquod Roale ē aal. de his Satis.

Caput 5um
De Silogismo Demonstrativo.

Demonstrativus Silogus, demonstratio dicit, quę plurimũ in usu ē, et bifariam dividit: una ē a posteriori, qua ex effectu Colligimus Caã; altera a priori, qua ex ipsa Caã effectum provamus. etiã dividit demonstratio in Ostensivam, et Reduquitivam. 1a ē, quando manifestat claro, et dite veritem. 2a ad impossilia deducit Sentientes contrariũ.

Demonstratio a priori het, quando ex eſſa Rei propieter illius ∂probamur: V. g. oē aal Roale ē Visibile, oĩs hõ ē aal Roale: gę oĩs hõ ē Visibilis. in hoc Silogo Visibilitas per Roalitat, Veluti per hõis eſſam, demonstrat; propietas enĩ hõis ē, quę eius eſſam, ut Sui Caã Respicit. Visibilitas enĩ Solius hõis propria ē, qã ei Soli cõpit quatenus ē vis oĩs certo quodã modo ∂tuhendi, et deducendi, Sd etiã ut ∂iungit cum cognicione, et lętitiã interiorem manifestat.

Sd n̄ talē demonstraonē apriori intelligimus, quæ ex Clara, distinctaq. idea essē propriētes ipsius ostendat. Nos mortales hões, peccatiq. infirmite facti, nullā Clarā, distinctaq. ideā hēmus, quæ eius essām patefaciat; ultimē enī Verū diffē nos latent. unde Phiā tot inventis exītam, et varias Verum affectiones, multaq. natē Phenomena detexit; Sd nullā oīno claram, distinctamq. ideā de essīs Verū, ut ss in se, unquam proferre potuit. igit̄ Ipsam tantummodo, et obscuram ideā essē Verum tenemus, quæ n̄ aliunde Colligimus, nisi ab effectu, et a Specialibus Sensibilibusq. Vei caracteribus, quorum ope innotescit nobis intimior Vei proprietas, acq. ex hac ipsa essā describimus, Velut ipsius proprietatis caā, et Vadice. inde demonstraone apriori Icludimus tale proprietē singulari bus Ivenire, nā Capped indiciū certū illius effectus, quibus Ivenire, nā Capped indiciū certū illius effectus, quibus eam natali necesse Irequit, quomodo proprietas ab essā profluit.

Ppnes, quæ demonstraonē Iponunt, notiores ēe deberent ipsa Iclne; nā, ut ait Phus, Propterquod Unumquodq. ē tale, et illud magis. hoc axioma semper ē Verū, si hæ Iditiones serventr; 1ª, quod praeā suscipiat magis, et minus; cujus defectu in sūtis minime Icludit: quare n̄ Valet: Ptus ē hō propter Joannē; gō Joannes ē magis hō, eadem rōne ht. Iōdāq Veritē accipiat a præmissis, istē n ss Veriones Iclne, qā Veritas in indivisibili Istitit. 2ª, quod pro utroq. extremo, nempe caā, et effectui Vē ipsa Iveniat. ob id nulla ē ista illatio: Ptus ē ebrius propter Vinū: gō Vinū ē magis ebrium, quā Ptus. 3ª, denique, ut ea Vēs, quæ, Veluti caā assumit, sit totalis, et immediata causa, hinc n̄ Icludit hæc: panier ē ebriu Propter Tabernarium: gō Tabernarius ē ebrius

Logici distinguunt varios gradus, quibus essentialia praedicata exponunt, et quos appellant modos dicendi per se. unde essentiam constituunt in 1o modo dicendi per se, quia nihil est in re prius essentia. propriet. que vero rei pertinent ad 2um modum dicendi per se, quia essentiam rei praesupponunt.

Qui disputat caveat, ne principium petat, sed ne conclusionem per praemissas demonstret, et istas per illam. hic est circulus vitiosus, nempe probando idem per idem. unde si aliquid probatur per demonstrationem a priori, ad ostendendam veritatem praemissarum, alio genere demonstrationis est utendum, scilicet, a posteriori.

Caput 6um
De Silogismo Topico, et Sophistico.

Topicus Silogismus, seu probabilis, ut jam manet dictum, suadere potest, inclinare certum reddere non potest; quare non scientiam, sed opinionem parit, sive probabilitatem. ut autem propositio aliqua sit vere probabilis non sufficit, si unus, vel alter homo eam dicat probabilem. id vere probabile est, quod etsi non habeat firmam assertionem nec incertum, excludit tamen omnem actualem dubitationem oppositam; adeo ut qui probabilem tenet opinionem, possit quidem dubitare, non tamen actu dubitet. quare debet solvere contraria argumenta saltem modo probabili. et in materia morali, plurimum graviumque Doctorum auctoritate fulciri debet. de requisitis probabilitatis in sequenti c. agemus.

De Silogismo Sophistico Logica non agit ad Sophismata efformationem docendum, sed tantum ad illa evitandum, ut fallacias dissolvant. adeo ut, quamvis non sit commodum difficile ex requisitis ... pro ... legitimis argumentationibus Sophismatice, seu Paralogismos deducere; ... tamen exempla.

altius animo defigere jubat.

Primy fallaciȩ genus ē ignoratio Elenchi: nempe aliud producere, quą quod ē in quęstione: ut quando probat ctra adversariū id, qd ab eo n̄ negat; l, deludit ctradictio, quę Re vera n̄ ē: V.gr. Si quis diceret: Pater n̄ ē filius, et filius n̄ ē Pater; Sd Ptrus ē filius Sui Patris, et Pater Sui filii: go Ptrus ē Pater, et n̄ Pater; filius, et n̄ filius.

Secundy ē Petitio pꝛīī: nempe id Supponere, qd ē in q̄ne: aut ignotum aliquod ex ęque ignoto probare. Vg. Simia n̄ potest Videre: go n̄ ē Visibilis. 3ᵘˢ ē, n̄ caā pro caā, sive caą assignare, quę caā n̄ ē. V.gr. Viny causat ebrietatem, ebrietas ē mala: go Viny maly. n̄ enī Viny caā ē ebrietatis, Sd immoderatus Usus illius.

Quarty genus fallaciȩ ē imperfecta enumeratio; ut quando enumeratis tanty quibusdam caāis, cc̄o infert, quę ab aliis caāis omissis falsa ostenderet, V.g. Titius Cōdagnatus ē, l, Sua culpa, l, Judicy pravitate. hęc ē imperfecta numeratio; nā titius potuit dagnari, l, falso testimonio, l, aliis caāis. 5ᵘᵐ dicit Accidentis; et ē de Re pronuntiare ex eo, qd illi tantum ꝯvenit per accīs. ut Si dicas: id maly ē, qd maly causat, atqui ex Dialectica plerique mala collegerunt: go Dialectica ē mala. n̄ enī Dialectica Sd illius abusus malus ē.

Sexty appellat Consequentis, et fit quando ex affrōne pꝛātī Superioris colligit etiā inferius, l, ex negaone inferioris Removet Superiꝰ. ut Si dicat: ē anāl: go ē hō. l, n̄ ē hō: go n̄ ē anl. 7ᵘᵐ Compositi

et divisivis; St arguitari a sensu diviso ad 9poty; l, et 9tra. vg: Peccatores Salute æterna 9sequi n possunt; plures hoēs ss peccatores; g° plures hoēs Salute 9sequi n possunt: major Soly ē vera in sensu 9posito, St quamdiu ss peccatores: ex qua ma te deducit' Coa in sensu diviso.

Octavy deniqe a 2y quid ad Simpliter; St, ab eo, quod Very ē Soly 2y aliqua significaone, l, proporcione ad id, quod Very ē absolute, ut si dicas: quod ē album, n ē nigry; Ethiops ē albus 2y dentes: g° n ē niger.

Caput 7um

De precipuis Logē Regulis.

Cy Logi munus sit, Regulas, et præcepta quæda proponere, seu, ut ajunt, loca exhibere, ē quibus momenta depromant' disputacionibus efficiendis accomodata, hæc in presenti agredimur explorare.

Primus locus Sumit' a Substa Rei.

In hoc loco 9tinent' hæc præcepta: De quocunqe diffione Rei affraveris, l, negaveris, itidem Rem ipsam, l illi adjicies, l, ab eo tolles, ex quo fit, ut atributum quæ 9veniat, l, Repugnet Rei; sive illa accipiat' uti defit sive 2y se. =

Secundus locus ē à toto ad partes. si toty sit Vrle, cujus partes inferiora dicunt', destructo genere, destruit' spes, et qui nullos judicat, iniquè judicat. Affirmando in hoc toto ad partes, valet disjunctivè, ut si dicas: ē aal g° Role, l, irroale. si toty sit integrale, posito toto ponit' etia quælibet pars integralis, et ablatis partibus integralibus, ablat' et toty. Si vero totum pertineat ad locum, l, tempus, cuicunqe 9veni-
-at

totum in loco, l, tempore; eidem conuenit quaelibet ejus pars. V.g. Deus est ubique, ergo est hic. in hoc totius genere a parte ad totum negative deludimus: V.gr. Petrus non est hic, ergo non est ubique.

Tertius a rei productione, l, destructione. In quo haec regula, ss: cujus producta bona est, res illa est bona, et contra. et idem dic de destructione. hic autem loquimur de bonitate, l, malitia quae ex se rei convenit, ac ejusque nata per se sequitur; non de illa quae ex aliqua accidentali causa quandoque contingit.

Quartus locus a rei usu derivatur: etenim cujus usus bonus est, l, malus, res quoque bona, l, mala est. Quintus locus est ab oppositis. haec lex viget in contrariis. Si enim illorum unum est verum, alterum nonnisi est falsum. In privatis etiam. Si cuidam rei attribuas unum privativorum, aliud ab ea tollis. et si contraria sint tali natura, ut medium non admittant, si unum a re amoveas, alterum affirmas. Si de animali amoveas rationalitatem, l, irrationalitatem affirmas.

Sextus a majori ad minus, et e converso, unde si quod magis videtur inesse non inest, etiam quod minus videtur inesse, non inerit, ut cum diximus, Imperator non potest expugnare civitatem, ergo nec Dux. Similiter e contra, V.gr. si Dux potest expugnare multo magis Rex.

Septimus a simili, et proportione depromitur: ... plus utimur, ut assertiones nostras comprobare valeamus, ... palmaris: De similibus et proportione in dicendo respondentibus idem judicium ferendum est. Sed in eo tamen ... similitudinem, et proportionem per se fert. ... comparationem dicunt, non per ... similia ...

Octavus ē a Caā ad effectū. Caā ē id quod Re ipsa phice aliquid facit. Et ē quadruplex, st, Matalis, fralis, Efficiens, et finalis. Etenim quodcunque ḋpositum Coalescit ex mata, et fra, nam mata ex se sen het specificam dectraminem, adeo pp perfici devet a fra; unde Caā matalem, et fralem intelligimus. et cum iste n havent ee a se; proinde Caā efficientem admittimus. At cum hec propter aliquē finem opeat; adeo cognoscimus Caā finalem. De his in phica agimus.

. A Caā matali hę leges ducunt? Posita Caā matali effu ē pobilis: v.g. ex ferro, dest ferrum quia [?] potest fieri gladius. et e dtra. Ab effectu ad Caā matalem valet hęc Regula: effectus existens sub infert matalem permanente, Caā existere. Pro Caā frali hęc ē lex. Posita, l, amota Caā frali, ponit, l, amovet effectus illius, et similiter de effectu. Pro Caā effiente. Si Caā effiens ē pobilis, etiā effectus. Si Caā Reipsa operat, effectus Reipsa existit. Ab exista effectus Colligimus Caā existere, l, s. de [?]. A Caā denique finali hęc Regula depromit? Cujus finis bonus ē, l, malus, effectus quoque bonus aut malus ē. unde ut finis moveat ad operandū, devet in illo aliqua bonitas, l, Realis, l, apparens prę cognosci.

Nonus locus ducit ab Authoritate, quę quidem duplex ē, Divina una, altera humana. 1ª a Deo descendit, qui nec decipi, potest, nec decipere. 2ª falibili hominū testimonio nitit? quantū ad istam plures ss attendende, Regule. 1ª: Nullius Phi, seu Doctoris auctoritas, et opinio tanti facienda ē, ut ea Certū notiq pariat, et infalibilem in Rebus Philosophicis. 2ª: Prestantiū Phorū [?] opinio n ē facile Reprehendenda, sed eorū auctoritas [?] facienda ē. Nā, ut fert coē prologuiū, unicuique experto in sua arte credendum ē. Regula 3ª: Coīs, et [?] populorum Consensus Certum ē Veritatis argumentum. 4ª: Coīs DD. [?] magnū ē Veritatis argumentū. 5ª: Imperitorum multitudo nihil movere nos devet, ubi plures

sapientes opionem aliquã tutant.ᵗ 6ª. In rebus Philophis SS auctoritas n̄ majis ē ponderis, ac sint natales rones, quibus illi innituntʳ; nisi Philophicæ opiones ad fidei dogmata referantʳ, et cum istis Cōnexionẽ habeant; qã tunc maximũ robur agnoscimus in SS. PP. auctoritate, et senta. 7ª. In expendendis SS. PP. aliorũque Auctorum scriptis, et opinionibus, cavendũ ē, ne dimidiatis utamur sentijs.

Regula. 8ª. In cognoscendis SS. PP. aliorumqʒ Scriptorũ operibus, pro certo hendum ē, opus illum eē germanum Auctoris operibus, pro certo hendum ē, opus illum eē germanum Auctoris, 9ª. Sola factum, qd antiqua, et ɔstans traditio ut tale proravenit. Stili diversitas n̄ evincit opus eē suppositiũm. 10. Lapsus Auctoris indigni, aut manifesta ɔtraditio n̄ satis provant opus eē suppositiũm. 11. Si opus n̄ ɔgruat ætati Auctoris, suppositiũ illud eē credimus. 12. In credendis rebus, quæ a fide humana pendent, certum ē, solam facti pobilitem n̄ sufficere, ut assentiamur illud extitisse: qd etiam de miraculis, quæ narrant intelligimus. 13. Oportet etiam circumstantias oẽs expendere, nam si istæ deficientes sint, fides minime adhibenda ē.

Regula 14. cavendum ē, ne oĩ famæ rumusculo circumducamur, ne testi semel mendaci fidẽ præstemus. 15. Spectanda ē Auctoris gravitas, et prudentia, et maxime probitas, cui si doctrina accidat, certum hemus veritis argũtum, ubi Auctor se testẽ oculatum fuisse ɔtetetʳ. 16. quandoqʒ etiam ex humana auctorite talem possumus certitudinẽ colligere, ut dementis videatʳ oppotum sentire. 17. Facta antiqua testimonio veterum ejusdẽ, t, proxime ætatis scriptorum innisti debent. 18. quamvis ab auctorite mere negativa nihil colligi possit, tm̃ altum apud veteres scriptores ea de re silentium ɔstat, factum illud suppositiũm eē reputandum.

De hoc satis.

Caput Octavum.
De Methodo.

Methodus est recta dispositio, qua in Scientiis tradendis, et in cognitionibus ordinandis progredimur, tum ut Veritatem assequamur, tum ut eandem demonstremus. Methodus duplex est; Analitica una, seu resolutionis; Synthetica altera, sive compositionis. 1a est quando res in sua partia dividit: ut totum in suas partes; proindeque ab universali cognita veritate ad singularem procedit. 2a vero a partibus ad totum progredit, et a singulari cognita veritate ad universalem incognitam.

Non tamen judicandum est, Methodum esse alterum instrumentum, seu modum sciendi a tribus illis jam relatis, scilicet, Definitione, Divisione, et Argumentatione, diversum. Siquidem Methodus juvat mentis directionem, plurimumque confert scientiarum acquisitioni, nam ordo confusionem tollit investigationem veritatis adversam, sed cum sit ordo, et dispositio eorum quae priora instrumenta sciendi, ut bene dirigant cognitiones nostras, ideo non est novum aliquod modum sciendi. Ac proinde nec 4a intellectus operatio, ut aliquibus placet, quae reliquas dirigat, rectaque omne disponat: nam huic fini obtinendo non aliam opus est quartam intellectus operatione, cum intellectus ipse simplici aprehensione, judicio, et raciocinatione disponere queat, et in recto omne dirigere quidquid ad veritatis acquisitionem pertinet. Et quamvis pro recta Methodo regulae Logicales jam expositae sufficiant, speciatim tamen sequentes praestat exhibere.

Primo: Subjectum quaestionis clare distincteque definire; illius sensum [illegible] [illegible], omnesque de illo dissentientes opiniones candide exponere. 2o quaestionis subjectum in suas partes distribuere, easque invicem discernere. 3o in ea ipsa re, quam inquirendam suscepimus persistere, nec alio animum evocare. 4o Ver-

pertractandas, cognitionesque nras ita disponere, ut aliae ex aliis oriri videantur, Sic fiet, si ex una faciliori cognitione ad alteram difficiliorem ascendamus, et quae sequuntur ab iis, quae praecedunt, lucem accipiant.

Quinta. Princ.a, seu axiomata suscipere, quibus demonstratio innititur. ubi vero opus est ab aliis scitis, et artibus pro certis havita exhivere, et praesupponere, aut experimenta ad rem pertinentia declarare. 6.a Verborum intentiones, vocumque ambiguitatem vitare. 7.a Brevitati consulere, atque a nimia prolixitate cavere. 8.a obta singulatim refrre, et distinctius diluere. 9.a Propositum persequi rectis rationandi re uis, et silogistica via, quae ad provandum, ac suadendum accomodatior est ac efficatior. 10. Opus est iis, qui studio incumbunt, praejudicia exuere: uni secte, et Magistro inherere: multorum librorum lectionem vitare: quae discenda sunt, memoriae fidelitter demandare adversas opiniones Auctores non adire, nisi propria sententia discere, pleneque perspecta: calamo non parcere, sed in tabulas refrre quidquid scitu dignum occurrerit: cum viris doctis conferre, et assidua exercitatione, ac disputatione ingenium acuere, et animum excolere..

In ordenique disputatione verbi oportet veritatem discernere, cum de re constat, de verbis non contendere, propositum tenere, et non alio inutiliter vagari, uni veritati litare, et Xptianae moderationi, ac modestiae specimem semper exhivere. Defendens vero argumenta sibi proposita repetat, quantum fieri potest, de verbo ad verbum; tume quae sibi vera videbunt, conce[...] et quae falsa neget; quae ambigua, distinguat, utendo pro distin[...] bus illius tertiis in 1.a Sectione explatis; a semel concessis nullatenus recedat. Qui vero argumentat, brevitati consulat, verbisque aptioribus utatur; quidquid provandum erit, recto ordine assumat; nihil uti certum proponat, nisi re ipsa tale sit, vel a defendente ultro admissum [...] summopere caveat ne medium terminum suae argumentationis mutet, et huc, ac illuc vaget. Haec sufficiant pro 1.a Logicae parte..........

LOGICÆ DISCPLINÆ
PARS POSTERIOR.

DISPUTAO PRIMA.

De Idoneo Veritatis Criterio.

Quæstio Unica
Quodnam sit legitimum Veritatis Criterium......

Circa legitimum designandum veritatis criterium, seu medium (quod debet esse per se infallibilis regula, certa nota, ac perspicua lux, quæ verum a falso aperte disquat) variæ sunt Philosophorum opiniones. Epicurus illud in sensu statuit, adeo ut idea illa habenda sit vera, cui suffragatur, vel saltem non refragatur evidentia sensuum; si secus falsa sit omnis. Sensuum enim numquam falli putat. quæ omnia distinctius explat, et sequitur Gassendus.

Cartesius in 1a Meditatione docet, ad cognoscendam verum incognitam veritatem, semel in vita de rebus etiam certis, et manifestis dubitandum esse. inde supponit, cuncta aspectabilia non aliud esse, nisi ludificationes somniorum, Deum non optimum fontem veritatis, sed ... aliquem malignum, se denique re ipsa non habere corpus. tum obstinate defixus, omnia infirmat id unum affirmans se cogitantem existere, quia, vo eatenus repugnare intelligi, se cogitantem non existere, quoniam in idea cogitantis clare relucet idea existentis, concludit in 3a Meditatione, illud omne quod a nobis clare, et distincte percipitur verum esse,

nihilque admitendũ ēē, tanquã verũ, quod a nobis clare, et distin-
te ñ percipiat.

Cartesiani sic hoc explicant: quidquid in idea clara, et distinta rei alicujus comprehendit, id de ea re certissime potest affirmari. Hujus pponis sensus apud cartesianos ē, ideas quascunque inctus nãi a Deo nobis fuisse inditas, claras proinde, distintas, adeoque veras ēē. alioquin Deus ēēt nãorũ errorũ origo, et cãa: sola porro Phantasmata obxnoxia ēē erroribus. Alij recentiores ajunt, sensũ ēē, quatenus ideæ illæ, quæ re ipsa claræ sunt, et distintæ, profecto veræ sunt, et nos in errorem ducere nequeunt.

Sed his opinionibus relictis Peripaticorũ vestigia sectando, Sit Dio. Criteriũ veritatis in regulis Logicalibus, ac precertim in tribus sciendi modis, Difinitione, Divisione, et Argumentatione consistit. Pt: criteriũ veritis debet ēē regula quæda gralis, certa, et infalibilis, sd nullis nisi regulis Logicalibus hoc convenit: ġo solũ in illis criteriũ veritis consistit.

Probat mtr. 1° Ctra Epicureos, et Gassendistas: sensus fallax ē, et occaoñē prebet erroris, quãvis ñ per se, saltẽ per accidens, ut manet dictũ, et multis experimentis cpertũ ē: ġo ñ potest ēē regula gralis, certa, et infalibilis: ac proinde nec criteriũ veritis. Respondent Epicurei, in sensu quidẽ ñ semper ēē veritẽ Iudicij, quæ soli inctui convenit, in eo tñ semper herẽ veritẽ existẽ, qua simplex sensũ aprehentio conformis ē cũ specie obti ñ præcentati, hæc enĩ in se talis semper existit, qualis ē in sensu externo, hoc ã satis ēē ajunt, ut sensus dicat[ur] veritatis criterium..

Sed ctra.. etsi falsitas Iudicij, quam cplexam nominamus, soli inctui convenire possit: tñ sensus capax ē veritatis, et falsitatis incomplexæ: veritatis quidẽ, dũ rem

nunciat ut ē in se; falsitatē vō dū aliter eam repræsentat: ḡo sensus
ē erroribus obnoxius, atque adeo nūq reddit argumentū; species
etiā obti, sive illius repræsentatio semper existit, sē ipsa fallax ē;
et sensū operatio ñ ad speciē ipsā refert, sē comparat ad rē, ut ipsa
se hat. hinc quod aiebat Epicurus apud Laertiū, Magnitu-
dinē solis, quo ad rem ipsā; aut paulo majē ēē, aut tantā præsi-
ce quanta videt, ōino ridiculū ē, et falsū ōibus ratiocinanti-
bus apparet.

Provat 2º, mēr præalis dubitatio Cartesiū: Præalis Car-
tesianorū dubitatio impobilis ē, et inutilis; ḡo ñē certa, et
infallibilis regula. Ans provat: experientia cuique ostendit,
memoriā ñ posse a nobis pro votis exui, et judicia facta ita per-
severare haviti, ut ea ad placitū duere ñ sit in nīa potestate. Tunc,
res fallibilissima, et incertissima ñ potest ēē obtū a sensu certi: ḡo
res certissima, et infallibilissima ñ potest ēē obtū a sensu dubii, et
incerti. res ā prudenti indubitata ea dicit, de qua nullus hō pru-
dens potest dubitare, atqui rerū sensibiliū existā vocari indubiā
ñ potest; nā id demonstrat quotidiana ḡalis expeā, quæ, in-
dubitata ē, cū nemine decipiat, atque ab ipsa ab expeā par-
tiali discriminat; ḡo impobile ē de ōibus dubitare.

Tunc hæc dubitatio ē inutilis; quippe sine sufficienti rōne adstruit,
et post ambages, et circuitus eo denique reddeundū ē, ut Dei,
et corporū existentiā, et cætera, de quibus dubitare ñ vult Car-
tesius, eadē ōia vera ēē credant, denique nihil ineptius, immo
absurdius e fingi potest, quā ōia havere pro falsis, et de
ipsiusmet Dei existentia dubitare, ac temporalem saltem
Atheismum inducere, eo fine ut veritas magis elucescat; et
fonto ipso veritatis sublato via aperiat ad veritatem in-
veniendam, igitur. &c.

~~[illegible]~~

Pr 3o mia pncalis Itra Cartesianos: plures extant in nro intu ideæ, quæ te videant clare, et diste, tn falsæ ss: go Regula illa ex Claris, distisqz ideis petita, falsa ē. ants pt: Viri alioquin prudentes, ut ex historijs Istat, vitam exposuere pro opinionibus invicem Itradicentibus. si aũ vir prudens pro sue opinis asseveraone vitam, et sanguinem fudit, proculdubio dicendum ē, illum ab idea clara sue opinis fuisse permotum. atqui evidens ratã demonstrat, vnu, l alteru ex illis, qui Itraria tuebant, deceptum fuisse. igit in uno, l altero illoru idea fuit falsa, etsi videret clara, et distã.

Respondent Cartesiani, plurima à nobis percipi sola Phantasia, plura aũ intu cognosci: et hæc semper vera eē, illa vo falsa eē posse. proinde allata exempla ad sola Phantasiæ, n ad intum pertinere aiunt; adeoqz ideas illas n eē claras, et distas, nam quæ talis ē, propia ē intus, et falsa eē n potest.

Sd Itra: Coĩs ē hoium opinio, intum spiritualia et matalia cognoscere. oportet go, Cartesianos declarare quænã sit rerum genus, quæ possint a nobis sola Phantasia declarari, seu percipi. et cum Cartesiani iđ prestare n valeant, evidens ē, prefatam Cartesianoru opionem sine rone eē [illegible]. itaqz l, nos mente percipimus etiã res matales, [illegible] sola Phantasia assequimur; si 1um dicant Cartesiani, go exempla in probatne a nobis relata co[illegible] [illegible] tes. si 2um, nulla vis superest rationibus Cartesii, et suorum, quas quidem evincimus......

Cartesius parte 1a Primum hoc argumentum instituit: Ideam habeo Spatii, seu Extensionis extra Coelos, quidquid in idea clara, et dista comprehenditur, verum est: ergo existit re vera Spatium illud, sive Corpus extra Coelos. Sed Contra, hoc argumentum Cartesii hoc alterum simile efficio; Ideam habeo templi Salomonis in Sacra Script. descriptum; quidquid in idea clara, e dista comprehenditur, verum est: ergo existit re vera templum Salomonis. Utraque idea, Spatii extra Coelos, et templi Salomonis, rem materialem repraesentat; igitur, vel utraque mentis est, vel utraque Phantasiae? Si primum dicant, utraque idea clara, dista, et vera erit; proindeque tam verum erit existere reipsa templum Salomonis, quam verum videatur Cartesio existere Spatium extra Coelos, Si dicant 2um, utraque idea non erit clara, et dista, sed falsa: proindeque inepta est argumentatio illa Cartesii, cum originem habeat ab idea fallaci Phantasiae. igitur etc.

Probatur denique: Semel data veritate illius Cartesianae regulae, nemo poterit contradicentem aliquem ab errore revocare, et assensionem illius, quamtumvis falsam, et absurdam convellere; hoc adimit nobis vias raciocinandi; ergo talis regula falsa est, probatur sequela maioris; Instituat sibi quispiam ridiculum aliquod commentum, illudque mordicus tueatur; velut Deum esse mutabilem, vel aliud simile, tunc Cartesiorum nitatur raciocinatione eum [illegible] illius falsitatem; habebit semper contentiosus ille apertam viam eludendi quaslibet argutationes; nam ad propriam ideam, quam mentis esse, et claram, ac distam dicet, velut ad aram, semper confugere poterit; cum itidem pro morte suo [illegible], et quae sibi placuerint confitebitur; ergo etc.

Alij Recentiores, qui primum ideæ claræ adoptant, docent se id intelligere de solis ideis, quæ re vera sunt claræ, et distinctæ. Sed hoc opus, et labor est: nam dum criterium veritatis exquirimus, regulam postulamus, cujus ope ideas reipsa claras, et distinctas decernere valeamus ab ijs, quæ solum in apparentia claræ sunt: unde cum illorum opiniones de veritatis criterio satis aptæ sint, sequitur regulas logicales, ac præcipue tres Modos sciendi, Definitionem, Divisionem, et Argumentationem dirigere intellectum nostrum in veri acquisitionem, et esse legitimum veritatis criterium, sive Medium.

Objicies 1°. pro Epicureis: ideo sensus non est veritatis criterium, quia est capax erroris; sed ita esset, intellectus noster nullatenus posset verum certo cognoscere, cum a sensu dependeat, saltem ut a nuncio: ergo. Minor: ideo intellectus posset verum certo cognoscere, quamvis sensus esset fallax, quia intellectus potest corrigere errorem sensus: sed hoc est falsum: ergo. Minor: si posset, aut esset per se ipsum, aut ope alterius sensus: neutro modo potest: ergo. Minor: non per ipsum, quia non operatur, nisi sensu demonstrante: sed non per alium, quia alter ille etiam esset fallax: ergo. Videte solutionem in 3a quæst. proemialis.

Objicies 2°. pro Cartesio: multi decepti sunt etiam in his, quæ nos certa tenemus: ergo de omnibus est dubitandum. Distinguo consequens: decepti sunt in rebus, quas sola partialis experientia, et ratio confirmabat, concedo; quas generalis experientia et ratio manifestabat, nego. Sed instas: experimentum videtur nostræ libertati, ut etiam in his, quæ generali experientia confirmantur, dubitare valeamus: ergo. Nego antecedens. Voluntas namque nequit intellectum dubium reddere de rebus generali experientia obfirmatis: etenim intellectus noster operatur naturaliter, et necessario assentit perspicuis, et evidentibus [illegible] ea veritate:

Voluntis Vo Vone sue, libertati solum potest retrahere in eius
a videndo
huyus, l alterius Rei; et etiam negare mentiendo, si pruden
tiæ, limites n̄ teneat.

Objicies 3º: qui Vaculum curvum vult efficere Rectum, inflecti illum in alteram partem contrariam, q̄a ut ait Coē proloquium, Via deve niendi ad medium ē declinare ad aliud extremum: g̃o ut mens nr̃a in Veritatem dirigat, oportet in extremam alteram dubitaōnis partem descendere. Cfirat: ideo passim hoēs errant, q̄a methodum istam Cartesianæ dubitaōnis contemnunt: ita videt docere S. Agust. lib 6 de Musica C. 11 ubi ait: Sequunt̃ n̄ illi Phantasmata sua tam præcipites, ut nulla sit alia materies eiusq; falsarum opionum, quam habere Phantasias, l Phantasmata, pro cognitis.

Respondet negando paritatem. dum Vaculus enim incurvat, per Rectitudinem transit, sicque assuerit se paulatim ad illam cponere. at Cartesius n̄ præstat menti duvie, transitum per Veritatem, sed menti in falsitatem deflexæ impulsum versus eandem præbet, et ex curvitate parva, aut mediocri curvitatem maximam facit. eodem modo Respondet ad illud proloquium. ad cfirmaōnem negoans. S. Agust. vnicè intendit, Judicia nr̃a n̄ ēē præcipite ferenda, sed circumstãcias oēs prius diligentissime perpendi oportere, nec a Sensuum temere Phantasmatibus præstandum. idem Vult dicere Arist. quando laudat dubitare; hoc ē, quando Res n̄ satis apparet.

Objicies 4º. pro Cartesianis: quidquid in idea clara, et distã comprehendit, intelligit; sed q̄d intelligit, Verum ē: g̃o, min. S. Agust. docet, id tantummodo intelligit, quod Verum ē; falsum aūt minime intelligit in

quo videt asserere, omnem ideam intus esse verum, falsam absolius esse Phantasiæ. Sic in libro 12 de Genesis c. 25 inquit aut enim intelligit, et verum est; aut si verum non est, non intelligit. Et in libro 2. de Vera Religione capite trigesimo quarto ait: falsa sunt hec: nec quisquam intelligit falsa et cætera: ergo.

Respondet negando antecedentem, et ad Augustinum diximus, quod in 1º loco tria distinguit visionum genera, scilicet corporalem, quando oculis corporeis objecta percepimus intuemur; Spiritualem, sive Phantasticam, qua res corporeas etiam absentes percipimus; et intellectualem, quæ a Phantasmatibus abstrahit, et qua res incorporeas, et a sensibus abstractas judicamus. Et de hac ultima ait, quod verum est quidquid intelligitur.

DISPUTATIO 2ª.

De identitate, et distintione.

Triplex est distinctionis genus. 1ª dicitur distinctio realis, qua una res ab altera cernitur: cartesiani, aliique recentiores constituunt, realem duorum entium distinctionem in eo consistere, quod unum absque altero clare, et distincte percipiatur: unde eandem substantiam non posse simul esse extensam, et cogitantem, asserunt; quia conceptus cogitationis non [illegible] conceptum extentionis. Sed dum Cartesiani ita argumentantur [illegible] paralogismo, et extatu ideali in statum realem egrediunt, si illud esset verum, nec corpus esset [illegible] [illegible] extensionis, et substantiæ dimensione.

Norã cum N. Subt. Dõe in 2do distintione 2 questione 2 diximus, adequatum Sign. m distintionis Realis ẽe separationem, l actualem; l aptitudinalem; l proporcionalem. 1a separatio ẽ, quando extrema actu separant; 2a, quando possunt separari; et 3a, quando, lt ñ separent, nec possint separari, tn se hent admodũ separabilium: ut producens, et productus. Cum ã Realis separatio possit ẽe, l mutua, l ñ mutua, quæcumque sufficit ad Realem distinctionem: atque hinc Corpus v.g. distinguit a figura triangulari, qa potest ẽe sine ista, etsi figura nequeat ẽe sine Corpore.

Et cum cuilibet distintioni sua opposita identitas correspondeat, distintioni Reali identitas Realis asignat; et ẽ, quæ unam Rem facit; adeo ut nulla possit in his separatio inveniri, qa idem a se ipso dividi ñ potest: quam unitũ ñ tollit Realis distinctio, hanc Realis identitas facit. unde ad distinctionem Realem una, l altera separatio sufficit, identitas võ oem separationem amovet. Realis ã identitas ex duplici fonte derivatur: Nempe, l ex ipsa predicatorum natura, quatenus solum unum illorum gaudet perfectione infinita, ideoque v.i. hujus Ceteras perfectiones sibi adiicit; nam infinitas hoc exposcit: et hæc ẽ perfectissima identitas. Aliam imperfectam vocant, quæ havet, quando Res indisolubili nexu d. ipsa prata exposcit, veluti ad sui nata pertinentia: quo fit, ut prata ipsa Reali identitate separata intelligant. 1o Modo oĩa dña Attributa sunt idem Rñ; 2 Modo preDalia Creaturarum Reali identitate gaudent.

Secundum distinctiones genus ẽ illud, quod mentis fetus ẽ: quæ dicitur distinctio Rationis. Si obiectum includit rõn ñ prærequisit occasionem distintionis effingendæ, tunc dicitur distinctio Rõne Ratiocinantis; si prærequisit occasionem, vocat' Rationis Ratiocinatæ. occasio hujus distintionis juxta plures Peripateticos Petitur ex triplici: nempe ex sola varietate

effectuum, qui ab una, eademque Re, exhiberi petit? Pluribus enim effectis Res diversas facit impressiones, id est, diverso modo intellectum nostrum movet; unde effectus illi appellantur diversa cognotata. Celebris thomistarum opinio tradit, occasionem illam esse intrinsecam, quatenus ipsa Res, cujus gratia intellectus multiplicat, in se virtualiter, ut inquiunt, multiplex est; varios siquidem effectus prestare valet, qui a pluribus diversis Rebus efficerent? Proinde talem distinctionem nominant virtualem....

Nos tamen talem virtualem distinctionem, vel commentum esse arbitramus, vel omnino inutilem. Quid enim volunt dicere thomistae, dum asserunt, Rem aliquam esse virtualiter multiplicem? aut solam effectuum multiplicitatem adstruunt; et solo nomine a nostra, et aliorum discrepant: aut in ea Re quandam affirmant multiplicationem; et hoc ipsi soli intelligunt, nimirum Rem unam omnino indivisibilem, virtualiter multiplicem esse: nisi solum velint, quod plures effectus prestare possit; et hoc nemo negat, sed cum priore coincidit opinione...

Tertium distinctionis genus adstruxit ab Scotistis, qui inter distinctionem Realem, et Rationem, aliquam constituunt, quae nec Realis sit, nec nostrae mentis figmentum. Res igitur dicitur ab illis, quod completa gaudet essentia, propriaque existentia donat? et si creatura est, vera, Reali, phisicaque actione producitur. Arbitrantur autem, quod in Re aliquid inveniri, quod non sit Res, sed aliquid Rei; quod appellant formalitatem, cujus productio dicitur Metaphysica emanatio: quae hoc prae se fert, nempe Rem ipsam esse causam exponentem sibi formalitates; easdemque Reali identitate sibi vindicantem, et su[illegible] ta illas existentes reddentes, qua ratione dicitur hoc [illegible] [illegible] te, esse causam visibilitatis.

Distinctio quae [illegible] versatur citraque ullo mentis nostrae figmento inter istas formalitates, quae [illegible] [illegible]

constitutiones pertinent, ac tum ab illa Re, e'im a se nequeunt separari, hec distintio prę se fert Conceptus objectivus unius prati non ee Conceptus objectivus alterius. formalitas autem sic describitur: Ratio objectiva, que intelligi potest Conceptu adequato, et disto ab eo Conceptu, quo altera formalitas ejusdem Rei Concipitur. Ejusdem, inquam, Rei, quia si formalitate sint in Rebus distis, et istarum gratia, invicem separant, et ita distinguent, non ex se, sed ratione Rerum distarum ita, inquibus sunt.

QUÆSTIO UNICA

An detur distintio formalis inter prata Mephisica...

formalitates jam a nobis explatas, que prata Mephisica appellant, sola distintione Virtuali juxta thomistas dicerunt. Alijs Peripateticis videt, talium pratarum distintionem ab intellectu ee confictam, et cum occasione extrinseca: quibus adherent Recensiores comuniter. Negant enim Revera inveniri in Rebus prata queda Mephisica, cum per abstractionem dividerent; adeo ut abstractio illa sit mentis nře figmentum. Scotistę autem, et talia prata admitunt sine fictione intellectus, seu ut dicunt, a parte Rei; et inter illam distinctionem formalem adstruunt. Prata enim Mephisicalia sunt finita; ut animalitas, Rationalitas &c., et Predicamentalia appellant: alia vero ab infinitate, et finitate abstrahunt, ut ens Reale, et transcendentalia nominant. De primis nunc agimus;

Postea intellectus aliquando unum pratum considerat in Re, alijs Relictis; et tunc dicitur ab Scholasticis abstrahere, et [illegible]: et tunc nequaquam mentitur, quia unum pratum tunc cognoscendo, de alio nec affirmat, nec negat. unde tritum illud. Scholasticis: abstrahentium non est mendacium, bene vero dividentium.

et qa quando aliquid concipimus, intervenit cognitio, et obtū: hinc Scholastici bifariā nominat Conceptū, formalem unū, qui ē ipsa mentis cognitio; objectivū aliū, qui ē ipsum obtum. Uterq. ā Conceptus vocat' adequatus, quoties obtum ita directe intelligit', ut quidquid in eo ē percipiat'. si secus ɔtingat erit inadequatus.......

Unde signa distintionis formalis ss tria hec: 1mū, diversitas defionum essaliū. Illa ē, que, Velicta identificant'; qa cum distintio essalis explicet essam Vei, ut a parte Vei intrinsice ē, nasio ponenda ē aliqua distintio a parte Vei i ne a i- lla, que sic diversimode defiunt', que distio neqit ee Valis simpliciter, qa inter extrema Valiter identificata n̄ ē locus talis distioni: go oportet ponere distione fiale, que, qua vis sit a parte Vi, compatibilis ē cū identitate Veali. Sd observa, qd liastas defionū oriens ex diversis muneribus, l extrinsecis ɔnotatis n̄ infert distintionē fiale Scoticam.

Secundū signū ē Veduplicationis, quando eni alicui subiecto ɔvenit aliquid prout tali, et n̄ prout n̄ tali, tunc inter tale, et n̄ tale dat' distintio fialis, si tale, et n̄ tale ss extrema n̄ā identificata. V.gr. hoi ɔvenit Visibilitas, qa ē Vonalis, et n̄ qa ē aal; go inter aal, et Vnale dat' distintio fialis: quod etiā intelligi devet independenter ab extrinsecis connotatis. 3um signum ē ɔtradictionis, et hoc ē principalius, et efficatius. Quandocunq. eni de duobus Vē identificatis Verificant' a parte Vi duo predicata ɔtradictoria 2ū ee, qd illis a parte Vei ɔpetit, tunc nasio ponenda ē inter illa distintio fialis Scotica, ut hec ɔtradictio evitet'.

Et ut clarius intelligat', quid sit distintio fialis, videamus identitē fiale, cui opo[illegible] hoi ɔvenit. Sic eni identitas fialis definit' a M. [illegible] in [illegible] distintione 2 quest. 7. Voco identitē fiale, ubi illud, quod

dicit sit idem, includit illud cui sic est idem in sua ratione formali, et per consequens per se primo modo. Ab oppositio sic debet definiri distinctio formalis; voco distinctionem formalem, ubi illud quod dicitur sit distinctum non includit illud, quod dicitur sic distinctum in sua ratione formali, et per consequens per se primo modo. Unde sicut definitio identitatis formalis est inclusio formalis unius in conceptu formali alterius per se primo modo; ita definitio distinctionis est exclusio formalis unius a conceptu formali alterius per se primo modo.

Etiam est advertendum, quod contradictio, quae est affirmatio, et negatio ejusdem de eodem cum eisdem circumstantiis, temporis, et loci; quadruplex est, et ad quamlibet evitandam sua correspondet distinctio. 1ma contradictio est eorum, quae fundantur supra diversum modum concipiendi, et distinctio evitans illam est distinctio rationis jam explicata. 2da contradictio est eorum, quae fundantur supra esse rei penes diversa connotata, munera, aut officia; et distinctio illam tollens est distinctio inter connotata.

Tertia contradictio est eorum, quae fundantur supra diversum esse reale completum, sive Physicum, sive Metaphysicum inordinabile ad aliud; et distinctio evitans eam est realis simpliciter, si contradicunt causari, et non causari, esse productum, et non productum. 4o. denique contradictio est eorum, quae fundantur supra esse formale tantum, et vocantur contradictoria 2a, quia non respiciunt absolute esse, et non esse simpliciter, sed secundum quid; et ad hanc evitandam requiritur distinctio formalis. His notatis

Sit Dico: inter formalitates identificata datur distinctio actualis ex natura rei, quae formalis realis secundum quid, et Scotica nuncupatur.

hanc distintionem invenit N. Subt. D.r eamque statuit pre-
cipue in divinis; nam in 1.mo distintione 8 quest. 4 § ad quest.
hec profert: dico, quod inter perfectiones essentiales non est tantum
differentia rationis, hoc est, diversorum modorum concipiendi idem obiectum
formale; talis est distintio inter sapiens, et sapientiam, et utique
major inter sapientiam, et bonitatem; non est ibi tantum distintio ob-
jectorum formalium in intellectu; ergo ibi distintio praecedens
intellectum omnimodo, et est ita, quod sapientia est in re ex natura
rei, et bonitas est in re ex natura rei, sapientia autem in re formaliter
non est bonitas in re.

Et in 1.mo distintione 2.a quest. 7 § Si hic
vertat, inquit: dico sine assertione, et prae judicio sententiae me-
lioris, quod ratio, qua suppositum est incomunicabile, et ratio essentiae, ut essentia,
habent aliquam distintionem praecedentem omnem actum intellectus creati, et
increati. Et in eadem quest. breviter ig.t dico: omittendo illa ver-
ba distintione rationis, et de distintione virtuali, non quia sint male dic-
ta, sed quia non oportet eis uti: dico, quod in essentia divina ante actum
intellectus est entitas A, et entitas B, et haec non est formaliter illa, itaque
intellectus Paternus considerat A, et considerat B, habet ex natura rei,
unde ista propositio sit vera: A non est formaliter B, non autem per sic, ex
aliquo actu intellectus circa A, et B.

Idem videtur colligi ex hac
maxima: quae sola ratione differunt, unum non potest esse ratio unionis
realis, et non alterum. Cui assentit Sub. D.r in 3.a dist. 1.a quest. 1.
et praeterquam judicat namque distintionem ex natura rei ex
natura, et proprietate relativa, ratione cuius tunc immediate [illegible]
tia essentiale unionis hypostaticae, et non illa. Quia etiam [illegible]
nes, quae supra retulimus, et praecipue ex traditione, quae [illegible]
[illegible] in divinis, si non daretur talis distintio ex natura rei.
Sed quia de hoc fusius in theologia...

Probat increatis Auctoritate N. Dnus, qui in 1o dist 2 quaest 1a ait: est tn in albedine aliquid natura, unde hét Ronem Coloris, et aliquid, unde hét Ronem disfus, et Realitas n est illa Realitas, immo una est extra Realitem alterius fralit loquendo, lt modo per identitem iste due nae sint una Res. Et in 2o dist. 2a quaest 2a ait: ex duobus inditis ex nata Rei nequit unus traxe immate dependentiae essalem alterius dependentis, quin trat etiam alterius. Sd Realitas hois V.g.x. trat immate essalem dependentiae Risibilitatis, quae n trat aalitas: go inter aalitem, et Ractolitem dat distinctio fralis.

Pt jam Rone: oibus competit, est, eidem prato n posse Itradictoria Ivenire; alioquin idem simul ee, et n ee, qd est absurdum. Atqui, si aalitas, et Realitas n disquunt fralit, Itradictoria eidem Ivenire: go. mi: ho Reipsa, independenter ab intta, est aal, et quatenus aal Re ipsa Ivenit cum bruto, similes enim effus sentiendi ab hoe, et ab bruto prestant. Sd certum est, hoem ee Re ipsa Realem, et a bruto disconvenire: go si n dat distinctio a parte Rei inter aalitem, et Realitem, prata Itradictoria, nempe, Ivenire, et n Ivenire eidem tribuerent.

Et cum Itradictio, quae sequit, sit Realis seu a parte Rei, distinctio ea tollens debet ee Realis, n simpliciter, sd quumquam sive fralis.

Pt 2o: ubi Relucent diversi effectus frales, ibi ss diversae caae frales: qa effectus fralis n est nisi ipsamet caa fralis alteri comunicata. Atqui in hoe diversi Relucent effectus frales; qa ho est fralit sensitivus, et fralit Realis: go in hoe ss diversae caae frales, tum in hoe, et in bruto apparent sensationes ejusdem Ronis: go iisdem atribui debent pria ejusdem Ronis. Item sicut effectus existentia indicat existam sue caae, ita effectuum distinctio subinfert similitudinem caae, hinc aalitas et Realitas describunt, ut specialis notio unius oino diversa sit a notione alterius. Quoque si mens nostra pro arbitrio aalitem

cogitet, nullatenus in illius 9ceptu Vealitè inveniet: cum illa brutis 9quat, n̄ ita: igit. V.

Ipsissimis Vonibus ostenditur etiā 9tra Revensiones ex ista pratorū Methaphicorū. Etenim con venire, et disconvenire sapiunt 9tradictionē, si enuncient de eodem, 9um eandem Vonem, et Vespectu ejusdem: qo si h̄o Vg. n̄ 9stat duobus pratis, quorū unū sit prium sentiendi, et 9ve niendi, alterū Vaocinandi, et disconveniendi, per se ipsū immate 9venire, et disconvenire, adeoq sequeret 9tradictio. Igit admi ti debent multiplicia illa prata, ut eorū ope 9tradictio ab hoc excludat. Quod ipsum ostendit Varietas illa affectuū, quā declaravimus. Potissimū Vo si anima nrā n̄ gaudere duobus Vealibus potentiis, inctu, st, et volunte, eet per se immat. Vi agendi natalis, et Vi agendi libere; Cognitio enī natalis ha beret, amor Vo libere. At isti 9trarii Modi operandi a Variis debent derivari facultatibus, nec dicamus idem smul eē, et n̄ eē: go. Multifariā his Vonibus Vespondent Phi 9trariū opinantes. Eorū ā Vespontiones praestat argumentis sequentibus 9prehendere.

Argues 1º pro thomistarū sentia: ut oīa a nobis ex pota 9tradictio tollat, sufficit distintio Virtualis: go n̄ datur fratis a parte Vei. Ans: distintio fratis dicit requirere 9tradictionē, q facit diversitē 9ceptuū; sd hoc ipsū facit distintio Virtualis: go. Vespt negando ans, et dist. probationem: quia facit diversitē 9ceptuū adequatorū, 9do: inadequatorū, nego. hoc ē go pa[illegible] illud discrimē int distintionē fratem, et Virtualē. Di[illegible] lis ita multiplicat 9ceptus, ut eos adequatos eē os[illegible], at Vē ipsa distos. Virtualis Vo n̄ multiplicat Ve ipsa [illegible] sic distinguit, ut sint inadequati, nempe ut [illegible] tio, sit opus vrā inctus, 9tradictio, q[illegible] nos tenemus, Vealis ē, et actualis, nec pendet ab opere nrē inctus; ac ideo sola Vealis,

et actuali p[ra]datorum multiplicitate tolli potest.

(Eas illi, quos Scholistae f[orma]lit[er] distinguunt re ipsa) Instabis: (atqui ...) ss inadequati: ergo nulla est doctrina: Conceptus illi ss re ipsa inadequati, quorum unus re ipsa continet virtualiter alterum; sed rationalitas continet virtualiter animalitatem; ergo animalitas, et rationalitas ss conceptus inadequati. Maior: Anima rationalis, quae est perfectior anima vegetiva, et sensitiva, continet eas virtualiter; ergo cum rationalitas sit perfectior animalitate, debet hanc virtualiter continere. Confirmatur: Angelus, qui est perfectior corpore, virtualiter continet quantitatem corpoream; nam Angelus virtute sua potest occupare locum ad instar corporis: ergo etiam rationalitas perfectior animalitate continet istam virtualiter.

Respondeo negando subsumptum, et minorem probationis, distinguendo antecedens: anima rationalis continet virtualiter alias animas in ordine physico, et reali, transeat antecedens: in ordine Metaphysico, et formali, nego. eodem modo respondeo ad confirmationem. Itaque anima rationalis in ordine physico, et reali utique continet virtualiter vegetativam, et sensitivam, quatenus unica est anima in homine, nec in eo ss excogitandae plures animae realiter; ut in physica dicemus. Attamen non continet eas praecise, quia sit perfectior illis, nam rationalitas Angeli etiam est perfectior animalitate, et non continet eam virtualiter. Dixit enim transeat antecedens, quia videtur involvere aliquam falsitatem.

Si autem velimus ordinem Metaphysicum, et formalem considerare, omnino falsum est animam rationalem continere alias virtualiter; tria quippe extant in homine p[ra]data formaliter distincta, principium ratiocinandi, [principium] sentiendi, et principium vegetandi. Igitur cum animalitas, et rationalitas pertineant ad ordinem Metaphysicum, et formalem, ita non continet [...] illam. Idem dic ad confirmationem. Angelus enim ita continet [...] in ordine physico corpoream quantitatem, sive potius extensionem [...] ipsam eidem conveniat in ordine Metaphysico, quia [occupat] locum, non quidem circumscriptive, sed definitive. [...] quantitas virtutis appellatur, a formaliter innerta, [...] distinguit.

Replicabis: anima Roalis, quæ sua phica perfection 9tinet virtualiter in omne phico animam sensientem, et vegetantem, quæ sunt fræ phicæ imperfectiones: ergo Roalitas, quæ est fralitas mephica perfection, 9tinet virtualiter in omne mefico, seu frali aalitem, quæ est fralitas imperfection. Sicut enim fra phica perfection 9parat ad fram phicam imperfectionem, et ad omnem phicam; ita fralitas perfection refert ad omnem fralitem, et ad fralitem imperfectionem.

Respd. nullam ee paritem. qa fra phica imperfection præstat suos effectus, ut caa efficiens; fralitas vero imperfection illos exhibet, ut caa fralis. Genus enim caæ efficientis non postulat nisi vim effectricem in caa, nec illius effectus exhigit ee ejusdem naæ fralitem cum caa. At vero genus caæ fralis tale præsefert similitudinem caæ, et effectus, ut ipsa caa talis sit fraliter, qualis est effectus. 1mum videt in Deo caa efficiente rerum oium. Alterum in anima corpus vivificante. Anima ergo vegetativa, et sensitiva, si 9siderent phice, præstant senraones, et vegetaones velut caæ efficientes; unde effectus isti oini possunt ab altera anima perfectione, quæ virte polleat effectrice ipsorum. At vero aalitas effum suum exhibet, ut caa fralis, per sui conicaone, ut proinde ee aal, et sensitivum aliud non sit, nisi habere aalitem, seu prium sensiendi. Proinde effus aalitis caæ requirit fralitem talem, nec oini potest ab altero prato, in quo ipsa aalitas virte 9tineat.

Objicies 2o: ad prædictam 9tradictionem excludendam sufficit varia effuum, sive 9notatonum multitudo: ergo. Ans: sola effuum distintio tollit oppositionem; qa effus sunt velut varia media, quibus hoc 9veniat, et disconveniat: ergo. Ans: Sol per eandem virtem induerat lutum, et liquefacit ceram: sol per induraonem luti 9venit cum ventis septentrionalibus, et per liquefaonem ceræ, disconvenit: ergo.

Respondeo Ant. probaõne, et paritẽ. Si enĩ ñ supponant in hõe diversa pria, nulli manet caa diversis effectis corresspondent. Nã sicut sublata caa, nullus haveri potest effus, ita caaẽ multiplicite remota, varietas effuum ñ posset exhiveri; ut enĩ effus hent a caa suã exista, sic ab illa suã ẽ talẽm, et spesificam diversite accipiunt. Exemplũ solis ñ ẽ ad Rem. Nã sol eodem modo operat, sive lutũ induret, sive cerã liquefaciat; solo enĩ calore agit, et diversitas utriusque effus tota ẽ penes subtũ.

Corpus enĩ efficit durũ adhaesionẽ partiũ, quae haesio ex salinis particulis persepe perficit. Liquefacio comminutione, et separaõne partiũ obtinet. Calor ẽgo solis aqueas particulas cogit evolare a luto, unde fit ut istius partes sese ẽplectant, et firmius invicẽ adhaerescant. Idem calor solis ñ adeo tenacem partiũ cerã ẽfiguraõnẽ perturbat, eardemque agitando fluitare facit. Boreas ẽ nitrosis, quibus abundat salibus induraõnẽ perficit luti: quomodo aqua glaciat. Unde tota effuũ illorũ varietas ñ pertinet ad ipsã intrinsecã virtũ, et natã solis, aut venti, sed ab ipsis obtis provenit, adeo ut ea ẽvenientia solis cum Borea in vi indurandi sit oĩo extrinseca. At in hoẽ diversitas operaonũ ab intrinseco provenit, et in eo relucent diversi effus fiales. Nã ho ñ operat eodem modo quando sentit, atquando discurrit, quã bruta sentiunt, et ñ ẽ in illis operao, quae raocinao simile. Igit sicut liquefacio, et induratio suã diversitẽ [illegible] ex varia subtorũ dispocione, ita sensatio, et discursus discrimẽ suũ ab intrinseca prionũ variete, accipiunt.

Instabis: Sed etiã discrimẽ sensaõnis, et raocinaõnis a corpore [illegible] provenit, ut a subto: ẽgo. Mia: dum anima nois operat sine organo corporis intelligit, quando utit organo sentit: ẽgo ex sola corporei orgã ni societe havet diversitas illa

operaōnu, Respt negando Subtu, et Consequentia probaonis. Verū utique ē, Sensaōnes ñ a sola anima oriri, Sd tum ex Vrtute animæ, tum ex organo Corporis Veluti ex Caâ prodire. Atque ideo Sensatio ñ ē mentis perceptio, qa ad eā organū etiā active Concurrit. Igit' in anima Relucet vis Raciocinandi, quæ brutis ñ Cvenit, et vis Sentiendi, quæ brutis Cois ē; unde Vrtualis, Seu fr̃alitatis distinctio Vitæ colligit'.

Objicies 3°: distinctio fr̃alis ē idē, cū distinctione Reali: qo. Ans: ea distinctio ē proprio Sensu Realis, quæ Realibus extremis Cvenit, quorū unū ē extra aliud, et hæc sst entia Realia, et numero, ac Specie disguunt'; Sd fr̃ata Mephica sst ejusmodi: qo. — Respt nedo ans, Cujus probatio in Æquivoco labarat, Itaque Realis distinctio hijs tantu Cguuit extremis, quæ, per se propria gaudent existā, et Cpletā hent essam, unde sst veræ Res, et Vera entia Realia, et eorū unū aliquo Separaonis genere ē extra aliud, et numero, ac Specie propriō Sensu disguunt', qa Species, et numerus Cpletā Rei essam Cnotant. fr̃alitates Vo, Seu fr̃ata Mephica ñ gaudent propria essā, nec sst Res, aut Veraæ entia Realia, dicerunt' ād ad invicē Sola adequata Cceptibilite.

Instabis 1°: si admitterent' Re ipsa fr̃alites, plures saltē earū gauderent separaone proporcionatâ: qo ita distinguerent'. Ans: Caâ, et effus Separaone saltem proporcionali Secernunt'; Sd Vrtualitas dicit' Caâ Visibilis: qo. Respt nedo Subsumptū, et disgdo mai̅: Caâ phica, Cdo; Mephica, nego.
Instabis 2°: ideo admittunt' fr̃alites, ut effus Varij producant': qo Cum isti effus Sint Res, etiā fr̃aliter, nā imperfectius ñ potest producere perfectius. Igit' si una fr̃alitas ē Caâ alterius, erit Caâ phica.. Respt, fr̃alites admittit, Veluti potentiā, Seu prīū quo Res ipsa, St, hoc anima, operat'. Unde ñ ipsæ fr̃alites qui ipiā efficiunt, Sd ipsa Res, Seu anima ē id, quod operat', et fr̃alitatibus utit', Veluti instrumentis.

Objicies 4º: quidquid intelligi potest ē ens reale; nã hēt veritẽ, quæ ē proprietas entis realis; sd fictitia possunt intelligi, qã quælibet hēt suũ cceptũ objectivũ: gõ sst entia realia. Respd distĩgdo maiõr: si gaudeat intelligibilite motiva, cdo: si solũ hēt intelligibilitẽ terminativã, nego. Duplex igit ē intelligibilitas, motiva una, terminativa altera. 1ª ē vis excitandi potentiã intellectivã ad sui cognitionẽ, adeo ut res per se se eidẽ manifestet. 2ª n̄ aliud præ se fert, nisi quidpiã gracia alterius posse per cognitionẽ exprimi, et repræsentari; adeo ut cognitio illa, quæ rem per se se repræsentat, quidpiã aliud in ea cognoscat, ac veluti ad illud se extendat. Veritas, quæ ē proprietas entis realis, sita ē in ipsa intelligibilite motiva. At terminativa cvenit etiã fictitiis, immo figmentis inclusis.

Instabis 1º: si fictitia gauderent intelligibilite terminativa, una illarũ posset cognosci sine altera, etiã cognitione intuitiva. Si enĩ qualitas hõis hoc modo v.g. cognosceretur, mens n̄ra in ea intelligeret realitẽ ipsã, et cæteria alia; nã cognosceret ut existentẽ, et singularis: qã hoc exposcit notia intuitiva. Respt cdendo maiõr cum Schoto in 3º distinctione 14 quæst 3ª, et nedo minõr. Cognitio intuitiva utique respicit tum existentẽ, et singularẽ, n̄ tm quasi ... existẽ, et singularitas narrio deveant repræsentari, aut sint rones fictes, ob quas cognitio dicat intuitiva; ut argumtũ supponit. Tunc enĩ mens n̄ra cognosceret qualitatem ... ... cceptũ objectivũ. Qualitas ... ēet existens, et singularis, sd propter existẽ, et singularitẽ animæ, rõnalis. Ita Schotus loco citato.

Instabis 2º: cognitio ē actus physicus, et realis: gõ n̄ nisi ad rem physicam potest terminari. Respt: cognitionẽ ē physicã, et realẽ ... ...

ee expressiva, seu Repraesentativa obti. Quare ob rem Cognitio idea-
lis physica est ad Veritatem, quae est illius objecti motivum; quatenus vero Repre-
sentativa est, respicit objectum formaliter ut objectum [illegible]. Nec illud dicitur cog-
nosci, quod cognitionem movet, ut est physicus terminus illius; sed tantum
id quod intelligitur, quando per cognitionem repraesentatur. Replicabis:
ex dictis sola res movet intellectum ad cognitionem. Unde ergo habet, ut intel-
lectum nunc excitet potius ad notitiam realitatis, quam [illegible]? dicimus, rem
illam motivam applicari, et exerceri mediis operationibus, unde ex
earum varietate res modo intellectum excitat ad cognitionem unius praedica-
ti, modo ad notitiam alterius.

tas, in unaquaque, Objicies 5: Si distinctio formalis admit-
; formalitates esset pene infinitae formalitates; hoc ne-
quit dici; ergo. Major: Realitas, ut formalitas est convenit cum realitate, ut
est talis formalitas, a qua ipsa differt. Porro de illis duabus formalitatibus
in [illegible] [illegible] [illegible]; idemque de aliis usque in
infinitum; ergo.

Resp. nego majorem, et distinguo ant. quo ad 1am partem:
realitas, ut formalitas, convenit cum realitate, per figmentum intellectus, do;
a parte rei, nego. Paritas nulla est [illegible] convenientiae hominis cum
bruto in animalitate, et convenientiae realitatis cum realitate in ratione formalitatis
generaliter acceptae. 1a enim est realis: quod ostendit, tum effectus re-
ab ipso animali promanans, tum ipsa vis sensitiva, nota, neque illa
est attributum reale. Posterior convenientia est talis rationis: quod sic
declaro. formalitas universaliter accepta, notio est factus mentis
sive ut ajunt, 2a intentio: quemadmodum intellectus noster sibi format
praedicati ideas quibusdam rebus applicat. Sumit a mente nostra occa-
sionem ex ipsa natura rerum, et quoniam [illegible]
te quaeque intelligi possint, et [illegible] habeant objectum
invicem distinctum, omnia haec praedicata intellectus noster constituit sub eadem
generali idea formalitatis. Quo fit, ut [illegible] idea est

ex̄ inctus, ideo in illa n̄ nisi per Vonē prata ēa Mephica Jveniant.

ver. Instabis 1º: illa 2ª intentio fralitis universalis accepte effingit a n̄ro inctu; sed inctus ab ipsa pratoru dist͡a intelligibilite occaonē acipit, quatenus illa prata hent Vē ipsa diversos Jceptus obiēvos: ergo in hoc ipso aalitas Jvenit̄ ex parte Rei cum Voalite. Cōa: aalitas ē Veale fundamentū illius 2ª intentionis; Voalitas quoque Vē ipsa ita se hent: ergo in hoc Vē ipsa Jveniunt.

Respt ne͞do Cōā, et dist͡o ans: aalitas ē Veale fundamentū, Voalitas quoque, per distā Vonē Jdo; per eadē, nego. itaque mens n̄ra occaonē accipit effingendi, et necandi illā 2ª intentionē, n̄ ab aliqua Jceptibilite pratorum universim accepta, sed ex proprijs distis invicē Jceptibilitibus aalitis, et Voalitis: que duo prata ita sse intelligibilia, ut in hoc ipso proprie notione, distinctionē præ se ferant.

Instabis 2º: Aalitas in hoē abstrahit Vē ipsa ex se a suis differentiis: igit͡r Jceptibilitas, que aaliter tribuit͡r, abstrahere etiā videret a suis diffsis: ergo per eandem Vonē aalitas, et Voalitas sst fundamentū illius 2ª intentionis. Respondet ne͞do Cōā, et patitē. Aalitē hoīs Vē ipsa abstrahere a diffsis, ostendit tum ipsa eiusdē notio, tum similitudo effectuum, qui in hoē, et bruto Vēperiunt͡r. At Vō nullā ēē intelligibilitē tractivā a diffsis abstrahentē ipsa notio intelligibilitis demonstrat. Quid enim, quæso, præ se fert intelligibilitas, nisi posset pratū illum exprimit, seu Vēpresentari? in quo sane Velucet Vatio Jceptus proprius, et ab oī altero distincti, quoniā ornat aō spē, seu imaginē, que ita propria ē unius tantū, ut alteri nullatenus aptari queat.

Instabis 3º: ea omnia, quae gaudent intelligibilitate motiva, ita se habent, ut haec intelligibilitas nihil proprium prae se ferat: ergo eodem modo debent se habere, quae sunt intelligibilia terminative. Respondeo concesso antecedenti, nego consequentiam. Disparitas est, quia motiva intelligibilitas est vis quaedam excitandi, movendique intellectum ad sui notitiam, unde in illa nihil proprium invenitur; sed est veluti medium, quo ens reale habet exercitium suae intelligibilitatis terminativae, nam haec omni enti reali convenit, etsi non sit communia tantum, et gratia alterius, quemadmodum in formalitatibus, sed primaria, et gratia sui. At si loquamur de hac sola formalitatum terminativa intelligibilitate, ista notionem specialem prae se fert, et expressio quaedam est; seu repraesentatio, et imago: ut jam diximus.

Instabis 4º: illa 2ª intentio formalitatis generatim accepta quomodo intellectus realitati, et formalitati facit, quidpiam intelligit esse ejusdem rationis in illis: ergo intelligibilitas terminativa realitatis, et formalitatis, quae est fundamentum reale illius 2ª intentionis, quidpiam est omnino ejusdem rationis: quemadmodum motiva intelligibilitas. Distinguo consequens: quidpiam intelligit ejusdem rationis, analogica proportione, concedo; univoca, nego. Itaque illa 2ª intentio non est quidpiam univoca quadam convenientia pluribus formalitatibus a nostro intellectu attributum; sed solam analogicam proportionem prae se fert. Quemadmodum enim singularitatis notio generice accepta, quae intellectus abstrahit a particularibus individuorum differentiis analogicam proportionem dicit respectu ipsarum; ita ista generalis idea formalitatis. Quatenus quaecumque particularis conceptibilitas in [illegible] ne unumquodque formatum repraesentari posse significat: sicut [illegible] quaecumque singularitas particularis in suo genere quod[illegible] cumque ab altero discernit.

Objicies 6°: eadẽ indivisibilis essa hoîs exigit aalitẽ, et roalitẽ, seu prũ sentiendi, et raciocinandi: ergo per eandẽ indivisibilẽ fraliter poterit ho sentire, et raciocinari. Pbr: eadẽ quippe 9tradictio locũ haberet in hoîs essa, quæ, ut exigitiva aalitas 9venit re ipsa cũ essa bruti; et exigitiva roalitas, ab ea disconvenit: ergo....

Respdeo aiis, neg do Cõq. Disparitas ē, qa essa rei ē caa oîno vrlis oîũ prtatũ, quæ ipsq indissolubilis comitant. tum qa ñ tanta requirit distintio in prũ, quanta in prtatis: ut patet in nra volunte, quæ plures aplata, distos effũ præstat. Cum igit 9paramus prtã sentiendi, et raonandi ad essam hoîs, ea referimus ad caã vrlẽ, adeo que ex istorũ prĩorũ multiplicatne ñ infert caã in se eẽ multiplicem. Ex diversitate a sensaonis, et ranes rite colligit prĩorũ diversitas, qa ejusmodi effũ referunt ad cãas per claras et detractas, essa a bruti, quamvis exigat prũ sentiendi, per talẽ exigẽ ñ 9venit cum essa hoîs; qa cum essa sit caa vrlis, et ñ requirat tanta distintio in caa, quanta in effectis apparet, ut duæ caæ esse oîno diversẽ exigere possunt quædã similia prata; ut essa Dei, et hoîs, quæ diversimodẽ sst, vim exercent percipiendi. Unde quamvis Thomistẽ, et alij Phĩ distintionẽ virtualẽ, l. ranẽ admitant inter prũ raonandi, et sentiendi, ñ tm ita discernunt ipsẽ hoîs essẽ. Denique cum aalitas, et roalitas sint intentiones pro prtatẽ hoîs, ad illius essam 2rio pertinent, et earũ ope ho rite dicit essalitr 9venire, et disconvenire a bruto.

DISPUTÃO 3A.

DE UNIVERSALIBUS.

QUÆSTIO PRIMA.

An dentur re ipsa naturæ comunes, quæ gaudent unitate formali, et fidelit. distinguant. a singularitatibus,

Quando in natura rex philosophorum Plato, et alij similitudinem in pluribus rebus animadvertit, ideas ois coes effingit, vocesque, et tior varies expromit, quorum ope eas res velut in unum colligit. Unde varie aliud dixit in causando, et causa significat, a qua plures effectus produci possunt, ut Deus: aliud in significando, quod ex institutione hominum plura significat, ut termini coes: aliud in repraesentando, quod plura repraesentare potest, ut imago hominis, quae omnibus hominibus est communis, quo ad exteriorem figuram: aliud in essendo, et Metaphysicum appellat, quod est unum aptum in esse pluribus cum sui reali multiplicatione, et divisione: ut nata humana, quae cois est oibus hoibus: aliud denique in praedicando, et logicum nuncupat, quod videt pluribus inexistere, et de singulis conventionem posse affirmari.

Ad logicum vale in essendo, et in praedicando pertinent. 1mum dicit aptum in esse pluribus, ... individuo, et singularitate distinguat; et cum sui rea... multiplicatione, et divisione. ut divina nata ... ... bus personis conveniat, omnino singularis est et ... inexistit sine sui multiplicatione. Hoc vale in essendo non est in multis ... tion, sed ita uni inexistit, ut ... ... possit ...

nirani pluribus. 2.º Vniversale, Logicum, seu in prædicando simul in multis coniunctim in existere dicit, et proxime de eorum singulis affirmari.

Nunc autem inquirimus, an Vniversale Metaphysicum re ipsa sit admittendum, adeo ut v.g. natura humana vere sit communis omnibus. Ad universale duo requiruntur, unitas, et multiplicitas: in diverso tamen ordine. Unitas dicit indivisio rei in se, et divisio a quocumque alio. Duplex est: Una essentialis, seu formalis, quæ indivisionem præ se fert in prædicatis essentialibus; alia numeralis, quæ indivisionem dicit individualem, et singularitatis est propria. Non solum unitatem numeralem, sed etiam formalem re ipsa esse admittendam probat Subtilis Doctor in 2º dist. 3 quæst. 1 hoc argumento: Si omnis unitas realis est numeralis, omnis diversitas realis erit numeralis; quia oppositorum eadem est ratio: atqui non omnis diversitas realis est numeralis: neque omnis diversitas numeralis est æqualis; adeoque omnia prorsus essent æqualiter invicem diversa, nec Petrus v.g. maiori discrimine distingueret a bruto, quam ab altero homine; quod est absurdum: ergo datur re ipsa unitas essentialis.

Thomistæ docent, re ipsa admittendas esse naturas pluribus communes virtualiter, seu ut inquiunt, fundamentaliter, quatenus natura fundamentum præbet intellectui, ut communis pluribus concipiatur. Scotistæ distinctionem formalem adstruentes, naturas communes esse formaliter admittunt. Alii Philosophi nihil commune affirmant, nisi, 1. 2º voce, 2. per conceptum mentis nostræ.

Sit 1º: dantur a parte rei naturæ communes; seu universale Metaphysicum, sive in essendo. Est Subtilis Doctoris loco citato. Probatur: res specie diversæ in prædicato Metaphysico generico re ipsa conveniunt; et res eiusdem speciei in prædicato specifico: atqui similes esse nequeunt per prædicatum diversæ rationis: ergo ea natura, prædicatum est in illis eiusdem omnino rationis. ergo illa natura est vere communis. Hinc manifeste sequitur, naturam distingui formaliter a singularitatibus. Nam per naturam individua re ipsa —

veniunt, et per singularitę disconveniunt: igitᵘ distinguuntᵘ, nec ɔtradictio sequatᵘ. Sequitᵘ etiā natā gaudere unitē fiali: qā similitudo unitē supponit; quę, numeralis ēē nequit, nā hęc ē ɔ Vāō diffrę unius ab altero. Quamvis ā natā specifica v.g.ª humanitas dividatᵘ num. vice per singularitates, hęc divisio n̄ aufferat ab ea unitē essalē, qp n̄ ē huic directe opota. Idē dicendū ē de natā generica, quę, specifice multiplicatᵘ per diffras essales.

Ad hoc respondent, nihil aliud ēē cōēm, nisi voces, et ɔceptus. Istis enī, aiunt, correspondere inferiora nā ɔfuse: quę unitē hent similitudinis, n̄ tn̄ verā, sᵈ analogicā, et per Metaphorā. Sᵈ ɔtra: voces cōes, ut aal, hō, n̄ significant nisi natā aalis, l, hōis ab inferioribus abstrahentē. Non enī possunt significare inferiora, nec ɔfuse, nec collectiū, nec disjunctiū: Alioquin dū diximus: Petrus ē hō, li hō significare, Petrū, l, ēēt oēs hōes ɔfuse, et indistincte, l ēēt oēs hōes collectiū, l, denique ēēt hunc, l, illū hōem. Quę oēs significaōnes falsę sunt. Ita dū dico: aal, n̄ dico singulas aalium species, tum: inferiora nequeunt intelligi, aut ɔfuse, aut collectiū, nisi menti nrę innotescat natio quędā, in qua ɔfundantᵘ, l, colligantᵘ. Similitudo āl, de qua loquimur, univoca ē, et realis: gō.

Objicies 1º: quidquid ē in mundo, l, ē Deus, l, creatura; sᵈ Deus ē singularis, creatura [illegible]: gō nihil datᵘ cōē. Min: quo ad 2ª partē: creatura producitᵘ; sᵈ oē quod producitᵘ ē singulare: gō. Min: actio productiva respicit pro suo tio aliquod singulare, cui existā tribuitᵘ; ā, ut ait paralogui: oē, quod ē, ideo ē, qā unū num. [illegible]: gō.

Respᵒ transeat min: nam etiā in Deo sunt aliqua prāta Mephīca, quę, in sui notione singularia n̄ sunt, ut in Mephīca de [illegible].

õe, quod producit ẽ singulare, si producat actione physicã, 2do; si producat sola dimanaone Mephica, nego. De hoc jam diximus initio precedentis disputaonis. Dictũ proloquiũ veritatẽ obtinet in rebus, quæ existunt directe, et per se, n̄ ad in prædicatis Mephicis, quæ n̄ hent existentiã, nisi gratia alterius, et obliquè.

Objicies 2°: si asserta similitudo Ptri, et Pauli v.gr., quatenus sst hões, probaret, humanã natã ẽe Coẽ, infinitas natãs admittere oporteret Coẽs; hoc ẽ absurdũ; ergo. Maior: natã Ptri, et Pauli sst similes: ergo per aliã aliquã Coem natã: de qua idẽ ratiocinari possumus in infinitũ. Coa probatur: nã idẽ dicendũ ẽ de Ptro, et Paulo, ac de ipsorũ natãs, sive humanitte.

Respondeo ne.do maiorẽ, distinguo.do quo ans: nata Ptri, et Pauli sst similes, velut rones, quibus Ptrus, et Paulus assimilant, 2do; sst simile, seu id, quod dicit simile, nego. N ẽ enĩ eadem rão de Ptro, et Paulo, et de eorũ natis. Illi sst id, quod simile ẽ, ac re ipsa conveniunt. Natæ vo sst rones, quibus individua assimilant. Quemadmodũ Corpus vivens appellat tale per animã viventẽ ab eo distinctã, nec tm anima dicit vivens per aliã animã; ita diximus ad rem nrãm; juxta illud, quod ẽ quo in uno genere n̄ indiget alio quo in eodẽ genere, nec potest ẽe quod.

Instabis: ut, Cognitio, qua mens nrã objectũ percipit, sit mediũ, quo, illud Cognoscimus, tm si mens nrã velit Cognitionẽ ipsã distinctẽ contemplari, alia Cognitione opus hẽt: ergo quamvis nata Ptri, et Pauli sint mediũ, quo ipsi conveniunt, et assimilant, tm ut ipsæ natæ sint similes alia indigent Coi nata. Respondeo transeat ans, et nego Coã. Mens nrã tunc Cognoscit objectũ, quando illud percipit, et repræsentat; ideoque Cognoscere per se sonat effectivam operationem, unde [illegible] genus Cæ efficientis.

Quamobrem mens nrã aliud mediũ expostit. At v° denomi-
natio similitudinis, quæ Ptro, et Paulo tribuit ab eorũ natis
nullã eficientiã connotat, sd unice præ se fert, ejusdẽ speciei
essam in utroqe reperiri, atqe ad genus pertinet catẽ fralis;
quapropter n̄ postulat aliud mediũ. Permissi ãd ams, qa et
si mens nrã indigeat altera cognione, ut priorẽ, veluti
obtũ contemplet; n̄ tm ut se cognionẽ sciat. hoc patet stiã
experimentali, qua quisquis obtõ aliquo percipit, nq certũ
ẽ, se obti ipsius cognione illud intueri: cũ id sine cognione
nullatenus posit.

Objicies 3°: in ista propocicione Ptrus
ẽ hõ, de Ptro nihil cõe enunciat: qo. Ans: si aliquid enun-
ciaret, eẽt nata realis oĩũ hoĩũ; hoc n̄: qo. Min: de Ptro n̄
dicit nisi quod ei inest; ei n̄ inest nisi nata propria: qo.
Respt neg° ams, disgdo majorẽ: eẽt nata realis oĩũ hoĩũ, id
ẽ, nata de se indiferens, et comunicabilis alijs hoibus cdo;
nata re ipsa inexistens oibus hoibus, nego. In ea propocicio-
ne n̄ enunciat de Ptro nisi nata ipsi inexistens, sd hec na-
ta cõis ẽ, qa ex se comunicabilis ẽ alijs, et indiferens.

Instabis 1°: atqui nata Ptri n̄ ẽ indiferens, seu
comunicabilis: qo. Min: si eẽt, posset Deus eandẽ transferre
ad Paulũ; hoc n̄: qo. Maj: nata, quæ ẽ indiferens ad plures
fras, potest transferri ab una ad aliã: qo. Respt neg° subs-
tã, et disgdo majorẽ: si nata eẽt indiferens phice, cdo; si eẽt
indiferens tantũ logice, nego. Itaqe indiferentia alia ẽ phi-
ca, quæ rebus convenit re ipsa distis, et separabilibus. Nata
Ptri tantũ ẽ indiferens logice, quatenus [illegible]
detrahat unã potius singularitẽ, quã aliã, atq si re ipsa
propter realẽ identitẽ cũ singularitte Ptri, non posset

ab eo separari, sive ad aliud transferri.

Instabis 2º: hæc in indifferentia Logica ē sino fictitia; nã impobile ē natã Petri comunicari altero individuo. tum: si natã eet ex se indifferens, a quo detraxet ut sit potius cum singularitê Petri, quæ cum alia? Respl: indiffã illã n̄ ee potã ad impobile, nec enĩ ē indiffã phica. Natã ē indifferens tantũ ex se se, et suis intrinsecis; n̄ potest ã re ipsa alteri comunicari ob singularitã Petri, quæ extrinseca ē ipsi natæ, quoniã 2ceptus obiectivus natæ n̄ includit singularitã. Detrat ã ab ipsa Petri singularitê, velut in genere Coẽ specialis. Detractiũ extrinsecã correspondet soli indifferenti phico.

Objicies 4º: Si natã eet intrinsece Cois, n̄ posset fieri singularis; Sed ē singularis saltẽ extrinsece: ergo. Maior: quod ē intrinsece singulare, n̄ potest fieri Coẽ: ergo. ē 2tra: Confirmat: quod ē ex sese Roale, nullo modo potest fieri irroale: ergo. Respl negõ do maiorẽ, et 2cesso anti, nego Coã, et paritẽ. Si quod ē intrinsece singulare, fierit extrinsece Coẽ, haberet actũ 2ũ comunicaonis sine actu 1mo. At quando id, quod ē intrinsece Coẽ fit extrinsece singulare, tantũ hẽt actũ 1ũ sine 2º; id ē, tantũ caret actu 2º comunicabilitis suæ. Porro 2pertũ ē, n̄ posse actũ 2ũ heri sine 1mo; bene vẽ 1ũ sine 2º. Ad 2firmaonem nego Coã; nã Roalitas, et irroalitas sũt duæ differẽ, oporitẽ, quæ ad diversas rerũ species 2stituendas ornant. Unde cũ diversæ species semper sint nitistes individuis, Roalitas, et irroalitas nullatenus eidẽ c ... possunt. At natã Cois, seu indifferens, et singularitas detracta n̄ ornant ad diversas rerũ species, sẽ ad idẽ 2stituendũ; et ideo simul ee possunt.

Objicies 5º: si natã eet Cois, et indifferens, hæc indiffã enuntiari deveret

etiã de individuis. Quidquid dicit de superiori, dicit etiã de inferiori. Unde si nata ē una fralit in Pētro, et Paulo, etiã Pētrus, et Paulus erit unus fralit. Atqui individua nequeunt dici indifsa coia: ergo.

Respd neg° maiorem, nã ut diximus in 1a parte, Sect. 3a C. 1° Regula illa superioris ad inferius veritã n obtinet nisi 2ũ suponẽ abstra. Communicabilitas aũ, sive indifsa ita ē propria natẽ, ut eidẽ soli 9venire possit, ac de ea dicit 2ũ supõnẽ, quã simplicẽ nominat. hinc quod inest alteri, velut superius inferiori, aut tanquã fra ipsius, utique atribuit illi denominaõnẽ fralẽ specificã, quẽ ducit a prato specifico fiẽ: alias aũ denominaones ex cæteris suis pratis petitas n semper 9fert: ut albedo ipsa accidens ē, nectn subiecto suo hanc accidentis denominaonẽ tribuit. Itaque ēē albũ præ se fert specificã albedinis notiõnẽ, et ideo albedo albũ facit subiectũ suũ. Indifsa vo n ē specifica notio natẽ, ac adeo nata n denominat individua indifsa, sd pro sui diversite, l. Voate, l. unioate, l. alterius omnis facit ēē individuũ. Individua ã dicunt unũ fralit n 2ũ Vonẽ sibi propriã, sd 2ũ natẽ.

Hinc colligendus ē, stias natales respicere pro obiecto quidpiã coẽ, quod unũ ē quo ad essẽ, et cui immate 9veniunt proprietates, quẽ per stã demonstrant: de singularibus aũ, utpote 9tingentibus, n hẽt stia, nec vera demonstraõ.

Hĩc etiã præstat aliquid adiicere de eo vali, quod Platonicũ [illegible]llat. Virũ ē [illegible] Platonis verba diversis interpretanti, Platonẽ vales quasdã ... a ... [illegible]

divisas, et separatas re ipsa ostituisse, quarũ participatione singularia quælibet in tempore producerentur; et singula rerũ species sibimet respondentia vnìa participarent: eo ferme modo, quo cera sigilli figurã otrahit, sigillo eodẽ semper manente. hinc Ariles sæpe scripsit admitti ñ posse vnle, ut substa per se subsistentes, et re ipsa a singularibus separatẽ, atqe hoc vnle aut nihil eẽt, aut ofictũ eẽt ab inctu, et genera, ac species, puta anilẽ, et humanitẽ ideo aĩno eẽ ꝑꝛ cum singularitãbus. quod sane indivĩ ẽ, cũ nihil separari queat a sua eẽa. Sd ridiculus error ille Platoni falsò adscriptus fuit, nã ipse ñ aliud ostituit, nisi in diña mente vnles reperiri rerũ oĩũ creandarũ ideas: quod verũ ẽ. Ita Platonẽ sensisse scribit S. Augst. lib. 83. quæst. quæst. 46. Et sentit subl. Dr. in 1mo dist. 3o

QUÆSTIO 2.a

An natura sit comunis per indiffiam, l. per inexistã

Pro cujus quæstionis intelligẽa advertendũ venit, quod coĩtas natẽ sumi potest pro aptitudine, seu inclinaõne ipsius naẽ ad uniri unione mephicã actui substantiali oplativo, seu singularitẽ; et pro actuali unione mephica natẽ cũ singularitẽ: vtraqe coĩtas ovenit natẽ in esse mephico ondenatẽ, et tã una, quã alia valde distat a coĩtate diñẽ natẽ; nã creata natã ẽ comunicabilis comunicaõne imperfecta, et ut pars ad partẽ, ut potentia ad actũ. Diña aũ comunicat ut actus purissimus sume opletus ad tiõ. suẽ infinitẽ fecunditẽ.

Comunitas. o creatẽ

... vo a' ab aliquibus positiva, seu per inexistã; ab alijs vò negativa, seu per indiffẽ. 1ma ẽ illa, vone cujus

nata ita respicit inferiora, et non solum possit esse, sed de facto sit in omnibus individuis simul sine sui divisione formali, et entitativa in esse specifico, ita ut eadem specifica entitas, quae est Petro, sit etiam in omnibus hominibus: unde tenentes talem communitatem, non agnoscunt in natura aliam divisionem, quam individualem, seu numericam, quae a singularibus provenit. 2da est illa 2a, quae natura in suo esse intrinseco est indifferens ad esse in singularibus, ita ut, licet in illis sit una formaliter unitate opposita divisioni formali, tamen est divisa entitative, itaque per propriorum ad singularitatem alia sit entitas naturae Petri, et alia naturae Pauli, quae entitates habent idem esse formale specificum, et diversum esse entitativum.

Nos autem cum 1ma sententia dicimus: naturam creatam esse communem positive, seu per indivisionem. Est ex N. Subl. Doctore 7mo metaphysicae, quaest. 13a, ubi ait: Respondeo, quod si loquimur de humanitate, quae est in Socrate, non est humanitas, quae est in Platone, et est realis differentia ex differentiis individualibus unitive contentis inseparabilibus hinc inde, ut natura non intelligatur una maxima unitate in se, sed tantum illa unitate minori, quae est communis, sic nec est divisa ab unitate Platonis divisione numerali, nec aliqua, quae non specifica, nec generica.

In qua littera sic fundatur 1ma ratio: circumscripta differentia numerica a natura Socratis, et Platonis, et intellecta praecise unitate formali, natura sic sumpta non est divisa aliqua divisione, sed natura communis ita indivisa est communis per indivisionem: ergo. Maior praecipue quoad [illegible] probatur; natura, quae nec in esse generico, nec specifico est divisa, non est divisa aliqua divisione; sed circumscripta a natura humana differentia numerica, talis natura nec in esse generico, nec specifico est divisa: ergo.

Respondent contrarii fundati in littera Doctoris sumpta ex 2° dist. 3ª quest 7ª litera de: quod humanitas unius hominis est distincta ab humanitate alterius hominis distinctione formali, licet non in forma; unde humanitas unius hominis caret a parte rei divisione formali sumpta pro divisione in forma, et pernes principia formalia, seu essentialia, qualiter natura Petri est divisa a natura equi, non vero pro divisione formali, seu entitativa, et homogenea, qualiter una gutta aque dividitur in distinctas aque guttas ejusdem rationis.

Contra: due humanitates differre formaliter, licet non in forma, et quod in humanitatibus praecisis a singularitatibus non est ratio distinguendi: ergo per aliud extra rationem humanitatis distinguuntur. Probatur. Aliud est enim aliquid distingui, et aliud esse primam rationem distinguendi: quia cum hoc quod ipsum sit distinctum, est stat, quod ipsum non sit ratio distinguendi. Nunc sic: hoc aliud extra rationem humanitatis, vel est singularitas, vel existentiale physicum: ergo in humanitatibus tantum est distinctio, que provenit a conditionibus individualibus. Sed hec distinctio potius fruat communitatem positivam quam destruat: ergo. Praeterea subtilis Doctor nihil favet contrarii, quia in tali quest intendit probare dari posse plures Angelos in eadem specie numero distinctos; et sic potius favet communitati positive naturae, quam negative.

Probatur 2° evertendo principale contrariorum fundamentum: natura creata metaphysice capta est una formaliter: ergo. Confirmatur: natura habens unitatem realem, nequit habere pluralitatem realem; sed natura humana Petri v.g., et Pauli habent unitatem realem: ergo. Dicunt contrarii, quod natura habens unitatem realem specificam nequit habere pluralitatem specificam, bene vero pluralitatem entitativam, quia sic non habet unitatem.

Ita: implicat, quod natura habeat unitatem realem in esse specifico, et pluralitatem in esse entitativo; ergo implicat, quod unitas realis, et pluralitas realis insint aliquibus subiectis 2º idem formaliter esse: atqui esse entitativum, et esse specificum sunt idem formaliter esse: ergo. Minor. illa esse, quorum unum non habet aliquod praedicatum, quod non habeat alterum, et aliunde sunt in uno supposito, tamquam essentia ipsius, se adaequate formaliter includunt; sed ita se habent esse specificum, et esse entitativum; quia natura hominis, v.g. praeter animam realem, quod est esse specificum suum, non habet aliquam essentiam, quae sit esse entitativum, aliunde habere duas essentias: ergo.

Objicies 1º: Subtilis Doctor in 2º dist. 3ª quaest. 1ª §. Sed ista sic ait: natura 2º quod est ens in isto lapide, prior tamen natura ipsius lapidis singularitate est indifferens ad hoc singulare, et ad illud. Item in eodem loco haec habet: in creatis est aliquod commune unum unitate reali minori numerali, et illud quidem commune non est ita commune, quod sit praedicabile de multis, licet non repugnet esse in alio, quam in eo, in quo est, tum in 2º dist. 3ª quaest. 6 inquit: Ideo ergo, quod unitas realis non est alicuius entitatis existentis in duobus individuis, sed in uno: ergo apud Doctorem natura non est communis per inexistentiam.

Respondeo, Doctorem in 1º loco solum probare, quod natura creata, ut prior singularitate, est indifferens ad esse in hoc, vel illo singulari, ideoque non est de se haec, seu singularis, quod libenter dedimus. 2º locum sic explico: commune in creatis non est ita commune, quod sit praedicabile de multis, praedicatione identica numerali, ideo; praedicatione identica essentiali, nego. Ad ultimum respondeo, Doctorem solum velle, unitatem realem minorem numerali non esse de se haec, seu singularis existens in duobus, quia quaelibet entitas creata singularis tantum existit in uno.

Arguer 2º: ideo nata creata in ēē mephico ē cōīs per inexitē, qā in tali ēē n̄ multiplicat; sd multiplicat: go. Mā: ideo nata Pri, et Pauli in ēē mephico n̄ ēēt multiplicata, qā pria stitutiva, et essalia utriusq; in ēē natē n̄ multiplicarent; sd multiplicant; go. Mā: in statu ēēē, et posibilitis, in quo obtē per se mephice sideratª a mephico, tot sūt ēēē hoiē, quot hoēs: go. sfiatª: Prus, et Paulus in ēē ēēē, et posibilitis sūt plures hoēs, sd n̄ pluralite phica, qā talis n̄ datª in illa statu: go.

Respt negdo 1ā, et 2ā, minē, et ašns; qā in tali statu solē sideraritª a mephico prata quiditativa; et ideo n̄ ē verē dicere, tot, l, tot hoēs: qā hoc serete n̄ solē importat natē humanē, sd etiē singularitē. Ad sfiraonē dico, quod sfundit statur ēēē, et posibilitis; nē in statu posibilitis n̄ solē sideratª quiditas rei, sd etiē oē, quod here potest in statu existē; nē posibile ē illud, cui n̄ repugnat valis exita.

Instabis: nequeunt hoēs multiplicari, quin multiplicarit eorē ēēē: go ruit solutio. Ans: nequit multiplicari stitutē in aliqua linea, quin multiplicetª stitutivē in tali linea; sd ēēē hoiē ss pria stitutiva individuorē in ēē hoiē: go. Maj ē vera: nē ideo tres dīnē, personē, multiplicantª in rōnē personē, qā in tali linea multiplicantª pria, st personalites; et ideo n̄ sūt tres Dii, qā rāo stitutiva in hac linea, st Deitas, n̄ multiplicatª in qualibet persona: go.

Respt retorquendo argutē: nequit multiplicari stitutē in aliqua linea, quin multiplicetª stitutivē in tali linea: go in dīnis n̄ possunt ēē duo spirantes, —

quin sit duplex ɔstitutivũ fꝛale in tali linea, et duplex spiraõ activa; hoc ē falsũ: pp. Directe Vespt negdo añs, et maiꝰ provaonis: qã ut aliqua ꝓpõ vnlis sit absolute falsa sufficit, quod aliqua partlaris ɔtenta sub illa falsa sit: n̄ enĩ semper ad multiplicaonẽ ɔstituti devet multiplicari ɔstitutivũ; ut patet in ɔcreto accidentali, quod plurificat, l, unificat ex pluralite, l, unite Substi, et n̄ fr̄e, que ē fꝛale ɔstitutivũ.

Hoc discrimẽ reperit inter ɔcretũ accidentalẽ, et Subtale: nã ɔcreta accidentalia numerant precise ad numeraonẽ Subtorũ; qã sola Subta trant dependentiã adjectivi, et sic duo haventia eandẽ albedinẽ dicunt duo alba: in ɔcretis Vo Substalibus, qã tã fr̄a, quã supotũ trant, ideo ad eorũ multiplicaonẽ requirit multiplicao utriusqꝫ, et supoti, et fr̄e in ee individuali.

Quo praeposito, dico: quod cũ multiplicent fr̄e, hoĩ in ee individuali, multiplicentqꝫ supota hoĩ, multiplicant hoẽs; et sic ē vera enunciatio pluralitis hoĩ in ee individuali, lt fr̄a humana in statu sũe n̄ multiplicet; sicqꝫ n̄ solũ possunt dici plures singulares, sd etiã plures hoẽs, qa multiplicant natẽ singulares. Contrariũ accidit in divinis: qa cũ n̄ multiplicet natã Divina numerice, qã uniũ indivisibile individuũ Deitatis existit in tribus cũ sua susistentia absoluta, ideo dicunt tres Dii, sd unicus in tribus personis.

3°: data comunite per inexistẽ, daret in creatis [illegible] sime trinitis; hoc n̄: pp. Mai: tale [illegible] ɔsistit in eo, quod eadẽ nata sit [illegible] identificata cũ [illegible] distis; sd nata Coĩs per in[illegible] ē [illegible]

cu pluribus singularitatibus ita dictis: ergo. Respondetur distinguendo 2am maiorem: consistit in eo, quod eadem natura singularis, et individua sit identificata perfectissima identitate cum tribus personis, concedo; in eo, quod eadem natura non singularis sit identificata imperfecta identitate, nego. Natura enim divina propriori ad personalitatem est de se haec, seu singularis; et ideo ei repugnat multiplicitas numeralis; non sic creata: ista etiam comunicatur ex indigentia singularitatibus tanquam terminis substantialiter completivis; illa vero ex fecunditate comunicatur personis divinis.

Instabis: ergo cum natura Divina tantum multiplicatur personaliter, ita ut sint tres personae, et unicus Deus, ita natura creata erit tantum multiplex singularitate, ita ut Petrus, et Paulus sint unus homo. Respondetur negando paritatem; quia natura divina cum sit una numero in tribus personis, ista est unus numero Deus; at vero natura creata cum sit multiplex juxta numerum singularitatum quia per istas in esse individuali multiplicatur, ideo Petrus, et Paulus non sunt unus numero homo, sed plures homines distincti; et ratio est supradicta quia terminis tantum substantialiter non multiplicatur. V.

Argues 4o: si natura Petri, et Pauli non haberent distinctas entitates, quibus una ab altera entitative distingueretur, una, et eadem entitas naturae esset proxime, et immediate receptiva plurium singularitatum; hoc repugnat: ergo. Minor: una natura individua completa non potest esse proxime, et immediate receptiva duplicis personalitatis: ergo. Antecedens est Doctoris in 3o dist. 1a quest. 2a. Probatur consequentia: ratio, qua probat Doctor, naturam individuam non posse recipere plures personalitates est haec: in omni dependentia essentiali unum dependens non dependet praecise nisi ad unum, quod totaliter terminat ejus dependentiam, sed natura pendet essentialiter a singularitate, et quaelibet singularitas terminat totaliter eam: ergo sicut V. Solutionem quaere ....

Quæstio 3a.

Utrum Univ.le Logicum sit possibile, et quomodo dividatur?

Univ.le logicum est illud, ut jam diximus, quod est aptum ad praedicari de pluribus. Quia vero nihil potest de alio enunciari, quin sit in illo; idcirco essentiam univ.lis logici per inexistentiam constituit, ad quam sequitur, illud enunciari posse. Explicatur per praedicari posse, quia id notius est inexistentia, et quia ideo ejus univ.lis notio exhibetur, ut appareat, qua ratione superius enunciari posse de inferiori. Inquirimus, igitur, hunc univ.le logicum concipi queat a nostro intellectu occasione accepta ab ipsis naturis communibus, et quaenam sit ejus distributio?

Diximus: Univ.le logicum effingi potest a nostro intellectu, et recte distribuitur in quinque univ.lia, seu Praedicabilia. Ita subtilis Doctor in 2o. dist. 3a., et quaest. 12 univ.lium. Probatur 1a pars: cum enim intellectus noster cognoscat, naturam humanam, v.gr. quantum est ex se, indifferentem esse ad hoc, vel ad illud individuum, et in suo conceptu objectivo non prae se ferre singularitatem, sed esse distinctam formaliter ab ipsa, hinc abstrahere potest a natura humana hoc singularitatis impedimentum, eamque concipere velut proxime inexistentem in pluribus individuis, de quibus conjunctim enunciari possit: igitur univ.le logicum potest effingi. Ut.

Dices: univ.le Logicum nequit ... ab intellectu fingi. Contra: ideo non da... lis per inexistentiam, et multiplicari ...

sd hęc duo nec per incty ɔponi possunt. Alioquin inctus exprese assentiret duobus ɔtratorijs, nempe natā̧ indevisą, et divisą ēē: ḡo.

Respt negdo coą, et minę probaonis. Verų utiq ē, quod unitas per in exitą, et p multiplicao natē Re ipsa opponunt; sd ñ ita ē per incty, qā inctus in fiaone vnli ñ ɔcipit natą, ut unę numero, sd tantų ut unę per in existą unitē generica, l specifica, eamq simul ɔcipit divisibilę genere, l numero, et cų divāc numerica ñ tollat 1a facie unitą specificą, nec divīo specifica unitą genericą, ideo inctui ñ apparet expresa ɔtraditio, lt hęc Re ipsa, et implicite haereat: quod ultro ɔcedimus: fatemur enį, vnle logų ēē ens Ronis, cui tn effingendo occaonę prębet ipsa nata Rey. Ex quo infert, natą divinā ñ ēē unitą logą, qā in pluribus quidę extat, sd sine ulla divisione.

Pt 2a pars: vnle logų in tot clases distribuit, quot diversis modis coē aliquod pluribus inexistere, et de illis praedici intelligit, sd hi modi sūt quinque, ñ plures, nec pauciores: ḡo. Mir: quod coē dicit, l pertinet ad essą Rei, l eidę ex accidenti aptat: si 1ū, pars illa essę, quę ab altera ɔtrahit, detrahique intelligimus, Genus ē: ut aal: illa ā, quę ɔtrahit, et detiat, Disfia ... llat: ut Roalitas. Si essą totą ɔplectat, species hēt, quę ... ere et disfia coalexit: ut aal Roale. Si cų essa hēt ... necessariā connexionę, Propriū, sive Proprietas dicit: ut Visibilitas, l denique nullus ē ejusmodi nexus, et Accidens ē: ut albedo respectu hoīs: ḡo Predicabilia sūt tantų quinque, st. Genus, Disfia, Species, Propriū, et Accidens

Alio modo idą hoc suadet: tot sūt predicabilia, quot

sit modi praedi de pluribus; sic isti esse quinque: ergo. Min: quia quid praedt de pluribus, l, praedt in quid, seu per modum esse, l, in quale, seu per modum adjacentis. Si in quid, l in quid complete, et sic habet speciem, incomplete, et habet genus. Si praedt in quale, l, in quale quid, et est differentia; l, in quale accidentaliter; et hoc bifariam, l, convertibiliter et inseparabiliter, et tunc est proprium, l, inconvertibiliter, et separabiliter, et tunc est accidens. Quae omnia distinctius apparebunt ex singulorum praedabilium descriptione quam postea tradenus.

Objicies 1° ex Gassendo: unum tantum est, nempe genus: ergo non sunt quinque. Ans: Veteres omnes Poetae, oratores, Jurisconsulti, Phi, et ipse Arist. hominem appellarunt genus: ergo. Respt, Veteres non semper propriis ensu locutos fuisse: quod nec nos facimus. Nomen illud genus, quandoque usurpat, pro ea est principium generationis, l, ab eo qui genuit, l, a loco, in quo quis genitus est. Sic Plato genere Atheniensis dicit, et vir nobilis genere nobili natus. Quando enim veteres non exponebant doctrinam Logicam, loquioni significatione hominem genus esse dixerunt. At vero aliquando proprio sensu generis nomen accepere. Unde Cicero lib 1° de invent. c. 2° ait: genus est, quod partes complectit, ut animal: pars est, quae subest generi, ut Equus. Arist 3° mephicae c. 2. ait: genera dividuntur in species..... Non enim est genus homo aliquorum hominum.

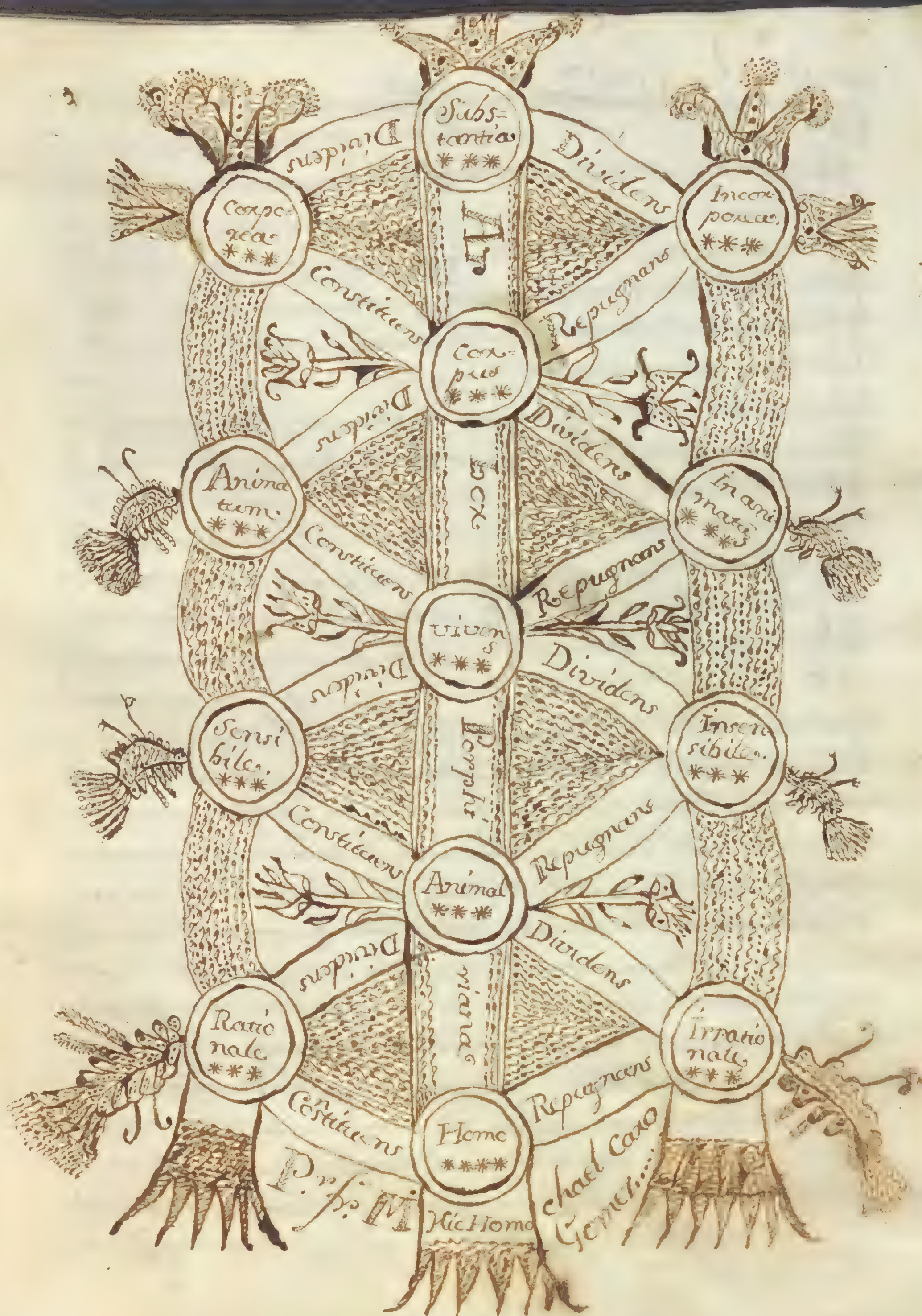
Objicies 2°.

Divisio illa universalis plurimum redundat: ergo non est admittenda. Ans: universale recte distribueretur in duo tantum, nempe in quid, et in quale, quorum unum ad essentiam rei pertineat, alterum ex accidenti: quemadmodum animal in veritate, et in ... dici ... et si plures species sub hac parte ... Respt. neg. utrumque ans, et paritatem. Neque ... duo tantum divideret ea imperfecta distributio ... modos,

quibus cõe aliquid pluribus aptari intelligit^r nec pro
priu cujuscunque Vnle efectu. hac charact maxime que duo
declarare ad logu maxime attinet, et ab ea prestari
facile possunt. Nō ipsa munus ē logici oēs Verū natas, dis-
parsq' perscrutari: quod et pene impobile ē, et men-
te ipsq obruere; quare nobis satius ē in illa sistere
immorata aalis divisione.

Unde infert, minui ñ de-
vere prabiliu numeru, eo quod quatuor sint pruta
topica, lx eni pratu, et prabile, idq sint que ad Rem,
differunt tm 2ª Ronq. Prata topica ea sst, quibq ope
ois quest dubitabilis, seu Problema solvi potest, eaūtq qua-
tuor; Deffio, Genus, Propriu, et Accidens. eq a'stia ñ sit
de singularibus ideo quest obiu ē species. Dispa vō ad deffionē
pertinet. At numerus prabiliu a modis dictis prandi collig it,
quos ēe quinque jam ostendimus. hec etiā duo invicē disquir
da ss, Videlicet, patu univocu, et univoce prari. Ad 1^u sufficit,
ut Rac, que enuntiat, sit eadē in pluribus: sive ad eēq per-
tineat, sive illis sveniat tantumodo ex accidenti. 2^u vē
idē ē ac prari essaliq. Vnle ā semper prat ut Rao, que ē
in pluribus, seu ē pratu univocu, sō ñ oē vnle prat uni
voce.

Objicies 3°: predicta vnlis distribuo deficit; ergo. Pro:
... eam ñ possunt pertinere iste ppnes: Deus ē hōs Verbu
... Christus ē hō: ergo. Prō: si ad aliquod membru illius per-
tinerent, maxime ad accidens; sō ñ: ergo. Mir: Accidentia
... ucunt ... de suis subtis eo modo, quo hō dicit
de ... eo; hic eñim pratio vicissim valet, ñ in acciden-
ti. ... Scotus in 3° dist 7 quest 1ª ait: nullam
dari unionem ... : ergo 2^a.

Subs-tantia
Dividens
Dividens
Corpo-rea
Incor-porea
Constituens
Repugnans
Cor-pus
Dividens
Dividens
Anima-tum
Inani-matū
Constituens
Repugnans
viven-s
Dividens
Dividens
Sensi-bile
Insen-sibile
Porphy-riana
Constituens
Repugnans
Animal
Dividens
Dividens
Ratio-nale
Irratio-nale
Constituens
Repugnans
Homo
P. n. fr. M
chael Caro
Hic Homo
Gemet...

entrad:	Hnojosa	Saca:
308		08
15		12
15		100
36		30
60		20
15		20
15		
20		
15		
15		
20		
30		
06		

80

Respt. neg. dua antecedentia, et min. Duę enĩ priores ppnes ad quintũ vlis clarę pertinent, st ad accidens: nam ex accidenti humanitas 9iuncta ẽ divinitati quarnobrẽ, quo ad modũ predicandi, et quo ad rõnẽ fialẽ unionis ñ discrepat unio illa ab ea, qua natũ cũ fia unitũ ẽẽ intelligimus, Ineo tantũ diũa ẽ, quod vtrumque unionis hipostaticę extremũ ẽ substa 9pleta: quemodo ñ sũt cętera.. hoc ipsũ tradit Dr. vnde harne dicti sui rõnẽ exponit: quantũ enĩ ẽ ex parte eius, quod pdicat, ẽẽt species tantũ; et addit: quantũ ẽ ex parte modi, hẽre simile habitudinẽ accidentis. At võ cũ subtũ 3ę ppnis: Christus ẽ ho, sit 9plexũ, et ex ęquo sigficat duo in eiusdẽ supposito unita colligata, natũ videlicet humanũ, et natũ divinũ: ipsũ ad pdictũ sit incomplexũ: ideo pdictio illa ñ ẽ adequata, sd reffer. debet singillatim ad subti partes. Quare si ad natũ humanũ reffexat species erit; si ad divinũ, erit accidens, ut nuper diximus.

Objicies 4º: Genus, quod dicit de pluribus differentibus numero, 9stituunt duo predicabilia: go etiã differentia generica, quę dicit de pluribus speciebus, et diffia specifica, quę enuntiat de pluribus differentibus numero debent 9stituere duo pdicabilia: go ñ tantũ quinque, sd sex pdicabilia. Respt. negando coñ, et paritatẽ. Disparitas ẽ, qa genus, et species diũo modo enuntiant, illud quidẽ, ut pars essẽ, per aliquid detrabilẽ; hęc ut tota essa. At diffia tam generica, quã specifica eodẽ semper modo dicunt, nempe ut pars essẽ, alterius detractiva. Numerus ã pdicabiliũ colligit solũ ex diũo modo, quo cõe potest de inferioribus enunciari; ñ võ ex mani distincta inferioris a superiori. In quo etiã apparet diũitas pdicabiliũ, et pdicamentorũ: nã ita oriunt ex varietate rerũ, quę enunciari possunt, et has decem ẽẽ postea dicemus.

Nunc singula praestat describere praedicabilia. Genus est, quod praedicatur de pluribus differentibus specie, per modum partis essentialis, quae ab altera detrahitur. Differentia est illud, quod de pluribus dicitur, ut eorum pars essentialis detractiva, et contractiva generis. Species illud appellatur, quod praedicatur de pluribus numero invicem discretis, veluti completa illorum essentia; quae species ex genere, et differentia coalescit. Proprium est, quod praedicatur de pluribus, nec ad illorum essentiam pertinet; necessario tamen esse, copulatur. Accidens denique est id, quod de pluribus enunciatur velut atributum contingenter iisdem convenien[s], et nullam havent necessariam cognexionem cum illorum essentia.

Genus, Differentia, et species triplices sunt omnis supremi, medii, et infimi. Suprema dicuntur, quoties genus non habet supra se aliud genus, nec species speciem alteram, nec differentia differentiam. Si tamen supra se, quam infra se haveant, media nominantur: si vero nullam infra se haveant infima vocantur. Speciei autem infimae, correlativum est in individuum, sive singulare, quod per uniuscujusque peculiarem differentiam numeralem constituitur, et a quocunque alio discernitur. Unde individuum de uno tantum dicitur: et si aliquando indefinite, uti se havet tunc iste: quidam homo. At tamen cum omnes differentias numerales suo modo equus distinguant ultima individua, ideo intellectus effingere potest super eas differentias conceptum quemdam communem ex quadam analogica proporcione, sed haec singularitas communis non potest habere verum nomen speciei, quia conceptus iste semper est imperfecte praecisus. Quippe pro statu isto non patet nobis alius modus, quo unum individuum possimus ab altero discretum cognoscere, nisi ex diversa accidentium collectione, quam singularia quaeque variant pro sua multiplicitate sortiunt[ur]. hinc celebre, et tritum illud.........................
....

Sub̄stā, figura, Locus, tempus, cū hōē Sanguis.
Patria sūt septem, quæ n̄ hēt unus, et alter.

Oīa hæc, quæ nuper exposuimus distinctius apparere in typo Arboris Porphirianæ, quē hīc adjicimus. Vecta Arboris linea ɔplectit genera, et species, quæ ad singularium natū pertinent. Subs̄ta genus ē supremū in hac Rerū sensibilium coordinaone, Corpus, et Vivens genera media sūt, ita ut illud species suprema appellari potest, et istud species media. hoc nomen etiā aptari potest aāli, quod infimū genus ē. Hōō species infima dicit, quoniā n̄ nisi per numerales differeones distribuit in Ptrū, Paulū, &. In duabus lateralibus lineis istius Arboris designant diffæ, quæ intelliguntur detrahere, et ɔtrahere genera, atque cū illis species ɔponere. Itaque corporeū, et incorporeū sūt diffæ supremæ: animatū, et inanimatū; sensitivū, et insensitivū dicunt diffæ, mediæ. ultimo loco collocant diffæ, specificæ, seu infimæ, Roale st, et irroale. Ubi ē advertendū, nos in præsenti n̄ asserere, irroalitē ēē proprio sensu diffīā infimā. Novimus enī, irroalia animantia specifice invicē, et essalitr differre. Igit diffīa illa infima ē respectu ejus coordinaonis; nec ad Logicū pertinet oēs, et singulas Rerū diffīas perscrutari.

Hō tn̄ infimā speciē proprie sigficat, itaquod oēs hōēs sola diffīa numerali discreperit. In hac ā serie nullā Angelorū mentionē facimus, qā hæc ē coordinao Rerū sensibiliū; qāquā illi sub diffīā incorporea satis ɔprehendant. Diffæ, vō, quæ negativa modo traduntr, cū negaonē dicant rā indistā, quidpiā positivū præ se ferunt, ut manet jā dictū. Vivens etiā in hac coordinaone ē pro solo vivente sensibili, et materiali accipit.

Disfia ut diximus, dividit genus, et species ɔstituit, N ē ā vnle per ordinē ad genus, qa vnle respicit plura ut sibi inferiora; genus aūt ē superius ipsi disfiæ, species quoque n ē quidpiā inferius disfiā, sd ei potius equalis; quare disfia, nec respectu speciei ē vnlis. Potest etiā ɔparari ad propria sua inferiora, v.gr. rōalitas ad hanc, l illā, rōalitē, atque tunc de illis prædt per modū speciei, Quatenus go disfia ē, vnlis dicit per ordinē ad inferiora speciei, v.gr. rōalitas respectu Pētri, &, nā de istis prædt velut superius, et ut pars esse, ipsorū, detrativa generis. Species quoque subjicit generi immdatē, et directe, ut hō aāli, et in hoc sensu n ē vnlis, qa tunc n respicit plura, nec inferiora. Est enī vnlis quatenus prædabilis ē de pluribus sibi inferioribus: ut sunt Pētrus, et Paulus respectu hōis. Ista individua dicunt ɔpleta, qa ultimo dividunt, et solo numero sunt dista. Deīs genus n prædt nisi media specie; ideo enī Pētrus ē aāl, qa ē hō.

Propriū potest accipi, l, quod ɔvenit soli speciei, et n oībus individuis: ut eē Medicū respectu hōis. l, quod ɔvenit oībus individuis speciei, sd n huic soli: ut hoēm eē bipedē, l, quod ɔvenit soli speciei, et oībus suis individuis, sd n semper: ut hōi videre actu. sd in proprio sensu, in quo nunc agimus, propriū ē illud, quod ɔvenit soli speciei, oībus ejusdē individuis, et quidē semper: ut hōi visibilitas. In hoc sensu vera ē proprietas, et quarū prædabile per ordinē ad inferiora illius natē, cujus ē propriū.:—

Accidens aliud ē prædamentale, seu ens aptū inhærere subjecto, unde disft a substa, quæ per se existit; aliud vo prædabile, quod ɔtingenter de subjecto enunciat, et potest adesse, et abesse præter subjeti corruptionē. 1ū semper ē disfia accidentalis. 2.ū potest eē substalis: ut anima dicit accidens

corporis, qa̅ dongenter illi inneet, et vitam tribuit, cujus pri-
vao mors dicit. constituit ad quintum praedicabile n̄ perior-
nem ad propria inferiora: ut albedo respectu hujus, b illius
albedinis, nam de istis praed per modum speciei; sed per ordinem
ad subiecta: ut albedo respectu parietis, hominis &c.

QUÆSTIO 4a.

An sit possibilis natura immultiplicabilis, eaque universalis Logice sit?

Thomistae, qui tradunt quemlibet Angelum esse individuum, et singu-
larem, arbitrant, n̄ solum esse possibilem naturam immultiplicabilem, sed etiam
de facto dari; nam asserunt n̄ esse possibiles plures Angelos in
unica specie. Alij Phi contrarium com̄ sustinent. cum quibus....

Dicimus, impossibilem esse naturam creatam numero immul-
tiplicabilem: si vero possibilis esset, n̄ posset concipi ut Logice universalis. Ita
Scotus in 2o dist 3 quest 7a. Pr 1a pars: ois natura creata
potest a Deo numero multiplicari: ergo. Ans: illud est possibile
a Deo, quod contradictionem n̄ sapit, sed naturam creatam multiplicari
contradictionem n̄ sapit: ergo. Sane enim ois natura est bona; bonum
est diffusivum sui: ergo ois natura communicabilis est. Confirmatur: animae
rationales, et si spirituales, ejusdem speciei in oibus hoibus,
sed numero multiplicatae: ergo etiam natura Angelorum. Quod vero
reponunt thomistae, animam rationalem esse multiplicabilem nume-
ro ratione subiecti, sive ordinis ad corpus; n̄ solvit argumentum:
nam ordo animae rationalis ad corpus supponit animam esse indi-
viduam; quia ordo ille relativus est: ois autem relativum in sua
entitate absolutum praesupponit, cum prius sit esse, quam dicit ad aliud.

Dices: Angeli sunt formæ simplices: ergo inter eos sola habetur distinctio formarum. Sed hæc est omnino specifica: igitur Angelorum natura non est numero multiplicabilis. Unde Aristoteles lib. 8º metaphisicæ comparat formas numeris, qui se totis distinguuntur. Et lib. 2º de anima T. 29 scripsit, multitudinem individuorum haberi ad conservationem speciei: quod Angelis incorruptibilibus nequaquam adscribi potest. Denique Divina omnipotentia magnificavit, si fateamur ultra tot species rerum multiplicabiles numero, alias etiam non multiplicabiles effici posse.....

Respondetur admisso antecedenti, et consequentia, negando enim formarum distinctionem esse specificam: neque etiam est numeralis distinctio formarum. Angelica quamvis dicantur simplices formæ; non sunt tamen ita simplices, ut nullam admittant compositionem partium metaphisicarum; hæc enim illis convenit, quia sunt entia finita, et limitata. Formæ autem ab Aristotele comparantur numeris, quo ad eorum distinctionem essentialem tantum, qua se totis distinguuntur a suis speciebus diversis. Multitudo porro individuorum primario oritur ab intrinseca natura, quæ bona est, ac proinde sui diffusiva, et communicabilis. Et quamvis conservatio speciei sit causa multiplicationis individuorum, non tamen est causa unica. Quod divina virtus magnificanda est, quacumque modum pro certo tenemus potestas eidem concedi debet sub quacumque specie creandi plura individua; nec tamen dicere possumus, Deum efficere posse impossibilia.

Probatur 2ª pars: Et vere Logicum fictum sit a ratione intellectu, non est tamen ens rationis mere commentitium, sed cum fundamento in re, quia intellectus occasionem accipit ab ipsa rerum natura. Ideo enim non possumus concipere naturam divinam, ut Logicum universale, quia eam cognoscimus ex se omnino individuam, et indivisibilem: ergo si supponamus, possibilem esse naturam creatam immultiplicabilem, ista nullum præberet fundamentum intellectui, quo eam pluribus conjunctim inexistentem effingere, sed eam mentis non observaret, velut ex se omnino singularis, et individua.

hec enĩ universalitas ordo quidã ē superioris ad inferiora: sd si inferiora sint oĩno impobilia, quod ɔtingere, data natã creata immultiplabili, ordo iste, seu relatio nec eẽ, nec intelligi posset: q̃o. Ēx quo sequit̃ʳ, genus, et specie, ac proinde vrlẽ mephicũ, seu natã coẽ, minime posset subsistere, si eorũ inferiora sint oĩno impobilia. Vna tñ existente specie, et cęteris posibilibus, genus hav erit, sicut et species, uno extante individuo, et cęteris posibilibus; tunc enĩ et si ñ extarent rẽ ipsa plura inferiora, fierent tñ in actu rrãõ obtiã ę pręsentia.

Objicies: indifiã, et comunicabilitas pluribus individuis ē propietas humanę natę. Pẽũ, adeoq; rẽ indistã ē ab ipsius ẽẽĩa. Atqui ẽẽę rerũ, quibuscunq; alijs repugnantibus, sᵗ oĩno immutabiles, tunc quo ad prata eorũ ɔtinentia, tunc quo ad illa, quę, illas naẽ ɔsequunt̃ʳ: q̃o repugnantibus oĩbus individuis, solo Pẽõ existente, natã Pẽĩ eẽt indiferens, adeoq; comunicabilis, et coĩs. Igit̃ʳ nata immultiplabilis fieri potest a rrõ in actu vrlis; et species potest subsistere in uno individuo, cęteris impobilibus.

Respᵗ disẽdo maĩ: ē propietas relativa, ɔdo; absoluta, nego; r utq; argumentũ. Comunicabilitas natę, humanę ē propietas intrinseca ipsius, et rẽ indistincta. Sd idec hęc propietas naẽ ɔvenit natę, q̃o ipsa cũ bona sit intrinsice, et sui difusiva naẽ pręsefert pobilitatẽ alterius natę similis, pluriũq; individuorũ. Quapropter si hanc tollas individuorũ pobilitẽ, necece etiã ē, ut adimas propietẽ illã natę; nã data uno impobili, alterũ etiã admiti deveret cũ priore naẽ connexũ. Illa enĩ propietas natę ñ ē absoluta, et ad se, sd relativa; quare sublata rrõ, et ipsa tollit̃ʳ.

Instabis 1º: quacunque admissa hypothesi, hoc esse, in de constaret ex talibus praedicatis, quibus nunc componitur: ergo semper animalitas praedicaretur ut pars detrahibilis; et rationalitas ut pars detractiva. adeoque etc. Respondeo negando consequentiam. tunc enim animalitas non posset dici pars detrahibilis, neque ad hoc solum esse esse detracta, ut rationalitas ipsa: si aliae species animalis essent impossibiles. In illa hypothesi animalitas perficeret quidem a rationalitate, sed non detraheret.

Instabis 2º: si creaturae omnes essent impossibiles, nihilominus omnipotentia Dei esset omnipotentia: ergo repugnantibus etiam inferioribus, haec nata esset communicabilis. Consequentia: sicut communicabilitas refertur ad tum, ita omnipotentia est virtus productiva rei producibilis: ergo.

Respondeo negando consequentiam. Ad probationem nego antecedens. Disparitas est, quod non est idem judicium ferendum de Deo immutabili, ac de creatura mutabili; quapropter omnis divina perfectio est independens a creaturis, ne mutabilem faciamus Deum. Itaque omnipotentia divina bifariam considerari potest, vel absolute, vel relative. 1º sensu est perfectio Dei absoluta, ad se, et omnino a creaturis independens; atque hoc sensu perseveraret, etiam si creaturae repugnarent. Relative considerata non est aliud, nisi relatio quaedam rationis a nobis in actu concepta, omnis instar in Deo fundati, et tracti ad creaturas; atque hoc modo, repugnantibus creaturis, non potest intelligi.

DISPUTATIO 4ª

De Praedicamentis...

QUAESTIO 1ª

Quot sunt conditiones necessariae ad coordinationem praedicamentalem, et an Deus in constitui possit, illa.

Coordinatio praedicamentalis est certa quaedam, et

detracta rerum series ab intellectu nostro constituta, per quam unicuique rei locus proprius designatur juxta proportionem, quam ipsemet res in se re ipsa servant. Quamobrem ea coordinatio non ad arbitrium conficta est ab intellectu, sed occasione accepta a natura ipsarum rerum.

Sex porro arbitramur esse Regulas, seu conditiones, quas rebus ipsis convenire praesupponimus, ut illae in serie praedicamentali constitui possint. Quae conditiones duobus his carminibus comprehenduntur:

Ens per se, Non mentis opus, Quid tum, Atque
Complementum, Univocum, Cujus sit notio simplex.

Primo, ut aliquid in praedicamento ponatur debet esse Ens per se. Ens autem per se dicitur illud, quod unica gaudet essentia. Ens vero per accidens, quod duas habet. Cum enim praedicamentum cuique essentiae proprium designet locum ad omnem confusionem tollendam, ideo non nisi Ens per se in praedicamento collocatur, et Ens per accidens, quatenus unam essentiam dicit, ad unam praedicamenti classem referri debet, quatenus alteram essentiam prae se fert, ad aliud quoque praedicamentum pertinebit. 2º debet esse Ens reale, et non rationis, quia ipsam rerum naturam in praesenti consideramus. Quapropter Entia rationis, cum verum esse non habeant, a praedicamentis rite excluduntur. Negationes quoque, cum nihil sint, ad praedicamenta non pertinent.

Tertio debet esse Ens finitum. Ordo enim praedicamentalis ex generibus, et speciebus componitur, quorum unum de altero praedicatur, eoque caret, ut res quaeque subinde definiri, ac dividi queat; carentia autem finitatem dicit, et limitationem. Quarto debet esse Ens completum. Cum enim ea, quae ad praedicamenta pertinent, per se se, et immediate debeant esse subjectum, vel praedicatum, sola entia completa in praedicamento statuuntur. Entia enim incompleta, quae non sunt ejusdem rationis in se, et cum suo toto, ut brachium v.gr. et caput respectu humani corporis, non possunt esse subjectum, vel praedicatum in propositionibus; unde non valet: corpus est caput: caput est

corpus. Sed advertendum, genus collocari in praedicamento, quia etsi re ipsa sit quid incompletum, tamen completum est quoadmodum praedicationis, quia praedicat substantive, et per modum per se stantis. Differentia vero, quae dicit adjective, et per modum adjacentis, prae se fert semper notionem partis, et a praedicamento removet.

Quinto debet esse ens univocum; nam generis, et speciei notio quaedam est essentiale, nec potest esse commune hiis, quae non sunt univoca, sed aequivoca. Individua autem univoca sunt ratione speciei, et ideo vares sunt praedicamenti, quia species in illis traxit. Sexto debet esse ens simplex, nempe cujus notio simplex sit, ut res omnes singilatim distribuant, et unicuique suus ordo constituatur. Haec de conditionibus sufficiant, et ad 2um, quod inquirit quaestio.

Dicimus Deum non posse recte constitui in coordinatione praedicamentali. Probatur: talis coordinatio non est conficta sine ratione; sed rerum natura occasionem exhibet eam conformandi, quatenus ipsa rerum natura ex genere, et differentia constat, quorum unum altero caret, unde et compositionem prae se fert. Deus autem cum sit infinite perfectus, perfectissima identitate vindicat sibi omnes perfectiones possibiles, nulli compositione locum facit, nec in eo unum atributum altero caret: ergo non potest recte constitui in coordinatione praedicamentali. Hinc S. August. lib. 4o confessionum c. 16 dolet, se Deum mirabilitum simplicem, atque incommutabilem, in praedicamento olim reposuisse.

Objicies 1o ex Gassendo: nihil obstat, ut Deus in praedicamentali serie constituatur: ergo. Ans: quamtumvis Deum finitum concipiamus, in se tamen semper infinitus permaneret; nec nostra cogitatio quidquam potest Deo adjicere, vel detrahere: ergo. Confirmatur: Topici Deum constituunt in serie causarum; Physici in numero moventium: ergo etiam poterit a Logicis collocari in praedicamento.

Respᵒ negᵈᵒ ants, et suppositũ probaõnis. Supponit gᵒ argumentũ, coordinaõnẽ prædicamentalẽ ẽẽ meræ fictiõis: quod falsũ ẽ. Si Gassendus enĩ Deũ finitũ ɔcipere vellet, nihil certe detraheret Deo; nec tñ dignã natã occaõnẽ præbere poterit illius ɔceptus, et ei oẽs, qui quid sit Deus ñ ignorant, ɔceptũ finitatis Deo adversari apprime intelligunt. Topici Deũ ut 1ũ oĩũ cauã celebrant, et Phĩci notionẽ 1ᵐⁱ motoris eidẽ attribuunt. Sᵈ duo hæc limitaõnẽ, imperfectionẽque minime supponunt, quavis occaõne dicant.

Objicies 2º: S. August. lib. 5 de trinit. tria prædicamenta Deo attribuit, Subsᵗᵉ, Sᵗ Relaõnis, et actionis. Alij etiã PPes Deũ dicunt ẽẽ sub genere. Immo Arist. sæpe Deũ distinguit, ut quãpiã substã inferius: gᵒ. Respᵒ, S. August. prædicamentũ ibi accepisse latiori quadã sigficaõne, quatenus tria illa ɔgruunt ad exponendũ aliquomodo trinitãs misteriũ; nã Dei subsᵗĩ, Relaões personarũ, earũque processiones satis ɔmode explãnt. Ɔtrariũ judicare S. August ɔstat ex dictis. Ad alios PPes dicimus, quod genus, et substa sæpe ut transcendentalia ɔsiderant, ut abstrahunt a finitate, et infinitate: et in hoc sensu locuti fuerunt PPes, sicut et Arist.

Objicies 3º Christus ɔstituit in prædicamento substæ: sᵈ Christus ẽ Deus: gᵒ. Respᵒ distᵍᵈᵒ maiũ: ut hõ, ɔdo; ut Deus, nego. Instabis: atqui ɔstituit in prædicamento substæ, ut Deus ẽ: gᵒ. Pᵇ: natã substãles collocant in prædicamento, quatenus ɔcretæ sũt, ut videlicet natã dicunt, et suppositũ, seu personalitẽ; atqui personalitas Christi ẽ idẽ rẽ cũ Deitate: gᵒ. Respᵒ distᵍᵈᵒ ultimã maiũ: ita ut personalitas sit Raõ formalis, ob quã natã ponat in prædicamento, nego; ita ut sit mera ɔditio præ requisita, ~~tũ~~ ɔdo. Quamvis natã, quæ in prædicamento ɔstituit, debeat ẽẽ ɔpleta, et subsistens; ipsa tñ subsistã, seu personalita ñ ẽ formalis Raõ, ob quã, sᵈ ɔditio tantummodo præ requisita; oportet enĩ, natã illã

eē alteri incomunicabilis: quia denominationem personalitas tribuit naturae, ut personalitas est, non vero ut est finita, et limitata.

QUAESTIO 2.ª
Quot sint Predicamenta?

Aliqui Pythagorici, viginti predicamenta statuerunt, decem bonorum entium, et totidem malorum. Priora dicebant eē finitum, Par, unum, Dexterum, Masculum, Quiescens, Rectum, Lucem, Bonum, Quadratum. Posteriora, Infinitum, Impar, Multitudinem, et Alij prioribus contrarij. Ex Recentioribus Petrus Ramus hec Decem posuit, Causam, facta, Subiecta, Adjuncta, Opposita, Comparata, Nominum Rationem, Divisionem, Definitionem, et Testimonium. Alij Recentiores arbitrantur, Res omnes ad septem veluti suprema capita referri posse, scilicet ad Mentem, que, juxta illos, non est nisi substantia cogitans; ad Materiam, seu corpus; ad Mensuram, que rei magnitudinem dictat, et quantitas dici potest; ad situm, ad figuram, Motum, et quietem. Unde illud:

> Mens, Mensura, quies, Motus, Positura, figura,
> Sunt cum Materia cunctarum Exordia rerum.

Peripatetici decem hec predicamenta recensent, substantiam, quantitatem, Qualitatem, relationem, Actionem, Passionem, Ubi, Quando, situm, et Habitum. Quorum sententiam ceteris preponendam asserimus. Ita subtilis Doctor quaest. 11.ª predicamentorum. Et quamvis ratione evidenti firmari non possit, potest tamen ratione satis probabili: omne ens vel est substantia, sive per se existens, vel accidens, sive alteri inherens. hoc vero vel est in ipsa substantia impenetrabilitas, et Quantitas dicitur; vel ut eam accidentali ornat perfectione, et Qualitas vocatur; vel partium dispositionem partium in ipsa substantia pre se fert, et Situs dicitur. vel substantiam in loco eē ostendit, et est Ubi; vel, ad tempus

eam refert, et nominat quando; l, in substa significat ordine ad aliud, et e Relatio; l, substiq operari notat, et e Actio. haec indicat substq pati; et e Passio. haec dicit, substq posidere vestq, l, ornatq, et appellat havitus. Tot interrogationes circa rem aliquq fieri possunt: ut raocinanti manifestq e: go.

Objicies 1º: ad res explandas duo suficiunt suprema genera, que, sub se cetera contineant, st substa, et accidens: go duo tantq st praedicamenta. Ans: praedicamentq substq unicq statuit, etsi diversa sint substq: go unicq etiq erit accidens, etsi diversa int se sint accidentia. Respt neg do ans, et disgdo 2ª partq probaonis, etsi diverse sint substq nota sua, cedo; quoadmodq essendi per se, nego. Disparitas stat in hoc, quod unus e modus, quo ois substa per se ee intelligit; accidentia vo novq enumeratis modis substq afficiunt, et denominant, Praedicamenta a instituta st ad confusionq tollendq: quod minime obtinet, nisi explicat modus, quo res una aliq afficit, et denominat.

Objicies 2º: ex Garrendo: ultra decq expotas interrogationes fieri possunt aliq: utrum res sit? per quid sit? cujus causa sit? cq qua sit? De hoc etiq inquirit posse: an sit Principi? &. Respondet, propotas a Garrendo interrogaones n augere numerq praedicatorq. Nq interrogao, an res sit? extra quaest. e: qa supponit ee. Aliq, l, ad relaonq pertinent, l, sigficant ipsius rei pria intrinseca. Denominaones Principis, et &c extrinsice st, et si charactereq intrinsecq supponunt, ad qualitq reducunt: quq a extrinsice tantq modo st, n st vera entia realia, nec proinde pertinent ad coordinaonq praedicamentorq.

Objicies 3º: a causa formali, et a causa finali duo depromi devent praedicamenta: sicut duo colliguntur a causa efficienti, et materiali, nempe actio, et passio. Deinde in loco, situ, et havitu intelligitur actio quaedam ipsorum respectu corporis, et passio quaedam istius: ergo sicuti actionem generatim, et passionem, ut duo praedicamenta statuimus, etiam ubi activum, et passivum etc., alia devent esse praedicamenta: igitur etc. Respondetur disparem esse rationem; quia finis non est vera, et realis causa, sed metaphorica tantum. Causa formalis ad praedicamentum havitus reducit, quia ejus effectus non est quidpiam ab ea realiter distinctum, sed est ipsamet causa formalis communicata subjecto. Ad 2um, situs activus, et passivus etc. nihil de novo vere productum connotant, sicut actio, et passio.

Modi predicamenta consequentes.

Praedicamenta omnia aliquas habent communes veluti affectiones, inter quas praecipue recensentur ordo prioris, et posterioris, et ea cognexio, qua quaedam sunt simul. Unum autem esse prius altero potest esse, haut duratione, sive tempore: ut Adolescens respectu Pueri; haut ordine, ut Dux prior est Milite: haut causalitate, quo sensu causa effectum praecedit; haut natura, ut quando unum prius alio intelligitur, quia ab eo non dependet, sed hoc aliud absque eo non potest existere; haut honore, ut Superior respectu inferioris. Theologi addunt prioritatem originis, qua divinarum personarum processionem exponunt, omni prorsus imperfectione semota.

Quæstio 3.a
De Substantia.

Non sumit hic substa prout significat essa, et quid ditatis, sed ut stat opponit accidenti, et sic multipliciter accipit: 1o, ut decendit a verbo substo, quod significat accidentibus substare, et in hoc sensu ait D. August. 7. de trinite: Sicut ab eo, quod ẽ ẽẽ, appellat essa, ita ab eo, quod ẽ substare, appellat substa. In hac consideratione ñ comprehendit substa infinita, quae ẽ incapax accidentium. Etiã accipit substa pro per se stare, et ñ in alio, nec ut pars in parte, nec ut pars in toto per informationem, ut anima in corpore; quo sensu D. Ysidorus lib. 2o. Ethimologiarum c. 26 ait: Substa ẽ id, quod ñ ab alio, sed semper ex se ẽ; id ẽ propria virtute subsistit, ut individua. Praeterea accipit pro per se subsistere, et sic definit: ẽ ens per se existens, et ñ in alio per inherentiam. Sub hac comprehendunt omnes substae, sive complete, sive incomplete, sive infinite, sive finite.

Proprietates substae finite, seu praedicamentalis sunt sex. 1a dicit: Non ẽẽ in subiecto; hoc ẽ ñ inhaerere subiecto. 2a Non habere contrarium; quia duae substae ex invicem ñ opponunt, licet pro multiplici essa sua varias affectiones exposcunt, ob quas aliquando ad invicem adversant: ut ignis, et aqua. 3a ñ suscipere magis, et minus. Nam cum substae notio essentialis sit, se fundat ẽẽ per se, omnes substae in hac ratione indivisibili omnino sunt equales. 4a Suscipere contraria. Sunt enim substae pro varia natura, ac dispositione propria multiplicibus, contrariisque affectionibus donatae. 5a univoce praedicari, id ẽ, de ulterio praedicari essentialiter. hoc vero solis substantialibus praedicatis convenit, quae ab Aristotele appellant

2º Substantiæ. Desta significari hoc aliquid, nempe aliquid, quod nullatenus com̄e sit, sed om̄no individuum, ac singulare. hoc ad soli singularibus substantijs competit, quas Arist. primas substantias nominat.

Perseitas, quæ substantiæ prædicamentali, seu finitæ convenit, vocatur, 1, actualis, 2, aptitudinalis, 3, radicalis; sicuti et inhærentia, quæ ipsi perseitati oponitur, quæ vero sit propria substantiæ, convenit, non solum prædicamentali, seu finitæ, sed etiam in com̄e, seu transcendentaliter sumptæ nunc inquirimus. pro quo

Diximus: Conceptum substantiæ in com̄i, seu transcendentaliter sumptæ, prout comprehendit finitam, et infinitam, consistere in perseitate aptitudinali indistincta non ab actuali; ac proinde superfluam esse perseitatem radicalem. Probatur: illud est constitutivum substantiæ, quo substantia essentialiter ab accidenti distinguitur; namque idem est primum distinctivum, ac constitutivum; sed per perseitatem aptitudinalem substantia distinguitur ab accidenti: ergo. Minor est vera; namque si dicant, quod perseitas aptitudinalis est relatio, et nulla relatio constituit absolutum, ut est substantia. Respondeo falsum esse perseitatem aptitudinalem esse relationem: quia relatio vera tum exposcit a se non distinctum; namque est ad aliud, et non ad se. Cum ad perseitas aptitudinalis non sit ad aliud, sed ad se tantum, et perseitas actualis non secernat reali discrimine a substantia, adeo ut nec divinitus possit ab actuali perseitate separari; inde inferimus, quod quamvis inhærentia aptitudinalis non constituat essentiam accidentis; quia ista est relatio, et ideo indiget alio priori constitutivo, quod inhærentiam radicalem diximus; hoc admittere non possumus in substantia.

Objicies 1º accidentia in sacramento altaris per se existunt: ergo perseitas non distinguit essentialiter substantiam ab accidenti. Probatur: talia accidentia revera ipsa non inhærent: ergo. Respondetur distinguendo: per se existunt negative, concedo; positive, nego. hoc est,

existunt per se, quatenus n̄ inhærent subto; n̄ vō quasi novū modū perseitatis acquirant. In præsentiā loquimur de perseitate positiva. Cū enī accidentia illa gaudeant propriâ existentiâ indita, quã, lt. natalitē haveant in subto, n̄ tn̄ a subto recipiunt; ideo deficienti subto, manent sine actuali dependentiâ ab illo, sd retinent semper aptitudinē ad inhærendū, et solo actu 2^{dio} privant. Perseitas ā positiva quālibet inhærentiā excludit.

Instabis: atqui talia accidentia hent perseitatē positivā: ḡo. Sub. ipsa: tunc n̄ hent modū inhærentiæ actualis positive, sd modus iste n̄ potest ab accidentibus tolli, nisi illis addat modus perseitatis actualis positive: ḡo. Mir: modus inhærentiæ actualis positive, et modus perseitatis actualis positive sūt duo modi oppoti, sd ex modis oppotis nequit unus ā re auferri, nisi alter addat: ḡo. Mir: auferri n̄ potest ā linea rectitudo, nisi eidē addat curvitas: ḡo. Respd ut in fiā, et nego paritatē. Etenī falsū ē universim loquendo, n̄ posse auferri ā re unū ex modis oppotis, nisi alter addat. Sic hō quando dormit, aut re ipsa n̄ ratiocinat, n̄ het actualē ratiocinationē, nec tn̄ eidem addit modus contrarius irrationalitatis positive. Ad paritatē disparitas ē, quod rectitudo, et curvitas se hent ut dispōes 2iæ in linea, eidēque ita connaturales sūt ut sine alterutra illarū n̄ possit linea existere. At positiva perseitas adversat accidenti....

Instabis 2°: si substa n̄ eet re ipsa per se, positive inhæreret: ḡo dū accidens re ipsa n̄ inhæret, per se ē positive. Respd nego suppotū antis. Nā si substa n̄ eet per se, destrueret, qa suū eē ē per se eē: suppositum ā, quod destruit natā rei, n̄ potest admitti. Accidens vō dū re ipsa n̄ inhæret, privat solū actu 2° suæ aptitudinis ad inhærendū subto.

Objicies 2º: accidens potest divinitus conservari sine actuali inherencia: ergo potest substantia conservari sine actuali perseitate. Sicut enim inherencia actualis non est essentia accidentis sed potest ab illo separari, ita dicendum videtur perseitatem actualem non esse de essentia substantiae, sed ab ea separari posse.

Respondeo negando paritatem. Dum accidens non inheret re ipsa, non acquirit positivam perseitatis perfectionem, nec quidpiam habet essentiae suae repugnans, sed unice privatur actu 2º inherenciae, cujus aptitudinem habet, inherencia enim actualis quidpiam respicit distinctum, veluti subjectum, seu terminum suum, cum sit relatio, et ad aliud; et ideo ex sola sublatione termini tollitur inherencia, quin non id quod prius inherebat, pereat. At vero perseitas quidpiam est absolutum, et de se, nec ad aliud ordinatur; quare auferri nequit, quin substantia ipsa tollatur. Cum omnis proprietas ex necessitate comitetur rem cui naturaliter convenit. quod si substantia re ipsa inhereret, actualem haberet dependentiam a subjecto, cum tamen ex se non prae se ferat aptitudinem ad inherendum; adeoque haberet actum secundum sine primo; etiamque haberet ordinem repugnantem essenciae suae, quae in perseitate consistit.

Quæstio 4ª

De Quantitate.

Quantitas ē forma accidentalis absoluta, quæ, substantiæ afficiens, vim ei tribuit, qua cum altera substantia eidem quantitate affecta, in eundem locum minime penetret. Quod naturaliter obtinet. supernaturaliter autem possunt duo corpora quantitate donata in eandem loci partem penetrari: in quo casu privaretur quantitas actu 2º, sicut privat grave, quamdiu sursum detinet, quibus natura sua exposcat deorsum. Proprietates quantitatis sunt, Divisibilitas in partes integrales impenetrabiles; finitas, vel Infinitas, sed hæc ē tantum potentialis; Æqualitas, vel Inæqualitas; Ratio mensuræ, quatenus extensa corpora dimetiri valet; et demum quantitas figura donari potest, et locum occupare.

De essentia quantitatis non ē unum Phorum sensus. Scholistæ communiter eam in impenetrabilitate statuunt, non actuali, aut aptitudinali, sed Radicali. Recensiores Phi, aliique etiam Veteres in ipsa extensione sitam esse arbitrantur. Alij in ipsa partium pluralitate. Extensio autem duplex ē; una entitativa, seu in ordine ad se; alia localis, seu in ordine ad locum. 1ma ē pluralitas partium cuicumque corpori propria. 2a ē, qua corpus occupat spatium loci. Et hæc etiam ē duplex. Una dicitur circumscriptiva, et ē, qua una pars rei unam loci partem implet, alia alteram; et ita tota res totum locum occupat. Alia dicitur Definitiva, et ē quando res tota ē in toto loco, et tota in singulis loci partibus: quomodo Deus ubique ē substantia sua, et Christi corpus in Sacramento altaris.

Sit nra 3ª: essa quantitis n̄ in extensione, l. pluralite partiu, sd in impenetrabilite dsistit. Pt: Substa matalis, ut a spiritali distinguit, het extensionq entitativq, seu in in ordine ad se, atque se ipsa capax ē replere spatiu loci, etsi n̄ impenetrabilit; sd quantitas nra distinguit a substa: go quantitas n̄ dsistit in extensione, sd in impenetrabilite. Mar ē vera, nq si substa n̄ here ex se partes, nec ēēt extensa, n̄ posset recipere quantitq extensq, et partes hentq. Porro cu impenetrabilitas sit intimior proprietas quantitis, et illi soli dveniat, ipsqque ab oi alio secernat: tum cu reliquq quantitis affectiones ab impenetrabilite derivent; hinc sequit quantitis essq ēē ipsq impenetrabilitq. Unde mata, et fma, etsi corporeq sint, invicq penetrant, qa ex se quantitis affectionq n̄ hent. Latente enī ultima rei dfia, essa ipsius describit per radicq proprietatis intimioris.

Pt ex nro Subl Dre in 4ª dist. 12ª quest. 2ª: ubi ait: Substa corporea, lt ēēt sine quantite, aut ēēt corporea, qa ēēt apta nata ēē sub quantite. Et in 2º dist. 12 quest. 2ª loquens de mata dinitus existente sine fma, ait: Si quqras, an haveat partes? dico, quod partes substales het; illas enī n̄ het per quantitq: go.

Objicies 1º: ut substa corporea recipiat quantitq extensq, n̄ debet ēē extensa: go rejicit 1ma ratio. Ans: ut substa corporea recipiat albedinq, n̄ prerequirit, quod ipsa sit alba: go. Respt nego ans, et paritq probationis. Et enī potissima rao assertionis nrę desumat ex ipsa essa substq corporeq, quatenus a spiritali secernit, tn alterq illq ronq a Subl. Dre allatq diximus optimq ēē, et rite probari, substq corporeq ex sese extensq ēē, ut apta sit recipere quantitatq extensq. Nq si substa corporea ex se n̄ heret pluralitq partiu, ēēt indivisibilis: indivisibile aūt n̄ potest extendi, nec extensq aliquod recipere; adeoq substa tunc n̄ ēēt capax

quantitas. At substa corporea, etsi alba extensa sit, qã tm ex=
tensa ē, aptitudinē hēt ad albedinē recipiendā.

Instabis: ergo substa quæcunque cōpleta haberet duplex ēē extensū, unū a se ipsa; alterū a quantitate. hoc absurdū ē: sicut eēt absurdū asserere, duplex eē albū in substa, ut a se ipsa; et alterū ab albedine. Respondeo distinguendo consequens: haberet duplex ēē extensū, unū entitativū, alterū impenetrabile, concedo, (aptitudinalem) ejusdē rationis, nego consequentiam. Substa enim cōpleta ex se habet extensionē entitativā, per quā essentialiter distinguitur a substa spirituali; a quantitate vero fit extensa impenetrabiliter, unde una pars substæ corporeæ alterā expellit ab eodē loco. At duo eēt alba eēnt omnino ejusdē rationis, adeoque superflua.

Objicies 2°: si essa quantitas ē impenetrabilitas, duo corpora quanta n̄ possent penetrari in eodē loco: nā quã essa hominis ē rationalitas, nunquā potest homo fieri irrationalis. Atqui duo corpora quanta aliquando penetrant, ut in physica dicemus: ergo. Respondeo distinguendo majorem: si essa quantitatis eēt impenetrabilitas actualis, concedo; aptitudinalis, l. radicalis, nego; et ruit argumentū. Essa etiā hominis n̄ ē rationalitas actualis, pluries enim privatur actu 2° rationalitatis, ut quando dormit: ē tamen rationalitas aptitudinalis.

Objicies 3°: ita se hēt actualis impenetratio ad actualē extensionē, sicut impenetrabilitas ad extensibilitē in loco; atqui repugnat unū corpus ēē actū impenetratū nisi supponat extensū: ergo repugnat corpus ēē impenetrabile, nisi supponat extensibile in loco. Igitur aptitudo ad extensionē localē præcedit aptitudinē ad impenetrabilitē: ergo in illa potius, quā in ista consistit essa quantitas. Respondeo negando majorem. Quod enim ē extensū n̄ potest reddi impenetrabile, qã n̄ haberet partes, quibus præstari posset eadē nominatio. At ēē in loco convenit etiā substæ corporeæ secundū se consideratæ, idēque n̄ supponit impenetrabilitē;

immo extentio in loco impenetrabilis praesupponit natio partis impenetrabilitū: nq ipsa impenetrabilitas locabilitis.

Instabis: si substa corporea haberet ex se pluralitis partis, quibus posset extendi in loco, partes istae ita se haberent, ut una ex se alteram expellere posset ab eodem loco: ergo. Respl negando sequela. Quamvis enim partes substae corporeae sint extensae, sunt tamen penetrabiles ex se, nec vim haberent se invicem expellendi ab eodem loco, nisi adveniente illis quantitate.

Ex quo colligitur quantitatem esse 1as accidens absolutum in substa corporea, refertur: extensionem vero partium in ipsa substa esse relationem.

Objicies 4o. Scotus in 4o. dist. 10a. ait: distinguo quantitas dicere ordinem partium in toto. Et dist. 49 quest. 16o. docet, dimensionem sive extensionem entitativam esse rationem, ob quam duo corpora nequeant simul esse in eodem loco virtute naturali, quae non potest facere causa sine suo effectu naturali. Itaque utrumque quoque approbat, quod per rationem, ut ait, divisivam obiis fuerat, impenetrabilitas corporum ex sola eorum extensione provenire. Sic enim ad illud respondit: dico, quod verum est, quod non invenit aliud, quod sit causa illius repugnantis, nisi dimensio. Et in 2o. dist 2. quest 2. loquens de materia, et forma, ait: Sicut Angelus, qui non est quantus, est in loco aliquo definitive, non circumscriptive, sic materia sine forma esset definitive alicubi: ergo. Deinde in 4o. dist 10. quest 1a. docet, solam quantitatem esse rationem fundamentalem replendi locum circumscriptive, et dimensive; et dist 12a, quest. 2o, qualitatem corpoream a quantitate separatam non esse actu divisibilem, sed tantum potentia remota; ergo.

Respl, quod in 1o loco probat subtilis D.r, corpus Christi in Eucharistia habere propriam quantitatem, et ab ipsa quantitate excludit

pocicione partium in loco, quæ ad situm pertinet. Posicio autem, quæ est diffusa quantitas, et dicit ordinem partium corporis, præ se fert in illis partibus vim, aptitudinem, qua una pars aliam pellere potest ab eodem loco. Atque hinc partes stare in materia dixit, seclusa quantitate. 2º loco per dimencionem non intelligit extencionem entitativam, ut Pater Fortunatus interpretatur; falsum etiam est, in argumento, quod a Scoto approbatur obtinet fuisse, impenetrabilitatem corporum ex sola eorum extensione provenire. Ibidem dicitur: potius ratio repugnandi dua corpora esse simul non est materia. Igitur impenetrabilitas non ab extensione materiæ entitativa, sed a quantitate provenire statuit D. N. Alias in locis divisibilitatem, et circumscriptivam loci replecionem ita considerat, ut reipsa sint: sunt autem impenetrabiles, quemadmodum Angelus reipsa est in loco definitive penetrabiliter. hoc sensu materia sine quantitate non esset in loco circumscriptive, nec esset divisibilis, sed potius ad instar Angeli, qui non habet impenetrabilitatem, diceretur esse in loco definitive, quia tunc partes materiæ possent penetrari, ac totæ simul essent in toto loco, et totæ in singulis loci partibus. Unde in quodlibet tali 12º docet, corporeitatem, quæ sane convenit materiæ ex se, et juxta Scotum præsupponit in materia, ut possit quantitatem recipere, esse fundamentum presenciæ localis circumscriptivæ, et divisibilis.

QUÆSTIO 5ª
An dentur in Creatis relationes reales?

Relatio est ordo unius ad aliud. Tria dicit, nempe id, quod ad aliud refert, et dicitur fundamentum remotum; id, quod relacionem ipsa tuetur, et terminus nominatur; et id, a quo relatio immediate oritur, et est fundamentum proximum. Sic relatio similitudinis inter duos parietes albos præsupponit parietem unum, ut fundamentum remotum; alium, ut terminum; et albedinem illorum, ut fundamentum proximum.

Scotistæ dividunt Relaonẽ in Realẽ et Raonis 1.ma rebus inest nullo cogitante intellectu. 2.a per solã mentis operaonẽ in rebus efingit. Relao realis tres conditiones postulat, ut ait Subt. D.r in 1.mo dist. 31, 1.a ut extra relaonis et fundamentũ proximũ existant. 2.a ut eadẽ extra ... distinguantur. 3.a ut ipsa relao, quacumque mentis seclusione ex natura extremorũ oriatur. Si aũt relao realis n̄ respiciat tũ existentẽ, sed solũ tũ possibilẽ, appellatur aptitudinalis, quæ tn̄ distingitur a transcendentali, qa ista n̄ potest separari a suo fundamento cũ ē identificata, et hẽt tũ actualẽ, ut ordo creatũ ad Deũ; et hæc pertinet ad prædicamentũ, Dei cui convenit. Relao actualis, quæ prædicamentalis dicitur separari potest a suo fundamento, et tũ hẽt respicere existentẽ. Hæc aũt duplex ē, una intrinsecus adveniens, et ē, quæ positis fundamento, et termino, naturã resultat, quo sensu duo alba sunt similia. Altera ē, quæ eget aliqua conditione alia: ut calefactio, quæ ultra ignem, et materiã combustibilẽ indiget aproximacione. Sola relao intrinsecus adveniens, constituit in hoc prædicamento, nã extrinsecus adveniens ad sex ultima prædicamenta pertinet. His intellectis::::::

...

Diximus, dari in creatis relaones reales, quæ sunt sẽ extra relatis supradictæ, et ab ipsis n̄ distæ, Ita Scotistæ. Pbr 1.a pars: in divinis dantur tales relaones: ergo etiã in creatis. Cons. ideo admittunt in divinis, qa certo scimus Patrẽ generare filiũ; sed experientia nobis constat, hoc etiã accidere in creatis; ergo. Deinde relao n̄ ē nisi ordo unius rei ad aliã; sed talis ordo n̄ pendet a nrã cogitaone; qa perfectio universi inde pota ē, quo omne sublato oĩa ruerent; et quacumque oblata nrã intellectus operaonẽ duo alba sunt similia; albũ vero, et nigrũ dissimilia. Ergo.

Respondent Itraxii; in divinis ee Relaones Reales, qa Substales snt, et Istitutivae personarum, n sic in creatis. Ornequo vritis similitudinis, Equalitis, et similia, n aliud pre se ferre nisi extrinseca denominaonem, nec Realem ee, nisi fundamentaliter. Sd Itra: ideo in divinis Relaones Reales agnoscimus, qa Pater generat filium, vere dantur Relaones. Sic in Deo, et in hoc sensu Reperiri diximus, qa vtraque obiecta percipit, tet in Deo sit Substalis, et xa indista propter infinitam Dei perfectionem, in hoc a finita accidentalis, et dista: Illato, tali denominaones n solum fundamentaliter, sd etiam fralis Iveniunt Rebus, nullo intellectu cogitante: oo enim denominao a fra oritur, qa e effectus fre denominantis: et cum denominao sit Relativa, requirit prestari per fram absolutam, adeoque nao admitenda e fra Relativa.

Objicies 1°: duae albae snt absolutae, et nihil hent Relativi, nisi quatenus ab intellectu Iparari possunt: ergo. Respondeo negando 2am partem antis. Duo alba ex se apta snt fundare Relaonem independenter ab operaone nri intellectus, nec iste posset Iparare unum alteri vere, nisi ex se herent similitudinem. Instabis: similitudo inter duas albedines n e nisi Relao identitis specificae ipsarum; sd hec e Relao Ronis: ergo. Mior: Relao identitis numericae, qua individuum e idem sibi ipsi, e Relao Ronis: ergo. Respondeo negando miorem, et paritatem. Relao identitis numericae n versatur inter extrema Rea dista, adeoque n e Realis, Relao vo identitis specificae e Realis, qa versatur inter extrema Rea dista.

Objicies 2°: Deus dicitur de novo Creator, et Conservator absque ulla Relaone Reali ad creaturam. Verbum dicitur unitum humanitati absque Reali unione: ergo. Respondeo, nullam denominaonem dari posse sine fra denominante sibi proporcionata: quae fra inest Rei denominatae, si Res ipsa sit capax; haud saltem alteri subito Iveniat, quando Res denominata n potest talem fram in se Recipere. Denominao enim Creatoris, et conservatoris, n e sine fra Relativa, quae tn soli creaturae inest, qa Deus infinitus, et immutabilis n potest novam

fiã in se recipere. hec igit̃ fiã relativa n̄ aliud præ se fert, nisi dependentiã creaturæ a Deo in fieri, et conservari; unde quã Deus trat hanc dependenciã, creator dicit̃, et conservator; quẽ admodũ pariei ex sola visionis terminaone dicit̃ visus. Idẽ diximus de unione int̃ Verbũ, et humanitẽ. Unio enĩ n̄ inest Verbo immutabili, sd soli humanitati mutabili, et per istã unionẽ Verbũ denominat̃ intrinsece tantũ humanitati, quatenus ipsius unionis terminaone Verbũ fit intime presens, et indistĩs ab illa, et cũ ipsa stituit unũ suppositũ substale. In creaturis vo mutabilibus stituiendæ fiã relativã, quando illẽ relativẽ dicunt̃. Nec obstat dicere, quod relao afficit utrumque extremũ: nã hoc diverso modo accidit. Unũ extremũ afficit per inherenciã, alterũ vo per adhesionẽ, et purã terminaonẽ; unde modus respectivus denominat unũ extremũ intrince, alterũ extrince. Ita sst relaones creaturarũ ad Deũ.

Pt 2ª pars: oĩs denominao nova, intrinca, realis, et relativa provenit ab aliqua fiã nova, intrinca reali, et relativa; sd ita ẽ denominao similis int̃ duo alba: ergo. Deinde nulla res transire potest de stratorio negativo ad stratoriũ positivũ, nisi per novã fiã realẽ, et positivã: ergo dũ unũ pariei albũ, accedente altero pariete albo, fit re ipsa similis, quod antea n̄ erat, novã utique acquirit fiã realẽ, et positivã. Hẽc aũ fiã ex n̄ distinguit̃ ab extremis, quã cũ ipsa extrema ex sint dista, nihil potest identificari cũ extremis ex distis. Nec etiã identificat̃ cũ suo fundamento, quã sublato tõ, tollit̃ relao, et tn̄ fundamentũ permanet.

Nec dicant, quod relao sita ẽ essalit̃ in suo fundamento; alioquin denominare illud v.gr. simile, æquale, etiã destructo tõ; quã permaneret relao in fundamento, a quo n̄ distinguit̃ relao in hac opione: oĩs ergo fiã, quẽ inest subito capaci, denominat illud: sicut albedo in pariete existens, quocunque alio sublato, semper denominat parietẽ albũ. Et cũ adversarii reponunt,

relaõnẽ ee fxq cognitivã, adeoque ñ denominare, nisi quo existente tõ, quē cognoscat: quomodo visio, si reciperet in lapide, ñ denominare lapidẽ videntẽ, qa cognoscit subtem. vitale, cujus non est lapis. Si hoc respondeant: dicimus, nihil hac responsione proficere. Videre enim ñ ẽ habere visionẽ, sed per visionẽ circa obtũ operari, ipsũ percipiendo; unde visio ñ denominaret lapidẽ videntẽ, etsi reciperet in illo: quod tn̄ impoblẽ ẽ, ut in phica dicemus. At vero eet simile ñ ẽ aliud nisi habere similitudinẽ, sicut albũ ñ ẽ nisi habere albedinẽ. Unde quando Suarez ait, sublato tõ, relaõnẽ permanere, quo ad entitẽ, et ñ quo ad denominaõnẽ, l, intendit relaõnẽ perire solũ quo ad vocẽ, l, fatet, quidpiã aliud perire dictũ a voce: si 1ũ, sicut res erat simili, stante tõ, ita etiã erit, illo sublato, lt talis ñ appellet. Si 2ũ, gõ ñ permanet tota entitas relaõnis per illã vocẽ sigficata: igitur &c.

Alij relaõnẽ ꝯstituunt in ꝯplexo ex fundamento remoto, tõ, et fundamento proximo. Sed ꝯtra: hoc ꝯplexũ eet ordo unius ad aliud, sicut ẽ relaõ; adeoque si ipsius tũs eet intra ꝯplexiõnẽ ipsũ, ordo ille eet ad se. Ex dictis etiã refelluntur illi, qui relaõnẽ in abstracto arbitrant ee ipsũ fundamentũ proximũ. Nã hoc ẽ quid absolutũ, et ad se, relaõ vero ẽ respectiva, et ad aliud; unde, l, illud ñ potest tribuere denominaõnẽ relativã, l, eã semper ꝯferret, etiã sublato tõ, ut probavimus. Igitur &c.

Objicies 1°: duo alba esse simillia, sublato quoque supradicto: gõ. Probat: illa duo alba habent ex se, ut unũ tale sit, quale ẽ aliud: gõ. ꝯfirmat ex Arte 5. Met: ubi ait: ea dicunt similia, quorũ qualitas ẽ una. Respondeo distinguendo ant: duo alba sunt ex se similia fundamentaliter, ꝯcedo; formaliter, nego. Et rejicit argumentũ. Arteles describit similia per qualitẽ, quæ ẽ fundamentũ proximũ similitudinis, qa qualitas notior ẽ relaõne. Etsi instent, quod quãlibet qualitas sit fmã absoluta, potest tn̄ tribuere denominaõnẽ relativã, qa potest fundare relaõnẽ; dico, quod ñ sequit, nã fundare relaõnẽ pertinet ad genus cãæ efficientis: ut patet in substa, quæ ẽ fundamentũ

accidentis, et illud in se recipit. Genus aũ caẽ efficientis ñ expostu-
llat formalẽ, cujusmodi ẽ effus se sola exigit virtẽ in caã: ideoque fũa ab-
sũta potest fundare relaonẽ. Denominao vò relaũa pertinet ad genus caẽ
fũalis: quod genus caẽ petit formalẽ, cujusmodi ẽ effus. Unde cũ fũa absũta
ñ sit formalẽ relaũ, ñ potest prestare denominaonẽ relaũ.

Objicies 2º:
si existeret fũa illa relaũa adhuc ñ poset tribuere enti absũto deno-
minaonẽ relaũ: gõ ẽ superflua. Rñ: talis fũa distinguit ab ente ab-
sũto per suũ eẽ relaũ: gõ. caã: accidens, quod a subsã disgũit per
inherentiã, ñ potest tribuere subsẽ denominaonẽ inherentiẽ: gõ.
At ita in fũa, et nego paritẽ. fũa, quẽ alicui subto inest, disguit
ab illo per suũ pratũ specificũ, et tñ ei tribuit denominaonẽ ab hoc
specifico prata deprompta; nec debet ñario tribuere illi cui inest,
denominaones à pratis suis genericis derivatas, qã ñ ẽ in subto
generice accepta, sd specifice. Igit fũa relaũa, v.g. similitudo dis-
guit ab ente absũto per suũ eẽ relaũ, et tñ tribuit illi deno-
minaonẽ relaũ a prata specifico deprompta, sc. denominat illud
simile: sicut albedo disguit specifice a subsã per raonẽ albi, et tñ
tribuit subsẽ hanc denominaonẽ. Accidens vò inherens
subsẽ, ñ tribuit illi denominaonẽ inherentiẽ qã inherentia
ẽ pratũ genericũ ñ accidenti caẽ: nullũ accidens ẽ subsã
ꝯ suũ meũ eẽ genericũ; sd ꝯ suũ eẽ specificũ; et ideo ñ debet ñario
tribuere subsẽ, nisi denominaonẽ a prata specifico derivatã,
sc. impenetrabilis, albi, nigri, &c.

Instabis: quod ẽ essaliẽ reale, ñ potest denominari accidentaliẽ irraoale: gõ. Respt nego
paritẽ. reale, et irraoale sũt prata mephica, et ideo identitẽ
realẽ hent cũ illo, cui ꝯveniunt, ac proinde ñ possunt alicui
ꝯvenire tantũ ex accidenti, atque ab eo rã disgui. Non se hent
ita ens ad se, et ens ad aliud, ideoque possunt extrinsece uniri,
et unũ tribuat alteri denominaonẽ: et si ñ possint in unũ,
et idẽ pratũ coalescere. sic spiritale, et matale ñ possunt idẽ eẽ
rã; aã tñ spiritalis ꝯjuncta ẽ extrinsece cũ corpore matali.

Objicies 3º: denominaõ relativa potest fieri sine forma supra=
dicta: ergo. Pars: cum unus paries albus tantum existit, dum alter fit
albus reddit de novo fundamentaliter proxime similis absque ulla
forma supradicta; sed talis denominaõ fundamentalis proxime est relativa:
ergo. Resp. distinguendo hanc minorem: est relativa, et extrinseca, concedo; et intrinseca,
nego. Paries ille albus sine alio existens reddit proxime potens fun=
dare relationem per adventum alterius parietis albi; quia ex adventu tunc
habet ordinem ad relationem; unde talis denominaõ est extrinseca, quia de=
prompta ab extrinseco adventu alterius parietis albi. Et cum dicunt,
quod talis denominaõ habet in instanti naturae, forma autem in instanti tem=
poris, respondeo, quod hoc verum est: sed talis denominaõ non est formaliter
relativa, sed fundamentalis tantum, quia non dicit nisi virtutem efficiendi relationem
in actu 1º proximo constitutam; ideo pertinet ad genus causae efficientis.
Denominaõ vero, qua paries albus dicitur formaliter similis, est denomi=
naõ intrinseca, habet in reali instanti temporis; pertinet ad genus
causae formalis; ideoque exigit formam supradictam.

Objicies 4º: Ad relationem
non datur motus, ut ait Philosophus 5. Physicorum; sed si relatio esset forma supradicta, daretur
motus ad illam: ergo. Minor: si hic de novo ponat paries albus, novae emergerent
relationes similitudinis in parietibus albis alibi existentibus; sed ad hoc requiritur
motus, sive mutaõ: ergo. Resp. distinguendo majorem: ad relationem non datur motus per se,
concedo; per accidens, nego. Philosophus loquitur de motu per se, qui scilicet fit ex intentione
agentis, et est per se ejus actionis. Talis motus non convenit relationi; nam agens non intendit
relationem, sed solum fundamenti productionem: nec actio attingit immediate relationem, quae a fundamento
proximo immediate emanat. Motus vero per accidens, quo scilicet subjectum aliter se habet
nunc, quam prius, et sine fiat ex intentione agentis, nec per actionem illius
concedendus est relationibus, ut patet ex nostris denominationibus, per quas tanquam per
effectum, cognoscimus novas relationes. Ideo Philosophus concedit dicens quod per accidens
motus earum est.

Instabis: sed nec per accidens potest dari motus ad relationem:
ergo. Minor: agens creatum nec per accidens potest agere in distans, sed admisso tali
motu, hoc eveniret; nam qui unum parietem album ponit, saltem per accidens causaret

similitudinis in aliis parietibus albis Matriti existentibus: ergo. Resp. negando totum, quia enim unus paries albus Romae posit, minime influit in productionem Relationis Matriti, et albi emanantibus; neque nec tuus, nec qui tuum ponit, est causa effectiva Relationis, quia haec unice emanat a fundamento existente tamen termino, veluti conditione necessario praerequisita, cum Relatio sit essentialiter ordo ad aliud.

Objicies 5.° Si Relatio esset forma supradicta, Deus posset conservare extrema Relationis, simul, et collective accepta, absque Relatione; sed hoc non: ergo. Antecedens: Scotus docet, omne prius independens, et realiter distinctum potest conservari sine posteriori; sed talia essent extrema Relationis: ergo. Deinde, si Relatio distinctis inter hominem, et brutum esset forma supradicta; homo, et brutum differrent tantum accidentaliter: hoc non: ergo. Item: si Relatio duplicitatis esset forma quantitati bipalmari supradicta, denominaret quamlibet partem quantitatis, quia illi quantitati inest divisibiliter: sicut albedo quamlibet subjecti partem denominat album. Atqui si ita esset quaelibet pars diceretur bipalmaris, et esset aequalis toti, quod est absurdum: ergo.

Resp. ad primum distinguendo consequens Majoris: si posterius non sequatur necessario ad prius, concedo; aliter, nego. Deus enim non potest conservare extrema Relationis simul accepta sine Relatione, quia haec necessario emanat a fundamento, statim ac terminus existit. Et a Relatio, quia licet Deus possit impedire omnes effectus causarum secundarum, antequam illi producant, non tamen dum re-ipsa producunt; alioquin esset contradictio, nam causa tunc efficeret, et non efficeret; quia posito termino fundamentum est causa actualis efficiens Relationem. Ad secundum dico, quod homo, licet brutum essentialiter differunt, si spectemus fundamentum hujus differentiae; si vero consideremus formalem denominationem distinctivam, differunt accidentaliter per Relationem supradictam; licet talis Relatio dicatur essentialis, quia denominatio sumitur ab extremis. Ad tertium dico, Relationem duplicitatis non denominare quamlibet partem quantitatis, quia exigit pro suo subjecto adequato, quod ab ea perficiatur, et denominationem accipiat, totum quantitatis, neque haec sola habet extentionem requisitam ad talem denominationem. Non ita de partibus parietis, quia quaelibet est apta ... denominationem albi.

Objicies 6º. admissa fria Relaonis supradicta, sequeret Musca volitante, aut Petro digitu movente, singulas univrsi ptes mutari per sucionẽ novẽ frẽ: hoc ē absurdũ: ḡo. Respd ɔdo maiẽ, et negdo miñẽ, et cõq. Cũ eni unirsitas hęc quo ad oẽs suis ptes sit ɔnexa, nario sequit, una pte mutata, alias etiã mutari. Nec ē incon= veniens inquiunt Scotistẽ, tot novas fras multplari: qa cũ Relaõ sit exigua quędã entitas, ingens iste Relaonis numerus, nec nume= rũ agravat, nec ĩnctũ, nisi imbecilẽ. Et quamvis Ariles neget, oĩa entia 2ũ suiẽ essẽ eẽ Relaõẽ, ñ negat fundare multiplices Relaones.

Hinc colligite cũ scotistis, 1º. quod multiplicatis nº. trĩs mul= tiplicant nº. Relaones. Nã sicut permanente eodẽ fundo, et multiplatis trĩs specie distis, multiplant Relaones specie distẽ, sic multiplatis trĩs nº. distis, deberent multiplari Relaones nº. distẽ. Ita hõ v.g. dicat Pater 1mi, et 2i filii per duplicẽ generaõẽ activã, igit duplicẽ hẽt Relaõẽ Paternitatis. Neque Paternitas, qua Referebat ad 1ũ filiũ, potest illũ Referre ad 2ũ; alioquin ñ existente 2õ filio, etiã denomi= naret Patrẽ illius.

Secundō: Relaõẽ trari ad absrutũ, quamvis sint mutuę, ita ut dũ Dominus Refert ad servũ, et e.ctra, trat Relaõ= nẽ 2ũ eẽ absrutũ: nã cũ correlaões sint simul, tempore, natã, et cogni= ne; tũs vō Relaonis precedat prioritẽ natẽ ipsã Relaõẽ, qã hęc ab illo dependet; inde ē, quod nequi ad correlaõẽ, sd ad absrutũ trari. Hoc nõstanti, una Relaõ potest aliã fundare in diso tn oīne. Nã v.g. duę paternites a parte Rei sst similes inter se: go hęc denomõnao ē in illis nova, et Realis Relaõ. Individui ãi Relaones seve Respiciunt ad mo= dũ correlativorũ, nã Pater ñ potest eẽ, aut intelligi sine filio; ideoque per suos essales ɔceptus invicẽ distiquant, et opponunt. Nec ex hoc se= quit progresus in infinitũ in Relaonibus sub dira Roñe ɔsideratis. Res eni eo tandẽ deduceret, ut status in una, l. altera Relaone ɔstitueret, l. qa dista ad Relaõẽ trascentalẽ pertineret; l. qa indivi= dualis eẽt, adeoqe oĩno ultma.

DISPUTAÕ 5A
De Veritate, et falsite ppnis.
QUÆSTIO Unica.
An ppnes de futuro ɔtingenti sint detāte, vere, l, falsę?

Loquimur in precenti de ppnibus ɔtingentibus, quę, circa futuras hoīę operaones liberas versant: et inquirimus, anduę ppnes ɔtraoris de futuro ɔtingenti ita se heant, ut una sit detracta vera altera falsa; quamvis id nobis minime pateat, unde comẽ dicit: de futuris ɔtingentibus n̄ datr̄ detracta veritas. Et cū id, quod ē detractū ad futuritonę, deveat naxio evenire, duplex disquenda ē necesitas. Vana ans, et absuta; altera ɔsequens, et ɔdionata. 1ma antecedit voluntę nrą; adeoqę n̄ ē nobis libera. 2a. comitat voluntę nrą, ē quę, in nra posterte. Detractio aū ē etiā duplex. Una dicit, de inesse, quatenus inexistę prati sigficat; et hęc vę ēe futurę prąse fert, remanente pota ad oppotę. Altera de pobili, q̄a pobilitę ipsą, seu potę afficit; et ita vę ita ēe futurę notat, ut excludat potę ad oppotę. His notatis

Sit ɔɔo. ppnes de futuro ɔtingenti sit detracte vere, l, false. Pt: Deus ab eterno cognovit detracte oia futura ɔtingentia: go. Coa pt, q̄a cognitio n̄ facit sibi obtę, sd illę solumodo ɔtemplat; nec vers sr vere, q̄a cognoscunt, immo cognosci possunt, q̄a tales in se sit. Ans: Deus ē summe perfectus; sd cognitio certa ē maxima perfectio: go. Hoc etiā ɔstat ex variis locis sacre scripto... ut in Psalmo 138. Intellexisti cogitaones meas de longe, et oēs vias meas prevıdısti. Idq in aliis locis. SS. PP. go.

Objicies 1o: si Deus certo cognoceret futura ɔtingentia, et hęc ppo v.g. Ptus cras pecabit, eet detracte vera, l, falsa, destruieret humana libertas; hoc nequit dici; go. Mi: humana

libertas destruit, si operationes hominis necessario evenirent, sed tum peccatum Petri, vel ejus oppositum necessario eveniret: ergo. Consequentia: si propositio illa vera est, Petrus esset jam detractus ad peccatum: si falsa, esset detractus ad non peccandum: ergo non esset indifferens; adeoque nec liber: ergo.

Respondeo distinguendo 2um majoris: si operationes hominis necessario evenirent necessitate absoluta, concedo; necessitate conditionata, nego; eodemque modo dista minori, nego consequentiam. Ad confirmationem distinguo antecedens: Petrus esset detractus detractione De inesse, concedo; detractione De possibili, nego. Divina prescientia non facit objectum, sed illud, ut est in se, contemplatur. Atque ut optime scribit S. Hieronimus in c. 26. Jeremie, non ex eo, quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est: sed quia futurum est, Deus novit, quasi prescius futurorum: igitur Petrus cras peccabit, vel non peccabit, prout voluerit: quidquid autem Petrus peccaturum est, id Deus ab eterno prescivit. Unde peccatum, vel non peccatum Petri necessario eveniet necessitate conditionata; hoc est, ex suppositione Divinae prescientiae, quae non cogit Petri voluntatem, sed id precognovit, quod Petrus arbitrio suo facturus est. Quare ista necessitas non est absoluta, sive antecedens, sed conditionata, et consequens; nam si Petrus peccaturus est sua libertate, Deus previdit ipsum peccaturum: si autem Petrus voluntate sua peccaturus non est, Deus hoc ipsum previdit. Unde Petrus detractus est non detractione De possibili, quae potentiam excludit ad oppositum, sed detractione De inesse, quae actum futurum significat pro libera Petri voluntate: Neque enim (ait D. August. lib. 5 De civitate Dei c. 9.) ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum prescivit: immo ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cujus prescientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse prescivit. Qui, si nolit, utique non peccat: sed si peccare noluerit, etiam hoc ille prescivit.

Instabis: sed peccatum Petri, v.gr. eveniret necessitate absoluta: ergo. Maior: quae ex suppositione antecedenti eveniunt, necessitate absoluta fiunt; sed tunc peccatum eveniret ex suppositione Divinae prescientiae, quae a Petro frustrari non potest: ergo. Respondeo negando subsumptum, et distinguendo majorem: quae eveniunt ex suppositione antecedenti antecedentia causalitatis, concedo;

antecedentia durationis, nego. Præscia enim Dei antecedit quidem duratione operationem Petri, quia illa est æterna, hæc temporalis; non tamen causalitate, neque comitatur Petri determinationem. Sicut tu (ait D. August. lib. 3. De libero arbitrio, C. 2.) memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt; sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ facienda sunt. frustrari tamen non potest a Petro præscientia Dei, quia, ut ait Boetius lib. 5. De consolatione Philosophiæ, præscientia tamen si futuris eveniendi necessitas non est; signum tamen est narrio ea esse ventura.

Instabis 2: præscientia Dei, Petro adimit potentiam ad oppositum: ergo antecedit causative ejus operationem. Minor: talis præscientia est infallibilis; sed, si non adimeret Petro potentiam ad oppositum, esset fallibilis: ergo. Minor: si Petrus cras peccaret, falleretur actu præscientia Dei: ergo, si Petrus posset cras non peccare, præscientia posset falli. Confirmatur: Sicut se habet actus ad actum, ita potentia ad oppositum; sed Petrum actualiter peccare præ se ferret actualem errorem in præscientia Dei: ergo posse Petrum non peccare, possibilem errorem in illa concludit.

Respondeo distinguendo utramque majorem: sicut se habet actus &c, si cetera sint paria, concedo; si non sint paria nego. Ad errorem actualem præscientiæ deberent duo hæc simul haberi, scilicet, præscientia peccati, et non existentia peccati; nam falli est opinari rem esse, quando non est, aut e contra. Quare ad possibilem præscientiæ errorem deberent posse componi simul præscientia peccati cum negatione peccati. Porro si Deus prævidit Petrum cras peccaturum, et Petrus reipsa non peccaret, præscientia, et ejus oppositum simul haberentur: atque adeo erraret scientia. Si vero Deus prævidit Petrum peccaturum, et Petrus potest non peccare, simul componuntur præscientia peccati, et potentia Petri ad non peccandum; proindeque componitur præscientia cum suo opposito, quia præscientia refertur ad actum, non ad potentiam. Si autem potentiam hanc vellet Petrus executioni mandare, et reipsa non peccaret, Deus quoque prævidisset Petrum non peccaturum.

Instabis 3°: si præsupposita præscientia Dei, Petrus posset non peccare, posset Petrus istam potentiam ad non peccandum executioni mandare: ergo reipsa componi posset simul præscientia cum suo opposito. Respondeo distinguendo antecedens: posset istam potentiam executioni mandare in sensu diviso præscientiæ, concedo; in sensu composito, nego. In sensu composito præscientiæ, Petrus certo, ac determinate est peccaturus,

quā sciat id, quod re ipsa futurū ē, quale ē in se ɔtemplatꝰ. At in sensu diviso præsciē Dei, id ē n̄ præsupositâ præscīa Dei, Pẗrus potest executiōni mandare potēē suā n̄ peccandi.

Instabis 4º: sd hoc n̄ sufficit ad libertē Pẗri: ergo: si Pẗrus vi aliqua superiori ɔstringatr vinculis, lcēt possit ambulare in sensu diviso vinculorū, tn̄ qa in sensu ɔposito vinculorū ambulare n̄ potest, n̄ hēt libertē ad ambulandū: ergo. Respō negdo subtē, et disgdo ans: n̄ hēt libertē ad ambulandū, qa sensus ɔpotus, l. divisus vinculorū n̄ ē in sua potestate, ɔcedo, præcisē qa in sensu ɔposito n̄ potest ambulare, nego. In rē n̄ra ipse sensus ɔpotus, l. divisus Divinē præsciē, ē in potestate Pẗri, qa si Pẗrus nollet peccare, Deū n̄ providisset ipsū peccatū, immo ɔtrariū providisset. Nec ex hoc sequitr, quod scīa Dei pendeat a creaturis, qa creaturæ n̄ sūt obtū motivū Divinē scīæ, nec vīrte propria intelliguntr. Est enī sola Divina essā obtū motivū Divini intellectus, quę propter suā summā veritē, seu intelligibilitē eidē oīa repræsentat, et in oīne intelligibiliū per se ipsā præstat illud oē, quod valent alia intelligibilia.

Objicies 2º: si futura ɔtingentia sūt determinatē vera, l. falsa, et ita a Deo cognoscuntr, vana eēt solicitudo hoīū circa temporalia, et spiritualia; nā præscīa falli n̄ potest: sd hoc ē absurdū: ergo. Respō negdo M: cū enī scīa Dei n̄ faciat sibi obtū, sd illud, ut in se, ɔtemplatr: inde ē, quod Deus futura prævidit, servato modo agendi humano, et hoīū industria, ac solicitudine, quę sūt media naturā ad existē operationū futurarū.

Objicies 3º: ideo futura ɔtingentia sūt determinatē vera, l. falsa, qa Deus ab eterno, sic illa cognovit; sd hoc ē falsū: ergo. M: Deus in scrip. dubitanter loquitr de futuris ɔtingentibus: ergo. Ans: in Math. c. 21. ait: verebuntr forte filiū meū. Jerem. c. 26. Nolli subtrahere verbū, si forte audiānt, et ɔvertatr unusquisqe a via sua mala &. ergo. Respō negdo M, et ad autoritates, dico, quod hæc, et similia n̄ indicant dubitatiōnē Dei oīa præscientis, id liberū hoīs arbitriū: verbū forte, ait S. Hieron. in citato c. Math. Majestati Dei ɔvenire n̄ pōt, sd rāo loquitr affectu, ut liberū hoīs servet arbitriū

Objicies 4°: Si Deus certo cognosceret futura contingentia aliquando mentitus fuisset: Sed hoc non: ergo. Mi: c. 33. Isaiæ ingressus Profeta ad Ezechiæ Regem ægrotantem ait illi: hæc dicit Dominus: Dispone Domui tuæ, quia morieris tu, et non vives. Jonas c. 3. Jubente Domino abiit in Niniven, et clamavit, et dixit: adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur. Genesis c. 4. Caino timenti, ne occideretur, ait Deus: Nequaquam ita fiet. Atqui hæc omnia contra evenerunt, quia Ezechias tunc non fuit mortuus, Ninive subversa non fuit, et Cain occisus est à Lamec: ergo.

Respondeo, quod priores duæ sententiæ fuerunt conditionatæ; nam mors Ezechiæ fuit prædicta, nisi Deus impediret causas naturales, quas impedivit propter orationem ipsius Ezechiæ, ut constat ex 4. Regum c. 20. ubi dicit: audivi orationem tuam, et vidi lagrimas tuas; et ecce sanavi te. Subversio Ninive fuit prædicta, si Ninivitæ non egissent penitentiam. Cain autem, non est certum, quod fuisset mortuus à Lamec, quia cum Scrip. dicat: occidi virum in vulnus meum, et Adolescentulum in livorem meum, et Cain [illegible] esset Lamechi, non poterat [illegible] ab eo Adolescentulus appellari. S. Hieron. respondet, promissionem illam Dei significasse, Cainum non fore occidendum eo modo, quo ipse timebat: omnis, qui invenerit me, occidet me. Nam ita contigit, quia Lamec non occidit Cainum ex intencione, sed inconveniendum ex errore dicitur eum occidisse.

Objicies 5°: si Deus cognovisset futurum Adami, et Evæ, peccatum, istud non evenisset; sed evenit: ergo. Mi: si Deus illud cognovisset, eum impedisset; sed non impedivit: ergo. Mi: Tenet ista subl Doctoris argumentatio pro Immaculata Concep. Bmæ. V. Mariæ: Potuit Deus, Mariam præservare à peccato originali; decuit Deum Mariam præservare; voluit Deus Mariam præservare: ergo præservavit illam. Atqui hoc idem potest argui erga peccatum hominum: ergo.

Respondeo negando utramque majorem. Disparitas est, quia Deus immo decreverit sinere causas secundas agere motus suos, ut ait D. August. liberas libere, natales nasio; atque hominem industria ditaverit

arbitrais, prævidit subinde futurum libertis abusum in tuis Parentibus. Talis abusus adversus æquissimam Dei intentionem pugnabat, nam ipse peccata prohibuit, virtutes præcepit, tum auxilio gratiæ contulit Adamo, et Evæ, quibus poterant, si voluissent, divino obtemperare mandato, iniquas serpentis suggestiones repellere, et a vetito pomo obtinere. Illi vero propria mala voluntate Deum relinquerunt. Unde non fuit decens Deo malæ voluntatis exercitium impedire. Nihil autem simile occurrit in Scoti ratiocinatione pro Immaculatæ Virginis conceptu. Nam, ut Theologi docent, prædestinatio Bmæ Virg. Mariæ prævisionem antecedit peccati originalis, et cum Deus Xtum præordinaverit velut caput omnium creaturarum, Virg. quoque ut Xti Matrem elegit ante originalis culpæ futuræ prævisionem; et ideo Mariam puram velle debuit, ut Dei Matris honor postulabat.

~~~~~~

DISPUTATIO 6A. DE SCIA.

QUÆSTIO UNICA

An scia, fides, et opio simul esse possint in eadem intellectu de eodem obto fo[rmali]

Scia, fides, et opio non considerant in præsenti quo ad habitum, sed solum quo ad actum, quia ut ait Scotus in 3. dist. 24. non pugnant inter se nisi ratione actuum. Unde sensus quæstionis est, an intellectus noster, sive naturalis, sive supernaturalis, possit habere simul actum sciæ, et fidei, vel opionis de eodem obto formali, id est sub eadem ratione considerato: diversis tamen mediis intellectum moventibus. Quia bis autem actualis opinio, quæ ex se certitudinem non habet, semper præ se ferat posse dubitare de opoto; non tamen semper dubitat. Potest quis assensum probabile animo tenere, quin dubitet de opoto, vel quia rer gravibus testimoniis, et communi assensu fiat, vel quia voluntatis obstinatio ita fingit intellectum, ut non advertat rem aliter posse evenire.
~~~~~~

Sit IIº: Scia actualis, nec divinitus potest ēē simul in eodē instanti circa idē objtū formalē cū fide actuali, l, cū opione, quæ sit adnexa cū dubitatione; cū opione v°, quæ à dubitatione abstrahit, lēt naturalitr n̄ possit ꝯjungi, potest tn̄ supernaturalitr. IIº colligitr ex Scoto citato ēque, ꝯformis Artī lib. 1. Analiticorū Posteriorū c. 3. dicentis: Perspicuū ē fieri n̄ posse, ut eadē rē opinetr simul quispiā, et sciat; alioquin existimaret eandē rē aliter se here posse, quod fieri nequit.

Probr 1a pars: instanti nēr nequit duo ꝯtradictoria simul de eodē objto affirmare formali; sd hoc accideret, si de eodē objto formali posse here simul sciā, et fidē, l, opionē: ergo. mi: actu Scientifico judicare necriū ēē cognexionē prædi cū subjto; actu v° opinativo, n̄ necriū. sd ꝯtingentē. Scia parit evidentiā, et certitudinē; fides inevidentiā, et opio incertitudinē. Atqui hæc sunt ꝯtradictoria: ergo. Nec dicas, mediorū diversite ꝯtraonē amoveri. Hæc enī nempe evidentia, inevidentia, certitudo, dubitao, lēt à diversis mediis oriuntr, semper in eodē instanti, et circa idē objtū ꝯtradictoriè opponuntr.

Pr 2a pars: posito actu Scientifico supervacanea ē vis probilitis: ergo saltē naturalitr nequit rr. Ans: si semel instantis certā, evidentemque objti cognionē heat, et vim demonstraonis percipiat, profecto negligit rōnes probiles, nec ab illis movetr, quo modo qui lumine splendidissimo solis rē oculis obversantē videt, per exiguā, tenuēque lucernæ flammā illā n̄ attendit: ergo.

Pr 3a pars: illud ē posibile divinitus, quo posito nihil absurdi, et ꝯtradionis heat; sd nihil absurdi, l, ꝯtradionis sequitr, ex quo ponatr opio abstrahens à dubitatione, et assensū probilitē solū præseferens, cū actu Scientifico; nec Voluntas Dei supervacanea erit: ut argumentorū enondatione clarescet: ergo opio eo sensu accepta poterit supernaturalitr, simul cū scia eidē instanti ꝯvenire.

Objicies 1.º contra lq partē: Joanis c. 20. dixit Jesus Thomæ: qa vidisti me Thoma credidisti: ḡo Aptus Thomas scīā hūit simul, et fidē de Xpti Domini corpore a mortuis suscitato. Igit̄ &c. Respt̄ Thomā aliud vidisse, aliud credidisse. Homē quippe vidit, et Deū credidit. Sic cstat ex D. Greg. hom. 26. in Evangelia, ubi ait: aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe hoē Divinitas videri n̄ potuit. Homē ḡo vidit, et Deū cfessus ē, dicens: Dominus meus, et Deus meus.

Instabis: Xptus Dominus citatis verbis n̄ fuit loquutus equivoce, sd de eodē obto, de quo dixerat: vidisti, addidit: credidisti: unde Thomæ, prætulit eos, qui n̄ viderunt, et crediderunt: ḡo n̄ de Divinitē, quā nec ipse viderat, loqutus ē Xptus, sd de corpore a mortuis suscitato, quod Thomas vidit. Respt̄, auctoritē, interpretaonēqe Magni Greg. n̄ eē contemnendā, quā etiā August., aliiqe PP. tradunt. Nec equivoca locuone usus ē Xptus, sd misterium innuit tantū, ut sensus fuerit: qa vidisti me, Thomas, a mortuis suscitatū, Deū me eē credidisti, quoniā puro hō, mirandā adeo Resurrectionē n̄ potest operari. Thomas aūt n̄ de sola Resurrectione dubitavit, sd etiā de Divinitate anceps fuit, nec credidit Xptū eē Deū, nisi posquā scīā experimentali Resurrectionē perpexit, ac subinde exclamavit: Dominus meus, et Deus meus.

Objicies 2.º: B.V. Mariā cognovit scīā experimentali se de S. Sancto concepisse, et hoc idē Angeli credidit revelanti. Sic Aptus Joanis vidit Xptū crucifixū, quod etiā credidit, qa ad fidei articulos pertinet. Multa quoqe in sacris litteris proponunt̄ nobis credenda, quæ tn̄ scīā natali demonstrant̄, ut existentiā Dei &c, ḡo. Respt̄. B.V. Mariā prius credidisse Angelo, et postea experiā cognōvisse se concepisse. Sic Joann. videns Xptū crucifixū, id n̄ credidit, et ita ait subl. D.r, loco supra laudato, nec unquā postea recogitando illius crucifixionē, havuit fidē de ea, sicut nec vidit Deū intuitive; habebat tn̄ habitū, quo illud credidisset, si n̄ vidisset. Siquando nobis multa proponunt̄ credenda, quæ lumine natali innotescunt, sem=

sius ē, quod cū via Dīne auctoritās sit tertior, per piū voluntis affectū, qui ad credendū nos moveat, parati simus assentiri, tamen in eet scīa. Et ex hoc pio affectu meritū oxit. Unde scīa, et fides actualis n̄ ɔjunguntur.

Objicies 3.° ɔtra 2ā: scīa, quæ a priori dicit, et ex caā procedit potest simul naturalis ɔponi circa idē obiū fiale cū scīa, quæ ab effectis ducit, et appellat a posteriori: ergo sicut qui hēt scīā a priori, n̄ negligit eā, quæ ē a posteriori, ita nec hens scīā ɔtemnent argumenta probilitis: ergo. Respd disparē ēē rōnē: nā utraque scīa, sive a priori, sive a posteriori, certitudinē parit, et evidentiā. Cū igit sint ejusdē rōnis, simul ēē possunt. At cū opīo tantū probabilitē pariat, quæ nec firmū reddit assensū, nec evidentiā: circa nequit naturaliter ēē cū scīā.

Dices: sentia probabilis, etiā in ɔspectu probabilioris, semper ē probabilis, et vim hēt movendi inctū: ergo etiā cū scīa vim suā retinet. Rd discrimē ēē, qa utraque sentia, sive minus, sive magis probabilis, intra eundē ordinē ɔsistit, atque assensionē mere probilē parit. Scīa vō certitudinē affert, et evidentiā, quæ nunquā comitāt opīonē. Instabis: opīo probabilitē sua adjuvat inctū, ut verū percipiat. Virtutes enī addicta virti, etiā maxi eādē perficit. Respd, id verū ēē, si virtutes sint ejusdē rōnis, et solū differant penes, magis, et minus. Non ē ita rōo scīa, et opīonis.

Objicies 4.°: ɔtra 3ā partē opīo etiā abstrahens a dubitatione semper tn̄ ē capax illius, sed n̄ ita scīa: ergo. Respd, nullā ēē ɔtradictionē, quamvis opīo in actu 1.° sit capax dubitationis, quā scīa repugnat. Sat enī ē si re ipsa dubitatio n̄ habeat. tunc enī intellectus n̄ eet certus, et, ebrius; sed ita eet certus per scīā, ut posset fieri dubius, si probabilia momenta opīonis unice ɔsideraret: quæ duo invicē n̄ pugnant.

Instabis: opiō semper ē incerta; hoc ipso nequit ēē cũ Sciā, quæ certitudinẽ hēt: ḡo. Respō, Sciã potiùs certã ēē, opiõnẽ vō a dubitatiõne actuali abstrahentẽ dici posse incertã solũ negativè, quatenus n̄ obtinet certitudinẽ; atq̃ hinc etiã a Sciā secernit, cũ hæc evidentiã potiùs, et potiùs certitudinẽ p̄ se ferat, n̄ sic illa. Nec ex hoc sequit repugnantia; qa oēs fẽ disparatæ ita se hēant, ut una n̄ sit altera, et hēant diũsas affectiones, seu attributa, et nihilominus invicẽ oponunt: ut albedo, et dulcedo in lacte.

Objicies 5.º Amor, et odiũ nec divinitus possunt simul ēē in eadẽ voluntē respectu ejusdẽ obti: ḡo. Coā: ita int̄ se pugnant amor, et odiũ, sicut Sciā, et opiō: ḡo. A Sciā eñ procederet Judiciũ formalē, quo res diceret n̄ posse aliṫ se hēre; ab opiõne procederet alterũ Judiciũ virtuale, quo res diceret posse aliṫ se hēre. tum per sciã intlus ɔvictus, per opiõnẽ n̄ eēt ɔvictus: quæ duo ɔtradiõnẽ includunt: ḡo.

Respō, discrimen ēē in eo, quod voluntas amore in obtũ fert, odio a ab illo recedit: qui accessus, et recessus int̄ se pugnant. Sciā vō, et opiō duos p̄ se ferunt accessus, quibus intlus in obtũ fert: uno quidẽ per certitudinẽ, altero per probabilitẽ. Nec ista duo Judicia int̄ se pugnant, quippe priori Judicio teneret intlus certò, et evidenter, n̄ posse rẽ aliṫ se hēre, posteriori a n̄ ṗ arbitrari, rē ipsa oppotũ ɔtingere posse, sḋ solũ tale Judiciũ ex se posse in actualẽ dubitatiõnẽ ferri; quatenus cũ Sciā ɔponeret, n̄ hēret talẽ dubitatiõnẽ. Actus 2.us n̄ pugnat cũ potā ad oppotũ. tum eñ intlus absolutè ɔvictus eēt cũ Sciā, quæ certitudinẽ parit, lt cognosceret

simul media ad acceñsu probilẽ dicentia: in quo nulla ẽ contradictio. Nã scĩa excludit quidẽ dubitaõnẽ, sed ñ adceñsu mere probilẽ qa iste aliquando sciẽ acquirendẽ deservit: gº.

Argumento para la Distincio f. 21 / 4

Quod realiter est idem cum alio ñ potest ex sua essentia esse non - idem cum illo; s.d. quicunq. gradus esentialis hominis v.g. est idem realiter cum aliis gradibus, etiam per Scotistas: ergo non potest ex essentia sua esse non idem, seu distingui ab illis. Provatur mayor: identitas realis simpliciter, et distincio formalis apaste rei mutuo se excludunt ab invicem: gº q. Provatur ant.: distincio formalis, et aparte rei est species quedam distincionis realis ut sic, et identitas realis simpliciter est etiam species quedam identitatis realis ut sic: s.d species superiorum interse inconpossibilium non sunt conpossibiles interse gº. Revocatur clarius eficacitas argumenti, distintio formalis apartesrei participat rationis distintionis ut sic, s.d distintio realis ut sic excludis identitatem realem ut sic gº. distintio formalis ut sic apartesrei excludit identitatem realem ut sic, et consqª. excludit identitatem realem simpliciter. P.r consequentia: quod esentialiter convenit superiori, etiam esencialiter convenit inferiori participanti rationem superioris iuxta illam auream Scotistarum maximam, quid quid est de essentia generis, est etiam partium esentiale speciei, et patet in homine participante rationem animalis cui esentialiter convenit, seu de eius esentia est, quidquid de essentia animalis; gº si dis[tinctio]ne ut sic convenit excludere identitatem realem ut sic, etiam convenit distintioni formali aparte rei rationem distincionis ut sic participanti, et consequenter convenit etiam distintioni formali identitatem realem simpliciter excludere. Revocatur adhuc vis argumenti: identitas realis simpliciter participat rationem identitatis ut sic, s.d distintio formalis, quam ponimus inter animal, et rationale, excludit identitatem ut sic, ut patet ex iam dictis. gº excludit etiam identitatem realem simpliciter inter talia extrema positam. maior, et minor sunt certe consequentia sequitur iuxta regulam bone argumenti, ex negatione superioris sequitur negatio inferioris, iuxta quam negans seu excludens animal; etiam hominem negat, seu excludit, ut patet ex hac argumentatione, Non est animal: gº ñ est homo; sed identitas ut sic est quid superius, et identitas simpliciter est quid inferius. gº distintio formalis excludit identitatem ut sic, etiamq. realem simpliciter excludit.

Respondeo distinguendo maiorem:

quod realiter est idem cum alio, non potest ex sua essentia esse ñ

idem cum illo in eadem linea, conc.do maiorem; in diversa linea nego ma.rem et concesa minori, distingo consequens, g.o non potest distingui cum dist.ne oposita sue identitati 3do consequens, ñ oposita nego consequ.m. sicut enim Petrus qui est idem specifice cum paulo potest ñ esse idem, seu distintum numerice ab illo, quia hoc est in diversa linea; ita quicunq.e gradus esentialis hominis, qui est idem realiter cum aliis gradibus, quatenus in eadem re conectuntur, et ñ distinguntur realiter tanquam res â re, poterit esse ñ idem, s.d dist.m ab illis, quatenus rat.o formalis unius non est ratio fālis alterius, que distintio fālis non est oposita identitati reali inter tales gradus, sicut dist.o numerica inter Petrum, et Paulum, non est oposita ñ est identitati specifice inter illos:--

Ad reliquum ārgūz nego ān̄s, et maiorem provat.is, quia licet distintio realis ut sic posit predicari de distintione reali simpliciter, et de formali: et identitas realis ut sic, de identitati reali simpliciter, et de formali, nulla tamen predicatur de eis tanquam de speciebus suis, sed tanquam de maiore, et minori, seu tanquam de magis, et minus intra eandem speciem. Distintio g.o formalis aparte rei non distinguitur â distintione reali simpliciter, nisi in eo, q.d ista magis, et illa minus distinguit, sicut calor ut duo non distinguitur â calore quatuor, nisi in eo quod iste magis et ile minus calefaciat. idem dicite de identitate formali et identitate reali simpliciter, quarum prima magis, quam secundam identificat, magis autem et minus non variant speciem.

Ad primam roborationem distingo maiorem: distintio fālis participat rationem distintionis realis ut sic secundum hoc, quod est distinguere fālit.r ex nāra rei, 3cedo maiorem, secundum hoc, quod est distinguere realiter simpliciter, nego maiorem, et concesa mri, distingo 3equens: g.o distintio fālis aparte rei excludit identitatem realem ut sic penes hoc, quod es identificare realiter simpliciter, nego, penes identificare ex natura rei fāliter concedo: et distingo maiorem silogismi sequentis; quod esent.r convenit superiori, etiam convenit inferiori participanti rationem superioris, secundum quam illud participat 3cedo, secundum aliam rationem nego, et nuit totum.

Ad secundam roborationem dicitur identitatem realem simpliciter, participare rationem identitatis ut sic secundum hoc quod est identificare realiter simpliciter, non secundum hoc q.d quod est identificare formaliter ex nāra rei, distintio enim realis potest dupliciter sumi, scilicet, secundum quod distinguit actu ex nara rei formaliter, et realiter simpliciter; et similiter identitas realis ut sic, potest dupliciter sumi, scilicet, secundum quod identificat formaliter, et realiter simpliciter. Distintio g.o nostra solum participat distintionem realem ut sic, secundum conceptum distinguendi formaliter ex nāra rei, et sic tantum excludit identitatem formalem ex natura rei.

PHIÆ PARS SECUNDA SEU MEPHICE PRÆLUDIUM.

Secunda Phiæ pars vocat Mephica, scia dīna, natalis theologia, supernalis phica vltis scia: et sic nominatur, quale rebus altissimis, et vtilioribus, altiora, vtilioraqe pria pertractat, et à qua pendent fere oēs sciæqe pria; quare bonus Mephicus in qualibet scia recte valet dispūtare.

Quantum ad ejus obtum dicimus cum Scoto, ēē quodlibet intelligibile natale: qa cum in quodlibet tali inveniat rāo specifica Mephice, et rōne aliarum fialitatum reperiat indisfia, ut ab aliis sciis attingat, sequit, quod istud erit natale obtum hujus Sciæ. Obtum vō fiale illius ē rāo fialissima entis natalis; qa obtum fiale alicujus Sciæ ē illud, qd debiat indisfia obti natalis; et hoc facit rāo entis natalis. Obtum denique attribuconis ē ens reale, ut sic, prout ē coē finito, et infinito, substæ, et accidenti; qa ad hoc reducunt oia, quæ in Mephica tractant..

Mephica igit in duas partes dividit, quarum pria Ontologia vocat, qa de ente generatim, e jusdeqe affectionibus, et priis disputat. 2a vō Pneumatologia, hoc ē, spirituum Scia dicit, et Deum ipsum, Angelos, et animam rōalē templat.

Pars 1ª. Mephīcæ, ...

seu Ontologia.........

Disputaõ 1ª.

De Ente in genere.

Quæstio 1ª.

Quid sit Ens, et quotuplex

Loquimur in præsenti de Ente, prout abstrahit a quacumque temporis diffª in quo sensu ē obtũ Mephicæ, et sic describit à N. D. q. 3º. Quodlibet talis: Illud, quod hẽt, l hẽre potest entitẽ extra animã; idẽ, quod re ipsa existit, l existere potest. Unde sermo ē de Ente reali: ut declarat D. in 1º. d. 8. q. 4ª. dicens: Ens reale ē illud, quod ex se hẽt ẽe circumscripto õi opere intellus, ut intellus ē. Ex quã descriptione apparet, Deus, et creaturas, substãs, et accidens ẽe entiã realia.

Ens reale suas hẽt proprietes: ex quibus aliæ dicunt simplices, aliæ vo disjunctæ. 1mæ sūt: Unitas, Veritas, et Bonitas. Unitas ē, illa rão, qua Ens ē indivisũ in se, et divisũ à quolibet alio. Et dividit in positivo, ut postea dicemus. Veritas, sive intelligibilitas, ē rão, qua Ens reale potest à rão intellu cognosci: et potest ẽe motiva, l terminativa; 1º propria ē entis realis, 2ª etiã [illegible] convenit. Denique

Bonitas potest considerari prout ē integritas entis inexrendo, et sic n̄ ē passio entis, s; modus ejus intrinsecus; et prout apetibilitas, seu conformitas quadeat ad voluntatē: et sic ē passio entis realis. Namq, ut ait Dr in 4º. d. 48 a. q. 1ª. Sicut verū pertinet ad intellectū, ita bonū ad voluntatē.

Proprietates, seu passiones entis oppositæ sunt, quæ oppositis vocibus designantur; nimirū Actus, et Potentia: sive existentia, quæ actus dicitur entitatis, et posibilitas, quæ nominatur potentia obiectiva. Necesitas quoque, et contingentia; cum ens reale, l, necessario existat, ut Deus; l, contingenter, ut creatura. Denique Identitas, et Distintio: de quibus jam diximus in Logica.

Ens reale habet etiā suos modos; nempe atributa ab ipsa rei essentia distincta. Si modus potest separari ab ipsa re, extrinsecus dicitur. Sic triangularis, l, quadrata figura ē modus corporis. Si vero a re nequeat separari, intrinsecus nominatur. Quare possumus rē sine modo concipere; modū vero adequate concipere n̄ possumus, nisi simul se saltē percipiatur res: sic finitas, l, infinitas sunt modi intrinseci entis realis, ab eo realiter indistincti, et inseparabile.

Unde Ens reale 1º dividitur in Nominale, et Verbale. 1mū ē, quod a tempore abstrahit, ut jam diximus. 2mū ē, quod ē prius presentis temporis, et actualē rei existentiā significat, sive idē ē ac existentiā. Dividitur etiā ens reale in Quantū, et n̄ Quantū, et n̄ loquimur de quantitate molis, s; virtutis, et perfectionis; unde ens quantū ē, quod dicit aliquā perfectionē formalitē, n̄ quantū vero, quod formalitē nec includit perfectionē, nec imperfectionē. 1mū subdividitur in infinitū, ut Deus, et finitū, ut creatura. Finitū subdividitur 1º. in substantiā, et accidens. Accidens in absolutū, et respectivū. Absolutū in quantitatē, et qualitatē. Respectivū in intrinsecus adveniens, et adveniens extrinsecus. Et itud in sex ultima predicamenta. En quomodo Ens reale divagat per sua [illegible], et ideo transcendens vocatur

et n̄ ponit in prīmento.

Sed ut natā entis Realis melius percipiat, oportet hic, ut notiā entis Rōnis tradamus. Illa opposita juxta se posita, magis elucescunt; et q̄ā ens Rōnis est Reali adversum, cū̄ oppositorū eadē sit Rāo, idcirco Mephica, quæ per se in ɔtemplaone entis Realis versat, agit quoque per accidens de ente Rōnis. Illud igit ē, quod Re ipsa, nec hēt, nec habere potest existā, sed unice n̄rē intellus figmentū ē; sive, ut ait Scotus 3. quodlib. ens Rōnis ē aliquod præcise hēns ēē in intellu ɔsiderante.

QUÆSTIO 2.a

An det Realitas entis Cōis Deo, et Creaturæ; Substē, et accidenti

Hujus quæstionis Resolutio pendet ab eo, quod in Logā diximus de div. prali; nā quod ibi disputabimus de prali Mephices prædicamentalibus, hic de transcendentali notione entis Reali investigamus: an videlicet Rāo obiva entis Realis univers in ɔceptu disquisit a suis differentiis, sit Cōis illis, itaut se hēat respectu illorū, sicut animal respectu hōis, et bruti. Unde Recolenda hic sunt, quæ ibi diximus de multiplici ɔceptuū notione, de identitate Reali perfectissima, aut imperfecta &c.

Ultra hoc animaduertere oportet ɔpoēnē ex genere suo unionē ēē plurium, quorū unū perficit alterū, atq. hīd, quod [illegible] caret ea perfectione, quā ab altero expectat; sive, ut solet dici, quorū unū sit potentia, alterū actus. Ubi ē identitas perfectissima, nulla dari ɔpositio, cū̄ pars [illegible] ex vi sui infiniti [illegible] hīd [illegible]. Unde cū̄ nunquā careat illa, nunquā [illegible] potentia respectu illius.

let infinita, cum sit modus, non immutet esse principii, quod efficit, conceptus obiectivus univoce principii semper est formaliter distinctus a conceptu obiectivo alterius.

Etiam advertenda est differentia inter non esse aliud, et non habere aliud. Non esse aliud significat in suo conceptu obiectivo formaliter, et re ipsa alterum non per se ferre. Non habere aliud significat in his praedicatis metaphysicis seu ab alteris secernere. Realitas denique, quae est praedicatum metaphysicum, et considerari potest, vel praedicamentalis, vel transcendentalis, et in ente non distinguitur a suo esse, si consideretur secundum se, ut abstrahit ab existentia: tunc appellatur realitas obiectiva: si vero consideretur prout existit in singularibus: dicitur realitas subiectiva.

Sit 22a: Ens per se fert realitatem obiectivam communem Deo, et creaturis: substantiae, et accidenti. Est contra omnes inficiantes dictam formalitatem; et aliquos scotistas, qui licet fateantur ens reale per se ferre conceptum a suis inferioribus praecisum abstrahentem, hanc realitatem communem negant. Probatur: obiectum conceptus est, eidem praedicato contradictoria convenire non posse; sed si ens non per se ferret etc. ergo. Minor: Deus quatenus est ens convenit cum creatura; sed si non per se ferret etc, non conveniret: ergo. Respondent, Deum non convenire formaliter, sed fundamentaliter tantum cum creatura, quatenus si a nostro intellectu concipiantur conceptu inadequato, occasionem eidem praestant formandi conceptum entis eiusdem communem. Deus enim, et creatura sunt primo diversa. Addunt, in transcendentalibus non posse admitti realitatem communem, quia haec illis repugnat ratione compositionis, quam ratio per se fert, sed ad hoc in solutione argumentorum respondemus.

Obiicies 1o: si ens reale per se ferret etc, daretur in Deo compositio: hoc nequit dici: ergo. Maior: omnis realitas communis pluribus, et in existens pluribus, est perfectibilis, adeoque habet rationem potentiae; sed hoc

verificaretur de ente, si diceret Realitatem etc: ergo. Minor: talis Realitas ex se non includeret differentiam Dei, sed hoc ipso esset perfectibilis per eam, ut potentia: ergo. Minor: talis Realitas, quae non includit differentiam creaturae, est perfectibilis per eam, ut potentia, et compositionem facit: ergo.

Respondeo negando majorem, et antecedens. Compositio enim non ex sola praedicatorum pluralitate coalescit. Etenim in Divinis plures stant personae, absque compositione aliqua; quia cum ibi omnia sint idem perfectissima identitate, nulla potentialitas locum habet. Ad rationem potentiae non sufficit, quod aliquid sit superius, pluribusque commune; sed ultra requiritur, quod careat perfectione alterius. Ratio autem entis Realis, quamvis ex se non conjungat sibi necessario differentiam Dei, tamen eam non excludit, nec ea caret, quia ab infinite abstrahit; immo haec ipsa differentia Dei vindicat sibi ipsum ens Reale perfectissima identitate. Sed differentia Dei non est copulata enti, veluti pars informans, quae carentiae coaptat, et indigentiae. Aliud contingit, quando ens adjungitur differentiae creatae; haec enim cum sit finita, excludit a se quodcumque alterum praedicatum, caret illo, etiam adjungitur ei perfectissima identitate, unde non est eadem ratio.

Instabis: ubi magis, et minus consistunt, compositionem invenimus, quamvis pars una non expectet perfectionem alterius; ut accidit in partibus totius integralis, quae, ideo componere dicuntur, quia totum est quid majus singulis partibus. Atqui si ens Reale habet Realitatem cum Divina essentia, quid amplius per se fert, ergo ipsum ens; quia Divina essentia continet totam praedicatam essentialem Dei, et ens Reale sicut [illegible] Realitatem constare: ergo.

Respondeo distinguendo majorem: si unum careat perfectione alterius concedo: secus, nego. Et distinguo minorem: Divina essentia amplius per se fert per usque perfectiones, nego; per expressionem realem rationum; concedo. Verum enim est in toto integrale partem unam non

expectare, nec suscipere aliqua parte, aut alterius partis perfectio=
nem. Attamen major est perfectio in omnibus simul partibus, sive
in toto, quam in singulis; et ideo singulæ carent perfectione totius,
finitæ sunt, et limitatæ. In divinis vero cum omnia per identitatem perfectissimæ
sint unum, divina essentia non est quidpiam perfectius aliis prædicatis, neque
illius identitas ita iisdem de esse affirmant se ipsa, et semper expressa
tum prædicatorum enumeratio soli divinæ esse convenit; sed hoc non cognominatum
majoris perfectionis. Et si instent, quod sicut summa simplicitas
in Deo excludit omnem compositionem, ita summa unitas omnem pluralitatem:
respondeo, disparitatem esse rationem; quia compositio imperfectionem sapit ex
se, non vero pluralitas, unde in Deo plures sunt personæ.

Objicies
2º. Deus, et creatura sunt primo diversa; hoc est, constituuntur per oppo=
tas differentias omnino totas: ergo. Consequentia: quæ sunt primo diversa nullatenus
inter se conveniunt, quia in hoc discrepant ab illis, quæ appel=
lantur differentia: ut sunt homo, et brutum: ergo. Respondeo distinguendo 2um.
antecedens: primo diversa non conveniunt in omne prædicamentali, concedo; in om=
ne transcendentali, nego. Et in hoc discrepant ab illis, quæ
differentia dicuntur.

Sed contra: Deus, et creatura nec in omne
transcendentali conveniunt: ergo. Probatur: illa ratio transcen=
dens entis realis, vel ex se est contingens, vel necessaria, si 1um, non conve=
nit Deo, si 2um, non convenit creaturæ, ergo. Respondeo, quod illa ratio
transcendens ex se, nec est contingens, nec necessaria, sed ab utraque
abstrahit: quemadmodum ratio entis abstrahit a rationalitate, et irrationa=
litate.

Instabis 2º: sed nullum prædicatum potest abstrahere ex
se a contingentia, et necessitate: ergo. Probatur: si posset, non teneret
ratio, qua subtilis Doctor probat, Deum non esse compositum: ergo. Antecedens: una
ex rationibus, quibus hoc probat in 1º. dist. 8. q. 1ª. est hæc:
se tamen quidquid componit Deum, illud perfecto, est Deus, vel contin=
gentur. Sed non ... plena gaudens perfectione:

(q̄o n̄ ɔponunt. Si sst ɔting enter: q̄o Deus, qui ē ens sum-
me nal̄is, ɔponeret ex aliquo ɔtingenti: quod absurdū ē. Nul-
lo, q̄o sst partes quæ Deū ɔponant.) Atque hæc ratio n̄ proba-
ret, si posset aliquod prædꝫ abstrahere a ɔtingentia, et necessite, q̄a
posset quis dicere, quod illæ partes, nec sst ɔtingentes, nec nal̄es:
q̄o. Respd, quod n̄ ē eadē r̄o de illis partibus, ac de ente. siqui-
dē illæ partes ɔsiderantur existentes; ideo q̄ nequeunt abstra-
here a necessite, et ɔtingentia: q̄a, l. ɔtingentia, l. necessitas sst
ɔditiones existentis, et modū existendi afficiunt. Ens aūt, ut a nobis spec-
tat, abstrahit quoq. ab ipsa exista, et ɔquenter a ɔtingentia, et ne-
cessite.

Objicies 3º: admissa realite entis, quidpiā admitteretur pri-
us, et independens Deo; hoc n̄: q̄o. Respd, quod ens potest dici pri-
us Deo in signo r̄ali, seu r̄onis, quatenus ints ens, et Deū n̄
valet media illāō, unde dicere possumus: ē Deus, q̄o ē ens; n̄
ē versa. Non dicitur tn̄ prius in reali instanti, quasi possit exis-
tere sine Deo, nā hoc falsū ē, unde semper a Deo pendet; atq.
adeo summa Dei perfectio indemnis servatur. Non ē similis r̄ō
de qualite, quæ quamvis ē ex se potest sine hoc existere, et in-
dependens ab illo.

Objicies 4º: Ens transcendentale ɔstituit
reale p̄ habere, l. posse habere ēē extra suas caūs; sed Deus, cū sit a se
nullū gradū ɔtinet, qui sit, l. possit ēē extra suas caūs: q̄o.
Respd distinguendo maiā: extra suas caūs, negative, ɔdo; positive, nego.
habere, l. posse habere suum ēē extra caūs positivē præ se fert poti-
āā potā; l. exigā ad existendū extra suas caūs, et sic solū ɔstituit
ens creatū. Negative dicit solū merē n̄ repugnā ad existendū
extra suas caūs; et sic ɔvenit entā vnāē, et Deū sum ēē obiectū
ɔsideratū, et ɔstituit reale, quatenus ad existendū ordinatur, quin
tn̄ existā dicat ā caūa aliqua extrinseca productū; abstrahit
ab hac ipsa caūalite, quæ in sola creatura locū habet.

Instabis: go in Deo extaret aliquod prātȝ, cui n̄ repugnaret ēē creatȝ; hoc nequit dici; qā quidquid ē in Deo, ē a se: go. Respē disquendo ɔsequens: cui n̄ repugnaret ēē creatȝ ꝛȝ suȝ ēē obtivȝ, seu fiale, ɔdo; ꝛȝ suȝ ēē subtivȝ, nego. Unde quidquid ē in Deo subtive ē a se, n̄ vō quod ē obtive. Et si dicas, quod quidquid ē in Deo, ē, subtivȝ; dico oīa prāta in Deo heře suȝ ēē subtivȝ, sd etiā posse ɔsiderari ꝛȝ suȝ ēē obtivȝ.

Ex quo pēt, realitȝ entis ēē cōȝ univoce Deo, et creaturis; substę, et accidenti. Nā univocā ss ea, quorȝ nomen ē cōē, et rāō importata p̄ nomen ē eadȝ in univocatis. Sd cȝ realitas entis ita cōis ɔcipiat, ut abstrahens a suis modis, dicimus etiā, quod ens disquāt ex natā rei distione fiali modali imperfecta, et inadequata a rōnibus particularibus Dei, et creaturaȝ; ɔsequenȝ qd, Deȝ, et creaturȝ univocari in ɔceptu entis imperfecto, et inadequato.

Provāt 1ª pars ex Dr. in 1º dist. 8. q. 3. § ad argumenta ubi ait: quando intelligit aliqua realitas cȝ modo intrīnco suo ille ɔceptus n̄ ē ita simplr simplex, quin possit ɔcipi illa realitas absq modo illo; sd tunc ē ɔceptus imperfectus illius rei: potest etiā ɔcipi sub illo modo, et tunc ē ɔceptus perfectus illius rei::: Requirit igit distio int illud, a quo accipit ɔceptus cōis, et illud, a quo accipit ɔceptus proprius, n̄ ut distio realitis, et realitis, sd ut distio realitis, et modi proprij ejusdē... Ex quo bene infert, quod loquit Dr. de distione ex natā rei; n̄ enī dicit, quod requirat distio int cōē, et ɔcepȝ ejus, sd int illud, a quo accipit ɔceptus cōis, et illud, a quo accipit ɔceptus proprius: illa aūt, a quibus isti ɔceptus accipiunt a parte rei dari. Et cȝ quando realitas ɔcipit sine modo, ɔcipiat imperfecte, procedi[?] sio distio ejus a modo erit imperfecta, et inadequata.

Paulo infra prosequit D.ʳ: Ↄcedo, quod Ↄceptus ille cōis Deo, et creaturæ, ē̄ finitus, hoc ē, n̄ ē de se infinitus positivē, ita quod de se includat infinitē, qa si eēt infinitus, n̄ eēt cōis de se finito, et infinito; nec ē de se finitus positivē, ita quod de se includat finitē, qa tunc n̄ Ↄveniret infinito, sd ē de se indifferens ad finitū, et infinitū. Quod n̄ potest intelligi de distinctione per intū, cū dicat D.ʳ, quod Ↄceptus de se ē cōis, et de se indifferens, et quod ex se nec includit finitū, nec infinitū: gō ē aliqua distīō à parte rei inter ens, et modos finiti, et infiniti, n̄ adequata, qa n̄ ss fraliter adequate: Ergo &c.

Pt. 2ª pars: si ens n̄ distingueret à parte rei distinctione modali, et inadequata à modis illud Ↄtrahentibus ad Deū, et Creaturā, ens n̄ eēt rāō Ↄveniendi, et infinitas differendi; hoc ē falsū: gō M: quando aliqua ss oīno idē à parte rei n̄ ē rāō, cur unū tribuat alicui, et n̄ alteri: gō si ens, et infinitas ss oīno idē a parte rei, si ens ē cōe, etiā infinitas.

Pt aliti: si rāō entis n̄ eēt a parte rei dista ab inferioribus, eēt De[...]e, seu singularis: gō sine ficto Ↄciperet ut quid cōe, et indifferens. Cōā: quod ē de se singulare nullū fictū praestat a parte rei ad cōitē, et vlitē; qa nihil potest Ↄcipi cū ficto sub rōne sibi opposita; cōitas, seu vlitas opponit rei singulari. Tū: gō iste Ↄceptus, Deus ē ens, ē Ↄceptio rōnis, et obtū illius ē tale. Cōā: Ↄcipere ens aliti ac ē in se, ē ens rōnis facere, et obtū sic cognitū ē ens rōnis; sd quando intus praedicat de Deo, quod ē ens, Ↄcipit ens ut distū a finitē, et infinitē, et xa Ↄtrarios ita n̄ ē a parte rei: gō.

Objicies Ↄtra 2ā parā: si Deus, et creatura univocarent a pte rei in rōne entis, et n̄ in Ↄceptu perfecto, tunc Ↄvenirent, et differrent pēr eandem rōnē: hoc n̄: gō. Ans: Ↄvenirent in rōne entis; sd etiā differrent, qa differunt in infinitē, que intrinsecat eandē fraliter cū entis:

go. Tum: convenire in conceptu imperfecto est convenire per intum: go non conveniunt a parte rei. Ans: quando aliqua sunt idem fr. convenire in uno, et in alio est convenire per intum; ens, et infinitas sunt idem fr. et Deus, et Creatura conveniunt in ratione entis, et non in ratione infinitatis: go. Si dicas, quod ratio entis est independens ab intu dicta a finite, et infinite: contra: go ens adequate potest concipi sine finite, et infinite; qa ad hoc sufficit tali distio: go non univocantur &c.

R. negdo ans; quia ens, et infinitas non sunt omnino idem a parte rei neque distinguuntur ex natura rei imperfecta, et inadequata proporcionata suis entitatibus; ac proinde non conveniunt, et differunt per eandem rationem. Ad Tum nega ans, et distinguo majorem: quando aliqua sunt idem fr identitate excludente distionem fralem perfectam, et imperfectam, cedo; solum perfectam nego. Verum est, quod ens, et infinitas important unam fralitatem adequatam; sed ista ultra est possibilis in duas fralitates imperfectas, quarum una non est alia a parte rei: ideoque Deus, et Creatura conveniunt in uno adequate, et non in alio.

Objicies 2°: Tunc aliquis conceptus est adequate univocus respectu aliquorum, quando inest illis per ota sua praedicata essentialia; ita conceptus entis est respectu Dei, et Creaturae: go. Respondeo negdo M: quando inest illis per ota sua praedicata essentialia modo intrinseco, seu sua perfectione essentiali modificata, cedo; sine tali modo, et perfectione, nego.

Objicies 3°: Ex quo Deus, et Creatura univocantur adequate in conceptu entis, nulla sequitur imperfectio in Deo: go ita univocantur. Ans: ex quo ens, et infinitas distinguantur distione frali perfecta nulla est imperfectio in Deo; sed &c...: go. Respondere pt, quod ex tali distione, et univocatione perfecta probabiliter sequitur in Deo imperfectio compositionis metaphysicae. Sed admisso, quod non sequatur, negamus, talem distionem ibi esse possibilem; qa ens, et infinitas non dicunt fraliter aptitudinem fundamentalem frales perfectas, et adequatas, cum ipsae sint imperfectae, et inadequatae.

Objicies contra 1am. ptem: si conceptus entis eēt distinctus a pte rei a finite, et infinite, daretur in Deo compositio Metaphysica; hoc n̄: ergo. Pbr M: compositio Metaphysica resultat ex una fmalitate potentiali, et alia actuali; haec daretur in Deo, quia conceptus entis distinctus a pte rei ab infinite, ut fmalitas potentialis, et contrahibilis per infinitum: ergo. Respondeo negando M. et M. probationis distinguendo: compositio Metaphysica resultat ex una fmalitate modificata cum suo modo intrinseco rli, concedo; n̄ modificata, nego. Solutio est Doctoris in 1° d. 8. qu. 3a. ubi ait: conceptus habens differentiam aliquam ad quam n̄ pt conceptus generis eē indifferens ad finitum, l. infinitum, l. saltem n̄ finitum, et conceptus generis n̄ est cois ad infinitum: ergo quidquid dicitur coe de Deo, et creatura, ut conceptus entis n̄ pt gaudere rone generis./

Objicies 2°: si ens eet a pte rei distinctum ab infinite, nulla pratio abstracti, de abstracto in ultima abstractione valeret in Divinis; hoc est falsum apud Doctorem in 1° d. 8a. q. 4a. ubi ait: oppositum est in Deo, quia abstrahendo sapientiam a quocumque, quod est extra rationem sapientiae, et bonitatem similiter abstrahendo a quocumque, quod est extra ejus rationem fmalitatis: remanet utraque quidditas praecise sumpta fmaliter infinita, et ex quo infinitus est ratio identitatis eorum, facta tali abstractione, remanet ratio identitatis extremorum. Pbr M: quia tunc quodlibet praedicatum Divinum eē distinctum a pte rei ab infinite, et sine illa posset concipi: et consequenter sine rone identitatis: ergo.

Respondeo negando M: et litera contra dicenda quo ait: eē distinctum imperfecte, et inadequate posset concipi absque infinite, concedo; perfecte, nego. Ex litera Doctoris tantum colligitur n̄ dari distinctionem fmalem perfectam, et adequatam inter pradicata Divina, et infinitum; quia tunc infinitas eēt extra rationem fmalem cujuscumque praedicati: et n̄ valeret pratio abstracti de abstracto: quia in tali abstractione n̄ remanet ratio identitatis extremorum n̄ infinitate, quod n̄ sit distinctio ex natura rei imperfecta; quia cum tali distinctione stat, quod infinitas n̄ sit extra

fralẽ entis, et cujuscumque prati Divini; qa tali distinctio ñ exclu-
dit identitẽ fralẽ oppotẽ distioni frali adequatæ. Ex quo colligit,
quod quando Deus, et Creatura dicunt 1º distra in realite, intel-
ligit de realite perfecta, ñ de imperfecta. Sic constat ex Dño dicen-
te: Sceptus inquid (loquit de sceptu entis) ñ ẽ sceptus generis. Non
ā negat Dr., quod Deus, et Creatura conveniunt in realite trans-
cendentali entis.

Objicies denique: si ens distinguẽret a pte rei &c, daret in Deo aliquid prius, et eo independentius; hoc ñ: go. Mi. cstituz ẽ prius cstituto; ens ẽ cstitutiz Dei: go. Tum: tale ens ñ eet creatz, nec increatz, dependens, nec independens; hoc repugnat: go. Tum: totz, quod ẽ in Creatura eet intrinsce finitz, et participatz, in Deo ā infinitz, et imparticipatz; sd data cmẽ, hoc ñ verificaret: go.

Respl distinguendo Mi: daret aliquid prius in subsistendi coa, et in prando, cdo; in eendo, et in existendo, nego. Ad 2z negat mi: qa ut ait Dr., sceptus ille coīs Deo, et Creaturæ, nec ẽ de se finitus, nec infinitus. Ad aliud distinguo Mi: ẽ intrinsce finitus identice, et xa, cdo; fralit, subdistinguo: identite excludente distiõnz perfectz, et adequatz, cdo; imperfectz, et inadequatz, nego. Si ā contrariz inquiramus: an ille sceptus entis abstractus per intellus sit intrinsece infinitus, et independens? an finitus, et dependens? respondent, quod neuter: idz, et nos diximus.

~~~~~~

QUÆSTIO 3.a

Quid sit Unitas Entis realis? et quæ, l.ma ejus Divisio? ~~

Iisdem requisitis enti reali ejus unitz specialz contemplamur, an illas ẽ mera ... ão distiones, an vo aliquiõ potitz ab entis realis ... fralitz distz? ad quod dicimus cz N. Subt.
~~~~~~

Dico 4 Mphica q. 2ª et in 2º D. 1. q 8. Unitatem entis realis ee quid positivum. Probatur: ois negao est indistincta, et inseparabilis, quid positivum praesupponit, a quo derivetur; sed unitas entis realis negaonem dicit ab eo inseparabilem, et non indistinctam: ergo. Mir. per unitatem ens reale dicit in se se omnino indivisum, et a quolibet alio distinctum: ergo. Porro istud positivum non est ipse conceptus obiectivus, seu rao formalis entis, nam ens in se est rao solum essendi abrute, non autem essendi unum, l, plura, sed ad hoc abstrahit; et rao essendi reperitur tam in uno, quam in plura, cum et quae multa existant, ac unum.

Objicies 1º: Autor, et nos etiam non alia rone unitatem explanamus, nisi per carentiam divisionis. Tum: si unitas entis realis ee quid positivum, istud etiam ee unum, adeoque per aliud positivum, atque ita procederemus in infinitum. Deinde illud positivum ee quod reale, adeoque eet ens. Igitur unitas eet mera negao divisionis. Respondetur ad 1um, quod plura explanantur per negaonem ut spiritualitas, immortalitas, et similia; et tamen quid positivum dicunt. Ad 2um dico, quod illud positivum unitatis est rao formalis, qua ens reale dicit unum, et ideo indiget alio positivo, ut unum fiat: quia, quod est quo in uno genere, non indiget alio in eodem genere. Ad 3um per ea dictis distinctione formali, praeter Mphicam non ee ens reale, quia ex se non habent, nec habere possunt existentiam, sed potentias rei, et existunt rone rei.

Objicies 2º: plura prae se ferunt quid amplius quam unum: ut est evidens: ergo pluralitas quid positivum dicit, unitas vero quid negativum. Deinde pluralitas realis non est carentia, sed potius replicao: ergo unitas pluralitati adversa non erit, nisi carentia. Respondetur distinguendo pluralitatem 2um id, quod dicit pro materiali, et 2um illud, quod pro formali importat. Verum est, quod pluralitas, seu multitudinem pro materiali prae se ferat quid amplius, quam unum, nempe tot res, l, entitates, quae divisionem habent. At pro formali solam divisionem dicere, et unitatis carentiam.

Nunc ad dicimus cum Scotistis, lz entis divisionem esse in Quantum, et non quantum: ubi quantitatis nomine non ipsa rei integritas intelliguntur, sive perfectionem entivam, sed perfectionem velut accidentariam, quam unum alteri praestat. Sed haec divisio, non univoca, sed aequivoca est. Etenim entia non quanta, ut sunt Singularitates, et personalitates, non sunt per se vera entia, nec res, si illa propria notione consideraverit; etenim ens, et res idem omnino significant. Nec enim entia non quanta quaelibet habent perfectionem entivam, quae in eorum conceptu obiectivo consistit, unde non sunt merae negationes, sed quid potius positivum; non tamen habent perfectionem accidentariam, quae quantitatis virtutis appellatur: et cum aequalitas, et inaequalitas ab hac desumatur, dicunt Scotistae, quod nec sint aequales, nec inaequales, quia nec dicunt perfectionem, nec imperfectionem quantificativam.

DISPUTATIO 2.ª

De principijs Entis.

QUAESTIO UNICA.

Quodnam sit primum certae cognitionis principium?

Principium dupliciter potest considerari, aut in essendo, aut cognoscendo: illud est, quo aliquid fit; illud, quo aliquid cognoscitur: quare ita ait Philosophus lib. 3. Met. c. 1. omnibus principiis commune est, esse illud, unde aliquid aut est, aut fit, aut cognoscitur. Cum autem ipsum ens, ut abstrahit ab omnibus rebus conceptum habeat simplicem; ideo Scotus q. 3. Prologi optime notat, entis, in quantum est, nulla esse principia essendi. Hoc non obstante affirmat Doctor quod ens habet principia cognoscendi, quibus generatim manifestari possunt, et dirigi demonstrationes illae, quae circa ens ipsum instituuntur.

Primum igitur certae cognitionis principium est illud, quod excedit inter alios certitudine, evidentia, firmitate, et officio, adeo ut ex eo caetera profluant, illud ex nullo: quod si unum ex his caret, et ex eo caetera profluant, illud ex nullo: quod si unum ex his careat, ceteribus deficiat ei, et ipsum deficit. Et cum duplex sit demonstratio, sit,

Redarguitiva, et ostensiva; hinc de utraque prius quærimus. Iam diximus 2a Log. parte q. 1. quod Cartesius hoc prius statuit: Ego cogito: ergo sum. Alij Recentiores sic illud explant: quidquid in idea clara, et distincta rei alicujus comprehenditur, id de ea re certissime potest affirmari.

Quare dicimus, neque illud cartesij neque recentiorum; sed tantum celebre illud axioma: Impossibile est idem simul esse, et non esse. Rite constituit tum prius cogerendi in genere demonstrationis redarguitivæ. Pb. 1a pars: tum cognitionis certæ, prius dicit intencionalem connexione cum alijs verum cognitionibus; sed illud cartesii non est ita: ergo. Mir patet, quia talis cognexio non demonstrat: immo cum judicia nostra per sepe exerceantur circa utilia, et illud effatum sit parlare, et contingens, talis cognexio haberi non potest. Tunc: illud cartesij: Ego cogito, ergo sum, est propositio complexa, nec vim habet illationis, et veritatis: nisi ab hac altera propositione: quidquid cogitat, existit, aut operari sequitur ad esse. Igitur potius una ex istis, quam illud deveret dici tum cognitionis prius.

Respondent cartesiani, effatum illud esse verissime contingente, si disjunctum accipiatur, non vero si copulative. Sed contra: tum certæ cognitionis prius devet esse natum absolute, alioquin alio indigeret prio, et sic non esset tum: ergo si illud cartesii non est verum nisi copulative, erit natum tantummodo conditionale, nempe, ex supositione, quod ego cogitem, existam. Inse enim ratiocinationem includat, adeo ut Cartesius ipse pte. 1a priorum fateatur, dictum illud presupponere notionem hanc: qui cogitat, existit. Et quamvis certæ cognitionis prius sit extrinsecum, tamen cognexionem devet habere cum alijs veritatibus: hec autem non convenit illi effato, ut in solutione argumentorum apparebit.

Probatur 2a pars: qui dicta principia, ut cogerendi prius constituunt, manifesta ludunt principij petitione: ergo. Ans: prius cognitionis est regula, cujus ope licet dicernere, quæ sit vera, vel falsa cognitio; atqui Recentiores, inquirentibus nobis ejusmodi regulam, respondent per illud idem de quo est quæstio, et pro qua

certa regula petimus: ergo. Si dicant, ideas veras ex sese dicari. Respondemus, ut in q. 1a. 2æ Logicæ ptē, quod sæpe fallimur etiā in hijs, quæ videt nobis clare, et dīte percipere.

Probat 3a pars: vis demonstraonis redarguitivæ in eo sita ē, ut traviū sentientes ad impossibilia deducat; sd nihil magis impossibile, quā si duplex illud 2trariū, simul ēē, et ñ ēē, cogar aliquis fateri: ergo totū robur demonstraonis redarguitivæ, resolvitur in hoc pcipiū: Impossibile ē, idē simul ēē, et ñ ēē. In genere ā demonstraonis ostensivæ, ñ satis apta regula apparet hæc: quia ñ explicat quid sit res, sd solū quid ñ sit. Nihilominus absolute appellari debet tūm pcipiū, quia quæ ad genus ostensivū pertinent, ā demonstraone redarguitiva probari possunt vi prædicti pcij. Unde in genere demonstraonis ostensivæ, seu a priori, ut dicunt, pcipiū certæ cognionis 2stitui ñ potest; sd solū a posteriori intima rerū pdata possumus cognoscere ex illarū intima proprietate per effūs elucescente.

Objicies 1o. 2tra 1a ptē: illud ē certæ cognionis pcipiū, quo sapmi viri usi sū ad veritates 2probandas; sd S. Agust. usus ē eo Cartesij pacto: Ego cogito &c: ergo. Mīr: Sa[illegible] Dr. lib 2. de libero arbitrio c. 3. ut exordiū de oībus dubitantē in veri agnionē duceret, ait: Prius abs te quæro...., utrū tu ipse sis: an tu fortasse metuis, ne in hac interrogaone fallaris, cū utiqꝫ si ñ ēēs, falli oīno ñ posses &. Similia ait: lib 11. de Civ. Dei c. 26.

Respd. disgdo Mr: illud &c., quo sapmi viri usi sū per modū exordij, nego; per modū axiomatis, 2do. S. Agust. usus ē illo Cartesij per modū exordij; ñ per modū axiomatis, ut 2stat ex ipsis verbis: Prius abs te quæro, ut de manifestissimis capiamus exordiū &c. Non ā semper oportet uti exordio illo ad matū dis putaonis exorendæ; nā ipse Agust. Ep. 3. ad Nebridiū, disputaonē suā ita exorditur: Unde 2stamus? ex anima, et corpore.

Aliis in locis August. ñ axioma, ñ regulã proponit, sed notiã illã certã adstruit contra Academicos, nimirũ cogitationis existere.

Objicies 2°: ex illo effato: ego cogito &c. per seriẽ cogitationũ sibi succedentiũ in notiã aliũ veritatũ ducimur: ergo. Ans. pt a Cartesianis: ex mea exista ducor in notiã existẽ Dei, nã si ñ extaret Deus, nec ego eẽm. Ex Dei exista cprobat veras ẽẽ ideas mentis nrã, alioquin Deus auctor eẽt falsitis. Ex ideis nris alias exinde res cognoscimus: ergo. Respd. nego Ans., et disdo 2ã ptẽ 2i: ex mea exista ducor in notiã existẽ Dei, quatenus ex effu cãm colligo, cdo; per modũ prĩi, nego. Nec cognitio existẽ het nariã cnexionẽ cũ notia essẽ rerũ, ut manifestũ ẽ: nec sufficit certudo, ut effatũ aliquod dicat ut certẽ cognionis prĩi; nã et hoc axioma indeiciũ ẽ: oẽ totũ ẽ majus sua pte: et tn ñ ẽ certẽ cognionis prĩi; qa ñ het illã internecionalẽ cnexionẽ, quã diximus ad hoc requiri.

Objicies contra 2ã ptẽ: idẽ prĩũ certẽ cognionis, quod certissimũ, et evidentissimũ ẽ: qd per aliud ñ probat, et per qd cetera possunt demonstrari; sed tale ẽ illa ppo: quidquid in idea &c: ergo. Mir: ois certudo, et evidentia, quã de essẽ rerũ hamus, ideis claris, et dtis nitat: ergo. De inde nullũ prĩũ potest asignari prius illa; et illius ope demonstrat veritas hujus prĩi: impoble ẽ &c: ergo. Respd. nego utramque mirẽ: certi parea ppoẽ ñ possunt demonstrari alia prĩa, immo res ẽ nerro se het, nã aeternis idea eẽndi excludit ideã ñ eẽndi, qm pt idẽ simul ẽẽ, et ñ ẽẽ. Peripateticũ ã prĩũ ex tãis notũ ẽ, ut alia gnalia prĩa. sed ñ inde cstat certudo gnaliũ istorũ prĩorũ, nisi qa cpertũ ẽ, mentẽ nrã ñ posse simul assentiri duobus ctradictoriis.

Objicies contra 3ã: prĩũ illud: impoble ẽ &c. probat per aliud: ergo. Ans.: hoc prĩi: quodlibet ẽ, t ñ ẽ,

ē legitima rāo a priori impossibilitis simul essendi et n̄ essendi. Tūm: illud prīum constat multis tīis n̄ ex se notis, atque inductione indiget ex sensibus fallacibus ducta: ergo. Tum denique: prīum illud: Impossibile ē &c. ē negativum; sed negatio supponit affirmationem, in qua fundetur: ergo tale prīum supponit aliud. Immo ideo a priori res nequit simul ēē, et n̄ ēē, quia ōīs res naturā ē una determinate: ergo rem n̄ posse ēē, et n̄ ēē simul, pendet a hoc prīo: Oē ens ē unum.

Respō negando utrumque ans. Nam evidens ratio ē impossibilitas duorum contradictoriorum, quia necessitas disjunctiva ipsorum, qua dicitur alterutrum eorum contingere ī rebus. Hinc res ē inter se habent; potius enim: ideo quodlibet ē, t n̄ ē, quia repugnat, idem simul ēē, et n̄ ēē. Ad 2um dico, quod tīi illud prīum componentes facile intelliguntur sola apprehensione: atque percepti tīis, notissimum ē, nec inductione indiget, nisi velis homo deservire, ut specialiter applicet rebus particularibus, aut altius memoriae mandet. Ad 3um dico, prīum illud, cum sit ex genere negantium presupponere tīos, ex quibus componitur. Sed ex hoc n̄ sequitur presupponere aliud prīum, quia prīum debet ēē regula firma, et evidens ex qua caetera deduci possint: cujusmodi n̄ sunt tīi ipsi, nec abstracta illa ppo, quae nostrum modum dicitur praecedere. In genere enim demonstrationis redarguitivae, per quod ōīa probari possunt per negativum illud prīum: probari etiam potest illud: Oē ens ē unum; quoniam n̄ potest idem ēē, et n̄ ēē.

DISPUTATIO 3ª.

De Essentia Entis Creati.

QUAESTIO PRIMA

An essentiae rerum creaturarum immutabiles sint?

Plures fuerunt de hac re inter Philosophos sententiae, Cartesius,

ut ait Gassendus, quamvis Dei voluntate immutabiles ee statuat, ex se tn mutabiles tenet, qa sicut Deus mutat exitas, ita de essis iudicat. Henricus de Gandavo, ut refert N. Subl. Dr. illis attribuit ab eterno ee reale actuale, ut lict nulla res creata extiterit in rerum nate, esse tn earu aliquod ee habuerint reale, et actuale, quod ad esse oinio pertineret, atque fontu eet relaonis ad Deu cogcentē. Aliis sentijs omissis:

Dicimus, essas reru creataru ee oino immutabiles, n tn habere in eternitate aliqd ee reale, et actuale esse. Pt 1a pars: si Deus posset essas reru mutare, et falsa reddere 1a pria p se nota, posset etia Sinderesis pria destruere, et falsu reddere priu illud: Impobile ē Ttc; Sd hoc ē absurdu: qo. Mir pt; nq tunc nulla extaret lex nate, que actiones aliquas p se, et ex suis intrinsecis males ee manifestaret: tu nihil eet impobile, nec pluralitas Deoru. Potuisset etia Deus falsa reddere ea pria Cartesij: quidquid claré Ttc, et alia multa inconvenientia.

Pt 2a pars: Pobilis ē vera creao, et anihilao, sd si esse reru ab eterno herent aliqd ee reale, et actuale, nulla res fieri posset ex nihilo, qd requirit ad creaoe; ad nihilu posset redigi, ut requirit anihilao, nq semper illud ee reale, et actuale preextitisset creaoni, et pmaneret post alihione: qo. Tu Deus ab eterno cogvit reru creataru exita, atque de hac ipsa reru pones enunciari quevit; et tn exita n habuit ab eterno aliqd ee reale, et actuale: qo ide dicendu erit De essa.

Adversus 1a pte obijciunt multis Auctorit. SS. PP. St, S. August, qui in multis locis ait, Deu oia posse, etia impobilia. Ide videnr alij P.P. affirmare. Ad qd respodemus, verissimu ee illud coe effatu, Deu n posse impobilia, et hoc solo privari Deu, infecta facere, que facta st. Hoc docuit S. August. lib. 26. ctra Faustu c. 5. Et c. 1o De Simbolo, ubi ait: Multa n potest Deus, et omnipotens ē; et ideo oipotens ē, qa ista n pt. Ista impobilia

ñ oritur ex Deo, sed ex contradictione, quam includunt, ex sese repugnant.

Objicies contra 2a: Deus ab æterno cognovit res creatas quoad prædicata earum essentialia; sed ad hoc requiritur, ut habeant relationem ad Deum cognoscentem: ergo in æternitate habent aliquid esse reale, et actuale. Respondeo concedendo majorem, et negando minorem. Etenim Deus ab æterno cognovit omnia in se ipso, seu in sua Divina essentia, quæ est objectum motivum, et primarium Divini intellectus, et quæ omnia repræsentat. Creaturæ vero tantum sunt objectum terminativum. Quare Deus cognovit prædicata, quæ eis possunt convenire, non quæ actu eis in æternitate conveniant. Alia argumenta, et solutiones in Auctores videre.

QUÆSTIO 2a.

Quid sit, et unde oriatur Posibilitas Creaturarum?

Ad intelligentiam quæstionis notare oportet, duplicem esse posibilitatem creaturarum: logicam unam, objectivam alteram. 1a importat rem ipsam ex se posse esse, seu non repugnare: atque hoc cognosci a Divino intellectu conferente invicem extrema. De hac ait Subtilis Doctor in 1o. D. 2. q. 7. importare modum compositionis factum ab intellectu: et notare non repugnantiam extremorum: de quibus dicit Philosophus lib. 5. Metaphisicæ. Illud est posibile, cujus contrarium non est de necessitate verum. 2a dicitur contineri in virtute agentis rem, posseque ab illo effici. Ista 2a posibilitas, quæ proxima dicitur, logicam, quæ remota est, naturaliter præsupponit. Pro cujus resolutione::::

Sit conclusio: Posibilitas objectiva creaturarum oritur a Divina omnipotentia; logica vero intrinsece a prædicatis essentialibus ipsarum creaturarum, extrinsece vero a Divino intellectu. Sic videntur conciliari variæ quoad hanc materiam opiniones.

Probatur 1a. pars: Posibilitas objectiva nil aliud dicit, nisi rem a sua causa posse produci; sed Divina omnipotentia est causa a qua omnes creaturæ produci possunt: ergo. Probatur 2a. pars: Si posibilitas logica a Divina

virtute oriret, et ñ ab ipsis creaturis; impobilitas etiã a Deo originẽ haberet; hoc nequit dici: nã tũ quippiã ẽt impobile, qa Deus ñ posset illud efficere, quod ẽ ɔtrario accidit: gō. Pꝛ 3a. pars: Pobilitas Logã ñ potest intelligi pfecta, nisi extrã invicẽ ɔferant. ut eorũ ɔparaõne appareat, quid enunciari posset; sd ista ɔparaõ solũ ad Dinũ intũ ptinet, qui ẽ tũ intelligibile: gō

Objicies ɔtra 2ã ptẽ: res ñ possunt cogci a Deo, ut pobiles, nisi qa Deus potest illas producere; sd hoc ẽ lã earũ pobilitẽ Logã, seu ñ repugnã a Dinã oīdi volunte: gō. Respꝫ diḡdo maẽ: pobilitẽ obtiuã, ɔdo; Logã, nego. ɔtra: sd res ñ possunt cogcãr a Deo ut pobiles Logice, nisi qa ꝗte: gō. Mĩ: si Deus ñ posset illas producere, illas, ut pobiles Logice, ñ cogceret: gō. Respꝫ negdo subtũ, et pbaõnẽ. Etenĩ, ut ꝑã diximus, pobilitas Logã, quæ in ñ repugnatiõẽ ɔsistit, præsupponit ad obtiuã, quæ ẽ pota ad produci, seu extrã caũs poni. Igĩ potius possunt produci, qa tũ ñ repugnant, qm ẽ ɔtra. Ex hoc tñ sequit, quod Dinã oipotã ñ pendeat a creaturis, qa licet oẽs creaturæ essẽt impobiles, Deus tñ oipotens est.

Objicies ɔtra 3ã ptẽ: obtũ sciẽ speculativẽ ñ fit p illã; sd sciã, qua Deus cogcit ab æterno creaturas pobiles, ẽ speculaiuã: gō Dinus intus p suã sciã ñ tribuit creaturis eẽ pobilẽ. Respꝫ diḡdo maẽ: obtũ 1arũ matiũ sciẽ, ñ fit per illã, ɔdo; 2arũ, et 3atiũ, nego. Et si instent, qod sciã speculaiuã qualis ẽ, qua Deus cogcit pobilia, ut ait Dr. in 1o. D. 36. nec obtũ 2ariũ facit, qa hoc ad practicã ptinet: Dico, quod sciã speculaiuã ñ facit obtũ rãl ad extra, bene vo intentionaliẽ. Et qdo Dr. ait, quod illa sciã Dei ẽ speculaiuã, et ñ practica, loquit de praxi propria, prout dicit viẽ dirigendi ad bonũ moris. Si ad hæc instarent, quod sicut Dinus intus ñ impobilia, nec pobilia ẽtt. Respõdeo, maximũ discrimẽ intercedere, st, quod ad pobilitẽ requirit, reẽ ex se ñ repugnare, et a Deo pcipi ad instar unius naẽ; in cogcione impobilis neutrũ intercedit.

Objicies 2: creaturæ ab æterno, l, habent eẽ pobile, l,

n̄ ex se ipsis? Si tū, gō n̄ hent illud a Dīno intu. Qui nequit dici; alioquin impobilia pobilia fierent: gō. Respd negdo marę; qa Creaturæ ex se necss̄ pobiles, nec impobiles, sd ab utroqz prescindunt. Et qualibi dicat, qd int duo ɔtratoriā n̄ dat mediū, hoc ē verū quando sst veræ ɔtradicentia; predicta aū n̄ veræ sst ɔtradicentia ob interpotū illud syncategorema ex se ipsis. Atm̄ illarū prata essalia ita invicē se hent, ut Deus intelligere queat, ea ex se n̄ repugnare; atqe ita ɔpleta pobilitas Loga heat. Nec ex hoc sequit, quod sicut pobilitas obtiva totalis a Deo ē, ita Loga: qa cū obtiva n̄ sit tā sd Logā presupponat; ideo impobilitas rao in Logā refundi deveat. Rao aū impobilitis Logē, quæ ē tā, in solā illius caā refundi devet. Ac proinde si solus Deus eet illius caā, in Deū refunderet, quod quidē eet impfectio.

QUÆSTIO 3.ª

Quomodo Distinguant Essentia, et Existentia?

Exista ē rao, qua quidpiā fi ɔstuit extra suas caās, et in actu. Thoṁę putarūt, eā ēe accidens nā distū ab essa rei. Alij solā distionē rōnis int ea admittunt. Nos aū cū Scotis dicimus, existā rerū creatarū, n̄ nā, sd fi ab illarū essa distingui. Ita Scotus in 1. D. 36.

Pt 1a pars: ubi n̄ ē aliquod signū distionis realis, n̄ ē talis distio; sd int essā, et existā ē: gō. Miā: n̄ separao actualis, nec potalis, nec proportionalis: gō. Ans pēt; qa lēt exista possit desinere ēe, n tm̄ separari, nā separao dat int extrā actualia.

Pt 2a pars: int essā, et existā ē aliquod prata ɔtratoria; qa essā ptinet ad rei notā, n̄ vo existā: adhæmo gō ɔtradionē tollendā fateri oportet dari distionē fralē, et n̄ rōnis. Ac quanta in Auctoribus videre.

Hic solet inquiri, an sint possibiles plures spes equales in pfectione essali? Ad quod ē advertendū, quod duplex ē equalitas, Geometrica una, Arismetica altera. 1a dat quando aliqua res in suo genere, l. spe tantā hēt pfectionē, qtā alia in sua. 2a ē, qdo nulla hāita rōne pfectionis, qm hec, et illa res requirit in suo ordine; tanta pfectio ē in una, qtā in altera absolute loquendo. De hac ē questio; nā de 1a certū ē, quod tanta pt ēē pfectio unius rei in sua spe, qm alterius in sua, proporne servata. Sic equus ē tā pfectus in sua spē, ac hō in sua. Ad quod

Dicimus, nec de pota Dei absoluta posse dari plures spes equales in pfectione essali. Rō ē, qa xa Phm 5. Met. text. 2o. omis relao similitudinis, equalitatis, et identitatis fundatur in unitate; sd int ea, que ss spefice dista, repugnat unitas essalis: ga. Dicunt 9trarij, qd que ss spefice dista, lct n rcant unitē essalē, hent tn unitē tantitē. Sd 9tra: distas essalis repugnat cū unitē frali, seu tantitia, qa distin essalis ē prior tali unite, et Phs ait, quod cū unite prioris stare pt pluralitas posterioris, n aū ē 9tra.

QUAESTIO 4a.

Quodnā sit Priium individuasionis.

Non loquimur in presenti de pcio extrinco, quod ē ipse Deus; sd de intrinco, et frali, a quo hēt natā coīs reddi fr singularis, et individua mephice. Circa quod plures ss sentē. Alij dicunt, natā p suā existā ee individuā. Alij matā tā; alij frā substalē; alis quantitē; alij colectionē accidentiū pro pcio individuaonis assumunt. 9tra quos

Dicimus cū Scotis, tale pcīū in creaturis n eē aliud, qm pactū mer.. fr distū ab ipsa essā rei, quod vocat

differentia individualis hecceitas, seu singularitas. Ita Scotus in 2º. D. 3. q. 6. et alibi. Pr: principium individuationis est illud, ad quod sequitur unitas numerica; sed hec sequitur ad differentiam individualem: ergo. Minor: unitas numerica sequitur ad illud, quod naturam ultimate determinat, et reddit indivisibilem in alia inferiora; sed hoc est differentia individualis etc: ergo.

Objicies 1º: talis differentia, hecceitas, l. singularitas, aut est substantia, aut accidens, aut nihil; ultimum nequit dici, tum, aut duum coincidit cum aliis opinionibus: ergo. Respondetur, quod est substantia, l. accidens non, formaliter vero ab utroque praescindit.

Objicies 2º: Sequeretur dari in composito Physico hecceitas materiae, formae, et compositi. Respondetur concedo sequelam; quia sicut in composito dantur dua individua incompleta physica, ex quibus unum individuum completum resultat idem valet dici de hecceitatibus. Replicabis: tot essent singularitates, quot formalitates in qualibet re. Affirmative respondent aliqui; sed melius respondetur negative; quia hecceitas, seu singularitas ita se habet ad naturam specificam, sicut ista ad genericam: sed specifica, v. gr. rationalitas non multiplicatur ad multiplicationem animalis etc: ergo.

Objicies 3º: ex Philosopho 3º Physicorum: actus singularis potentiam supponit singularem: ergo singularitas naturam supponit singularem. Item ex N. Doctore Quodlib. 2. quod convenit uni individuo, et repugnat alteri ejusdem speciei, supponit eorum distinctionem; sed Petreitas convenit Petro, et repugnat Paulo: ergo. Respondetur explanando Antecedens: actus Physicus concedo, materialiter, nego, si formaliter intelligatur, sive praesertim formaliter, concedo. Et explico Doctorem: quod convenit uno individuo per constitutionem, concedo, ut ratio constitutiva illius, nego. Hinc colligitur, quod quando Philosophus tribuit materiae, rationem individuationis, per materiam intelligit ipsam singularitatem, quae materia totius appellatur. Colligitur etiam cum N. Doctore in 1. D. 3. q. unica, dari conceptum hecceitatis etc. sic.

Quæstio 5ae.

Quid sit Subsistentia Rerum Creatarum?

Subsistentia esse ultimum rei complementum, fatentur omnes, qui ea cognoverunt. Sed est advertendum, quod illud, quod Græce hipostasis dicitur, Latine est subsistentia, suppositalitas, et personalitas; et hæc tria solum ratione differunt, nam eadem ratio connotans naturam intellectualem, dicitur personalitas, connotans naturam inanimatam, vocatur subsistentia, et connotans naturam animatam non rationalem, suppositalitas nominatur. Unde quod in homine constituit personam, in equo facit suppositum, et in lapide subsistentem; quare hæc tria se habent ut superius, et inferius. Valet enim: est persona: ergo suppositum, et subsistens; non e contra.

Sic ergo a N. Doctore in 1. D. 3 q. un. desfinitur persona: est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia. Sed est notandum, quod incommunicabilitas est multiplex. 1º per modum inhesionis, sic substantia est incommunicabilis, quia ratione perfectionis nequit inhærere. 2º per modum formæ, partis, hæc convenit composito Physico ultimo completo, quia est inordinabile ad componendum aliud compositum. 3º ut quod, et hæc convenit naturæ singulari, quæ licet communicatur ut quo, seu per modum formæ, totius, non tamen ut quod. Personalitas ergo creata non dicitur fieri incommunicabilem ut quod, quamvis illam præsupponat, sed ut quo, et istam non potentialem, vel aptitudinalem, sed actualem. Utrum ergo personalitas, vel substantia importet rationem negationem, vel quid positivum non convenit omnium, etiam Scotarum sensus. Sed pro nostra resolutione

Sit conclusio: Personalitas creata dicit rationem quid positivum. Probatur scotico fundamento: nulla negatio est De se incommunicabilis, quia cum non est de se una, neque indivisibilis aliqua indivisione, sic non est de se hæc, et incommunicabilis, sed tantum per affirmationem, (id est per rationem positivam) cui 1º repugnat dividi: ergo. Hoc est Doctoris in 1º D. 8. q. 9. conclusio sequitur, quia personalitas dicit negationem. Probatur aliter: Natura per personalitatem reddit incommunicabilis ut quo; sed ad hoc requiritur, quod dicat quid positivum: ergo. Minor: eo modo, quo aliquid est proxime potens ad aliud, non reddit impotens ad illud, nisi per aliquid positivum superadditum, ut

pēt in matā respectu fraxis; sd vtc: go. Tiz: nullus ens, potiūs pt dependere essalit ab aliqua negaone; sd vtc: go.

Objicies 1º: Personalitas dicit incoicabilis existas: go consistit in negaone. Respd distgdo conquenga stat in negaone 1ario, cedo 2ario, nego. Replicabis: incoicabile potis in defione prone, ñ requirit naño quid potiūs supadditus nate singulari: go. Ans: illud incoicabile est separabile a nata singulari; sd qdo negao est separabilis a subto ñ requirit naño aliquod potiūs supadditus: go. Respd distgdo mins: si illa negao sit tantus coicaonis actualis, cedo; actualis, et aptiñalis proxime, nego. Quambis supra diximus, quod pronalitas dicit incoicabilitas, ñ potalas, l, aptiñalas, sd actualas; sensus est quod ñ in 1º solus consistat, sd quod utrumque importet: ideoque nequit intelligi ista incoicabilitas aptiñalis proxime absque potiūa.

Alia argumenta solvetis, si provaones nras percipiatis.

~~~~~~
~~~~~~

Pars 2.a Metaphysicæ, sive Pneumatologia.

Disputatio Prima.

De Deo, et ejus Perfectionibus.

Quæstio Prima.

An ratio naturalis ostendat Deum existere?

Cum in hac nobiliori, principaliorique Metaphysicæ parte, quæ de spiritibus agit, occurrat 1.o de existentia Dei disserendum, eam adversus Atheos evidenti rationis naturalis lumine propugnare intendimus: nam ex ipsis rebus creatis sensibilibus Dei existentia demonstratur, si ipsum spectemus in ratione primæ causæ, entis independentis, a se, et infiniti. Ideo dicitur in lib. Sapientiæ, c. 13: A magnitudine speciei et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri; et in Epist. ad Romanos c. 1: Invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.

Nec obstat, quod existentia Dei in Sacr. Scrip. credenda proponatur; nam, ut ait N. Subl. D.r in 1.o D. 2.a q. 3.a, utile admodum fuit per viam auctoritatis existentiam Dei tradi communiter, tum propter communitatis negligentiam in veritate acquirenda, tum propter naturæ infirmitatem; et denique, ut sapienter animadvertit S. August. lib. 18. de civ. Dei c. 41, propter errores, quibus naturalis demonstratio obnoxia est. Quare cum illi, qui demonstratione disserunt, veritatibus suis multa falsa permiscent, tutior via ad firmandum [illegible] assensum est Divina auctoritas, quæ nec fallere, nec falli potest. Unde et si nos naturali demonstratione certo, et evidenter Dei existentiam assequamur, non inde

nullit meritum fidei nrae, nam semper pium tenemus affectum credendi, etiam si rao n eet.

Et cum Dei exista oium gentium confessione firmetur, nuis tn temporibus plerique existunt, de quibus, ut ait S. August., videtur praedixise Profeta: Dixit stultus in corde suo n e Deus. Nam lct difficile sit, hoc fieri vere Atheum speculative, quatenus nullum ee Deum affirmet; tn plures sunt, qui practice Athei appellantur, qa ita perdite vivunt, ac si Deus n existeret. Quare.....

Dicimus, Dei existam rone naturali demonstrari. Pb.: experientia compertum e, res creatas existere, hasque contingentes ee; sed hoc demonstrat Dei existam: ergo. Mir.: quelibet res creata pt existere, et n existere; sed si oes res create n existerent, creature a se ipsis effici n possent, qa cum nihil sit prius se ipso, nihil pt se ipsum producere: ergo aliquid n creatum, n contingens admittendum e, a quo creature efficiantur.

Idem proponit N. Subl. Dr. in 1a. p. 2a. q. 2a. sic: quecumque videmus causantur, et quidem ab alio. Vel ergo in causis e admittendus processus infinitus, l. Deum existere fatendum e. Atqui n e concedendum, nec in causis per se ordinatis, nec in causis ordinatis per accidens. N in pmis, qa cum earum invicem sit dependentia essentialis, daretur infinitum in actu, nam infinite cause concurrerent ad quoscumque effectus producendos. Non in 2is, qa illa universitas causarum e contingens, ac proinde ab altero. Alia rao probativa demittitur ex propria conscientia cuiuscumque hois, et si Barbari et Gentiles; nam dum aliquid crimen contra legem naturalem comittit, quamvis in abscondito, et quin ab aliqua creatura videatur, semper remorsus conscientie sentit, et timorem. Quem enim timet, nisi Deum, qui scrutator e cordium, et Judex supremus creaturarum: ergo.

Objic. 1o: creaturarum contingentia demonstrat existam Dei: ergo. Prs: stante contingentia creaturarum non stat necessitas entis summi, et a se; ergo. Prs: et si oes creature seorsum considerate, contingentes sint, n sequitur,

totam creaturarum collectionem contingentem esse: ergo. Ans: contingentia creaturarum compo: ni pt cum necessitate cujuspiam creaturae ex tota colleone. quia ista necessitas pt concipi velut indeterminata, et hipotetica, non ut absoluta, et determinata, cujusmodi est necessitas entis summi. Sic posset Atheus dicere, creaturam aliquam esse necessariam, hipotesi quod omnes alii defficiant: non tamen hanc determinatam, sed hanc, vel illam. Quo= modo navis aliqua ex colleone omnium necessaria est ad iter per mare faciendum, non aliqua determinata, sed haec, vel illa. Confirmatur ex eo, quod licet omnia peccata venialia sint homini libera, et possit singula vitare, tamen sine speciali Dei privilegio, non pt homo in hac mortali vita omnia peccata venialia vitare: ut ait Tridentinus Ses. 6. Can. 23. adeoque aliquod peccatum veniale indeterminatum est necessarium, licet singula sint contingentia.

Respondeo, quod ratiocinatio a distributiva in collectivum vim certam obtinet in praedictis essentialibus, et cum quaelibet creatura ex sua notioni formali exclu= dat necessitatem existendi, et contingentia in creaturis ad earum esse intrinsecum pertineat; ideo colligimus, quamlibet creaturam, et totam colleonem creaturarum contingentem esse, nullamque ex illis reddi posse quocunque modo necessariam ex vi colleonis, aut ex ratione aliqua a creaturis contingentibus petita. Nec tenet paritas de navi, quia ista necessitas, vel contingentia non respicit naturam navis, sed ad extrinsecum ordinatur. Similiter necessitas alicujus peccati venialis non est simpliciter, ut docent Theo: logi, nec oritur ab intrinseco ipsius peccati, sed tantum est moralis, quae oritur ab extrinseco, nempe a natura infirmitate.

Objicies 2°: ex contingentia singularum crea: turarum non colligitur contingentia omnium collective sumptarum: ergo. Ans: non valet ista argumentatio: hic homo non pt gigni ab alio homine, ita ille, et ille: ergo tota hominum collec: tio gigni pt ab altero homine extra collectionem ipsam. Similiter non valet ista: hic homo elevare pt hoc pondus decem librarum, illud etiam, et illud: ergo elevare potest omnia simul decem librarum pondera. Non valet etiam dicere: extat hic, et ille homo: ergo extat summus homo. Igitur nec valet: extat hoc, et illud bonum crea= tum: ergo existit summum bonum. Confirmatur: creaturae sunt contingentes, et Deus ens necessarium; sed inter contingens, et necessarium nulla est connexio: ergo ex rerum contingentium existentia non infertur existentia entis necessarii. Aliter: si enim quaelibet creatura ex sua ratione formali pt non existere, ita etiam pt omnis [illegible]. Et

hoc ñ lcẽ inferre totã simul creaturarũ colleõnẽ existere: ergo nec possu=
mus supponere totã simul creaturarũ colleõnẽ ñ existere. Par enĩ hã=
venda ẽ rão.

Respõ disparẽ ee rõnẽ de nrã argumtãõne, ac de expõtis. Vt
enĩ manet dictũ. Vasinão a distributivo ad collectivũ vĩ sua obtinet so=
lũ in prates essalibus: quomodo se hẽt creaturarũ ɔtinga. At hõ ex
sua rõne, pali ñ potexit produci ab altero hoẽ. Quod de ponderũ elevaõne dic=
tũ ẽ, ptinet ad quantẽ virtẽs. Ad aliud etiã ẽ disparitas. Si enĩ ñ existeret
summũ bonũ, nihil hexẽt, a quo caũi possent alia bona ɔtingentia. Quã=
bis ãũ ñ existeret summus hõ, semp produci possent alij hoẽs, ñ ã cãa ali=
qua univoca, sd equivoca, st ã Deo. Ad aliud dico, quod duplex ẽ pro=
portio, nempe, entiva, et obtiva. 1ma notat similitũnẽ pratoñũ; 2ª actio=
nẽ, et pasionẽ. Et quãbis aãliũ irroãliũ exista ñ rite colligat, exista
aãlis roalis ex rexũ ɔtingentiũ exista bene colligitr; qã proportio.
quã hẽt roãle, et irroãle ẽ entiva; at võ inter ɔtingens, et nexiũ ẽ
proportio obtiva, adeoqe ex exista ɔtingentis bene colligitr existẽ
nexij; qã illud ẽ effũs, istud cãa.

Ad ɔfraõnẽ dico, quod illa hypotesis
solũ devet admitti, qua ɔstituta, ex intuitu ipsius nulla hẽat ɔtra=
diõ. Si supponat, oẽ simul creaturã ñ existere, nulla hinc ɔtradiõ
oxitr. Si võ supponat, oẽ simul creaturã existere, hec hypotesis co=
lleoni creaturarũ repugnet; qã ipsa collectio creaturarũ in se se
ẽ quid indeterũ, et p existẽ, seu produõnẽ fieret detrũa. Vnde
ista hypotesis repugnat, ñ illa.

Objẽ 3º: rrã opionẽ probilẽ de ɔti=
nui dibilitẽ in ptẽs infitãs quelibet ɔtinui pars ẽ divisibi, et ipsa partiũ
collectio dividi semp pot: quin in tale distribuõne extra colleõnẽ pro=
cedat: ergo similis, quelibet creatura, atque ipsa etiã creaturarũ co=
lleõ erit quidẽ depemdens, ñ tñ ab aliquo extra colleõnẽ. Igitr ex
dependentia creaturarũ &c. ɔfirmat: In ɔtinui divisibilitẽ admittitr pro=
gressus in infitũ, ita ut, et si oẽs ptẽs dividi possint singulatim, tñ
ñ pot supponi erroẽs collectim divisas: ergo progressus in infitũ rite
admitti potexit in cãis p acciõnẽ subordinatẽs, ita ut quãbis singule
possent ñ eẽ ñ tñ liceat supponere de oibus collectim.

Respt disparitē eē, qā in ᵓtinuo divisiō progrediī p̄ divisionē in genere cāe frālis, in productione ā creaturarū progressio hēt p̄ cāalitē in genere cāe effientis. Divisio enī ᵓtinui fit in ea, quē ipsū ᵓtinuū ᵓstituunt, et p̄ cōicaōnē propriē entitatis ᵓponunt. Unde cū nihil dividi posset in ea, quē re ipsa n̄ hēt icciro distributio ptiū ᵓtinui n̄ transgrediī limites collectionis. Productio ā creaturarū n̄ oriī ab ijs, quē ptinent ad integritatē rei, quē gignīī: immo cū sit in genere cāe effientis, nāxio ᵓnotat aliquid extrinsecū rei producendē. Quare ut tota collectio creaturarū produci posset, extra ipsā collectionē oportet cāā nāīā ᵓstituere, cū nihil possit se ipsū producere.

Ad ᵓfirmaōnē dico, quod xā Peripateticorū sentiā, essā ᵓtinui in eo sita ē, ut ipsi repugnet ulā, et determināta ptiū distributio, adeoqe pars quelibet prese ferat semp aptitudinē alteri divisioni. Unde in tali opione progredi in infitū, quin ad indivisile deveniaī: nec supponi pt ultā divisio, qā ipsā essā ᵓtinui tolleret. In creaturis ā n̄ repugnat n̄ existere, immo colleō ipsa creaturarū pt n̄ existere, qa in hoc stat ᵓtingā. Propterea supponere possumus, nullā existere creaturā; atqe ideo progredi n̄ possumus in infitū.

Objic 4°: res create a Deo nōtia nos retrahunt: ḡo. Ans: in lib. sapiē c. 14 diciī: creature Dei in odiū facte s̄s, et in tentaōnē animabus hoiū, et in muscipulā pedibus insipientiū. Tū creature s̄s male: ḡo. Respt, quod sacer textus loquiī de idolis; unde sensus ē; quō creature facte s̄s in odiū Dei, n̄ p̄ se, s̄d qā hoēs propria malitiā ijs abutunī, cultū soli Deo debitū ipsis attribuentes. Res enī create a Deo producentes, p̄ se bone s̄s. Ex malis etiā colligiī existā Dei; qui lēt n̄ sit malorū effector, ē tn̄ eorum vindex.

QUÆSTIO 2ª.

An rāō natālis Dei unitatem probet?

Partē afirmativā sustinemus. Pt: oēs ᵓcedunt, Deū eē summē magnū; s̄d quō ita ē, ē unū ac singulare, qā summē magnū ēē, prxi

here, nec aliud illi posse adequari: ergo. Hoc etiam ostendit necessitas Dei; nam si essent duo summe necessaria; vel unus posset existere sine altero, et sic iste alter non esset necessarius: vel nullus posset existere altero; et sic neuter esset necessarius, quia quod est summe necessarium, alterius opem non indiget. Idem demonstrat Dei omnipotentia: nam si essent duo omnipotentes, cum essent liberi dissentiri invicem possent; ac proinde neuter illorum esset omnipotens, quia ab alterutro opugnaretur. Et denique Mundi gubernatio Deum esse unum predicat; quia natura summi, potentissimique imperij, non plura suprema capita, sed unum tantummodo exigit, ut recte disponi, ac ordinari queant omnia.

Objic. 1°: tot admittendi sunt Dij, quot prima rerum principia; sed ista sunt plura: ergo. Min: varij, oppositique effectus habent, alij boni, alij vero mali, sed isti exigunt provenire à diversis principijs: ergo. Respondeo negando utramque minorem. Etenim varij oppositique effectus possunt provenire ab eadem causa 1ª, et valli, ut est Deus, qui ad manifestandas omnipotentie suae divitias, plura dissimilia, ac diversa procreat. In ijs autem omnibus nihil est absolute, et in se malum: nam ut ait Genesis C. 1°. Vidit Deus cuncta, quae fecerat, et erant valde bona. Unde si aliqua nobis nocerent, alijs remedio potius sunt. Quare nihil in se malum est, nisi peccatum, quod non habet causam efficientem, sed tantum deficientem.

Objic. 2°: sicut est unus Deus bonus bona producens, ita debet esse alter Deus malus mala causans: ergo. Antecedens: non videtur consentaneum, quod Deus bonus viris probis, et sanctis aeque affligat, ac reprobis, hosque aliquando bonis temporalibus augeat, peccata etiam permittat, homines que creet, quos peccaturos esse praevidet: ergo. Respondeo negando utrumque antecedens. Etenim Deus optimus quasdam morales virtutes bonis temporalibus remuneratur in peccatoribus; probos autem viros quandoque exercet calamitatibus, ut virtutis eorum probationem habeat. Permittit autem peccata, ut sinat homines pro libertate sua operari. At liberum arbitrium homini attribui, omnino consentaneum erat, ne videlicet homo aliorum Dominus esset sui famulus, ut magis quam aliae creaturae sensibiles, homo esset Deo similis; tum denique ut bona opera meritoria eliceret. Deo obsequium suum, et obedientiam exhiberet, aeternamque sibi promereretur felicitatem. Nec debet Deus retractare concessum homini liberum arbitrium, quamvis abusum ipsius praevideat, nam libertas per se non ducit ad malum.

QUÆSTIO 3ª.

Quinam sit proprius character Divinæ essentiæ.

Cum Deus sit pelagus immensus omnium perfectionum, quærimus in præsenti, quale sit inter tot prædicata, quæ de Deo dicuntur, primale, ex quo cætera, tanquam ex fonte, profluunt, seu, (ut dicunt) constitutivum Dei. Scotistæ cum Thomistis characterem Divinæ essentiæ in Aseitate ponunt, sive in existentia a se. Alij id attribuunt Infinitati. Utraque vero considerari potest vel actualiter, vel aptitudinaliter, vel radicaliter; atque in prima vel altera radicaliter accepta differentiam Dei constituunt. Thomistæ in vi intelligendi, aut in ipsa intellectione consistere arbitrantur.

Dicimus, proprium characterem Divinæ essentiæ esse omnimodam Aseitatem. Probatur: illud prædicatum est differentia Dei, et proprius character Divinæ essentiæ, quod primum est, seu quod est radix, fons, et origo, et quod Divinam essentiam ab omni alio discernit; sed tale est omnimoda Aseitas: ergo. Minor: creaturæ sunt ab alio. Attributa Divina ab essentia dimanant tanquam a radice. Relationes Divinæ, et Personæ ab alio sunt, tanquam ab origine, et principio: ut filius a Patre, Spiritus Sanctus a Patre, et filio. Atque adeo perfecta, et omnimoda Aseitas solius Divinæ essentiæ propria est: nam cum omnimoda sit, nullum aliud prædicatum se ipsa prius in Deo supponit. Unde ipsa est radix omnium perfectionum, quæ in Deo sunt; atque per ipsam hæ omnes possunt a priori demonstrari. Etenim ideo Deus est ens necessarium, quia a se ipso est: ideo est actus purissimus omnem potentialitatem excludens, et est æternus, quia est a se. Ipsa etiam infinitas, et illimitatio in omni genere, ideo convenit Deo, quia est a se: nam ens necessarium, et independens limitari non potest ad certas quasdam perfectiones. A quo enim restringeretur? Non a se, quia nemo potest limitare se ipsum. Non ab alio, quia nullum agnoscit ens se superius: ergo.

Objicies: Deus est essentialiter vivens vita intellectiva, quæ sola convenit Deo; est etiam actus purissimus, et perfectissimus: ergo constitui debet per prædicatum perfectissimum, quale est vis intelligendi. Hinc solus homo ad imaginem Dei est, licet omnes creaturæ conveniant cum Deo in existentia, quæ proximior est Aseitati. Deinde homo, ut creatura est, prius habet [illegible], ut homo est rationaliter: ergo licet Deus ut increatus est, dicatur asseitas; ut Deus, omnes vim intelligendi infinitam dicat.

Respō, Dīnā essā ex sua Rōne frali et vivente radicalis, quatenus exigit inctū ipsū, p qm reddit fr vivens. Cū enī essā Dīna sit pelagus oīū pfectionū, radicalis oēs pfeōnes hēt in se; fr ā solū includit eas, quæ ptinent ad oīnē eēndi, ñ vō illas, quæ priū sā opexandi, ut ē vis intellectiva. Unde semper dstituit p actū pfectissimū in oīne eēndi; nempe p aseitate, quæ ē pfectio intū. Est etiā actus purissimus, qa nulla potentialitē pauset; cū oēs pfeōnes identitē pfectissima dtineat. Hō aū ñ appallat imago Dei, qā cū eo in pluribus pratis, aut in uno peculiari dveniat; sd qā Deū ipsū imitat in operaonibus, quas p intē, memoriā, et volunte efficit. Dstituit aū hō p raolitē, qā p aalitē cū alijs creaturis dvenit. De hoc, et de attributis Dei tractat in Theologia.

DISPUTAÕ 2ª

De Angelis.

QUÆSTIO UNICA

An Existā Angelorū provari possit Rōne natali?

Angelorū nomine significamus substās quasdā spiritāles, immortales, Rōne, intelligētiaque preditas, et corporibus ñ adjunctas, finitas tñ, et creatas, quarū existā sacræ litteræ testant. Qdō aū inquirimus, an raō natalis eā demonstret? ñ loquimur de demonstraōne à priori; de hac enī nullā rōnē hēmus. Loquimur enī de demonstraōne à posteriori. Et quamvis Plato, et Arēs existā Angelorū collegerunt, maxime ex celestiū orbiū motū, quorū dversionibus ad ppetuitāē incitandis, ac gubernandis præesse docuerunt absutas à corporibus dcregāne substās, quas separatas vocant; hæc raō ñ satis firma ē: nā et si res ita se hēat, ñ tñ hoc nāiū eēt, et probabilius nobis ē, quā Deus volunte sua, seu, p se ipsū corpora celestia moveret. Unde, an alia Rōne demonstrari possit, quærimus. Ad quod::::

Dicimus, existā Angelorū colligi ex probabili, satis plausibili Rōne. Pō: multa

mirabilia recensent, tum à Magis, tum ab Energumenis, quae non videntur effici posse nisi à virtute superiore virtutis Magorum, et Energumenorum; sed ista est ratio probabilis existentiae Angelorum: quod. Maior est evidens; nam ad praesentiam saxorum, et statuarum, responsa de rebus petita proferre; in speculis, et aqua res absentes repraesentare; revelare occultissima; enuntiare quae contingunt in remotissimis locis; momento tempestates excitare; domo egredi januis clausis; loqui linguis peregrinis nullo usu, nullave disciplina comparatis; sunt mirabilia, quae vires naturales Magorum, et Energumenorum excedunt. Minor probatur: nam talia mirabilia exigunt provenire à causa, quae sit ab omni genere concretione materiae libera, cujus tantae sit vis, et causas naturales distincte pernoscat, et eas quandoque applicare, ac movere sciat; quandoque etiam per sese mirabilis effectus illos exhibeat. Atqui talis causa non est Deus, nec anima separata; non Deus: quia opera plerumque nefaria, ac turpissima in hominum perniciem, et Dei injuriam patrata, Deum habere auctorem non possunt. Non anima separata, quia ista non videtur posse movere corpus nisi ei intime copuletur, non enim forma assistens, sed informans illud: ergo ex talibus effectis probabiliter colligitur existentia Angelorum, seu Demonum, à quibus proveniant.

Objiciunt cum Aristotele sect. 3. Problematum, q. 1ª quod talia mirabilia proveniunt ex naturali intemperie; adeo ut gravis melancolica sit origo eorum mirabilium, quae in Energumenis contingunt. Sed in hac parte dicimus, Aristotelem errasse. Nam certum est, hominem infirmum, quacunque alteratione per melancoliam, aut alios humores facta, non posse perite loqui peregrino idiomate sibi antea ignoto; nec quae procul agunt, certo referre, nec alia exequi, quae Energumeni praestant.

Instabis: Energumenus potest incidere in eam imaginationis temperiem, qua linguarum peregrinarum Institutores affecti fuerint, quando eas in usum vocaverunt. Confirmatur: Ea potest esse interiorum humoris biliosi desiccatio, et igneus vigor, ut organorum ruditatem, et tarditatem solvens, jam linguae liberum animum, et velut ab organis solutum: quo fit, ut veritatem quamlibet sensibus imperviam, et sibi prius ignotam detegat, et aperiat: quod aliquando contingit aestuante febri laborantibus, qui dum animi evagationem patiuntur, mira interdum proferunt, et ignoto prius sibi idiomate exprimunt; ergo etiam videatur Ener-

gumenos ad certas Lunæ periodos acrius torqueri, indicium est, eos vitiato tantum humore laborare.

Respondeo negando totum: nam quicumque humoris temperies nullum habere potest commercium cum cujuscumque vocis prolatione, et significatione, siquidem nos eas eas voces fratrum, pro ut volumus, et per eas significati notitiam accipimus, non obstante varia humoris nostri temperie. Et cum variæ sint cujuscumque idiomatis institutiones, quæ diversis temporibus nunc hæc, nunc illa vocabula ad unum, vel alterum obtum significandum usurpaverint, inde est, quod illa Energumeni Idiomatum peregrinorum locutio non provenit ex ejus humorum affectione.

Ad confirmationem dico, quod adeo stricta est colligatio animæ rationalis cum organis sensuum, ut nisi vel prosus à corpore salvat, vel illam Deus per extasim edoceat absque sensuum beneficio nihil valet percipere. Quidquid enim in contrarium de febricantibus decantatur à quibusdam Medicis figmentitum judidat omnes, qui infirmos frequentare suevit: quamquam illis ob phantasiæ, seu imaginationis perturbationem inopota locutio, et ferum inornata expressio habeat, ut fere attingit in somnijs. Nec obstat dicere, Energumenos variè affici ad diversas Lunæ periodos, quia cum spiritus ipsis insidens, eos torqueat per acerbam humorum affectionem, facilius in eos rabiem implet, cum humores nimium aut redundat, aut deficiunt. Præterquam quod accuta hæc videatur Demonum astutia, ut sub alijs creaturis lateant, quatenus nempe non sibi, sed externæ alteri causæ morbi acerbitas attribuatur, dum ad causam illius variam dispositionem varius apparet effectus. De influxu autem Lunæ plurimi tamen dubitarunt. De hoc pro nunc satis.

DISPUTATIO 3ª.

De Anima Rationali.

QUÆSTIO 1ª.

Utrum Anima Rationalis Spiritualis, et indivisibilis sit ?

Ut intus nem. n̄ proclab ad incaute in aliquez errorez putile judicavi hic quasdaz transcribere ppnes, quæ tanquaz fidei dogmata herd circa Animaz Rōalez. Et s̄s hæc.

1ª. Anima Rōalis n̄ educit de pōtia corporis, seu mōte, s̄d a Deo creat. Ex Leone 1º Epist 19

2ª. Animæ n̄ creatæ extra corpus s̄s, s̄d s̄mul à Deo creant. et corporibus infundunt. Ex eodez Epist 61.

3ª. Anima Rōalis n̄ ē corporea. Ex varijs locis Sacræ Script: caro concupiscit adversus Spiritū. In manus tuas comendo spiritū meū.

4ª. Anima Rōalis n̄ ē una n̄ in oībus hoībus, s̄d tot s̄s aīæ Rōales nº. dstæ, quot st hoēs nº. dstti. Ex eodez Concil. Lat. 3. Ses. 8.

5ª. Anima Rōalis n̄ corrumpit. corrupto corpore, s̄d manet in æternū duratura. Ex eodez Concil.

6ª. In unoquoque hoē una n̄ ē aīa, n̄ plures. Ex 8ª Sinodo grali.

7ª. Animæ manentes post corruptionez corporū n̄ subintrant in alia corpora, nec transmigrant ex uno in aliud, sive humanū, sive brutale. Ex Concil. citato, et ex D. August. xtra Albigenses.

8ª. Anima Rōalis n̄ ē Dei substa, l. ex Dei substa. Ex Concil. Brachazensi 1º. C. 5º.

9ª. Anima Rōalis informat corpus, et unū pse cū illo constituit. Ex Concil. Lat. Citato.

10ª. Oēs Rōnes, quæ xtra aīæ immortalitē à Phīs factæ s̄s, s̄s sophisticæ, et vanæ, et solvi possunt Rōne naturali.

Nunc ad aīæ quæstionē notandū ē ex D. August. lib. De quantitate aīæ C. 13. quod aīa

Rationalis est substantia quidem rationis particeps regendo corpori acomodata. Unde anima considerari potest in se, tum ut ad corpus refertur. Posteriori modo de ea disseruimus in 3a Physica parte; nunc eandem in se contemplari nitemur, naturam ejus assequi, virtutes, et has, quae per se nequaquam sensibilia sunt, unde Metaphysicae considerationi habentur subjecta. Quare contra adversantes contrariis propositionibus supra expositis::::

Dicimus, Animam rationalem spiritualem esse; atque adeo indivisibilem. Probatur. Ecclesiastes C. ultimo ait: Revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et Spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Et Lucae C. 23. dicebat Christus: In manus tuas commendo spiritum meum: ergo etc.

Probatur ratione ex N. D. Th. in 4. D. 43. Q. 2. effectus, qui ab anima rationali praestantur manifeste ostendunt eam spiritualem esse: ergo. Antecedens. Anima res à materia abstractissimas contemplatur; nedum singularia, verum etiam universalia: possibilia quoque, et impossibilia; entia, et negationes entium; materialia, et spiritualia; seipsam quoque ipsam cognoscit, supra actus suos reflectit, ex una in aliam notitiam ratiocinando promovetur, et operationes istas independenter ab organo corporis effective producit, facultatesque ab illo independentes habet. Cum autem modus operandi nequeat esse perfectior modo essendi, dicendum manet rationalem animam incorpoream esse, seu spiritualem: adeoque partibus carere, et indivisibilem esse. Cogitare enim (ut ex Tullio arguebat Cicero) et providere, et discere, et docere, et invenire aliquid, et tam multa alia meminisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, laetari, et similia rerum (atque ut idem Cicero dicebat in Catone) tantam celeritatem animarum tanta memoria praeteritorum, futurorumque providentia, tot artes, tantae scientiae, tot inventa; tantarum denique spiritualium rerum cognitio nulli corpori substantiae convenire potest. Quod confirmatur, quia materiales nequit attingere res spirituales: nec accidens spirituale, ut est cognitio, recipi potest in subjecto materiali: ergo. Ex quo constat spiritualitatem animae ratione naturali provari.

Objicies 1o: Anima rationalis in suis operationibus pendet ab organis corporis: ergo. Respondetur, quod (ut in Q. 3. Proemiali diximus) anima non dependet a sensibus corporis velut a causa partiali suarum operationum, aut quasi ab organis, quae efficiant, aut exerceant: sed unice pendet a sensibus, tanquam a nuncijs, et ministris. Quae dependentia non derivatur ex natura ipsius animae, et ejus potentiae intellectivae, quia separata sine corpore intelligit; neque ex unione cum

corpore, nec in Patria corpori unita intelligit sine illa dependentia: quod etiam in Statu innocentiæ verum erat; quamvis corpus tunc immortale non esset. Unde causa talis dependentiæ est originalis culpa.

Objic. 2°: Incorporeum, et indivisibile nullam habet proportionem cum corpore divisibili: ergo. Respondeo distinguendo antecedens: nullam habet proportionem entitativam, concedo; obiectivam, nego. Proportio obiectiva est quæ habet in ratione actus, et potentiæ perfectivi, et perfectibilis, et hæc non repugnat inter materiale, et spirituale. Et licet anima indivisibilis (virtualiter quomodo se habet) sit potest recipi in corpore divisibili; quia ad hoc sufficit, ut ipsa sit divisibilis virtualiter. Ut Angelus respectu loci, et Deus respectu universi. Quare si concedatur, quod quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur, nil aliud significare potest, nisi quod recipiatur ad modum recipientis, vel formaliter, vel virtualiter. Et si dicatur, quod aliquando separato capite a corpore, adhuc caput loquitur, et corpus movetur: dico, hoc quandoque Divina virtute sanctis contigisse fuisse; quandoque vero naturaliter evenit: immediate tamen post capitis detruncationem, et parvo admodum tempore perdurat. Causa enim illius non est anima ipsa, quæ ibi jam non est, sed sunt spiritus animales, et vitales, qui jam ante capitis detruncationem virtute animæ excitati, et commoti, conceptum impetum brevi illo temporis spatio retinent.

Objic. 3°: ideo ratio naturalis ostendit, spiritualitatem animæ, quia effectus, qui ab anima proveniunt, nequeunt a corpore præstari; sed hoc est falsum; ergo. Minor: si aliqui effectus animæ non possunt a substantia corporea præstari, maxime vis intelligendi spiritualia; sed iste effectus potest provenire a substantia corporea: ergo. Minor: Deus potest tribuere substantiæ corporeæ talem vim: ergo. Antecedens: ideo non, quia non possumus intelligere, quomodo substantia corporea pollere queat virtute intelligendi; sed omnipotens Dei virtus metienda non est ex mentis nostræ imbecillitate: ergo. Minor patet in multis aliis, quæ Philosophi omnes fatentur Deo esse possibilia, et tamen mentis nostræ captum longe superant.

Respondeo, distinguendo ultimam majorem: quia non possumus intelligere, et aliunde traditionem cognoscimus, concedo; præcise, quia non possumus intelligere, nego. Nihil detrahitur omnipotenti virtuti Dei; neque iis, quæ traditionem sapiunt. Sic operationes intellectuales, quas in nobis experimur, a corporis organo effici non possint, nec per illud exerceantur, recte dicimus,

100 impobile prorsus ēē, ut à subsTā corporea proficiscanť. Operāo enī nequit ēē pfectior, nobilior'qe oīnīs, ac sit cāa, a qua procedit. Unde oīno repugnat; corpus nāu vi intelligendi præditū ēē. Et si aliqui SS. PP. aīmā corporeā appellant; corpus assumunt, ñ in propria sigficaoñe, prout mãta, ptibus qe cstat; sd in lata, quatenus sigficat quidquid reale ē, vacuoqe opponit, aut mutaoni obnoxiū ē.

QUÆSTIO 2ª.

An Anima ròālis immortalis sit: hocqe rāo natalis demonstret?

Immortalitas triplicit cside rari pt. Vel actualit, prout dicit negaoñē actualis desitionis; l. aptunālit, prout includit negaoñē aptunālis desitionis; l. potencialit, prout importat negaoñē potē ad desitionē. Hoc posteriore modo intellecta immortalitas solius Dei propria ē. 1º modo corporibus cvenire pt, nā Deus pt illa in æternū servare, quoquis ex sua nāta in corruptionē propendeant. Altero igit modo Angelorū propria ē, qa lēt Dīna virte destrui possint, ex intrīnsecā tm̄ natura sua ad corruptionē minime inclināre, imo corruptio natē illorū adversat.

Nunc, cū lēt Epicurus, Lucretius, aliiqe veteres sustineant aīmā ròālē mortalē ēē, cū corpore qe interire; ctrariū cstat ex variis locis sacræ script, ēqe ab Ecclesia defitū, ut dicēd in 4ª pppōne supra expota. Et cū immortalitas potālis soli Deo cveniat; quæstio solū procedit de immortalite aptunāli, quæ ē propria Angelorū; et an rāo natālis hoc ostendat. Ad quā:::

Dicimus, quod aīma ròāli ē immortalis aptunalit: quod rāo natālis suadet, ñ tm̄ evidentr demonstrat. Pbr 1ª pars, ex concil. Lat. cit. Sess. 8ª ubi ait: "Damnamus, et reprobamus oēs asserentes aīmā intectivā mortalē ēē, cū illa ñ solū vere, p se et essālit, sit fōa humani corporis, verū, et immortalis; quod manifeste cstat ex Evangº. Ex quo sic formatur rāo: aīma ròālis ē immortalis in sensu, in quo ē fōa corporis:

sd p se ē fra tali: ḡo p se ē immortalis, seu aptunalit. Hoc ex prædenti quæstione ɔfiat; q̄a quod ē spiritale, et indelebile minime ex intrinsica sua nata ad corruptionem inclinat. Unde 2ª pars sic pbr: Ana roalis, ut spiritalis, ē a corpore independens q̄ntum ad operari: ḡo etiam q̄ntum ad eē. Coa: quod ē independens a corpore nullatenus perit; eo destructo; nam nulla fra perit, nisi p expulsionem a subto, sine quo existere natalis n̄ possit: ad hoc enim requirit, ut ab illo essentialis pendeat; q̄a nihil perit ex defectu ejus, a quo n̄ pendet essentialis: ḡo.

Probatur 3ª pars ex D. Subt. in 4. D. 43 q. 2ª. et ex D. August. lib. 3º de trin: nam ut dicunt isti DD. in ronibus natalibus n̄ ē vis evidentiæ demonstrationis pro aīæ immortalitē. Nam ratio illa ex aīæ spiritalitē, et independentia a corpore, (idem dic de aliis ronibus) suadet quidem, aīam eē immortalem, demonstrat quoque n̄ posse vera corruptione desinere, q̄a ista alterationem qualitatum, et mutationem rei natalis in subto per se fiat. Sd n̄ demonstrat, aīam roalem re ipsa ad corporis deficientiam n̄ destrui p subtrationem Divini concursus conservantis: quod Phus evenire posse contenderet. Nam sicut dat, et si spiritalis, et a corpore independens sit, n̄ creatur a Deo, nisi quando corpus debitam het dispoem: ita putaret, aīam a Deo n̄ conservari, nisi in corpore.

Objic. contra tōm ptem: Ana petit destrui in morte: ḡo. Ans: aīa post mortem eēt violenta: ḡo. Ans: Ana het inclinaonem ad corpus, ud quod ē extra ejus inclinaonem ē in statu violento: ḡo. ɔfiat: q̄a cum aīa sit actus corporis, semp deberet eē actu in corpore. Si dicat, quod pt natalis conservari extra corpus, sequeretur, quod mors eēt eligibilior, q̄am vita, et ipsa nata mortem intenderet. Tum: aīa languet, corpore languente, eoque vigente, viget. Rursus: aīa exhorret mortem; sp̄ā immortalitatis exacta deberet mortem libens aspicere. Demum: ipsa aīa dat a Deo propter corpus: ḡo.

Respt nego de utroque ans, et distinguendo maj: aīa het inclinaonem ad corpus, quatenus vitam illi conferre valet, cdō; quatenus ab illa aliquid accipiat, nego. Unde aīa separata n̄ ē in statu violento, sd natali existit; q̄a p se ipsam ē, nec a corpore sustentat, proprias q̄ operationes het ex sui nata independentes ab organis corporeis, p lectiusque eas exerceret ex:

tia illi, et dicit actus corporis, ñ q̃a semper debeat ipsũ informare, sd q̃a nã-
ta ẽ pfectionẽ illi tribuere. Et cũ incertus sit circa suã sortẽ in futura vi-
ta, miserrime torqueat in spem, et timorẽ, ã corpore exire trepidat: e-
ũ ã ñ propt solũ corpus, sd propt se ipsũ q̃ã creavit; adeo imaginẽ
suã illi concessit.

Objiciunt 2do 3ã ptẽ, quod cũ aĩa sit pse subsistens,
1, etiã immortalis. 2, quod cũ eadẽ natã conveniant Angelis, ac aĩe, is-
ta erit immortalis sicut illi. 3. quod quilibet hõ naturalis petit semper ẽẽ,
ac Deũ clare, et distẽ intueri. a. aĩa nrã nunquã in hac vita suũ fi-
nẽ consequit: go. Sd respõ, quod solũ ẽ subsistens, quatenus pse ẽ, ac pro-
priã hẽt existã; sd ñ stricto, et proprio sensu, quatenus subsistã cple-
tã connotat natã. Ex hoc purus Phũs ñ inferret aĩe immortalitẽ;
nã cũ ñ nisi in corpore creat, judicaret eã conservari ita ñ nisi in
corpore. Nec eandẽ putaret ẽẽ rõnẽ de Angelis, et de aĩa; q̃a Angeli
ñ prese ferunt ordinẽ ad corpus corruptibile, unde se solis creant, õĩmo-
de q̃ sũ cpleti. Si aliud probaret, corpus etiã ẽẽ immortale, q̃a õĩũ rerũ
natã ad semper existendũ pse inclinat. Et denique pobilitas beati-
ficæ visionis purũ Phũ latet. Alias sũ argũta ex auctorite; sd purus
Phũs ñ admitteret fidei auctoritẽ.

Ex his sequit, aĩa ẽẽ immorta-
lẽ ex natã sua; indiscriminat à corpore, q̃a nrã corpora speciali
Dei privilegio in æternũ mansura sũ: Ratio ẽ, cur aĩa ex natã sua
immortalis sit, ẽ, q̃a cũ spũalis sit, in se priũ corruptionis ñ hẽt,
q̃a hoc ẽ propriũ spiritus. corpus ã, cũ materiale sit; hẽt in se priũ
corruptionis, et solũ ab extrinseco convenit ei immortalitas. Unde ista
ita convenit rõali, sicut Angelis. Objiciunt 1o: quod si aĩa ẽẽt im-
mortalis ex natã sua, ẽẽt phice indefectibilis, quod repugnat, q̃a sicut
nequit aliquid creatũ ẽẽ ex sui natã moralitr indefectibile, ita nec
phice. 2. sicut repugnat creatura, quæ ex sui natã exigat ẽẽ in
õi loco, ita quæ ẽẽ in õi duratione sive semper. 3: quod ex sui natã
ñ ẽ factibile, neque Dĩna virtute effici pt: go quod ex sui natã ñ ẽ
defectibile, neque Dĩna virtute destrui pt.

Respō, n̄ repugnare creaturam phicè indefectibilem, quamvis repugnet moralis: nam creatura ex suis intrinsecis moralr̄ indefectibilis haberet ex se ipsa voluntatem bono honesto affixam, et esset sibimet regula morum, nec mutabilis esset, et indiferens ad bonum, et malum. Creatura autem, ut creatura est, n̄ pt esse sibimet regula; nam semper est dirigibilis à Deo, qui est 1ª regula. Unde talis creatura esset Deus, quia n̄ cognosceret aliam regulam sibi superiorem. Creatura vero phicè indefectibilis ex sui natura, semper ab alio pendet, quo ad suum esse phicum, superiorem causam agnoscit, a qua poterat n̄ creari, et a qua libere conservatur.

Ad 2um, admisso, quod repugnet creatura, quæ ex suis intrinsecis petat esse ubique, disparitas est, quia ut passim docent Scotistæ, ad novam præsentiam localem nova relatio realis requiritur, et sic creatura illa exigeret infinitas ubicationes, ac proinde ex suis intrinsecis peteret producere, et reipsa solo concursu generali Dei concursu produceret simul, et semel infinitas pene relationes. Quod inconveniens n̄ habet in creatura, quæ ex suis intrinsecis exigat semper esse, quia duratio n̄ est quidpiam extremis superadditum, sed solum dicit negationem destructionis. Ad aliud dico, quod sicut requiritur potentia Logica ad recipiendum esse, ut res possit à Deo fieri, ita necessaria etiam est potentia Logica ad deperdendum esse, ut res possit à Deo destrui. Quælibet enim creatura habet has potentias, nam creatura, ut creatura desit id, quod potest esse, et n̄ esse. Hoc autem n̄ excludit inclinationem ad semper manendum. Et de immortalitate, quæ excludit potentiam Logicam ad deperdendum esse, est de qua loquitur Sophronius in Epist. approvata in 6 Synodo univ. actione 13. in qua negat Angelis, et animæ immortalitatem per naturam.

QUÆSTIO 3ª.

Quæ sit essentia Animæ rationalis?

Sicut Cartesius constituit essentiam substantiæ materialis in actuali extensione, ita essentiam substantiæ spiritualis in actuali cogitatione posuit. Sic habet in pluribus locis. Unde docet, infantes adhuc in utero materno inclusos semper cogitare. Nos autem::::

Dicimus, essentiam animæ rationalis n̄ esse actualem cogi-

taōnē. Rᵈ: essā Rei ē̄ prīūz tūz, et internius ipsius Rei, s̄d cogitaō actualis n̄ē ita: mā. Ma: cogitaō ē̄ opexaō: opexaō sequit ad ēē: unde cogitaō n̄ē tūz prīūz in aīa; s̄d supponit prīūz, seu vim cogitandi: Rēd ās viscogitandi ē̄ prīūz operandi, et prīūz operandi supponit prīūz eēndi: q̄ nec in ipso cogitandi prīo ɔstitui p̄t essā aīē: ac multo minus in actuali cogitaōne.

Objic 1º: in eo stat essā alicujus Rei, quo pōto, ponit talis, et quo ablato aufert, etsi alia ponant, s̄d pōta cogitaōne, etsi aufexant oēs alias afeōnes aīē, aīa p̄manet &c: g̃o. Respt, nēg do miāz, qua cogitaō etiā ɔvenit Angelis. S̄d admissa miāi dico, quod ex cogitaōne subinfert existā aīē a posteriori, quatenus effūs subinfert existāz suē cāē, n̄ ā a priori. Sic etiā aīa disguit a corpore p̄ cogitaōnē ɔūo tantū: quemadmodū corpus ipsū ab aīa disguit tantū ɔūo p̄ extensionē actualē. Intimior enī illorū disti̅o provenit, tū ex potentijs ipsorū, tum ex ipsa Rōne fiāli.

Objic 2º: māta, et aīa disguunt, q̄a illa ē̄ pōta, ista ā actus: g̃o actualis cogitaō ē de essā ejus. Tū: si aīa aliq̄dō eēt sine cogitaōne, l. eēt, q̄a n̄ posset, l. q̄a n̄ vellet; n̄ tū q̄a tunc destrueret ejus essā: n̄ ɔūz, q̄a tunc cogitaret, dū n̄ cogitaret. Ja q̄a velle, et nolle s̄s modi p̄cipiendi, Ja q̄a nemo p̄t nolle, quin cogitet quod n̄ vult. Ɔfiāt: cui n̄ p̄t deēē facultas cogitandi, et obtū, n̄ p̄t illi deēē facultas expedita ad cogitandū; adeoq̄ nec cogitaō ipsa, quē talē facultatē natāliš sequit, ita ē̄ aīa: g̃o. Ad ɔūz dico, uno q̄ modo posse aīā n̄ cogitare, l. q̄a n̄ posset proxime, nimirū ex defectu ɔpxij ad cogitandū requiti, ut ē̄ s p̄ēs, l. q̄a n̄ vult: n̄ quidē actu positivo nollens, s̄d nullū actū voluntis eliciens, atq̄ ita permitens, se, et facultēz sentivā annexā impediri, ne operet, qua actione etiā intēs quiescit, qui p̄ ɔversione ad phantasmata operat. Ad ɔfraōnē negat miār: q̄a cū aīa in suis operaōnibus dependeat a corpore, et sensibus, velut a nuncijs, et ministris, n̄ ē̄ ex se satis expedita.

Objic 3º: aīa ē̄ immortalis: g̃o ē̄ semper vivens in actu 2º. S̄d ista vita ē̄ cogitaō; q̄a sicut prīūz cogitandi ē̄ vita in actu 1º, ita cogitaō ē̄ vita in actu 2º. Ɔfiāt: nequit hēri lux, quin semper

luceat. N̄ p̄t extare calor, qui n̄ sit semper calidus. Substā eē n̄ p̄t sine actuali perseitate: ḡo n̄ p̄t existere aīa, quæ n̄ semper cogitet. Resp. quod ex immortalitate aīæ infert, eam semper existere, et vivere, s̄d n̄ vivere semper in actu 2º. quatenus semper exerceat suas operaōnes, s̄d in actu 1º, quatenus eas p̄t exercere. Sicenī corpus semper dicit̄ vivens per aīam, lēt n̄ semper exerceat suas operaōnes vitales; et hō semper dicit̄ sensitivus, lēt n̄ semper reipsa sentiat. Ad 2ᵐ proōnem dico, quod corpus semper ē extensū naturalis, lux semp̄ luceat, calor semp̄ ē calidus, substā semp̄ ē p̄se; q̄a oīa ista p̄tinent ad genus cāæ formalis: cognitio v̄o p̄tinet ad genus cāæ efficientis. Unde maxima ē disparitas. Ex his colligit̄, essā aīæ n̄ ipsa in cogitaōne actuali, nec in facultate, seu p̄rio cogitandi; s̄d in ipsius radice cōstituenda eē.

QUÆSTIO 2ª.

Utrū intellectus, et voluntas aīæ polleant vi activa?

Cū oē ens intellectivū duas p̄rias facultes hēat, quarū una in verū cogniōne, altera in electione versat̄, dictas præterea intellectū, et voluntas; de istis quærimus, an mere passive se hēant, an vi polleant activa? S̄d ista vis activa duplex ē, seu cōsiderari p̄t duplici modo: nempe prout hēt actū productivū operaōnis āse r̄ā distē, et prout hēt actū operatīvū, hoc ē, prout operat̄ circa obtū, illud repræsentando, l. amando. Utrūq. v̄om negant Recentiores.

S̄d contra ipsos dicimus, intellectū, et voluntatē aīæ reali utraq. vi āte activa pollere. P̄r de operatīva: intelligere, velle, et vitalit̄ operari n̄ dicit̄ solū receptionē, seu paōnē, s̄d operaōnē, et actionē: ḡo. Añs: Deus intelligit, et vult, quin in illo sit aliqua paō, l. receptio. Unde intelligere n̄ ē idem, seu cogniōnē recipere, aut inse hēre, nā videre n̄ ē spē in oculo recipere; illi enī qui aperti oculis dormiunt, vivas quidē spē in oculis recipiunt, et hēnt, n̄ tn̄ vident. Igit̄ intelligere, et videre p̄ se ferunt activā operaōnē, et tendentiā in obtū, qua aīa circa illud operat̄ p̄ modū efficientis, sive agentis.

Probat altera pars: intellectio, et volitio sunt quid ab intellectu, et voluntate distinctum, et illis adveniens: ergo intellectio, et volitio vere, et proprie producuntur. Sed non producuntur a solo Deo, nam Deus connaturaliter dicitur operari cum causis 2.is: nec Philosophi constituunt Deum causam totalem cujuspiam effectus, nisi quando suppetit evidens ratio demonstrans creaturas non posse simul cum Deo esse causas partiales illius effectus; alioquin dispendium fieret universe Philosophiæ. Et cum Recentiores non adducant talem rationem; inde est, quod intellectus, et voluntas concurrunt cum Deo ad productionem talium actuum; ac proinde datur in intellectu, et voluntate vis activa illorum. Da qua vi, et si non habemus ideam claram, habemus tamen confusam, qua intelligimus esse principium Metaphysicum cognitionis, aut volitionis principium.

Objicies 1.º: ubi nulla habetur specifica, et determinata proportio, nulla exerceri potest causalitas; sed intellectus non habet nisi proportionem genericam cum cognitione: ergo. Minor: intellectus non attingeret cognitionem, nisi sub ratione generica: ergo. Antecedens: intellectus non potest communicare cognitioni rationem specificam. Alioquin vim haberet producendi infinitos effectus specie diversos, ut tales, qua pene infinitæ cognitiones varie possibiles sunt. Quod est absurdum.

Respondeo distinguendo antecedens: intellectus non potest communicare cognitioni rationem specificam in ratione cognitionis, nego; in ratione talis cognitionis, concedo. Duplex enim est differentia quasi specifica in cognitione, una in essendo, per quam omnes cognitiones sub ratione actus vitalis, spiritualis, expressivi, intus se revenire intelliguntur, et ab alia quacumque re essentialiter distinguuntur; altera vero in repræsentando quasi 2.ria, qua una cognitio ab alia cognitione secernitur, utpote imago unius particularis objecti, sequens, et repræsentans illius individuantes conditiones. Hoc posteriori sensu differentia in cognitionibus a solis objectis earum derivatur. At vero prior illa specifica cognitionum differentia ab intellectu nostro omnibus suis cognitionibus communicatur per novam, et multiplicem ejusdem sui virtutis productivæ applicationem. Unde intellectus ratione infinitæ virtutis, attingit tamen cognitionem sub ratione specifica.

Objicies 2.º: Si intellectus habet potentiam productivam, nequit habere potentiam operativam: ergo. Antecedens: eadem potentia nequit esse simul actum operandi realiter, et operandi intentionaliter; sed per vim productivam esset potentia operans realiter producendo cognitionem, et per vim operativam esset principium operandi intentionaliter, tendendo in objectum: ergo. Maior: nequit

eadem potas simul esse princ operandi natalis, et liberae: ergo. Respondeo negando paritatem. Ratio operando natalis, et ratio operandi liberae principium se ferunt duos operandi modos invicem oppositos, et immediate afficiunt potas ipsas, nempe intellectum et voluntatem; et ideo multiplicationem subinferunt potentiarum. Ratio vero operandi realiter, et operandi intentionaliter non habent talem oppositionem, sed solum differunt in terminis suis, quatenus prior habet terminum physice, et in rerum natura existentem productum, altera vero habet terminum objectivum, cujus totum esse est in genere repraesentabili. Propterea quamquam istae duae rationes non conveniunt immediate ipsimet potentiae, nam intellectus per se ipsum immediate producit cognitionem, et circa objectum solum operatur media cognitione.

Hic quaeritur quomodo intellectus, et voluntas distinguantur inter se, et ab anima. Ratio dubitandi stat in eo, quod anima rationalis dicitur imago Sanctissimae Trinitatis, quatenus tres extant in ea potentiae, nempe, intellectus, memoria, et voluntas, unde anima tres exercet operationes, intelligendi, reminiscendi, et volendi. Sed ista ratio imaginis in anima non est perfectissima, et totalis, ita ut ejus potentiae realiter distinguantur, sicut Divinae personae. Unde talis distinctio realis absdubio non datur inter animam, et ejus potentias; nec inter ipsas potentias.

Thomistae, qui vim a parte rei indistinctam agnoscunt in anima, qua utitur potentiis suis, etiam dicunt, animam indistincta virtute realiter intelligere, et velle. Unde nullam distinctionem a parte rei admittunt. Nos autem, cum videamus, quod seclusa quacunque mentis operatione de intellectu, et voluntate re ipsa enuncientur praedicata contradictoria, quia intellectus operatur natalis, et voluntas libere; diversaque habent objecta formalia, nempe, verum et bonum: ideo distinctionem formalem inter eas admittimus quae omnis contradictio tollitur. Similimodo dicimus distingui istas potentias ab anima; quia cum potentiae sint principium operandi, supponunt principium essendi, quae duo cum ad diversum ordinem pertineant, diversum quoque principium se ferunt conceptum objectivum. Et cum plures dicat, potentias esse multiplices pro varietate objectorum formalium: arbitramur cum Doctore in 2°. D. 16. potentias per sese distingui, cum inter ipsas sint perfectiones absolutae, ex tunc esse vero earum unitatem, vel pluralitatem colligi ex formali objecto, per suam relationem transcendentalem, seu ordinem, quo ad illud referuntur. De memoria autem dicimus cum Scoto in 1°. D. 27. q. 1ª. quod non distinguitur ab intellectu, nisi connotative, quatenus facultas cognoscitiva inde considerata dicitur intellectus; prout vero habet species objectorum, appellatur memoria, quae pro inde intellectum ipsum perfecte se fert cum speciebus illis, quarum ope recordamur praeteritorum.

QUÆSTIO 5ª

An intellectus sit caā totalis intellectionis?

Ad intelligā q̄nis scire oportet quid sit intelleō, et verbū mentis. Verbū enī mentis n̄ ē aliud, quā ipsa intellectio, seu imago, et similitudo obti. Ita Subl. Dr. in 1º D. 17. dicens; ē actus intelligentiæ, productus à memoria p̄fecta, n̄ hēns ēē sine actuali intelleōne, repræsentans verbū Dnū. Unde cū verbū sit ipsa intelleō, mentē nāā fī intelligā ɔstituit, quo modo lux ē actus, seu fiā, aut p̄feō corporis lucidi. Producā ā verbū ā memoria p̄fecta, nempe, ab intelltu fœcundato p̄ spē obti, l, p̄ obtē ipsū. Dicā n̄ hēns ēē sine actuali intelleōne, q̄ ā n̄ sit ab ea distīnū, sd q̄ ā n̄ oīs intelleō ē verbū, nā verbū produci debet à memoriā fœcunda, et quidē natālīs; propt quod repræsentat verbū Dnū: unde si intelleō à solo Deo produceret, n̄ eēt verbū, et viō beata verbū n̄ ē, q̄ ā n̄ fit naturalis, sd libere, q̄a Deus, si vult, videt, si n̄ vult, n̄ videt. Et cū Nr̄ intellus duplicē hēāt actionē, nempe productivā, qua cognionē efficit, et operaāvā, qua in obtū fert, et illud repræsentat, et cogīt; priore actione producit verbū mentis, et appellat dictio, q̄ā quemadmodū, ut aliis alloquamur, vocale verbū externa locuōne profert, ita dū interne loquimur, proferimus verbū mentis.

Ex quo clare colligit, in nobis extare intellū Agentē, cujus ē oīa facere, ut ait Phūs, id ē, oīa repræsentare, et phantasmate illustrare spē, seu ideā spitālē, et obti repræsentīvā cū illo producendo. Q.ª vō rerū ideæ in mēō intellus; ideo admittere oportet intellū Patientē, cujus ē oīa fieri, ut idē Phūs scribit, quatenus recipit quaxumcunque rerū ideas. De intellū, ut agente, quærimus, an sit caā totalis ipsius intelleōnis; an vō ɔcurrat etiā obtū, l in se, l in sua spē, ut caā p̄tialis illius? Ad quod::::

Dicimus, intellū n̄ ēē caā totalē intelleōnis, sd ad ipsā ɔcurrere etiā obtū. Pr. intellectio ē essālīs similitudo obti, à quo ipsa cognitio essālē suā difīā derivare intelligit: ḡo. Præt: in ipsa cognione duo relucent prāta, st, spitalitās expressiva vitalis, et rāō imaginis; sd 2ū prātū nequit provenire ab intellu: ḡo. Nihilominus intellus ē caā principalior, q̄a lēt cognitio in repræsentando magis

similis sit obtō, tm̄ in eēndo maāꝫ hēt proportionē cū̄ inctu, cujus actio nullo modo oxit ab obtō. Unde inctus illimitatus ē ad oēs cognioēs producendas.

Obijc 1º. et cognitio obti præreqūitur ad amorē illius, qā nihil volitū, quin præcognitū, tm̄ nec cognitio, nec obtū sī caā ptialis amoris: go. 2. Cogtio ē spiritalis, et vitalis, obtū vō sepe ē matale, et n̄ vitale, sd hec sī speficē diūa, et posterius ē imp̄fectius priore, ad caālitē qu n̄ sufficit proportio generica, nec imperfectius pt producere p̄fectius: go. 3º intellectio ē actio immanens, ac proinde in sua caā recipit, sd in solo inctu recipit: go. 4º intellectio ē unus actus, sd si a duplici oriret caā, ab obtō rōnē imaginis acciperet, ab inctu alias ua p̄tate, adeoq ēet multiplex: go. Deniq: cognitio ē ens reale, et obtū sepe ē ens rōnis: go.

Resp. ad 1ū, disparitē ēe, qā cognitio obti, aut ipsū obtū nullā hēnt speficā proportionē cū amore, seu volitiōe; quod n̄ ōtingit int obtū, et cognioēm ipsius. Ad 2ū dico, cognioēm ōvenire cū obtō in rōne imaginis, quā oino detratā ē, et speficā. Et lēt imperfectius nequeat se solo producere p̄fectius, pt tm̄, ut caā ptialis ōcurrere ad ejus p̄feōnē, quō cū illo hēt aliquā p̄feōnē speficā, et detratā. Ad 3ū, ait Scotus in 1º. D. 3ª. q. 7. sufficere, quod actio immanens maneat in sua caā ptiali. Ad 4ū, intellectio producit ptim ab inctu, ptim ab obtō, sd inctus, et obtū ōstituunt unā caā totalē, et totā intellectiōnē attingunt. Quare n̄ producunt intellectionē divisibilis, et lēt sint caā ptiales, dicunt tm̄ totales totalitē effēs. Ad ulmū dico, quod cognitio refert ad obtū triū, et motivū, et hoc ē ipsius caā: entia aūt rōnis sī obtū mere terminatīvū, et solū cognūnt medijs entibus realibus.

QUÆSTIO 6ª.

Quodnā sit obtū intellectus nostri ~.

Duplex ē obtū, unū natalis inclinaōnis, aliud natalis attingentiæ. 1ū dicit illud, ad quod potā ex se ōnāt; lēt p solas proprias n̄atales vires illud ōsequi n̄ valeat. 2ū nominat illud, in quod potā viribus suis natalibus pt operari. De utroq obtō procedit qūstio, ōsiderando inctū n̄rū n̄ solū in se, sd etiā prout a corpore dependens in hoc mortali statu. Ad quod::::

Dicimus, obtū adequatū n̄ri inctūs 1ū natalē inclioēm ēe ens reale univāsē acceptū; 2ū natalē attingentiā ēe ens finitū: at pro statu isto mortali ēē tamen:

modo id, quod aliqua rone sub sensibus cadit. Pr 1a pars: intellus nre elevari pt ad Deu intuitive videndu, ut fides docet; sd nulla pota evehi pt extra latitune sui obti ad quod suapte nata inclinat: go. Pr 2a pars: intellus nra npt propriis natalibus viribus cogere Deu intuitive, qa obtu supnatale, tu ut e Deus in se clare, et diste, nequit natalis attingere: go. Pr 3a pars: sola sensibilia pro statu isto mortali movent intellu nru, cu nihil sit in intu, quin prius fuerit in sensu, l. immate, l. mate: go. Hinc substa cogcemus mediis accidentibus, et alia oia mediis sensibilibus percipimus. Alioquin pciperemus natalis, substa panis in Eucharistia n amplius existere post consecraone.

Sd e advertendu, quod intellus nra het pro obto ens reale, n solu sub rone veri, sd etia sub rone entis, boni &a. Ens eni reale ut proprie essa movet intellu nru. Cu va intellus, et voluntas sint duae facultes subornate, possunt here pro suo obto duas has rones, ens, et bonu, qa ronis iste n ss disparate, sd subornate. Nec ad natale inclinaone intellus nri ad videndu Deu requit, quod natalis possit illu videre; sd sufficit, quod talis inclinao possit supnalis adimpleri.

QUÆSTIO 7a.

An operaones ae roalis rea ab ea distinguantur?

Retiores Phi, cu negent oe fra accidentale, negant tn operaones ae ab ea disgui. Propterea ge sustinent, diversas cogciones nras aliud n ee, nisi diversas modificaones ae, diversas ejusde tendentias, ac diversoru obtoru terminaones; adeo ut aa n transeat de cogcione, in cogcione, sd solu a uno modo cogitandi ad alteru. Quemadmodu extensio eade corporis nulla eide sup addita entite, ex quadrata fit triangularis, atque ab una ad alia figura transit. Dtraria e sentia e cois in Peripateticos. Cu quibus.....

Dicimus, intellectione, et volitione rea disgui ab aa roali. Pr 1o: si intellectio n disgueret rea ab aa roali, hec operaret p actu ase indistu, et sine intrinseca mutaone sui ex n cogcente fieret cogcens, ide dic de volione, sd iste modus operandi e proprius solius Dei immutabilis, et oino simplicis: go. Mar e de mente Retioru; mix sentia SS. P.P.

Prova 2o: si aa operaret p intellectione ase indistu, eet substa supnalis, et heret ea pfectione, qua Deus e

supra natã; hoc ē absurdũ: ḡo. Ans: tunc aĩa ñ eẽt substã natãlis, sumpto ti supra natã; hoc ē absurdũ: ḡo. Ans: tunc aĩa ñ eẽt substã natãlis, sumpto ti

natalis ñ solũ prout opponit violento, sd etiã prout opponit supñali; ñ prout opponit violento, qa si aliquid dicit natale, quatenus dicit priũ passivũ, in quo aliud a se distũ recipit: ñ prout opponit supñali, qã hoc modo natale dicit priũ activũ alterius a se productivũ. Cũ ã stante opiõne Petioñũ, nullũ ex his priis hẽret aĩa, qã nihil produceret, nec reciperet; ideo herẽt eã pfeõnẽ, qua Deus ē supra natã; ac proinde eẽt supñalis.

Probat 3°: ea xã distĩnt, quæ possunt separari; sd aĩa separari pt ab intellectione, et amore, ut pẽt in viãne, et fruitione beata, a quibus pro statu isto aĩa separata ē: ḡo. Tũ: aĩa cogitat se ipsam: ḡo cogeione xã a se distã. Alioqain si aĩa ñ eẽt distã a cogeione, sive cogitaõne, tunc cogitaõ eẽt cogitaõ cogitaõnis.

Objic 1°: Deus vivit p actus a se xã indistos: ḡo et aĩa, qã hæc vere, et proprie vivit, sicuti vere, et proprie vivit Deus. Unde ḡo ... psẽ ñ fert vivere p actus distõs. Dfirõ: ñ minus ē pfectio intrinsece ptus essalis vitæ ... ca Diñæ libertati posse detrãhi se independenter a quocunque predeterminante, acsit pfectio natæ Diñæ, identitas cũ sua operaõne; sd hoc ñ obstante, libertas creata psẽ fert eandẽ potestẽ, et exista ipsa etiã ē xã indistã a creatura: ḡo.

Respõ, dũ eẽ rõnẽ vitæ in Deo, ac in creaturis. Deus eñ vivit p actus a se indistos, qa simplex ē, ac immutabilis; aĩa ã xpositã ē, ac mutabilis. Hinc Deus vita ipsa dicit, et semp actualis vivit. ñ sic aĩa nrã, qa ñ ē idẽ illi eẽ, et actualr vivere. Dcoptus vitæ, si in actu 1° accipiat, prout Deo, et creaturæ xvenit, psẽ fert priũ pcipiendi obtã: in actu võ 2° dicit actualẽ intelleõnẽ, quæ Deo substãlis ē, et ab ipso indista, propt summã simplicitẽ, et immutabilitẽ: quod aĩæ nrãæ ñ xvenit. Unde rõ vitæ actualis abstrahit ab identitẽ, et distõne, respectu illius, cui xvenit. Ad xfirmaõnẽ dico, multa eẽ, quæ Deo xveniunt, et creaturæ: et quidẽ p identitẽ, licet ñ pfectissimã, ut Deo propriũ ē. Ea ã prata, quæ soli Deo sũ propria, ñ possunt creaturis coicãri: ut simplicitas, et immutabilitas. Ut: ḡo quæ rõne Diñæ simplicitẽs, et immutabilitẽs indista sũ a Deo, ñ debent eẽ etiã indista in creaturis. Non sic, quæ sũ indista rõne sui, aut ex capite superfluitatis.

Objic 2°: œconomia voluntis nrãæ abunde explat p analogiã ad motũ localẽ; atqui motus localis nihil psẽ fert entitatis novæ distĩ a mobili, et loco: ḡo

nihil ejusmodi entitatis prae se fert volitio. Confirmatur: animam rationalem velle nil aliud est, nisi ipsam animam, stante alteratione humorum in sensibus, taliter affici, ut ipsa non se retrahat, nec conetur retrahere; adeoque non est opus actione ita dicta.

Respondeo, in primis, quod plurimi Peripatetici docent, motum localem esse quidpiam a mobili distinctum, eidemque superadditum. Deinde analogia illa, et semitiam prae se fert, et dissitiem, quamobrem non omnino eadem habenda est ratio motus, et volitionis. Itaque analogia in eo tantum sita est, quod S. August. expressit, ut nempe volitio, sive amor sit medium, quo voluntas in delectationem fertur, quemadmodum corpus locum obtinet per motum. Ita enim corpus pondere, (ait August. lib. 11. de Civit. Dei C. 28.) sicut animus amore fertur, quocunque fertur. Unde sicut transitus de loco ad locum fit admittendo viciniam unius, et acquirendo viciniam alterius, sic transitus voluntatis a volitione unius objecti ad volitionem alterius exit admittendo unam volitionem, et aliam acquirendo. Ad confirmationem negatur totum; nam anima etiam a corpore separata volitiones habet.

QUAESTIO 8ª

Utrum ideae animae rationalis sint ingenitae, vel adventitiae, vel factitiae?

Ideas rerum, quibus Deum, animam, et generalia axiomata, percipimus, esse a Deo nobis ingenitas, est sententia Cartesii, et Recentiorum, ut alibi diximus, quam sententiam reputabimus cum Gassendo, et Peripateticis, qui nullas ideas ingenitas agnoscunt; et cum Aristotele affirmant: Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu, quatenus quidquid intelligimus, vel immediate, ac per se, vel mediate, et alterius gratia sub sensibus nostris cadit: quorum functione peracta, intellectus noster ideas sibi format, quae dicuntur adventitiae: habet etiam vim ideas varie componendi, dividendi, abstrahendi, amplificandi, comparandi; qua una idea accepta, intellectus alias affirmat, proportione quadam illi correspondentes: quas factitias appellamus. Idea enim aliud non est, nisi imago rei, quae cogitatur. Clara dicitur, quando aperte rem manifestat. Distincta, quando rem unam ab altera secernit. Perfecta, quando quidquid in re extat, expresse repraesentat.

Dicimus, ergo, nullam in nobis extare ideam ingenitam, sed omnes adventitias esse, vel factitias. Ita Arist., et Subt. D.r l. Posteriorum. Q. 1. Probatur: scientia experimentali manifestum fit, nihil nos concipere, nisi sub specie aliqua, quam Phantasia suppeditet: ergo. Antecedens patet; quia nullam habemus ideam eorum, quae

nullatenus nris sensibus pcipimus: ut pt in cæco a nativitate, qui nullã ideã coloris hēt. Ergo contrarij afferant se hēre ideas claras, et distas rerũ: præsertim Dei, veritatis, Angelorũ, Animæ, cogitaōnis, sapiẽ, pulcritudinis, Numeri, Rei, substæ, temporis, et negaōnis; harũ ideas exponemus in nobis ex sensibus ductas.

In primis existã Dei ex creaturarũ contingẽ demonstrat. Eodẽ raocinaōnes generare. Unitas Dei colligit. Atributa ã Dei ex ijs ducunt, quæ miramur in nobis, ablatis imperfeōnibus: sic ss diuturnitas, potã, sciã, bonitas, beatitudo, quas quãtũ possimus amplificamus, ac deinde dicimus Deũ æternũ, oĩpotentẽ, omniscium, optimũ, beatissimũ. Incorporeũ Deũ, ut ẽ in se concipere ñ valemus, nec claram, distã que ideã Dei hēmus; sd solũ negative eũ incorporeũ pcipere possumus removendo ab eo rõnẽ corporis. Veritatis ideã comparamus, qã cũ ideã, quã aliqd hēmus, verã judicavimus, quaniã obto conformis erat; hoc ipsũ reflexa cogcione attingentes, cogcimus, veritẽ in conformite ideæ ad obtũ consistere.

Idea Angelorũ, et Aĩæ roalis in nobis confusa ē, modo quo Deũ incorporeũ conamur attingere. Eos enĩ concipimus, velut auram tenuẽ, subtilissimã, lucidissimã, cui cogitandi vĩ, et volendi atribuimus, et a qua removemus eē corporeũ. Cogitaōnis idea ad instar sensibiliũ effingit. Sicut enĩ mens ex idea unius urbis effingit ideã alterius, ita ex idea unius actionis, v. gr. visiōnis, fingere pt ideã alterius, puta cogitaōnis.

Sapiẽ, et Pulcritudinis ideã similẽ originẽ hēt, ac idea virtis. Illa ñ ē, nisi aggregatũ ex ideis verũ. Ista proporcionẽ, recta ql. dispoēnẽ ptiũ repræsentat, quã ab obtis visis oriẽs. Numeri ideã ex sensibili re singulari hēmus; eãque multiplicamus ex dibisibilite corporũ, quã concipimus. Rei idea cũ sit vlis, ex singularibus, ut similia ss, colligit. Substæ ideã cogitamus, ut aliquid accidentibus substãns, et ñ in alio, sd p se existens; ñ ā nisi p accĩa pcipimus eã, et quidẽ confuse. Idea temporis ē idea Motus; hæc ā quidpiã exprimit hēns ptes sibi sucedentes: quod ex locali corporũ sucesione colligimus. Negaōnis ā idea nulla ē; nec negaōnes cogcimus, nisi indirecte, quatenus rẽ ñ eē pcipimus. Ex his constat, nullã ideã in nobis ẽ, nisi ex sensibus aliquomodo derivatã.

Objic. 1.º ex Cartesio idea Dei mentibus nris ingenita ē; nec pt a sensibus hauriri: ergo. Confirmat: tantũ pfeōnis saltẽ debet eē in caã, quantũ ē in effu: ergo saltẽ tantũ debet eē realitis formali in caã

ideæ, quantæ obtivè realitis ē in idea; s'd idea Dei, quæ ē in nobis, ē longè perfectior, quàm mens n̄ra, cæteraq. entia sensibilia. Idem valet de idea substiæ: g°.
Respōt negādo ants, et nēgādo antis 9secutionis, ex quo nil 9tranos: nam idea Dei, quam pro hoc statu hemus, n̄ ē clara, et distincta, s'd 9fusa, et imperfecta. Idem dic de substiā, aliisq. rebus abditioribus. Unde talem ideam intus n̄r efficit, ocaōne ā sensibus accepta, sic, res sensibiles spēm sui in oculum imprimūt, ex spē ista alteram cum phantasia in ipsa intelligit producere, item qy ex hac, et cum hac aliam efficit intus spitālem in se ipso spēm obti repræsentativam, quæ obtō ē similis, n̄ quidem in entitāte, s'd in repræsentando, xāmodum, quo obtum ipsum attingāt. Ex hac spē intus ideam sibi exprimit, et finalem obti cognitionem efformat. Ex acceptis ā sensibilium ideis alias sibi variis modis intus 9ponit, et efingāt. Unde idea Dei, quæ in nobis ē, partim ā sensibus hausta, partim efficta dici pt ab intu; n̄ aūt ē pfectior illo.

Objic 2°: in cæco a nativitē ē idea colorum: g°. Ans: in nobis, et si claudamus oculos, sensus lucis, et colorum, etiam clausis oculis excitantr: g°. 9firmāt: dussī in nobis ideæ solis; una hausta ex sensibus, quo parvus apparet; altera ex ronibus astronomicis ducta, quā ingens ēe 9spicit. Atqui hæc, quæ vera ē n̄ ē ex sensibus hausta, s'd ex [illegible] notionibus innatis elicita: g°.

Respōt negādo ants, et ad probaōnem dico, interdum excitari in nobis sensum aliquem obscurum lucis, aut colorum, etiā clausis oculis, qā videndi virte pollemus, coloresqe, et lucem aliquādo pspeximus, et palpebras ptransparentes hemus, adeo ut sint in nobis instar velin plane opaci. Non ā accidit in ipsis, quibus oculi, l, 9fosi, l, effæti sī, et nihil unquā videaunt, et quibus parersī cæci ab exortu: in quorum aā facultas quidem ē videndi; s'd in effum n̄ exitsum, quoniam organum videndi in illis aut nullum ē, aut male dispotem. Ad 9firmaōnem dico, quod vera illa idea soli n̄ procedit ex innata noōne, s'd ex notione p sensus acquitā, quatenus expeēntia probat, et raō 9fiāt, res distantes apparere minores se ipsis vicinis.

QUÆSTIO 9ª.

An Habitus supnāles aīæ ab ipsa rēr distinguantr.

Nomine hūs intelligimus qualitēm aliquam pmanentem, quæ n̄ po:

tentijraie recipit, easqe disponit ad operandum. Unde hus alij sunt acquisiti, alij vero infu-
si. Acquisiti, seu naturales sunt qui ex repetitione actuum producuntur; unde sunt ejusdem speci-
ei cum actibus, a quibus procedunt, deserviuntque ad facilius operandum. Infusi vero
seu supernales elevant potentias ad objectum supernale attingendum; unde necessarij sunt ad simpliciter, et
absolute operandum, quia sine illis operatio supernalis haberi non potest. Rectiores negant, esse aliquam
qualitatem spiritualem realiter ab anima distinctam, eidemque superfusam, nec cogunt etiam fateri existentiam
accidentium absolutorum materialium in sensu peripatetico. Praesens quaestio solum procedit de
habitibus supernalibus, ut sunt fides, spes, charitas, sive gratia habitualis, et lumen
gloriae. Ad quam.....

Dicimus, hus supernales esse qualitates quasdam spirituales, ab anima
realiter distinctas, et in ea receptas. Ita communis Theologorum sententia. Probatur praesertim de gratia
habituali: Conc. Trid. Ses. 6.ª de justif. C. 7. inquit: unica formalis causa (nempe justifi-
cationis) est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit; qua videli-
cet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostrae, et non modo reputamur, sed vere
justi nominamur, et sumus, justitiam in nobis recipientes unusquisque suam.... Per
spiritum S. charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis
inhaeret: unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum haec omnia simul
infusa accipit homo per Christum, cui inseritur, fidem, spem, et charitatem. Et can. 11. ait:
si quis dixerit, homines justificari, vel sola imputatione justitiae Christi, vel sola remissio-
ne peccatorum, exclusa gratia, et charitate, quae in cordibus eorum per spiritum Sanctum
diffundatur, atque illis inhaereat; aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum
favorem Dei, anathema sit.

Ex quo sic formo discursum: quod se habet, ut causa
formalis, quod nobis a Deo donatur, quod diffunditur in cordibus nostris, quod nobis inhaeret,
quod infunditur, quod non est tantum favor Dei: quidpiam est a Deo, et nobis realiter distinctum,
et in anima nostra intrinsece receptum, atque illi superadditum: Igitur, vel est substantia, vel qualitas:
non substantia, quia non sunt in nobis duae spirituales substantiae, nec possibile est substantia supernalis crea-
ta: ergo erit qualitas, seu entitas quaedam addita animae rationali, et ab ea realiter distincta.

Con-
firmatur: quia sunt certissima theologiae fundamenta, quibus Ecclesiae definitionum genuinus
aperire sensus. Primum est, Ecclesiae definitiones intelligendas esse in sensu contradicente
Hereticorum opinionibus. Secundum, verba conciliorum accipienda esse juxta sensum tune

temporis cōem. Atqui Lutherani, et Calvinistæ, quos pstrinxit Trid. dicebant, gratiam ñ ēē quidpiam à Deo aiē nrē infussum, et coicatum, et ab ipso Deo, et aia distum: ḡo. Rursus ea verba coiām ēē frale, donari, recipi, deffundi, inherere, infundi, sempr̄, et maximè tunc temporis, xā Phōs cōes, Theologos, Legis peritos, et Grammaticos etiā, sigficabant quidpiam distum à donante, et ab eo cui rēs tribuebat; quidpiam reale, intus coicatum: præsertim vō illud inherere, entitatem quandam accidentalem præ se ferebat: ḡo.

Respondent Retiores, allatas defiōnes facile exponi absqe ōi entitate accidentali aiē supāddita, p solam paōnem indirtam xā ab aiā, correspondentem actioni Diñe, quę xā indista ē ab ipso Deo. Dicunt enim, gratiam præseferre actionem ex pte Dei sanctificantis, justificantis, et paōnem ex pte aiē sanctificatę. Sd sicut actio illa ñ ē entitas Deo supāddita, ita nec paō in aiā. Ambę tn̄ ɔcipi possunt, ut actiā metaca, ɔceptu rāo dista, unde varius aiē status intelligit, sicuti status varius Dei, ñ p aliquid intrinecum, sd p aliquid extrincum, quo dixse in aiā denominaones hēnt, ut in Deo. Trid. ā loquit de gr̄a, et eam ab aiā disquit Juxta nram ɔcipiendi modum, et hoc sensu dicunt eam receptam, infussam, diffussam, quatenus ex nrō ɔcipiendi modo velut entitas supāddita spectat.

Sd ɔtra 1°: si gratia in aiā dicit solam paōnem similem actioni Dei; tunc sicut actio Dei dicit in Deo solam extrincam denominaōnem justificantis, ita gratia solam extrincam denominaōnem diceret in aiā justificata. Atqui hoc ē ɔtra consilium; qā favor Dei extrinecus ñ ē aliud, qām extrinca quędam denominaō: ḡo. ɔtra 2°: si quis affraret actionem Dei Sanctificantis in Deo recipi, diffundi, inherere, is ineptissime loqueret: ḡo si paō aiē sanctificatę ē ōnō similis actioni Dei, Trid. ineptissime loqueret, dicendo, gratiam in aiā recipi, diffundi, inherere. Demiqe nulla nova realis frā hēt, nisi nova in re heat frā: ḡo.

Objic 1°: esto consilium definiat, charitatem diffundi in cordibus nrīs, et illis inherere, ñ tn̄ sub nomine habitum. Unde Dominicus Soto ait: ñ ēē ɔtra fidem neqe gratiam inherentem. Melchior Canus lib. 7. de locis theologicis, c. 2°. inter questiones in Scholis Salva fide ɔtroversas hanc reponit. An gratia, qua

justificamur, sit quædam qualitas animo impressa. Hi Theologi concilio Trid. interfuere. Celebris est etiam inter eruditos Theologos sententia Dionisij Patavij docentis, ipsam substantiam Spiritus Sancti ad justos, et adoptivos Dei filios efficiendos divinitus infundi, adeo ut substantialis quædam sit Spiritus Sancti conjunctio cum justorum animis. Idem videtur docuisse Petrus Lombardus Magister Sententiarum: ergo.

Respondeo, non videre, quid sit de fide, habitus supernaturales esse qualitates in sensu peripatetico; illud unica constituimus, fide teneri gratiam sanctificantem, et aliquid a donis nostris suppressam, et ab illis, et a Deo realiter distinctam. Non autem hoc additum sit habitus, licet non, Philosophi disputant. Itaque entitatem aliquam a Deo, et anima distinctam, atque a quolibet etiam actu fluente, et transitorio, catholicus quisque tenetur admittere, qua justificentur peccatores, et quæ infantibus infundatur, dum baptizantur. Hæc entitas communi, et recepto usu habitus appellatur, et qualitas. Trid. tamen ab hac appellatione se abstinuit, ne quæstionem de nomine diximeret. Nos vero communem usum sequimur, quo entitas illa qualitas habitualis appellatur.

Hinc laudatus Dominicus de Soto asserit, revera temerarium negare gratiam hanc inhærentem per modum qualitatis, et addit: Tridentina synodus anathema eam censet, qui inhærentem justitiam non confitetur. Et ideo quidquid sit de habitibus hæreticus ex hinc habendus est, qui justitiam inhærentem negaverit. Melchior Canus non loquitur de hac quæstione, sed de illa, utrum gratia habitualis debeat simul esse, et operari, atque aliarum virtutum sit radix, an vero duo hæc posteriora sint charitati adscribenda, tanquam habitui realiter a gratia distincto. Illa autem sententia Patavij non excludit gratiam intrinsecam, ab anima, et spiritu sancto distinctam, et nobis inhærentem, ut ipse testatur. Animadvertit etiam sub 1. D. in 1.° D. 17. q. 2.ª Magistrum Sententiarum non negasse internam in justis charitatem, et gratiam sanctificantem, quamquam dixerit etiam charitatem esse ipsummet Spiritum Sanctum.

Objicies 2.°: nequit anima intrinsece mutari, quin post mutationem sit intrinsece alia, quam antea erat; sed anima in statu peccati eadem est, ac posquam justificatur: ergo. Tum: S. August. in lib. de Natura, et gratia, gratiam appellat lucem. Unde serm. 18. in psalmum 118. ait: Deus per se ipsum qui lux est, illuminat pias mentes: ergo gratia non est aliud, nisi Deus pias mentes illuminans. Tum: Sicut anima dicitur Deo grata per gratiam, ita Deus dicitur sapiens per sapientiam; et utraque denominatio est in genere causæ formalis, et intrinseca; sed in Deo nulla entitas distincta habetur: ergo.

Respondeo ad 1.um distinguendo majorem: in statu peccati eadem est essentialiter;

ɔdō: accidentali, nego. Ad 2um dico, Deum p se ipsum illuminare efficientr, n̄ fr, ut gratia habituali. Ad 3um disparitas ē, qā Deus ē sapiens p identitatem, qa nequit eē n̄ sapiens; creatura vō n̄ ē Deo grata p identitatem, qa pluries grata n̄ ē.

QUÆSTIO 10a:

An habitus supnāles creent, l. educantur.

Pro certo hendum ē, actia supnalia, sive actus supnales fidei, spei, et charitatis, atq. visionem beatam, et fruitionem educi ex pota suarum subtorum. Sic Subl. Dr in 1o D. 17. Q. 3a. ubi ait: quid ē igitr dicendum, quod ōe supnāle creat, si ɔsideratur de ōi actu 1o supnāli; n̄ oportet ɔsiderare de supnāli, qui ē actus 2us, qa ad ipsum ɔcurrit pota creata in rōne activi aliquo modo, et in rōne receptivi. Quod secundum, qa nulla creatura pt creare, nec elevari à Deo ad creandum; sed actus supnales hent eē à creatura, nempe a potijs aīe: ego. Praecipua ergo dificultas de habitibus supnalibus, ut sunt fides, spes, charitas, l. grā, et lumen gloriæ. Circa quam Thostæ sustinent eduonem; cui sentiæ adheret N. Sap. Mastrius, lib. 1o phicæ D. 3a. Q. 3a. art. 2o ubi ait: qui vult sustinere cum comunioni, gratiam, et cetera dona supnālia creari, id sustinere debet ob auctoritātes sac. scripturarum, et antiquorum scholasticorum, quorum auctoritati maxime ē tribuendo, n̄ ob aliquam rōnem obligantem; nulla talis adest; immo potius urget in oppositum. Sed mirori, Doctissimum virum judicasse auctoritātes scripturarum, et scholasticorum n̄ fundari in urgenti rōne. Quare:::: Dicimus, hūs supnāles fidei, spei, charitatis, seu gratiæ, et luminis gloriæ, n̄ educi, sed stricte creari. Sic cōis scotarum cum Dre in 1o D. 16. Q. 6. prope finem, ubi ait: Dico, quod in eodem instanti temporis, in quo charitas, l. grā, tā creat, infundit aīæ, sed in alio, et alio instanti naturæ, qā prius natā charitas, l. grā creat, quam aīæ infundat: lcet totum sit in eodem instanti temporis. Clarius loquit in 2o D. 37. Q. 1. Gratia ē à solo Deo p creationem, et ab ipso solo ɔservat; et quidō destruit, anihilat; qa cujus produō ē creaō, ejus destruō ē anihilaō.

Probat rōne: natali pota, ex qua subti natali ē improportionata,

ut ex illa educant hũs p̃ se infusi: g̃o. Ans: dispositio mere natalis, seu ãma ut e natale ẽ improportionata ad recipiendũ gratiã, et alios hũs p̃ se infusos: g̃o Ans ẽ de fide ɔtra Pelagianos, et Massilienses. Cõa: minus dependet f̃ra à dispoõni subti, quã à pota pava exqua; sed cũ illa mĩri dependentia ñ stat proportio dispoõnis natalis ad f̃ras simplicit supñales: g̃o cũ maiõri dependentia à pota pava exqua ñ stat proportio subti natalis ad f̃ras simplit supñales. Atqui aĩa r̃oalis ẽ subtũ natale: g̃o.

Pt 2º: hũs simplicit supñales de linea actus t̃mi supñalis tribuentes subtis posse simpliciter operari supñalit p̃fectissimis operaõnibus supñalibus, exigunt extra tã sua produci p̃r creaõnẽ strictã; sed tales ss supradicti hũs: g̃o. Ms: f̃ra natalis p̃fectissima de linea actus t̃mi natalis tribuens subto posse simpliciter operari natalit p̃fectissimis operaõnibus natalibus, exigit ɔnatalit creari: g̃o. Ans ẽ verũ, ut stat in aĩa r̃oali, quã ñ creat, q̃a ẽ f̃ra, alias õis f̃ra crearet; nec substa, nã alis subste ñ creant; nec q̃a spitali, et vitalis, nã actus entãs, et voluntis ss tales, et educunt: g̃o solũ q̃a f̃ra natalis p̃fectissima &c.

Respondent aliqui, ex hoc solũ probari, hũs supñales ñ ɔtineri in pota pava natali aĩe, ñ ã in pota ejus obedientiali. Sed ɔtra: p̃fecta r̃aõ absolute probat, hũs supñales ñ ɔtineri in pota exqua aĩe, sive istã potã ɔpares ad agens natale, et sic natale appelles, sive ad agens supñale, et sic obedientialẽ nomines. Istẽ enĩ denominaões natalis, et obedientialis in pota pava supponunt, f̃rã ɔtineri in pota natali subti; solũ enĩ differunt penes hoc, quod pota natalis respicit agens natale, à quo reducat ad actũ, et obedientialis respicit agens supñale: g̃o.

Provat 3º destruendo potãle fundtũ ɔtrariorũ: ideo p̃ vos hũs supñales educunt, q̃a cũ sint f̃ri nãte, inherere subto, nate ss fieri dependenter ab eo; sed hoc ẽ falsũ: g̃o. Mi: f̃ri excedentes vires subti, exigitive, dispotive, et affective, licet sint nate inherere subto, ñ fiunt dependenter ab eo; tales ss dicti hũs: g̃o. Mi: tales hũs ss simpliciter supñales: g̃o. Ans ẽ ɔtrariorũ, cõa Dris q. 3ª Prologi, ubi appellat f̃ras supñales, quẽ dictis modis natã excedunt. Nec obstat dicere, quod hũs ss accĩa, et acciens exigit educi; nã si acciens ex r̃one accientis peteret educi, substa ex r̃one substẽ peteret creari, quod falsũ ẽ. Provat denique: ideo ɔtrarij dicunt, gratiã educi, q̃a dependet ab aĩa in conservari; sed hoc ẽ falsũ,

saltẽ dependentia ex qua: ergo. minor probatur; nam causa conservantes gratiam in anima sunt Deus physice, et carentia peccati moralis; causa vero destructive sunt ablatio manutenentiae Dei, et positio peccati: nam Deus statuit, gratiam conservare deficiente peccato, et ipso adveniente eam destruere. Sed quia haec dependentia gratiae a Deo, et peccato est dependentia ab extrinseco, et contrarij dicunt, gratiam dependere ab anima intrinsece, id est, tanquam a causa naturali; ideo signanter hoc negavi, expressando dependentiam ex qua: nam licet gratia dependeat ab anima dependentia in qua, seu tanquam a subiecto, in quo Deus decrevit illam creare; non tamen tanquam a causa naturali. Quia si ita dependeret gratia ab anima, non esset separabilis ab ea, de potentia ordinaria: nam quando Deus secum assumit causam naturalem ad producendam, et conservandam aliquam formam, tenetur illam conservare, quamdiu non est contrarium expellens dictam formam, ut patet in formis calorum: gratia autem nullum contrarium habet ex natura rei, quia peccatum solum moraliter ei opponitur.

Objicies 1.º: forma, quae in fieri, et conservari dependet a subiecto, educitur ex potentia ejus; sic sunt habitus supernaturales: ergo. minor: forma, quae intrinsece inhaeret subiecto, dependet in fieri, et conservari ab eo; sed habitus etc: ergo. Respondeo distinguendo ultimam majorem: forma, quae intrinsece inhaeret subiecto, dependet ab illo, dependentia in quo, vel, ex quo. Concedo; ex quo praecisse, nego. Et distinguo minorem: habitus supernaturales intrinsece inhaerent in anima ad suum effectum formalem in subiecto exercendum, concedo; ad suum esse ex anima recipiendum, nego.

Instabis: ideo accidentia naturalia educuntur, quia nequeunt naturaliter produci, et conservari sine subiecto; sic sunt habitus supernaturales: ergo. Ideo anima enim non dependet a corpore, ut a subiecto ex quo, quia naturaliter potest esse sine corpore. Respondeo distinguendo majorem: ideo accidentia naturalia educuntur, quia nequeunt etc, et alias continentur in potentia naturali subiecti, concedo; praecisse quia nequeunt etc, nego. Accidentia enim naturalia cum non excedant vires subiecti, continentur in ejus potentia naturali, et ab eo educuntur. Non sic habitus supernaturales, qui excedunt vires subiecti. Similiter, anima ultra posse conservari naturaliter sine corpore, est substantia spiritualis omnino excedens vires illius in quocunque genere causae et haec est ratio a priori, ut non educatur.

Objicies 2.º: ideo habitus supernaturales non educuntur, quia sunt supernaturales; sed hoc non probat: ergo. minor: visio, et fruitio beata sunt supernaturalia; sed

educunt: ergo. Idem dic de unione, quia gratia unitatem. Respondeo distinguendo maiorem: quae sunt supernaturales de linea actus primi, verum, ut in 2ª probavimus, concedo; praecisse, quia supernales negatur. unio, et fruitio beata, cum sint de linea actus 2i, et vitales, continentur in potentijs vitalibus, et educuntur. Unio autem gratiae ad animam est entitive naturalis, quia resultat naturaliter ex entitatijs partis in esse, sed admisso, quod sit supernalis, nil contra nos; quia cum tamen supponat gratiam in anima, sicut unitas relatio supponit extrema, sufficienter anima supponitur elevata, ut talis unio ex ipsa educatur. At respectu gratiae nil supponitur elevans animam.

Objicies denique: ideo tales habitus non educuntur, quia nequeunt contineri in subiecto continentia potentia ex qua; hoc est falsum: ergo. Minor: ideo non, quia quatenus simpliciter supernales, sunt superioris ordinis anima rationali; sed hoc non probat: ergo. Minor: forma simpliciter vitalis est superioris ordinis subiecto non vitali; sed in illo continetur: ut patet in anima vegetativa, et sensitiva, quae sunt vitales, et continentur in corpore, ex quo educuntur: ergo. Respondeo negando ultimam maiorem, et rationem argumenti, quod in aequivoco laborat. Aliud enim est aliquid esse alio perfectius, et aliud esse altioris, superioris ordinis: siquidem forma est perfectior materia, et non est superioris ordinis. Idem dic de anima, tam rationali, quam vegetativa, et sensitiva; nam rationalis est perfectior habitibus, et non est superioris ordinis; aliae vero sunt perfectiores corporis, et non sunt altioris ordinis. Habitus autem supernales, et si sint imperfectiores anima, sunt superioris ordinis, et excedunt naturam cujuscunque agentis naturalis in quocunque genere causae.

Quaestio pro more oppotimis inquirens, utrum dentur accidentia absoluta in Scena Perhipatetico.
Si rorent Caeli desuper, si nempe Sol justitiae, qui lumen est delumine, illustret mentem, si Spiritus ille Paraclitus, qui accendit lumen sensibus, doceat animam, si Stella quoque maris coruscante, animam in ... nitate fixa sanctitatis astra sapientiae influant, si tandem mihi dicendi veniam concesseris, R. A. P. N. qui tanquam luminare majus, quod liberalissimo nutu, virtutum radijs in has Argolorum Sphaeras refulges, cuius si vitam attendam, integer, si virtutes, ornatissimus; si scientiam, et sapientiam, plenus, si providentiam insignis, si charitatem accensus; si demum una cum natura charites, prospiciam, undequaque mirandus ostenderis, atque maxime extollendus: vobis quoque mihi faventibus P. P. amplissime quae sapientia opera ...

merito maximo ad censoriã dignitatẽ evecti, vobis etiã Serenissimi commilitones, quos Scoticę militię nostrę arma peracuta jam, jam vibrantes intuor; omniũque adstantiũ condecorata corona: Si Verentũ, inquã, cœli desuper, Si nempe Sol Justitię, qui lumen ē de lumine, illustret mentem; Si Spiritus ille Paraclitus, qui accendit lumen sensibus doceat oĩa; Si stella quoque maris coruscante oĩa in æternitate fixa Sanctitatis astra Sapientiam influant: Philosophi textũ expositurus aggredior, quem, adstante expectabili conspectu vestro, sortitus sum, estatque apud Phũ, in 2º de ortu, et interitu, cujus initiũ ad literã sic ē::

Textus.

De ortu aũt, ac interitu eorũ, quę natura gignunt, intereuntque &c.

Hunc textũ difficultatum satis gravidũ in tres divisũ ē partes oẽs noruñt. Quarum in prima Phũs hoc proponit dubiũ: An generaõ proprie dicta, quę sc. ñ ad accidens, sd ad substã terminet, differat ab alteraõne? et posquã veterum sententias refert, confert, et damnat, resolvit protinus, quod jam in suo tempore erat cõis distinguens generaõnẽ ab alteraõnẽ in eo quod generaõ fit per congregaõnẽ aliquorũ, sd corruptio per ipsorũ disgregaõnem; alteraõ vero per transmutaõnẽ aliquarum passionũ. Circa istã congregaõnem, et disgregaõnẽ modos dicendi Platonis, et Democriti validissimis compellit rõnibus, suã exhivens, et firmans opinionẽ. Decernit demũque generaõnẽ, et corruptionẽ versari circa aliquid simpliciter, id ē, substantiã, ñ circa accidencia. In 2ª parte ñ minus profunde, quã profuse loquit. Phũs de accretione, et decretione viventiũ, nutritionẽque, augmentaõnẽ, et diminuaõnẽ expendit. Quo aũt modo isti motus eveniant, et qualiter inter se differant, demonstrat; ex inde vero mixtionem elementorũ dilucidans, quid sit mixtio, quid mixcibile, quibus competat, qua rõne fiat, et an detur in rerum natura accuratissime discutit. In 3ª demique parte tradit Phũs quandam doctrinã oĩbus saine numeris absolutã circa conditiones ad agendũ, patiendũque necessarias, quarum tm̃ asignat, quod sit agens, ut tale, sit in actu, passum vero, ut tale sit in potentia 2ũ, quod agens, et passum ad invicem se tangant, l immate, si sit agens ultimum, l, mediate, si sit remotũ. 3ũ, quod agens, et passum ñ sint contraria, ideõ, similia, unde illud effatũ: agens ñ agit in simile. Docet tandem, quod agens ad genus cae̥ efficientis et finalis minime pertinet; passum vero ut tale, ad genus cae̥ materialis spectat. Et h. de tota litera textus in communi.

Subter quæ literæ pluriū rerum dificultates scatuerunt, nam illam Phi sedulo contemplantes, et nō satis plenum captū obtinentes, mente insudantes, disputantes, inquirentes, ad extremum usque in speculando deducti in plurimas tandem incidere quæstiones. Inter quas una, et sane dificilis, quam præ cæteris defensandā seligo, ortum ducere videt ex eo, quod Phus in 1ª parte laudati textus distinguit generaōnem, et corruōnē ab alteraōne, quatenus generaō fit per congregaōnē aliquarū et corruō per disgregaōnem: alteraō vero per transmutaōnē aliquarum pasionū. Has ā, quas pasiones vocat prius accīa nominaverat: quid ā sint, sub obscuritate reliquit. Cum ā res oēs, quæ nos in hoc universo circumstant, exis tere videant, permanere, stare, seu tandem substare, visus fuit aliquibus res oēs eē substas, pasiones tm earū, quæ ub. tale transmutari, alterari dicunt, unusquisque pro ut sibi placuit, explicuit. Sd hac difinione alteri n̄ convenit dixere, inquirendū eē de quidditate istarū pasio nurum, serio inquirendū, hinc explosa desidia. nū. Hinc statim lites interminabiles, hinc denique quæstio inquirens: hinc verborū ambages,

An dent accīa absuta in sensu Perhipatetico

Quā quæstionē pro more tripartitā exhibebo, cujus in prima parte aliqua dilegeme observabo; in 2ª conclusionem deducam, firmabo, et roborabo: in 3ª denique, si per tempus licuerit, Adversariorū conatus, prorsus evanescent.

Jt ā in his præstandis facies mea n̄ confundatur, justo præ ingenij exiguitate tremore, perculsus Mariam in voco, imploro, deprecor, Mariam nempe immaculatam virginem, Matremque Dei, cujus si semel patrocinium arreperim, quasi jam de re plene confecta gloriabor. Ad rem igitur incunctanter deveniendo &c.....

Sit jam Prima Lectionis Pars.

———

Pars 3.a Phiæ, sive Ethica.

Sicut Logā, et Mephica dirigunt intūm in verū, sic Ethica voluntē ornat in assequtionē boni. Hæc sic describitr: scīa practica, quæ circa actiones humanas, ut ad honestē dirigendas, occupatr. Dicitr scīa, qā plures cognitiones certas, et evidentes ɔplectit; practica vō, qā p̄ se ad bonū morale refert. Et quambis oīs rāo vitæ nræ influende, â Chatholica religione duci oporteat, et ipso tn̄ lumine natæ plurima apparent præcepta, atqe honestatis, et justitiæ regulæ, quæ unīcuiqꝫ oībus ostendunt, quid bonū amplectendū sit, quidqe malū evitandū. Unde hanc facultē p tratandā suscipimus, ut mere natalis ē, et solo natali lumine ɔtinetr. fatemur enī, eā â Theologia, et fidei docmatibus p̄fici, et elevari; sd propōtū nobis ē. Philosophi ptes n̄ omittere, eas vō, quæ Theologi ss, nullatenus occupare. Pauca tn̄ ob angustiā temporis de hac facultē dicemus.

Disputaō. 1.a

De bono, et malo.

Quæstio 1.a

An voluntas nrā possit amare malū sub rōne mali, et odire bonū sub rōne boni ~.

Bonū in præsenti n̄ sumitr, quatenus in se quidpiā p̄fectū ē, qā sic ad Mephicā ptinet, sd quatenus ad nos refertr, et bonos efficit mores nræ voluntatis. Sicqe describitr: perfectio, quæ ɔveniens ē: quæ videlicet nræ natæ accommodata ē. 1.o dividitr in bonū p essā, ut ē Deus, et p participaōnē, quod in

creaturis invenitur, licet à Deo derivatum. Istud vero aliud est corporis, ut sanitas, robur,
pulcritudo; aliud animi, ut scia, virtus; aliud fortunae, ut praedium, pecunia &c.
Unde celebris est divisio boni in honestum, jucundum, et utile. 1um est, quod rectae rationis
regulis congruit atque adeo per se est expetendum. 2um, quod nos delectat. 3um, quod
non ratione sui, sed propter aliud expetimus. Una tamen eademque res potest simul esse ho=
nesta, utilis, et jucunda. Sed nihil potest esse utile, quin honestum sit, affirmant Peri=
patetici, quia quod magis nocet, quam prodest, nequit proprie appellari utile,
quod autem non est honestum, magis nocet, quam prodest, igitur non erit utile.

Ex hoc
patet, quod malum, cum bono adversetur, nihil pro se fert, nisi privationem perfectionis
debitae seu omnis defectum. Si vero malum materialiter sumatur, nempe, ut est actio physica
a rectis regulis dissona, tunc quidpiam positivum est, sed illam ratione a rectitudinis de=
bitae, et a malitia oportet disquirere, quia talis actio in se mala non est, sed prout
dicit privationem rectitudinis debitae; hoc est, prout boni adversatur, et a legibus
prohibetur. Sed quia saepe homines decipiuntur malum sub specie boni amplectendo, du=
plex adhuc disquirenda est consideratio boni; nam 1. est reale, ut quando in se reve=
ra bonum est, l. apparens, ut quando in se malum est, sed sub specie boni menti
nostrae adversatur. l. praefixum dicitur, ut quando voluntas vi sua bonitatem confert ob=
jecto malo. Non loquimur in praesenti de malo sub specie apparenti l. prae=
fixa boni, sed quatenus malum est, et ut tale a nobis cogitatur. His notatis::::

Dicimus, voluntatem nostram non posse amare malum sub ratione mali; nec
odisse bonum ut bonum. Est Phi, et nostri Subl. D. in 4º. D. 49. q. 1ª. Ratio
ex ipso deducta: Voluntas nequit amare id, quod non cadit sub objecto actus volitionis,
nec odisse id, quod non cadit sub objecto nolitionis; sed malum sub ratione mali non cadit
sub objecto actus volitionis, nec bonum, ut bonum sub objecto actus nolitionis: ergo. Ex quo
constat, quod licet D.r alijs in locis dicat, voluntatem posse appetere malum, non tamen sub ratione
mali, sed sub ratione boni, licet praefixi.

Confirmatur praesens ratio: voluntas amore ten=
dit in objectum, et ab objecto allicitur, et atrahitur: unde teritur illud August. lib. 13 Confessionum C. 9.
Amor meus pondus meum: eo feror quocumque feror. Atqui sola bonitas habet
vim alliciendi, et trahendi voluntatem: malitia vero, et turpitudo deterret, et
avertit: ergo. Ex quo etiam constat voluntatem non posse odisse bonum, ut bonum est. Hinc
Dionisius lib. de Divinis Nominibus C. 4. ajebat: Nemo intendens ad malum opera=
tur, et August. C. 36. Enchiridis: miseri autem, inquit, esse nolumus, sed nec
velle possumus.

Si objiciant, quod voluntas est libera, et libere amat quid=
quid amat, et similiter odit quidquid odit; quae libertas destrueretur, si non po=
sse amare malum, et odisse bonum: Respondeo, quod voluntas respectu boni

gaudet libertate contradictionis, quatenus pt illud amare, vel n amare: n a libertate contrarietatis, quae dicta respicit obiecta formalia, ac exercet per actus specie diversos: unde licet n possit odisse bonum, nec amare malum, n tn nario amat bonum, nec hēt idio malum, qa pt oem suam actionem circa illa cohibere. Unde amor voluntatis semper respicit bonum, saltem pfictum; et similiter odium respicit malum.

QUAESTIO 2ª.

In quo stet naturalis felicitas hominis?

Varii sunt in hac materia Phorum sententiae. Licet oes conveniant, consistere nram natalem felicitatem in assequutione ultimi finis, qui, ut ait, Cicero, id est quo omnia, quae recte fiunt, referuntur; neque id ipsum usquam refertur: cum tn in scholis maxima sit, quid finis ultimi rōnem obtineat, ita ut oēs actiones nrae in illud dirigi debeant; ideo circa felicitatem dissentiunt.

Epicurus eam constituit in corporis voluptate. Cui [illegible] errori adhaerent, Aristippus Cyrenensis, et ejus sectatores, impiusque Mahometes. Stoici e contrario felicitatem in sola animi virtute sitam ee dicebant, adeo ut sapiens possit ee beatus, etiam si maximis vitae misseriis, doloribus, cruciatibus que urgeatur. Plato docuit, hoēm assequi felicitatem n, nisi post mortem; qa eam in possesione Dei constituit: sed hoc n lumine natali cognovit, sed ex divinis litteris accepit. Arles vo, quidquid alii dicant, ab ea probabili Magistri sui sententia n discernit. fatetur enim in primis, neminem in praesenti vita assequi posse plenam, pfectamque felicitatem, nam C. 10. lib. 1mi Ethicorum, quosdam ait in hac vita beatos quidem dici, sed n absolute: beatos autem, ut hoēs: et C. 11. aiās hoim post suam a corpore solutionem superstitar ee docet. Beationem vo C. 7. definit ee operationem aiae 2um virtutem in vita undique pfecta.

Unde Peripateticorum sententia natalem hois felicitatem in virtutis contemplatione, et virtutum exercitatione constituit; quod sic possumus declarare: hō intelligentia, et raciocinatione sua. ex rebus creatis ad Deum assurgere debet, ejusque existentiam assequi. Eum rōnem tam causae, entisque pfectissimi in ipso gnoscere, quatenus rerum oium auctor, conservator, ac provisor natā

ipsa duce demonstrad: unde fit, ut hō intimo conscientiæ sensu se Deo totū debere p̄noscat, eidēq̄ue amorē, et venerāōnē ab oībus exhibendā cē, atq̄ue subinde ipsius legē cē adimplendā, quā ille in cordibus n̄ris impressit. Hinc hæc veritātis contemplaō hoiū animos maxima delectaō-ne p̄fundit, atq̄ue ad honesti, virtutūq̄ue exercitaōnē accendit, ut Autori suo debitas grates, obedientiā, et cultū exhibeant, moresq̄ue suos ad rectæ rōnis, et legis natalis normā vitæ cōponant; alijsq̄ue etiā Deo præstante fruant̄ bonis, quæ honesti adversa n̄ ss. Unde::::

Dicimus, quod natalis hōis felicitas, lict imp̄fecta, nullatenus sita ē in voluptate corporis, aut bonis fortunæ, nec in sola virte, sd in veritātis, contemplaōne, virtutūq̄ue exercitaōne. P̄a 1ma pars: hō natā duce occultat, et dissimulat appetitū voluptatis propt̄ verecundiā: ḡo talis appetitus nequit hēri, ut summū bonū, immo rejiciendū ē. Bona ā fortunæ felicitatē hōis nequeunt efficere, q̄a communia ss bonis, et malis; ficta ss, et caduca; nobisq̄ue eripiunt̄, atq̄ue appetitū animi explere n̄ possunt.

Provat 2a: felicitas hēri n̄ pt in eo statu, qui perturbatus ē, atq̄ue natā duce fugiendus; sd vera virtus interturbat morbis, egestate, doloribus &c, quæ natā duce fugiendas eē edocemur: ḡo. Provat 3a: ex ijs oībus, quæ nos ∂ū natā capere possumus, nihil melius, nihil optabilius, nihil dignius hac intelligi pt, quā si præ-cipuæ animi n̄ri operaōnes ornātæ sint, ut intēs in verū n̄ræ, quod ē natāle ipsius objū, et voluntas in bonū ferad: rectæ rōni oīa respondeant; et cætera bona jucunda, et utilia, quæ honestati cōgruunt, præsto sint hōi: ḡo.

Objic. ex Epicureis: oē aāl sponte, et ā 1mo ortu voluptatē appetit, eaq̄ue, ut summo bono, gaudet; similis aspernad dolorē, et ipsū āde repellit, veluti summū malū. Atqui voluptas p̄ se expetenda ē, et dolor p̄ se fugiendus: ḡo sicut summū malū in doloribus potū ē, ita summū bonū in voluptate cōtinet. Cōfirād: sapiā, temperantia, cæteraq̄ue virtes n̄ propt̄ se expetendæ ss, sd prout ss artifices cōquirendæ, et cōparandæ voluptatis: modo quo artē medicā, et nauticā, n̄ propt̄ se, sd propt̄ utilitatē probamus: ḡo.

Respondendo maxm, et nego minm, et consm: Summi enim boni origo, et designatio non est petenda a primo animantium ortu, qui imperfectionem eorumdem statuum prae se fert. Natura enim movet infantem, non ut voluptatem expectat, sed ut se integrum, salvumque conservet. Crescente vero aetate, et accedente intelligentia, ex naturali ipsa ratione colligit homo, felicitatem nullatenus sitam esse in voluptate corporea. Voluptas enim corporis, ait Seneca, cum maxime delectet, extinguitur; itaque cito implet, et taedio est. Unde sicut nec summum malum in doloribus corporis positum est, sed praecipue in doloribus animi; ita naturalis felicitas ex animi perfectione, et virtute, potissimum ducitur, et ex aliis, quae cum jucunda, et utilia sint, non pugnant honestati. Ad confirmationem dispar ratio est, quia illae artes, cum in nostra utilitate inventae sint, eandem, ut finem respiciunt. Virtutes vero tum in se optimae sunt, tum ad animi voluptatem referunt.

DISPUTATIO 2a.

De actibus humanis.

QUAESTIO 1a.

Utrum voluntas nostra libera sit, et quomodo?

Ad quod sciendum est, quod vero libertas est duplex, una essentialis, altera accidentalis. 1a consistit in quadam indeterminatione dominij, qua voluntas, et si actum quodoque cohibere non possit, sed ipsa delectatur ad illum, et cum delectatione operatur. 2a, quae ad mores pertinet, indifferentiam prae se fert, tum contradictionis, tum contrarietatis. 1a indifferentia in potentia est, ut qui illa gaudet, possit agere, vel non agere, positis requisitis necessariis ad agendum. 2a, ut ex oppositis, et contrarijs possit unum rejicere, et alterum eligere. Huic libertati accidentali quaelibet necessitas contraria est. Dicitur accidentalis, quia circa contingentia versatur. Et quia aliqui hanc libertatem hominis volunt adimere::::

Dicimus, voluntatem nostram pollere libertate tum contrarietatis, tum contradictionis. Probatur: si homo non esset ita liber, non posset laudem in bonis actibus promereri, aut vituperium in malis; quia nullus est praemio, aut pena dignus, nisi in potestate sua

sit unum prae altero eligere: sicut nulla injustitia, nullaque virtus consistere potest, si homo necessitate adstrictus est, vel liber dicatur a violentia, et coactione. Unde nemo causas naturales laudat, vel vituperat; nec ijsdem virtutem, aut vitium atribuit: ergo. Actio enim voluntatis nostrae libera non est sine electione, nec electio haberi potest sine consultatione, ac deliberatione. Consultatio autem, et deliberatio locum non obtinent, ubi ad unum voluntas est necessario affixa, quamvis id ipsum sponte prosequatur.

Respondent, libertati repugnare necessitatem, quae violenta est, et coactio dicitur; non autem illam, quae simpliciter nominatur, et unius tantummodo amplectendi potestatem relinquit, nec tamen vim ullam afferat libero arbitrio, nec velle cogit. Sed contra: duo sunt in nobis actionum genera, nempe aliae, quae a voluntate sunt elicitae, aliae vero ab ipsa imperatae; sed in utroque genere actionum impossibilis est necessitas illa, quae vere, proprieque cogens, et violenta dicitur: ergo. Minor quoad 1am partem: si in actionibus a voluntate elicitis esset necessitas cogens, idem simul esset et non esset, quia esset actio voluntatis, ut supponitur, et non esset simul, quia volitio ab interno principio oriri debet: quod autem coactione absoluta fit, non oritur a principio intrinseco; nam violentum dicitur id, quod ab externo principio procedit, nihil conferente eo, quod patitur.

Dixi absoluta coactione, ad differentiam illius, quae appellatur secundum quid, et cum oppressi impetu impendentis mali, velle aliquid, et facere compellimur, velut evitandae mortis causa aliquod membrum praescidere, aut merces in naufragio projicere, et alia hujus generis, quae ita libere agimus, ut non sponte, sed moerentes agamus. Haec autem libertati non est prorsus opposita necessitas, sed spontaneo, nam licet omne spontaneum sit liberum, non tamen e contra. Probatur minor pro 2a parte: ut actiones a voluntate imperatae coactae dicerentur ac violentae, necesse est, ut voluntas in differentia sua illis reluctaretur, alias non essent violentae: ergo.

Ex dictis colliges 1o: voluntatem nostram uti sua libertate pro eo instanti, quo libere operatur; non quatenus operatur, sed quatenus sic operatur, ut possit non operari, sive, ut ajunt, non reduplicative, sed specificative, sic Scotus in 1o D. 39. et alibi saepe. Colliges 2o: extrinsecam nostrae libertatis radicem non esse Divinam omnipotentiam, sed Dei libertatem; intrinsecam vero sitam esse in ipsa voluntatis nostrae natura, seu indifferentia, non autem indifferentia ultimi judicij practici, quod a ratione intus efficitur. Ratio huius patet ex subl. Doctore in 1o D. 8. q. 3a. si ad aliquam ex Divinis perfectionibus referre oporteat nostram libertatem, ut istius extrinsecam principium potiori jure in illa constituatur, talis debet esse perfectio, quae

pota prius intelligatur nostrae libertatis, et qua sublata libertas nostra corruat: cum enim si mente nostra Deum concipiamus omnipotentem, seclusa libertate, prius non intelligeretur nostrae libertatis; sublata vero per conceptum nostrum Dei omnipotentia, non ideo corrueret nostra libertas: inde sequitur &c.

Ratio 2a partis est, quia indifferentia nostrae voluntatis nobilior est indifferentia judicij: Illa enim perfectionem dicit, ac propterea Deo etiam convenit; non sic ista, quae imperfectionem sapit mentis nostrae obiectum non satis perfecte attingentis, et probabiliter invitramque oppositam partem ratiocinantis: unde nullum in Deo locum habere potest: ergo indifferentia judicij non potest esse radix intrinseca nostrae libertatis, sive indifferentiae illius, quae propria est voluntatis nostrae.

QUAESTIO 2a.

An sit possibilis pura omissio libera?

Sensus quaestionis est, an voluntas nostra vi suae libertatis non solum possit se abstinere a prosecutione alicuius obiecti se convertendo ad aliud per alterum actum, qui directe, vel indirecte sit causa prioris illius omissionis; an vero possit ita libere omittere, ut nullum obiectum amplectatur, nullumque actum positivum eliciat, qui sit causa illius omissionis, quam puram nominant.

Dicimus, possibilem esse puram omissionem liberam. Sic communis opinio Scotistarum, quam et si Doctor ex professo non tractaverit, ex ipso colligimus, nam in 3o D. 1 S. docet, non solum esse in potestate voluntatis nostrae velle, et nolle, sed etiam non nolle, et hoc immediate: unde sic probatur: sicut voluntas nostra est libera libertate contrarietatis, ita etiam est libera libertate contradictionis: ergo libertas contradictionis debet exerceri per actus contradictorios, scilicet, actum positivum, et ejus carentiam, quae est pura omissio.

Probatur aliter ex doctrina Scoti: obiectum actus voluntatis debet semper praecognosci, ut illa possit in illud operari: non tamen debet praecognosci ipse actus. Atqui hoc esset falsum, si voluntas non omitteret amorem

v.g.r., nisi p̄ nolitionē ejus, deberet habere cognitionē reflexā ipsius amoris, et carentiæ illius, q̄a nolitio hæc hēt pro suo obiectō amorē, ad quē nequit trahi, nisi illē præcognoscat: ḡo voluntas liberè amat, q̄a p̄t immāte suū actū suspendere, seu n̄ amare. Alioquin quando liberè amat, deberet etiā ipsū amorē præcognoscere, ut posset illū nolle, seu ab amore cessare: quod ē ɔtra scotū.

Objic. 1.º: libertas voluntis exercet per detraōnē ad unā p̄tē; sd per purā omissionē n̄ detrat ad aliquā partē: ḡo. Tū: voluntas pure omitens aliē se hēt in actu 2.º; q̄m in 1.º: sd in actu 1.º erat carentia actus: ḡo. Tū: voluntariū ē, quod procedit à voluntate, sicut à p̄rīo; sd omissio n̄ procedit, q̄a nihil ē: ḡo n̄ ē libera.

Resp̄ē disting̃uendo maīē: exercet p̄ detraōnē positivā, l, negativā, ɔdō; positivā præcisse, nego. Cū duplex sit indiffrā voluntatis, nempe ad actus ɔtrarios, et ɔtradictorios, et hæc ultīma inferat eā p̄ actū positivū amoris v.g.r. quā per omissionē illius; duplex ē etiā detraō, positiva una, negativa alia: 1.ª fit per actū positivū, 2.ª per illius omissionē, ut quando voluntas hēns obiēū debitè aproximatū, utit sua libertate ɔtradiciōnis manens suspensa à volitione, l, nolitione. Ad 2ū disting̃uō maīē: aliē se hēt in actu 2.º, quā in 1.º privative, ɔcedo; positive, nego. Miī ē falsa, q̄a in actu 1.º n̄ ē carentia operationis, sd præcissio, hoc ē, pro illo priori nāe voluntas præscindit ab actu, et à carentia actus, n̄ vō pro posteriori. Ad 3ū disting̃uō maīē: voluntariū ē, quod procedit à voluntate, sicut à p̄rīo agente, l, n̄ agente cū possit agere, ɔdō; à p̄rīo agente præcisse, nego. 1mus modus procedendi realitē connotat, et voluntario positivo convenit. 2us modus privativo voluntario aptatur, ut ē omissio, quæ solū intelligit procedere ad instar simplicis negationis. Nec mirū ē, negationē appellari provenientē à voluntate, quatenus hæc n̄ agit. Utrisq̄ enī negationes dicunt eē à cāis, quatenus ab istis n̄ efficiunt entia illa positiva, quibus negationes opponunt. Sic tenebræ ēent à sole, quatenus sol

post occassũ ñ illuminat. Objic 2°: voluntas nequit exercere suã libertatẽ, nisi moveat ab aliquo motivo boni amabilis, l, mali odibilis; s̃d moveri à 1° ẽ hère actũ positivũ amoris, et à 2° actũ positivũ odij: ḡo. Tũ: advertentã ñ velle ẽ virtualit nolle; s̃d oẽ nolle prsupponit velle, ut ait D. in 2°. D. 6 q. 2ª: qa ideo nolumus infirmitatẽ; qa volumus salutẽ: ḡo.

Respondet disquendo M: libertatẽ ɔtrarietatis, ɔcedo; ɔtradictionis, nego. vel ɔcedo maũ, et nego miũ; nã si malitia obti movet ad odiũ, quare ñ movebit ad omissionẽ amoris? et similit si bonitas obti movet ad amorẽ, quare ñ movebit ad omissionẽ odij. Ad 2ũ disquo miũ: oẽ nolle prsupponit velle interpretativẽ, ɔdõ; nã quando voluntas omittit interpretamur ita omittere, ac si dicat, volo ñ operari; prsupponit velle, fr, nego.

Argumentum ad quæstionem 1ᵃ de prijs.

Ratio, quã ab Aristotelicis provat, prĩa phicẽ mutationis ẽẽ tantũ tria nullius roboris ẽ: ḡo. Provat añs: Rão, qua ab Aristotelis provat ẽẽ tantũ tria, ẽ, q. intellectis prijs, intelligit materia, et ñ intellectis ñ intelligit; s̃d ex hac rõne recte ñ infert, prædicta prĩa ẽẽ tantũ tria: ḡo nullius rr. Provat mir: ex hac rõne ñ recte infert prĩa ẽẽ tantũ tria. s̃. pro mata nequit intelligi unicũ priũ, s̃d pro mata nequit intelligi unicũ priũ: ḡo ex tali. Provat mir: Dirsa elementa, l, atomi ñ s̃t unicũ, s̃d multiplex priũ; atqui mata ẽ quid ɔstans ex elementis, l, atomis: ḡo. Provat mir: ideo mata ꝑ Aristotelicos ñ importat atomos, l, elementa, qa ex atomis, l, ex elementis nequeunt fieri plura ɔpora spẽ dirsa; s̃d ex atomis fr: ḡo. Provat mir: atomi, l, elementa, l, s̃t dirsã, l, ejusdem spẽi; s̃d quomodocunque sit, possunt ex illis fieri ɔpora spẽ dirsa: ḡo. Provat mir: esto atomi, et elementa sint oĩno ejusdem naẽ, ejusdemque spẽi, possunt tñ dirsõ modo alligari, ac disponi; s̃d ex partibus homogeneis dirsõ modo colligatis fieri possunt ɔpora spẽ dirsa: ḡo. Provat mir: partes aquæ v. g. sunt oĩno ejusdem naturæ, seu homogeneæ; s̃d experiẽ ɔstat, quod ex partibus aquæ dirsõ modo colligatis de facto fiunt ɔpora dirsa spẽ: ḡo. Provat mir: ex partibus aquæ dirsõ modo colligatis de facto fiunt imbres, glacies, nix, crystallus, ~~[illegible]~~ s̃d hæc sunt prĩa spẽcie diversa: ut ex experientia constat. ~~fr~~ ./.

Questio juxta methodum oppositionis //.

Superno mihi luminante lumine, in quo vidibimus lumen, Mariana que aurora refulgerante Maria (prius mihi conce ssa fandi venia) a te S.me Parens, Dignissimeque Presul, cui tradita et virga directionis nrẽ Angelicẽ Provĩe, hujusque religiosissimi pariterque litteratissimi conquestus, et in quo nra piissima, et benevola Parens, tam in vero, et humili filio ex suis visceribus genito, et procreato, tum multarum virtutum flore vernante, tum tantorum munerum gravitate pollente, tum denique tot meritorum fructibus redundante, suam gloriam, et tranquilitatem confidit: quare merito possumus decantare de te ::.

Viribus infirmi, vestro candore valemus,
quem mihi si demas omnia rapta putem.

A vobis etiã colendissime PP. N.N., qui ut lucerne ardentes, et lucentes eruditis multis non in persuasibilibus humane sapiẽ verbis, sd in ostensione spĩtus, et virtutis, qua propter gloria nra extollitr a mari usque ad mare, quia in omnem terram exivit sonus vester. A vobisque fidelissime Judices, in quibus equitas cum justicia, et justicia cum equitate pugnare videmus, et in qualibus justicia, et pax osculate sunt. A vobis deque illustres PP. oppositores undequaque docti, seraphicique corporis dignissima membra, ac Mariani Magistri discipuli veri; omniumque astantium lucidissima cetus.

Superno (inquam) mihi luminante lumine, in quo tenebre sunt nulle; Marianaque aurora refulgerante; Sct. Sacratissima regina Maria non inter opacas originalis culpe umbras, sed inter diaphanas gratie nebulas in primo sue animationis instanti conceptã: coram vrõ gravissimo conspectu intendam pro viribus explanare Aristotelicum textum, quem mihi prebuit amica sors: est ergõ ex Pho, cujus initium in terminis ita se habet.

Cum in omnibus doctrinis, quarum sint prĩa, et cã, 3ᵃ

Hunc textum in tres partes dividit Phus: quarum in 1ᵃ explicat methodum procedendi in traditione Phiẽ naturalis: in 2ᵃ vero ample disputat cum antiquis Phis circa pria entis natalis: in 3ᵃ denique de his priis in speciali pertractat; et hec est littera textus in comuni.

Ad illam in particulari accedens, in 1a enim parte docet ab ulibus incipiendum esse quae sunt nobis magis nota, At 2a quo deveniens in tantum tria, non plura, nec pauciora esse mata, frmam, et privaonem quae probat de mata, et fma, quae res natales componuntur ex eis, de privaone vero qa ex prium, et quo aliud fit. In 3a demique disputat Philus de his tribus priis in particulari dicens: mataem esse primum subtum, ex quo aliquid fit, cui insit 1o et perse, et non 2um accidens. Insuper, quod appetit frmam, sicut turpe appetit pulcrum, et quod est impenetrabilis, et incorruptibilis. fma vero est essa rerum, quae dat eis perfeonem. Et deniq privaco est carentia frmae in subto apto nato ad hendam illam; Et haec de littera textus tam in coi, quam in particulari.

Intra cuyus spatiosum ambitum innumeris scatentem difficultatibus plura exagitantur zitemata. Cum vero inter tanta varium sit mihi optare eligere, illud celebrem non minus quam difficile disputandum eligo, quod inquirit:

Quod et quae sint principia entis natalis.

Quo propius nullum zitema ex visceribus textus, nemine dubitante, oritur, ac deducit. Idque coi filo claritatis gratia in tres partes discabo. In quarum prima aliqua notabilia referam cum varietate sententiarum. In 2a meam mentem, circa hunc punctum enucleabo. In 3a denique, si faveat tempus, adversariorum jacula frangam. Sed ut haec oia felici eventu contingant, mecum sit Sma Trinitas, Ingenitus Pater, genitus filius, et ab utroque procedens Spiritus Sanctus; Sit auxiliatrix mea. Speciosissima regina celi Maria virgo, et virga recta ascendens de deserto delitijs affluens; Cedant quae quaecumque dixero non in qualemcumque, sed in maximam gloriam Parentum nram, Cherubici Sti Dominici, et Seraphici Sti francisci characteribus Redemptonis signati. In laudem etiam Doctorum Ecclesiae Sti Thome Aquinatis, et Sancti Bonaventurae, cum Sancto Joseph sponso Aurorae gratiae, solisque justitiae Patre. In honorem Sti Antonij Patavini, Hispaniae prolis, et nostrae religionis Protholectoris; Cedant demum non solum in excelsam gloriam omnium Sanctorum, sed etiam in honorem venerabilis, gratiae ac subtilis Doctoris nostri, Seraphicae religionis in schola coriphei, et Antesignani, qui fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes Duns = Scotus, hic venit in testimonium Mariane ab origine puritatis, ut testimonium perhiberet de lumine tantae gratiae cum tenebris peccati etiam originalis innoxiae, ut omnes crederent per Joannem Duns = Scotum Deiparam virginem Mariam conceptam fuisse immunem prorsus ab omni labe. Horum omnium patrocinio suffultus: sic per.

Prima Lectionis Pars.

Ad primam promissionem accedendo, est animadvertendum, quod nemen ... lo demas como esta en la quaestion siguiente ::

PHIÆ PARS QUARTA, SEU PHICA.

PRÆFATIO.

Phica Sciaē, quæ 9templat res naturales, ut naturales, eorumq. proprietates affectiones, et effectus nititur explanare. Duplex ē, st Historica, et Theologica. 1a. res naturales descrivit. 2a. eorumq. effectuum reddit per eorum causas, quas desmonstrat. Unde facultas ista agit de oī, quod naturam hēt, ita ut mutationi, seu motui obnoxius sit. Quare non solus corpus naturale, sd ipsa Substa finita naturalis, ut ait Scotus lib. 1o Met. quæst. 1a. istius debet tamqm adequatus Phicæ objectus. Ratio ē obtū esse ī solū Rao nate) quippe per ipsā a priori demonstrant rē posse mutari. Sd cum solus corpus naturale sensibile præ se ferat, ideo præcipue ejus hujus facultatis obtū istud erit, quod solū Phus 9templatus ē.

Sic ut nobile ... procedamus, in tres partes Phicā dividemus. 1a. de rebus naturalibus universim disseret. 2a. de corporibus vita expertibus aget; et 3a. corpus animatum 9templabit.

PARS 1a. PHICÆ, SEU PHICA GRALIS

DISPUTAO 1a.

De principiis Corporis naturalis

QUÆSTIO 1a.

Quæ sint 1a. principia Phica corporis

Nomen principij multipliciter accipi solet. 1.º pro illo, a quo res initium sumit, in quo sensu Aurora dicit principium diei, et unitas principium numeri. 2.º pro illo, a quo aliquid per se oritur, aut dependet, quo sensu definitur a Philosopho 5.º Metaph. sic: Principium est primum unde aliquid est, aut fit, aut cognoscitur. Sub qua definitione triplex principiorum genus comprehenditur scilicet, principium intrinsecum, quod rem intrinsece constituit, ut anima, et corpus respectu hominis; principium extrinsecum, quod non constituit principiatum, quod tamen efficienter concurrit ad eius esse, ut ignis A, respectu B ab illo producti; et denique principium logicale, ut premissae respectu conclusionis. Rursus principium aliud est primum, aliud 2.um. Primum est, quod non supponit aliud, vel absolute, et in omni genere, ut Deus, vel respective, et in aliquo determinato genere, quia in tali genere nullum aliud principium supponit, bene tamen in alio genere, ut prima materia corporis naturalis. 2.um vero est, a quo aliquid procedit, ipsum tamen in eodem genere supponit aliud. In praesenti ergo loquimur de principijs intrinsecis, et primis, non absolute, et in omni genere, sed respective, et in aliquo determinato.

Haec principia, quae Aristoteles lib. 1.º Physicorum c. 5. definit dum ait, quod sunt illa, quae non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, sed omnia fiunt ex ipsis. quae definitio in rei veritate omnes tam Aristotelici, quam Antiaristotelici amplectuntur, licet non eodem modo, nec eidem tribuunt omnes illa explent. Sensus igitur definitionis est, quod unum principium non fiat ex alio, in eodem genere, in quo est principium; verbi gratia quod materia non fiat ex forma tanquam ex causa materiali, nec forma ex materia tanquam ex causa formali. Insuper, quod non fiunt ex alijs, hoc est, quod materia non fiat ex alia materia, nec forma ex alia forma. Sed omnia fiunt ex ipsis, id est, quod omnia entia in communi fiunt ex principijs in communi, et tale ens particulare ex talibus principijs particularibus. Et in hac ultima particula consistit ratio essentialis principij, quia principium, et principiatum dicunt ordinem ad principiatum, qui solo explicatur per [illegible]. Reliquae vero particulae [illegible] connotatio.

ex lēt pr̄ia posiūnt considerari in fieri, t. in facto esse entis naturalis, qa vero in fieri sūt nobis magis nota, et sic a Phis videntr desc̄ra, solū in hoc sensu illa investigamus

Notandum ē 2º quod:...

Ex dictis infertr cū N. Subl. Dre in 2º. M q. 1ª § sequēt Phū hic desc̄re pr̄ia mutaonis in cōi ad substale, et accidentale; audiatr Scotus: Dico, quod Phūs indistē, et in vnlē loquitr de motu usqe ad 5ū lib., et ideo consideraco ejus de mata se extendit ad subm tam mutaonis, qua motus. loquitur enī ibi de mata, ut ē subm n solū in generaone, sed etiā in alteraone. Unde eadem pr̄ia concurrunt, lt diverso modo, in mutaone substāli, ac in accidentali. Caeterū Arēs n descrivit hic pr̄ia generaonis in ratne productionis, sed tantū in rone mutaonis; qa ut inquit N. Subl. Dr loco supra citato, Arēs 1º Phicorū egit de mata, ut hēt ordinē ad mutaonē; nā ut hēt ordinē ad productionē, solū convenit compto.

Notandum in 3º quod:...

De numero qo priorū rerū notatiū magna fuit olī controversia inter Arēm, et Antiquos Phos, et magna nunc etiā ē inter Modernos, et Antiquos. Hi inter Antiquos Pithagoras, ut ex Sexto Empyrico, et Plutarco colligimus, vigenti posuit, nempe numeros, decē ex una pte, bona, et decē ex alia pte, mala, quorū proporciones, et conveniates pr̄ia fecit, nedū corporis, sed etiā totius universi, ita ut Deus, anima, bonū, mata, fta, numeris constituerentur.

Uerū ne huic sentiē adhaereamus rei mirteriū, atque obscuritas prohibet. Siquidē apud ipsos Pithagoricos, liti ē, quid nam nomine intellexerit Pithagoras; plerique enī simplicis numericis Democrito prohiberes arbitrant, atque numeros in quaternario, denarioque reperierunt. Alij volunt numeros allegorica pro prijs intellexisse, ita ut n pro pr̄io natali, et intrinseco illos consitueret, sed vero ... [illegible]

numerorum proporcione ubique exprimat; et apud Stobeum Theanus Corpus testat', corpora, Sc, ñ ex numeris, sed Deum numeros generari.

Post Pythagoram Melisus corporum omnium principium constituebat eternum, immobile, infinitum, sibique perlonia simile. Xenophanes pro principii quatuor elementa habuit; et Parmenides ignem, et terram, opificem nempe, et materiam, calidum, atque frigidum constituit. Plato vero ad corporum productionem Deum voluit, materiam, ideasque concurrere; quandoquidem Deus mundi animam fecit, hoc est, universi formam, subtilem, materiam, atque ideas exemplaria, tamen et ipsas corporibus intrincas, quae à Divina mente indivise.

Alij antiqui Philosophi opinati sunt, res naturales fieri permixtione, aut coitione in quodam receptaculo, quod appellabant Chaos, et etiam secretione. Isti fuerunt Anaximander, Empedocles, et Anaxagoras; quorum tamen placitum concienter ñ fuit: nam Empedocles permixtionem illam in Chao, et secretionem perpetuam esse affirmabat; Anaxagoras semel tantum fieri dicebat, et in illa congerie infinita similium partium, atque inter se contraria collocabat; Empedocles vero tantum quatuor vulgaria elementa; Anaximander denique ad mixtionem quamdam infinitam faciebat, ab eaque res ad aliorum generationes secerni pronunciabat. Unde isti Philosophi, et unum, et plura posuisse principia dicuntur. Unum, quia unum chaos, seu confusionem ponebant; plura vero, quia plures partes in eodem chao inesse, vel ab eo secerni praedicabant.

Philosophos, qui unicum tantum principium immobile statuebant, appellat Aristoteles, ñ naturaliter loquentes, eo quod negabant principia, quae praesupponit Philosophia naturalis, sive ens naturale constans natura, seu principio motus, et quietis. Et sic dixit [illegible] affirmat, ñ esse Philosophia naturalis disputandum; quia [illegible] principia propria alicujus

stiā, ñ potest stia illa dispectare. Illos ād qui unū, l, plura
pria mobilia abstruebant, Vocat Ariles naturales locutores;
eoquod natū, seu priū, motus, et quietis, sicut priores Phi
ñ sustuleriñt, sd magis ad eā acommodate locuti fuerint.
Cetera ptionū oīū seṅtēas explosis, ut earū solutis ronibus, pro:
priā sentiā ponit Ariles.

In ḃmis ostendit, pria reuū natu:
liū debere eē ɔtraria. Ex quo infert, ñ posse eē tantū
unū priū; neq; ɔtrariētas minus qā inr duo extrema
haeri ñ pt. Deinde docet, ñ posse eē infinita; qa cū infini:
tū humanæ mentis facultatē exuperet, ñ possent res naturales
in nrā stiā cadere. Nec etiā posset eē tantū duo, sd adden:
dū eē 3ū, quoddamodo pugnantiū, et ɔtrariētē suscipiant
quod probat; qa unū ɔtrariū in abstracto ñ pt aliud ɔtrariū etiā
in abstracto simile sibi efficere; nec enī calor frigiditaē in calorē
vertit, aut ēɔtra. Dandū ē igo 3ū quoddā subtū, a quo ɔtra:
ria sese mutuo expellant, et in quo ignis v.g. expecta fra
aquæ, suā inducat, igneaē generat: et hoc alijs ronibus ɔfir:
mat. Unde tria tantū, ñ plura, nec pauciora ēē pria reuū
naturaliū asseruit, duo ɔtraria, nempe frā, et ejus privatonē,
et subtū utriqe coē, sc, matā tā. De matā, et frā id provat,
qa res naturales ɔponunt ex eis. De privatone, qa priū ē illud,
ex quo aliud fit; sd res naturalis fit ex privatone, ut hō, ex ñ
hoē: igo privatō ē priū rei naturalis.

Ut hoc Ariles supremā
clarius percipiat, supponamus ignē producendū ex ligno
ārē ñ obvto; pria illius tria hæc exurat, nempe matā
ligni, quæ integra perseverat, dū in ignē ɔvertit; pri:
vatō frā ligni, quæ destrui oīno debet, ut ligni, fiat ignis;
nequeunt enī duo ɔtraria in eodē simul recipi subto:
et fra ignis, quæ educit de matā, dū lignū ɔburit: et cū
generatō cujuscunqe rei novæ sit transitus de ñ eē ad

ēē, exit etiā tuu aquo privaō, Res quę transit mata, et tuu ad quem fōā producenda. Et sic facile colligitr, tria ēē prima pria entis naturlis in fieri.

Sd cū huic peripatico systemati n̄ Solū Relati antiqui Phi advexerint, verū etiam Plurimi moderni ...... tam exteri, qm̄ ex nostri, jā illa antiqua Systemata denuo suscitando, jā alia nova fingendo, et in celebrioribus universitatibus vendere, seriosiq̄ docendo; Aristotelicę, qm̄, n̄ Solū impugnent, sd etiā Respuant, ut figmenta, et Chimera; ideo hos oēs Arle, nrū q̄ Venerabilē D. Sequendo.... Circa praesentem difficultatem hęc sufficiant de notabilibus de Sententijs, et de prima Lectionis parte; quod reliquum jam profert, et omnibus munit Secunda Lectionis pars. Sit mea, hęc Scoti ida C.C.

Dicimus, pria intrinseca cuiuscumque Phicę mutationis ēē tantū tria, nimirū mata, fōā, et privaō nē; n̄ plura, nec pauciora. Ita com̄ Scholastici Sequendo Phm̄. N. Subl. D. q. sustinet in 1. Phicorū q. 19 ubi sic ait: Si ēē transmutaō, ponitr priaū, tunc pria naturalā sr tria, sc, mata, fōā, et privaō. At qa sentētij n̄ auctoritatibus, sd Ronibus hanc Sentiā impugnant, eodē modo contra ipsos procedimus. Atq3 ideo....

Probatr 1.º Rone desumpta ex Arle, et N. Subl. Dre: illa sūt pria intrinseca oīs mutationis phicę, quibus positis, l. intellectis, ponitr, l. intelligitr mutaō; sd hujus modi sr, mata, fōā, et privaō: ergo. Mar: Mutaō ē essaliter transitus de quodā ad quoddā; sd ad hunc transitū requirūtr id, quod transit, tuu aō quę transit, et tuu a quo transit, quę sr mata, fōā, et privaō; ergo. Ex quo etiā patet, n̄ ēē plura, nec pauciora, nā in oī mutaōne phica dantr hęc tria, et sufficiunt, pauciora l'o n̄ sufficiunt; alit enī cōcipi nequit mutaō, nisi cōcipiendo id, quod mutatr, et ē mata, id, ad quod mutatr, et ē fōā in acquirēdo, et privaō in deperdendo, et id, a quo mutatr, sc, privaō in illis, et fōā in istis, et praeter hęc nihil assignari pt, quod sit essaliter de cōceptu mutaōnis: ergo. Nec Solū sr requisita, et n̄ plura nec pauciora

Huic Roni, quę praecipua Aristotelicorum fundamenta ... multiplicitr ... excogitant moderni, qui varia

eorum Systemata. Omnes tamen conveniunt in eo, quod sit penitus sibi ignotum, quid Aristotelici pro materia intelligant. Ideoque quamvis dicant, quod ad quamlibet mutationem requiratur transitus subiecti, negant tamen 1°, hoc subiectum esse materiam 1am, intelligendo pro materia 1a unicum principium, ut volunt Aristotelici.

Atomistae pro materia 1a non unicum, sed multiplex principium intelligunt, nempe atomos, seu corpuscula quaedam minutissima, et omnino indivisibilia, atque imperceptibilia, quae habent aliquid molis corporeae, ita tamen, ut naturaliter dividi non possint propter exiguitatem, et soliditatem. Dicunt enim, Deum nihil corporeum, praeter atomos creasse, omniaque entia naturalia ex ipsis fieri, in ipsasque resolvi. Unde innumerabilia principia adstruunt.

Sed falsitas huius Systematis Atomistici multipliciter ostenditur a Peripateticis. 1° ex omnium Philosophorum communi placito, qui ipsi rationi naturali inditum putarunt, falsum esse, quod nihil Deus, nisi atomos finxerit, ex quibus omnia alia fiant, et in quibus resolvantur. 2°, quia in hoc systemate Atomistico duo sunt invicem contradicentia: nimirum, atomos extensas esse, ac figuratas, et tamen partibus carere, et esse indivisibiles. Sane quod extensum est partes habere debet, quae extendantur; immo sine istis partibus nec possumus extensam rem intelligere. Figurae itidem nulla subest notio, nisi quod ea sit dispositio partium quantarum; nec aliquid concipi potest, vel rotundum, vel quadratum, vel angulare sine partibus, quarum una sit extra aliam, atque ab altera realiter distinguatur.

Tertio, quia iuxta Atomistarum sententiam, quae omnes atomos dicit eiusdem esse naturae, neutro modo possunt esse principia, ex quibus corpora naturalia fiant; ergo. [Systema illud falsum est] Maior quoad 1am partem: si enim eiusdem naturae, utcunque invicem diverso modo colligantur, et disponantur, nullum tamen inde prodire poterit compositum specie ab altero distinctum. Semper enim [illegible] res ex atomis prodirent; nam experientia compertum est, corpora ex partibus maxime homogeneis, et similibus composita, nullatenus

vicim fermentari. Sic nec aqq. distillatq, nec oleis Chimicq, nec spiritus vini, nec simplices alii liquores alijs sibi similibus immixti 3mouerent, aut mutarent; secus accideret, si immixearent naturâ specie diversis: qa ex atomis quaru unâ quaeq sit ejusdem Rationis, et cumque eedem invicem disponuntur, Resu n potuerunt 3positae spe diversa, nec illa ee dicuntur.

Probat 2a part minoris praeter: si atomi sst divisae naturâ, sequit, quod ex matâ, et fiâ 3pactq sst: gon atomi sst Pa. paiâ, ex quibus fit matâ; sd ê vera matâ 1ma ê lq, praq, ex quo atomi fiunt. Coâ patet, nq Atomistq nec substalq fiq absolutq admittunt; nec in atomis adstruere fas êl fiq Relatiq, que, sit varia ptiq 3dinatio, atomus enj ptibus caret. Quod si dixeri dicipent atomi Rône figurae; quaero, an figura sit atomis essalis, an vo illis ex accidenti 3veniat? Si 1q, id ostendarunt Rationes, cq in caeteris Rebus figura mutari n posset. Si 2q, ptq dicendq erit 3tra ipsos atomos n eê solidas, nec immutabiles; nq figura natâ deret praesupponere plures ptes, atqe adeo Rei figuratq divisibilitq, saltq divinâ virtute.

Quod hic Rationes atomis, alijs elementis tribuerunt. Dicunt eniq, matq 3stitui ex quatuor elementis, nempe igne, aere, aqua, et terra; atqe adeo subtq, quod transit in Phicâ mutatione n eê unicq, praq, sd plura: et 3sequenter plura etiq eê paiâ mutationis, quae, tameâ, falsitas êl istius Systematis, quod elementare dicit, multiplici Rône ostendit a Peripateticis.

Primo; qa nulla Rône, aut 3perta experientia ostendi potest, in mixtis elementa latitare. 2a, qa qui elementa assumit velut 1ma paiâ, aut id afirat de elementis sensibilibus, quae oiq 3censet dicunt elementa; aut aliâ nescio quae elementa invisibilia adstruit; sd neutro modo potest eê: ergo. Mir quo ad 1a, ptq: elementa sensibilia neutiquq extant Re ipsa, et 2q suq entiq, seu ut dicunt, fnalitq imixto: go talia elementa n heant Rônq mate; immo ipsa fiunt ex matâ. Mir quo ad 2a ptq: elementa illa invisibilia, si spectentur singulatim, aut sst omo ejusdq Rônis, et natq, aut divsq? n 1q, qa tunc nullq eêt ab altero

specie distinct, ut dicit de atomis: n lz, qa sola distincta ptiu dispotio n sufficit adhoc, ut possint distinctæ habere naturæ: qa.

Probat 2°

ostendendo distra ipsos, subtu mutatonis ee simplex, ac proinde n ee nisi materiæ fa: novæ habent verœ generationes; qa specia distat, lignu v.g. in ignē transmittai: sd istæ generationes, seu mutaones exposcunt productionē novæ entitis substalis, quæ a nobis fa dicit: qo ceu ista nova fa, seu entitas xa distinguat a matia, seu subto mutaonis, istud erit simplex. Min: generaones illæ n sunt ex sola ptiu matiæ nova dispositione, et textura: qo. Ans: generatio distinguit essalit a simplici fraone; sd istud essale discrimē exigit veram productionē novæ substæ: qo. Min: dispositio, seu textura verœ præexistentiu n e distincta a simplici fraone; nec vite dicit generatio, ut pet in Artifice, qui ex distincta ptiu dispositione, diversas statuas, aut horologia efformat; n a producere dicit: qo.

Idq pene argumentū sic instruit: Corpora naturalia invicē differunt specie, atq adeo essalit; sd tale essale discrimen n sola ptiu varia dispositione cflat; nq ita quidpiā e accidentale, et ad essā matiæ n pertinet: qo opus e fa substalis absoluta; respondent, generaonē satis discriminari a simplici fraone, qa res genita fit ex ptbus matiæ præexistentibus in caa generante: quomodo ignis produxit ignē in ligno ex suis ptbus substæ in lignū translata. At vo nihil simile accidit in simplici fraone horologii, l statuæ; nq hæc n fiunt ex matia præcontenta in Artifice.

Verū ista responsio facile evellit. Etenī creao, et generao in generica productionis notione intelligunt univoce convenire; nq productio generis instar, adequate distribuit in creaonē, et generaonē. Atqui productio n per se fert matiæ præcontineri in caa producente; nq id, quod e essale generi, ad essā itidē specierū pertinet; creao a ex nulla præexistente matia habet: qo generao, ut productio e, n connotat matiæ

præexistentē in generante. Hinc si Medicus ex humoribus, aut ossibus etiā a suo corpore dessissis medicamentū aliquod eformaret, n̄ propterea vere genitor illius medicamenti appellaret. Itt vo Deus, qui cū nullā in seipso matā hēat, nihil eformare potest ex mata in sese præcontenta, dicit tn̄ productor rerū oīū naturaliū, et ex præexistente subito potest etiā alias res producere per generaonē. Respondent proinde recentiores, discrimē essāle generaonis a simplici formaone in eo situ ēē, quod ptiū cōunao in generaone fit insensibilis per particulas insensibiles, at in simplici formaone fit sensibilis per particulas sensibiles. Sd ista doctna n̄ aperit essāle discrimē int generaonē, et simplicē formaonē. Inde enī sequit, eas n̄ absute differre int sese, sd solū relate ad sensū nrū. Quapropt rē ubi rē ipsā ut sese ocipiamus, atq a sensuū nrōū operaone abstrahamus, nullū erit discrimē essāle int generaonē, et simplicē formaonē: qd quidē a cōi opione alienū ē. Quippe rao sensibilitat, l, insensibilitat n̄ discernit essalit rerū natā, sd illā solūmodo manifestat, l, nrīs sensibus celat.

Adhoc dicunt, subsistere adhuc essāle discrimē int illa; et quidē absute, ac ut se. Nā generao pr se fert omnimodā mutaonē cōunaonis partiū matæ; adeo ut ex toto immutet earū dispotio, et collectio afectionū sit omnimode dirsa: quod n̄ accidat in simplici formaone, in qua tantū partialis ē ista dirsitas. Unde alteraō, et simplex formaō essalit distingunt a generaone; et p̄ eamdē collectionē variā affectionū discriminant invicē specie corpora ipsa naturalia, et etiā distingunt essalit ab artefactis.

Sd otra 1º:
Experiā ōpertū ē argentū vivū, seu hydeagirū varias exhibere sui ptes, seu apparientias, quin mutet essalit, nā vaur in fumū abit, redigit in pulverē, resolvit in liquorē, aut etiā crystalisat: et nihillominus idē postea redit, frustrato Chimicorū labore. Unde si sola mutaō collectionis accidentiū ōstituit essāle rerū discrimē,

et nova è rei generaão; tunc nove, et nove, hererent generaones in illis argenti vivi mutaonibus, qa tota pene collectio accidentium immutata è, ita ut argentum vivum minime cognoscatt. Cum ar hoc sit falsum; qa hydrargirum nullum essale discrimen hēt, dum induit externam speciem fumi, pulveris, liquoris, christali; sd solum accidentale; unde è, quod generaão, nec essale discrimen rerum effici nequit ex tota dicta collectione accidentium.

Contra 2º: mutão unius, l. alterius accidentis n̄ sufficit, ut heat nova generaão, aut essale discrimen rerum: go nec om̄um. coa: uni, l. alteri accidentium essalis repugnat novam constituere generaõnem, aut essale discrimen: go. Coa pet; qa in praatis essalibus optima è à distributivo ad collectivum. Quemadmodum go rite sic arguntamur: uni, l. alteri rei inanimatæ essalis repugnat constituere animatum aliqd: go oī rei inanimatæ hoc repugnat; sic in re nra optima erit argumentao exposita.

Pr. 3º in corporibus stat prīum, radix, seu vis conservativa, et exigitiva determinatæ collectionis accidentium sensibilium; sd istud prīum n̄ è aliud, nisi fra substalis abstracta, et rā dicta ab illa collectione: go admittenda è fra substalis matalis in sensu Peripatetico. Ml. pet: nam aqua callefacta reparat sibi matalem frigiditem; ignis conservat in se intencionem caloris sibi determinatam: Arbor reparat ramos, et folia: hydragirum, ut jam diximus, porto qua varias induit fras, propriam sibi reparat externam disposicionem, ac speciem. Mā: mata certe n̄ è ea vis, prīum, et radix exigitiva determinatæ collectionis accidentium; qa ipsa è indiferens ad accidens, et qd ad quamlibet accidentium collectionem: nec alteri adscrivi pt, nisi fræ substali: go.

Respondent aliqui, aquam reduci ad frigiditem a quibusdam particulis frigidis, quæ in se reperiunt. Alij dicunt, provenire a frigore aeris externi aquam ambientis. Plerique, id contingere asserunt, qa calida corpuscula evolant ab aqua, unde illam relinquunt, ut prius: modo quo turbida propria reparat claritem p separaonem partium terrestrium.

Putant q̃, corpuscula illa calida separari ab hydrargiro, tũ aquæ permixto, tũ p̃ aerẽ volitantẽ. Nonnulli etiã dixerunt, cãq̃ illius effũs eẽ diuinã matẽ dispociõnẽ: nã et species vini in Sacramento altaris post õsecraãnẽ, si qdõ calefiant, priorẽ recuperant frigiditẽ; cũ tñ nulla ibi adsit frã subtalis, à qua hac proveniat.

Cæterũ nulla ex istis responcionibus nobis placet. Non 1ã, qa si ejusmodẽ partẽ starẽt in aqua ferventi, paucẽ eẽnt; adeoq̃ maximũ calorẽ ab aqua propellere ñ possent. Non 2ã: qa aũt frigus aeris externi calidã aquã refrigeraret, aqua citius redderet ad priorẽ frigiditẽ, qdõ aeris frigidiori exponeret. Hoc experiẽ õtrariũ ẽ, qua õstat aquã calidã solaribus radijs expositã citius refrigerari, quã aeri frigido exponat. Quin etiã, cũ aliqdõ calor aquæ longe excedat aeris frigus, potius superaret istius vĩ, quã ab illo vinceret.

Non 3a: qa illa vis dividens in hydrargiro, à quo provenit õ nesciunt. Nec par ẽ raõ de aqua turbida, qa terrestres partẽ, cesante motu, ad propriũ centrũ redeunt natali gravitẽ. Atñ ẽ idẽ in calore, qui facilius cessat, aqua solaribus radijs exposita, lẽt solares radij vim habent procreandi calorẽ ipsũ in subtõ, in quod terminant. Prolibito etiã effingunt tot hydrargiri partẽ ubiqe difusẽ, ac p̃ aquã, et aerẽ volitantes, ut separare valeant ab aqua tot partes calidas in ea exitentes.

Ultima deniqe responsio priũ petit. Inquirimus enĩ, unde repetenda sit ea matẽ disposio, quæ propria ẽ aquæ: cũ ipsa mata ex sese ad unã, l. alterã disposiõnẽ sit indiferens. Rursus, in Recentiorũ sentẽa alteraõ ẽ divisio, et transpositio particularũ: ergo aqua, quæ p̃ calorẽ patit alteraõnẽ, ñ hẽt eandẽ amplĩo disposiõnẽ partiũ, ut prius. A quo ergo ea disposiõ partiũ denuo efficit õ Respondeant. In Sacramento altaris Deus virtute sua uti suplet defectũ matẽ, ita et frã subtalis. Quapropter

nihil ex eo quisquam colligere pt, ut necessitate fiam substalis in corporibus natalibus excludat.

Pt denique multiplici rone: 1° Si fiã substalis eet sola partium cvinão, nulla rão heret, cur natalis ñ possit quodlibet fieri ex quolibet: sd certa, et infallibili lege ordo ē quidam fratum, ut una fiã sequatur immate hanc, et ñ illam; sicuti cineres hentur post ignem, ñ e cverso. Nullam rone reddunt Neresiones. Nam cum ex eadem mata cerae fiat trianguli figura, l. circuli, ñ magis ex triangulo effici pt circulus, qam ex circulo triangulum. Similiter, qa eædem sũ litteræ, quæ cponunt hæc duo nomina, Roma, Amor, vicissim Amor, et Roma cverti possunt: q° si omno eadem ēs in corporibus natalibus substa, quæ sola dispositione partium discrepat; cur ñ poterit ex quolibet quodlibet fieri?

Secundo: Neriores nullam difiam substem agnoscunt in corporibus arguo ex artificialibus ducto; sd inepta ē paritas: nam latissimum ē discrimen inter natalia, et artificialia. Natalia hent in se prium suorum motuum; artificialia vo moventur ab extrinseco: unde motus horologij ñ ab aliquo provenit, quod sit intrincum horologio, qua horologium ē, sd, l. à natali ponderum gravitate, l. ab interna vitate elastica calybis, qui ab externa violentia cvolutus cnititur ad nativam extensionem. Natalia producunt effus, et in natalibus species parit speciem; ñ sic in artificialibus. Natalia essentialiter differunt; artificialia ñ nisi accidentaliter: unde malleus, et horologium sola figura distinguntur. Natura ē substa agentis, ars ē havitus accidentalis. Ex quibus cstat, artem longissime distare à natura.

Tertio: Nesiones Peripateticis objiciunt, ñ posse natales effus explare; nec suum systema posse satis intelligi. At vo ex mole, figura, et motu nobis etiam in promptu ee effum natalium explaonem, qam ex dictis cstat. Ultimam vo in cposito natali cam ñ aliam ee fatemur, nisi fiam substalem. Et si Nesiones se jactant, Italicos hos, aut illos effus exhibere, ñ alia rone, nisi qa invent, hæc, l.

illa fr̄a substālis; ipsi etiã dicunt, hexi humo, l, illũ effẽ, qa ɔcurrunt istẽ, l, illẽ particulẽ: ista, l, illa partiũ ɔbinaō. Quã obrem nec ipsi meliorẽ afferunt responcionẽ. facilius ād p̄t quis intelligere, corpora natālia coalescere ex mat̄a, velut ex p̄te perfectibili, ac detrabili, et ex fr̄a, tanqã ex p̄te perficiente, ac detrahente. Et hoc sufficiat pro 2ª Lectionis parte. Quare sit 3ª Lectionis pars.

Objicies 1º: nullũ agens creatũ p̄t aliquid creare; s d si fr̄a eēt prīũ phicã mutaōnis &c: g o. Mī: admissa fr̄a substālis, hec de novo produceretur in phicā mutaō: ne substāli ab agente creato; s d n̄ produceretur nisi p̄ creaōnẽ: g o. Mī: quod ex nihilo fit, hex suũ ē per creaōnẽ; s d talis fr̄a ex nihilo fieret: g o. Mī: si ex aliquo d fieret, maxime ex mat̄a, s d ex mat̄a n̄ fit: g o. Mī: intantũ fr̄a fieret ex mat̄a, in quantũ dependeret ab illa in fieri; s d ita n̄ dependet: g o. Mī: ideo ita dependeret, qa presupponit mat̄ã, ut subtũ ejus; s d hoc n̄ probat talẽ dependentiã: g o. Mī: si hoc probaret, ōs fr̄a, quẽ presuponit subtũ ejus, dependeret ab illo in fieri; hoc n̄: g o. Mī: anima rōālis ē fr̄a, quẽ presupponit corpus, ut subtũ ejus; s d n̄ dependet ab illo in fieri: g o.

Resp̄t distinguendo ultimã mayorẽ: anima ē fr̄a, quẽ presupponit corpus p̄ accidens, seu ex ordinaōne Dīña, ɔdō; p̄ se, seu ex propria ipsius ɔdione, nego. Verũ enĩ ē, quod nullũ agens creatũ p̄t aliquod creare; qā creaō proprie dicta ē productio rei ex nullo presupposito subtō, qd soli Deo ɔvenit: nã creatura semper indiget subtō ad aliquod producendũ. Unde fr̄a, quẽ, a creaturis producit, educit semper ex potentia matẽ, qā semper supponit, et ex se petit subtũ, sine quo fieri nequit. Non sic fr̄a, quẽ a solo Deo producit p̄ creaōnẽ, ista enĩ ex se n̄ petit subtũ, quãvis possit fieri in subtō, ut ē anima rōālis, quẽ ex se n̄ presupponit corpus, s d tantũ ex ordinaōne Dīña. Anima enĩ natālr p̄t eē sine corpore, ut accidit in morte: fr̄a vo, quẽ ex se presuppon. it subtũ, nequit eē natālr sine illo. ex quo p̄t, qd eductio, ut distā a creaōne, n̄ ɔsistit in ɔceptu <u>in</u>, s d in conceptu <u>ex</u>; hoc ē, n̄ in eo, quod fr̄a fiat in subtō, s d n̄ ex subtō. De hoc postea.

Objicies 2º: ideo fõa ẽ prĩũ mutaõnis, qa in qualibet mutaõne nova producit fõa; sd hoc falsũ ẽ: ḡo. Miñ: Script ↄstat, quod nulla substa de novo producit; sd tales fõ ↄst substales: ḡo. Maõr: in Ecclesiastico C. 1º. dicit: nihil sub sole novũ: nec valet quisquã dicere: ecce hoc recens ẽ; jã ẽnĩ præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.
Respd explando Ecclesiasticũ: nihil sub sole novũ ẽe, quo ad genus, et speciẽ, ↄdo; quo ad numerũ, nego. Sensus igit ẽ, quod oẽs res quo ad genus, et speciẽ à prĩõ produxerit Deus; ñ a quo ad numerũ; nã certũ ẽ, novas animas in dies Deũ creare. Igit ex Script. nihil ↄtra nos sequit. Alia argumenta ex diversis systematibus efformant, sd si dicta percipiant, facile solvetis. Unde relictis systematibus, Atomistico, Elementare, Chymicorũ, Cartesij, Newtoni, et Wolfij; solũ Aulicũ ẽ complectendũ.

Sd ut illud clarius percipiatis, scire debetis, quod mata 1a, de qua loquimur, describit ab Arle 1º. Phicorũ sic: Dico mataũ subtũ cujuscumque, ex quo fit aliquid, cũ insit, ñ pũ accidens; et si corrumpit aliquid in hoc abibit ultimũ. De eadẽ lib. 7. met. T. 8. sic loquit: pᵉ se ipsã, nec quid, nec quale, nec quantũ, nec aliquid quidpiã dicit eorũ, quibus determinat ens, sd ẽ quid, de quo singula eorũ prædicant.

In quibus declarat, mataũ ex se nullã habẽ fõã, nec ẽe aliquid ↄpletũ Phicẽ; sd tantũ ẽẽ 1ũ subtũ oĩũ fõarũ, et mutaõnũ. Sic de illa loquit Scotus in 1º. D. 12. q. 1a.: ẽ substa matalis incompleta, et imperfecta, subtũ 1ũ oĩũ fõarũ, et mutaõnũ, ac pars essalis ↄpoti substalis, velut pura potentia in oĩe Phicã specifica. Sd quãvis mata sit pura potentia Phica, ita ut nullũ actũ Phicũ habeat, hẽt tñ actũ Mephicũ; qa quod ↄstat genere, et diffõã hẽt talẽ actũ; ita ẽ mata, nã rãõ subtẽ matalis incompletæ ẽ qã enus, rãõ aũ potentiæ 1º. susceptivæ ẽ diffa, ẽ qũ diffõã ẽ actus Mephicus.

Idem subsl. D. 9. de rerũ prĩõ articulo 3º. triplicẽ ponit

mat dicens: dico, quod est mat 1a, 2a, et 3a. 1a. Voco autem mat 1o 1am subtum, quando ptem ponit, cujus actualitas est prope nihil, Ista pota dicitur 1a, quia nulla est entitas creatura, cui minus comunicatum sit de entitate, sit in actu, ut ista; oponitur potentia, sed ejus entitas determinat, et perficit per eam aliquam actualitatem, sive formam. Dicitur 1o 1ma, quia omnes aliae supponunt istam, et aliquam actualitatem formam, per quam simul naturaliter illam sub determinate mat respectu aliquorum accidentium. Dicitur etiam 1o 1ma, quia ut talis nude accepta non potest esse subtum alicujus agentis creati, sed solum Dei.

Secundo 1ma dicitur illa, quae est subtum generationis, et corruptionis, quam mutant, et transmutant omnia agentia creata, quae addit ad mat 1o 1am aliquam formam substalem, quia non potest esse subtum generationis agentis creati sine aliqua forma substalis, aut sine quantitate, et omnia agentia creata eam supponunt, ut fundamentum, 3o 1ma dicitur mat cujuscunque artis, quae supponit alias. Hoc parificat hoc exemplo: ars sartorum di vertitur supponit pannum pro mat; et hoc est 3o 1ma. pannum supponit filum, ecce 2o 1mam etc. In praesenti loquimur de 1o 1ma.

QUAESTIO 2ae.

An Mat 1ma habeat propriam existam; possitque sine forma omni existere?

Sicut pota duplex est, nempe obtiva, quae prout se fert, rem ex statu possibilitatis produci posse, et in statum existentiae actualis constitui; et subtiva, quae significat rem jam existentem posse in se formam aliquam recipere; sic duplex etiam actus est duplici illi potentiae correspondens: obtivae enim correspondet actus entitativus, seu ipsa existentia, qua res extra causam ponitur; subtivae vero actus formalis, seu forma, quae in subjecto recipitur. De 2o in sequenti quaestione dicemus. De 1o nunc inquirimus, an mat habeat propriam existam independentem a forma; et an possit sine omni forma existere? Thomistae negativam sententiam tuentur. Scotistae affirmativam, cum quibus

Dicimus 1.° matam tmam here propriam existam independentem à fmâ. Pbr: propriori ad fmam mata tri intelligitur: g°. Ans: oîs caa praesupponit existens ad suum effum; sd mata tma ē caa natalis fmae: g°. Tum: subtum praesupponit existens, ut possit fmam recipere, qa qd ñ ē, nihil valet, mata ē subtum fmae: g°. Dfirmat: quod het ee p actionem realem distam ab alia, a qua aliud het ee, existit exista dista ab exista alterius; sd mata het ee p actionem realem distam ab illa, a qua fma het ee: g°. Maior ē certa, qa oîs actio realis tribuit existam effui, si actio sit caae efficientis. Min pbt, nam mata het ee p creationem, fma vo p eductionem, quae ss actiones distae: g°.

Pro[redacted] 2°, quod inquirit quaest. supponimus cum coi opione, ñ posse matam natalim existere sine oî fmâ; qa mata tma semper ē in ultma dispone ad fmas, ipsasque appetit usque ad ultmum de pota: Deus āt, ut Auctor natae, tenet producere fmam in subto ultmo dispoto; ut pbt in anima rali, quam Deus tenet creare in corpore ultmo dispoto; et hoc, qa sic Deus decrevit. Unde pota Dei, quamvis in se oîno indivisa sit, propter distam tm modum operandi ad extra, duplex a Theologis dideratur: una dicitur ordinaria, et ē illa, qua Deus operatur justa leges coes, et ordinarias, se accommodando natali exigiae rerum. Sic Deus dcurrit cum oîbus caais ad suos effus producendos; qa ut ait D. Augus, Deus res, quas cdidit, sic administrat, ut suos proprios motus agere sinat. Altera dicitur absta, et ē, qua Deus operatur supra leges coes. Sic extenditur ad oîa quod dtradionem ñ includit, st, negando dcursum caais dis ad suos effus producendos; ut accidit in igne Babilonico, ut tres pueros ñ dbureret. De hac ē quaest. Atque....

Dicimus, matam tmam posse de pota Dei abs[illegible] dservari absque oî fmâ. Est dra Thomistas. Pbr ex N. V. Subl. Dr in 2° D. 12. q. 2a sic dicente: oē absum prius, et distum ab alio absoluto, pt ēē sine dtradicione absque illo; sd ita ē mata respectu fmae: g°. sequitur Dr: quidquid Deus facit in creatis mediante caa 2a, pt [illegible] sine illa caa 2a, quae ñ ē de essa caati; sd fma ē caa 2a, quae ñ ē de essa matae, in quantum mata ē: g°. Quod fma ñ sit de essa matae pbt,

qa adveniente alia, et alia fma, est alia, et alia mata. Tum: quod Deus immate creat, immate conservat, l. pt conservare; sd mata immate creatur a Deo, qa ex quo mata e aliquid hmy in entibus, n pt subesse caalitati alicujus creaturae; sd entitas absuta, qui a solo Deo, sine aliqua entite absuta praeexiste pt conservari a Deo: go.

Probatur alit: quidquid contingenter se het ad quodlibet cujuslibet generis absuti, het se contingenter ad illud genus absutum; sd mata contingenter se het ad quamlibet fmam: go contingenter se het ad totum genus fmae. Igit pt ee sine fma. Tum: admisso, quod mata existeret p existam fmae, adhuc posset divinitus existere sine fma: go. Ans: juxta Thomistas accidens existit, et individuat p subtum; sd hoc n obstante existit divinitus sine subto, ut pt in Eucharistia: go.

Objicies adversus hmam consnem: Phus 7 met. ait: mata n e quid &c. ut supra; sd si heret propriam existam, eet quid &c: go. Respd, admisso, quod haec sit mens Phi, quod negat Scotus in 2o citato, explando Phum: mata n e quid &c, phice complete, cdo; incomplete, nego.

Instabis: sd mata nec incomplete e aliquid: go. Mi: mata nullum actum het independentem a fma, qa ex se e pura pota; sd ad hoc ut sit aliquid, quabis incomplete, deberet habere aliquem actum: go. Cfmatr: sicut se het subtum ad fmas accidentales, et mata artefacti ad fmam artificialem, ita se het mata ad fmas substales; sd subtum accidentium ex se nullum includit actum accidentalem, et mata artefacti nullam ex se het fmam artificialem: go.

Respd negando minorem subsumptam, et disgdo majorem: nullum het actum fmalem, cdo; entitativum, nego. Et sic dista mi, 7 vir argumentum cum cfmatione. Etenim, ut pridem diximus, duplex e actus, unus fmalis, entitativus alter. Fma substalis e actus fmalis, existit vo entitativus. Atque ideo mata sine fma substali n het actum fmalem, het tn entitativum. Unde sicut subtum accidentium nullum het actum accidentalem ex se, het tn entitativum; et sicut mata artefacti ex se caret oi actu artificiali, et nihilominus

het actu entitativum sive existentiam; ita materia prima ex se non het actum formalem, et specificum, quem a forma substantiali accipit; het tamen entitatem, nempe existentiam, quem materia ad actum formalem recipiendum.

Objicies 2°: ex duobus entibus in actu nequit fieri unum per se; sed si materia het propriam existentiam materia, et forma sunt duo entia in actu: ergo ex ipsis non fit unum per se, seu compositum substantiale. Tum; quod advenit enti in actu, est illi accidens; sed si materia haberet propriam existentiam, forma substantialis adveniret illi in actu: ergo.

Respondeo distinguendo majorem: ex duobus entibus in actu ultimo completo, concedo; in actu existentiali, seu formali non ultimo completo, sed adhuc ordinabili ad aliud, nego. Et distinguo minorem: materia, et forma sunt duo entia in actu entitativo, et existentiali, concedo; in actu physico completo, nego. Ad 2um distinguo majorem: quod advenit enti in actu, est illi accidens praedicabile, vel praedicamentale, concedo; praedicamentale praecise subdistinguo: quod advenit in actu physico completo, concedo; incompleto, nego. Forma enim substantialis tantum potest dici accidens praedicabile respectu materiae; nam hoc modo dicitur accidens, quod est extra essentiam subjecti; non vero potest dici accidens praedicamentale, quia ita dicitur accidens, quod petit inhaerere, et supponi subjectum in actu physico substantiali.

Objicies contra 2am: ideo materia prima posset divinitus conservari sine omni forma, quia est absolutum, prius, et distinctum ab alio absoluto &c.; sed haec ratio non probat: ergo. Minor: materia et forma unitae sunt quid absolutum, prius, et distinctum a toto; sed nequeunt adhuc divinitus existere sine toto: ergo. Probatur 2° eadem minor: natura communis est quid absolutum, et distinctum a singularitate; sed nequit existere sine singularitate: ergo. Tertio: substantia est prior loco; sed nequit existere sine loco: ergo. 4°: quantitas est prior figura; sed nequit existere sine figura: ergo. Denique: probabile est in sententia Scoti, quod persona Divina constituantur per quid absolutum; et sic licet suppositum Patris sit prius filio, et ab illo tamen distinctum, nequit existere sine filio: ergo Scotica ratio nihil probat.

Respondeo negando minorem, et ad 1um

probaõnẽ negat arumptũ; naʒ quãbis mata, et fõa in se sint quid absoluti, tm ut unitã ss quid relativũ, quass sub relaõne unionis, et caalitis ad totũ. Ad 2ũ dico, quod mata coi n̄ ẽ dicta rẽ a singularitate, sd solũ fõalr, ut manat dicitũ in Loga. Ad 3ũ nego totũ; naʒ locari ẽ quid relativũ, et substa pt diviniteɾ eẽ extra oẽm locũ. Ad 4ũ nego mixũ; qã quantitas pt reduci ad punctũ, ut ẽ corpus Christi in Eucharistia, et tunc n̄ het figurã. Ad ultmũ dico, quod lict suppositũ Patris cstituat p̄ absolutũ, tm in rõne talis dicit relaõnẽ ad filiũ, ut talẽ.

Objicies 2º: quanto aliqua ss magis unũ, tanto ss minus separabilia; sd mata ẽ magis unũ cũ fõa, qã passio cũ subto, et passio a subto nequit separari: gº. Mior: mata facit cũ fõa unũ in 1º modo dicendi p̄ se, et passio cũ subto facit unũ in 2º modo dicendi p̄ se: gº. Respd ex Dre in 2º citato, quod mãx ẽ vera de unite identitis, n̄ vo de unite cpoonis, et caalitis phice, que reperit inr matã et fõã unitas.

Objicies 3º: implicat adhuc diviniteɾ matã existere sine fõa: gº. Ans: implicat aliquid existere in rerũ natã, q uin sit sub specie phica determata: gº. Coa pbt; qã sicut p̄ fõã mephicã dicit aliquid eẽ in statu pobilitis, ita in eẽ phico mata sine fõa n̄ eet sub specie phica determata. Respd negdo ans, et disgndo 2ũ: implicat rẽ, quin sit sub specie determata ultmo cplta, t. n̄, cdõ; ultmo cpleta precise, nego. Ratio ẽ arguentũ. Species enĩ, sive phica, sive mephica, ẽ duplex, cpleta, st, et incompleta: 1ma ẽ, que n̄ ordinat ad aliã cpoõnẽ, ut hõ. 2a ẽ, que ordinat, ut mata, anima etc. Unde mata existens sine oĩ fõa cstituit genere, et diffa, ideoque eet mephicẽ cpleta: qã tm acta eet cstituere cũ fõa speciẽ phicã, ideo n̄ eet phicẽ cpleta.

QUÆSTIO 3ª.

An mata possit simul plures fõas recipere?

Hic supponimus 1º, matam̃ primam ee unam specifice in omnibus corporibus, tam sublunaribus, quam cœlestibus, ut contra Thomistas tenet cois Scotistarum opio, et docet N. Subl. Dr. in 2º D. 14. q. 1ª ubi ait: ñ sunt duo fines primi, nec duo efficientes primi alterius, et alterius rationis: ergo nec similiter duæ materiæ primæ alterius, et alterius rationis. Unde si Angeli, aut anima rationalis haberent materiam, hæc eet ejusdem rationis cum materia corporum.

Supponimus etiam materiam ee potentiam naturalem ad omnes et singulas formas; quia ut ait Dr. in 1º D. 1ª q. 1ª, materia prima ad nullam formam determinate inclinatur, et ideo sub quacumque quiescit; ñ violenter, sed naturaliter propter indeterminatam inclinationem ad quamcumque. Et cum duplex sit appetitus, unus elicitus, et est inclinatio naturæ cognoscentis in bonum sibi precognitum; alter innatus, qui est inclinatio naturæ in bonum sibi conveniens independenter a cognitione: inde patet, quod inclinatio, seu appetitus materiæ ñ est elicitus, sed innatus; quo quamlibet omnes formas appetat, ñ tamen æqualiter, sed nobiliores magis appetat, ut etiam contra Thomistas sustinent Scotistæ, et colligitur ex N. Dre in 4º D. 49. q. 10 sic dicente: summa inclinatio naturæ est ad summam perfectionem.

Notari etiam oportet, quod forma substantialis est actus primus materiæ unum per se cum ea naturaliter constituens. Dicitur actus per quod distinguitur a materia, quæ est potentia; primus, ut distinguatur a forma accidentali, quod est actus 2us; et per unum per se cum materia constituens magis distinguitur a forma accidentali, quæ cum subiecto facit unum per accidens. Formarum substantialium aliæ sunt subordinatæ, ut forma corporis, et anima, et istæ naturaliter possunt simul informare eandem numero materiam; aliæ vero sunt disparatæ, seu ñ subordinatæ, et istæ nequeunt naturaliter simul eamdem materiam informare, quia una expellit aliam. Unde quæstio de istis formis disparatis procedit, et de potentia absoluta. Ad quam.....

Dicimus, potentia Dei absoluta posse materiam plures formas disparatas simul recipere. Probatur: Deo est possibile quidquid ñ sapit contradictionem; sed nulla est contradictio in eo, quod materia simul recipiat duas formas substantiales disparatas: ergo. Minor: Si quæ eet contradictio in eo staret, quod tunc quælibet forma haberet, et ñ ha=

vexet suum effectum formalem; haberet enim, quod hoc est proprium cujuslibet formae in subiecto capaci; non haberet, quia effectus formalis unius formae est aliam expellere. Atque hic contradictio non sequeretur; quia expulsio alterius formae solum est effectus formalis secundarius, non primarius, nam iste in eo consistit, ut forma tribuat subiecto perfectionem specificam: effectus autem secundarius potest a Deo impediri, ut fieret in tali casu: ergo. Ex parte enim materiae nullum est impedimentum, quia ejus potentia est indeterminata, et illimitata ad omnes formas.

Objicies 1º: eadem materia creata non potest personari adhuc divinitus duplici personalitate: ergo nec eadem numero materia &c. Antecedens est Doctoris in 3º D. 1ª q. 2ª. Consequentia: ideo eadem natura creata nequit simul personari duplici personalitate, quia idem effectus personationis proveniret a pluribus personalitatibus, quarum quaelibet esset causa totalis, et adaequata talis effectus; sed si materia informaretur simul a duabus formis disparatis, idem effectus informationis proveniret a pluribus formis, quarum quaelibet esset causa totalis effectus: ergo. Minor est certa; nam in via Doctoris idem effectus nequit provenire a duabus causis totalibus ejusdem ordinis: quia in omni dependentia essentiali unum dependens non dependet praecise nisi ad unum, quod totaliter tollit ejus dependentiam. Minor patet; nam in casu, quo materia informaretur forma ligni, et ignis, tunc idem numero effectus informationis proveniret totaliter a qualibet ex his formis.

Respondeo, quod si teneamus eandem naturam posse duplici personalitate personari, ut tenent plures Scotistae, nullum est argumentum, sed data negativa sententia nego consequentiam, et minorem probationis. Ratio est, quia cum quaelibet personalitas reddat naturam incommunicabilem aliis a se distinctis, si a pluribus personaretur, quaelibet redderet illam incommunicabilem, et ita idem numero effectus incommunicabilitatis proveniret simul ab illis pluribus personalitatibus, ut a causis totalibus, et adaequatibus. In simultate autem formarum in eadem numero materia hoc non accidit, quia quaelibet communicaret effectum diversum; nam forma ignis communicaret materiae esse formaliter igneam, et forma aquae esse formaliter aqueam: et cum esse formaliter aqueum, et esse formaliter igneum sint effectus diversi in specie, hinc est, quod idem effectus non dependeat a duplici causa totali.

Objicies 2º: non potest adhuc divinitus idem simul esse, et non esse; sed si materia &c, idem simul esset, et non esset: ergo. Minor: eadem materia esset suppositum unius formae, et subnegatum ejusdem: ergo. Antecedens:

quælibet fãa præter potiãm sui hẽt negaãm alterius: g̃o si materia haberet duas fãas, sequeretur 9tradictio; naȝ eet subpotiãa fãæ A, quæ ẽ negaãm fãæ B, et subpotiãa fãæ B, quæ ẽ negaãm fãæ A: g̃o.

Respt̃ distinguendo ultimũ Ans: quælibet fãa, et potiãȝ sui hẽt negaãm alterius, hoc ẽ, dicit negaãnȝ eendi alterius fãæ, 9do; dicit negaãnȝ eendi, seu 9iungendi cũ altera fãa, subdistinguo: naturalis, 9do; supernaturalis, nego. 9ma negaão ita sequitur ad eẽ unius fãæ; ut nec divinitus possit impediri. 2a ãõ bene pt a Deo impediri; q̃a hæc ẽ incompossibilitas unius fãæ cũ alia, quæ sequitur ad eẽ unius fãæ ratione naturalis, ñ vo supernaturalis.

Objicies 3o: si duæ animæ rationales informarent idȝ corpus, l̃ operante una hoẽ, operaretur et altera, l̃ ñ; ñ hũ; q̃a cũ ñsit rão, cur illæ volentes vellent idȝ, aut nollent neutra libere ageret. Nõ 2ũ; q̃a haberent eadȝ organa. Respt̃, quod si loquatur de operationibus ñ organicis, ut vellet, aut intelligere, posset unus velle, et alter nolle; si võ de organicis, pt dici, quod si eent æqualis virtutis in movendo potẽs exteriores, unus impediret alterũ, l̃ ambo agerent ad effũm mediũ; si ãõ eent inæqualis virtẽs, una operante; operaretur, et alt, ter, in vicem, in quo nullũ ẽ inconveniens; naȝ ut refert Nr. Subl. Dr. in 9mentariis super Genesiȝ, in Galia fuit quædaȝ puela duo capita havens, et quatuor brachia, sd tan dissimilis ingenii, ut uno capite dormiente, vigilaret alt.

Objicies deniqȝ: licet expulsio v. gr. fãæ ligni p̃ adventũ fãæ ignis sit effũs 9trarius istius, tñ Deus ñ pt illũ impedire: g̃o. Ans: licet, amor ñ nisi 9trio adversetur odio, tñ nec divinitus possunt eẽ simul respectu ejusdȝ obti fãalis. Idȝ valet de assensu, et dissensu; de sanitãe, et ægritudine; de pulcritudine, et deformitãe: g̃o.

Respt̃ negando Ans, et paritãȝ. Nulla ẽ essãlis cognexio inter fãȝ ignis, et expulsionȝ fãæ ligni, q̃a una destrui pt, quin altera succedat. Ast võ amor, et odiuȝ æquivalent 9tradictoriis, cũ p̃ amorȝ voluntas in obtũȝ feratur et p̃ odiũȝ

ab illo se retrahat. Id q̃ contingit in assensu, et dissensu; illud enim ppō approvat, isto rejicit. Sanitas quoque proporcione dicit, seu equilibrium inter solidas, et fluidas ptes corporis aīalis: egritudo carencia pse fert istius equilibrii: sic etiā pulcritudo sita ē in conveniente partium proporcione, deformitas in eius carencia. Contrarijs igit̃ equivalent, et ideo nec dimittur posseunt eē simul. N sic fīe de quibus loquimur.

QUÆSTIO 4.ae

Quid sit eductio? et an fīe natales educant ex pota matē?

Pro 1.o quod supponit quæst. ē advertendum 1.o fras substales naturales antequam producant n̄ præcontinere in mata. Dum aliquid eē sui. Sic Dr in 2o D. 18. q. 1.a 2o duplicem concursum requiri ad rōnem eduonis, unum ex pte agentis creati, qui in oī actione ā mata dependet; alterum ex pte matē exercentis causalitē subti; ita ut dum agens concurrit effective ad prodcionem, mata concurrit subtive. Ex quo infert, Platonem, et Avicenam n̄ recte judicasse, fam tantum contineri in vrte cujusdam agentis superioris, sc. Dei, et ab agente natali uniri matē, qa sequeret, fras natales creari, qa n̄ fierent cum dependentia ā subto: hoc pet in anima rāli, quæ unit matē, nempe corpori, et tn̄ ā Deo creat.

Unde eductio fralis ē productio fīe cum essali dependentia a mata, tamquam ex præsupposito subto receptivo, et subtentativo illius, a quo dependet in fieri, et conservari. Sic Dr. in 4o D. q. 1.a ubi ait: fra, quæ creat, prius natalis, et causa efficiente; quam mata informet; fra natalis n̄ pt eē ab aliqua creatura prius natalis, quam informet matam suam, l. potales sst. Ad quod clarius percipiendum, quod triplex ē conceptum, nempe, ab, ex, et in. Primum denotat causam efficientem a qua fit effeus. 2um causam matalem, ex qua effeus producit. 3um vo causam subtivam, seu subtum, in quo effeus recipit. Tres isti conceptus separari possunt, ut pet in anima rāli a Deo creata, et in corpore recepta, quin ex illo educat. Quo supposito......

Sit 1ma 22o.

conceptus, fralis eduonis creaoni oppositus consistit in conceptu ex. Sic Phus

5. met. Pr̃ rõne: eductio ẽ productio fr̃ę ex aliquo presuppoto subto; sd in hoc solũ explad ɔcepter ex, ñ vò in: gõ. Cõa: ablato p̃ pobile, l, impobile ɔceptu in, et poto p̃esica ɔceptu ex, ponexet frãlis eductio oppota creaoni: gõ. Añs pẽt; qa tali ɔceptu poto, dependexet frã a mata, tanquã a subto modo oppoto creaoni: ɔceptus vò in pt dari absqe tali dependentia, ut pẽt in anima vitali, quę fit in corpore, ut in subto receptivo, et ñ dependet ab eo.

Objicies: frã matalis natio petit fieri in mata: gõ eductio opus ɔsistit in ɔceptu in. Respõ distinguendo añs: frã matalis natio &c, necesite phica, et matali, ɔdo; necesite mephica, et frãli, nego. Necesitas mephica solũ ẽ, quę oritur ex rõne frãli, et essli eductionis: phica ãt, et ɔmatalis provenit ex rõne frę educte, l, agentis creati; qa agens creatũ rõne suę limitaonis ñ pt agere nisi in mata, ut ait Dr. Unde 1ma dependentia ẽ propria, et frãlis educoni. 2a ẽ tantũ matalis, et ɔcomitans.

Sit 2a ɔo: oẽs frę matales, tam substales, quã accidentaliter educuntur de pota matę. Pr: illę frę dicunt educte, quę fiunt dependenter à mata; sic fiunt tales frę, nã si aliqua ñ dependeret à mata, ñ eet matalis, posset quę extra matã suas exercere operaones, quod falsũ ẽ: gõ. Ex quo colligimus ɔtra Thomistas, et aliquos Scotistas, frãs Cęlorũ etiã ex mata educi.

Objicies 1o: anima vegetiva, et sensitiva sũ frę matales; sd istę ñ educunt: gõ. Mior: tales frę ñ ɔtinent in mata; sd frã, quę ñ ɔtinet in mata, ñ pt ex illa educi: gõ. Mar ẽ certa; qa quod ẽ vitale ñ ɔtinet in ñ vitale; tales frę sũ vitales, et mata ñ ẽ vitalis: gõ. Respõ, quod tales frę, quãvis sint vitales, sũ etiã matales, et quo ad hoc ɔtinent in mata; quod sufficit, ut ex illa educant.

Objicies 2o: si frę Cęlorũ educerent, cęlũ ñ eet creatũ; sd hoc ẽ ɔtra Sac. Script. dicentẽ, quod in p̃no creavit Deus cęlũ, et terrã: gõ. Respõ distinguendo maiũ: Cęlũ ñ eet creatũ stricta creaone, ɔdõ; lata, nego. Cęlũ gõ, et terra dicunt creari; qa eorũ mata tempore ñ precesit frã, sd simul tempore fuit producta; nec hęc simultas temporis obstat eductioni, qa ad hanc sufficit, quod mata

praecedat prioriuenatē, hoc n̄ ē, ītra script, naꝫ postea ait de Adamo, et Eva: masculuꝫ, et feminaꝫ creavit eos; et tn̄ certuꝫ ē, n̄ fuisse p̄ creaonꝫ s. striꝫ, qa. hō factus ē ex limo terræ. Præterquaꝫ qd C. 2º G. dicit: istæ sū generaones Cæli, et terræ. Dicant nunc Thomæ, quæ verba ex his deveant intelligi cuꝫ oī pro: prietē, creavit, l. generaones?

Objicies deniqꝫ: perfectior nequit depen: dere à imperfectiori: ideo juxta Scotus accidens nequit producere subtiaꝫ; sd fiā ē perfectior mata: go. Tuꝫ: si oēs fiæ matales ītinerent virtualir in mata, hæc eēt infinitæ viūtis, qa ītineret infitos effūs; hoc nequit dici: go. Respō dis: guendo maioꝫ: nequit dependere &c, dependentia dicente perfectionꝫ in tiō dependentiæ, ɔdō; dicente imperfectionꝫ in tiō dependentiæ, nego. Dependere à mata dicit maximaꝫ imperfectionꝫ in mata ex genere suo. Accidens ō nequit producere subtiaꝫ, qa hæc dependeret ab illo in genere caæ effiẽntis, in quo arguit maiā, l. miā perfectio in tiō dependentiæ. Ex hoc pēt soluō ad 2uꝫ: naꝫ ītinentia p̄ aūa, ut ē qua mata ītinet fiās, n̄ dicit p̄fectionꝫ: bene vo ītinentia activa, qua caā effiẽns ītinet suos effūs.

~~~~~~

DISPUTAO 2ª.

De Elementis.

QUÆSTIO 1mā.

An Elementa sint obnoxia generaoni, et Corruoni?

Elementuꝫ, quod juxta Ariꝫ lib. 3º de cælo, ē illud corpuꝫ, in quod alia corpora dividuntur, in quibus inest potā, aut actus: ipsuꝫ ē indivisile in diva spē; nomen ē officii, n̄ naturæ: quatenus ea, quæ elementa appellant. ad mixtoꝫ corporuꝫ generaonꝫ ɔcurrunt; unde et prima Ddiā corporuꝫ appe: llavit: ~ mixta vō secernunt, qa hæc sæpe haveunt in plures spēs, ut ligna in ignꝫ, terraꝫ &c, elementa vō nequaquaꝫ in plures spēs resolvuntur.

De numero elementoruꝫ n̄ ē unus oīuꝫ Phoꝫ ɔcensus. Sd, ut pro: babilius supponimus cuꝫ Ariꝫ, quatuor eē, nempē, Ignꝫ, Aerꝫ, Aquꝫ, et Terrꝫ; juxta quatuor illas 4ēs primas qualitāes, sc. Caloꝫ, frigus, humi:
~~~~~~

ditate, et Ciccitate, que quatuor modis int se varia possunt. Sic in igne Calor cu Ciccitate 9ponit, Calor cu humiditate in Aere, frigus in Aqua cu humiditate, et in terra denique frigus cu Ciccitate.

Et quabis elementa, que nunc adspectamus, n Sint pura, sd varijs permixta saliu, vaporu, exhalacionuque partis, quaru infinita pene multitudo in Reru sensibiliu meatus pervadat; de istis tn elementis sensibilibus, et adspectabilibus inquimus, an obnoxia sint generationi, et corruptioni, sicut alia corpora. An ādeoru fma essentialis sit absuta, sive respectiva, ad Re n ptinet, na 9tra Recentiores disserimus, qui mixta corpora essentialis transmutari fatentur, et de elementis negant, cu tantu modo ipsoru ptes hac illac dispergi 9cedant. Ad quod.....

Dicimus, elementa eē obnoxia generationi, et corruptioni. Sic Scotus in 2°. D. 19. et in 4° D. 11. q. 7. et D. 44. q. 1°. Pb: ubi totalis ē affectionu sensibiliu transmutatio, juxta Recentiores habet rei praeexistentis corruptio, et alterius nove generatio; sd hoc 9tingit in elementis: go. Mir: du ignitus Carbo, partis nempe igneis refertus, in aqua immittitur, tanta partiu ignis mutatio 9spicitur, ut nihil supersit praecedentis sensibilis affectionis. Ide pet in alijs experimentis: go. Ex hac assertione facilis redditur Ratio plurimoru experimentoru, quod n tam facilius exequi possunt hi, qui elementa incorruptibilia, et ingenerabilia 9stituunt.

Primo du oleu in lucerna 9buritur sucessive, numerantur tot ptes olei, ut efficiant plures milliones partiu ignis intra unica hora: id observante Pe. Lana. Sd si tot ignis partis latitassent antea in oleo, aut in instanti totu oleu absumeretur, aut oleu ipsu n potuisset impedire actione ignis, adeoque sola agitatione suaru partiu debuisset accendi. 2°. Spiritus vini totus in flama abit; adeo que in sententia 9trariorum totus spiritus vini nil aliud eet, quam pura flamma. Si hoc ita eet, quod fuit impedimentu, ut flamma illa ex se, aut saltē ex agitatione suaru partiu n accenderet? 3°. Repentina ignis extinctio, que 9tingit p violenta exsufflatione, profecto ostendit, igne n tantu dispergi, sd destrui. flamma enim illa violenter avulsa a 9bustibili materia, pabulo deficiente, perit; atque dispersae ignis aliae Crasiores partis 9traria aeris actione, si n statim, tn tractu temporis, essentialiter transmutantur, ut in alijs mixtis corporibus 9tingit.

Probat 2°. aqua in vinum convertitur: quia. Ans. pet Virtutes ex Ecclesiae Ritu depromptae, qua utuntur Concilium Florentinum in decreto unionis Armenorum, et Chatechismus Romanus. Jubet enim Ecclesia, modicam aquam vino consecrando infundi deberet: ut facile queat brevi tempore in vinum converti, et postea per consecrationem in sanguinem Christi. Idem expressius habetur in sacerdotali Romana, pluribus summorum Pontificum approbato, et juxta consilii tridentini sanctionem aucta et emendato. In eo enim tractatu, de parte 1ª de Sacramento Eucharistiae C. 2. sic legimus: aqua vero, quae in calice vino miscetur, debet esse in modica quantitate, quia eam in vinum converti oportet. Quam sententiam, ut probabiliorem, amplectendam esse declaravit Innocentius 3ius in C. cum Marthe, de celebratione Missarum.

C

Hoc etiam suadetur; quia Christus Dominus hoc sacramentum instituit in cibo, et potu per sese aptis ad nutriendum corpus, ut per effectum, quem cibus, et potus praestant corpori, significaret effectus ille spiritualis, quem sacramentum istud exhibet in anima suscipientis: ut docet florentina synodus communisque PP. sententia. Atqui vinum, et non aqua potest nutrire corpus, ut docet Galenus lib. 3 de Alimentarijs facultatibus, C. 40. Aqua enim quamvis vehiculum esse possit, quo alimenti partes in ipsum corpus dividantur; per se tamen etiam cibo commixta, nutrire non potest: ut idem Galenus docet lib. 4 de usu partium, C. 5. Atque ideo Canones, et Concilia, praesertim florentinum, statuunt materiam consecrationis Calicis esse solum vinum de vite; et aquam illi admisceri, non ut materiam, sed ob significationem mysticam aquae a Christi latere olim egressae, seu unionis Ecclesiae cum Christo. Igitur &c.

Respondent, tales auctoritates late esse accipiendas, quatenus cum modica aqua vino commixta, totum illud appellatur vinum. Sic, quod Innocent. 3ius loquitur juxta communem existimationem, qua, cum aquae parum per vinum dispersum discerni amplius non possint, totus potus dicatur vinum. Quod confirmant, quia idem Pontifex ait: verum inter opiniones praedictas illa probabilior judicatur, quae asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari. Denique dicunt, ... quae ex commixtione cum vino est pars vini usualis, quod communi vinum aqua dilutum, et hoc est materia apta consecrationi: Unde

ñ aqua in vinũ, sed in sanguinẽ Christi convertitur.

Sed contra 1º: nam PP.es Concilij Florentini emendare voluerunt sententiam Concilii Provincialis Tiburiensis, quod c. 19 statuerat 3am partem aquæ admiscendam vino consecrando: ergo si PP.es intelligebant vulgarem sensum, quo aqua permixta majori quantitate vini dicitur unum constituere cum vino, ñ reprobassent sententiam Concilij Tiburiensis: nam cum 3a pars aquæ sit cum vino immixta totum etiam appellatur vinum coẽ, et usuale.

Contra 2º: Innocentius 3us ñ approbavit contrariam sententiam: sed semper aquam in vinum converti judicavit, in quo nulla dubitationem ẽe docet lib. 4º. Misteriorum Missæ c. 30. per hæc verba: quia eum ambigat, cum multo vino modicum infundit aquæ? ergo quando dixit, quod aqua cum vino in sanguinem transmutatur, solum intendit, quod ñ convertitur in flemmam: ut aliæ opiniones asserebant. Quod Pontifex ñ loquatur de vino morali sumpto, sed Physice patet; nam addit: licet phisici contrarium asseruerint, quia aquam in vino per artificium asserunt, posse separari.

Objiciuntur 1º: variis experimentis, quibus apparet aquam in vinum ñ converti: nempe, quia aqua in vino immersa potest ab illo separari, vel cum spongia, vel cum linteo, vel frigidissimo tempori exposito, quia tunc aqua in globulos congelatur. Tum etiam, quia quando ovum in vino puro immergitur, supernatat, et si aqua habetur, demergitur. Denique, quia aqua ñ convertitur in vinum in instanti: igitur nec in multo tempore; quia eadem semper apparet in vino mutatio.

Respondetur, quod ñ semper aqua in vinum convertitur; quia tali conversioni obstare poterit, vel temporis brevitas, vel maxima aquæ portio, vel aeris frigiditas. Oportet enim, actionem unius in alterum tempore exercere, agentis vim longe superiorem ẽe; et posse vini motu suo in aquæ partes operari. Ex quibus ẽe potest

aquæ dificilius convertendi: maxime quando vinum non est generosum, nec partes spirituosas habet. Et certum immixtum est lacti, et sanguini flegma, sic vinum continet in se subtiliorem humorem ab aqua diversum, quo et vini fluiditas adjuvatur, et motus partium vini fovetur. Et cum iste humor nihil accedat aquæ, facile cum aqua confunditur. et dum ille separatur, aqua extrahi videtur. Quod non sit aqua illud, quod extrahitur, sed talis humor, patet; quia etiam a vino puro extrahitur.

Objicies 2º: si una gutta aquæ in vinum convertitur, post illam conversionem poterit etiam converti alia, et alia gutta aquæ, ita ut vinum in plurimum augeatur, quin virtus vini debilitetur: ad modum quo, quando lignum in ignem convertitur, ignis augetur, ita ut facilius possit aliud, et aliud lignum in se transmutare. Tum: vinum non potest alia corpora in se transmutare, ut oleum, paleam &c: ergo nec aquam. Tum: si aqua in vinum converteretur, illa jam conversa occuparet minorem locum, quia vinum est densius aqua, et quod densius est minorem locum occupat. Denique: ubi sunt eædem affectiones aquæ, eadem aqua permanet; sed aqua effusa in vino conservat easdem affectiones scilicet, colorem, odorem, et saporem: ergo.

Respondetur, maximam esse disparitatem inter vinum, et ignem. Siquidem omne agens physicum agendo debilius fiat, ut docet D. Th. 1º D. 19. ideoque vinum in tali aquæ conversione debilius fiat, adeo ut alias guttas aquæ convertere nequeat, quia actione sua subtiliores, vivacioresque spiritus amittit: in igne contrarium accidit, quia per combustionem ligni novas activitates acquirit; modo quo viventia nutritione novas acquirunt spirituosas partes. Vinum non in aquam operatur propria substantia, et suis affectionibus, quibus aquam alterari induvium est. Nectarita est diversitas varietati in vino, et aqua, ut notabili, et sensibili variatione densitatum habeat, quando pars aquæ in vinum transmutatur; praeterea in quo sepe aqua, vel ob nimiam quantitatem suam, vel ob vini debilitatem permaneat in vino incorrupta: unde ab istis irradiatis aquæ partibus oriri possunt ... affectiones in vino permanerent.

Objicies 3º: aqua non convertitur in ignem, terram, aut aerem: ergo nec in vinum.

Ad 3um quo ad 1am ptem: si aquam injicias in ollam ferream ignitam, et vapores alembico excipias, totam aquae quantitatem omnino integram recipies: ergo. Ad 2am partem: quamvis tum aqua terram diluat, lutum quidem efficiet: nunquam tamen in terram transmutabitur. Sic de aere, nam et si vitro aliquo inclusum intra aquam multo tempore permaneat, nunquam in aquam convertitur. Igitur elementa non sunt obnoxia generationi, et corruptioni.

Respondetur, hic aliisque experimentis probari quidem, non qualemcunque elementorum mixtionem sufficere ad eorum transmutationem. Ad hoc requiritur, ut jam diximus, tota vis affectionum sensibilium transmutatio, quae in allatis experimentis non apparet; immo nec in illis habetur exquisita partium transpositio, divisio, ac dispersio, quam posse elementis contingere fatentur adversarii.

Objicies 4o contra 2am probationem: Pontifices, et Patres absolute dixerunt, aquam cum vino sacrificari, offerri, consecrari, et converti in sanguinem Christi: ergo. Praeterea: post consecrationem credit Ecclesia, Christi sanguinem esse sub speciebus illius sensibilis, et totus calix adoratur, sed non esset certum, omnes aquae partes in vinum fuisse conversas: ergo, vel aqua immediate convertitur in sanguinem Christi; vel, dubium esset, haecne in singulis speciebus partibus esset Christi sanguis. Tum: Concilia dicunt, materiam calicis esse vinum de vite, sed si aqua remaneret in vinum, hoc non esset de vite. Denique: aqua apta est ad nutriendum, saltem si convertatur, et transmutetur postquam sumpta est: ergo.

Respondetur, Patres nunquam docuisse, aquam immediate converti in sanguinem: sed absolute hoc dixerunt, cum illam supponerent prius in vinum conversam. Nec quaestionem de immediate, vel mediate tractarunt. Sed in id unice incumbebant, ut materiam in calicem parandam declararent, et aquam calici immixtam non permanere traderent in sua substantia, nec in Phlegma vel aliam aquam converti, sed in ipsum Christi sanguinem transsubstantiari. Ad probationem dico, Ecclesiam supponere mixtionem aquae fieri debito modo, et tempore, et tunc morali certitudine dicimus aquam in vinum esse conversam. Quod si aliqua pars aquae permaneret, sub ea non haberetur sanguis Christi. At cum species adoratio referatur ad ipsum Christi sanguinem, qui sub vini speciebus continetur, ideo totus potus adoratur

Consiliu ꝺ appellarunt natā calicis vinū de vite, et ab ubi expressū, ut rei natā significarent; ac secernerent ab alijs liquoribus, qui vino assimilant, sꝺ vini natā ñ hent. Aqua vō in vinū ꝺversa pā het vini natā. Nec rāo allata ostendit, aquā p̄ se ēē aptā ad nutriendū. Unde ex doctrā Ecclesiæ colligit, Xtū ñ contra ꝺsecrasse, quā aqua in vinū ꝺverteret; qā ñ statim ꝺsecravit, sꝺ plures actiones interposuit. Et quābis Ecclesia præcipiat sacerdoti, ut si paulo ante ꝺsecraonē advertat, aquā ñ fuisse appōtā; l. si in ipsa sumptione adnimadvertat, loco vini solā aquā fuisse calici immissā; ei, inquā, præcipit Ecclesia, ut de vitā faciat mixtionē aquæ cū vino, et statim ꝺsecret. In hoc enī ñ instantaneā, aut præcipitatā actionē præcipit; sꝺ ea parti[c]la statim significat opus ñ ēē, ut sacerdos repetat verba, et ceremonias præcedentes. Ex his colligit, qꝺ si aquæ gutta infunderet calici pā ꝺsecraō, ñ ꝺverteret in sanguinē, eo qꝺ ñ fuit præsens ad ꝺsecraonē; quābis in vinū ꝺverteret adeo supplente defectū substē vini.

~~~~~~

QUÆSTIO 2ª.
Quomodo elementa maneant in mixto?

~~~~~~

Int, asserenter, elementa ēē frališ in mixtis, variæ sū opiōnes. Nā Avicenna elementa integra, illæsa, et sui similia, in mixto vigere dicit. Averroes frās elementorū manere docuit, sꝺ repressas, et fractas; a qua sentā ñ longe sū plerique Recentiorū, qui tradunt, elementa in mixtis manere actu quidē, qāū suā entitatē; potestate vō, qāū sensibiles ipsorū affecōnes. Alij Phi sustinent, elementa virtualiter, solū, seu potestate ēē in mixtis. Sꝺ nec int, se ꝺveniunt. Albertus Magnus frā mixti ex quatuor elementorū frīs, eaq. simplicē emergere judicat. Thomistæ dicere videntr, ut qualitates elementorū ñ corū substales, frās velint in mixto ēē superstites: si oñ, ut ñ eæꝺ em numero qualites, quæ in elementis fuere, sꝺ novæ quæq.

ex elementaribus fluunt, mixto insint corpori. Scotus ad in 2º. D.13.
quibus tmar qualitas mixtis attribuat, virtualq tn elementorum in
mixto continentiq explandam ee tradit penes ipsas substales formas; quatenus
fma substalis mixti continet virtute formas elementorum. Quo sensu.... Dicimus,

elementa n formalit, sd virtualit manere in mixto. Pb. si elementa eent
formalit in mixto; l. oes fme elementares invicem penetrarent, ita ut que-
libet illarum pars afficeret quamlibet mate ptem; l. elementa sic in mixto
eent, ut in minutissimas partes divisa invicem essent aggregata: sd neu-
tro modo pt ee: ergo. Ima pars minoris: si fme, oes elementares compenetratae st invicem,
eamdemq ptem matam afficiunt; jam mixtum n ee unum p se substale: hoc nequit dici:
ergo. 2a pars minoris: quelibet mixti pars ad sensum homogenea e, et mixta quan-
tumvis minima sit; atqui si elementa st formalit in mixto, in qualibet minima pte
mixti extarent quatuor minime ptes elementorum: quod satis concipere n possumus:

ergo. Respondent, oes ptes mixti ee homogeneas. At ubi corpus vi caloris, aut ignis
mutius concidat, intelligitur ptes sensu minimas ex variis elementis ee compositas.
Sd contra; qa hoc pro arbitrio dicit. Nec enim locali extraone queunt a mixtis
elementa separari, ut diximus in oppe praecedenti. Quapropter ptes mix-
torum, n solum quo ad sensus nros, sd etiam in se st homogeneae. et si ab aqua
sal extrahatur, hoc solum probat, in poris cujuslibet mixti plurimas salium,
aliarumq rerum partes latitare, quae n ipsam natam mixti faciunt, nec ad
illius essam pertinent.

Respondent 2º, mixtum ee ens p se, n p accidens; nam
una e essa mixti, quae uni precipue actioni a nata ordinatur: unde nec elementa
in ipso mixto se solis operantur, sd junctis viribus in eadem conspirant coem actionem,
et se habent admodum entis incompleti, quemadmodum ossa, caro, aliaeq ptes orga-
nicae humani corporis. Sd contra: nam qualibet pars mixti in se mixta e. Si enim quam-
libet minimam mixti ptem concipias, cogeris in ea simul quatuor ptes elementorum
intelligere; quare nunquam erit ita minima, ut supponitur. Ne ita de ptibus
organicis humani corporis; qa n quaelibet pars corporis e caro, os &c. Istae
etiam ptes invicem ornant, sub ornant; qd elementis n convenit.

Igitur dicendum est, elementa non esse formaliter in mixto, sed tantum virtualiter: non in genere causæ efficientis, quasi forma mixti producere valeat formas elementorum, sed quasi in genere causæ formalis, quatenus ut singulæ elementorum formæ quasdam sibi affectiones vindicarunt; sic et forma mixti detractam exigit earum affectionum dispositionem, quam obtinent ipsa elementa. Sic facile explicatur, quid sit unum elementum prævalere alteri in mixto. Nam hoc est, unam mixti formam vindicare sibi potissimum affectionem peculiarem unius elementi præ altero.

Et cum dicimus, elementa concurrere ad mixti productionem per suas affectiones, seu qualitates, tamquam per instrumenta; sic hoc explicatur: Sicut adhoc, ut Statua ex ære fiat, tum opus est calore, quo metallum fundi possit, atque hethereo genea cecarnantur; Tum fusum metallum non propriis terminis continetur, sed alienis; nam figuræ typi, seu modali se se accomodat, unde et humiditas ad Statuæ efformationem est necessaria, quemadmodum siccitas in typo requiritur; postremo frigus ad Statuæ duritiem confert: ita per easdem qualitates elementa dicuntur concurrere ad rerum generationem. Ignis enim calorem, et motum illis impertiendo, terra partium consolidationi confert; aqua diluit, et connectit partes; aer poros, et meatus implet.

Objicies 1°: mixta corpora resolvuntur in quatuor elementa: probatur: in combustione ligni viridis prodit 1° fumus, seu fuligo, quæ statim ascendit in aeris locum, veluti ad suum regionem proprium; atque adeo jam e ligno prodit tum elementum, nempe aer, qui secum evehit fuliginem. 2° erumpit aqua sibilans, et ebulliens. 3°: lignum resolvitur in cineres, qui possunt appellari terra. 4° ignis ubique conspicitur per omnes ligni partes. Idem patet ex eo, quod ex herbis, floribus, et amigdalis oleum educitur. In calce ante infusionem aquæ, ignis sopitus jacet, sed post infusionem, statim ad suum locum tendit, et apparet, ac lapis resolvitur. In urina manifeste apparet terra, quæ residet in fundo vasis. Ova, ut testatur Chircherus, si infundat circum agantur per aerem, ex eo qui possunt: quare necesse est in aere igneas particulas latitare.

Sic colligitur ex D. August, qui in lib. de quantitate animæ c. 1° ait: si ex me quæreres, arbor ista ex-

quibus vitet, notissima ista quatuor elementa nominarent, ex quibus omnia talia vitarent credendum est. Porro si perger quaerere inde ipsa terra, l. aqua, l. aer, l. ignis vitet, nihil reperies quod dicere esset vix reperirent, Tum infra: Simplex corpus terra est, et ideo elementum dicitur omnium istorum corporum, quae fiunt ex quatuor elementis. Sic et Marsi arcenus in carmine de virginitate decabat: igneus ardor inclusus in saxis. Igitur &c.

Resp. neg. ant. Et ad tum experimentum negamus, quatuor elementa e ligno tunc prodire. Ignis, ut supra diximus, nova generatione producitur. Cineres enim non sunt terra, nec aliquod elementum simplex, sed mixtum corpus. Nam ex diversis cineribus diversi prodeunt effectus. In ligni poris latitant aliquae partes terrae, et aquae, quae ignis virtute separantur, et expelluntur. Sed nec ille humor a ligno exiens est verum aquae elementum, nec fumus, seu vapor est aer; quia fumus resolvi potest in oleum, spiritum, et salem. Ita in olla ebullientis operculo, crassioris spiritus, oleum, non aerem referentes, exprimuntur. Unde fumus non est aliud, quam partes mixti tenuissimae, quae ignis virtute sursum elevantur cum aereis partibus inclusis antea intra ligni meatus, et ignis actione rarefactis. Ex quo ad summum sequitur aquam, et aerem in poris ligni starent tum latitantes.

Similiter oleum ex herbis emanatum non est essentialiter ignis, aut aer; sed coalescit tunc ex partibus herbarum subtilioribus, et liquidioribus, tum ex partibus vivarum rerumque in poris herbarum detinebantur. Terra etiam, quae in urina apparet, non est nisi partes quaedam terrae in cibo tum, ac potu dispersae, tum invicem collectae, et vi caloris naturalis rejectae, ac duratae. Et quod aqua effusa in calcem vivam, prodeunt exsurgentes igniculi, quod quidam ait D. August. lib. 21 de Civit. Dei c. 4: velut spirante quodam illa gleba (calcis) discedens ignis, qui latebat, apparet. Ad hoc dicimus, igniculos, et fumum provenire ex maxima circulat. Ova vero excoquerent, non ab igne, qui in re existat, sed propter sitissimum fundum motum, seu rotationem, qua fit, ut partes ovi incalescant, et quae fluidae erant indurescant. Ad auctoritates dicimus, PP. l. locutos fuisse metaphorice, l. se accommodando vulgari modo loquendi.

Objic 2º: mixtio, ut ait Arist. in fine lib. 1mi. de generatione, est mixibilium alteratorum unio; sed si elementa corrumpuntur nequeunt coniungi, et alterari: ergo permanere debent in mixtis, et non corrumpi ad mixti productionem; neque atemperare ad se invicem posse, ita ut singula mixto inexisterent: sicut manent bruti qualitates, quin invicem destruant, nec tamen mixtum cum illis est aggregatum per accidens: ergo.

Respondeo, mixtionem quo ad rem nam attinet, pro se ferre generationem: quae tamen praesupponit elementorum mixibilium alterationem. Unde fatemur lata significatione usurpari posse elementorum mixtionem. At vero mixtum ex una tantum substantiali forma coalescere arbitramur; unde simplex hoc sensu ad instar elementorum: nihilominus mixtum praesupponit elementorum mixtionem, omnesque sibi vendicat eorum affectiones: quamquam alias, ut diximus. Ipsa autem elementa quoad substantiam sua precedunt mixti generationem, destrui dicuntur a generante; unde neutrum illorum debet ratio permanere. Ipsorum vero qualitates possunt invicem atemperari: nec nos elementa mixtis formaliter inesse negavimus, quia contraria sint, sed ob aliam rationem. Demum qualitates non pertinent ad substantiam rei; quare possunt plura eiusmodi accidentia eidem enti per se convenire: sed non plures formae substantiales, nam quaelibet istarum cum materia facit unum compositum per se substantiale.

Haec de re. Sed ut videas esse de mente Arist., audias in 2º de generatione, ubi ait: quae miscentur dum excedentias se corrumpunt, et tunc nec illorum contrarium alterutrum simpliciter erit, sed medium..... Et 1º quidem elementa ita transmutantur: ex his autem carnes, et ossa, et quae talia, calido quidem facto frigido, frigida autem calido, quando ad medium veniunt. Et lib. 2º de partibus animalium c. 1. ait: cum itaque triplex sit compositio, prima statui potest ea, quae ex primordiis conficitur his, quae nonnulli elementa appellant. Tertia dici potest ex viribus confici elementorum. hi igitur non omnibus, sed ut ante expositum est, Humiditas enim, et siccitas, caliditas, et frigiditas materia sunt compositorum.

Quare docet Aris, nullu elementoru simplr misto inesse, sed eadem transmutari, et proinde sit quoddam mediu ab illis diversum, quamvis eorum qualitates habeat. Quas qualitates seu affectiones elementorum Phus aliquando elementa appellat; quod nomen etiam quatuor humoribus, qui in animalium corpore inveniuntur, adaptat in 5. met. c. 3º. Et denique elementi nomine etiam materiam significat, ut generali appellatione prium terminum designet. Sed tunc non loquitur de elementis proprie sumptis.

QUÆSTIO 3ª.

An Elementa suis in locis constituta gravitent?

Locus proprius elementorum est ille, qui eis a natura ordinatur. Sic aer dicitur inter terram, et stellas, proprium dicitur habere locum; aqua in mari; adeo ut terra infimum habeat sub aqua, ista sub aere; unde unum elementum sit altero gravius, aut saltem levius. Quod elementa extra suum proprium locum gravitent docet N. Subl. D.r in 2º D. 2ª q. 1a. quia nituntur proprium obtinere; in proprio autem naturali loco quiescere, quatenus ibidem vi sua permanent: quamvis non eget Scotus, totam corporis gravis molem, pondere suo quodcumque corpus sibi subiectum premere. Unde in praesenti in propriis locis elementa consideramus. Recentiores contra sustinent, elementa ita in suis locis constituta indesinenter gravitare in quodcumque corpus subiectum, etsi sit ipsis gravius. Sed ante nostram resolutionem oportet nonnulla exhibere principia Hydrostaticae, quae est scientia explicans rationem gravitationis fluidorum. Quod breviter facimus. Corpus fluidum est illud, cujus partes facile moventi cedunt, nec sunt invicem tenaci vinculo nexae; e contra corpori solido accidit: [illegible] dicitur, quod deorsum fertur; et tunc unum dicitur altero gravius specifice, quando sub eodem volumine, sive extensione, majus pondus sustinet: quod autem sic est

gravius alio, etiã ē densius; qã densius ē illud, quod plus massæ seu materiæ sub eodẽ volumine, aut extensione retinet, qm alterũ. Contra verò rarius erit. Igitur si in tubis coïcantibus fluidi hõgenei, eadẽ altitudo fuerit, fluidũ in uno tubo æqui ponderat fluido in altero. Quod si fluida sint diversa gravitate specifica, pro diversa gravitatis rõne, varia etiã erit altitudo in tubis coïcantibus, sed liquorũ gravitas extimanda ē ex ipsorũ altitudine, habita tn̄ rõne basis: et explãt exemplis W. ferrari.

Alterũ Hydrostaticæ princ ē, quod corpus specifice gravius in fluido leviori tã ponderis sui perdit, quantũ ē pondus fluidi sub eodẽ volumine. Si sit lapis sit duplo gravior aqua, lapis, qui in aere ē quatuor librarũ, sub aqua erit solũ duarũ. Unde illud profluit: si idẽ solidũ variis fluidis immergatur, pondera, l. partes gravitatis, quas ab ipso in fluidis admittunt, erunt, ut specifica fluidorũ gravitates. Sed hoc fusius videre in W. ferr.

Et ad quæstionẽ rediens, scire oportet, quod gravitas alia dicit absoluta, alia respectiva. Absoluta ē pondus corporis in se spectati; respectiva, ut corpus ad alia spectat. Quare cum terræ, aquæ, terræ, et aeris (nã de igne postea dicemus) sic se habent, ut illorũ gravitas diversa sit, quia terra gravior ē aqua, et ista aere: ut ex dictis, et rerũ ordo evincit. Hinc igitur:::::

Dicimus, terrã, aquã, et aerẽ suis in locis gravitare. Quod levem intelli, n̄ quasi una pars terræ, aut aeris alterã sibi hõgeneã l. graviorẽ a suo loco detrudere nitatur: nã quod una in alterã agit, hæc in priorẽ reagit, immo nulla vis exercetur unius in alterã, cũ æqualis sint densitatis gravitati, et virtutis: id quatenus tota aqua, l. aeris massa ponderis sui obtinere intelligitur, atque subjectũ sibi fundũ premere pro rõne varis, et altitudinis. Sic etiam aqua vis ē gravitas in his elementis; sed diversa pro [illegible] varia [illegible]. Quo sensu dictũ ē fere cõis, et tradit ab Arle lib. 4. [illegible] c. 4º dicens: oĩa elementa gravia sunt præter ignẽ, et oĩa levia præter terrã. Quibus [illegible] vel dicens [illegible] inter terrã, aquã, et aerẽ gravitatẽ; sed eorũ densitatẽ, pro [illegible] illorũ elementorũ; unde [illegible] eorũ invicẽ ē; atque ad [illegible] alterũ levius esse respective intelligitur..

Probat igitur 2do: vas aere plenum plus ponderat, quam sine aere: ergo aer est gravis. Ants: constat experimento, quo P. Regnault extraxit a folliculo, cujus diameter erat 13 unciarum, extraxit aerem grassiorem: et pondus folliculi una uncia imminutum fuit ac antea. Iterum eadem experientia instituit, atque crassiore aere extracto, folliculum, cujus diameter erat unciarum viginti, leviorem unciis duabus esse reperit, ut habetur in Historia Academiae 1696. Idem ostendunt alia experimenta. Unde apparet Vaō, cur Vas aqua plenum demergatur, quemadmodum et navis, ubi locum aeris accupaverit aqua gravior: cur aqua in vasis terrena gravitet; cur demum aqua, et terra fornicibus cavernarum incumbens eosdem aliquando ruere faciat. Igitur &c.

Respondent, Aerem folliculo inclusum augere pondus folliculi, quia terrestres exalationes, et aqueis vapores per aerem dispersi gravitant: unde ex visu etiam, quia aer inclusus in folliculo detinetur contra naturalem affectionem: unde ex vi sua elastica remittit, atque adeo auget depressionem folliculi. Sic de aliis exemplis.

Sed contra: 1o quia si exalationes, et vapores in aere dispersi gravitant, cum pene infinita sit illorum copia, jam circa terram totus aer gravitare diceretur; sed hoc est falsum: ergo major folliculi depressio ex ipso aere, potius repetenda est, quam ex vaporibus, et exalationibus. Contra 2o: quia non spectavimus aerem in folliculo extra naturalem vi, sed ut natali ratione folliculi plus occupat. Nam ubi intra folliculum densior aer cogitur arte ope, tunc pro aeris oclusa massa auget levius folliculi pondus. Contra 3o: et si aqua in vasis non sit omnino in proprio loco natali, tamen subsistet corpus se ipsa specifice gravius. Igitur eadem est ratio, ac si in mari, vel flumine extaret; namque eadem est aqua maris, eadem illius natura, eademque gravitatio. Tum vasis basis immane eadem est aqua mare, eadem illius natura, eademque gravitatio. Tum vasis basis immane te pt. supra terram collocari, quae terra simul circumambiri; et tamen eadem esset aquae pressio in ipsum fundum pro ratione altitudinis aquae columnae.

Objicies 4o: qui immergitur sub aqua, etiam in maris fundo, non percipit incumbentis aquae pressionem, et pondus: ergo aqua in suo loco natali non gravitat. Tum: herbae etiam sub aquis verticaliter directae nascuntur; sed ita non esset, si aquae gravitarent tanto pondere in substantia corpore leviora: ergo. Tum: hidria, et si plena sit aquae,

quamdiu sub aquis ē, facillime attrait, nec sui ponderis sensū praebet, nisi duz tmo efferat in aerē. Idē ostendunt aliaque plura experimenta: ergo. Respd, quod sub aqua n̄ pcipit ejus pondus, quia oēs aquae ptes sē mutuo sustinent in equilibrio, n̄ tantū per lineas perpendiculares, sed etiā per lineas obliquas. Cae enī liquidorū natā, ut si in multas columnas equales p mentē dista ͻcipiant, oēs eae columnae propt partiū fluiditē sese mutuo librent, et ad libellā ͻponant; nā una ex ijs descendere n̄ pt quin vicinae, et adjacentes ascendant: n̄ ē ā potior rāo, cur una columna aliā vincat, q̄m ut ab ea vincat. Hinc fit, ptes liquidi sese p lineas ppendiculares sustinere. Propt aquae vō fluiditē ptes laterales per lineas obliquas sustentant alias superiores, et ab alijs circū pōtis sustinent. Ita in fluidis res se hēt, ut ptes inferiores nullā a superioribus ͻpressionē paciant, quālibet in coibus vasis experientiā ͻpiat; cē tn̄ tunc certū sit aquae gravitare pro suae altitudinis rōne. Unde si manū, aut totū corpus in vas aqua plenū demergas, quamdiu manus in mota ͻsistat, n̄ pcipies aquae gravitē. si vō manū ab aqua velis retrahere, l. totū corpus ab illa educere, sencies n̄ nihil de vione aquae resistere, sed pondus, pressionē ve minime patieris.

Eandē fluidimatē, seu vim, qua ptes invicē sustinent, ea experientia demonstrant, quibus ͻpotū ē, solidū fluidis immersū gravitet sua ptes dependere pro rōne ponderis ipsorū fluidorū per volumē equalē. Et cur tantū ponderis a solido amittit, et semper proportio illa servat, nisi qa ut fluidi ptes inferiores sustinere poterant tantū pondus fluidi, ita tantundē solidi pondus sustineant, ut proinde hac rōne decrescat solidi ponderatio. Et sine solidū aquae demersū per oēs sui ponderis ptes gravitat quāquā n̄ aiū gravitatē pcipiat. Ex his ergo pt responsio ad 1ūm, et 2ūm experientiā: quāquā etiā heavē speciē leviores aqua in fundo p se pe nascant. Ad alia etiā dico, quodcū hidria aqua plena, l. aliud pondus in aerē ē, hēt majus pondus, qā aer ē levior aqua. At ubi in aqua immersū ē ejusdē pondus pro rōne aquae voluminis imminuit, ab aqua sustentat, et suasē aquā.

Objicies 2°. gravitas data e elementis, aliisque rebus, ut se ad propria loca naturalia reducant: quo deest in illis, quae non habent actionem gravitatis. 2°: quoties solidum corpus fluido immergitur, ea ponderis imminutio quae aequale volumen fluidi non habet, eo quod fluidi partes se sustineant; sed aliunde hoc provenire debet; nempe, quia fluidum resistit divisioni, et aequilibrium, et partium affectionem servare nititur, vel deperditam recuperare; unde laterales aquae partes in demersum solidum urgent pro ratione aequilibrii sublati, et associationis deperditae. Hinc in dicta etiam altitudine columnae aereae pondus duarum librarum aequalem prope sub gravitatis sensum, tantum pro altitudine ratione dicta sit aeris incumbentis gravitatio.

Respondeo, gravitationem ex massa corporis provenire. Sic enim illa exercet, ut terra circa centrum conglobari nitatur; aqua vero circa aquam. Sic est ordo naturae, et gravitatis natura, ut graviora subsidant minus gravibus. Quare nec omnia gravia contendunt in unum terrae centrum, sed pro sua gravitatis ratione invicem ad centrum conglobatione ornari. Hinc fit, ut terra, aqua, et aer, etsi in locis existant sibi respondentibus, et a natura ornatis graviteant tamen, ut suam servent conglobationem, et ornatum. Ex quo apparet, quod ideo aquae sese ad libellam componunt, ut sublato aequilibrio illud repetere nituntur, quia gravitat invicem utraque pars alteram premit, ut illa circa terram conglobatio habeatur. At vero motus ille lateralium partium aquae in demersum lapidem non potest illius pondus imminuere, sed solum hac, illac lapidem commovere. Nec alia potest esse causa illius ad eo proporcionatae imminutiones, nisi quia partes aquae sese invicem sustentant. Vidimus etiam in Hydrostatica prius pro mare fluidi specifica gravitate marem quoque semersis solidi gravitatem amitti. Quare ubi sensibilis est diversitas ponderis in aere, ibi est sensibilis mare, vel minor solidi gravitatio. Quod si in dicta columnae aereae altitudine, idem est solidi pondus, hoc ideo provenit, quia omnes illius columnae partes sunt ejusdem gravitatis specificae, et una alteram sustentat; et tantundem suo elaterio incumbentibus partibus resistit, quantum istae premunt.

Haec de terra, aqua, et aere. De igne est aliquid Recentiores esse etiam gravem sustinent; et quidem graviorem ceteris elementis. Aliorum vero opinio, quae est vulgaris, et communis,

fert, ignẽ levẽ eẽ. Sed cum levitas, l, absoluta sit, quo sensu nimirũ rei sursum pre se fert: l. relativa quatenus minus gravitas ẽ, unde minus grave respectu maioris rite dicit leve locũqe superiorẽ sibi propriũ hẽt; ideo nõ modo immorandũ, existat ne illa absoluta levitas in igne. Sat erit investigare, an ignis gravior sit ceteris elementis, aut aliquo saltẽ eorũ, ut proinde ubi corporis alicujus poros excusso aere occupaverit flamma, pondus illi addere possit. Ad quod......

Dicimus, ignẽ saltẽ respectu ad alia elementa levẽ eẽ, adeo ut ne ipso aere sit gravior. Sic cõis opinio. Pt: ignis semper petit ascendere supra alia elementa: go. Ans ẽ manifestũ. cõa: ideo terra dicit gravior alijs elementis, qa inclinat ad eẽ infra illa: go. An ũ ignis in se gravis sit explorare hic ñ possumus; ut cstat ex lib. 4. Esdræ. c. 4. v. 5. ubi Angelus Uriel hanc inter alias de rebus natalibus quæstionẽ insolubilẽ Esdræ proponebat: Pondera mihi pondus ignis.

Provat 2º: experiã ostendit, ignẽ leviorẽ ẽẽ aere: go. Ans: si duæ virgæ cujuscunque metalli pondere sint æquales, et una candens fiat, altera frigida pmaneat, si ponant in bilance, frigida gravior ẽ candenti. Idẽ pẽt in pilis ex ferro nondũ bene expurgato cpactis. Ubi enĩ una ignẽ ctinet, levior ẽ altera, cujus pori ab aere implebant. Evolatis ã postea ã poris pilæ igneis partis, nihil ponderis deperdit; et utraqe ferrea pila frigida eandẽ gravitẽ, ac antea hẽt: go.

Respõdent, ignẽ in virga ctentũ expellere ab ea vapores humidos terreas pticulas, et crassiorẽ aerẽ: rarefacere etiã aerẽ incũbentẽ in virgã ipsã. Unde levior fit virga, ac antea fuerit. Sed hæc responsio ctra ipsos ẽ. Nã si ignis expellit crassiorẽ aerẽ &c. id etiã præstabit in oĩbus experientijs, quibus futiores utunt ad maiorẽ gravitẽ ignis probandã. Sicut enĩ in illa virga metallica, aut pila ferrea ignis imminuit gravitẽ, qm̃ depellit aerea, aquea, et terrestria corpuscula, et incũbentẽ aerẽ rarefacit; ita et in alijs idẽ præstaret; atqe

adeo gravitas illorum deberet imminuere. Si quid est aliquid, quod augeat gravitatem corporum ad ignem applicatorum, non ab igne, sed aliunde repetenda est ratio.

Objic.

1º. Boyle cupreae laminae frustum ad ignem sulphuris in crucibulo exposuit, et postea laminam invenit crevisse ad quintam partem prioris ponderis, molemque auctam fuisse. Stannum etiam, et plumbum in vitreis vasis hermetice sigillatis fusa ad ignem, et calcinata aliquid ponderis acquisiere ultra illud, quod habebant. Tegula etiam (ut omnibus compertum est) ad ignem excocta acquirit majorem gravitatem, etiam si tot amittat humida corpuscula. Igitur ignis est aere gravior.

Respondeo, igni permixtos esse, et ab eo continuo emitti plures fumos, terrestresque halitus, qui eo graviores sunt ubi materia gravior est. Si vero materia subtilior sit, ac purior, subtiliores, ac puriores illi sunt, ita ut quandoque visum nostrum effugiant; quiquidem halitus etiam in spiritu vini accensi reperiuntur. Multa etiam in quacunque materia inflamabili reperiuntur corpuscula nitrosa, et sulphurea, quae minutissimas ignis particulas in se excipientia, tum ab impetu violento ignis impresso, tum ratione propriae subtilitatis sursum avolant.

Ab his ergo fumis, halitibus, sulphureisque, et nitrosis corpusculis augetur pondus illorum corporum; tunc enim magna copia halituum emittitur, ita ut ex omni parte halitus illi in poris pervadentes, ibique recepti, et propria figura sese implicantes, concrescant in moleculas. Ex ipsa etiam diuturna ignis actione fit, ut particulae illae in moleculas concrescentes albicantem induant colorem. Notandum etiam est, in igne non bene expurgato non posse tam facile eos halitus, vaporesque, aut sulphureas, nitrosasque particulas concrescere in moleculas; quoniam laxiores pori ipsius ferri liberiorem relinquunt ingressum externo aeri, cujus actione illae particulae dividuntur, et evolare coguntur. Et quemadmodum aquei vapores ubi rariores sunt, et dispersi volumen specifice levius aereo volumine aequali obtinentes, sursum evehuntur, at quando densiores sunt, et invicem collecti gravius habent volumen, et descendunt; ita halitus in moleculas concreti graviores sunt aere, invicem vero disjuncti sunt aere leviores. Et haec est causa augmenti tegulae ponderis.

Objic. 2º: metallũ quodlibet innatat metallo ejusdẽ spẽi liquato ad ignẽ: ergo metallũ igne fusũ gravius ẽ q̃ n̄ fusso; et hoc ab igne provenit. Itẽ: si ignis levior ẽ aere, deberet sursũ trahere secũ mat̃eã inflamabilẽ, quę illi inextit. Demũ: salẽ igneę p̃ticulę deberent evolare ã poris ferri, si leviores s̃t aere. Atquo de omn̄e nẽ; ergo &c.

Respõ, metallũ fusũ sustinere supra se solidũ, q̃a istud cũ aere, quem sustinet in poris, levius volumen h̃t subito metallo fuso. Et si fusũ gravius eet, n̄ ab igne, sed ab alia proveniret. Eadẽ r̃one ubi volumen flammę, et mat̃eę inflamabilis ẽ gravius aere volumine, ignis n̄ p̃t secũ trahere mat̃eã. In scintillis ã ẽ rara evenit id s̃ẽ dico, quod sp̃eriẽa manifestat, plurimas ignis p̃ticulas ẽ ferri poris evolare. Scintillę enĩ sursũ evehunt. Cũ ũo plures alię p̃tes ignis s̃tineant intra cavitates igniti corporis, ibiq̃ cuspidata sua figura infixę, invicẽ implicant, ideo impediunt ab ejusdẽ cavitatibus, ut n̄ possint egredi, donec, l, aeris actione excutiant, l, violentia, aut deficientia extinguant.

QUÆSTIO 4ª:

De figura adscribenda sit partis minimis Elementorũ:

Inter affectiones, ex quibus naturã elementorũ colligimus, una specialis ẽ s̃figurãõ, seu figura minimarũ partiũ, quę elemẽta s̃ponunt. Quę ã sit hęc figura inquirimus. Veteres Peripatetici cũ Aristotele arbitrati s̃t, oĩa elemẽta eamdẽ figurã h̃re, s̃t sphericã, seu rotundã. Quantũ ad ignẽ, Gassendus cũ Epicuro docuit atomorũ ignearũ ẽẽ rotundã. Cartesius ex ramosis tertii sui elemẽti p̃ticulis ignẽ s̃ponit. Plato ũo Pyramidatã, sive cuspidatã tradidit ẽẽ figurã partiũ ignis. Non minor ẽ varietas opionũ circa aeris, et aquę partiũ figurã. Sed partis terrę, cõis opĩo tenet, figurã ẽẽ ramosã. unde........

Dicimus, p̃ticulas ignis ẽẽ Pyramidatas; aeris figurę spiralis oblongas, multiplicitẽ aspeuãs; aquę ..., terrę ã ramosã ...ã figuram. Pb. 1ª pars: p̃tib. ignis ea figura, quę magis s̃fert effectibus ignis explandis; talis ẽ Py-

ramidata: ergo. Min: ignis lignum destruit; sed ad hunc effectum maxime confert figura Pyramidata: nam ignis visus veluti cuspidatus ensis per ligni penetrans dissolvit: hinc et duriora dividit corpora, dum cuspidatis particulis suis locum sibi facit. Quod non ita facile posse, si ramosum, irregulare, aut rotundae ejus partes essent: ergo.

Objic. 1º: ignis velocissime movetur, nec detineri potest, sed effugit; atque hoc facilius posset, si ejus partes sint rotundae, et ex angulis constent: ergo. Tum: ignis acuminatur quod ab aere circumambiente comprimitur. Adeoque dum flammae duae in eundem conum non secus ac duae guttulae aquae in eundem globulum coeunt. Igitur Pyramidata figura igni ab extrinseco convenit, atque non est illi naturalis.

Respondetur, nos etiam in igne fateri quandam partium colligationem, quam sine ullis angulis vix concipere possumus. Et ex velocissimo ignis motu fit, ut detineri nequeat, et effugiat; sed ad hunc velocissimum motum non est necesse, ejus particulas esse rotundas, sufficit enim, si duriores sint, quo fuerimus, ex quo etiam repetitur reflexio. Ad 2um dicimus, quod quamvis aer externus plurimum conferat cuspiditati totius ignis figurae, non sequitur eam figuram non esse igneis particulis naturalem. Nam aliud est loqui de figura totius, aliud de figura partium.

Objic. 2º ex P. fortunato: ut aliquid divisionem efficere possit, necesse est, quod altero angulorum in corpus dividendum impingat; sed Pyramidali figura non est ad hoc idonea: ergo. Min: si corpuscula ignis Pyramidata essent, ut 2um angulos recta impingerent, naturam esse partium, quo recta perpetuo dirigantur; hoc partium declarari non potest: ergo. Contra vero rotunda corpuscula omnibus suis partibus aptata ad motum, et penetrationem. Confirmatur: nam Pyramidali figura figit, et implicat corpusculum per vadens inter partes corporis dividendi: ergo motum praepedit; atque adeo corporum divisionem, discissionemque potius prohiberet.

Respondetur negando utramque minorem. Nam ex ipsa Pyramidali figura, et ex natura ignis potest partium, quo corpuscula ignis recta dirigantur. Corpuscula enim ignis cum intestino motu concitata sint, et leviora corpusculis aeris, hinc fit, ut 2um angulos potius recta ferantur. Nam ea, quae sursum moventur si Pyra

midatasi cuspide directa ver^{mo}, plana superficie ad contum versa. Illa etiā, quæ in alieno fluido agitant, et ab eodē ad motū propellunt, si cuspidata sint bari depressa, et acie excepta procedunt; quacunque ex pte directionē a fluido sortiant: in basi enī majē hent gravitē, ac in acie. Cū igit ignis, et proprio intestino motu cōsitet, et ab aere itidē pellat, atque hac, et illac circū undique, præcipue in vō sursū moveat; inde apparet rāō, cur bari depressa cuspide vō erecta, ignis corpuscula in obtā corpora impingeat. Rotunda vō figura n̄ ita ē apta divisioni efficiendæ. Per hoc pēt ad propōnē.

Pt 2ª pars: figura illa minimis partib aeris adscribenda ē, quæ maxime cōfert explandis Phænomenis, seu effectibus ab aere provenientibus; talis ē figura spiralis: ergo. Min: aer cōprimit, et elastica vi iste restituit sese, et dilatat, sublata vi cōprimente: maxime fluidus ē, ac mobilis; ejus cēque partes invicē sibimet aliquatenus cohærerunt, et adhærent etiā corporibus illis, quæ tangunt. Atqui hæc vō ā solā spiralē figurā aptius explandi: ergo. Min: ubi aer cōprimit, cōtrahunt aeris spiræ, et quomodū sublata vi premente spiræ iste resiliunt, extendunt, vel dilatant: ergo.

Pt 3ª pars: si minimæ partes aquæ dicant oblongæ, et angularū instar efformatæ, multiplici tn asperitate prædictæ, apta reddit rāō motus, et fluiditatis, aliorumque effectuū aquæ: tū expendi pt adhæsio, quā aquæ ptes invicē hent, et cur aqua cōprimi nequeat: ergo. Ans: si ita sint aquæ partes, ipsius motus, et fluiditas facile intelligitur p hoc, quod illæ partes aliæ alijs more angulorū incumbentes supponant, et lubricæ sint; atque adeo p plana inclinata, præcipue facilius ruant. Ex eadē cōfiguratione cōtinuitas hend partiū aquæ, et illarū invicē adhæsio, quæ maxime ab illarū asperitatibus fovet.

Inde etiā pēt, cur aqua facilius in vapores abeat, quā oleū, nempe qa oblongæ aquæ ptes facilius a se mutuo discedunt: ramosi vō, atque intricati olearū ramuli inter se tenatius implicant. Ex hoc etiā intelligitur, cur salicorū grana in aqua, non in oleo, l. butiro fuso posita ad ignē n̄ dissolvant. Cenī ramosæ olei, l. butiri partes subire nequeunt salis istius poros. Si vō parū aquæ affundat, aquæ ptes oblongæ sales penetrabunt, illiusque partes dissolvent.

Objici: si cubica ñ ē figura partiũ aquæ, nulla ē rãõ, cur aqua ɔprimi nequeat, nec in minũ reduci locũ. Rursus explicari ñ pt, quomodo aqua equilibriũ servet. Igit̃ &c. Respõ, optimã pere rãonẽ, si oblongãq dicãmus, et asperitatibus donatã aquæ figurã. Inde eñi fit, ut ptẽs invicẽ incũbentes ɔpañonẽ ñ sustineant. Nec oportet hic cubicã advocare figurã, quæ solido tantũ corpori accomodata ē, et cæteris gravius reddit corpus, cui venit. Sic et equilibriũ hoc intelligimus, qd nempe aquæ ptẽs tũ minimæ sint, tũ sibi mutuo incũbant, et equabilitẽ ab aere premant.

Probat denique pars 4ª. Ptẽs terræ invicẽ validius cohærent, sd hoc facilius intelligit̃, si ramosã figurã hẽãt: gõ. ɔpertũ ē etiã, partẽs terræ fixas admodũ ēē, et solidas, unde etiã ignis vi difflari in auras terra ñ pt. Nec tñ oportet, epicureas atomos, quas ramosas dicunt, l, terrũ cæterij elemñũ, ramorũ instar figuratũ hic approbare, cũ ramosa figura etiã sine illis ɔsistat, immo atomis indivisibilibus nequaquã venire possit. Qui fusius in hac quæst. instrui desiderat, et alias elementorũ affectiones cognoscere velit, ɔsulat N. ferrari...

QUÆSTIO 5ª.
An Aer sit Elasticus.

Omnibus notũ ē, aerẽ fluidũ ēē, et spirabilẽ, illius interjectu terrã cũ cœlo velut cæmenta sua exercere, luminis ēē subjectũ, corporũ meatus subire, aliũq ge vita fovere. Constat etiã, crassũ, et caliginosũ aerẽ terræ globo circumfusũ multis ēē promiscuẽ vaporibus, ut oĩũ pene corporũ exhalatiões, et spiritus excipiat, unde ñ ubique sui similis ē, sd alibi purior, alibi crassior; inde tũ salubrior, aut pestilentior.

Dispicere... reiecta ... aeris... subtilissimã ætheriã substantiã existere, ... Nam ... de aeris elaterio disserentes, aerẽ ipsũ, ut ab aqueis vaporibus separatũ ɔsideramus; hic eñi elaterio caret,

ut de aqua, Deo dante, videvimus. Ut aeris affectiones, et effectus distinctius explicentur, praestat nonnulla Aerometriae exhibere principia. Aerometria scientia quaedam est, quae vires, et affectiones aeris metitur. Unde compressio corporis est coarctatio massae ejusdem corporis in minus volumen facta per impulsum alterius corporis. Idemque est condensatio, quae vi frigoris efficitur. E contra vero dilatatio corporis est expantio massae in majus volumen, quae facta compressione corpus habuerat. Idque est rarefactio vi caloris effecta. Quibus scitis, ...

Dicimus, aerem esse elasticum. Ostendendo simul aeris gravitatem, compressionem, condensationem, dilatationem, et rarefactionem: si in globum metallicum plures aeris introducas, quam in illo antea havebat; auctum globi pondus adnimadverteret: quod aeris compresionem significat; ut sub eodem volumine aucta sit massa, adeoque et gravitas. Si vero quidquid aeris vi intrussum fuerat, exire facias; idem, ut prius erit globi pondus: quo colligitur aerem antea compressum rursus sese dilatare, et vi elastica ad priorem statum se restituere, ut eadem sit massa, et gravitas, ac prius. Idem alijs experimentis ostenditur.

Circa aeris elaterium multae sunt leges. 1ma. elater aeris inferioris aequatur ponderi totius superioris ipsi incumbentis. Quod sic ostenditur. Aer superior pondere suo premit inferiorem. Elater vero aequatur ponderi prementi. Quandiu enim corpus elasticum non comprimitur, aut tenditur, ut potest: tanta vi resistit, quanta comprimitur, vel tenditur: alioquin magis comprimeretur, aut tenderetur. 2da lex. Elater aeris nititur quaquaversum per quamlibet directionem. Hoc patet ex dictis. Sed etiam evidens fit; nam si aer in vase comprimatur, portio quaedam aeris aperto orificio, ex vase iterum expirat in quacumque orificij directione.

Tertia lex. Aer telluri circumfunditur, nec uno in loco altior esse potest, quam in altero. Hinc patet ex eo, quod aer virtute elastica expanditur quaquaversum. Item et inde sequitur; nam si aer in uno loco esset altior, quam in altero, daretur vacuum, et aer ille, qui vacuo vicinus esset statim expanderetur; adeoque

ñ quiescere, nisi undequaque eamdẽ habere alti[illegible]. 4.ª lex. Calor elaterẽ aeris intendit. Nã vessica propt̃ calorẽ magis distendit, quo fit, ut internus aer majori vi premat. 5.ª denique. Aer inferior densior ẽ superiore. Majori enĩ aeris quantitate incumbente, magis premit, quã superior.

~~~~~~

QUÆSTIO 6.ª

An admitenda sit subtilissima ætherea substa.?

Aerẽ crassũ existere fumis, vaporibusque refertũ, cognoscunt oẽs, et pãt ad sensũ. Non sic subtilissima aeris substã, quã ætheream appellant; circa quã variæ st. opiões. Gassendus, et Neutonus in Celesti regione extare negant, nec aliud ibi admittũt, nisi radios sidereũ velut tenuissima quædã fila, quaquaversũ libere diffusa; unde et Celestia corpora in vacuo moveri docent. Contra quos......

Dicimus, admitendã ẽẽ subtilissimã ætheream substã, quæ p̃ totũ spatiũ a Celo ad tellurẽ circumundique diffundat. Pb.: in Machina Pneumatica, extracto aere crasso, nihilominus subtilissima quædã substã poros vitri p̃meat, p̃ quos aer crasior trajicere nequit: gõ. Ats.: in vitro prædictæ machinæ apparet lux vivida; sd lux, l, ẽ substã, ut docent Veriones; l, accidens ẽ, ñ nisi in substã existit: gõ ibi ẽ substã ætherea; nã aer crasior ibi ñ ẽ, gã a'alia, quæ eundẽ aerẽ ad suæ vitæ cservationẽ naturo exposcunt, ibidẽ cstituta moriunt.

Objic.: ideo admittit talis subtilissima substa, ut replere valeat poros, seu meatus oẽs corporũ adspectabiliũ; sd ad hoc ñ ẽ idonea: gõ. Mi.: sicut corpora adspectabilia hent poros, ita etiã subtilissima substa poros het: gõ si ad replendos corporũ poros admittit, ad istos poros replendos, alia admitteret; et sic usque in infinitũ. Respõ neg. do mĩ, et ans. Ideo enĩ dicimus, corpora habere poros, gã eorũ ptes crasiores st, et plurimũ tenaces propriæ figuræ, unde fit, ut invicẽ arctissime cohærere ñ possint. Contra vo, cũ ptes ætheris tenuissimæ sint, et ñ adeo coti[illegible]-
~~~~~~

ces, inviceq adaptari possunt; ideoque poros n̄ hēnt

Objic. 2°: si in Celesti Regione eēt talis substā, quantumvis maxime tenuī- tis, et raritis diceret, saltē aliquomodo resisteret motui corporū cęlestiū, radios lucis reflecteret, eorumque rectilineū impediret. Hoc ē absurdū: nā experientia ɔpertū ē, motū corporū cęlestiū velocissimū eē, et rapidissimū: ḡo. Respē negando maīū. Cū enī ęthereā substā sit sub- tilissima, fluidissima, et rarissima, atque adeo aptissima ad motū, nullatenus obsistit Celestiū corporū motui, et facillime ab isto vincit; et cū diafana sit, lucis radios n̄ reflectit, nec eorū rectilineū impe dit. Hinc pēt, dīcēq eē rōnē de substā ętherea, hac de nrō aere; iste enī opacitē quandā hēt, q̄ā quo terrę propinquior ē, eo magis refertus ē aqueis, terrestribusque vaporibus, quorū densitas ɔpa- rari n̄ pōt cū raritē, et subtilitē ętherę substę.

~~~~~~

QUAESTIO 7ª:

De Effectibus ab aeris gravitate provenientibus.

Iust procedit precipue de Phęnomenis mixis, quę ɔtingunt in ma china Pneumatica, qua mediante aer cerior ex vasibus educi pōt, Cujus figurā videte in N. ferrari. Etiā agit de aliquibus ptijs Hydraulicę quę ē sciā motus fluidorū, pręcertim aquarū. Ad quā...

Dicimus, pene oēs effcūs, qui in Machina Pneumatica exhibent, tū etiā gravium liquo- rū in tubis suspensionē, pluraque alia, quę ad vacuū dicunt ptinere, ex ae- ris gravitte, et elaterio, veluti ā cāā efficienti, rite repeti posse. Pē: id recte ɔsti- tuimus, si ex aeris gravitē, et elaterio optima reddat rāō taliū effcūū. Sd ita ē: ḡo. Maīī ē oīū. Miā Multiplicitē provat.

Primò: qa si vas vitreū Machi- nę Pneumaticę planis sup̄ficiebus ɔstet, exhausto aere crarē ɔfringit cū impetu. Quod provenit ex eo, quod ptēs aeris crarōris, quę supra vas ss, ā superioribus pręssę, elasticitē sua ɔfringunt latera vasis; q̄a n̄
~~~~~~

se mutuo sustinerent, ut accideret, si vas vitreum fuisset rotundum. Tunc enim vas illaesum manet, quia circum ambientis aeris partes, in modum circuli, aut instar arcus, vel fornicis compressae, vas aequaliter premerent, et cum ipsae se mutuo sustentent, illud non possent amplius distringere. Secundò: quia si vessicula pene vacua, collo illigato, in recipiente Machinae ponatur, exhausto aere adeo intumescit, ut plerumque disrumpatur, quippe ea est vis elastica aeris in vessica residui, ut cum ea ab incumbente aere externo non prematur, sese in magnam molem explicat; tum quod decitato nunc in recipiente subtilis aer vessicae poros pervadit, eundemque dilatat. Similiter pomum rugis contractum, et pene flaccidum, exhausto aere crasiore, complanatis rugis, quasi recens ex arbore decerptum apparet. Dilatatur enim cessante crassioris aeris pressione, subtilis aer intra pomi poros, rugasque elaterio suo distendit. Quod si nimia fiat aeris exsuctio, pelle disrupta, pomum expumeret, quasi igni admoveretur. Eadem nimirum causa, ob quam vessica disrumpit. Si vero aer crasior rursus permittatur ingredi in recipiente vessica, et pomum ad priorem statum redeunt. Alia mira exempla videte in modernos. Ubi et argumenta soluta invenietis.

QUAESTIO 8ª.

Utrum Aqua sit elastica, ejusque particulae minimae invicem sibi adhaerescant.

Ad 1am partem questionis negative respondemus: ad 2am vero affirmative. Probatur 1a pars: experientia compertum est, nullam esse in aqua virtutem elasticam: ergo. Antecedens: Dum aquam vase plumbeo inclusam conati sunt aliqui comprimere, contigit, ut subtiliores spiritus aquae exitum sibi fecerunt per plumbi poros: aqua comprimi nequit. Sed quod nequit comprimi, nec dilatari, nec se elaterio restituere valet: ergo. Si objiciant, quod aqua inclusa in globo plumbeo cavo, cui aptatus sit canalis cum epistomio, si globus iste malleo contundatur, recluso epistomio aqua repente exiliet: ergo comprimit.

Ad hoc dicimus, tunc aquã p̃cussione mallei in globo sursũ tursã fuisse, atque tunc partes aereas in aqua latitantes ɔpressas fuisse; unde istæ, recluso epistomio, et sublata vi externa dilatantes sese, aquã faciunt exilire.

Provat 2ã pars: si ex tenui fistula, quæ utrimque apta sit, et aquis repleta, guttatim aqua decilire sinamus: gutta aquæ 1º elongat, et pendula suã cohærentiã cũ aqua reliqua, tũ levitẽ clare demonstrat, quãbis demũ p̃ gravitẽ gutta obrumpat, et cadat. Ex quo, alijs experimẽtis evidentissime pẽt, aquæ partes sibi mutuo cohærere.

Obj. Nisi aqua in minutissima puncta oĩno resoluta sit, et divisa, ñ pt explani, cur tam æqualis ubique sit aquæ supficies, adeo ut nullibi altior sit; aut depressior.. Naz acervus tritici cũ ex granis majusculis ɔstet, in cumulũ facile ɔgerit: minutissima etiã arenæ granula longe minus assurgerent, et tñ propt angulorũ inæqualitẽ, et qualemcunque magnitudinẽ assurgunt in magnas moles. Tũ: aquæ gutta dũ aliã tangit, statim cũ ea ɔjungit: immo si vinũ attigerit, statim effundit, et ɔplanat: qã aqua in minutissima puncta resolvit, etsi aeri exposita ɔglobat, ñ alia rõne ẽ, nisi qa inter aerẽ, et aquã quædã ẽ natalis dissentio, l, antipatia.

Respd, æquabilitẽ illã ex minutissimis partis aliqua ex pte educi; sd ñ in extremas atomos, l, puncta Mathematica resolvi oportere. Imo enĩ ptes aquæ oblongæ, et asperitibus prædite, ac ipsius aquæ gravitas hunc effẽ producunt: cui etiã plurimũ ɔfert aeris æqualis pressio. Quod ñ a sola pssione externi aeris proveniat ea aquæ in guttulas ɔformaõ pẽt; qa aqua in Machina Pneumatica, extracto aere craõre, eadẽ nihilominus gaudet tenacitẽ, qua fit, ut facile vitro, alijsve corporibus adhærescat.

Ad ɔfiraoñẽ dico, quod cũ in re præcenti natali suppetat raõ, cur aqua in guttulas ɔcrescat, ñ oportet dissen=

sionẽ ullã, l. antipathiã invocare. Cõe enĩ ẽ õi liquori, et fluido cuilibet corpori, ut rotundã figurã induat, cũ à circunfuso corpore ęquabiliter premit. Quod ā aqua liquoris ɔtactu, cũ eo statim uniat, aut alteri guttæ proxima in maiorẽ guttã ɔfluat, id ex aquæ fluiditē, ac figura repetendũ ē.

DISPUTAÕ 3ª

De Corpore natali.

QUÆSTIO 1ª.

Quæ sit essentia corporis naturalis?

Loquimur de corpore generice ɔsiderato, prout ɔplectit õe id, quod natale ē, et prout à spirituali disquit. Pythagoras, Epicurus, et Stoici essã corporis ɔstituunt in triplici dimensione, st, in longũ, latũ, et profundũ. Cartesius id ipsũ docet, sd ita declarat, ut extensionẽ ipsã unitãẽ acceptã dicat eē corpus, et spatiũ õe eē corporeũ affirmat, et realibus ptibus ɔstare. Unde negat, mundũ eē finitũ, et vacuũ eē poßile, et spirituales substas ratiõe solũ, et operaõne eē in loco docet.

Cũ ā ex peripateticis extentio alia ētentiva, alia locali; et hęc in circunscriptivã, seu ptialẽ, et difinitivã, seu virtualẽ distribuat: utrãqe extentionẽ ɔplexus ē Cartesius, atqe eas, ut unã hēt, negatqe corpus eē posse in loco sine ptiali, seu circunscriptiva. Nrã ā sentia entivã à locali secernit. 1ª dicit extentio in õiñe ad se, et pr se fert partiũ realiũ pluralitẽ. 2ª in õrñẽ ad locũ appellat, et loci occupaõnẽ dicit, quod circunscriptive, l. definitive ɔtingere poterit. Unde.....

Dicimus, essã corporis solũ ɔsistere in extensione in õrñe ad se, seu entiva. Pr 1º. nulla res existere pt sine essa sua; sd corpus solũ sine extencione in õrñe ad se nequit existere: go. Mir: corpus pt existere sine extentione actuali, maxime circunscriptiva, ut pet in in Eucharistia, in qua vere existit corpus Christi sine tali extentione: go.

Provat 2º. essa rei ē prior tũ, et intimius ejusdẽ rei; sd extentio entiva ē prior locali, nã ista localis extentio ē accidẽs, qui quidẽ supponit actũ tũ, seu potã, et hęc essã, cui ɔveniat: go. Ex qua

etiā cstat ñ csistere in soliditē impenetrabili; nā hęc supponit extentionē, et ptiū pluralitē. Unde in extentione in ordine ad se csistit. Ista enī precedit divisibilitatē, soliditē, et impenetrabilitē, nā istę supponunt ptes, quas afficiant. In hoc etiā corpus à spiritu differt, quid corpus ptibus cstat, unde et divisibile, ac impenetrabile fit p quantitē; ñ ita spiritus, qui cū ptibus careat, ideo ē indivisibilis, et penetrabilis.

Respondent, quod quamvis Cōcilium Tridt. Sect. 13. C. 1. definiat presentiā realē corporis Xpti in Eucharistia, ñ tn̄ definit modū: igitr ñ possumus affirmare ibi existere sine actuali, seu locali extensione. Sed contra: Concilium affirmat, salvatorē nrū sacramentaliter presentē sua substā nobis adēē, ea existendi rōne, quā et si verbis exprimere vix possumus, possibilē tn̄ ēē Deo, cogitatione p fidē illustrata assequi possumus, et constantissime credere debemus. Unde Concilium sensit, nos mente, p fidē illustratā percipere posse modū presentię corporis Xpti in Eucharistia. Modū autē ipsū ex fidei doctrina, ac Concilio tradita aperte cognoscimus. Quid enī ē, totū, et integrū Xptū sub panis spē, et sub quavis ipsius spei pte existere, nisi Xpti corpus ēē totū in toto hostię loco, et totū in qualibet loci illius pte: quod nos dicimus ēē in loco definitivē, et ad modū presentię ptinet.

Instat Cartesius, quod totū Xpti corpus sub qualibet speciei panis pte continet, qa qualibet sensibilis pars illius spei informat anima rationali Xpti. Quemadmodū id eveniret, qdo juxta consuetū naturę cursū, particule panis, aut vini post multiplicē alterationē miscende, essent in Xpti visceribus, et peculiari rōne disponende, ut ipsius corpus fierent, et anima ejus informarent. Putat enī Cartesius hoīs corpus fieri humanū p animā rationalē, qua informat. Unde cū in Eucharistia panis transubstantietur in Xpti corpus; idcirco Xptus dicit continere sub qualibet spei pte, qa panis nexus informat ipsius Xpti.

Sed contra: Concilium docet, statim post consecrationē verū Domini nri corpus, verūque ejus sanguinē sub panis, et vini spē una cū ipsius anima, et divinitē existere; sed corpus quidē sub spē panis, et sanguinē sub vini spē, ex vi verborū, ipsū autē corpus sub spē vini, et sanguinē sub spē panis, animāque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, et concomitantię, qua ptes Xpti Domini inter se copulantur. Ex qua doctrina constat in consecratione, corpus Xpti fieri presens immediate ex vi verborū, animā vō solū mediate rōne conjunctionis cū corpore: ergo corpus continet sub qualibet spei panis pte, ñ qa in qualibet pte sit anima.

Respondent 2º, quod ex quo corpus sit sub qualibet minima parte hostiae, non sequitur ibidem esse sine actuali extensione; nam Deo sapientissimo, et omnipotenti non deest modus, quo corpus vere extensum appareat nostris sensibus sine extensione. quod ex D. August. epist. Cpt. 138. alias 3º C. 2º ubi respondens Volusiano scitanti, quomodo B. Maria remansit virgo post partum; non quia rem vult explorare, ut postea scholastici fecere; sed ait: hic si ratio quaeritur, non erit mirabile; si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.

Sed contra: aliud est esse aliquid ineffabile, aliud impossibile. Sacramentum enim Eucharistiae ineffabile esse fatemur, sicut et alia misteria, quae per lumen naturae satis non intelligi possunt. At vero negamus impossibilia esse, alias fide deficeret. Atqui stante sententia Cartesianorum Sacramentum Eucharistiae impossibile esset, quia contradictionem includeret, nempe haberet actualem extensionem, et non haberet; impossibile esset, quia contradictionem includeret, nempe haberet actualem extensionem, et non haberet, ut illi asserunt, non haberet, quia totum, et integrum corpus est sub quavis corporis parte, ut ait concilium, quod est, extensione carere.

Contra 2º: idem concilium loco citato tradit, corpus Christi dicendum esse existere in Caelo, ac in Sacramento, sic: ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in Caelis assideat juxta modum existendi naturalem, et ut multis nihilominus alijs in locis sacramentaliter praesens sua substantia nobis adsit. Atqui si corpus Christi in Eucharistia haberet actualem extensionem, eodem modo ibidem existere, ac in Caelo, nempe circumstantialem extensionem, eodem modo ibidem existere, ac in Caelo, nempe circumscriptive: ergo. Ad August. dico, quod ibi reprimat temeritatem curiosorum hominum, qui Divina introspicere contendit; credendumque esse Deo scruiit, in hijs etiam, quae satis consequi mente non possumus: quod et nos fatemur.

Respondent 3º Cartesiani, corpus Christi totum, et integrum sub minimo hostiae fragmento contineri: uti parva quercus in glande, uti pullus in ovi cicatricula continetur; nam hostiae pars debet esse extensa, et sensibilis, ut sub ea existat corpus Christi, quia omne Sacramentum debet esse sensibile. Unde dicunt, essentiam corporis non consistere in tanta, vel tanta extensione, sed solum in extensione simpliciter, seu generatim accepta, ut ubi aliqua sit etiam minima extensio, tunc corporis habeatur essentia.

Contra: si vera est Cartesij sententia, quae essentiam corporis triplici extensione definit, scilicet, in longum, latum, et profundum; quaelibet minima pars materiae vindicat sibi pro essentia sua extensionem aliquam minimam sibi respondentem: et sic mille partes mille extensiones expostulant. Nunc sic, partes corporis Christi, quae profecto plusquam mille sunt, non expostulant totidem extensiones, nam ut fides docet, totum corpus Christi, omnesque suae partes simul existunt sub unica minima parte hostiae: ergo. Rursus, si essentia corporis consistit in trina extensione, hac extensione mutata, mutaretur essentia corporis: ac proinde non posset corpus idem, et eadem immutatum haberi diversam extensionem localem. Atqui Christi corpus ma=

net idē, mutata ejus extensione; nā idē ē ess̄a līs in Celo, et in Eucharistia. In Celo ā hēt extensionē circumscriptivā, quā n̄ hēt in Eucharistia: gō. Hec univ̄salitr adversus Veritates diximus. Nunc ā speciatim tria argumenta Cartesio opponimus. Et quidē 1.° Rão ipsa natalis declarat, Mundū n̄ ēē infinitū, nec infinitos Mundos existere; s̄d admissa sentā Cartesij, aut Mundus eēt infinitus, aut infiniti Mundi exisrent: gō. Mīn: spatiū, et Corpus in Cartesij sentā s̄s oīno idē; quipe spatiū, cū sit extensū, ē Corpus. Atqui ultra quoscunqz ↄceptos Mundi fines, adhuc ↄcipimus spatiū: gō Mundus nullos hēt fines, ac p̄ ↄsequens ē infinitus. Rursus, spatiū, et Corpus s̄s idē, juxta Cartesiū. S̄d extra Mundū possumus ↄcipere infinita spatia invicē dista: gō infiniti exstarent Mundi.

Secundo: Rão natalis ostendit, nullā creaturā ēē natūio eternā; s̄d stante Cartesij doctrā, Mundus, seu mata natūio eēt ab eterno: gō. Mīn: spatiū, et Corpus, ut placet Cartesio, s̄s idē; s̄d ante Mundi ↄstitutionē ↄcipid spatiū, quod ā Phis imaginariū, ā Cartesio verū, et Reale Corpus dicit: gō illud spatiū ante Mundi Creatonē erat Corpus. gō semper fuit, et natūio extitit ab eterno. Deinde extensio, quā extra Celos ↄcipimus, Cartesio Teste, ē verū Corpus: gō extensio, quā ↄcipimus ante Mundi Creatonē, et ab eterno, ē verū Corpus. Tertio: Rão natalis provat Deū substāsua ēē immensū, et ubiqz diffusū, et tāqz Deū ēē spiritū n̄ Corpus. Atqui stante sentā Cartesij, aut Deus n̄ eēt immensus, aut eēt Corpus: gō. Mīn: ea substa immensa ē, quā ubiqz presens ē, et ↄsqe ē ubiqz diffusa; s̄d Dīna substa nullā hēre diffusionē, sive extensionē sui ipsius, qa oīs extensio, docente Cartesio, ē Corpus: gō Deus n̄ eēt immensus. E ↄverso oīs substa, quā aliquo modo diffusa, et extensa, si Cartesio credimus, ē Corpus; s̄d Dīna substa Rone sue immensitātis ē aliquo modo diffusa et extensa: gō.

Objiciunt 1.° aliquas auctoritates SS. PP., et precipue S. August., qui pluribus in locis docet, Corpus hēre triplicē extensionē. Idē colliguīt ex D. Basilio. S̄d ad hec Respē, quod D. August. laudatis in locis n̄ definit Corpus, nec intimā illius essā exquirit, s̄d tantū illud describit p̄ affectones oībus notissimas: cujusmodi ē trina illa extensio. Ostendit etiā August. se dissererre, de eo, quod natalitr ↄtingit. Unde nunqā dicit, Corpus ēē longitudinē, latitudinē, et altitudinē, s̄d affirmat ēē id, quod hēt longitudinē &c. Quod hisce extensionibus locū occupat, et illis distenditr in loco situ, ac movetr, hoc ipsū signicat triplicē extensionē illā ē affectonē Corporis, quā natalitr ab ea separari in p̄t. Rone idē colligit ex S. Basilio. Objiciūt 2.° illud ē essā alicujus rei, quod 1.° in ea ↄcipitr. S̄d ita ē in Corpore

tuina extensio: ergo. Maior probatur: nam reliqui detractis: ut colore, duritie, sapore, ac similibus, dummodo res in longum, latum, et profundum pertineat, corporis habebit rationem: ubi vero dimensiones à corpore substuleris, fit spiritus, non corpus erit. Respondeo, minorem esse veram de corpore mathematico, non Physico. Et quamvis non decipiamus corpus sine extensione, hoc erit, quia cognitiones nostrae pendent à sensibus

Instabis: Sed trina extensio est essentia corporis physici: ergo. Maior: illud est essentia corporis physici, sine quo corpus nec dicitur potest existere; sed ita est talis extensio: ergo. Minor: si corpus posset existere sine illa, esset in loco definitive; hoc repugnat: ergo. Minor: repugnat spiritum esse in loco circumscriptive: ergo. Causa: ideo repugnat spiritui locatio circumscriptiva, quia indivisibilis est; sed corpus divisibile est: ergo ei repugnat locatio definitiva. Respondeo, disparitatem esse, quia actus primus habere nequit sine actu secundo; divisibilitas autem est actus primus respectu locationis circumscriptive, ideoque spiritus nequit esse in loco circumscriptive. Cum vero actus secundus possit esse sine primo, nulla sequitur quod sit corpus divisibile ponatur in loco definitive, nulla sequitur repugnantia; quia solum habere actum secundum, nempe divisibilitatem sine primo; locationem circumscriptivam. Contra accideret in spiritu.

QUAESTIO 2.da
An Natura physica considerata sit principium activum, vel passivum?

Natura hic sumitur prout significat internum cuiusvis rei Creatae virtutem, quae res movet ad perfectiones sibi congruas, et illis obtentis, quiescere intelligitur. Unde natura dicitur principium internum motus et quietis. Principium quidem est causa, qua quidpiam positivum est; quare principium, quod principium physicum mutationis appellavimus, non habet rationem naturae. Nomine motus hic intelligimus, non solum motum localem, sed quamlibet mutationem naturalem, per quam aliqua accidentalis perfectio acquiritur. Et cum Creaturae non solum habeant vim, seu principium activum, quo primo et per se, non per accidens, moventur ad acquirendas sibi proprias perfectiones; sed etiam principium passivum, seu potentiam passivam, qua illas suscipiunt: quaerimus utrum notio naturae conveniat rei, prout habet principium activum per se motus, et quietis; an vero prout dicit principium passivum?

Dicimus, naturam physicam consideratam referri ad principium passivum. Ita Subtilis Doctor in 4 D. 43. q. 4. Probatur ratione, quam ipse Doctor tradit in 2.° D. 18. et D. 2. q. 10: hoc con=

naturalis est sanitas, sive haec ab eodem homine efficiatur, sive ab extrinseco procuretur. Frigus etiam dicitur aquae connaturale, et si quando quae extrinseca causa frigidam reddat aquam. Conversio vero motus conatum dicitur hominis naturalis, et si ab intrinseco animae principio efficiatur. Motus igitur dicitur naturalis, quia correspondet intrinsecae inclinationi illius rei, quae movetur. Si secus contingat, motus erit violentus. Igitur, si corpus naturale habeat principium activum alicujus perfectionis, nihil obstat, ut perfectio dicatur naturalis, quoties respondet inclinationi corporis. Si autem desit principium istud passivum, seu inclinatio, nequaquam perfectio erit corpori naturalis. Nam hic sumitur naturale prout opponitur violento, quia sic tantum ad Physicam considerationem pertinet; prout vero opponitur supernaturali, ad Metaphysicam expectat. Objicies: dum aqua active se movet, et deperditam frigiditatem recuperat, agit naturaliter: ergo natura physice considerata refertur ad principium activum. Atque si Deus impediret, ne aqua recuperaret deperditam frigiditatem, aqua tum violentiam pateretur: ergo. Respondeo, tunc actionem aquae dici naturalem, prout natura distinguitur a libero, et supernaturali. Motus vero non dicitur naturalis, nisi respectu passivae inclinationis aquae, vi cujus frigiditas vere appellatur naturalis. Quod si Deus impediret illam actionem aquae, tunc pateretur violentiam negativam, quatenus privaretur actione, quae vi naturae sua pararet... nihil sibi contrarium recipere, nec aliquid ei adderetur, cui ipsius inclinatio repugnaret. Objicies 2°: sicut naturale est corpori gravi moveri deorsum, sic naturale est igni calefacere: ergo ratio naturalis respicit tam ad principium activum, quam passivum. Respondeo, quod non eodem modo naturale convenit. Gravi enim convenit, quatenus inclinationem habet ad eum locum, qui semper convenit. ... poni gravi diceretur naturalis, ex hac inclinatione, et non violentus, licet non acquireret per intrinsecum principium activum motus. Igni autem convenit, quatenus naturale spectatur metaphysice, et supernaturali opponitur, ac libero.

QUAESTIO 3.a

Utrum continuum componatur ex partibus semper divisibilibus, vel indivisibilibus?

Nomine continui non solum intelligimus quantitatem permanentem, aut successivam; sed etiam substantiam corpoream, et omnia accidentia materialia, quae omnia habent suas partes extensas unam extra aliam, seclusa quantitate. Unde continuum nil aliud est, quam compositum quodlibet constans ex pluribus physice unitis, et continuatis, ita ut

una pars n possit moveri motu progressivo, quin moveantur aliæ, quæ
continuantur. In hoc distinguuntur continua, et contigua, q̃a hæc sunt quæ tangunt se
invicem abs q. unione physica, ut locus, et locatum. Continuum duplex est, unum
permanens, alterum successivum: illud est, cujus partes simul existunt, ut lignum; illud
cujus partes aliæ aliis succedunt, ut tempus

Celebris est, et multo ingeniorum dissidio agitata præcens quæst de compositione continui, seu de corporis integritate. Sitne continuum, seu corpus ex pluribus [illegible] compactum, ut istæ semper dividi queant in infinitas alias partes, quarum ultima nunquam valeat assignari: quemadmodum asseverant Peripatetici cum Aristotele in 6 physicorum lib: quod approbavit sæpe Scotus, præcertim in 2º D. 2ª q. 9. An vero partes continuum componentes resolvantur tandem in puncta indivisibilia, etiam mente, hoc est, mathematica, ut Zenoni placuit; seu indivisibilia solum re ipsa, ut Athomistis arridet.

Ut ad rem aggrediamur, et certa ab ambiguis separemus, sciendum est, continuum, juxta omnes, ex minimis physicis, seu corpusculis minimis compactum esse. Quod ostendit experientia ex corporum resolutione. Pro certo etiam tenendum est, quod si continuum ex pluribus in infinitum divisibilibus coalesceret, partes istæ deberent re ipsa in eo continuo, atque non invicem distingui. Nihil enim dividi potest, nisi in ea, quæ in se continet, nec separari possunt illa, quæ non sunt distincta. Putant itaque Peripatetici, infinitas esse partes in quolibet continuo, ita tamen, ut aliquæ illarum sint non communicantes, et certam habeant magnitudinem: ut duo palmi in ulna; aliæ vero sint communicantes, quæ non habent determinatam mensuram. Sed cum aliqua proportione semper minores, et minores, ac indeterminatæ magnitudinis ab æqualibus, et non communicantibus detrahantur. Præter demum omnes puncta quibus dantur indivisibilibus invicem copulari, et [illegible], communior Peripateticorum opinio fert.

At vero non facile huic sententiæ assentire possumus. Cum enim ad Epicureorum placita convertimur, gravissimas etiam difficultates invenimus. Quapropter etsi Peripateticorum opinio probabilior videatur, cum tamen veritas non appareat, eam absolute amplecti non audemus. Ideoque....

Dicimus, Peripateticorum opinionem, quæ continuum componi docet ex partibus semper divisibilibus, probabiliorem esse; sed ut verum fateamur, sustinemus continuum esse arcanum naturæ usque modum incognitum. Prob. 1ª pars: inter duas opiniones contrarias ea est probabilior, quæ constituit actum 1um sine actu 2º, quam illa, quæ statuit actum 2um sine 1º, sed Peripatetica

rum sententia constituit actum 1um sine 2º, Epicureorum vero opinio statuit actum 2um sine 1º. ergo. Minor: Peripateticorum sententia constituit infinitas partes in continuo finitam extensionem habentes; Epicureorum opinio statuit continuum extensum fieri ex partibus inextensis, seu ex punctis indivisibilibus. Atqui 1a sententia ponit se ferre capacitatem ad extensionem infinitam sine ista actuali infinita extensione; 2a vero actualem extensionem dicit sine principio idoneo ad extensionem faciendam, seu sine partibus extensionem habentibus: ergo.

Probatur 2a pars: quamvis rationes Peripateticorum multum roboris habere videantur, si tamen objectionum ipsorum responsionibus conferantur, hae plane infirmae apparent, ita ut mens nostra non possit quiescere in illis. Quare ingenue fatendum est, humanam rationem hic velut ad scopulum allidere, ut iis, qui saepe curiosius omnipotentiae Divinae arcana, aut fidei Misteria scrutantur, et quae illa capere non valent, respuunt, ac contemnunt, obvio ac facili exemplo persuaderi esse possit, quam obtusa sit mentis nostrae acies, quam limitata intelligendi vis, quae, in tenui arenula deficiat.

Objic. pro Epicureis contra 1am partem: si continuum, sive corpus est in infinitum divisibile, exiguum corpus, v. gr. arenula maris infinitas actu partes in se contineret, sed hoc est imperceptibile: ergo. Consequentia: infinitae partes etiam comunicantes, cum semper habeant suam extensionem, quantumvis minimam, infinitam magnitudinem facerent. Quamvis quae enim dicantur minimae partes illae, ac proporcionales, quatenus certa proporcione decrescant, tamen semper extensae sunt. Proindeque minima illarum extensio in infinitum multiplicata infinitam magnitudinem faceret, quod in creatis repugnat.

Respondent Peripatetici, quod etsi illae partes sint numero infinitae, tamen in infinitum decrescunt, ideoque non possunt facere extensionem infinitam, quia cum sint partes comunicantes aliam extensionem non habent, nisi quam obtinet totum continuum, cujus sunt partes. Hoc confirmatur ex N. Pe., qui in continuo admittit infinitas partes sincathegorematice sumptas; quomodo non habent infinitam extensionem actualem, sed potentialem: et sic non repugnat infinitum in creatis. Haec vero responsio non mihi satisfacit. Nihil enim dividi potest nisi in partes, quae actu existant. Si vero infinitae partes existunt in continuo, jam illud habet infinitam extensionem actualem. Quidem principale argumentum contra Peripateticos. Alia videte.

Objic. pro Peripateticis: si continuum constaret ex solis indivisibilibus, non haberet extensionem: quia indivisibile additum indivisibili, non facit extensum. Atqui continuum, sive cor-

pus het extencionē: ergo. Respondent Epicurei, licet quod unum punctum non faciat extencionem, tamen ex quo plura puncta simul uniuntur, faciunt extensum. Sed hoc falsum videtur: quia ad extencionem requiritur, quod una pars sit extra aliam: puncta autem indivisibilia, quamvis unirentur, non essent unum extra aliud; quia punctum non het partes, secundum quas possit esse extra aliud punctum: adeo quod dum unum punctum unitur alio, tangit illud secundum se totum, et penetratur cum illo; ac proinde non est extra illud.

Objicit contra secundam partem: ex duabus propositionibus contradictorijs una necessario est vera, et altera falsa: ergo haec demonstrabilis est, continuum componi ex indivisilibus; aut non componi ex illis. Tum: essentia corporis sita est in partium pluralitate, seu extencione in ordine ad se: ergo cum quaelibet pars continui sit corpus, alijs, et alijs partibus in infinitum divisilibus deveret constare. Respondeo ad primum, tales propositiones non esse contradictorias; quia modales sunt, et modales non sunt contradictoriae, nisi negatio afficiat ipsum modum. Quare tamen propositioni hec sola contradicit, non est demonstrabile continuum componi ex indivisilibus; quae verissima est. Ad secundum, quamvis fateamur, partium multitudinem pertinere ad essentiam corporis: tamen nescire dicimus, an istae partes sint in infinitum divisibiles, vel non.

~~~~~~

DISPUTATIO 4ª.

De qualitatibus Corporis naturalis.

QUAESTIO 1ª.

Utrum existencia accidentium absolutorum in Sensu Peripatetico recte colligatur ex SS. Sacramento Eucharistiae?

~~~~~~

Sicut Peripatetici docent formam substantialem esse absolutam, sic qualitates, seu affectiones corporis naturalis (quae accidentia vocantur) absolutas esse arbitrantur. Recentiores autem non nisi relativas admittunt, et cum veritas una sit, non exit in dubium hanc in re eam reperire ex fidei Chatholicae purissimis fontibus. Quaerimus ergo hanc ex SS. Eucharistiae Sacramento recte colligatur

existā taliū accidentiū!

Sed ē advertendū, quod quāvis hoc statuamus, n̄ inde sequitur, aut peripateticā sententiā ēē Dogma fidei, aut oppositā ēē hæreticā. Distinguenda ē Ecclesiæ deffinitio ab iis, quæ ex ipsa ratiocinando colligimus, ut docet Subl. D.r in 4.o D. 26 q. unica §. ad 4.m ubi ait: Si ppō aliqua sit Dogma fidei, quidquid ea quis tanquā consequens ratione inferre putat, ad fidē q̄ q̄ue n̄ ptinet. Quare in hac q̄ne contrariā existimus, si argumenta ex ratione naturali deducta solvamus.

Sit ergo 3.o: ex V. Eucharistiæ sacramento rite colligitur existā accidentiū absolutorū in sensu Peripatetico. Pr. 1.o: Concilium Constanciense Sess. 8.a damnavit hanc Joannis Vvicleffi ppnē: Accidentia panis, et vini n̄ manent in eodē sacram.to sine subiecto. Sess. 15 reprobavit itē Joannis Huss cū mendaciis hæreticis de hostia consecrata inter hæreses singulas teneat principatū, ut ipsa ab Ecclesia extirpet, secure desumptio Modernis hæreticis, (sic vocat impius ille Doctores chatolicos) quod n̄ possunt declarare, nec intelligere accidens sine subiecto. Et denique reprobat itē aliā ejusdē Huss ppnē: fructus istius dementiæ, qua fingit accidens sine subiecto, fore blasphemare in Deū, scandalizare Sanctos, et illudere Ecclesiæ p verba accidentis. Ex quibus ppnibus ab Ecclesia damnatis sic ratione efformo: Concilium Constanciense istas ppnes damnavit in sensu, quo illas profitebant illi hæretici; sed isti negabant accidentia realia, et absoluta existere in Sacram.to altaris: ergo. Respondent

recentiores ac præcertim P. fortunatus, Concilium damnasse ppnē illā: accidentia panis &c. relate ad substā panis, quā Vvicleffus asserebat pmanere, nec in X.ti corpus converti. Sed contra 1.o: Concilium inter alias Vvicleffi ppnes damnavit tres sequentes: 1.a substā panis materialis, et similiter substā vini materialis manet in sacram.to altaris. 2.a accidentia panis n̄ manent sine subiecto in eodē sacramento. 3.a X.tus n̄ ē in eodē sacram.to identice, et reā in propria præsencia corporali. Atqui in 1.a ppne damnat Concilium errorē hæreticorū, qui Hypanateū vocant, generatim sumpto vocabulo, q̄ panis substā cū X.ti corpore in Eucharistia pmanere putant: in 3.a reprobat alterū Vvicleffi errorē, quē alii etiā hæretici tenent, dic-

ti sub inde Sacramentarij, qa realẽ corporis Xpti praesentiã negant:
quapropter ab Himpanatoribus secernuntur: qa in 2a. ppne potissi:
mũ damnat Vvicleffi opione de exista accidentiũ. Nã quãvis prae:
dicti heretici etiã illã sine subto negent; tn Vvicleffus speciatim
contra talium accidentium existã blaterabat.

Quotquot in concilio tam expresse fuerint ppnes, totidẽ qe hijs adhiberi damnaões, ut tmẽ. ac 3ẽ damnaõ Himpanatores, et Sacramentarios impetit, eorũ qe expecialẽ doctriã refellit, qua ad invicẽ distinguunt; sic proscriptio 2a. speciatim impetit Vvicleffũ, qui prae allijs sepe blaterabe=rat adversus existã accidentiũ a Chatolicis DD. constitutã. Talis enim ppo dicta ẽ a tmã: nã considerari pt, l. 1ũ id, quod erroneũ dicat: l. 2ũ id, quod connotative prae se fert. Unde incomplexã resolvit, quae duabus istis constat: Accidentia panis ñ manent in Sacramto. Accidentia panis in Sacramto. altaris manentia ñ sũt sine subto. 1o. sensu erroneo dicta ẽ a tmã: 2o sensu tmẽ utrique includit. Non ẽ damnat solũ in 2o sensu; sic erat jã damnata in tmã, et frustra eẽt illa dicta ppnũ expressio, et damnaõ: Damnat etiã in tmo sensu; qa lẽt Vvicleffus accidentia inficiaret, ut subste pmanentia impie concluderet, tn dicte adnimadvertebat in doctriã accidentiũ, et in doctriã subste: modo, quo lẽt niteret adstruere pmanentiã subste, ut realẽ corporis praesentiã auferre, tn distinctius apparet ipsius error in tmã, et in 3a ppne legitur.

Contra 2o. Chatolici sustinent, substã panis in eucharistia ñ pmanere, qa Concilium Constanciense damnavit illã ppnẽ: sed data veriorẽ interpretaõne, hoc argumentũ facile posset a Lutheranis eludi: qa possent dicere, illã fuisse damnatã, ñ secundũ se, sed quatenus cũ 3a. coincidit. Cum veriores dicant, qd Theologi vocando 1ã ppnẽ hereticã, et 2ã sapientẽ heresĩ, hoc faciant, ñ qa utraque ppo ñ adversat traditaõni, sed qa diverso modo ambe adversant; nempe 1a immediate, 2a vo mediate, seu illative. Dicimus, hoc discrimen in sensu,

provenite ex ea, qd cũ 2a sit ꝑplexa, et facile in duas resolvatur; hinc apparet, cur possit eadẽ notari aliquando velut *sapiens hæresim*, aliqdo ut *hæretica*. Si 2a se accipiat, *sapiens hæresim* r[ite] dicit, si 1a ideat modaliter *hæretica ẽ*: qa hoc modo opponit tran[s]substantiani, n. 1o.

Objic. 1o: Wiclef Constanciense damnando illã ꝑpõnẽ: *Accidentia* &c: ȝtradictoriã eius veram habuit: atqui eius ȝtradictoria ẽ hæc: *Accidentia ñ manent cũ subto*: qa talis ꝑpõ ẽ modalis, et in modalibus ȝtradictio se tenet penes ipsũ modũ. Unde ex tali damnatiõne potius infert, accidentia ñ manere in Sacramento altaris; qa PP. Wiclef ñ aliud volebant nisi declarare, qd accidentia ñ manent cũ subto. Ac proinde ex tali Sacramento l. nihil provat erga existã accidentiũ, l. ȝtrariũ provat, nempe ẽ ñ existere in illo.

Respondet, prædictã ꝑpõnẽ ñ ẽe modalẽ; qa illa solũ modalis ẽ, in qua modus afficit copulationẽ prati cũ subto. Quando ã modus solũ afficit subtũ l. pratũ, absoluta manet ꝑpõ. Unde in exposita ꝑpõne *Accidentia ñ manent sine subto*; modificatio sine subto ñ afficit copulatiõnẽ ipsius ꝑpõnis, sd prato adjungitur, ita ut hoc modo sit resolvenda: *Accidentia ñ sunt manentia sine subto*. Quare eius ȝtradictoria solũ ẽ hæc: *Accidentia manent sine subto*. Præterquãquod, hæ ꝑpõnes: *Accidentia ñ manent sine subto*: *Accidentia ñ manent cũ subto*: ñ sunt ȝtradictoriæ, tũ quod ambæ sunt negativæ, cũ in utraque negatio afficiat copulatiõnẽ prati cũ subto, qa in qualibet illarũ dicitur: *Accidentia ñ manent*. Tũ qa si ȝtradictio se teneret penes particulas illas: *sine subto*: *cũ subto*: cũ juxta Wiclef, accidentia nullatenus existant, utraque ꝑpõ eẽt vera; ac proinde ñ eent ȝtradictoriæ.

Objic. 2o: Wiclef Constanciense ñ intendit, Accidentia realia, et absoluta existere in tali Sacramento; qa ea vocat species, et *velamina*: ut videtur ex Bulla Martini 5. In eadẽ Bulla exhibentur interrogationes faciendæ hijs, qui haud difficile sint suspecti de hæresi, ut veritatẽ profiteant; et tn circa istũ 2ũ articulũ Wiclefi ñ proponit specialis interrogatio: qa. Respd, nomen speciei, et velamis ñ excludere ratiõnẽ accidentis, cũ ipsũ accidens in Sacramento altaris vere sit spes, et *velamen*, sub quo Xptus latet. Quare idẽ significat Ecclesia nomine accidentiũ, et specierũ. Ad Bullã dico, quod cũ omnes articulis Wiclefi resenserat, profecto oẽs intelliguntur damnari. Et quã bis circa

lij, de quo disputamus, nulla propositio specialis interrogação; nihil inde Christianos colligit: quia sextus hic articulus: Deus debet obedire Diabolo, ab ecclesia proscriptus fuit, et errores reliqui sub alijs dicunt; et tamen circa illum nullam specialem interrogationem expressit.

Probatur 2º ratione 3º: Concilium Trident. pluribus in locis docet, fieri conversionem panis in corpus Christi, species panis post conversionem manere, eas haerere partes, et partes, sub illis Christum contineri etc. Atqui haec omnia vere non possunt dici, nisi de speciebus realibus, et absolutis, hoc est, accidentibus sensu Peripatetico: ergo. Minor: conversio ex sui notione postulat natura manere aliquid ex his, quae prius erant in re illa, quae convertitur: sed in ista conversione, quae transubstantiatio est, non remanet materia, nec aliquid substantiale: ergo.

Respondent Cartesiani, quod remanet eadem figura panis, idem situs, et ordo; eadem quantitas, idem mensura, seu modus extensionis, idem color, sapor etc. Alij dicunt, quod remanet superficies panis; alij alijs modis transubstantiationem explicant; sed quaero nunc, illa superficies, figura, etc. est substantia, aut accidens reale, et absolutum? Si posterius dicant: ergo existunt talia accidentia. Si primum, quia juxta Cartesium, essentia corporis consistit in extensione, et plurium dispositio est ipsa substantialis rerum forma: ergo remanet substantia panis, quod est contra definitiones conciliorum.

Respondent Athomistae, concilium nomine specierum intelligere apparientiam panis: quatenus Deus sic movet sensus nostros, ut prius panis eos movebat. Unde dicunt, tales species non esse reales, sed intensionales: remanereque, addunt, in Sacramento non esse *sensibiles*, sed esse *sensatas*. Sic utrasque explicant: *sensibiles* vocant illas, quae possunt causare in sensibus nostris motionem, actuationem; ex qua excitatur in mente nostra idea panis; *sensatas* vero, quae actualiter in nostris sensibus motionem excitant. Unde dicunt, quod cum in Sacramento existat corpus Christi, quod potest causare easdem motiones, ac panis causabat: ideo ibi dantur species ut *sensibiles*: et cum ipsum corpus actualiter motionem nostris sensibus excitet; ideo ibi sunt species *sensatae*. Ut sensibiles quidem, quando Sacramentum

arrexbat in pixide; qa tuz n̄ actualiz movet nr̄os sensus: ut sensate qdo n̄ arrexbat, qa tunc actualiz hēt motionz.

Sed ctra 1º: Si in tali sacramento solent eē spēs intentionales, nec essā, nec modus, nec usus sacramenti existere: qa Nessā, qā sacramentū ē singnū sensibile, et ut aīt Tridentī, hēt figā visibilē, ut trahē possit nr̄ū sensuū operaōnes; Spēs ā intentionales, necss signū sensibile, nec quid obtivū, nec hent figā visibilē, dū quā officiant sensibus nr̄is; sd ss ipsemet sensuū nr̄ū motiones, existant in sensibus nr̄is, n̄ in obto, nec videri possunt. Quē prīt n̄ conveniunt Xpto Dn̄o in sacramento, qa solāvim effectivē hēre dicit, quā spēs cāare pt. Qud nec modus sacramenti hēret in tali opiōne pēt, qa modus talis sacramenti ē transversaō, et conversio, ad ejuq requirit, quid aliquid remaneat ex eo, qud erat priūs in re. Et cū spēs intentionales n̄ eent priū in pane, nihil remaneret. Sequit etiā, qud nec usus sacramenti pmaneret, qa spēs intentionales n̄ ss divisibiles, nequeunt in sacrāri arrexbari, n̄ sumi, defferri, adorari, &c. qa n̄ ss in sacramento, sd in sensibus nr̄is.

Ctra 2º: Tridentī. affirat, corpus Xpti cōtineri sub spebūs panis: qa, l, ctinet sub spebūs panis, ut sensati, l, ut sensibilibus. Si 1ū: qo ctinet sub titillaōnibus, motionibusqe nr̄ū sensuū, atqe sub ideis nr̄is: qud ē ctra fidē. Si 2ū: qo ctinet sub potā cāandi sensaōnes; qā spēs, ut sensibiles n̄ ss, nisi id, qud pt movere sensus nr̄os, seu sensaōnes cāare. Quidā ē ista potā, nisi, l, intrinca virtus Deitas, l, potestas corporis Xpti, aut vis movendi, l, motus ipse, aut decretū Dei: qo Xpti corpus aut ctinet sub virtē Dei, l, sibimet propria potestate, aut sub vi se movendi sibi propria, l, sub suo motu, l, denique sub decreto Dei: hoc falsū videt; qa ipsa Deitas cū Xpti corpore ctinet sub spebūs, Xpti corpus n̄ operat in sacramento actiones locomotivas, et motus, qui erat proprius pani, nullatenus Xpti corpori proprius ē, &c.: qo.

Responder 1º fatemur, sensibilitē Xpti in Eucharistia sub spebūs n̄ solū eē cāalē, et mere extricē, quatenus instar

panis immutet sensoria nrã; sd etiã fiale, et obtivã: qa Xptus verus, et nõ instar panis existit in Eucharistia, et secluso õi sensu, nõ majori loco ibi præsens existit, ac fuerat hostia ante 9secraoñe, eodẽque modo movet circumambientẽ aerẽ, ac hostia nõ 9secrata. Unde, sacramento in pixide clauso, ss spẽs sensibiles, qa ibi existit Xptus instar panis, ea ratione, ut nõ majori spatio in clausa pixide corpus sit præsens, ac erat hostia nõ 9secrata; sola qe sufficiat versatio pixidis ad eas motiones in sensorijs nrĩs excitandas, quas panis causabat. Quare, aít, proxima hẽre potẽ movendi sensus nrõs, cũ ad id sufficiat sola versatio pixidis.

Dico 1º: corpus Xpti in Eucharistia diverso modo locũ occupat, ac hostia nõ 9secrata; nã hostia illũ replebat circumscriptive, corpus aũ Xpti ibi ẽ diffinitive. 2º: præsentia Xpti in Eucharistia nõ ẽ nobis sensibilis: qo p̃ eã nequit explarĩ sensibilitas fialis, et obtiva. Idenĩ õe, quod Xptus præstat munera panis ptinet ad causalitẽ efficientẽ, nõ ad fialẽ. Quis enĩ dicat, virtutẽ premendi pixidẽ, et vellicandi sensus nrõs, qã Xpti corpus hẽre dicitur, eẽ fiã visibilẽ, hẽre ptes, et ptes separari, dividi? Quæ õia PPes 9silij Trident. accidentibus tribuunt: qo.

Objiciunt 1º varias auctoritates SS. PP., et 9siliorũ, in quibus nõ accidentia, sd spẽs Eucharistiæ vocantur. Quod ex 9secu:enti ipsorũ Phica doctria firmare 9tendunt. Optime, dicunt, explatur ipsa sacramenti notio, seclusis accidentibus sic: ante 9secraoñẽ panis, et vinũ erat: post 9secraoñẽ Xptus verus ẽ, eadẽ præstarat, quæ substa panis, et vini præstabat, cũ tñ panis, et vini substa ibidẽ nõ existat. Hæc explaõ ducitur ex S. Bernardo serm. 2º in Cœna Dñi, ubi ait: Deus enĩ ẽ, et quæqũ panis ministeria hẽat, mutat tñ in carnẽ. 9statetiã ex alijs PP., qui dicunt, sensũ errare circa spẽs talis sacramenti. Sd si ibi extarent accidentia, sensus nõ erraret; qa sensus nõ p̃t errare circa propriũ sensibile, quale tunc illi obversaretur: qo.

Respondet 1º, retorquendo argumentum sic: Nullus veterum PP. Eucharisticas spēs appellavit actiones obiectorum, et potentiarum impressiones, aut spēs intencionales: ergo. Respondet 2º: quod PP. consulto abstinuerunt se à nomine accidentis, quia vox accidentis prae se fert materialis actualem inhaerentiam in subiecto. At vero ex alijs praedicatis, quae PP. attribuunt talibus speciebus, colligitur, eas esse reales, et non solum intencionales. Et quamvis tales spēs appellent apparientiam, seu imaginem substantiae panis, eas tamen non vocant species, seu imagines accidentium panis. Unde spēs appellarunt, non accidentia, quia de ijs tantummodo locuti sunt, quae externam sensibilem apparientiam panis, et vini constituunt. Talis autem externa sensibilis apparientia est realis, et in ipso sacramento est, non in sensibus nostris.

Dicimus etiam, quod consilium constantiense nomen accidentis usurpavit. Tridentinum vero ex industria se abstinuit a voce accidentis, nec Peripateticorum Philosophiam sententiam definire tanquam fidei chatholicae Dogma. At tamen doctrina peripatetica satis conforma apparet decretis ejusdem consilij ex conversione, quam consilium statuit, ex permanentia, et sensibilitate etc. Porro Deus in Sacramento altaris praestat ministeria panis, ut ait Bernardus, quia sicut substantia panis ante consecrationem sustentabat accidentia, ita Deus post consecrationem illa conservat sine subiecto. Nec in tali sacramento decipiuntur sensus. Ut docet S. Ambrosius apud Magistrum sententiarum in 4 D 12 q 1ª dicens: nihil falsi putandum est in sacrificio veritatis, sicuti in Magorum praestigijs, ubi delucione quadam falluntur oculi, ut videant esse, quod non est. Unde quando dicitur, quod sensus fallitur, hoc est, quatenus ex accidentibus colligitur ibidem existere substantiam panis. Qui error non est sensuum, sed intellectus, cum sensus nec Judicij capaces sint, nec substantiam ipsam attingant: error tamen a sensibus dicitur, quoniam ex sensuum perceptione colligitur. Itaque in Sacramento altaris nulla est deceptio: nam ibi sensus proprium habent obiectum, nempe accidentia vera, et realia: intellectus vero à deceptione praeservatur per fidem.

Objicitur 2º: S. Ambrosius in lib de sacramentis, ut refert S. Thomas 3, parte q. 75 articulo 2º ait: licet figura panis,

et vini videat: tm nihil aliud, q̄ꝫ corp. Xp̄ti, et sanguis, post consecra:
onē credenda sī. Per illa verba Nihil aliud excludit oēm aliā
entitā, etiā accidentalē. Unde in sequentia Missæ post Epist. dicit:
Nulla fit rei scissura, signi tantū fit fractura. Igit. n̄ manent
in Sacram.to altaris accidentia, quæ sint veræ res, sed dant. Respō
explanādo istas auctorites: sensus enī ē, quod remanet substa pa
nis post consecraonē, nec aliquid substāle præpter corpus, et sanguinē
Xp̄ti. In hoc ō Sacram.to Res ē corpus, et sanguis Xp̄ti; accidentia
n̄ sī res, sed signa, et dicunt Sacramentū. Unde n̄ ē rei scissura, id
ē, corporis, et sanguinis Xp̄ti; sed signi tantū, id ē, accidentiū.

Objic 3o: spiritū S. apparere in spē columbæ, n̄ ē aliud, q̄ꝫ ex:
hivere sensuī nrō, ea, quæ præstaret coluba: nec præ se fert, Spiritū
S. assumpsisse reale corpus simile columbæ. Sic ex variis locis Sacræ
Script. cstat, Deū, et Angelos apparuisse sub diversis rerū spebus.
Et Xp̄tus Dnūs in sua transfiguratione sub diversis spebus appa:
ruit, ac erat in suo oīne natali, et Magdalenæ visus ē sub
spē Hortulani, ac Dicipulis euntibꝫ in Emmaus sub spē Peregri:
ni. Igit. Xp̄tus Dnūs contineri sub spē panis, et vini, n̄ ē aliud, q̄ꝫ
Xp̄ti corpus apparere nobis instar panis, et vini, et ea præstare
sensibus nrīs, quæ panis præstare.

Respō, quod D. August. lib. 13 de
Civit. Dei, C. 23 affirmat, Angelos, qui veteribꝫ apparuerunt,
assumpsisse vera corpora; et in lib. De Agone Xp̄tiano, C. 22
disserens de apparionibꝫ Spiritus S, inquit: nec hoc ita dicimus,
ut Dnū Jesū Xp̄tū dicamꝫ solū verū corpus havuisse, Spiritū S.
ō fallaciā apparuisse oculis hoīū; sed ambo illa corpora vera cor:
pora credimꝫ: sicuti enī n̄ oportebat, ut hoēs falleret filius Dei,
sic n̄ decebat, ut hoēs falleret Spiritus S. Sed quibꝫ illæ apparitiones n̄
fuissent in veris corporibꝫ, dispar ē rāo, de presencia corporis Xp̄ti
sub spebus panis; quæ diversa prata attribuunt PP. et insilia Eucharis:
ticis spebus. Unde nomen spei indifferens ē ad spēs reales,

intencionales; Sumitque suam detractionem ab alijs praedicatis, quae illi adtribuntur. Hinc Xptus Dnus veritatem sui corporis ostendit ex tactu, et Theologi probant adversus Priscilianistas corpus humanum Xpti verum fuisse, ac reale Phantasticum, id est, reales habuisse species, non vero solum intencionales.

Objic. 4º: Sacramento altaris debetur cultus Latriae: ut docent PP. et Tident: ergo ibi non existunt accidentia. 2º: pronomen Hoc, in consecratione denotat unum directum: tale est corpus Xpti: ergo ibi non sunt accidentia. 3º: Remanentibus accidentibus non subsistit veritas formae consecrationis, qua dicitur: Hoc est corpus meum; quia particula Hoc, appellat substantiam, et accidentia; et sola substantia convertitur: ergo. 4º: etsi per species Eucharisticas homo nutriatur, ex permanentia nutricionis non sequitur permanere substantiam panis: ergo licet remaneat impenetratio, non infertur permanere quantitatem in sacramento.

Respondetur, quod Xptus Dominus idem est sub speciebus Eucharisticis, ac in propria specie natali: igitur sicut sub ista debetur ei cultus Latriae, ut constat ex C. 8º Math: Ecce Leprosus veniens adorabat eum; ita idem cultus debetur Xpto existenti in sacramento. Adoratio enim per se primo respicit Xptum Dnum, species vero solum relative ad ipsum. Ad 2um dico, unum esse directum in tali sacramento, sc. corpus Xpti, ut materia sacramenti, accidentia vero tanquam forma; quia per istam sacramentum est signum sensibile. Ad 3um, pronomen Hoc, pendet a modo significandi, id est, a fine enunciacionis. Unde forma consecrationis hunc reddit sensum, Hoc, quod est substantia panis, modo fit, seu est corpus meum. Quare forma illa semper appellat substantiam ipsam. Ad 4um, dum species corrumpuntur, nova substituitur a Deo substantia, per quam habetur nutritio, ut fides subsistat, quae experimentis non probatur. Unde nutricio non est effectus specierum. Impenetratio autem in speciebus manet; atque adeo recte colligitur permanere in sacramento quantitatem, quae est accidens absolutum, cujus habet ipsa impenetratio. Alia argumenta in Auctoribus videte, sicut et ea, quae pertinent ad calorem, et frigus, ad raritatem, et densitatem &c. Angustia temporis cogit nos ab ijs transire.

QUÆSTIO 2.ae

Utrum gravitas corporum oriatr a causa extrinseca, vel intrinseca

Variæ sunt in hac materia Philorum opiniones. Peripatetici dicunt, gravitatem esse vim intrinsecam corporibus gravibus, seu qualitatem a Deo ipsis attributam, qua deorsum moveantur. Alij vero Phi gravitatem corporibus ab extrinseco accedere arbitrantur; licet diversimode hoc explicent. Nos autem vestigia Peripateticorum sectando, dicimus, gravitatem corporum provenire a principio intrinseco ipsorum.

Probatur: talis gravitas non provenit a causa extrinseca: ergo a principio intrinseco. Ans pt impugnando varias Recentiorum opiniones. Imo: non provenit ab athomis uncinatis, et hamatis a Tellure emissis; ut aliqui affirmant: ergo. Ans: aut illæ athomi impingunt in plenum corporis gravis; aut in vacuum? Si primum dicatur: ergo ipsum grave corpus deorsum traherent, sed sursum impellerent; quia in plenum non possunt penetrare. Si 2um, nullo modo adnecterent sibi corpus grave; quia per inane spatium liberum obtinerent ingressum, et egressum: adeoque nullum motum imprimere possent corpori gravi.

Athomistæ asserunt athomos illas sic esse uncinatas, ut per vacuos corporis gravis poros ingressæ, reflexæque hinc inde intra proporcionatas cavitates, vim heant trahendi corpora ad terram. Sed hoc commentitium est; nam athomis indilibus uncinos, atque hamulos attribuit, quod ipsam extatatam athomorum indivitatem, ac summam parvitatem evertat. Tum, inde fit, atomos illas non amplius dividi posse a partibus corporum gravium, quas immediate tangerent; quia tunc inter atomos, et ptes corporum gravium, nullum extaret vacuum: omnis autem divisio fit in vacuo, ut Atomistæ sentiunt. Petimus etiam, qua rone atomi sursum evolantes, invento gravi corpore, eique uncinis suis adhærentes, valeant illud in tellurem traherent; non per se ipsas; quia illarum motus est sursum. Non potest

id tellus; nã quo pacto nobis tellus atomos suas longe a se excutien-
tes, tũ grave corpus invenisse, tũ satellitũ more alligasse, ut novam
vim. ijsdẽ imprimant, qua possent fugitivũ retrahere? quod si inci-
tavi hoc facit, cur Atomistæ eandẽ incitatam vim denegant corpori-
bus, quæ ad terrã distendant? igitur &c.

Secundo ñ provenit a mo-
tu, et pressione subtilis mateæ, ut ait Cartesius, nec aeris craoris pres-
sionẽ, ut alij exponunt. Nõ a motu subtilis mateæ; quia quãvis gratis con-
damus Cartesio motũ telluris cũ gravia tempore unius excrupuli 2i,
desidendo efficiant quindecĩ pedes, ut demonstrat Hugenius de causa-
tione de causa gravitis; si talis motus corporũ ãs circulari ætherũ substæ motu
oriret, deveret motus circularis subtilis mateæ circa telluris superficiẽ sep-
tendecim vicibus exadere velocitẽ sua motũ telluris, quẽ ambit, et
quẽ justa Cartesiũ a subtili ipsa mata in gyrũ abripitur. Porro impos-
bile ẽ, tellurẽ coitari ætheri sibi proximo motũ suo motu maiori, et alioqin
de cũ ille ætheris motus ñ sit ipsi telluri coĩs, deveret ille a nobis pe-
cipi, quod ẽ ctra experiẽtiã. Nõ a pressione aeris craoris; quia tunc ñ posset explicari
mãr, l mĩa gravitas corporũ: nã experientia cstat, quod in eodẽ aere mercuriũ
quatuordecĩ vicibus excedit aquã in gravite, &c.

Tertio ñ provenit a
efficto motu telluris; quia cũ tellus ex Copernico in gyros agat, cur ñ repellit
a se gravia illa corpora, quæ in telluris superficie potiss, et illi tenasius
ñ cohærent? cstantiũ cstat: nã tellus quievit, nec in gyros agit, ut suo loco
dicemus. 4o ñ provenit a solo Deo: quia Philĩ ñ deuent ad Deũ, ut ad causã tota-
lẽ recurrere, quoties evidenter ñ cstat causã 2ãr inceptas eẽ: quod in præsenti
ñ cstat. 5o denique ñ provenit a Newtoniano attractionis, seu gravitatis principio:
quia licet aliquibus corporibus cedat illa vis gravitis, seu attractionis, ñ tñ oibus
cvenit. Alioquin oĩa corpora in hac nostra atmosphæra existẽ ñ permanerent
invicẽ divisa, sed mutua vi se attraherent: quod experiẽtiæ adversatur igitur, &c.

Objic. 1o: experientia cstat, corpora velocius moveri in fine, quã in
principio motus descensũ: sed nulla ab hoc pẽt rão nisi quia ẽ vim magneti

cq terræ, sive p atomos uncinatas a tellure emissas, corpora in fine motus attrahant: go. 2º: Aves maxis molis, ut Aquilæ, et similiq nubes, lcet sint crassiores aere, ñ gravitant in aere, sd pensiles manent. Sic corpus Lunæ et si grave sit ñ tendit ad terræ centrum; sd ñ alia rõne, nisi qa terrestria effluvia ñ pveniunt ad illa corpora: go. 3º: Si Deus totum globum terræ anni quilaret, et unus lapis tantum in sublime ostitutus remaneret: tunc ille lapis, l staret, l moveret? Si 1m, hoc proveniret, qa deficerent effluvia terrestria. 2m nequit dici, qa tunc nec eẽ sursum, nec deorsum. Similiq si tellus a Deo ostitueret in ocabo orbis Lunaris, et lapis aliquid in nro aere remaneret; l, hic ascenderet ad terræ centrum, qd natæ gravium repugnat; l, descenderet: nullus eet ei terus ejus descensus: go. 4º: Si gravia ñ trahunt ab effluvijs terrestrib; tunc rõne ostare, ut scirent, qdo deberent descendere; hoc ẽ absurdum: go.

Respd ad 1m, in fine motus maxm utiqe eẽ velositm: unde illud celebre: Motus in fine velosior. Sd ista velositas ñ provenit a vi magnetica telluris, sd ab illis causis, a quibus profluit acceleraõ motus, ut postea dicemus. Ad 2m dico, quod lcet Aves, et nubes sint specifice graviores, tn respective leviores ss equalis voluminis aeris sumti; unde et supra illud ostitunt, nisi quando ostringuntur. Lunæ quoqe Deus proprio in loco ostituit, quæ a mundi rebus oibus specialia loca pficit, oia qe in pondere, et mensura creavit. Nec tn negamus, ptes lunaris corpus componentes in ipsius lunæ centrum gravitare. Ad 3m, gravia a se ipsis determinantur ad motum deorsum. Locus enim deorsum dicitur respectu gravioris, aut maxis massæ, quæ ejusdem sit ponderis. Unde in Hypothesi, qua lapis in loco terræ ostitere, sublata terra, et aere cum ambiente, probabilius arbitramur, quod lapis staret, ac ge se ipso, centrum sui gravitis haberet. Quare tunc Deus alium rerum ordinem ostituere: idem accidere in Hypothesi, qua lapis hic ostitueret, terra a Deo posita in ocabo Lunæ. Ad 4m, quæ natura fiunt, absqe ulla cognitione perficiuntur. Quod enim præstat cognitio in cognoscentibus, id facit natura in ñ cognoscentibus, dirigente Deo motus oẽs illorum.

Objic 2º: ... verisimile ẽ, ñ solum crassum aerem, sd etiam subtilissimum ætherem ... agitari

motu, et circa tellurem in gyros agit. Sic in Zona torrida perennis ille aeris motus ab ortu in occasum sensu ipso percipit. Reciprocus quoque maris tempore aquae motus non relinqui locum dubitandi, quod circumfusus aer in perpetuo versetur motu: ergo ab isto potest gravitas corporum provenire. Confirmatur: ex ipso Aristotele, Omne, quod movet, ab alio movetur: gravia corpora non moventur a principio intrinseco.

Respondetur, nos non negare aetherei subtile motum; sed hic motus deservire nequit ad corporum gravitationem: nam detractus est, et aequalis propellere omnia corpora, quae similis essent figurae. At gravia ex qualibet Mundi parte descendunt aequatione: et alia citius, alia tardius pro varia ipsorum respectiva gravitate. Ad Aristotelem dico, quod ea propositio universaliter accepta falsa est. Sensus est, quod omne, quod movet, moveatur ab alio, tanquam a primo movente, a quo vim motricem accipiat, non tanquam a 2º movente. Sic Philosophum explicat Scotus in 2º D 2ª q 10. Et in hoc sensu dicitur, quod gravia moventur a Deo, tanquam a causa prima, a qua vim motricem acceperunt.

Objic 3º ex Newthonio varia experimenta ad suadendum gravitatem corporum provenire a principio attractionis. Primum: cum sal tartari fluit per deliquium, an non hoc efficitur attractione aliqua, quae est mutua inter particulas salis tartari, et particulas aquae, quae vaporum specie hinc inde circum in aere volitans? et cur non sal vulgaris, vel sal nitrum, vel vitriolum, fluit itidem per deliquium, nisi quod istius modi attractionis expers sit? 2º: cur sal ipse tartari, postquam aquam, pro quantitate sui, certa portione ex aere exhauserit, deinceps non amplius imbibit, nisi quod, postquam aquam, saturatus sit, vi illa attrahente deinceps careat? et unde est, nisi ab hac vi attrahente, quod aqua, quae ex se ipsa levi admodum tepore distillat, et sale tartari tamen distillando elisi non potest, nisi magno calore? 3º: cum aqua, et oleum vitrioli in unum vas infusa, incalescunt intermiscendo, an non ex calore ipso apparet, magnum excitatum esse motum in partibus liquorum? alia plura addit Newthon.

Respondetur, talia experimenta, potius probare, vim illam attrahentem non esse ingenitam materiae. Nam si haec vis indita esset materiae, etiam sal nitri, et salcom eadem vi pollerent.

dicendum est igitur potius fore, vim atractivam in sale tartari non a materia, sed ab illius forma, quae ab aliorum salium forma diversa est. Hinc quando sal alcha-licum tartari violentissimo, diuturnoque igne in formam vitri reducitur, eam vim atrahentem deperdit, eadem materia permanente. Ignis enim mutare potest rerum formas, non materiam, aut essentiales ejusdem proprietates. Praetereaque quod, ut jam diximus, licet talis vis atractiva detur in aliquibus rebus, non tamen datur in omnibus. Et si in terra daretur, omnia corpora essent quae gravitarent, quod falsum est.

Pro coronide hujus quaestionis, inquires, quae sit causa accelerationis motus gravium? quamvis non desint aliqui Philosophi, qui negent hanc motus accelerationem, tamen penes omnes eam admittunt, et ad ejus causam explanandam varias sunt sententiae. Nos autem cum Peripateticis dicimus, eam consistere in impetu acquisito. Primo quia motus efficit in gravi majorem, ac majorem impetum usque ad tuum accelerationis. Quod motu impetus efficiatur, et majori motu major impetus, constat in projectis, quae a projiciente impulsum non adcepiunt, nisi cum eo moveantur: et quod diutius cum eo moventur, eo fortius projiciuntur. Ideo ut saltum altiorem edamus, sive ut ostaculum perrumpamus, retrocedimus quaerentes motui majus spatium. Hoc idem constat aliis experimentis. Ad cognoscendam autem proporcionem hujus accelerationis, dicimus, talem accelerationem fieri per numeros impares; quatenus si grave descendens 1º minuto conficeret v.g. unam ulnam spatii, altero minuto tres ulnas conficiet, 3º quinque, et sic deinceps.

DISPUTATIO 5ª
De composito substantiali.
QUAESTIO UNICA.......
Utrum compositum substantiale distinguatur realiter a suis partibus?

Cum jam diximus, materiam, et formam esse entia incompleta, quia materia est potentia, forma vero actus; sequitur inde, quod constituunt compositum substantiale, unum per se. Unde de materia, et forma, quae sunt partes intrinsecae compositi substantialis, quia ipsum constituunt, semetipsas eidem coniungendo, quaerimus, an realiter ab illo distinguantur? Scotistae docent, compositum substantiale realiter distingui a suis partibus intrinsecis simul sumptis, et unitis. Alii autem Philosophi contrarium sustinent. Nos vero cum Scotis....

Dicimus, ↄpōtē substāle xx̄ distingui a suis ptibus, simul, et collectim acceptis. Sic Scotus in 3.° D. 2. q. 2. Pr: oīs caā realis xx̄ caans, distinguit xx̄ ab effū, quē caāt. Alioquin idē eēt dependens, et independens; prius, et posterius se ipso: nā caā ē prior suo effū, et ab eo independens, effūs aū ē posterior, et a caā dependet. Atqui matā, et fā ss̄ caē reales xx̄ caantes substāle ↄpōtē: gō.

Respondent, maiō eē verā in caīs extrinsecis, n̄ vō de intrinsecis. Sd ↄtra: caā univsē accepta ē, quē influit eē in aliud, in quantū aliud: sd caā matālis, et fālis ↄtinent sub caā univsē acceptā: gō. Ad hoc dicunt, quod ptēs unitē bifariā possunt ↄsiderari, nempe, l utraq. collectē unitē, quo sensu dicunt ipsā ptiū collectōē; l, ambē unitē distributivē, quo sensu una singillatim accipiād, ut alteri unita. Proinde docent, ptēs distributive unitas caare semetipsas collective unitas, n̄ aū 3ū aliquō xx̄ ab ipsis distinctū. Sd ↄtra: matā, et fā n̄ ss̄ caā adequata ↄpōtī substālis, nisi ut unitē, et collectim sumptē: gō ita distinguūd a ↄpōto. Ans: ptēs unitē, sd singillatim sumptē, n̄ ss̄ caē ↄpōti, nisi partiales, atq. tamtomodo collectim acceptē integrant unā caā totalē; nā caā totalis ↄpōti coalescit ex p̄ se actu, et ex p̄ se potā, simul unitis, et collectim acceptis: gō.

Probat 2.°: ↄpōtū substāle ē id, quod 1.° et p̄se tītt generationē, et corruptionē, et cui 1.°, p̄se, et adequate ↄveniunt propriētes, et operationes propries pēi: ut risibilitas, et risus actualis ↄveniunt hoī. Atqui hec oīa nequeunt ↄvenire matē, et fē, etiā collectim acceptis: gō ↄpōtū substāle ē quid ab eis distinctū. Miā: nec matā, nec fā ē p̄se tīus generationis, nec id ↄvenire pt unioni illarū, quē ē accidens. Similiē illud ē subtū risibilitis, quod pt ridere. Anima aū, et corpus etiā collectim accepta, cū sint duo, n̄ possunt risū actualē in se recipere, qa risus ē accidens, ideoq. nequit simul inēē duabus xx̄ distis, et cū aliunde sit accidens immanens, petit recipi in caā illū producente: gō. Hoc pēt etiā, qa ptēs quātis unitē ss̄ plura, et n̄ unū aliquid: gō denominari unitē p̄se petit maxa ↄpōtū aliquid xx̄ a ptibus distinctū.

Respondent, ea oīa conveniare ptibus, ut unitis; unde ꝯpotū substantiale dicit generari et corrumpi ꝑ ꝯjunctionē, et dissolutionē suarū partiū. Hinc Ar̄les lib 7 met explicat ꝯpoti effectionē ꝑ hoc, quod fōa fiat in mata; et PP. affirmant, mortē hōis n̄ eē corruptionē substē, sd unitorū separationē. Sic etiā ꝯpotū, sive ptes collectīm acceptæ denominant operantes, lēt operatio in unica tantū pte resideat: quomodo hō dicit videns a visione in solo oculo residente. Demū ptes unitæ sī unū unitæ ꝯpoonis, quæ sola convenit ꝯpoto.

Sd contra: ex tali doctrīa sequit, quod nihil substantiale eēt tūc generationis, tanquā id, quod 1º et ꝑ se producat: quod falsū ē. S.P. enī solū volunt, animā hōis n̄ destrui in morte ꝯtra errorē Epicureorū. Sic etiā lēt operationes aliquæ recipi possint in ptibus, et tn̄ denominare ꝯpotū, id locū n̄ hēt in operationibus immanentibus, cujusmodi ē visus. Ar̄les ād nunquā dicit, matā, et fōā eē unū ꝑ se; sd ex illis ait fieri unū ꝑ se; proinde quī in ꝯpoto admittenda ē unitas maior unitē ꝯpoonis ptiū. Hoc pt̄ ex Scoto in 1º D. 2ª q. 7ª, ubi quinque gradus unitis distinguit. Ius unitas aggregationis, quā hēt etiā cumulus lapidū. 2ª ordinationis, quæ aliquid addit supra unitē aggregationis, nempe ordinē quendā inter ptes, qualis convenit v.g. exercitui. 3ª ꝑ accidens, quæ alteratur ꝑ se fiat accidentalē informationē: sic se hēt hō albus. 4ª ē unitas ꝑ se ꝯpoti ex ptibus essalibus, quarū unū sit ꝑ se actus, alterū ꝑ se pota; et hæc unitas convenit ꝯpoto substali. 5ª ē unitas simplicitis, quæ ē vera identitas.

Ex quo infert, ptes integrales n̄ eā ꝯpotū ab ipsis n̄ distē, qa ptes illæ in se sī specifice incompletæ, et n̄ se hēnt ut ꝑ se actus, et ꝑ se pota. Sic colligit ex Scoto in 4. D. 2. quest 4ª. ubi docet in ꝯtinui divisione dependit solū partiū havitionē, lēt illū ꝯpotū distinguat a qualibet suarū partiū, ut idē Dr. asserit in 2. D. 16. Idē dicendū ē de ꝯpoto ꝑ accidens, cū subtū n̄ sit ꝑ se pota, sd ens simplicitr ꝯpletū, unde lēt hēat unitē intrinsecā, quæ ē maior unitē extrinsecā aggregationis, tn̄ qa ē ꝯpotū

p accidens. disqūit a ɔpoto substāli, et ē idē cū suis ptibus collectīm accep-
tis: ut tradit Scotus in 3° D. 2ª q. 2ª.

Objic 1°: S. Agust. lib. 3 de trinite c. 4°. ait: hoē n̄ eē aliud, qā anima, et corpus. Idē dicit in Simbolo S. Athanasij: Anima rōālis, et caro unus ē hō. Fert etiā, Damacenus de verbo Dīno dicere: quod semel assumpsit, nunquā dimisit. Atqui si ɔpotū substāle xxi disqūit a ptibus, assumptū fuisse a verbo, et dimissū in Xpti morte: hō etiā eēt aliud praeptr animā, et corpus: go. Respō, ex talibus Auctoribus unice colligi, hoē includere animā, et corpus quatenus ab istis hēt suū eē; sic explant dcū pxiones sentiē. 3° intelligit de ptibus essālibus. Et let Aris lib. 4 Phicorū dicat, totū nihil eē praeptr ptes, solū vult dicere, totū n̄ posse separari, nec eē sine ptibus. Et quando in lib. 2° de anima ait, animā, et corpus eē aāl, sicut oculus ē pupilla, et visus; intelligit, quod sicut oculus caūa ē pupilla, et visu, ita ɔpotū a suis ptibus. Quod pēt, q a lib. 1°. mephice divisit substā in matā, fmā, et ɔpotū, et hēc dixit eē substās tres.

Objic 2°: ɔpotū n̄ pt essālis intelligi sine ptibus unitis, nec istē sine ɔpoto: go. Oē enī absutū, qd nequit intelli sine alio, ē idē cū illo. Respō negdō coā; cujus falritas pēt in relaone, et correlativis. De absuto a dico, hoc verū eē, qdō n̄ dependet essālis ab alio, nec dicit essālē cognexionē cū illo. ɔpotū a dependet essālis a ptibus, quas essālis includit; istē vō essālē cognexionē hent cū ɔpoto, qa statim ac sī unitē, fmā sī caē actu caanter totū, illud qē ɔstituentē; ideoqē sicut caā actualis caans nequit intelligi sine effū, ita ptes unitē nequeunt intelligi sine ɔpoto.

Objic 3°: l, totū in hoē, v.g. ab anima, et corpore distū ē tota hoīs essā, l, pars: si 2ū: go illud ɔpotū n̄ erit totū. Si 1ū: go anima, et corpus n̄ sī de essā hoīs; quod falsū ē. Deinde essā realē hēt identitē cū eo, cujus ē essā: ut pēt de aalite, et rōalite in hoē: go. Respō, ɔpotū eē totā essā in recto; et sic ptes n̄ sī de essā ejus, sō tantū in obliquo. Essā in recto ea ē, quē de ɔpoto dicit subrtive;

in obliquo vō ē illa quę de ɔpoto solū dicit adjective. hō ñ habet cū ɔpoto realē identitē, ñ 2ª. Sic ñ valet: hō ē anima, et corpus; sed tantū diꝯe valet: hō ē aliquid constans ex anima, et corpore; in qua predicaōne ptes in obliquo affirmantur de hoē, ɔ. ª vo exprimitur in recto, et ē illud aliquid. Quod in argumento additur, verū ē de essentia mephica, quę caret exā, et phica ɔpoto, proindeque cū ñ dicat nisi formaliter, ñ distinguit exā. Essā vo phica phice caret, et ideo exā distinguitur a suo effū, nempe ɔpoto.

Instabis: ɔpotū mephicū ñ distinguitur formaliter a ptibus mephicis: ergo. Respondeo, qd an ñ ab oibus Scotistis admittitur. Sed quamvis admittatur, nego conseq: quia ptes phicę, etiam si accipiantur simul, et ɔjunctim, semper retinent roñē ptis; unde ñ valet ista predicaō: hō ē anima, et corpus. Ptes vō mephicę in concreto acceptę, pro ut ɔstituunt totū, induunt roñē totius; hinc tenet: hō ē aïal roāle.

Objic. 4º: si ɔpotū exā distinguitur a suis ptibus, l. distinguitur 2ū sē totū, l. 2ū aliqd sui ptē. ~ ñ 1ū, quia totū dicit ptes. ñ 2ū, quia tunc ñ distingueretur a suis ptibus: ergo. Respondeo distinguendo majorē: distinguitur 2ū sē totū chategorematice, et passive acceptū, quo sensu ñ dicit ptes, ɔdo. sinchategorematice, quo sensu dicit ptes, nego. Et ruit argumentū.

Objic. denique admissa ɔª entitē, hęc in hoē, l. eet spiritualis, l. materialis. ~ ñ 1ū, quia illa dependeret a corpore mortali. ñ 2ū, quia illa ɔcurrit anima spiritualis: specificaō ā desumitur a fā 2ū gradū specificū: ergo. Respondeo. ɔª entitē eē materialē, quia ptes includit, et ideo gravatur. Spiritaō ā desumitur a fā 2ū specificū fū, ut ē roalitas. fā vō ñ semper tribuit denominaonē a suis gradibus pradii depromptē, quare hō ñ dicitur immortalis licet anima roalis immortalis sit. Ex his insteri: ergo in hoē sunt duo corpora, sc. ɔª entitas materialis, et corpus ipsū visibilē; distinguo: sunt duo corpora quantitativa, nego. Duo corpora phica, sunt duę substę materiales, et corporeę, ɔdo. ɔpotū enī ē quantū quantitē distā a quantitē corporis; et ideo hęc duo corpora simul sunt ɔpenetrata.

DISPUTÃO 6ª

De Virtē activa, et potā pasiva Rerū natalium.

QUÆSTIO 1ª.

An sit in Rebus natalibus vera virtus effectrix?

Cum jam alibi diximus causam in com̄ esse id, quod re ipsa, et phicē quidpiam facit, ita ut effectus ab eo primo pendeat; et quatuor esse genera causarum, scilicet Materialem, Efficientem, formalem, et finalem: quid sit quælibet istarum nunc videamus. Materialis enim dicitur principium, ex quo aliquid fit, velut ex subiecto: formalis est principium, ex quo aliquid fit, velut ex actu, seu perficiente. Efficiens, quæ active operatur, et alicui dat esse. Et finalis, cujus gratia aliquid fit.

Causa efficiens 1º dividitur in 1am, et 2am. 1a est, quæ a se operatur: ut Deus. 2a, quæ agit dependenter a 1ma: ut creatura. 2º dividitur in univlem, et particularem. 1a alia est omnino univlis; ut Deus, qui ad omnes effectus active concurrit: alia universalis cum aliqua determinatione; ut Sol, qui per universum orbem calorem, et lucem diffundit. 2a autem, quæ effectus speciei determinatos respicit: ut ignis, &c. 3º dividitur in liberam, et naturalem. 1ma est, in cujus potestate est causare, vel non causare. 2a, quæ naturaliter causat. 4º denique dividitur in proximam, et remotam. 1a immediate ad effectum concurrit. 2a mediante alio.

Causa efficiens appellatur phisica, quando actione sua re ipsa effectum attingit. Moralis nominatur, quando causa phisica, ut ex prudenti opinione effectus moventi adscribatur. Utraque autem dividitur in principalem, et instrumentalem. 1a vi sua attingit effectum ipsum. 2a, cum habeat virtutem agendi, principali efficienti deservit ad effectum producendum. Hæc triplex est, supernaturalis, et est quando inservit ad effectum, cui ex propria natura non ordinatur: ita dicimus, sacramenta esse instrumenta, quibus Deus efficit; naturalis, quando famulatur agenti naturali relate ad effectum, cui natura sua conveniens est: ut calor dicitur instrumentum ignis; artificialis inservit principali agenti ad opus artificiale efformandum, et id præstat vi sibi extrinsecus impressa:

sic calamus scriptioni deservit. Sed istud ultimum instrumenti genus ait D.
in 4° D. 1ª Q. 5ª. non esse actibus, adeo ut tota efficientia sit ab artifice.

Dividitur etiam causa efficiens in totalem, et partialem. Totalis est, quae sola causat effectum. Partialis, quae cum altera causat. Quae distributio etiam in causis 2is locum habet servata dependentia creaturae a Deo, et concursu effectivo Dei ad omnes effectus producendos. Unde causa 2a aliquando dicitur totalis, non absolute, sed relate ad alteram causam 2am. Quod dupliciter accidit, nempe totaliter causae, et totaliter effectus. Causa totalis totaliter causae est quae in suo ordine sine concursu alterius causae producit effectum. Totalis totaliter effectus est quae, licet effectum se sola non producat, totus tamen ab ipsa dependet. Si secus, partiales dicuntur. Inter causas efficientes, una dicitur per se, et est quae natura sua effectum producit; altera per accidens, et est, a qua effectus tantum ex accidenti procedit. Causae denique per accidens sunt, casus, fortuna, et fatum. Casus dicitur illa, ad quam raro sequitur effectus, et dicitur de agentibus ex determinatione naturae: fortuna datur in his, quae ex electione fiunt propter finem, et raro contingunt. Fatum, despectis hereticorum deliramentis, sic explicatur: est infallibilis dispositio causarum creaturarum a Divina providentia ad executionem effectuum determinata. Unde fatum dupliciter sumitur. Uno modo pro actu divinae voluntatis omnia suaviter disponente, et hoc modo non differt a Divina providentia: alio modo, prout talis dispositio est in ipsis causis 2is dispositis. Sic sumitur in praesenti, non ut vulgares, qui videntes finem malum alicujus, dicunt: hoc erat suum fatum: este era su sino. His expositis, praecens quaestio circa causam 2am physicam, et efficientem versatur. Cartesius docuit, Deum solum esse causam physice efficientem, atque vim omnem agendi creaturis negat. Unde affirmat, creaturas solum esse causas occasionales, quatenus est quibus ipse ad praesentiam creaturarum, hos, vel illos effectus praestat. Et cum virtus activa dupliciter modo intelligi queat, nempe operando, vel producendo; utroque modo inquirimus utrum creaturae physice, et efficienter suos effectus attingant? Ad quod.

....

Diximus, res natales n̄ eē caās mere occasionales, s͞d vera efficien=ti, et activa pollere virtute. Pb. 1.º Si creaturæ n̄ eēnt caæ veræ effectrices motuū, penitus corrueret phica facultas, hoc ē absurdū: g.º Mā: penitus corrueret talis facultas, quoties nos n̄ valemus ↄ̄ potā invicē dirā natali lumi=ne cognoscere, ac discernere; s͞d v̄a: g.º Mā ē evidens, qā Phia n̄ ē, nisi rerū natalium cognitio, et discretio. Mir: ideo disquimus ignē v.g. ab aqua, et affirmamus ignē hic, v.g. stare, illic vero aquā, qa ad illorū objectorū præsentiā varios experimur motus; s͞d si motus illi n̄ vere effluunt ab igne, et aqua, rite n̄ possumus ex motuū diversitate ignē ab aqua discernere: g.º si natales res n̄ s͞s caæ veræ effectrices motuū, n̄ possumus natali lumine ↄ̄ potā invicē dirā discernere. Si igit solus Deus, ut dicunt adversarij, pro sua li=bertate varios illos efficit motus, ex divrsitate motuū n̄ possumus varias rerū naturās colligere, qa certi n̄ sumus, Deū præstare velle motus illos potius ad præsentiā unius subtī, quā alterius.

Respondent, hoc colligi ex qtali experiā, et ne Deus nos decipiat. S͞d contra: Deus, ut ↄcedunt, pt varios motus ad præsentiā ejusdē subtī præstare: et tn̄ nunquā pt Deus hoēs decipere. Experiā v̄o qtalis notos quidē facit varios effūs, s͞d intrinsecā caarū occasionaliū diversitatē minime demonstrat, cū hæ nihil influant. Quapropt si creaturæ vī effectricē n̄ hērt, ↄ̄ potorū essentialis di=versitas ex Dei bonitē, et qtali experiā n̄ colligit. Tota enī deceptio, et error a nobis oriret, qa sine ullo fundto judicaremus, motus illos produ=ci a Deo ad præsentiā duorū ↄ̄ potorū, qui subsistente dīnā bonitē ad uni=us subtī præsentiā effici possent; quoniā nos natali lumine dijudica=remus ea, quæ a sola liberrima Dei volunte pendent.

Ad hoc dicunt Cartesiani, Deū efficere calorē ad præsentiā ignis, et frigus ad præsen=tiā aqæ, qa ignis hēt in se priūs parū caloris, aqua v̄o frigoris. Deus ā se accomodat rerū naturis. S͞d ↄtra: priūs parū dicit respectu affec=onis immanentis, quæ nempe ē in eadē re, cui priūs illud ↄvenit; n̄ tn̄ dicit de re p̄ ordinē ad operaonē aliquā in alieno subtō exer=

cendi, qui effus transiens nominat. Igitur prius parum caloris in igne, et frigoris in aqua includat quisque, Deus rebus omnibus congrua tribuentes calorem igni dare, et frigus aquæ. Sed cum ignis, et aqua nulla vi polleant agendi, et mere occasionales causæ dicantur; prius parum non detrahat Deus ad efficiendum in nobis calorem ad praesentiam ignis, et frigus ad praesentiam aquæ potius, quam ad unius modi substantiæ praesentiam. Unde Deus quaslibet res potest assumere, velut causas occasionales, etiam respectu illorum effectuum, quibus earum parva potentia non congruit, vel etiam repugnat.

Probatur 2°: in Genesi C. 1° ait Deus: producat terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum. Et C. 21 Lucæ inquit Christus: videte ficulneam, et omnes arbores, cum producunt jam ex se fructus, etc. Quæ sententiæ Script. semper proprio, ac litterali sensu accipiendæ sunt, quoties nihil obstat; ut in re nostra contingit. Experientia etiam constat, plantas producere fructus suos, ignem calefacere, et comburere. Patet etiam virtutes naturales, propriæque creaturis esse collatas. Hæc autem superfluæ essent, si naturales res nullatenus agerent, et nihil producerent. Hinc frustranea essent tot organa in animalibus, cum Deus posset tot diversos effectus producere sine illis organis: ergo.

Objicies 1°: ysaiæ C. 44 ait Deus: ego sum Dominus faciens omnia extendens Cœlos solus, stabiliens terram, et nullus mecum. Job C. 10: manus tuæ fecerunt me etc. 2i Machabeorum C. 7. sic Mater filios suos loquitur: nescio qualiter in ventre meo apparuistis..... singulorum membra non ego ipsa compegi: sed mundi Creator. Actuum C. 17: ipse dat omnibus vitam, et inspirationem, et omnia. Et 1ma ad Corint: Deus omnia operatur in omnibus. Igitur Deus solus etc.

Respondeo, ex dictis testimonijs non colligi, nisi quod Deus concurrat immediate cum creaturis ad suos effectus producendos. Infertur etiam omnem creaturarum vim esse a Deo illis communicatam: quod ultro fatemur. Et cum dicitur, Deum solum condidisse Cœlos, stabilivisse terram, id verum est, quia solus Deus condidit rerum universitatem. Mater autem Machabeorum sic loquitur, quia non arte propria, aut cognitione filiorum suorum membra disposuit: Deus enim est, qui causas

naturales ornat, ac dirigit in hominis formatione, aliisque in rebus. Sed ex hoc non sequitur Matrem naturali virtute non concurrere ad filiorum generationem, et corporum formationem.

Objic. 2º: Si res naturales vim effectivam haberent, a rerum natura effectus provenirent; hoc est Deum, divinamque providentiam tollere: ergo. Minor patet ex Lactantio lib. de falsa sapientia c. 28. sic dicente: Religionis eversio naturae nomen invenit. Et lib. 7. c. 3. ait: natura mundus non providentia est constitutus. Confirmatur 1º: Si extarent physicae facultates, qualitates, virtutes, et entia realia idonea ad producendos effectus vi sua naturae, quod est proprium Dei corporibus conveniret; hoc est absurdum: ergo. Maior: agere, remunerari, punire est proprium Dei; sed hoc diceretur de corporibus, nam Sol dicendus esset Numen: ergo. Confirmatur 2º: quidquid in nos, ut causa vera, et reali agere potest, natura supra nos est. Hac ratione ait Augustinus non posse corpus agere in animam realem: ergo.

Respondeo, aliud est, naturam ex se omnia facere, et sine Deo aliquid operari: aliud, naturam aliquam simul cum ipso Deo efficere. Primum damnamus cum Lactantio. Secundum asserimus cum SS. Patribus, qui dum in Christo duas voluntates asseruerunt veram efficientis rationem respectu propriarum operationum in ipsis creaturis agnoverunt. Ad primam confirmationem dico, proprium esse Dei operari a se, omnino independenter per operationem a se tantum independentem. Nos autem dicimus, creaturas operari non a se, sed virtute a Deo accepta, et ab eo dependenter. Remunerari, et punire procedunt ex cognitione; quare non conveniunt soli, nec aliis rebus cognitione carentibus. Ad 2am confirmationem dicimus, id verum esse de sola causa validissima, nempe Deo, qui utique supra nos est. Augustinus autem ait, corpus non posse agere in animam realem, quia materiale non potest agere in spirituale. Admittit tamen vim activam in anima respectu corporis, ut constat ex pluribus eius scriptis.

Objic. 3º: Creatura non existit, nisi quia conservatur a Deo: ergo non potest tribuere alteri existentiam. 2º: Creatura accipit a Deo suum existere: ergo non habet operationem nisi a Deo: et sic non efficit suas opera:

ōnes, qa sicut dependet a Deo, quā ad existere, ita quo ad operari. 3º: ipsa actio creaturæ ē a Deo: ḡo ñ creatura agit, s'd Deus. 4º: actio Dei in effūs presupponitr ad actioñ creaturæ: ḡo ista nihil agit: 5º: effūs creati pendent essaliṭ a Solo Deo, qā a solo Deo sine creatura pōssunt produci: ḡo.

Respd ad 1ū: ex hoc probari simultaneū Dei 9cursū ad effūs creaturarū; sicut enī creatura sine Deo ñ existit, ita sine Deo ñ operatr. Et p hoc pēt ad 2ū; hoc ē, ñ het operaōnē, nisi a Deo simul cooperante. Unde ad 3ū dico, quod actio creaturæ ē a Deo, et ab ipsa creatura. Ad 4ū; actio Dei solū perfectione precedit actioñ creaturæ, nā ipsa ipa tā secū 9cursū creaturæ; nec actio Dei detrāt existōe effūū, velut cāā totalis. Ad 5ū, quāvis effūs creati dependeant a Deo dependentia essali simplir, sine qua nullatenus hēri possint, dependent tn a creaturis dependentia essali 2ū quid; hoc ē, ex hypotesi, quod a creatura accipiant suū eē.

Ex dictis colliges 1ū: Deū ad oēs effūs cāārū 2arū 9currere, ñ solū mediate, quatenus ipsas cāās creatas produxit, s'd etiā immāte, quatenus cū illis suos effūs attingit: et hoc duplici modo, sc: immediaōne virtūs, et ē 9currere p virtūē inde existentē; et immediaōne supōti, quæ ē duplex, ineēdo et incaūndo, incaūndo ē attingere immāte proprio influxu effūū; ineēndo ñ solū attingere, s'd eē intime presens effūi. Unde ñ solū 9currit Deus immāte 9cursu parato, seu in actu 1º, prout voluntas Dīnā intelligitr parata 9currere cū cāīs 2īs juxta earū inclinaōnē; s'd etiā 9cursu exhibito, seu in actu 2º, prout ipsamet voluntas Dīnā actualiṭ in effūs creaturarū influit.

Quod Deus hoc modo ad effūs creaturarū 9currat ipsa rāō naturalē suadet; nā oīs creatura a Deo immāte dependet, et tales effūs creaturæ ss. S'd aliṭ hoc suadetr, precipue de actibus nīæ voluntās, rōne desumpta ex N. Subl. Drē in 2º D. 37: si Deus ñ 9curreret immāte ad actus nīæ voluntās, ñ eēt oīs sciens, nec oīpotens. N' eēt oīsciens, qā in tantū Deus cogītt oīā futura 9tingentia, in quantū novit determinaōnē immutabilē voluntās suæ, respectu eorū; quæ determinaō ñ eēt im-

mutabilis, si voluntas creata eēt totalis caā suorum actuum, qā posset agere ɔtra Dei determinaōnem. Et proptereā n̄ eēt Deus ōipotens, qa n̄ posset agere quidquid vellet.

Plura objiciunt ɔtra hoc. 1um, qa creatura ē caā adequata suorum effūm; oīs aū caā totalis, et adequata hēt sufficientem vīrtem ad suos effus producendos: nam si ē univoca, ei correspondent oīa, quæ in effū relucent, qa sū ejusdem spēi; si equivoca, ē majoris pfectionis effū: ḡo ɔcursus Dei eēt superfluus. 2um: qa effus productus a pluribus caīs hēt aliquas formalitates cuilibet caæ correspondentes; in effū aū producto a Deo, et creatura nulla ē formalitas Deo correspondens, et n̄ creaturæ, nec ē ɔtra. 3um: qa Deus n̄ ɔcurrit cum matā, et frā ad effus matales, et fōales; nam Deus n̄ caat in hoc genere caæ. Sd ad 1um dico, quod creatura ē caā totalis, et adequata n̄ absolute, sd tantum in genere caæ 2æ, in quo genere hēt sufficientem vīrtem; sd eget ɔcursu Dei, ut caæ 1mæ. Ad 2um dicimus, illud eē verum in caīs potencialibus ejusdem ordinis, n̄ in totalibus diversi ordinis. Ad 3um, Deus ɔcurrit in genere caæ efficientis.

Secundo objicies, quod si Deus ɔcurreret voluntæ creatæ, ista n̄ eēt plena libera; qa qui n̄ hēt in sola potestate quidquid requirit ad operandum n̄ ē plene liberum, et tunc n̄ heret in sua potestate ɔcursum Dei, qui, ut supponimus requirit ad hoc, ut operet. Respd, quod lt voluntas creata n̄ heat in sua potestate fōalis ɔcursum Dei, tn̄ hēt illum ɔcomitanter, et hoc sufficit ad hoc, ut sit plene libera. Et si inferes, quod tunc Deus eēt caā peccati; dicimus, quod in peccato duplex ē, sc̄, matāle, et frāle. 1um ē, quod potibus heris suum bonitem transcendentalem, et ad hoc ɔcurrit Deus. 2um ɔsistit in privaone rectudinis recte, et ad hoc n̄ ɔcurrit Deus, qa n̄ hēt caam efficientem, sd deffientem. Tale frāle eet peccati n̄ sequitur naxio ad eē matāle, seu ad entitem actuum, ut pet in amittente, l n̄ advertente; unde n̄ ē idem phice caare entitem actuum, ac peccare, ad hoc requirit, quod talis actus caet ɔtra dictamen rōnis proppōnentis sibi legem prohibentem, et hoc modo n̄ caat a Deo.

Colliges 2º: Deus ñ praemovere cãas 2ãs praemoõne phicã Tomistarum ad agendum. Hec phicã promotio ẽ quedam qualitas, realis motio, l influxus ã 1mo agente immissum, et intrinsice in cãã 2a recaptus, quo cãa efficaciter praemovet. Cui praemoõni quatuor assignant Thomistae: 1mã, quod sine illa, nec Divinitus possit cãa 2ã operari. 2a, quod ñ ẽ in potestte creatae voluntatis illam here, l ñ here, sd unice in Dei potestte. 3a, quod ita connectatur cum effu, ad quem datur, ut omnino repugnet illam eẽ, et effum ñ poni. 4a, quod Deus media illa detrat voluntatem creatam propriori natam ad dissensum, l dicensum.

Phicam praemoõnem sic explatam dicimus, ñ dari. Ita Subtl. Dr. in 4º D. 49 q. 6. §. dico: et multipliciter probatur ab Scotistis. 1mo: ois cãa creata, l ẽ naturalis, l libera; naturalis se ipsa detrat ad spẽm effus, et ut detrat ad effum in individuo sufficit Dei voluntas concurrens ad hunc effum, et ñ ad aliud: libera vº ẽ detrat se ipsa ad effum in individuo. 2º: cãa creata ñ indiget tali praemoõne nec ut compleat ejus virtus, nec ut subordinetur Deo: ñ ut compleat ejus virtus, qa si ẽ aequivoca ẽ maioris virtutis, et pfectionis effus, si univoca, ẽ ejusdem virtutis, et pfectionis: ergo. Nec ut subordinetur Deo; qa hoc sufficit, quod operetur p virtutem acceptam ã Deo, et quod ñ possit operari, nisi a Deo simul concurrente adjuvetur. 3º: talis praemotio destruit libertatem creatam; nam juxta Subtl. Drem, quodcumque aliquod consequens sequitur naturo ad aliquod accedens, in cujus potestte ñ ẽ illud accidens, nec in ejus potestte ẽ illud consequens: sd consensus, l dicensus nrae voluntatis, juxta Thomistas, ẽ consequens natura sequutum ad praemoõnem, et talis praemotio ñ ẽ in potestte voluntatis creatae: ergo nec consensus, vacuus p consequens destruitur libertas creata.

Objiciunt 1º: cãa 2ã sine praemoõne ñ subordinatur 1mae, qa tunc cãa 2a eet 1mum se movens: hoc aũ ñ subordinatur alteri. Confirmatur: cãa 1mã debet prius cãare, qam 2ã; qa cãa 1mã ñ solum in ẽndo, sd etiam in cãando ẽ prior oĩa alia. Respd, quod 1mum se movens independens ab alio, ñ subordinatur alteri; creatura aũ ñ ẽ 1mum se movens independens, qã dependet a Deo simul concurrente. Ad confirmaõnem dico quod cãa 1mã debet prius cãare prioritate pfectionis, dignitatis, et

excelentiæ; quæ prioritas nil aliud ē; q̄ȝ ēēxe, ut caā superior p̄ virtē a se, et n̄ ab alio. Et si instant, quod caā ta. devet caāre prius prioritē caālitā, qa sicut Deus in eēndo n̄ solū prioritē pfeōnis precedit caā 2ā, s' etiā prioritē caālitī, ita dev et eē in caāndo; nā prioritas in caāndo sequit ad prioritē in eēndo, juxta illud: operari sequit ad eē. Respl, quod operari in actu 1º ad eē, n̄ ō in actu 2o. Operari enī in actu 1º ē virtus productiva caā; et hæc ratio sequit ad eē. Operari in actu 2º ē actualis productio, et hoc modo n̄ sequit ad eē, aliās læderet libertē creatā.

Objiciunt 2º: ideo n̄ dat talis præmotio, qa ex Scoto in 2º D. 15 q. unica: quodcunque aliqd consequens sequit naturā &c; s' actus salutaris ē consequens, quod ratio sequit ad præfinitionē illius, quæ ē ans, ut videbitis in Theologiā, et ista præfinitio n̄ ē in potestate nrā: q̄ō, l ista tollit libertē nrā, l præmotio phica n̄ tollit illā. Respl distinguendo ans: si consequens sequit ratio necessitē phicā ad ans, cō; si tantū sequit ratio necessitē morali, nego. Diña enī præfinitio ē ans, ad quod sequit salutaris consensus necessitē morali, n̄ phicā; qa præfinitio, seu decretū Dei q̄ō consensu salutare n̄ tollit voluntē creatē potestē phicā ad oppositū. Ad præmotionē ā phicā consequens sequit ratio necessitē phica, qa cū tali præmotione n̄ het voluntas potestē ad oppositū. Si objiciunt, a pñio indiferenti nequit provenire actio determinativa; dico, id eē verū, quando pñiū ē indiferens diffiā virtūs, ut accidit in caā natāli, quæ determinat a præ-requisitis naturīs ad operaāne: n̄ ō quando pñiū ē indiferens in diffiā dominij; ut accidit in caā libera.

Colliges 3º: ratiā eē existā caā 2ē efficientis ut operet. Est Dni. Subtil. in 2º D. 2ª q. 6ª. contra Thomistas. Pl: illud ē absolute ratiā, sine quo effūs existere nequit; ita ē existā caā; nā operari dicit essaliter exercitiū virtūs operativæ, quod exercitiū intelli nequit sine existā ipsius virtūs; aliās idē simul eēt, et n̄ eēt: nempe virtus eēt, qa exerceret, et n̄ eēt, qa n̄ haberet existā, quæ Thomistis consencientibus, ē ratio fialis eēndi. Exista enī n̄ ē mera condicio caā efficientis, s' ē condictio, quæ ptinet ad ipsamet virtē efficientis.

~~~~~~
~~~~~~

Quaestio 2.ae

In quo stet formaliter, et primario Caalitas caæ efficientis.

Duplex ē caalitas, formalis una, finalis alia: 1mā ē virtus absuta caē; 2ª exercitiū talis virtūs. 1mā etiā ē duplex: in actu 1º remoto, et sic ē virtus caæ praescindens à nariis ad caandū; et in actu 1º proximo, et ē virtus caæ cognotans remotionē impedimentorū, et oīa requisita ad caandū. Aliud etiā ē caalitas, p̄ quā caā dicit, et ē finalis caans, et aliud, p̄ quā denominat finalis caā; hęc duo possunt separari: nā post quā ignis ignē producit, dicit caā illius, sed n̄ denominat finalis caans, qa jā transiit actualis caatio. Hic ā solū loquimur de caalite, p̄ quā caā ē actu finalis caans. Et lēt quatuor caæ phicæ in caaendo ad effū n̄ servent inter se ordinē natæ incēnda, ita ut mata prius natā caet, quā fiā; servant tm̄ ordinē natæ in intelligendo cū fundto in re, id ē, 2ū prioritē, et posterioritē p̄fectionis; et 2ū istū ordinē prius intelligit caās extrincas caare, quā intrincas; et inter extrincas prius finalis, quā effiēns.

Sed ē advertendū, quod lēt cognotativa in multis differans à relaivis, habent tm̄ cū illis quādā affinitē, qa utraqe respiciunt aliud, et ab absutis distinguunt, lēt n̄ eodē modo; qa relativa differunt ab absutis rone rei sigficatæ, et cognotiva rone modi sigficandi. Nec conveniunt in modo respiciendi aliud; qa relativa respiciunt aliud p̄ se directe, et p̄ modū tui; cognotiva vō indirecte, et p̄ modū accessorii, praescindendo a rone tui.

Circa hanc matā plures inveniunt sentiæ. Thomistæ constituunt caalitē caæ effiēntis finalis in modo quodā absuto. Nominales in virtute caæ connotante effus existā. Scotistæ divisi inter se. ss. Mastrius illā ponit in relaone producentis ad productū. Pontius in relaone media extrincus adveniente. fuenter in effū in fieri, ut tendit in factō eē. Sousa in actione formaliter sumpta. Alii ī ma Angelicæ Provinciæ eā constituunt in virtē extrinca cū aliquo connotato. Cū quibus.......

Dicimus, caalitz caz efficientis creatae in actu 2° stare fializ primario in ejus virtte caatiba connotante egressu, seu fluxu effus. Colligitur ex Drē in 2°. D. 1°. q. 2. §. ad hmz argumentuz paiale, ubi ait: Dico, quod caā pt 1° et immediate aliquz effuz novuz producere absque ōi novitate in ipsa. Quod pēt p̄ exemplu: Si ponatur sol semper in se eque luminosus, et creet aliquod mediuz perspicuuz approximatuz de novo illuminabit illuz: ita quod nihil novuz erit in sole ad hoc quod ab ipso sit nova illuminaō..... N oportet propter novitatez effus ponere novitatez in caā..... Et quod ō arguit ultra istud p̄ illa rōnz, quod oportet habitudinz novaz aliquaz naturaliz praecedere in producente ad productuz, et ēn contrario; dico, quod absolutuz in caā immediate sequitur absolutuz in effu, et in effu 1° sequitur respectus ad caaz; et tunc si aliquis ē respectus caz ad effuz, ille respectus ad effuz ē ultimus, et aliquādo nullus. Paulo infra §. et si dicas: fallitur ōi imaginaō, quae semper videtur, quod caā sit indeterminata usque ad illud instans, quō caat: et tunc, quod aliqua relaō determinans ipsaz ad effuz 1° requiritur a pte ejus, quod falsuz ē. Illud enz absolutuz, quod in caā praecessit, tam nata, quaz duratione, prius naturaliz suz effuz productuz, l caatuz, ē etiaz in ea in illo instanti, in quo prius naturaliz caat: et tz illud absolutuz, tz quod prius fuit caativuz, ē nunc caans, et n̄ tz aliquō additū, nec absolutuz, nec respectivuz.

Ex quo subtillissima doctrina sic pō: illud importat caalitas caz efficientis fializ primario, quo posito intelligitur caā sub actuali exercitio, et quo ablato, n̄ ē sub tali exercitio; sed posita virtte caz connotante egressuz effus, intelligitur caā: ergo. Mi: posita virtte caz connotante egressuz effus, intelligitur caā actu dans eē, sed caā actu dans eē, ē caā sub actuali exercitio: ergo. Maī colligitur ex illo Doris: caā tz illud absolutuz, tz quod prius fuit caativū, ē nunc caans. Quid enz ē, nunc caans, nisi exercitiuz caz? Si cuz ejus virtte caativa n̄ intelligitur aliqua connotaō effus, n̄ intelligeretur aliquid amplius, quaz quod ptinet ad actuz 1z.

Aliz formaliz discurro: ablata quacumque fiā relativā, sive intrinseca, sive extrinseca, sive media, sive ultimā, intelligitur fializ ratio caalitas caz efficientis:

go. Ans ex Dre: caa pt 1o et immate aliquz novuz effz producere absq. oi novite in ipsa; Sd posita relaone, eet aliqua novitas: go. Maior est Dris, mior Scotarz 3tiariz sentiz. Ad quid igit adduxit in caalite efficientis caz tot multiplicaoo relaonz? ñ oportet propt novitz effus ponere novitz in caa. Sd ñb hoc negamus relaonz producentis ad productz, et alias, quz adveniunt caz post actz caandi, l. 3comitant, et 3rius; qa ut ait Dr, si aliquis ē respectus caz ad effz, ille respectus ē ultimus.

Respondet Mastrius, qud lēt extet caa producens, et effus egrediens ab illa, ñ extat caalitas fealis usq. dez resultet relao extrinsecus adveniens producentis ad productz subsequta ad effz. Sd veniatanti Magistri, sic insurgo: caa in illo instanti, in quo dat eē effui, ē caans: go pro illo instanti ē fealiz caans. Cōa: pro illo instanti, in quo ñ dat eē effui, ñ ē caans, sd qudo ñ ē caans, ñ pt denominari fealiz caans: go. Assumptz videt verz; alias in instanti antecedenti ad caaonz posset eē caans, quin denominet talis. Tz: caa 2a ñ denominat fealiz caans, nisi qudo sic denominat caa 1a; ista ñ denominat fealiz caans post tz eē effus, qa tunc denominat tantz 3servans: go nec 2a.

Acutissimus Pontius videt 3cedere totz discursz in caus determinatis, ñ vō in indeterminatis. Sd 3tra: nulla ē indigentia actionis mediz, qa ponit Pontius in istis, ut p talz actionz determinent ad caandz: go. Ans: sicut caa ē indifferens ad hunc, l. illz effz producendz, ita corpus ē indifferens ad eē in hoc, l. illo loco; sd ut corpus sit in hoc loco determinate ñ eget aliqua relaone ubicaonis media: go. 3tra 2o: sicut caa ē indeterminata ad caandz hunc, l. illz effz, ita etiz ē indeterminata, ut hoc, l. illa actione mediate determinet: go sicut caa sua virte se determinat ad caandz hac relaone, et ñ alia, ita se determinabit ad hunc effz, et ñ aliz producendz.

Scotz moderni actionz mediz extendunt ad oēs caas creatas, negantes, Scotz loqui de illis. Sd 3tra: l. Scotus loquit de caus

creatis, l suus discursus claudicat; Dz n: go. Maj: discursus Scoti claudicat, si n ē sufficiens mediū ad illū probandū: sd si ad absutū caē createē n sequit immate absutū in effu, n assumeret Dr mediū sufficiens ad suū discursū probandū: go. Mir: discursus Dris stat in eo, quod ad absutū caē tme immate sequit absutū in effu; sd ad hoc probandū sumit pro medio, quod ad absutū caē 2ē immaē sequa absutū in effu: go. Mir: ex eo, quod sol passit illuminare, quin in ipso sit nova illuminaō, infert Dr, quod Deus pt creare, quin in illo sit aliqua nova fra: go. Et eniā caē apud Drā, quod oīs pfectio preciin: dibilis ab impfeone, quae rvenit caē 2ē, ratio rvenit caē tme.

Respondent alij; quod Dr loquit de caā hente actionē, seu quasi actionē, ut Deus, qui ē libere producens p voluntē, quā ab eterno het secū identificatā, cujus volitio ē quasi actio ejus productiva; ideo qu p illā pt ab eterno producere Petrū v. g. et pro isto nunc, quin sequat aliqua novitas in Deo, qa dū illud absutū volitionis, quod prius caātibū, ē nunc caans. Et hoc ē, quod Scotus vult manifestare exemplo solis. supponit eniā, quod sol sit semper luminosus, et quod jā het actionē illuminatibā, ideoque pt sine novite in ipso illuminare mediū, quod antea n illuminabat: secus ā l ē de caā creata, quae n het esse actionē. Itra: sol Dz quod ē indetractus ad producendū multa aālia n het aliā actionē, seu quasi actionē, prepter suā vitalē, et potē activā: qa Dz Scotus in 1º D. 2ª q. unica sol ē indetractus ad producendū multa aālia, n qa aliquā frā recipiat, ut agat: qa ē indetractus indetraone potē activē, ē esse suffiens detractus ad agendū quodcunque istaū effuū, et hoc si passū dispotū sit aproximatū, ubi requirit passū.

Provat rone Itra actionē mediā: ideo ista daret, qa in Dinis dat, sd ex hoc n sequit, quod det in creatis: go. Maj colligit ex Drē in quodlibet: 13 ubi asserit stra Thostas, quod P. eternus p dictionē gēnerat filiū, et P. et filius p inspiraonē producunt Spiritū S: go. Mir: ex quo ad intra dat ista actio media, n sequit, quod det ad extra: qa Ror: et voluntas Dina producat ad extra n dat actio media,

qua constituitur actu causans, sufficit enim absolutus sua volitionis, sed ex quo non debet in Deo ad extra, non sequitur puritas contractionis, quod non debet in causa causata: ergo. Maior concedi a fere omnibus Scotistis; et minor a mediantibus concedenda est vellint, nollint: ergo etc.

Respondet quidam scotista, quod voluntas Divina producit ad extra illa spirativa actione, qua producit Spiritum S., et ait, quod ista actio ad intra habet duplex munus, scilicet, spirationis, et productionis, et quod sub munere productionis se extendit ad extra. Sed contra: et prius notandum est, quod repugnat in voluntate Divina aliqua nova actio, quae causet ad extra, alias mutaretur. Minor sic: voluntas Divina nequit ad extra actione, qua producit ad intra, etiam sub munere productionis: ergo. Probatur: actio, qua voluntas Divina producit ad intra Spiritum S., est propria Patris, et filij; etiam sub munere productionis, sed omnis actio, seu operatio ad extra est communis toti trinitati: ergo. Sicut enim sub munere terminationis spirationis, et productivitatis ad Spiritum S., qui est terminus tantum, est propria, etiam sub munere tantum debet esse propria; namque sicut ait D.[r] in quolibet citato, quod omnis formalitas, quae in Divinis sub munere tantum, et respectu terminij tantum est communis, repugnat, quod sub munere tantum non sit communis; ita et ista nos dicimus.

Obijcies 1.° nequit dari transitus de contradictorio in contradictorium absque mutatione, sed haec mutatio nequit esse absque aliqua forma in subiecto mutationis: ergo. Confirmatur: causa actu formalis causans est concretum relativum: ergo dicit relationem. Probatur: producens actu et formaliter est concretum dicens productionem pro formali; sed productio formaliter est relatio; ut patet in divinis: ergo. Respondeo distinguendo maiorem: nequit dari transitus sine mutatione in genere causae formalis, concedo; in genere causae efficientis, subdistinguo: absque mutatione in effectu, seu termino causalitatis, concedo; in causa, nego. Vel distinguo minorem: talis mutatio nequit esse sine aliqua forma noviter adveniente, vel de novo aliud connotante, concedo; noviter adveniente proprie, nego.

Ad confirmationem distinguo antecedens: producens actu et formaliter tale transeunter est concretum relativum formaliter et tantum, nego; immanenter, subdistinguo: quando productio est constitutiva personae, concedo; alias nego. Productiones enim in divinis formaliter relationes non praedicamentales, nec in se ponunt extrema, et

resultent; et si parte sumant distincte tum producta, si activa et praecedunt origine suam correlationem et sui tum, et saltem sic remanet formaliter agendi, quia sic paternitas; quod quidem non habent rationes relationes intrinsecus, nec extrinsecus advenientes.

Objicies 2º: ex Philosopho agens actione agit: ergo actione media denominatur formaliter agens. Confirmatur: ideo non, quia omnis relatio supponit extrema; hoc est falsum: ergo. Minor: Pater aeternus generat filium dictione, quae est relatio extrinsecus adveniens de genere actionis: sed dictio praecedit origine filium...... Respondeo explicando Philosophum: sumpta actione pro virtute causae connotante rem actam, seu exigentiam illius, concedo; pro relatione, nego. In hoc sensu intelligitur subl. D. quod asserit, actionem de genere actionis esse productivam sui termini, et quod dicit quidam ultima pro logica, quod voluntas elicit proxime elicitionem de genere actionis, et per actionem in hoc sensu dicimus, causam esse actu formaliter causantem, in quo non importatur aliquid medium inter causam, et effectum. Ad confirmationem patet solutio ex responsione praecedentis argumenti.

Objicies 3º: denominatio causae formaliter causantis est denominatio relativa: ergo. Tum: talis causalitas est actus Dei; sed actus Dei dicit eminentem dictam a virtute causae: ergo. Minor: licet virtus causae sit infinita, tamen in actu 2º importat formalitatem dictam formaliter ab ipsa virtute, ut patet in intellectione, et volitione Divina: ergo. Tum: causalitas est id medium quo causa est formaliter producens; ita est talis per relationem: ergo. Minor: effectus dicitur productus formaliter per relationem ad causam: ergo causa dicitur formaliter causans per relationem ad effectum. Tum: prius est causam esse actu causantem, quam effectum recipere esse; nam habet esse effectus, quia causa causat: ergo.

Ad tum dico quoad antecedens: est denominatio relativa tantum, concedo; tantum, nego. Ad 2um dico quoad minorem: actus Dei operativus, concedo; productivus, nego. Ad 3um dico quoad majorem: est formaliter producens, sumpta productione pro actione de genere actionis connotante exigentiam rei actae, concedo; pro actione de genere relationis, nego. Ad ultimum dico quoad antecedens: prioritate a quo, concedo; in quo, nego. In eodem instanti est causa, et causans, et connotatio exigentiae rei.

QUÆSTIO 3a.

An Accidens possit producere Substã:

Ex fctis, tan substãlibus, qã accidentalibus aliquæ sũ productivæ, aliquæ vŏ ñ. Ignis enĩ ignem producit, et calor calorẽ. Angelus vŏ ñ producit aliũ Angelũ nec lapis lapidẽ &c; cujus rãõ ñ ẽ alia, nisi qa hoc ẽ hoc, et illud ẽ illud. Ita Subl. Dr. in 1 D 17 q. unica. Sciendũ ẽ etiã, quod aliud priũ quod, et aliud priũ quo. Istud ẽ virtus productiva effus, quæ ẽ rãõ agendi in cãa producente. Illud ẽ aggregatũ ex vrte productiva, et ẽntã, a qua oritr. Et ẽ duplex. Unũ ñ ultimũ, seu elicitivũ, aliud ultimũ, seu denominativũ: istud ẽ suppõtũ illud singulare. His scitis...

Dicimus, accidens nec divinitus posse producere substãm etiã partialr. Sic Scotus in 4 D 12 q 3a. Et oẽs Scotæ contra Thomistas. Probatr Scotico ptuo: imperfectius a toto genere nequit producere perfectius; sed accidens a toto genere ẽ imperfectius substã: go. Maĩ ẽ vera; qa nemo dat quod ñ het. Mĩ ẽ evidens, et Coã bona. Nec obstat dicere, quod accidens ẽ imperfectius substa in entitate, ñ vŏ in activitate; nã activitas sequit ad entitatẽ, qa adeo sequit operari xã exigentiã ipsius eẽ. Preterquã quod activitas accidentis, l, ẽ substã, l, accidens. Si 1ũ; eñrũ intentũ. Si 2ũ; sicut ẽntã accidentis ẽ impfectior, ita activitas; nã xã adversarios, virtus cãarũ activarũ e idẽ fralis cũ ipsis cãis.

Si dicant, quod impfectius quodbet in vrte propria ñ posit producere perfectius, pt tñ in aliena; falsũ ẽ: nã quod ẽ inferioris ordinis positive, nullomodo pt producere illud, quod ẽ superioris ordinis positive; sed accidens &c: go. Mĩ: ideo Thomistæ docent, lumẽ glæ eẽ totã rõnẽ agendi visionẽ beatã, et intus ñ attingere illã, nec ut cãã partialẽ, nec ut instrumentalẽ, nec vrte, nec aliena, qã intus ẽ inferioris potiæ visione beata; go. Aliũ: accidens producens in vrte substæ, l accipit vrtẽ a substa, l ñ. Si 2ũ; tan incapax ẽ ad productionẽ, qã antea. Si 1ũ; l illa virtus ẽ accidentalis, l substãlis et sic redit argumentũ.

Objic. 1º: Substa producit aliã substã medio accidenti: ergo. Prob: potentia substæ ad operandũ est accidens: ergo. Prob: potentia substæ ad operandũ distinguit ab ipsa substa: ergo. Prob: sicut se habet esse, et operari, ita potentia ad essendũ, et pota ad operandũ: sed esse, et operari distinguunt realr: ergo. Respd negdo antecedentia, et suppositũ maris, st, quod res extra Cãu (ita intelligit pota ad operandũ) dicat potã ad esse, seu existere; cũ exista non distinguat ab essa extra Caũs pota, ut esset substa, quæ a nobis ponit priũ immatæ productivũ. Potentia enĩ ad essendũ solũ dat in statu pobilitis. Cæterũ admisso suppoto. negat mar; nã ut ait Dr, non requirit tanta distinctio in priis, quanta in priatis: igit licet essa distinguat ab exista, et esse ab operari, non ob hoc distinguerent pota ad essendũ, et pota ad operandũ: quia eadẽ substa posset immatæ esse, et operari.

Objic. 2º: quodcunque aliquid convenit alicui, et non alteri, immo repugnat, oportet, quod insit illi per illã rõnẽ, quũ quã differt ab illo, et non quã quã convenit cũ illo: sed producere substã non convenit substæ per illã rõnẽ &c: ergo. Mar est Dris. Min: si produceret substã, conveniret substæ per illã rõnẽ &c, omnis substa esset productiva alterius substæ, quia quælibet distinguit ab accidenti; sed non omnis substa est productiva &c: ergo. Respd distinguendo minũ: producere substã convenit substæ ut sic, per illã rõnẽ &c, cõdo; non convenit substæ tali, nego. substæ nec convenit, nec repugnat producere substã, sed prescindit; substæ vo particulari rõne contrahenti cũ aliqua dispõe essali, l saltẽ individuali, a pota accidenti, pot convenire substã producere: v. gr. animali ut sic, nec convenit, nec repugnat producere sensationes vitales; tractũ tñ cũ hoĩs dispõe, convenit illi; et etiã rõne individuali dispõe ei competit perfectiores operaones elicere.

Objic. 3º: ideo accidens nequit producere substã, quia est imperfectius, sed imperfectius pot producere perfectius: ergo. Mã: intellectus producit partialis visionẽ beatã; sed est illa imperfectior: ergo. Idẽ pot de phantasmate respectu spẽi intelligibilis. Respd admittendo, visionẽ beatã adæquate sumptã esse perfectiorẽ intellu, non vo inadæquate cap=

tū. In tali visione reperitur proprietas vitalitatis, et supernaturalitatis, et licet quantum ad istud, quod provenit a lumine gloriae, est perfectior intellectu, non vero quantum ad illud. Sed melius respondetur, quod licet talis visio sit potentiae supernaturalis, sit altioris ordinis, non tamen est perfectior intellectu; quia intellectus est substantia, visio vero accidens. Ad 2um dico, quod phantasma concurrit ad speciem intelligibilem, tamquam causa partialis repraesentandi tantum, quia sic captus non est imperfectior specie intelligibili.

Objicies 4º: imperfectius potest corrumpere perfectius, ut patet in igne homine comburente: ergo etiam aliud producere; quia generatio unius est corruptio alterius: ergo accidens substantiam corrumpens potest illam producere. Respondeo distinguendo antecedens: imperfectius suae speciei potest corrumpere perfectius, concedo; suo genere, nego. Licet verum sit, nullum imperfectius producere perfectius, non est tamen universaliter verum, nullum imperfectius destruere perfectius, ut patet in substantiis ad invicem; et ex hoc non sequitur posse etiam producere perfectius, quia ut ait D. Th. potens in resolutione non ideo est in compositione, ut potens dividere lignum non potest qualibet per divisa deinde combinare, quia plus requiritur ad construendum, quam ad destruendum.

QUAESTIO 4ª.

An detur potentia obedientialis?

Potentia obedientialis est subjectio creaturae ad agens increatum operantem supra vires naturae. Unde ad talem potentiam requiritur concursus specialis Dei non debitus ex lege naturae, sed supernaturalis, vel quo ad rem, vel quo ad modum. Duplex est talis potentia, scilicet activa, et passiva. 1ª dicit entitatem agentis creati habentis vim invitans a Deo ad producendum aliquem effectum specialem, et indebitum Dei concursu. Unde entitative sumpta est proprie potentia naturalis, et connotative dicit ordinem ad Deum supplentem talem potentiam, ut agens supernaturale. 2ª est entitas rei substantia agenti supernaturali potens recipere ab eo aliquam formam; et haec duo dicit, scilicet ordinem ad Deum ut agens supernaturalis, et entitatem subjecti potentis formam recipere. His expositis

Dicimus, quod datur in causis creatis potentia obedientialis activa, et passiva; sed non ad qualibet ad quodlibet. Probatur de potentia activa: talis potentia est virtus ad aliquid excedens vires naturae mediante speciali Dei concursu miraculoso; haec virtus datur in aliquibus causis crea=

ti: g°. beata V. Maria media virtute sua activa, qua erat secunda cooperata fuit Spiritui S. ad generationem instantaneam Xpti Domini. Et in causa reali est virtus naturalis activa ad movendum corpus inorganice, ut ait D.[r] in 4° D. 49 q. 1ª. Et licet de facto illud non moveat, est quia Deus non concurrit: g°.

Quod haec virtus non detur in omnibus patet ex D.[re] in 4° D. et q. 1ª: si alicui naturae repugnat, quod sit principium activum aliquarum actionum non est possibile, quod per potentiam quamcumque sit principium illarum: sed multis naturis repugnat esse principium activum aliquorum effectuum, ut patet in calore respectu frigoris etc: g°. Hinc aliqualiter colligi potest, in quibus causis detur potentia obedientialis activa. Sit regula generalis; causam illam solum habere potentiam elevabilem ad producendum effectum excedentem vires naturae, quae ex se est aliquo modo proportionata, ita ut cum generali Dei concursu possit producere aliquem effectum habentem analogiam aliquam cum effectu supernaturaliter producibili, ita ut effectus supernaturalis sit ejusdem speciei cum effectu naturaliter producibili, vel si est diversae speciei, habet aliquid pravitatis ex se: potius est exigens provenire a tali causa.

Probatur, quod detur potentia obedientialis passiva: intellectus creatus adjuvatur per lumen gloriae supernaturale, ut Deum videre possit intuitive: et voluntas nostra gratiam habitualem suscipit, quae est forma inhaerens: g° potentia creaturarum potest per divinam virtutem recipere formas aliquas supernaturales. Quod non detur in quolibet ad quodlibet patet ex D.[re] in 4° D. 12 q. 2 ubi ait: sicut lapis non potest esse sapiens, quia nullo modo ~~susceptivus est formae hujus~~ habet rationem receptivi respectu sapientiae; sic Angelus non potest esse albus, quia nullo modo susceptivus est formae hujus: sive ista forma ponatur divisibilis, sive non. Nunc quidem est duplex ratio, quare non potest esse albus. Una est extensio in ipsa forma, et inextensio Angeli. Alia ratio, quia haec forma est haec forma, et Angelus est Angelus. Et 2ª ratio est essentialis ratio impossibilitatis; 1ª non. Ergo 1ª ablata est possibilitas? Nulla est causa.

Objicies 1°: si daretur potentia ~~activa~~ remota in intellectu ad visionem beatam, concursus Dei esset naturaliter debitus; hoc non: g°. Maior: causae habenti sufficientem virtutem ad effectum debetur naturaliter concursus Dei; sed talis esset intellectus: g°. Tum: modus ope=

randi sequitur ad modum essendi; esse creaturarum est naturale: ergo. Denique sequeretur, formicam posse portare pondus infinitum: ergo. Respondeo, quod concursus Dei tantum est naturalis, et debitus, quando causa 2a. est ex se sufficiens ad producendum, vel disponendum proxime: quod non verificatur in intellectu respectu visionis beatae. Ad 2um distinguo minorem: esse creaturarum non elevatum, concedo; elevatum, nego. Ad ultimum dico, quod licet formica portaret pondus infinitum, ipsa finite concurreret per ejus finitam virtutem, et excessus soli Deo tribueretur.

Objicies 2o: maior improportio est inter intellectum, et visionem beatam, quam inter ignem et aquam, et alia entia asignabilia: ergo. Antecedens est certum; quia maior improportio est inter naturale, et supernaturale, quam inter duo entia naturalia. Confirmatur: ideo intellectus elevari potest ad visionem beatam, quia in visione reperitur formalitas intellectivi, et vitalis; sed in aqua reperitur formalitas entis, substantiae etc.: ergo. Respondeo distinguendo maiorem: maior est improportio entis, concedo; activi, et passivi, nego. Inter causam, et effectum non debet attendi proportio entis, et entitatis, sed activi, et passivi; et sic proporcionatur intellectus cum visione beata, quia illam recipit intellectionis natura exigit provenire ab intellectu, et haec est proportio potentiae remotae. Aqua vero nec remotam proporcionem dicit cum igne, quia nullum habet praedicatum exigens de tractu provenire ab igne. Ad confirmationem distinguo maiorem: quia reperitur formaliter intellectivi, et vitalis exigens de tractu provenire ab intellectu, concedo; praecise quia reperitur, nego.

Objicies 3o: si daretur potentia obedientialis passiva, vel creatura immediate reciperet in se formas supernaturales, vel media aliqua dispositione, neutro modo potest fieri: ergo. Minor quoad 1am partem: illa potentia obedientialis, ut supponitur, elevatur ad recipiendas illas formas; sed elevata requirit aliquam disposicionem, ut patet de potentia activa: ergo. Probatur quoad 2am partem: illa dispositio debet esse supernaturalis, quia forma recipienda est supernaturalis, et dispositio, et forma debent esse in eodem ordine; sed si illa dispositio est supernaturalis, aliqua praerequiritur dispositio, ut possit illam recipere, et sic procedi in infinitum: ergo.

Respondeo, quod creatura immediate sine aliqua dispositione recipere illas formas, nec sequitur illud inconveniens procedendi in infinitum. Disparitas inter potentiam activam, et passivam est, quod in activa requiritur virtus, per quam attingat effectum, ac proinde elevari debet, ut in effectum supernaturale operetur, cum talis effectus superexcedat naturalem virtutem creaturae. At pas-

pāŭa, cū sit ad recipiendū, nihil operat creatura, sᵈ mere paŭe se hēt; vnde suffi:
cit sola recoptiva potā. Et dicit potā obedentiali, q̄ ps̄ respicit Deū sup̄nalitˀ concurren:
ti ad tribuendū illi frā sup̄nalē.

Objīc 4°: ideo ipsa potā obedentiali pāŭa n̄ dat in
quodlibet ad quodlibet; q͠a Angelus, x̄ āthz̄ n̄ p̄t recipere albedinē; sᵈ hoc ē falsū: g°. Min:
ideo n̄ q͠a Angelus n̄ p̄t ē albus, sᵈ quāq̄ bis intrinsecē nequeat ē albus, p̄t tn̄ deno:
minare albus: g°. Min: Deus in Xp̄o p̄ unionē hypostaticā dicit mortuus, et passus:
lets it intrinsecē immortalis, et impassibilis: g°. Resp̄ negādo paritē; q͠a nata humana
n̄ vnit natē Dīnē tanquā frā subtō, sᵈ solū in vnitē suppōti; atqui ideo Deus n̄ devet
intrinsecē denominare mortuū, et passū, sᵈ solū extrinsecē. Albedo v° comunicaret Ange:
lo tamquā frā subtō, ideoq intrinsecē praeberet illi denominaōnē albi, &c.

Objīc de:
nique: n̄ repugnat frā inesse subtō, quin illi tribuat suū effū fāriū, et sp̄eficū: g°. Ans:
let effūs fāriūs sp̄eficūs p̄sonalitās sit reddere incoicabilē tn̄ in triduo mortis Xp̄i Dñi
p̄sonalitās Dīna fuit vnita corpore, quin ipsū redderet incoicabilē, nec tunc illa p̄sona:
litas denominavit corpus p̄sonā: g°. Resp̄ negādo ans, et suppōtū probaōnis; Effūs enī frā:
lis fāriūs p̄sonalitatis n̄ ē reddere incoicabile cōplete, sᵈ quomodocumque alterius depen:
dentiā tollat. Qudrutique p̄sonalitās Dīna prestitit corpori Xp̄i in triduo mortis.
Nec debuit corpus denominari p̄sonā, nā ipsa subtis natis solū p̄ se fert comunicaōnis
negaōnē; appellat ā p̄sona, l. suppōtū pro varia cōnotaōne natē intellectualis, l. subrālis.
Vnde n̄ p̄t frā coicari alicui subtō, quin comunicet effūs fāriūs frālis sp̄eficus
talis frē, let n̄ cominicent aliī effūs frālī generici, l. fārii. Et quādo dicit, quod effūs frālis
fāriūs et ipsa frā coicata subtō, hoc n̄ ē verū de coicaōne vniversim, seu generice ac:
cepta, sᵈ de coicaōne sp̄efica, hoc ē p̄ quā subtū reddat tale, qualis ē essalitˀ ipsa
frā: q͠a effūs frālis fāriūs vnius frē devet ē essalitˀ diversus ab effū frāli fāriūs alte:
rius frē sp̄efice dīvē. Et si objiciat, q anima rālis coicat corpori, quin ipsū reddat
rālē: dico, quod anima tribuit corpori denominaōnē proxime potentis inservire
ipsi animae ad exercendas suas operaōnes rāles: idē tali modo vivificat corpus,
ut posset ē instrumentū proxime aptū ad inserviendū ipsi animae. Quāob:
rē coicat corpori talē vitalitē, qua reddit proxime potens eas efficere sensaōēs,
quae sū propriae hōis, et immāte ornānt ad ipsas rāles animae operaōnes exercendas.
Anima enī rālis ex sua sp̄efica rōne includit eiū virtē proxime potentis,
efficere humanas sensaōnes, vnde et corpus ita disponit, et illi coicat istā
sp̄eficā denominaōnē.....

QUAESTIO 5a.

An idem effectus produci possit a pluribus causis totalibus?

Non loquimur de causis diversi generis, quarum quaelibet in suo ordine sit adaequata, ut patet in productione hominis, ad quam concurrunt quatuor genera causarum. Nec intelligimus in hac quaest. pluralitatem causarum relate ad Deum et creaturam, de quibus non est dubium concurrere ad idem effectum producendum. Solum inquirimus, an idem effectus possit produci a duplici causa totali ejusdem generis, et ordinis, et hoc non in actu 1o, quatenus quaelibet habeat sufficientem virtutem ad totaliter producendum effectum, sed in actu 2o, quatenus quaelibet totaliter actu producat effectum. Nec etiam loquimur de potentia ordinaria; sic enim communis videtur negativa opinio; sed de potentia Dei absoluta. In hoc sensu...

Dicimus, quod idem numero effectus nec divinitus potest produci simul a duplici causa totali ejusdem generis, et ordinis in actu 2o. Probatur ex Subtili Doctore in 3o D. 1a q. 2a: in omni dependentia essentiali unum dependens non dependet praecise, nisi ad unum, quod totaliter terminat ejus dependentiam. Atqui effectus dependet totaliter a sua causa totali in actu 2o. ergo. Maior patet, nam illud dicitur essentialiter dependere ab alio, a quo recipit suum esse. Nunc sic: si idem numero effectus produceretur a duplici causa totali, dependeret essentialiter a qualibet, et non dependeret: ergo. Minor: dependeret, ut supponitur, quia a qualibet acciperet suum esse; non dependeret, quia cum a qualibet totaliter produceretur, sine qualibet illarum effectus esset ab alia productus, et ex Doctore a nulla aliquid dependet essentialiter, quo non existente, nihilominus est.

Objic. 1o: ex Subtili Doctore ante incarnationem potuit institui Eucharistia, et idem corpus Christi postea formari de sanguine B. V. Mariae: ergo idem corpus potest habere esse per duplicem actionem totalem. Respondeo distinguendo antecedens quoad 2am partem: et postea formari secundum quid, concedo; simpliciter, nego. Quando enim Doctor ait, Eucharistiam potuisse institui ante Incarnationem, sumit incarnationem non pro conjunctione carnis cum divinitate absolute, et simpliciter, ut modo facimus; sed pro conceptione Christi ex utero virginis: quo sensu vult dicere, Eucharistiam potuisse institui ante quam Christus ex Virgine conciperetur, si ut

quilibet hō potuit fieri ante cōceptionem in Utero Matris, sive p̄ creaonem, sive alio modo. In tali Casu B. V. Maria n̄ cōcurreret ad formaonem corporis p̄ actionem operativam, nec ad ejus animaonem, qa hec oīa supponeret: cōcurreret tn̄ ad 2am formaonem fetus, qua ad nutrionem, et reliquas dispoēs, quæ requirunt ad animaonem corporis in ventre Matris subministrando alimentum ex proprio sanguine: et in hoc servi tantum diceret B. V. vera Mater Xpi, n̄ aū proprie. Unde n̄ sequeret, eundem numero effum produci simpliciter a duplici caā totali.

Obji. 2º: Si duo sacerdotes profferrent verba cōsecraonis super eandem numero hostiam, cum debita intentione, quilibet eet caā totalis in actu 2º cōsecraōnis hostie: go. Tum: si duo ignes aplicarent eidem stupæ, quilibet eēt caā totalis cremaōnis: go. Ans: quilibet agere in actu 2º quantum pt in actu 1º, qa caā naturalis agit usque ad ultimum de pota, sd quilibet pt in actu 1º totaliter producere illam cōbustionem: go.

Resp. neg. do ans: unus solus sacerdos eēt caā totalis illius cōsecraōnis, quis iste eēt, solus Deus sciret. Vel dic, quod ad eēt formale sacramenti illi duo sacerdotes se hērent p̄ modum unius, quare eērent unica caā totalis. Ad 2um nego ans, et disguo mīrem: quilibet agere in actu 2º quantum pt in actu 1º atenta capacite tūi, et 2um quod requirit ad tōm effus, cōdo; quantum potest absute, nego. Caā naturalis agit usque ad ultimum de pōa xā capacitem tūi; et sic duo ignes in actu 1º eērent caē totales, in actu vō 2º parciales, qa atemperarent inse propt incapacitem tūi.

Ex dictis colliges, quod idem numero effus pt divisim a pluribus caīs totalibus produci; id ē, effus productus ab una caā, potuit produci ab alia. Hoc pēt, qa si Adamus n̄ peccasset, tamen illi hoēs nascerent, qui nunc predestinati sunt; sd nunc plures predestinati nati ssent ex Pbis reprobis, qui stetus perseverante statu innocentiæ n̄ fuissent: go. Mai ē Magni Greg. aii lib. 4º moralium, ubi ait: si hu Parentem nulla peccati rubigo corrumpisse, nequaquam ex se filios Geene generasse; sd illi, qui nunc p̄ redemptore salvandi sunt soli ab illo electi nascerent.

Et si quaeratur, an idem effectus semel corruptus possit ab eadem, vel distincta causa naturalis reproduci; dico, quod reproductio potest sumi quoad substantiam, vel quoad modum. 1° modo potest dari reproductio, attenta natura causae, et effectus; quia semper remanet eadem virtus intrinseca in causa ad producendum, et potentia passiva in effectu ad produci. Quoad modum autem non potest naturaliter dari contra rerum ordinem et leges naturae, ut constat ex fide in resurrectione mortuorum, quae est opus miraculosum.

QUAESTIO 6a.

An infinitum possit a Deo creari.

Infinitum ex vi nominis est illud, quod caret fine, vel termino; et duo dicit, scilicet, entitatem positivam, et negationem finis, quae sequitur ad talem entitatem. Dividitur 1° in imparticipabile, seu per essentiam, ut Deus, et participabile; et hoc est quod creatum. 2° dividitur in cathegorematicum, et est, quod actualiter caret fine; et sincathegorematicum, seu in potentia, quod licet actu habeat finem, tamen illud quod potest habere caret fine, quia semper remanent partes in propo ponendae. Quodlibet ex his infinitum est multiplex, vel in linea extensionis, ut quantitas, vel intensionis, ut qualitas, vel numeralis, vel perfectionis essentialis. Quibus suppositis......

Dicimus, Deum non posse creare aliquid infinitum cathegorematicum. Sic Subtilis Doctor in 1° Q. 8°. Probatur: modus proprius Dei non est participabilis a creatura, sed infinitum cathegorematicum est modus proprius Dei: ergo. Minor: ita est haec infinitas modus proprius Dei, sicut finitas est modus proprius creaturae; sed finitas ita est propria creaturae, ut Deo repugnat: ergo. Item sapientia impressa repraesentans totaliter, et adaequate Divinam essentiam repugnat, sed non repugnaret, si esset possibilis creatura cathegorematice infinita: ergo.

Objicitur 1°: infinitae potentiae activae, debet correspondere infinitas possibilis; sed in Deo datur infinita potentia activa: ergo. Minor: Major patet ratione, quia virtus infinitorum hominum, si isti existerent; sed infiniti homines possent producere, sine ~~[illegible]~~ effectus infinitos sincathegorematice: ergo. Contra: sicut infinitae sincathegorematice correspondent tantum infinitum sincathegorematicum, ita infinitae cathegorematicae tantum infinitum cathegorematicum: ergo. Hinc Christus Dominus infinitam habuit gratiam

xa illud Joann. c. 3. n̄ enī Deus dedit ad mensurā Spiritū filio.

Resp. diquendo maīz: pot. infitē devet correspondere tēis infitū, si nulla sit repugnā ex pte tii, ɔdō; extra, nego. Infitē enī pot. Dei correspondet infitū sincathegorematicū creaturarū pobilitū, quas oēs sucesive pt producere Deus: et quantū ē ex se, posset eas simul producere, si simultanea illarū productiō n̄ repugnaret. Et si Deus n̄ posset producere, nisi infitū sincathegorematicū, tn̄ ex modo operandi disquit a vīrte infitorū hoīū, quī intrinsecus limitata ē, et dependentiā a subto presefert. Virtus ā Dei ē cathegorematice infita, qa ɔtinet virtualē, et heminentr̄ oēs pfeoēs effūū pobilium, et quantū ē ex se posset etiā producere creaturā cathegorematice infinitā, si hec n̄ repugnaret. Gratia vō Xpti fuit sconma negavē quo ad suā entitē; quatenus nec equalis, nec maīr creaturis alijs ɔcessa fuit: ut defendit Scotus in 3º. D. 13ª. q. 1ª.

Obji. 2º: ex dictis infert, Deū posse creare infitū sincathegorematicū; sd ex hoc colligit, posse etiā creare cathegorematicō: go. Mīr: ex Phō 3º phicorū quantū ɔtingit in potā pt ɔtingere in actu; sd infitū sincathegorematicū ē infitū in potā, cathegorematicū vō in actu: go. Mīū: creature n̄ repugnat infitas cathegorematica: go. Pūs: ideo repugnaret, qa creatura dicit dependentiā a Deo, sd ista dependentia ē ɔpatibilis cū illa infitate: go. Mīr: merita Xpti Dñi ss infita, n̄ hent infinitū valorē, et apreciabilitū; sd dicunt dependentiā a Deo: go.

Resp. negando mīū, et explando Phū: quantū ɔtingit potā indetracta, ɔtingit in actu, ɔdō; in potā, et indetracta, nego. Ad Dū disquo ulmā Mīū: merita Xpti ss infinita phice, nego; moralis, subdisquo: sincathegorematice, et dū quid, ɔdō, cathegorematice simplr, nego. Merita enī Xpti Dñi ss opera theandrica, id ē, hoīs Dei, et tnē tante dignitis acceptant a Deo usque in infitū, hoc ē, si p impobile eent infiniti hoēs, et infinita peccata, pro oibū suficerent, lcēt in sua entitē phica sint finita.

DISPUTAC 7ª.
De loco, et tempore.

QUÆSTIO 1a

Quid sit Locus ~.

Locus com̃r̃ a Peripateticis sic deffinit: ultima superficies corporis continentis immobilis. Dicit ultima superficies, quia loquimur de loco, qui proxime ambit, et continet corpus localiter; ita ex. g. in vase aquæ pleno solum tangente locatum est aquæ illius ultima superficies. Dicit corporis continentis, quia superficies debet esse loci, non locati. Dicit immobilis, quasi locatum de loco in locum moveat, locus tamen non movet. Unde locus dicit pro materiali ultimam superficiem corporis continentis, et pro formali actualem continentiam, quæ dicit ubi formale, et est quædam relatio extrinseca adveniens fundata in superficie, et tracta ad locatum.

Superficies alia concava, et alia convexa; 1a est, quæ continet, et locat aliud corpus, 2a, quæ continet, et locat ad suum corpus, sic videt in amphora aquæ plena, in qua superficies concava est illud ultimum interius, quod immediate attingit aquam; convexa vero est illud exterius amphoræ, quod attingit ab aere circumstante. Locus divid in communem, et proprium, circumscriptivum, et definitivum. Proprietates loci sunt, 1a, quod sit æqualis locato quoad longitudinem, et latitudinem; 2a, quod sit immobilis; 3a, quod sit terminus extrinsecus motus localis. Aliqua circa hoc omitto propter temporis angustiam.

QUÆSTIO 2a.

An idem numero corpus possit esse in loco duplici circumscriptivo ~.

Præsens quæst. procedit non de potentia Dei ordinaria, sed absoluta, seu supernaturaliter. Sicut enim duo corpora quanta naturaliter non possunt penetrari in eodem loco, bene vero supernaturaliter, ut tenet communis opinio, et patet in Christo Domino, qui natus est inviolato Virginis utero, exivit de sepulcro immoto lapide, et intravit ad discipulos januis clausis; ita idem corpus naturaliter nequit esse in duplici loco adequato circumscriptivo: quia cum esset in loco circumscriptive sic corpus replere locum modo extenso, et divisibili, et ita commensurari cum eo, ut totum corpus sit in toto loco, et pars corporis in parte loci; posito corpore hoc modo in uno loco relinquit aliud, quia quælibet pars:

entiã adæquatã adæquate ponit in loco, et alia præsentia illis supfluit; supfluũ ã naturaliõ ẽ impõbile, qa natã abhorret supfluũ. Nec inquirimus, an possit corpus idẽ in uno loco ẽẽ circumscriptive, et in alio definitive. Sic enĩ ex fide cstat; corpus Xpti ẽẽ in Celo circumscriptive, in eucharistia definitive. Sd ẽ advertendũ, quod lıt præsentia corporis Xpti in Eucharistia dicat definitiva, hẽt tñ aliquã disfiã ã præsentia definitiva Rei spiritualis; nempe, quod Angelus v. gr. ita ẽ definitive in loco adæquato, ut hẽat spatiũ certũ, determinatũ, et definitũ, ultra quod ñ possit ẽẽ saltẽ naturaliẽ; corpus vo Xpti in sacramento ñ hẽt determinaõnẽ tanti, l tanti loci; ideoqe pt ẽẽ in maiõ, l miñõ spatio. His notatis......

Dicimus, idẽ numero corpus de potẽa Dei absoluta posse ẽẽ in duplici loco adæquato modo circumscriptivo. Ita oẽs scotẽ cũ Tartar. Et ut mens N. Subl. Dris clare percipiat, attendendũ ẽ tres, ppões, quibus difficilia in hac matẽa declarat in 4º D. 10. q. 2ª. 1a ppõ: quæcunque sũ priora essentialiẽ ipso ubi, ñ variant, variato ubi: quæ võ posteriora, l simul natã, variabunt variato ubi. Rão huius ẽ, qa prius essentialiẽ ñ variat propt variaõnẽ posterioris: posterius võ variat ex variaõne prioris; et similiẽ quod ẽ simul natã cũ alio, variat cũ illo.

Secunda ppõ: sicut passũ existens in uno ubi recuperet fiã ã duobus agentibus sibi ibidẽ approximatis, sic ipsũ in duobus locis existens patiet ab eisdẽ sibi in illis duobus ubi approximatis. et hoc intelligendo de passione, quæ ẽ ad fiã absolutã. 3º ppõ: sicut corpus in uno ubi existens se hẽt in rõne activi ad dĩsa sibi approximata in illo ubi, sic ipsũ ut existens in duobus ubi, se hẽt ad eadẽ sibi in illis ubi approximata. Ex his ppõibus pẽnt rõnẽs, quibus ad pre suadet nrã cõ, et argumenta cõtrariorũ solvunt. Sd......

Pt 1º ex Sacra pagina: Xptus Dnũs post ascensionẽ semper fuit, et erit in Celo, quin ab illo descedat usqe ad resurreẽõnẽ hoĩũ; ut cstat ex actibus Apostolorũ C. 3; sd Xptus Dominus sepe apparuit in terra impresa circumscriptiva,

ut D. Pauli, et aliis: ergo. Si dicant, quod Script. non loquitur de discensu à Coelo pro modico tempore, ut contigit in apparitione facta D. Paulo, et aliis Sanctis; contra sic: Script. loquitur de existentia Xpti in Coelo comparative ad discensum in die Judicij; sed discensus a Coelo in die Judicij erit in modico tempore, ut testantur SS. PP. ergo.

Probatur 2º: illud est Deo possibile, quod non includit contradictionem; sed quod corpus quantum modo extenso sit in duplici loco adequato non includit, nec infert contradictionem: ergo. Minor probatur ex solutione argumentorum. Confirmatur: idem corpus potest esse in uno loco circumscriptive, et simul in pluribus locis definitive, ut patet in Sacramento altaris, sed difficilior est replicatio definitiva corporis, quam circumscriptiva: ergo. Minor: ad replicationem definitivam corporis deo requiruntur miracula, scilicet localis replicatio, et privatio connaturalis modi, quo corpus petit esse in loco, ad circumscriptivam vero unicum sufficit miraculum, nempe localis tantum replicatio.

Respondent Thomistae, circumscriptivam, et definitivam presentiam per diversas rationes fieri, quia definitiva in Sacramento altaris est ratione conversionis panis in Xpti corpus, et duae presentiae circumscriptae, non vero eandem rationem. Sed falsum esse convincit ista Thomistarum responsio, ait Scotus, conversio enim panis in Xpti corpus non est ratio existendi definitive in Sacramento; nam transacta conversione permanet adhuc idem corpus Xpti sub speciebus quae sacramentales non conveniunt corpori Xpti; atque ideo non sunt illi rationes formales existendi definitive in Sacramento.

Objicit 1º: si idem corpus esset circumscriptive in pluribus locis adequatis, esset, et non esset extra illis; sed hoc est contradictio: ergo. Major: esset, ut supponitur; sed etiam non esset, nam corpus ita continetur in loco adequato circumscriptive, ut in eodem tempore nihil illius possit esse extra: ergo. Confirmatur: repugnat, idem esse adequate intus, et adequate extra, cum esset intus per se foret non esse extra. Repugnat, locum esse adequatum locato, et comprehendere, ac totum locatum simul ipsum ab alio loco contineri; tenet esset, et non esset adequatus: ergo.

Respondeo negando majorem, et majorem probationis quo ad 2am partem. Adequatio enim

Nota: y noto lo primero que este no es Corral, sino un inopinado, y no advertido descuido de Nuestra fragil, devil, y corrupta naturaleza......

Noto lo segundo: El dia 22 de febrero del año de 1771. estando yo de Estudiante Philosopho en el Convento de N.tro S. P. S.r Fran.co de la Algava, padecio dicho Conv.to y Pueblo un infortunio digno de recordacion ala posteridad, y fue que Dios, talvez airado por nuestras culpas, quiso sumergirnos en las furiosas olas del rio, y rivera, pues estos mui fuertes con viento que les ayudava inundaron estas tierras de tal suerte que llego el agua dentro del Conv.to cinco quartas en alto, la qual fatalidad se digno Dios de mitigarla por Su [illegible] tas miser.

ins locus, et locatus, ē tantus quo ad magnitudinem, seu extensionem: unde licet localis comprehensio adequata, per se ferat, totum corpus locatum contineri intra ambitum ipsius loci, non infertur inde, idem corpus non posse simul totum ab alio loco comprehendi; nam sicut locus adequatus uni corpori pōt per divinam virtutem alterum corpus recipere, ut Doctores concedunt; ita corpus, quod in uno loco sibi adequato existit, poterit simul esse per divinam virtutem in alio loco sibi adequato. Ex quo patet etiam solutio ad confirmationem.

Objicies 2°: si idem corpus esset, tunc esset indivisum, et simul divisum: hoc repugnat: ergo. Major quo ad 2am partem: corpus esset cum eadem quantitate in duplici loco; sed quantitas existens in duplici loco ē divisa: ergo. Respondeo distinguendo majorem quo ad 2am partem: et simul divisum localiter, concedo; entitative, nego. Corpus enim, et quantitas indivisa essent ratione suae entitatis, divisa vero ratione diversarum localium extensionum, et praesentiarum, quae re ipsa non dividerent entitative, unde corpus successive plures adequatas praesentias locales pōt habere, quin ratione entitatis mutetur, et corpus Christi idem omnino, et unum simul praesens ē in caelo, et in sacramento altaris.

Instabis: Sicut nequit esse corpus in duplici loco ratione eandem praesentiam, sic nec ratione eandem quantitatem; quia sicut corpus ē in loco per praesentiam, ita extendit in loco per quantitatem. Respondeo, disparitatem videri in eo, quod corpus per eandem quantitatem successive extendit in pluribus locis; et non per eandem praesentiam. Ratio autem ē, quia praesentia in opinione illorum, qui relationes reales admittunt, ē relatio, qua corpus in loco ē, in aliorum vero sententia ē modus ab intrinseco conjungens ipsum corpus, et talem locum. Quantitas vero ē solum ratio fundamentalis essendi in loco impenetrabiliter, et entitas ipsa substantiae corporeae, ē tantummodo fundamentum essendi in loco.

Instabis 2°: extensio localis ē effectus formalis extensionis entitativae; sed effectus formalis nequit multiplicari, nisi multiplicetur formalis: ergo. Item: extensio localis ē effectus entitativa corporis: ergo duplex extensio exigit extensiva duplicia

corporis. Respō permittendo maius; nā extensio entitā ē solū rāō fundamentalis essendi in loco. Et nego minū: cū enī posterius pendeat a priori, et n̄ ē 2verso, multiplicaō posterioris p̄theri, pmanente unicē prioris. Et p̄ hoc p̄t ad 2um.

Objic. 3º: ideo posset &c. qa ad hoc sufficit, quod multiplicēt relaō praesentialis, n̄ vo quantitas, quae ē relaō fundamentalis essendi in loco, et p̄ eand. quantitē p̄t eē in pluribus locis, ut videt successive; Sd si hoc sufficeret, n̄ solū sup̄ naturalis, s̄d etiā naturalis posse corpus &c.; gō. Min: naturaliē possunt fundari in eodē fundamento plures relaōnes ad diversos tēōs, ut p̄t in eadē albedine: gō. Respō cū Dre in 4. D. 49. Q. 16, quod lūt dent̄ plures relaōnes, quae naturaliē possint eē smul in eodē fundamento, dant̄ aliā; quae n̄ possunt; quae impossibiliā n̄ oriā ex praecisa rōne relaonium, s̄d propē repugnā tēorū. In casu nāo (inquit Dr.) oīs motus ad diversa ubi ē motus quasi ad 2trariū, et ideo absolute loquendo natā n̄ p̄t facere, quod corpus accipiat unū ubi, quin privēt alio, qa in talibus 2currunt mutaones positivē, et negavē; quod n̄ accidit in relaōnibus intrinsecē advenientibus, ut sss similitudines, Paternites, &c.; in quibus n̄ requiritē, ut desinat una, ut altera incipiat.

QUAESTIO 3ª.

An corpore replicato, replicent̄ etiā accidentia absoluta in illo substata?

Supponimus, quod dimittit replicato corpore, naturaliē replicent̄ accidentia relativa a loco dependentia. Si enī idem hō posset fieri se solus magnū exercitū, quo ad localē praesentiā, n̄ vō quo ad virtutē agendi; posset etiā in uno loco moveri, et n̄ in alio. Quod quidē n̄ accideret naturaliē, loquendo de fōis absolutis a loco independentibus. Si enī n̄ replicarent̄ naturaliē aā, virtus extrinseca &c.; ut 2stat ex 1ª ppōne Dris in praecedenti quaest. posita: quaecunque ss priora naturaliē ipso ubi. Unde replicato corpore, naturaliē sequeret, quod si in uno loco eēt motū, etiā in altero, et similiē si infirmū, et si exercitior &c.

Tota difficultas ē, an Deus de potā absoluta possit facere, ut replicato corpore, n̄ replicent̄ fāe absolutae in illo substatē?

Pro quo ē advertendū, quod alia ē praesentia corporis in hoc, l. illo loco, et alia praesentia fīe absolutē in illo subtīe, et cstat ex Drō in 4º D. 1ª q. 4ª dicens: alia ē praesentia animæ hic, et alia corporis, quia aliud, et aliud fundamentū. Duæ ss oppotæ sentēæ: 1ª negativa hēt Patronos, Martinez, Benjumeaz, Meninez, et alios. 2ª affirativā sustinet ab Alexandro de Hales, Cabello, et una pro mille, V. M. Maria a Jesu de Agreda, cujus doctrīa ex Cælo delapsa nūc invictæ asserēz. Unde.......

Dicimus, divinitus posse fīas absolutas in corpore subtātas n̄ replicato, replicato corpore. Est cformis N. Drō, quidquid dicant aliqui scotæ. Audite illū in 4º D. 1ª q. 4ª prope finē: n̄ ē necesse potentia existentia corporis Xpti hic, et ibi, quod illa, quæ inesset corpori sub una existentia insit sibi sub alia, loquendo etiā de fīis absolutis. Nec tn̄ sequid ctradictio sc̄, quod sit quantū, et n̄ quantum: immo ē quantū hic, sd n̄ quantitate, quæ sit hic, sd quantitate, quæ ē in Cælo.

Paulo infra prosequid Drs: quod pt ēē sine aliquibus cjunctis, quorū cjunctio ē ctingens, pt ēē sine altero illorū p̄ratice: corpus autē, l. substātia quanta pt ēē sine duabus illis praesentiis... et illæ duæ praesentiæ ctingentes cjunguntur, quarū neutra ē p̄ se cā alterius: ergo e substātia quanta, l. corpus autē pt ēē cū una praesentia sine alia: et tūc nihil aliud eēt, nisi quod quantitas informaret suū perfectibile, sd n̄ heret duplicē essē, sicut hēt suū perfectibile, ita suū perfectibile ē quantū utrobique, sd n̄ quantitate existente utrobique. Ex qua doctrīa sic exuitur rāo: ex quo corpus divinitus replicad, quin replicentur accia absoluta, nulla sequid ctradictio: ergo. Ans: ctradictio staret in eo, quod tūc corpus eēt, et n̄ eēt album, vg; hoc n̄ sequid: ergo. Min: corpus eēt album absolutē, et sic utrobique eēt album, quāvis albedo n̄ eēt utrobique praesens; nā sicut ad hoc, ut n̄ eēt album absolutē necesse erat, ut heret absolutē albedinē; ita ē ctra.

Provad ex auctoritate V. M. Mariæ de Agreda 2 pte Mist. Civ. Dei lib. 6. Cap. 11 nº 1197: Quedo depositado el SSº. Sacramento en el

pecho de Maria ssa, y sobre el corazon, como legitimo sagrario y tabernaculo del Altissimo. y durò este deposito del Sacramento inefable de la Eucharistia todo el tiempo, que pasò desde aquella noche hasta despues de la Resurrecn.... Para cumplir de antemano de este modo la promesa hecha despues a su Yglesia, que estaria con los hombres hasta el fin del siglo: (nota hic) porque despues de su muerte no podia estar su humanidad ssma en la Yglesia por otro modo, mientras no se consagraba su cuerpo, y sangre. Sic ad litteram.

Nunc sic: humanitas coalescit essentialiter ex corpore, et anima unitis: ergo si in triduo mortis Xpti ejus humanitas reservata fuit in corde Bmae. V. Mariae, tunc idem corpus et manebat mortuum in Sepulcro, et vivum in sacramento. licet non ex vi verborum, per concomitantiam tamen, et unionem physicam. Accedit etiam auctoritas Inocentii tertii, qui in lib. 4º de sacramento altaris c. 12. inquit: Ex hypotesi, quod pars aliqua sacramenti per triduum mortis Xpti reservata fuisset, idem corpus simul, et jacebat mortuum in sepulchro, et manebat vivum in sacramento.

Per ultimo: licet accidentia absoluta replari deberent, quia sunt physice unita, et adjuncta corpori replato, sed hoc non probat; quia accidentia a loco dependentia sunt etiam unita, et non replantur: ergo. Alias: si accidentia relativa non replantur propter dependentiam a loco, absoluta, quae talem dependentiam non habent, poterunt replari, et non replari: nam et absoluta sunt priora loco, et ab eo independentia; ista autem prioritas, et independentia tantum probat posse replari; non vero quod necessario replentur adhuc attenta absoluta Dei potentia. Confirmatur: humanitas Xpti Dni est vere, et realiter Divino Verbo unita, et non reperitur ubicumque stat Verbum. Item: caput est unitum animae, et non est ubi est anima, quia non est in pede: ergo.

Objicies 1º: Si replato corpore, non replarentur accidentia absoluta, verificarentur contradictoria: scilicet esse album, et non esse album, vivens, et non vivens: ergo. Respondeo, quod corpus utrobique esset album, sed non albedine stante utrobique. Licet enim albedo non esset Romae cum corpore replato, esset verum dicere: corpus existens Romae habet albedinem, quam vero non habet illud existens Romae.

Sicut Verbum Divinum, quod est hic, habet unitam humanitatem, licet humanitas non existat hic. Si instantes, quod sicut corpus non esset album absolute, si absolute non haberet albedinem, ita non esset album in determinato loco, si non habet albedinem in tali loco: Respondeo quod aliud, corpus hic non habet albedinem et alibi; et aliud corpus non habet albedinem hic, seu replicatam hic. In nostro casu 2a propositio est vera, 1a vero falsa; quia albedo esset unita corpori existenti hic, et ibi, quod sufficit, ut utrobique sit album. Objicies 2o: Si corpori replicato, possent accidentia absoluta non replicari, hoc etiam accideret naturaliter: nam per unionem animae, quae existit in capite, et ibi non replicatur cum ea, et hoc sine miraculo. Quantitas Christi Domini unita suae subsistentiae, et ista Verbo Divino, et tamen quantitas non replicatur cum Verbo: ergo. Respondeo disparitatem esse in eo, quod Verbum Divinum est ex natura sua illimitatum, et immensum, et anima ejus est etiam illimitata naturaliter ad plura ubi; ideoque hic non est naturaliter miraculum: corpus vero est ex natura sua limitatum ad unum ubi, et solum Divina virtute potest esse in pluribus. Objicies 3o: quod convenit uni ex duobus identificatis, nec Divinitus potest alteri non convenire: ergo quod convenit uni ex duobus unitis, nec Divinitus poterit alteri non convenire unitive; sed albedo, et corpus sunt unum unitive: ergo. Respondeo distinguendo consequens: quod convenit ex unitis ratione unionis, concedo; non ratione unionis, nego. Et cum albedini ratione unionis non conveniat, nisi unire entitative cum corpore, non vero esse hic, aut ibi, quia hoc illi convenit ratione ubicationis: non tantum sequitur, quod albedo, et corpus ratione unionis sint unum entitative, non autem localiter. Quare ratione unionis non exit albedo in omnibus locis, in quibus corpus est, sicut corpus Christi non est ratione unionis cum Verbo ubicumque Verbum est. Objicies denique: ex doctrina data adhuc argumentum sequitur Christum Dominum non fuisse mortuum; sed hoc est contra fidem: ergo. Maior: Christus Dominus, ut in probationibus diximus, mansit vivus sacramentaliter in pectore B.mae V. Mariae: ergo. Confirmatur: ideo fuisset mortuus, quia anima ejus non fuit cum corpore in sepulchro, sed esto non fuisset anima in sepulchro, cum tamen esset unita corpori in Sacramento, utrobique esset vivus, licet non viveret tantum utrobique, ut diximus de albedine. Confirmatur: Christus tunc nequit dici non vivus, quia cum negatio sit malignantis naturae, destruit quidquid post se reperit, ac proinde si non

eet vivus in Cruce, l, in Sepulchro, nec in Sacramento.

Pro Solutione nota, ut ait Dr, in l° citato, quod desitio Xpti Dni, sicut inceptio ē duplex, una Simpliciter, et alia Secundum quid. 1a ē, p quam res recedit a n ee simpliciter ad simpliciter ee, et hoc sub modo natali. Hec inceptio in Xpto fuit, quando a n ee 1°, et simpliciter transivit ad ee simpliciter, et 1°. sub modo natali in sua mirabili Incarnatione: hec inceptio opponitur desitioni simpliciter, quae stat in opposito. Inceptio Secundum quid ē, p quam res, post quam habet suum ee natale, et simpliciter, recedit a n ee sic, l sic, et transit ad ee sic, l sic, ut quando Petrus de n ee sedens transit ad ee sedens; et hec inceptio de facto fuit in Xpto Dno, quando de n ee sub modo Sacramentali transivit ad ee Sacramentalis; et inceptio opponitur desitioni Secundum quid, quae in opposito stat. Ex quo patet, quod Xptus Dnus in triduo absolute, et simpliciter deberet dici mortuus; nam licet in pectore Virginis eet vivus, quatenus n erat vivus simpliciter, id ē, sub modo natali, sed tantum Secundum quid, seu sub modo Sacramentali; ideo deberet dici absolute, et simpliciter mortuus, quia nullibi habebat vitam sub modo natali.
Si enim Xptus in pectore Virginis fuisset sub modo natali, licet in Cruce, et Sepulchro eet mortuus, deberet dici absolute vivus propter rationem argumenti.

QUAESTIO 4a.

An detur vacuum, l, sit possibile in rerum natura?

Nomine vacui n intelligimus illud, quod n continet ea, quae solet continere; sed illud, quod omni corpore caret, habetque aptitudinem ad repleri. Unde ab Aristotele lib. 4° Phicorum. tom. 57, et a Scoto sic describitur: Est locus privatus omni corpore. Ex quo intelligimus, et superficiem circumambientem ad vacuum requiri, et intra illam nullum extare corpus, et posse corpus in ea collocari.

Caeterum 2a pte Principiorum, no 16. nec dicitur posse dari vacuum contendit. Atomistae illud admittunt. Et cum duplex sit vacuum, sc. coacervatum, quod minimum sensibile ē, ac sensibili corpori proportionatum; et disseminatum, quod inter ipsas atomos, l, corporum ptes versatur: omnes Atomistae va=

cum disseminatum admittunt, Coacervatum verò non omnes. Nos autem cum Peripateticis......

Dicimus, nullum dari vacuum in rerum natura, nec Disseminatum, nec coacervatum, neque naturaliter dari posse; bene verò supernaturaliter. Probatur: ideo darent vacuum Disseminatum, quia iuxta Atomistas, necessarium est ad rerum divisiones; unde illud inter unam, et alteram atomum mediare asserunt, ut iste separari possint, ac dividi: Atqui ad hoc non est necessarium: ergo. Minor: Sola realis atomorum distinctio sufficit, ut possint invicem separari, ac dividi; nam talis distinctio sufficit, ut una atomus possit anihilari, altera permanente; et ut una possit moveri, altera quiescente: ergo. Confirmatur: duo corpuscula possunt divinitus penetrari, eundemque locum occupare; tunc nullum vacuum inciperent, possuntque invicem separari, ac dividi: ergo. Probatur 2º: continuum dividi potest, sed inter partes continui nullum datur vacuum interceptum, quia necesse est, et colligare; continuum enim, vel partes non colligarentur nisi una alteram tangat: Ubi autem datur ille phisicus partium contactus, nullum profecto mediat vacuum. Confirmatur: imperceptibile est, non posse duo corpora invicem proximi, ut nullum vacuitatem intercipiant; nam ingens moles alteri superimposita suspensa maneret, si interposita vacuo subjectam basim non tangeret immediate. Ex hac ipsa ratione provamus contra Atomistas, ad motum non esse necessarium vacuum, immo ex motu vacuum destrui: nam dum formica, v.g. movetur vel tangit proximum sibi corpusculum, vel non. Si tangit, tunc inter formicam, et illud corpusculum non intercipitur vacuum; quia implicat, duo tangi ita ut unum expellat aliud, et hereri vacuum inter medium. Ac proinde formica non posset separari à tali corpusculo, quia iuxta Epicureos ubi nullum extat vacuum, non datur divisibilitas, vel separabilitas. Si dum formica movetur non tangit proximum corpusculum, tunc illud non impelleret, nec expelleret à suo loco; nam quod non tangitur, non impellitur, et quod non impellitur non expellitur. Si ita est, non transiret ad locum sibi proximum, nisi penetraretur cum corpusculo sibi proximo, quod naturaliter fieri nequit: ergo.

Respondent Atomistæ, atomos uniri, colligari, et se tangere phisice, seu sensibiliter, non tamen methaphisice; ideoque intercipere aliquod exiguum spatium

inane insensibile. Sd Ita: Siquidẽ Atomistæ docent, atomos eẽ corpuscula physica, et tm afirmt, eas eẽ insensibiles: quemadmodũ in Physicis extant innumeralia, qua insensibiles sũ, et tm physica. Nuasu, Quũ mephica tantũ disgũnd, in Atomistarũ sentẽa, ñ sũ apte rei dista: igit. qua mephice tantũ uniunt, aut se tangunt, ñ sũ apte rei unita, nec ñ se tangunt.

Objic 1°: Si in mundo oĩa eent plena, nullũ corpus, etiã minimũ, moveri posset, quin cetera oĩa ad motũ illius moverent; hoc ẽ absurdũ: go. Mar: ut Musca, v. gr. moveret, ubi oĩa eent plena, corpus ante ipsã existens deberet ei locũ cedere; aliàs cũ illo penetraret. Corpus ãt istud, ut locũ cederet muscæ, deberet aliud sibi proximũ propellere, et istud aliud &c: go. Tũ: Si loca quælibet corporibus plena sũ, musca moveri ñ posset, sicut lapis inter duos sibi contiguos parietes occlusus moveri ñ pt. Tũ: si corpus muscæ propinquũ cederet ipsi locũ, locus à musca relictus aliquo saltẽ momento vacuus remaneret, donec à corpore ab alijs impulso repleat: go.

Respõd cedendo, muscã propellere corpus sibi propinquũ, et hoc aliud. Sd ñ nario sequit impulsus in oĩbus. Motus enĩ ñ progrederet recte, sd circulariter, ita ut unũ corpus propelleret alterũ, donec facto veluti corporũ pulsorũ circulo, propulsio tandẽ cõicat illi corpori, quod ẽ à tergo muscæ. Ad 2ũ dico, quod musca duplici de cã pt moveri ad locũ alterius corporis; nempe et propter impulsũ, quẽ illi musca vi sua motrice imprimit, et propter sui fluiditẽ, et flexibilitẽ: in hoc differt aer à lapide clauso inter duos parietes solidos, qui impedit a parietũ resistentia ne vim suæ gravitatis descendendo exerat. Ad aliud negat assumptũ. Eadẽ enĩ pars spatij, quæ à musca deserit, eodẽ momento, quo deserit, occupat ab aere post muscã existente. Movet ãt aer tũ ex propria fluiditẽ, tũ ex motu, quo semper agit. Quod facile intelligit in exemplo rotæ circa suũ centrũ circuactæ; eodẽ enĩ momento, quo una pars rotæ suũ locũ deserit, pars altera eundẽ locũ subit.

Objic 2° aliqua experimta, quibus Gassendus affirmt dari intra aquã vacuola disseminata: Salẽ cõẽ injecit in aquã vase ìterrogã urgedũ aqua nihil amplius illius exolveret. Deinde in eandẽ

aquae alumen injecit, postea saccharum, mox vitriolum, et alios sales immisit; quorum unus satiata eadem aqua, adhuc alio satiabat: ex quo infert, quod aqua habet in se multa inania spatiola, eaque diversarum figurarum, ex diversis salium figuris proportionata. Unde tamdiu habet alicujus salis solutionem in aqua, quamdiu comminutissimae partes, in quas sal abit, inveniunt spatiola ipsis admittendis idonea: quibus repletis, cessat illius salis solutio, remanente tamen aqua disposita ad recipiendum alium salem diversae figurae.

Respondeo quod ex his experimentis non sequitur dari vacuum disseminatum. facile admittimus inter aquae partes plurima interspersa esse spatiola, quae injectorum salium particulas excipiant usque ad tantam quantitatem, nam quaelibet res determinatos gradus affectionis admittit, quin majores queat accipere: ut patet in aqua calida. Talia autem spatiola negamus esse vacua. repleta enim materia quadam subtilissima per poros, meatusque, quibus omnia corpora pervia sunt, fluente: quam materiam, ut pote ad motum aptissimam, injecti sales ipsa graviores facile ab illis spatiolis extrudunt, unde in illius locum se recipiunt. Haec materia subtilissima, seu etherea substantia corpora quaeque permeans sufficit ad responsionem aliorum plurium experimentorum.

Objicies 3°: et pori, ac meatus corporum subtilissimo dicantur ethere repleri, non videtur tamen, etheream illam substantiam posse quibuscumque meatibus sic adaptari, ut nihil vacui intercipiant: ergo. Tum: ipsa etherea substantia corpus est, porosque habet; sed isti pori non replentur alio subtiliori ethere, alias daretur processus in infinitum: ergo. Respondeo, partes corporum crassiorum non ita perfecte ad invicem constringi, et uniri, ut una alteram adaequate, et immediate tangat, sed intercipere spatiola quaedam, quae subtilissimo replentur ethere. Haec autem etherea substantia poros non habet, licet corpus sit: nam ideo corpora solidiora poros habent, quia cum illorum partes plurimum tenaces sint propriae figurae, invicem arctissime cohaerere non possunt. Etherea vero substantia non est adeo tenax propriae figurae, partibusque minutissimis constat; unde cum istae perfectissime invicem adaptentur, minime poros intercipiunt.

Objicies 4° cum Newtonianis: si

actualis dimensionis. Quare vacuum non est verè extensum, sed dicitur negative extensum, quatenus bina alia corpora inter se distant, et inter illa aliud corpus collocari pt. Distant autem illa corpora negative, non positive, quia non est medium positivum. Exemplum de tempore verum est, si tempus spectetur, ut mente nostra concipitur. Nam qui tempus reale esse, ac positivum asserunt, dicunt etiam duo temporis instantia invicem se solum distare posse negative. Ad aliud, cum illa partium Universi colligatio prae se ferat accidentariam quamdam unitatem a Deo praefixam Universi rerum, talis unitas per Dei voluntatem dissolvi pt, manentibus semper ipsis Universi plebus, quemadmodum sublata unione animae, et corporis, ipsa anima, et corpus permanerent.

Ad perfectam autem hujus doctrinae intelligentiam, scitote, causam naturalis impeditivam vacui esse ipsam aeris gravitatem, et elaterium, quoniam pondere suo, et elastica vi aer continuam servat corporum colligationem. Ex quo fit, hanc ipsam rerum omnium colligationem in Universo deprehendi ab innumeris effectis.

Scitote etiam, tempus esse quamdam speciem durationis; duratio autem est permanentia rei in esse. Unde si res existens consideretur quatenus incipit esse, tunc dicitur inceptio rei; quatenus desinit esse, dicitur desitio; et quatenus perseverat, dicitur duratio. Tres autem sunt species durationis, sc. Æternitas, Ævum, et Tempus. Æternitas, per quam Deus mensuratur, est interminabilis vitae tota simul, et perfecta possessio; quatenus quidem aeternum est etiam a se, ut ait Scotus q. 6. Quodl. Ævum, per quod mensurantur Angeli, qui licet possint a Deo destrui, semper extra permansuri sunt, est duratio entis permanentis indivisibilis, intrinsece defectibilis, licet non deficientis. Tempus autem respondet durationi illarum rerum, quae patiuntur hanc successionem. Quid ergo sit tempus, ait D. August. lib. 11. Confessionum, c. 14. si nemo ex me quaerat, scio; si quaerenti explicare velim, nescio. Unde ingenue fatemur, aenigma esse absconditum, ita ut cum illius naturam exquirimus, solum leves, ac probabiles occurrant nobis rationes.

Tempus itaque aliud intrinsecum dicitur, et est ipsamet cujuscumque rei existentia; aliud extrinsecum, de quo nunc disputamus, et est mensura existentiae rerum temporalium. Cartesius ait, tempus esse durationem rei creatae. Cartesium imitatus est Purchotius dicens, tempus esse successivam rei cujuscumque durationem, quae initium habuit, finemque habere pt. Atomistae tempus distinguunt in commune, et proprium, hoc constituunt in duratione motus firma-

menti, l solis. Qui docent eē ipsam unius cujuscumque rei durationē, quatenus cum motu firmamenti coexistit. Arist. lib. 4 Phicorum sic tempus describit: ē numerus motus qm prius, et posterius. Quod sic interpretant Peripatetici: tempus ē mensura motus, et quietis qm prius, et posterius: quatenus ex illius extensione duratio, l, extensio aliarum rerum cognosci pt. Unde tempus probabili satis rone in motu celestium corporum videtr consistere. Qui motus, ut pote maxe notissimus, velocissimus alijs oibus, potiori rone pt assumi a nobis velut mensura aliorum motuum. Sd in re adeo obscura, vix quidpiam lt definire.

His de tempore dictis, aliqua de motu (qui in vacuo pobilis ē, ait Scotus, in 2 D. 2 Q. 9.) urebim dicamus. Sic enim a Pho defit: Est actus entis in pota, prout in pota. Dicit actus, p quod venit cum oi fma, qa oīs fma ē actus. Entis in pota significat, quod subtum, in quo recipit motus, debet eē in pota passiva ad illum, et p hoc differt ab actione, que ē actus pote active. Addit, prout in pota, qa lt subtum pficiat p motum in fieri, adhuc pficit p fmam in facto eē, seu adquisitam. Unde motus proprie dictus ē transitus, quo pottm succestivale transit a privatione alicujus fme accidentalis ad ipsam fmam accidentalem. Qui solum ad quantitatem, qualitatem, et ubi datr, qa motus pse solum datr ad id, quod intendit a natura; iste aūt fme solum intendunt a natura; qa aliae sunt relaones, quae n adquirunt propria actione, sd resultant; nec sunt entia pse intenta, sd occasionata. Circa leges motus, et Mechanicam videte Auctores, et precipue Adm Ferrari.

Pars 2.ª Phisicæ.

Quæ dicitur Phisica Particularis.

Disputatio 1.ª

De Mundo.

Quæstio 1.ª

De Mundi Unitate.

Mundus universim acceptus est compages e cœlo, terraque coagmentata, atque ex his naturis, quæ intra ea continentur. sic Arist. lib. de mundo, C. 2°. Hæc ipsa universitas rerum appellatur mundus a munditie, seu pulchritudine, quæ in earum omne relucet. Democritus innumerabiles esse mundos dixit; cujus placitum adoptavit Epicurus, et, ut aliqui referunt, approbatum fuit ab Antiquioribus Philosophis, Anaximandro, Anaximene, Anaxagora, et alijs. Horum doctrinæ sectator est Anaxarchus ille Abderites, quem de infinito mundorum numero disserentem audiens Magnus Alexander flevisse dicitur, quod cum mundos innumerari infinitos intelligeret, non dum unius mundi Dominus ipse foret.

At vero communior Philosophorum opinio unicum esse mundum tenet, ut ex antiquitatis memoria repetitur, plurique ejusdem opinionis sectatores, velut Thales Milesius, Plato, Pythagoras, et alij: quorum sententiam approbavit Aristoteles lib. 3° Physicorum, et lib. 1° de cœlo, c. 8. Nihilominus plures mundos distinctos, sejunctos, divina virtute esse possibiles passim Philosophi tuentur. Sed Cartesius ex clarioribus, distinctisque ideis edoctus hoc aperte negavit. Nos autem sequendo Peripateticorum vestigia....

Dicimus unicum nunc esse mundum; plures tamen divina virtute esse possibiles, qui invicem sejuncti sint, distantque materia disitam. Prima pars: quod nulla ratione, nulloque fundamento asseritur, non est sustinendum; sed veteres illi, qui plures esse mundos dixerunt, nulla ratione, nulloque satis solido fundamento hoc demonstrare potuerunt: ergo. Confirmatur ex Sac. Script: nam omnia, quae a Deo creata dicuntur in lib. Genes. intra hanc ipsam nobis aspectabilem rerum universitatem conclusa deprehendimus; et quoties Sac. Script. de mundo loquitur, singulari numero illum appellat. 2a pars patet ex eo, quod nulla sequatur contradictio.

Objic. adversus 1am partem: perfectio causae ex effectuum perfectione, ac multitudine clarescit, sed plures, immo infiniti mundi perfectiores longe essent, ac ipsa unica rerum universitate definita, et circumscripta: ergo melius manifestaretur perfectio divinae virtutis ex tot mundorum creatione. Respondeo concedendo totum, et nihil contra nos: nam Deus in creatione mundi satis demonstravit infinitam suam virtutem illum ex nihilo condendo, et quamvis posset hoc perfectiori modo facere, non tamen habuit aliquam necessitatem, sed omnia pro sua libertate condidit.

Objic. pro Cartesio contra 2am partem: duas existere universitates rerum repugnat: ergo et plures mundos. Antecedens patet, quia si darentur duae rerum universitates, neutra contineret in se eas res, quae in alia existere dicuntur, et tunc non esset universitas rerum: ergo. Respondeo negando antecedens, et ad probationem dico, quod mundus est universitas rerum creatarum, non autem earum rerum, quas Deus potest creare, aut aliquando velet producere. Unde si duo existerent mundi, duae essent rerum universitates, sed neutra res omnino omnes compleceretur. Proinde primus mundus unus esset earum rerum universitas, quas intra illius fines concluderet Deus, alter vero aliarum itidem rerum.

Hic inquirunt utrum mundus sit animatus? Affirmativa fuit opinio plurimorum veterum, et Pythagoras, Plato, et Stoici, qui mundum divina quadam spiritu plenum, et animatum esse dixerunt. Sed non eadem opinio, et explanandi ratio fuit; aliqui enim singulas universi partes easdemque animatas dixerunt; adeo ut mundi[?] veteres

magnum anīal videretur, cujus oculi forent sidera, Sol pro corde, Luna pro jecore &c. Alij nobiliorem solum universi ptem, cælum, ac sidera, dixere animalibus animata putaverunt. Alij terram &c. Ex veteribus Xptianis Origenes etiam corporibus cælestibus animam dedit, et sidera virtutis, ac vitij capacia eē putavit. Sic in lib. 1º Periarchon: sed postea in Dialogo verā fidei opositum tenere videtur. Ex patribus quoque plurique in hac māta ancipites hæsisse videntur. Sic Hieronymus, cum expenderet verba illa Ecclesiastes c. 1º: in circuitu pergit spiritus sic ait: Scriptura solem ipsum nominasse spiritum, sive quod animet, et spiret, vigeat, et annuos cursus conficiens expleat, &c. Sed opositum docet in c. 1º Isaiæ, et expressius in c. 25. Similiter Divus August. de hac re dubitasse videtur lib. 2. de Genes. et c. 58 Enchiridij, etiamque lib. 1º de consensu Evangelist. c. 23. Sed postea de dicabus animalibus, c. 4º dvmijs docet, nempe multum nobiliorem eē Sole, qui hæc animal et vivit. Idem ait in lib. 1º Retractationum c. 5. et in lib. 2º c. 7.

Cum vō S. Joann. Damascenus lib. 2º orthodoxæ fidei, c. 6. dicat: nullus Cælos, aut sidera animata existimet; anima quippe, et sensu carent. Idemque docent Basilius, et Irenæus, et denique definitum sit in Concilio Constantinopolitano 2º p hæc verba: Siquis dicit, cælum et solem, et Lunam, et stellas, et aquas, quæ supra cælos sunt, animatas quasdam eē, et materiales virtutes: anathema sit. Ideo cum N. V. Dre in 2º D. 14. q. 1ª.

Dicimus, mundum nullatenus eē animatum. Pª: nulla datur ratio ad oppositum suadendum: ergo. Ars: nullæ nobis innotescunt operationes, quarum ope cognoscamus vnam, aut alteram animam, l. cælestibus corporibus l. mundo toti inesse. Quare cum temere sit sine ratione aliquid credere: ut ait August. lib. 6. de utilitate credendi, c. 14; nullatenus possumus illi sententiæ assentiri.

Argumenta Heraclitus nullius pene sunt momenti, et ex sua imbecillitate corruunt.

Ideoq. Solum exponemus nonullas Divinarum litterarum sententias, quibus imperiti abuti poterunt, ut Caelos actos esse pateret; ut cum David, Psalmo ait: Confitemini Dno..... qui fecit Caelos in in intellectu. Et psalmo 18: Caeli enarrant gloriam Dei. Et Psalmo 148: Laudate eum Sol, et Luna. Moyses etiam in Deuteronomio C. 32 inquit: audite Caeli quae loquar. Ecclesiastes C. 1º scripsit de Sole: In circuitu pergit spiritus.

Sed nihil horum indicat celestibus corporibus aiam inesse. Nam David in 1º loco significat, Deum summa sapientia, et intelligentia Caelos fecisse. In 2º declarat, Caelos ipso aspectu hoes exigere ad Dei gloriam cognoscendam; et idem in 3º. Moyses vero pro Caelo, et terra intelligit Angelos, et hoes, qui in eis habitant. Et denique Ecclesiastes, ventum, aerem, vel aetherem intelligit, aut Solem ipsum appellat spiritum, quia calore suo vitam rebus creatis impertit.

Quaerit hic etiam, an mundus sit perfectus, quae sit ejus figura, et extensio? circa extensionem imbesillitatem mentium nostrarum fateamur, nihilque in hac re pronunciemus: nam quanta sit ejus extensio, seu quantum mundi latera, vel extrema illius superficies a tellure nostra distet; ille solus novit, qui admirabili consilio, et omnipotenti virtute cuncta creavit, ac disposuit, Artifex Deus.

Circa figuram mundi variae sunt opiniones. Sed illam probabiliorem judicamus, quae figuram sphaericam mundum habere docet. Ratio est, quia ejusmodi figura aptior est motui caelorum, ut postea dicemus, et longe verosimilior videtur. Et si dicant, quod in Isaia C. 40. Caelum dicitur sicut Tabernaculum in habitandum; respondetur, sic appellari ratione officii; nam sicut tentorium, et tabernaculum operit, et continet omnia, quae sub illo existunt; ita et Caelum omnia ista inferiora continet.

De perfectione vero mundi, 1º supponimus, nihil mali in physicis existere, Deum q.

posse alium mundum perfectiorem isto creari; nam cum iste finitus sit, finito aliud semper perfectius, et perfectius fieri potest, ut ipsa finiti notio per se fert et cetera....

Dicimus Mundum perfectum esse. Probatur: ex tribus potissimum conpoti perfectio coalescit, scilicet, ex ordine partium, ex varietate, et ex integritate; sed hec tria mundo conveniunt: ergo. Maior: in Mundo ordo partium eximet; nam corpora celestia pulcherrimum Dei opus, supremam mundi sedem obtinent. Terra, que inter elementa infime est dignitatis, ad infimam regionem subsidet. Super terram diffusus est aer, qui obsequium subtilitatem nature est perfectionis, quam terra. In mundo varietas existit partium: nam mundus comprehendit naturas complete spirituales, ut sunt Angeli; naturas complete corporeas, ut Plantae, Animalia, lapides, etc.; complectitur denique naturam ex spiritu, et corpore constitutam, ut homo. Denique in mundi partibus mira integritas apparet: quia cuilibet rei nihil deest naturalium, nihil adest superfluum. Unde celebre est protoquium illud: Deus, et natura non desunt in necessariis, nec abundant in superfluis. Igitur ex his omnibus patet mundi perfectio, quam et ipsa nominis ratio probare fertur, et divine litterae predicant, cum c. 1.º Gen. dicitur: vidit Deus cuncta, quae fecerat, et erant valde bona.

Si obiiciant, quod in mundo sunt monstra, venena, et Bestiae, quae hominibus nocent; etiamque plura insecta, quae nullius usui proficiunt, et superflua videntur. Ad haec, et similia patet solutio ex alibi dictis. Etenim omnia in mundo sunt bona, et perfecta; et ipsa monstra ad perfectionem conferunt universi, licet hominibus videantur imperfecta. Cavete, quae hominibus nocent, justitiam Dei exercent contra originale peccatum. Nec insecta superflua sunt; nam quaelibet res optimos fines suos obtinet a Sapientissimo Auctore constitutos et si nostra imperfectio illos minime assequatur, ut eleganter ostendit D. August. lib. 1.º de Gen. contra Manicheos c. 16.

QUAESTIO 2.ª

An Mundus fuerit ab aeterno, vel saltem potuerit in aeternitate creari a Deo.

Cum duo sint rerum creatarum genera invicem dicta, scilicet, unum permanens, cujus partes simul existunt, ut homo, lapis etc.; aliud successivum, cujus partes nequeunt

simul existere, sed una post alteram, et hac omnes continuo fluunt, ut motus et tempus; ideo de utroque rerum genere loquimur in praesenti. Et....

Dicimus Mundum non extitisse ab aeterno, potuisse tamen a Deo in aeternitate creari quoad entia permanentia, non quoad sucesiva. Sic subl. D.[a] in 2° D. 1[a] Q. 3[a]. Probatur 1[a] pars ex Script. nam c. 8. Proverbs dicit: Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquid faceret a principio. Ab aeterno ordinata sum antequam terra fieret. In c. 16 Joan. ait Christus: Clarifica me Pater claritate, quam habui, priusquam mundus fieret, Et denique in C. 1° Gen. dicit: in principio creavit Deus Caelum, et terram. Quae vox in principio licet aliquando significet aeternitatem, ut quando in Evangelio Joan. dicit: in principio erat Verbum; hic tamen iuxta SS. PP. et Expositores, significat principium temporis,

Probatur 2[a] pars: nulla est repugnantia in eo, quod mundus fuisset creatus in aeternitate quoad entia permanentia: ergo. Minor: si aliqua esset, maxime quia tunc creatura habuisset infinitam durationem, et per eam non potuisse a Deo destrui; sed in hoc nulla est repugnantia, nec ex parte creaturae, quae semper Deo subjecta esset, et ab eo dependeret; nec ex parte Dei, qui quemadmodum potuit in aeternitate velle mundum pro tempore, et possibilia ad statum futuritionis determinare, ita posset mundum in aeternitate condere. Et tunc necessitas creaturae a Dei beneplacito oriretur.

Probatur 3[a] pars: Ens sucesivum esset ab aeterno dicit contradictionem: nam per se fert talem partium successionem, ut una earum prior sit, altera vero posterior. Atqui in aeternitate repugnat prius, et posterius, quia aeternitas est indivisibilis: ergo.

Objicies contra 1[am] partem: Si Deus in tempore mundum creasset, jam Deus mutaretur: quemadmodum si quidpiam vellet de novo. Item: omne bonum est diffusivum sui; sed Deus ab aeterno est summum bonum: ergo. Respondeo negando antecedens: nova enim rerum creatio non aliud praesefert, nisi mutationem creaturae, quae de novo exstitit, cum Deus aeterno suo decreto id statuerit. Deus autem nequit de novo aliquid velle, quia cum ab aeterno omnia praecognoverit,

voluntas ejus infinite provida decrevit oīa ab æterno determinare, ne nata negligentiæ, defectusque providentiæ Deo attribuat. Ad 2um nego conseq: Deus enim, licet sit summum bonum, suique diffusivum, gaudet tn̄ summa libertate in creaturas. Unde licet ad intra se ipsum natura diffundat necessitate naturæ, et ab æterno, ad extra tn̄ pro suo arbitrio se comunicat.

Objic. 2o contra 2am pem: SS. PP. docent, nullam creaturam potuisse creari in æternitate: ergo. Ans: SS. PP. ex verbi æternitate provant adversus Arianos Verbum n̄ eē creaturam; sed hoc n̄ provarent, si creaturæ possent ee ab æterno: ergo. Confirmatur: PP. affirmant, creaturam n̄ posse eē ab æterno, quia creatura fit ex nihilo, et quæ ex nihilo fit nequit existere ab æterno, nam debet 1o n̄ eē antequam sit, ut ex n̄ eē transeat ad eē. Sicut enim n̄ pt creatura ad nihilum redigi in æternitate; quia ad hoc deberet ante æternitatem existere: ita si in æternitate fieret ex nihilo deberet ante æternitatem intelligi aliquod instans, in quo creatura illa diceret n̄ existere. Quod ē absurdum.

Respd negando ans, et distinguendo minorem: sed hoc n̄ provarent, si creaturæ eent ab æterno, concedo; suppositis fide docente, nullam creaturam eē ab æterno, nego. SS. PP. loquunt n̄ de possibili, sed de facto; et cum de facto nulla creatura sit ab æterno, ut fides docet, bene provant ex verbi æternitate n̄ eē creaturam. Idem dicimus ad confirmationem, nempe, quod PP. optime affirmant, creaturas ex nihilo fuisse creatas, quia prius n̄ erant cum in tempore fuerint productæ. Si ab æterno fuissent in æternitate creatæ, quamtum ex se ē ex nihilo factæ fuissent; n̄ tn̄ supponerent aliquod instans prius. Ad paritatem de anihilatione magnam disparitatem invenio. Cum enim anihilatio n̄ sit nisi destructio rei existentis, ideo ex notione sua præsupponit rem prius extetisse: at vō creatio rem effici denotat, nec præsupponit rem illam n̄ extitisse in aliquo priori instanti reali. Unde Divini verbi gratia fuit vera productio, et si n̄ supponat prius n̄ fuisse. Objic. 3o:

Si creaturæ possent produci ab æterno, vel duraxent duratione duratione divisibili, vel indivisibili? Non 1um, alioquin ens successivum foret in æternitate. Non 2um; quia tunc creaturæ n̄ possent amplius eē sub perfecto Dominio Dei, si indivisibiliter permanerent, et n̄ posset designari instans, in quo Deus eas destruere valleret: Si respondeatur, quod tunc duraxent duratione indivisibili, quin desine=

nent ēsub dominio Dei; qa et si ñ possent destrui nisi possint finitaꝫ duraōne; semp̄ tñ eēnt intrīnce defectibiles, noꝫ necessitas eas cōservandi oriret ā libero Dei decreto, quo eas in ęternitē crearet: Vrā Sic: Sd nullo modo pt creatura naīo existere: gō. M: existere ɔtingenē ptinet ad intrīncaꝫ essāꝫ creaturę: gō. Coā: quād ex duobus oppōtis unuꝫ ɔvenit alicui intrīnce, et essālē, alteruꝫ nullo modo pt eideꝫ ɔvenire; ut pt in hoē cui qa intrīnce ɔvenit rōalitas, irroālitas nec extrīnce pt ei ɔvenire. Respd ut in argūnto, et ad instantiāꝫ disg ūa ultmuꝫ aūs: si oppoīta sint talia absūtā, et simpliciter, ɔdō; si sint tantuꝫ duꝫ quid, nego.

Objīc ɔtra 3āꝫ ptē: Ens pmanens potuit ab ęterno creari: gō et sucessivuꝫ. Coā: ens pmanens ab ęterno productuꝫ diceret semp̄ coexistēꝫ cuꝫ dīnā ęternitē; sd hęc coexistā eēt dibilis, et sucessiva: gō. M: etsi Dīnā ęternitas sit fr indibilis, ē tñ virtualiꝫ dibilis: gō coexistā illa eēt fr dibilis: Coā: virtualis dibilitās immensitēs Dei sufficit, ut prąsentia localis, quaꝫ creatura existens, et mota in vacuo, diceret ad Dīnāꝫ immensitēꝫ, sit in sa ipsa fr dibilis. Igit &c.

Respt disguendo ultmuꝫ aūs: virtualis dibilitās immensitēis Dei sufficit, ut prąsentia illa localis sit fr dibilis, qa spatiuꝫ, sive reale, sive imaginariuꝫ ē fr dibile, ɔdō; pse ipsaꝫ nego. Sicut eniꝫ virtualis diststās ñ sufficit ad prąstandaꝫ distinctioneꝫ fr̄aleꝫ, ut diximus in logā, sic virtualis dibilitās ęternitēs Dīnę ñ sufficit, ut creaturę coexistā sit fr dibilis, nisi adsit fr̄alis dibilitās, l, ex ptē tēi, l, ex ptē fūnti, ut coexistā possit dici fr dibilis. Lud pt in coexistā duoꝫ Angeloꝫ, quoꝫ duraāo ɔmensurat ęvo; quę ñ ē fr dibilis, etsi ęvuꝫ sit virtualiꝫ dibile. Dispar eniꝫ ē rāo de relaōne prąsentię localis, et de relaōne coexistę. Hęc eniꝫ ē intrīnceus adveniens, immatē fundata, et tāta in exista reꝫ; quare si ñ adsit fr̄alis dibilitās, l, in fūnto, l, in tēō, relaō coexistę ñ ē fr dibilis. Relaō aū prąsentię ē extrīnce adveniens, quę ñ respicit pro suo fūnto immatē ipsas res, sd requirit earuꝫ aproximaōneꝫ eideꝫ spatio extrīnco, l, reali, l, imaginario, quod ē fr dibile; unde creatura ē prąsens Deo ut hic, l, ibi, rōne alicujus spatÿ dibilis, proindeqe ob istiꝫ fr̄aleꝫ dibilitēꝫ relaō ipsa prąsentię ē fr dibilis.

Instabis: Sed relaõ coexistẽ ẽ extrincus adveniens: ergo. M: coexista dicit duos simul existere in eadem pte temporis, l. realis, l. imaginarij: ergo sicut prsentia localis pendet a spatio imaginario, ita coexista pendet a tempore imaginario. Ans colligit ex Scoto in 1º D. 39. S. contra istud arguit: ubi ait, sessionem ee prsentem ęternitẽ, dum quidẽ in aliqua pte temporis. Respd

nego dõ subsumptum, et disquendo ans: re ipsa, et in se se, nego: dum nrum modum explandi, cedo. Sicut enim duraõ rei in se ñ ẽ aliud, nisi exista rei; prout vẽ a nobis explat, connotat respectum coexistẽ ad extrincam duraõnem imaginariam; qui tm respectus ñ ptinet ad ipsam frialem roñem duraõnis, sd eam consequit. Ita relaõ coexistẽ in se se immate fundat in existentijs rerum: quatenus ẽ a nobis explat coexista itidem connotat tempori imaginario: quo sensu loquit Dr. loco citato. Unde disparitas ẽ, qa relaõ prsentię localis creatur nec cum Deo prsupponit ipsarum approximaõnem, et prsentiam eidem spatio, l. reali, l. imaginario, velut roñem fundandi, et trandi; proinde qa relaõ prsentię localis ẽ extrincus adveniens, ñ ita relaõ coexistẽ. Nec ex hoc sequit, quod relaõ coexistẽ ad duraõnem imaginariam sit realis fr, sd solum fundalis, qa fundum tantum ẽ reale.

DISPUTAÕ.

De Cœlo, ejusque Corporibus.

QUÆSTIO 1ª.

De Systemate Cœlorum, et an terra moveat ?

Ad intelligentiam qnis aliqua prærrequirit notia de prijs cosmographię. Cum in cœlo tot sidera existant varijs motibus, affeonibus que predita; Phi, et Astronomi varios circulos in cœlo effingunt ad phenomena explanda; qui quidem ñ reales, sd figmenta mentis nrũ ss. Hos circulos cplectit sphera Armillaris, quę sic appellat, qa ex pluribus

circuli, velut armillis compacta sunt. Ad hanc Sphaeram armillarem describendam, exhibeamus Cosmographiae principia; in quibus tamen veluti Geographiae et Astronomiae semina continentur. Nam Cosmographiae nomen Mundi descriptionem significat, quae praecipue Sphaeram Celestem, et terrae descriptionem complectitur. Sic etiam praecedentem disputationem, quae scientiam mundi in genere tradit, appellare possumus Cosmologiam generalem, seu transcendentalem.

Sphaera, iuxta Geometras, est solidum corpus unica superficie comprehensum, in cuius medio punctum est, quod centrum dicitur, a quo lineae ad superficiem ambientem ductae sunt equales. Diameter sphaerae est linea recta, quae transit per centrum, et ad utramque oppositam partem superficiei dirigitur. Axis sphaerae est una ex his diametris, super quam sphaera moveri intelligitur. Poli vero sunt duo puncta opposita, et axis extrema.

Circulus in Sphaera est quaedam superficies ipsius sphaerae secte, vel equaliter in duas partes, vel inequaliter. Si equaliter secet in duo hemisphaeria, dicitur circulus magnus sphaerae; nisi minor. Omnes autem circuli dividuntur in 360 partes equales, sive gradus; quilibet gradus in 60 minuta; et quodlibet minutum in 60 alias partes, quae secunda appellantur. Ex circulis alii dicuntur paraleli; qui equidistantes sunt in sphaera, dum circa polos vertuntur; alii vero obliqui, qui inequaliter distant.

Zona sphaerae est pars quaedam superficiei inter duos circulos parallelos intercepta. Orbis est corpus solidum sub duabus sphaericis superficiebus, quarum una convexa est, altera concava. Orbes concentrici sunt illi, quorum unus continet alterum cum unico centro, equaliter distante ab utriusque superficiebus. Excentrici vero differunt a concentricis, eo quod habeant diversum centrum. Haec gratim in sphaera intelligi queunt. Nunc autem exhibeamus speciatim puncta, lineas, et circulos, qui in Sphaera Armillari continentur, ut Celorum Systema, et corporum celestium motus facile percipiantur.

Octo recensent Sphaerae principaliora puncta. Duo primo sunt Poli mundi, seu cardines; Arcticus unus, seu Borealis, qui illi constellationi proximus est, quam Graeci Arcton, nos Ursam dicimus,

et Boreale mundi p̃te respicit: Alter Antarticus, seu Meridionalis, qui Artico, seu Septentrionali opponit, atque in Meridiana mundi p̃te detinet.

Alia duo puncta s̃s duo Poli Zodiaci, l. Ecliptice, quib. s.tui Axis Zodiaci, et distarit à Polis mundi gradibus 23. cu̇ dimidio. Puncta hec s̃s mobilia, et sua revoluone una cu̇ Sphæra perficiunt circa Polos mundi immobiles. Alia duo puncta s̃s Ortus, et Occasus, que designant locu̇ ubi sol orit in Horizonte, et ubi occidit in p̃te opposita, tempore dẽtrũto Equinotioru̇. Et deniq. alia duo 3cipiunt, quoru̇ unu̇ capite nr̃o imminet, atq. ab Arabis vocat Zenith; aliud vo illi oppo: tu̇ pedib. nr̃is subjicit, et appellat Nadir. Hec s̃s etiȧ Poli nr̃i Horizontis, et si linea excogitet ducta ab uno ad aliud punctu̇, transibit per centru̇ terre in medio Horizontis, et dicit linea verticalis, et axis Horizontis. Unde due linee s̃s in Sphæra Armillari; videlicet Axis mundi, et Axis Zodiaci.

In Sphæra decė 3cipiunt circuli, quoru̇ sex dicunt maẽs, et quatuor miñs. Isti s̃s duo Tropici, et duo Polares. Illi vo Equator, Meridianus, Horizon, Zodiacus, et duo Coluri. Equator, sive Equinoctialis ẽ circulus mãx, quo Sphæra in duas equales p̃tes, Boreale, et Australe, dividit. Dicit Equinoctialis, et Equator, qã quando sol bis in anno per illu̇ moveri intelligit, dies, et noctes equales efficit. Iste sua 3versione ab ortu in occasu̇ diem dimetit; qã cu̇ dividat in gradus 360., et circulus integer spatio 24. horaru̇, quo dies perdurat moveri debeat, singulis horis elabunt quindeci̇ gradus illius.

Meridianus ẽ circulus ex maribus Sphere transiens p̃ utrũq. Polu̇ mundi, et p̃ Zenith, et Nadir, secansq. ad angulos rectos Equatorė, et oẽs ejus Parallelos: Unde etiȧ secat horizontė in duas p̃tes equales, S.t. Orientale, et occidentale. Dicit meridianus, qã du̇ sol ad ipsu̇ p̃venit, fit meridies. Et cu̇ numerus Zenith, et Nadir, seu punctoru̇ verticaliu̇, sit pene infinitus, totidė s̃s n.o meridiani, qui pariter ac Orizontes mutant: et si a Geographis detrãt numerus, qui ẽ 360000. Iũs circuloru̇ meridianoru̇, ut placuit Ptholomeo, ejusq. sectatorib., transit per Insulȧ ferri, que ẽ una ex Canarijs. Moderni tñ Astronomi suas tabulas exiquunt sub meridianis suis.

Horizon, seu finitor ē circulus ille, qui superiorē, nobisq. conspicuā mundi ptē ab inferiori invisibili dividit. Vr si plano, patentique loco oculos circumferamus, dimidia solū cęli pars nobis apparet, quę telluri ɔjungit, et instar fornicis incidere videt. Poli ejus circuli sū Zenith, et Nadir: unde sicut hę pene infiniti sū, ita et orizontes.

Horizon dividit in Rōalē, et sensibilē. Rūs ē, qui intelligit decere planū suū p̄ centrū mundi, eūq. dividere in duas ptēs ęquales: Dicitq. Rōalis, qa a solo intellū pcipit. Aūs ē circulus mīr, et Parallelus horizonti Rōali, qui solū attingit terrę superficiē, quā pedibus calcamus, et cujus diameter n̄ excedit terrę superficiē ab oculis visā. Rōalis tres diversas inclinaōnes hēt cū Ęquatore, ex quibus Sphera Armillaris diversas obtinet posiciones, nempe Rectā, Parallelā, et obliquā.

Sphera Recta ē illa, in qua Ęquator transit p̄ puncta Zenith, et Nadir, et secat perpendiculariter Horizontē ad angulos rectos, qui Horizon transit p̄ polos mundi, sive Ęquatoris, unde oēs diurnę revoluōnes fiunt ad angulos rectos supra horizontē. Oēs circuli paralleli Ęquatori secant ab horizonte in duas ptēs ęquales, ita ut sol ibi operet ɔtinuū Ęquinoctiū, et cuncta sidera sint semp̄ duodecim horarū supra horizontē, et duodecī sub horizonte. In sphera recta nulla ē pars coeli, quę cerniñ possit; et ideo nulla sū sidera, quę sucesive n̄ videant. Qui sub Ęquatore degunt sphęrā rectā hent.

Sphera Parallela ē ea, in qua horizon, et Ęquator sū idē circulus, eūq. poli utriusq. sint idē, qā unus polus mundi adscendit ad punctū verticale, et alter ad oppoītū descendit. Unde tota sphera perficit suā revoluōnē motu ęquatori parallelo. Qā ā Ęquator hēt ut Horizon, et ē in medio parallelorū, quos sol percurrit in anno, ideo dimidiū parallelorū semp̄ existit supra Horizontē, alterū vō dimidiū sub Horizonte. Unde qa sol pcurrit dimidiū spatio sex mensiū, ideo sol eodē spatio volvit supra Horizontē, et dies erit sex mensiū, et in oppōto dimidio nox erit

sex mensium. Eadem ratione Luna versatur supra Horizontem 12 diebus, vel circiter; et totidem sub Horizonte. His, qui degunt sub polis mundi Sphæra est Parallela.

Sphæra obliqua est, in qua Horizon, et Æquator secant ad invicem efficientes unum angulum obtusum ex una parte, et angulum acutum ex alia, ita ut revolutiones diurnæ fiant ad angulos obliquos supra Horizontem. Unus ex duobus mundi polis semper erectus cernitur, alter vero sub Horizonte manet: et elevatio unius indicat depressionem alterius. In hac Sphæræ positione dies, et noctes ut plurimum sunt inæquales, atque illi, qui Zonam incolunt temperatam, ut nos, Sphæram habent obliquam.

Zodiacus est circulus major, qui bifariam secat obliquum Æquatorem, efficiens cum ipso duos angulos obliquos; atque ab illo visissim in duas partes æquales dividitur, quarum altera ad Polum Arcticum declinat, altera ad Antarcticum. Maxima autem utriusque partis declinatio ab Æquatore est graduum 23. cum dimidio. Hinc etiam Poli Zodiaci, sunt puncta illa, circa quæ rotari incipit Sphæra, ut in illa Zodiacus describatur, recedunt a Polis mundi gradibus 23. cum dimidio.

Reperitur autem in Zodiaco media linea, quæ Ecliptica vocatur, quia in illa contingunt Eclypses Solis, et Planetarum. Hanc semper insistit sol, dum annuo motu per Zodiacum movetur, et singulis diebus singulos fere gradus in illa percurrit. Alij vero Planetæ hinc inde ab Eclyptica, vel a Zodiaci medio ad Austrum, vel Boream excurrunt, et per plures gradus ab Eclyptica recedunt. Unde ejusmodi Zona 16, vel ut alijs placet, 20 graduum latitudinem habet. Zodiacus innumeris pene sideribus refertus est, quorum plerique invicem quasi conjuncta, signa vocantur, seu constellationes. Unde de Zodiaco cecinit Manilius:

Fulget ingenti Stellatus Baltheus orbe,
Insignemque facit cælato lumine Mundum.

Zodiaci superficies, vel longitudo in 12 æquales partes dividitur, in quibus totidem constellationes continentur his versibus expressæ:

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo.
Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Sex priores constellationes in parte septentrionali versantur, aliae vero in Meridionali. Puncta autem, in quibus Zodiacus Equatorem secat, et ab isto vicissim secatur, Equinoctialia Arietis, vel Librae dicuntur. Illa vero, in quibus maxima est declinatio, vel distantia Zodiaci ab Equatore, appellantur Solsticialia Cancri, vel Capricorni accepto nomine a proxima Constellatione, juxta hos versus:

Haec duo Solstitium faciunt, Cancer, Capricornus.
Sed noctes equant Aries, et Libra diebus.

Ecclyptica tandem declinat ab Equatore 23 gradibus cum 30 circiter minutis; tantundem enim distat ab Equatore initium Cancri, et Capricorni, quae sunt Ecclypticae puncta, quae et Solstitia nominantur, quia dum Sol ad ea pervenit non amplius ab Equatore recedit, nisi post multos dies; ideoque respectu Equatoris stare videtur.

Alii duo circuli sunt duo coluri, quorum unus vocatur colurus Equinoctiorum, qui transit per eas sectiones Ecclypticae cum Equatore, in quibus incipiunt Signa, seu constellationes Arietis, et Librae; sive initio Veris, et Autumni. Alter dicitur Colurus Solstitiorum, quia transit per ea puncta, in quibus Eclyptica tangit tropicos Cancri, et Capricorni, sive initio Estatis, et hyemis. Coluri vocantur, quia cum transeant per utrumque Polum mundi, et Alter ex poli infra horizontem deprimatur et a nobis videri nequeat, ideoque ille circulus ab Horizonte secatur, et veluti mutillatur: unde Colurus idem est, ac Mutilus.

Circuli minores sphaerae sunt duo tropici, et duo Polares. Tropici sunt duo circuli Paralleli ad Equatorem, quorum descriptio incipit a duobus punctis Solstitialibus Cancri, et Capricorni. Tropici dicuntur, vel reverentes, quia cum Sol recedendo ab Equatore ad illos pervenerit, fere sistit, et rursus ad Equatorem

revertit. Qui Polo Artico proximior ē, Tropicus Cancri dicit: et etiā respectu nrū punctū altisolstitij, qa in eo Sol ad maximā elevaōnē supra Horizontē ascendit, et minus distat à nro Zenith, dicidetiā tropicus æstivus, qā dū Sol in ipso existit, fit æstati initiū, diurnior anni dies. Qui vō ad Polū Antarcticū accedit, Tropicus Capricorni vocat, et initiū hiemis designat, ac maxā declinaōnē Solis Australē. Duo Tropici ss tū itineris annui Solis, et intra se ɔtinent totū spatiū illud telluris, quod dicit Zona torrida propts excedentes æstus et terræ siccitatē. Ab his Tropicis incipiunt Zonæ temperatæ telluris, in quibus æqua ē aeris temperies, ac dispositiō caloris, et frigoris.

Circuli Polares si dicunt, l, qa hent in circumferentia Polos Zodiaci, l, qa parū distant à Polis mundi. Hi circuli ss æquatori paralleli, et ɔfines ss Zonarū temperatarū, et initiū frigidarū, quæ ut magis à Sole distant, et ñ nisi oblique respiciunt, nec illius radijs favent. Unde duo Tropici cū duobus Polaribus efficiunt, et intra se ɔtinent quinqz Zonas, unā Torridā, duas temperatas, et duas frigidas. Hæc sufficiant pro descriptione Sphæræ, cujus ope motus corporū celestiū facile intelliguntr. Nunc vō videamus alia scitu nāria, ut Systema Vrī distinctius assequamur.

Primo enī Parallaxis vox Græca ē, quæ diversitatē aspectus sigficat, et venit Astris inferioribus, quæ ex diūsis locis spectata ad diūsas quoqz celi partes referunt. Ita si duo hoēs, in diūsā mundi ptē existentes, Lunā ɔtuerentur, ñ ad easndē celi ptē referent Lunā ipsā, sd ad diūsās, eo qā mār ē aspectus diūsitas, quo Astrū fuerit telluri vicinus. Cū āu Parallaxis minime occurrat ꝑ rectā lineā inspicientibus, sd ijs tantū, qui oblique aspiciunt, requirit ad Parallaxis proporcionata dista inṫ inspicientē, et obtū vissū. Unde si Astrū fuerit à tellure remotissimū, adeo ut telluris magnitudo respectu illius sit minime sensibilis, tunc Astrū in eodē loco semper apparebit diūsis spectatoribus. Sic Stellæ fixæ nullā exhibent Parallaxī.

Secundō ex dicendis de reflexōne, et refractione

sequit, quod cum siderum radij et purissimo æthere in aere puriorem transeant, deinde in crassiorem, ac denique in Athmosferam, seu sphæram vaporem telluri circumfusam, sensim etiam ad successive refrangunt. Ex qua radiorum refraxione fit, ut sidera fere nunquam sint in eo loco, in quo videntur.

Tertio Crepusculum non est, nisi splendor, qui præcedit solem supra horizontem, vel remanet post occasum solis sub horizonte. Si vespere fiat, crepusculum dicitur. Si mane, aurora. Iam a vulgo receptum est, Crepusculum incipere, dum sol est 18. gradibus infra horizontem.

Ob diversitatem a motuum Planetarum habent ipsi diversos aspectus, qui numero quinque ab Astronomi asignantur, scilicet, Coniunctio, Oppositio, Sextile, Trinum, et Quadratum. Coniunctio fit, quando duo Planetæ sub eodem gradu Zodiaci sibi occurrunt. Oppositio sub diversis, et oppositis gradibus contingit. Sextile fit, quando duo Planetæ reperiuntur in distantia 60 gradium Eclypticæ, qui gradus complectuntur duo Zodiaci signa, vel sextam cæli partem. Trinum, quando longitudo unius ab alio est gradum 120, quæ distantia complectitur 3a partem Zodiaci, hoc est, quatuor signa, seu constellationes. Quadratum, quando duo Planetæ ab se distant 90 gradibus, nempe tribus signis, seu quarta parte Zodiaci.

His de prijs Cosmographiæ dictis, tres sunt celebriora Systemata cælorum, scilicet, Ptolomaicum, Copernicanum, Tychonicum. Ptolomeus sic Mundum dispositum esse arbitratur: Terraqueus globus Centrum occupat, tellurem circumambit aeria regio, et Sphæra ignis, seu ætheris subtilissimum; postea circuli illi, in quibus planetæ suos motus exercent, nempe Luna, Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, Saturnus: qui circuli centrum habent commune, scilicet centrum terræ.

Super Planetas septem volvitur sphæra stelarum fixarum, quæ ab Astronomis vocatur octava sphæra. Plerique alia tres huic Systemate addiderunt, scilicet, duas Crystallinas, et primum mobile, quod suo rapido motu secum trahit totam Mundi machinam spatio 24 horarum. Unde in

hoc Systemate undecim ss Sphaerae, seu Caeli, quibus si addat Empyreum, duodecim asignant. Sed est advertendum, quod Stellae, et Planetae rapiuntur a 1º mobile, et motus iste dicitur: hunc cois, praeter quem stellae oes habent alterum motum sibi proprium, et 1º coe contrarium. Nam iste fit ab ortu in occasum, proprius autem fit ab occasu in ortum super Axem, et Polos Zodiaci, diversis tamen temporibus, prout stella, l. Planeta remotiorem est à centro, st, telluris. Proinde Stellae fixae, ut pote a tellure remotiores, proprium habent motum pene insensibilem, cujus periodus integrat, seu circulatio iuxta observationes Recentiorum absolvatur, spatio annorum circiter 2800, quam circulationem Ptolomeus complexi judicavit spatio annorum triginta sex mille.

Alij Astronomi animadvertentes, motum proprium stellarum fixarum irregularem esse, st, aliquando tardiorem, aliquando velociorem: ut causam talis irregularitatis exponerent, arbitrati sunt existere Caelum aliud inter firmamentum, et 1um mobile: quod Crystallinum appellaverunt, et illi motum attribuerunt titubationis per quem modo in Orientem, modo in Occidentem declinaret: quod etiam comunicando motum suum firmamento, et aliis inferioribus Caelis, dum ad Orientem declinat, auget et proprium motum eorum, qui versus eamdem partem diriguntur, unde et motus iste fit velocior: e contra accidit quando ad Occidentem declinat.

Praeter hoc Caelum aliud etiam Crystallinum admiserunt ijdem Astronomi, a quo proveniat obliquitas Eclypticae, seu maxima illius distantia ab Equatore, nam ipsa non semper visa est equalis. Unde docent, hoc Caelum nunc versus Septentrionem, nunc versus meridiem librari; ut motum suum comunicet firmamento, et causa sit, cur Eclyptica interdum majores angulos cum Equatore efficiat, interdum minores. Unde in hoc Systemate Ptolemaico duodecim astruunt caeli. Et licet Ptolomeus nihil de soliditate caelorum definierit, posteriores Astronomi, solidos esse Caelos pronuntiarunt.

Alias irregularitates agnoverunt Astronomi in propriis motibus cujuscumque Planetae: nam istos nunc videmus

nunc remotiores a tellure deprehenderunt, et jam ab occidente in Ori-
entem, jam e contra motu retrogradationis moveri. Quare dicunt, Planetas
nunc directos esse, nunc stationarios, nunc retrogrados. Ad quod explanandum
Ptolemaici in tres partes distinxere orbem cujuscumque Planetae, unam excen-
tricam, et duas concentricas: et in omnibus excentricis, praeter quam in excentrico
Solis, aliud minorem circulum posuerunt, quem vocant Epyciclum, in cujus cir-
cumferentia volvitur unusquisque Planeta, suis diversis temporibus. Et ab isto
motu dicunt provenire ejusmodi irregularitates.

Systema Copernicanum
constituit Solem immobilem in centro Universi, ut lucere posset, et illud radijs suis
vivificare. Circa Solem Mercurius trium fere mensium spatio convertitur. De-
inde sequitur Venus octo mensium periodo circa Solem ipsum revoluta. Tum
tellus, quae magnum orbem suum circa Solem annuo motu peragit. Circa terram
Luna intra mensem movetur. Sequitur circulus, in quo Mars duorum anno-
rum spatio movetur. Tum Jupiter duodecim annorum tempore cursum suum perficit.
Omnium denique Planetarum supremus Saturnus 30 annorum spatio circu-
lum peragit. Postremo sidera fixa prorsus immota quiescunt, et si circa
Solem ipsum lento motu ferri videantur, ut viginti sex mille annis inte-
gram periodum absolvant. Circa Jovem, et Saturnum ducunt suos
circulos illorum Satellites, seu Lunulae, quatuor nempe circa Jovem, et
quinque circa Saturnum.

In hoc Systemate Sol medium obtinet universi, terra
autem a latere est. Cum autem ex hoc sequeretur, quod terra ex una parte esset stellis
propinquior, ex alia vero remotior; ac proinde unam eandem stellam ex
una telluris parte apparere majorem, ex altera minorem: immo ex eadem telluris
parte hoc accideret, ut circa Planetas contingit, qui nunc terrae sunt propinqui-
ores, nunc remotiores. Ad hanc difficultatem vitandam, Copernici commentis sunt
infinitam pene distantiam inter Stellas fixas, et tellurem. Dicunt enim, Stellas dista-
re a Sole viginti octo mille semidiametris magni illius orbis, in quo terram
dicunt moveri: quam distantiam aequalem comperit esse Gassendus quadraginta duo-
bus millionibus semidiametrorum terrestrium.

Materiam coelestem subtilissimam esse,
ac fluidam docent Copernicani. Sol autem in isto Systemate nec annuo, nec diur-

no gaudet motu: sed ea Resiones indicia solum quas dam maculas observaverunt irregularis, et inconstanti figurae, hinc solem circa proprium axem spatio 27 dierum moveri inveniunt, ut asserunt tellurem moveri, id non de solo globo terraqueo, sed etiam de aere, ac de tota telluris Atmosphera verificari tradunt.

Copernicani non admittunt primum mobile, nec Celos Crystallinos nec motum trepidationis, aut irregularitates in motibus stellarum fixarum, eas recensendo inter veterum errores: nam asserunt stellas fixas non moveri, licet moveri videantur. Unde ad explananda Celestia Phenomena tres motus telluri attribuunt, scilicet diurnum, annuum, et motum Parallelismi. Ad quas explanationes maxime deserviunt exemplum turbinis, quo Parallelismum inveniunt; quippe non prius circulum majorem adsolvit, quam plures minores circulos circa suum axem indesinenter progrediendo efficerit.

Itaque sicuti turbo iste describit circulum majorem, sic etiam tellus magnum quemdam circulum describit, qui excentricus soli recipitur, per quem tellus progrediendo, spatio unius anni totum Zodiacum percurrit, unde motus annuus telluris dicitur. Et sicut turbo ille majorem circulum describendo, minores circulos indesinenter perficit; sic tellus, dum circulum majorem percurrit, minores circulos indesinenter facit: et motus iste est diurnus, qui spatio 24 horarum perficitur ab Occidente in Orientem. Et denique, sicut turbo axem suum, circa quem volvitur, servat perpendicularem ad horizontem, sic tellus rotando servat Parallelismum sui axis. Haec de Systemate Copernicano.

Tertium Celebratissimum Systema Tychonicum appellatum, in centro universi tellurem immobilem collocavit, circa quam diurno motu in circulis Equatori Parallelis, ex ortu in occasum, ac etiam interiori inequali periodo ex occasu in ortum ferantur secundum Zodiaci obliquitatem, Luna, Sol, et sidera fixa; Luna quidem unius mensis spatio, Sol annuo, sidera fixa viginti quinque mille annorum spatio. Ceteri vero Planetae circa solem velut centrum inequali similiter temporis spatio moventur. Mercurius soli proximior, tribus mensibus, Venus octo, Mars biennio, Jupiter annis 12, Saturnus denique 30, hac tamen lege, ut Mercurii, et Veneris orbitae circa solem non complectantur tellurem, et si complectantur illam Saturnus, Jupiter, et Mars, qui solis orbitam non omnino

secat, ut aliquando remotior Sole, aliquando proximior nobis videatur.

Hanc distantiam statuit Tycho in corpora celestia. Luna distat a tellure 56 semidiametris telluris cum dimidio, Mercurius 1150, Venus 1150. Sol 1150. Mars 1745. Jupiter 1390. Saturnus 10550. Stelle autem fixe 14000. Magnitudinem quoque corporum Celestium ita describit: Luna minor est tellure viribus 42, Mercurius 19, Venus 6, Sol major est tellure 139, Mars minor est tellure 13, Jupiter major est tellure 14, Saturnus 22. Celi substantiam tenuem ac fluidam ponit, in qua tum Sidera, tum Planete libere moveantur. Tychoni enim Comet[illegible] per etherea spatia moveri, Martem aliquando proximiorem, quam Sol, aliquando remotiorem, Mercurium denique, ac Venerem periodum suam circa Solem peragere, gravi, diuturnoque studio demonstravit. Unde ingenue fatentur Astronomi pene omnes, accuratius Celestium corporum motus observatos fuisse a Tychone, quam a Copernico. Motus vero, quo sidera, Sol, et Luna circa tellurem 24 horarum spatio simul cum Ceteris Planetis ex ortu in occasum ferunt, a Tychonicis ita exponitur, ut Lunam, Solem, et sidera, dum signa Zodiaci, lenta periodo superius exposita, ex occasu in ortum moveri dicant: interim tamen sidera illa, Sol, et Luna singulis diebus circa tellurem ex ortu in occasum circulos equatori Parallelos describant. Dum autem Sol circa tellurem 24 horarum spatio vertitur, Planetas omnes secum circumvehit, ut ipsi eadem tempore circa tellurem circulos Econtricos peragere videantur. Atque ita diurnus siderum, et Planetarum omnium motus circa tellurem, et proprius circa Solem, et tellurem ipsam, inequalis etiam magnitudo, vel distantia Planetarum a tellure facili declarantur in hoc systemate. Tudices tantum Celos distinguit, scilicet Empyreum, firmamentum, in quo sunt stelle fixe, et Celum Planetarum, sive Etherem, in quo moventur Planete omnes. Alij addiderunt Primum mobile supra firmamentum, ut ab illo repetant communem motum Stellarum fixarum ab ortu in occasum.

Dicimus, tellurem immotam existere, et Tychonicum Systema ceteris esse preferendum. Probatur 1º ex Scriptura variis in locis, ex quibus constat, Solem, et Lunam moveri circa tellurem; nam in Josue 6. dicitur: Sol contra Gabaon ne moveas

veanis, et Luna itra vallem Aialon. Steteruntque Sol, et Luna, donec ulcisceret se Gens de inimicis suis... Stetitque Sol in medio Celi, et non festinavit occumbere spatio unius diei. Ecclesiastici, C. 46: an non in iracundia ejus impeditus est Sol, et una dies facta est quasi duo. Ecclesiastes C. 1°: oritur Sol, et occidit, et ad locum suum revertitur, ibique renascens girat per meridiem, et flectitur ad Aquilonem: lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos revertitur. Et in eodem Cap. V. 13 ait idem Ecclesiastes, se non tam Profetae, quam Phisici, et Philosophi personam gerere: proposui inquit, in animo meo quaerere, et investigare sapienter de omnibus, quae fiunt sub sole. Genes. C. 1°. fiant luminaria in firmamento Celi, et dividant diem, ac noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos. Quae testimonia SS. PP. Sacrique Interpretes literali, proprioque sensu intelligunt: ga.

Inter alias instancias adversariorum (quas facile solves, sciens, quod Sac. Script. semper proprio, ac litterali sensu intelligenda est, quoties nihil ex fidei decretis, vel ex evidenti ratione de proprio, literali, ac proprio verborum sensui adversatur) inquiunt, solem, etsi immovilem, posse significare decursum temporis: sicut Stylus horologii solaris, qui licet immotus, tamen signum est umbrae decurrentis, et diversas temporis partes indicantis.

Sed contra: sensus non potest detrahatur temporis signum, nisi quod est per se movile, et re ipsa movetur, ut temporis sucesionem valeat amensurare. Ad exemplum horologii dico, quod stylus ipsius non designat horas ratione sui molis immobilis, sed ratione suae umbrae, quae mobilis est. Hinc illa Copernicana opinio a S. Ecclesia et Cardinalibus fidei Inquisitoribus merito reprovata fuit sub Paulo 5. anno 1616. atque iterum sub Urbano octavo anno 1633. tanquam temeraria et proprio sensui Sac. Script. contraria.

Provatur 2° eo argumenti genere quod negativum dicitur: nulla evidens ratio ostendit, tellurem moveri, et solem immotum consistere: nulla Mathematica demonstratio certa declarat, sensus nostros circa motum Solis errare: nulla experientia, vel observatio astronomica telluris motum suadet: nihil evincit laudata superius Sac. Script. testimonia ad sensus improprios esse detrahenda: immo Celestia Phenomena satis

explanã p̃ Tychonicũ Systema, ut ex argumentorũ soluõne apparebit. Igitur vera. Ex quo sequit̃, Copernicanũ Systema ñ solũ ñ posse defendi p̃ modũ thesis, sd nec p̃ modũ hipotesis eē approbandũ; qã ñ ē naẽũ, nec magis utile ad Phenomena Celestia explanãda.

Probat̃ 3ª contra Systema Ptolemaicũ: tale Systema, nec cũ Phicã, nec cũ astronomia cohæret: ergo. Ans quo ad 1ã ptẽ: illud Systema pugnat cũ Phicã, quod nequit explaẽ productionẽ lucis, immo impedit transmissionẽ lucis a Sole, et Stellis fixis usque ad nos; sd tale ē Ptolemaicũ: ergo. Mior: Celi inferiores, et si maxime diaphani sint, crassitiẽ hentarum, quæ si recte oputet, et iuxta proporcionẽ extensionis, multa leucarũ millia excedere deverẽt; sd impõbile ē lucẽ transmitti, et diffundi p̃ crassitiẽ (p̃ crassitiẽ unius argenti nummi) adeo solidã: ergo. Mior pbt ex experimento: quidenĩ ē cũ idonea soliditate magis Diaphanũ, quã lens crystali tenuissima, quæ habet crassitiẽ unius argenti nummi? Certe hæc ad oculos pota ñ impedit visionem. At si sumas aliã lentẽ, æquẽ tersã, lumĩnis transmissionẽ, et visionẽ impedit. Et ex profecto quanto magis obstaret crassities unius palmi, l. unius leucæ: ergo idẽ dicendũ de Celorũ soliditate.

Ttũ: in tali systemate Celi inferiores Planetarũ, præter motũ, quo ab ortu in occasũ fuerunt rapti a 1º mobili, moverent̃ etiã ab occasu in ortũ rapti a firmamento; sd hoc admiso, Celi, quo inferiores sũ, tardius moverent̃ motu illo 2º, qã procul magis distant, minus participant illius impetus, quẽ octava Sphera eis imprimit: quod ē contra experiẽtiã; nã Luna una mense Zodiacũ percurrit motu illo 2º, Sol uno anno, et Stellæ fixæ 25000 annis, et amplius. Igitur vera.

Probat̃ 2ª pars mĩris pncipalis: Mars interdũ fit nobis vicinior, quã Sol; et Venus modo ultra, modo citra Solẽ cernit̃, ut jã Astronomi oẽs fatent̃ post Tichonẽ; sd esset impõbile hoc, si Celi eent̃ solidi: ergo. Ex quo infert̃, quod Systema Tichonicũ ē Ceteris præponendũ, qã nec Sac. Script. adversar̃, ut Copernicanũ; nec phicæ legibus, et Astronomiæ experimentis contrariũ ē, ut Ptolemaicũ. Nec obstat, quod Arĩs, S. Thomas, Scotus, Alij qꝫ veteres Scholastici Coẽ sui temporis Astronomorũ sententiã amplexi fuisset, quæ Ptolemaicũ Systema docebat: cũ ñ dũ experiẽtia oppõtũ declarasset.

Objic. 1º ɔtra 1am probaōnem, quod Scriptura loquit de Cœlo, et terra, loquit ad vulgi sensum, et n̄ intendit exponere rei veritatem, s. appariencias sic Cœlum, et terram, ut precipuas mundi ptes describit: cum tm̄ tellus sit longe mīa Sole, et nonnullis Planetis. Sic in C. 1º Genes. Luna dicit luminare magnum; et tm̄ ē mole infima, nec lucem ā se, s. ā Sole hēt. Et sane Josue jussit Soli, ut n̄ moveret ɔtra Gabaon; et Lunæ, nec moveret ɔtra Vallem Absalon: quasi Sol, et Luna super ea loca perpendiculariter existerent; cum Sol usque ad Tropicum Cancri dumtaxat, et n̄ ultra recurrat, ut supra Palestinam excurrat. Sic denique ait Script: Stetit Sol in medio Cœli; et tunc Sol n̄ erat in Equatore; et licet fuisset in Equatore, n̄ tm̄ Equator p Syriam, aut Gabaon ducit.

Addunt Copernicani, hanc fuisse interpretandi laudatam superius Script. loca, juxta Vulgi sensum, nam l. Josue jussit Solem n̄ moveri motu 1º, et Cœli; l. motu 2º, et proprio: si 1um oēs Sphæræ, et 1um mobile stetissent: quod Script. n̄ tradit. Si 2um: q̄o velosius descendisset infra horizontem; q̄a velosiori impetu raptus fuisset a 1º mobili ex ortu in occasum, nam n̄ retrocessisset proprio ɔtrario motu ex occasu in ortum. Tum: Script. sepe docet, tellurem moveri, sic C. 9. Jo: vi de Deo dicit, qui movet terram de loco suo, et Columnas ɔcutiunt. Et Psal. 97: moveat mare, et plenitudo ejus: Orbis terrarum, et qui havitant in eo. Igit sicut alij exponunt hæc loca, sic et alia possunt exponi.

Respd neg. do asumptum. Licet enim Deus aliquādo in Script. loquat p Metaphoram, seu ad vulgi sensum; n̄ tm̄ semp. S. d in hoc n̄ immoremur. Cœlum etenim, et terra, ut pricipaliores mundi ptes recensent a Script. rōne finis, quo Deus illa creavit: nam creaturæ rōales in illis existunt, a quibus Deus adorat, et quibus cœlum, et terra pricipalius inserviunt. Luna vō appellat Luminare magnum, n̄ rōne suæ molis, s. d rōne oficij: quod colligā ex Genes. C. 1º: fecit Deus duo Luminaria magna: Luminare maius, ut pæesset diei: et Luminare mīus, ut pæesset nocti. Sic Josue n̄ rogavit Deum, ut Sol, et Luna p pendiculariter pmanerent supra Gabaon, et Vallem Ajalon, s. d ut eorum aspectus cum ea irradiatione persisteret, qua Gabaon, et Ajalon illuminabat, unde cum dicit stetit Sol in medio Cœli; n̄ denotat exactum Cœli medium; s. d l. indefinite accipit pro

axe meridiani ipsorum Israelitarum, sed et pro ea medietate caeli, quae distat horizonte, et occidente.

Ad aliud dico, quod Iosue loquutus fecit de motu diurno, et coni: qui si efficiatur a 1.º mobili non esset absurdum dicere, et istud statuere; nam licet Script. hoc expresse non tradat, tamen ex ejus assertione, ut deinceps colligitur. Denique, cum fundatur in provatione pro motu solis Script. loca opertiora sint iis, quae in argumento proponuntur, ex illis istorum intelligentiam accipere deberemus. Unde Iosue sententia intelligenda est de motu violento, quo justa Dei volunte interdum terra concutitur. David vero non de terra materiali, sed de hominibus terrae incolis loquitur; quos ad exultationem invitat, propter Christi adventum, quem mystice significabat. Unde in 1.º Paralip. c. 2. dicitur: commoveatur a facie ejus omnis terra; ipse enim fundavit orbem immobilem. Quasi vellet, terram Deo vallente moveri posse, et si Deus eam immobilem detinuerit.

Objic. 2.º speciatim contra 2am provationem: Deus, et natura nihil moliuntur frustra: ut omnium consensus tradit cum Aristot. lib. 1.º Politicorum, c. 2.º; sed cursu diurno, et annuo telluris motu, superfluerent, tam immensa illa sphaera primi mobilis supra firmamentum efficta, ut stellae ab ortu in occasum moveantur 24 horarum spatio; quia ejusmodi stellarum motus, cum per solum telluris motum Phenomena omnia subsistant. Converso vero, si terra statuatur immobilis, tunc pene incredibilis velocitas concedenda est stellis fixis, qua ab oriente in occidentem moveantur; nam si stellae fixae distant saltem tredecim mille, et quigentis semidiametris terrae, ab ipsa terra, ex proportione diametri ad circumferentiam colligitur, aequatorem caelestem continere septuaginta et unum milliones, nongentas septuaginta septem mille, centum quadraginta tres leucas germanicas, quas unumquodque sidus quotidie percurreret; proinde singulis horis quodlibet sydus tres milliones, quadringentas mille, septingentas quatuordecim leucas germanicas pertransiret. Porro cum constet experientia, hominis sani arteriam singulis horis quatuor mille ictus vibrare, hinc calculo facto, quodlibet sydus parvo illo tempore, quo pulsus unus arteriae perficitur, septingentas sexaginta leucas percurreret.

Respondeo gratis permittendo hanc physicam probabilitatem per se ferens; sed negando eam vim obtinere demonstrationis, aut evidenter firmare copernicanum systema. Quamvis enim maxima illa stellarum velocitas clare à nobis capi non possit, non tamen est impossibilis. Sane multa occurrunt minus verosimilia in copernicana hypotesi; et tamen copernicani suam opinionem non deserunt. Proinde cum nobis objiciunt incredibilem stellarum cælestium, recogitent ipsi infinitam distantiam, quam inter stellas fixas, et solem adstruere coguntur. Recogitent ipsi infinitam distantiam quomodo comprehendant perennem illum motum aeris, qui tunc in superiori, tunc in inferiori suo, per motum terræ sequatur: quomodo cum contra Vertiginum doctrinam corpora in acta conentur recedere a centro sui motus, id non contingat ædificiis, turribus, et hominibus, qui cum terra in gyros aguntur; vel saltem aeri, aut æthere cum tellure in gyros acto: quomodo denique à revolutione solis circa proprium axem excitari possunt planetæ omnes ad similem motum vertiginis, cum globus circumactus non excitet alterum globum etiam sibi propinquum: et cum motus iste adeo tardus est in tellure, et Marte vicinis soli, ut pote indigens spatio 24 horarum, dum in Jove plus dupla celerior est, cum 9 horis absolvatur: his rationibus plerique contendunt, tale systema falsum demonstrari. Nos vero negativo argumento contenti sumus; et hic proponimus, ut videatur absurda maxima illa stellarum velocitas.

Si dicant, quod natura ornavit res mole magnas ad quietem, et minus molis ad motum; ideo quod terra, quæ cœlestibus corporibus comparata veluti punctum est, moveri debet. Respondeo, quod licet cœlestia corpora quantitate molis excedant hæc inferiora, multa tamen ex istis perfectione illorum superant, quia propter ista facta sunt; nempe sydera propter homines, ut sint in signa, et tempora. Unde licet sydera quantitate molis excedant tellurem, minime non est, quod potius moveantur, quam tellus, in qua habitant homines.

Objectio 3ª: Astronomicæ observationes demonstrant motum telluris: ergo. Respondeo: 1º ex observationibus Flamstedij, et Cassini Junioris reperta est parallaxis stellarum fixarum; nam ille animadvertit, stellam Polarem videri nobis altiorem 45 secundis in hieme, quam in æstate; iste observavit, sirium sex

secundis in Estate, qam in hieme videri altiorem. Adquod n̄ alia Rão, nisi qa tellus motu suo proprior fiat Stellæ Polari, aut Sirio, uno tempore potius, qam altero. 2º: lumen a Satellitibus Jovis reflexum, post eorum eclisin nonunquam decem minutis tardius defert ad tellurem, quam alio tempore: quod n̄ accidat, nisi qa tellus nonunquam integra orbite annuæ diametro sit a Jove remotior. 3º: Metheora altiora, ut Dracones, seu trabes volantes, fere semp̄ moverent ab oriente in occidentem: ad quod nulla ē rão, nisi fateamur xtā leges motuum Cartesianas ejusmodi Metheora ab aere nrō p̄ motum diurnum circumactum, velut effundere excutit, ac proterea tellure versus horientem promota, abire versus Occidentem p̄ lineas tangentes. Ergo &c.

Respō neg. ād ans; ad cujus 1ā probationem dico, quod ex Parallaxi stellarum fixarum minime demonstrat motus telluris, ut fatet Wolfius, qui etsi mordicus tueat Systema Copernicanum, tm̄ in Elementis Astronomiæ, ptē 2ª C. 3ª. de Systemate Planetario, post quam varias exhibuit Astronomorum sentētias circa Stellarum fixarum Parallaxim, ejusdem que censu cum motu telluris, ingenue fatet nº 60 1. falli eos, qui motum telluris annuum p̄ Parallaxim fixarum demonstratum ē contendunt. Quare satis probabili rone possumus asserere, Sirium gaudere motu periodico, ut accidit stellæ, quæ ē in Balnea, et Cygno: qui motus ē causa Parallaxis.

Possumus etiā dicere, matam Ethereā, quæ ē in ptē Celi Australi, densiorem fieri p̄ recessum Solis in signa Borealia, atque ita lumen Syrij magis in Estate refrangat, et Syrium videri altiorem. In hieme vō cum Sol versetur in signis Australibus, rarefaciet eam matam Ethereā, atque adeo minor erit refractio, et Syrius apparebit depressior. Quod vō Etherea substā refrangere valeat lumen, dpertum ē experientiā, nam radius lucis transiēns p̄ exhaustum Machinæ Pneumaticæ patit refractionem. Idem dicimus de Stella Pollari.

Ad 2um. Ca retardação luminis a Satellitibus Jovis reflexi etiā fit, quod tellus ē Jovi proprior. Unde n̄ ē proportionalis distantiæ telluris, nec p̄ motum telluris exponenda ē. Ad 3um. Si Metheora illa ex aere veluti effunda excuterent, idem contingeret in nubibus, aliisque exhalationibus; adeoque sequeret, ea Metheora frequentius apparere. dpertum ē etiā Phenomena illa quod oque versus horientem move

ri, et sęp. e Versu Meridię; quod fieri n̄ posset, si excussa a telluris motu moverentur. Quare Rāo talis effluvii ā ventis orientalibus repetenda ē, qui in superiori aeris Regione ptinuo spirant.

Obiici denique ptra 3ā probatiōnē: ex C. 37. lib. Iovi, in quo legimus; tu forsitan cū eo fabricatus es Cælos; qui solidissimi quasi ære fusi sunt. Et Genes C. 1.º ubi Cæl̄ dicit firmamentū, eo quod firmū sit, ac stabile. Et ex Epist. ad Hæbreos C. 4.º in quo Xptūs Dnūs dicit penetrasse Cælos in sua āscensione. Et S. Paulus Raptus fuit usq. ad 3ū Cælū: ex his inquā sac. script. locis ptat, plures statue Cælos, ēēq. solidos: nā si eēnt fluidi, unicū Cælū oīā sydera ptinere, sicut unicū Mare oēs pisces: ḡō præponendū ē systema Ptolemaicū.

Resp. in lib. Job Cælas dici solidissimos, q. stabiles sī, propt. ā suā extensionē, aut diffusiōnē appellari quasi æs. In eodē sensu appellāt. Genes. Cælū firmamentū. 3ū plerique de Cælo Empyreū intelligunt: et sensus ē, Xptū ascendisse in Cælū, et ibidē ēē. Raptū ā S. Pauli ad 3ū Cælū mistice intelligit August. p̄ triplex visionis genus. Sd nos possumus litteraliter intelligere illū, q. in systemate Tichanicū 3ū Cælū ē Empireū. Ad hoc enī raptus fuit Paulus ad audienda arcana illa n̄ ā ad Cælū Veneris, quod ē 3ū Cælū in systemate Ptolemaicū.

QUÆSTIO 2ª.

An Corpora Cęlestia alicui Corruptioni Subjaceant?

Quāquis statis judicasset, corpora cęlestia ēē ab intrinco incorruptibilia, ptrariū docet N. Subl. D.r St solū ab extrinco talia ēē, quatenus nullū agens creatū natāli virtē pt ea alterare, et corrumpere: supnatāliter ā possunt corrumpi, q. creaturę et natāles sī. De facto ā nulli corruptiōni subjacere docent Peripatetici ptra Recentiores, qui observaonibus ptrariū probare nituntur. Quare....

Dicimus nondū ēē demonstratū dari corruptionē, etiā accidentalē in corporibus cęlestibus. Pb. ubi nulla ē mutaō, nulla dat. de facto corrupō; sd de Phō lib. 1.º Cæli C. 3.º xā tradita toto præterito tempore, memoriā nihil

mutaõnis ottingit, nec in toto ultimo Cælo, nec in nulla partium propriarum ipsius:
ergo.

Objic. 1º: Stellæ de novo producuntur, et corrumpuntur: ergo. Ans. constat ex eo, quod diversis temporibus novæ Stellæ à pluribus Astronomis fuerunt visæ, et postea evanuerunt. Sed Respondeo negando ans.; quod non probatur ex novis illis apparitionibus stellarum. Ex hoc enim solum sequitur, Sydera aliquando videri, aliquando vero occultari; et ratio quare non omnia æquali superficie Cœli parte videntur, sed probabilius est, stellas alias alijs esse altiores. Optime sic etiam explicatur, aliquando videri, aliquando occultari, si supponamus, Sydera fixa circa proprium axem converti certa quadam periodo, et componi ex materia, quæ inæqualiter lucida sit, ita ut lucidiorem partem nobis obvertentem, fugere, et oriri dum vero obscuriorem, evanescere, et interire dicantur. Hoc confirmat Dr. Solis, et Planetarum cum analogia, in quibus ille motus circa proprium observatur: confirmat regularitas, et constantia, qua eadem Sydera apparent, aut redeunt; invicteque probat similis proprietas in quinta Saturni satellite, quidem telluri proximus est nunquam videtur, videtur à superiori parte suæ orbitæ, dum à tellure est remotior: quod non potest explicari, nisi ad inæqualem hanc lucem, sidera quæ moter recurrat.

Objic. 2º: in Luna contingunt eadem Phænomena, ac in tellure: ergo sicut in ista locum habet alteratio, et corruptio, ita in illa. Ans.: lumine solari deficiente, circa Lunam videtur annullus lucidus, qui aliud non est, nisi fluidum quoddam figuram fune assumens, radiosque solares refrangens, et reflectens. Ex quo fit, Lunam eodem etiam telescopio, et in eadem aeris non constitutione non semper æque claram apparere: quod non provenit nisi ex variatione fluidi eam ambientis. Aer etiam Lunaris limbum Solis tremere facit. Tum in Luna dantur Maria, et Montes, nam in ea sunt partes quædam obscuriores, quas maculas vocant: ibi etiam dantur tractus ingentes, qui superficiem prorsus æquabilem habent, et minus luminis reflectunt; adeoque fluidum aliquid sunt, seu Maria. Igitur &c.

Respondeo negando ans., ad cujus 1am probationem dico, quod annulus ille lunaris à radiorum solarium diffractione oritur. Radij enim lucis non solum reflexionis, et refractionis capaces sunt, sed etiam inflexionis, seu diffractionis. Quando enim radios lucis in globum opacum incidit, ut lignum, aut

Metalis, circa quem nulla Atmosphera effingi pt, tunc Radius ille Rectali-neam directionem retinere n pt, nec pervenire ad oculum ex adversa pte stitutum, unde circulum quendam circa globum efficit, ut ad oculum perveniat, coronamque luminosam dexate latitudinis directa lumine palidiorem efficiat. Ex quo tiemon etiam apparet, qui ab undulatione, et diffractione Radiorum proveniat. Ex ipsa Radiorum solarium reflexione varia oriunt etiam diversae lucis lunaris modificationes: ea quod varia reflexio derivat ex diverso Solis aspectu, et diverso utriusque Syderis motu, praesertim Respectu nrum.

Ad aliud negamus in Luna esse Maria; quia ea spatia, quae Maria dicunt, n sunt nisi cavitates ejusdem naturae, et coloris cum reliquo lunari corpore. Maculae lunares sunt umbrae ex montibus lunaribus projectae. Unde oculo inermi eaedem apparent maculae, dum Luna videt in quadraturis, quae apparent in oppositione. Montes enim, et faveas in Luna stare fatemur. Sed n sunt sicut Montes telluris, qui aliquando nivibus candent, aliquando herbis, et plantis virescunt; aliquando nubibus obducunt. Nihil simile in Montibus lunaribus contingit, quia semper eodem modo apparent.

Si ireat, quod in Marte, et alijs Planetis etiam inveniunt maculae, aliquando mutant, aliquando disparent: respondeo, maculas in Marte provenire ab umbra alicujus corporis, cum habeant ductos rectilineos. In Jove, et in Satellitibus Jovis, et Saturni maculae explanant, ut de maculis Lunae. Ratio autem cur in Jove interdum tres fasciae, interdum quatuor, aut quinque apparent, est, quia taliae fasciae provabilius proveniunt ab annulis, quales stant in Saturno; vel proveniunt a libratione Jovis, ejusque diversa positione, et distantia a Sole, et tellure; vel si admittat fluida, quandam materiam in Jove reperiri, quae in diversos albeos influat ratione diversam librationem, seu positionem Jovis, adhuc n provat ulla alteratio in celestibus corporibus.

Objic 3º: in Sole etiam apparent maculae, tanquam nubeculae, quae n aliud esse possent, nisi spumae et faeces ab ipso Sole efervescente erumpentes, aut nubes e Solis exalationibus coalescentes, et supra supra Solem elevatae: ergo in Sole locum het alteratio. Rns: numerus talium macularum n semper est idem; aliquando [illegible] apparuerunt. Magnitudo earum inequalis, quandoque apparent majores tellure. Diversas etiam hent figuras, nam oblongae aliae, aliae curvae, n tamen rotundae, ut Ceteris Planetae sunt ra: ergo.

Respõd. solares maculas eẽ corpora opaca, sive Planetas, qui circa Solẽ gyros suos pficiunt: et in Solẽ, velut umbræ, apparent: eo modo quo Heullejus vidit umbram 1mi, 2i, et 3i Satellitis Jovis, transire supra corpus illius, et umbram Saturni effundit supra illius annulũ, crassiorẽ qe ee propẽ solarem ipsũ. Hoc probat, qã corpora Soli affixa nequeunt hẽre motũ a solari distĩ: faces, et nubes ñ hent motũ periodicũ. Atqui maculæ Solares gaudent motu a solari diũso, ee periodico; qã ut refert Chirchius Lipsiæ anno 1684 a die 26 Aprilis usque ad diẽ 16 Julij macula in Sole visa fuit, quæ p 12 dies in disco Solis fuire ꝯspicua, p 1 sũo dies post Solẽ latuisse ꝯpexit; Quare dicendũ ẽ, maculas circa Solẽ rotari, gaudereq; motu a solari distĩ, et periodico. Unde aliqñdo etiã Mercuriꝰ in Sole visus velut nigricans macula apparuit: ut observavit Gassendus.

Satis etiã probabile ẽ, eas maculas ita circa Solẽ gyrare, ut ñ fiant nobis visibiles, nisi qñdo plures ꝯvenerint, l. sibi invicẽ proxime fuerint, ita ut appareant in unam ampliorẽ massam ꝯfundi, sicut ædificia longe a nobis dissita, et si ñ intimo nexu invicẽ colligata sint, ꝯjuncta tñ inspicientibus nobis apparent. Hinc cũ in Solis media facilius ꝯjungant, ibi etiã sæpe videntur: in ptibus vo Solis, propter exiguitatẽ, et earũ dissociaões ñ cernunt. Nec ergo hoc deuet ẽẽ mirũ, qã etiã duo 1mi Satellites Saturni ñ nisi rarissime, et ingentibus telescopijs a Saturno discerni possunt. Et cũ ñ eadẽ regulari motu moveant, ideo ñ adeo frequenter, eædẽ redire cernunt propt variã ꝯjunctionẽ; unde varia resultat earundẽ figura. Cũ ã maculæ Solares diversã librãonẽ heant, ut cæteri Planetæ, inde provenit irregularitas figuræ apparentis, et quod aliqñdo partẽ obversam nobis a Sole illustratã. Unde nec 2ũ ptẽ illã possint a Sole distingui. Inde etiã fit, ut sensim minuant, aut etiã quodoqe disperire videant, cũ instar aliorũ Planetarũ ꝯspicuæ nobis redant oĩ ex ptẽ obversa nobis illuminata.

Porrò nullã sensibilẽ Parallaxiñ exhibent, qãss Soli propiores, qm Mercurius, ut ait Wolfius. Et rãtiõ, qa ut sensibilis Parallaxis exhibeat, oportet certã, determinatãqe interesse distãm ñ Solẽ int oculũ inspicientis, et corpus illud, quod ad diversũ ultimi tñi puncta refert, sed etiã int illud corpus, et ipsũ ultimũ tñũ. Unde cũ corpora illa opaca vix a Sole dissita sint, proporcione habita ad eam maximã distãm, qua longe ã nobis potãss, ideo ñ exhibent nobis parallaxim sensibilẽ.

QUÆSTIO 3a.

De Cælo, Stellis fixis, Sole, Luna, et alijs Planetis, eorumque Eclipsibus.

Jam diximus, Cælos non esse solidos, sed fluidæ naturæ; et cælestem regionem vacuam non esse, sed æthereæ substantia repletam; quæ a luce Solis, et stellarum illustratur. Communiter etiam tenent Philosophi, Planetas non de suo lumine claros esse. Quare de stellis fixis inquirendum est, an proprio fulgeant lumine. Circa autem superficiem Lunæ, quæ inter Planetas proximum nobis locum obtinet, Veteres Peripatetici sphæricam, politam, levissimam esse dicebant, ejusdemque maculas a sola majori, vel minori partium densitate oriri arbitrabantur. Nunc vero communis Philosophorum sententia docet, asperam maxime, et inæqualem esse superficiem Lunæ. Et cum duplex lux in Luna agnoscatur, nimirum prima, seu argentea, qua Phases Lunæ distinguuntur; et secunda, seu subobscura, quæ reliquum discum conspicuum facit: utramque Lunæ propriam esse aliqui dixerunt; alij priorem, alij posteriorem. At jam Philosophi a solaribus radijs utramque Lunæ lucem derivari tradunt: primam a radijs illis directe in Lunam effusis; secundam ab ijsdem radijs a tellure in Lunam reflexis. Quare...

Dicimus, stellas fixas proprio fulgere lumine, Lunam vero esse corpus omnino opacum, ejusque superficiem asperam, et inæqualem esse. Probatur 1a pars: lux stellarum fixarum purissima, et constans est, licet stellæ illæ tanto intervallo a Sole distent, ut Sol ex earum loco visus vix appareret veluti minima stella tertii ordinis: lumen vero Planetarum pallidum est, vicissitudinibus obnoxium, longeque debilius. Atqui hujus discriminis non est alia ratio, nisi quia Planetæ, cum sint corpora aspera, et opaca, lucem a Sole acceptam regerunt, sed reflexione debilitatam; stellæ autem fixæ proprio fulgent lumine. Sed est advertendum, stellas, et Planetas Soli proximiores, scilicet Venerem, et Mercurium, scintillare, quatenus illorum lux fluctuare videtur. At hoc provenit a vaporibus in circumstante aere nostro existentibus, quod patet eo quod in Arabia ubi summi calores vigent, nulli vapores apparent, nec ros decidit, ibi nulla deprehenditur scintillatio in luce stellarum fixarum.

Probatur 2ª pars: lux Lunae, sive propria, sive aliena a radijs solaribus oritur: ergo est corpus opacum. Antecedens quoad 1am partem: lux propria Lunae iuxta diversum solis aspectum augetur, et decrescit; unde Luna phases seu mutationes suas respectu nostrum subit; nam semper dimidia semper Lunae pars a Sole illustratur, imo probabilius aliquid amplius illuminetur, quam dimidium Lunae, quia sol maior est Luna; non tamen semper eadem dimidia Lunae pars a Sole illustrata tellurem respicit: Adeoque ubi Luna cum Sole coniungitur, hoc est, inter Solem, et terram incipit, Lunae pars a Sole illustrata in Solem ipsum convertitur, nobisque inferior, et obscura pars apparet. Probatur 2ª pars minoris praecedentis: si propria lux Lunae esset sibi innata, eodem modo appareret, absente luce propria, sed tanta est varietas, ut iam cinericia, iam flava, iam rubea, vel ferruginea videatur: ergo a Sole provenit; nam haec inaequalitas coloris cadit ex inaequali vaporum densitate, qui in aere existentes a reflexis Solis radijs inaequaliter illuminantur.

Probatur 3ª pars: montes, et valles in Luna reperiuntur: ergo eius superficies aspera, et inaequalis est. Antecedens patet; nam Telescopio experientia est, nigricantes quasdam maculas in Luna videri aspectui Solis oppositas, motumque servantes ad Solis motum iuxta leges Opticae; adeo ut si Sol ex una parte Lunam illuminet, macula seu umbra in altera parte projiciatur, motuque Solis varianter, et ipsa umbra mutetur, atque dum Sol Lunae opponitur, ut plenilunio, tunc nullae maculae in Luna videntur. Hinc dum Luna falcata apparet, Sectio illa, quae partem illuminatam ab obscuriori dividit, aspera, et inaequalis admodum Terrae dentatae apparet. Igitur etc.

De Natura Solis, et Stellarum.

Circa hanc materiam duae sunt contrariae opiniones; nam Atthomistae, et aliqui recentiores docent, Solem, et Stellas fixas constare natura ignea, et esse corpora in se ipsis formaliter calida. Contrarium sustinent Cartesiani cum Peripateticis. Pro 1ª opinione alegatur auctoritas Sacra; nam C. 14 Ecclesiast. dicitur: Sol in meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere: fornacem custodiens in operibus ardoris, tripliciter Sol exurens montes, radios igneos exufflans, et refulgens radiis suis obcaecat oculos. Quae verba in sensu proprio intelle=

lligunt. Pro hac sentẽtia citantur etiã Basilius, S. Ambrosius, et Tertulianus.

Deinde pro eadẽ sentẽtia adducit ratiõ, nã Soli conveniunt ignis proprietates, quales sũt illuminare, calefacere, et exsiccare. Cui conveniunt proprietates ignis, ignis ẽ; nã sicut natã a proprietatibus, sic natæ identitatẽ, a proprietatũ identitate cognoscimus. Ideo enĩ flammã eẽ ignẽ affirmus, qã illuminat, calefacit, et exsiccat; et ideo ignẽ Romæ existentẽ dicimus eẽ ejusdẽ natæ cũ igne, qui extat Matriti, qã utergue eosdẽ effũs præstat. etc.

His, et alijs respondent Peripatetici. Et 1.º ad verba Scripturæ dicunt, optime explari in sensu proprio, et litterali, quin nata Solis sit ignea. Talia enĩ verba ñ aliud innuunt, nisi Solẽ calefacere terrã, et montes; nã etiã Resiones faciunt, terrã ñ inflamari, nec accendi. Ad Patres respondent, quod in hac re ñ plus hent auctoritis, quã Phi illi, quorũ opiniõ in hac pte aprobarunt. Et denique 3 adduint, Solẽ illuminare, calefacere, et exsiccare. Sd tales effũs dicunt producere actione æquivoca, ñ univoca: et ut vis illuminandi, callefaciendi, et exsiccandi per se ferat verã ignis proprietatẽ, 3notare debet actionẽ univocã; unde vis illa 3venit Deo, qui et illuminare pt, et calefacere, et exsiccare, p actionẽ æquivocã, cũ tm̃ Deo nulla vera corporalis ignis proprietas possit 3venire.

Itaque virtus calefactiva, illuminativa, exsiccativaque ñ ẽ intimior proprietas ignis, qã intimior cujuscunque rei proprietas respicit quidpiã immanens in eadẽ re, virtus ã illa ad effũ transeuntẽ ordinat, nempe ad producendũ aliquid in subto ab ea re, quæ p illã virtẽ operat. Quãobrẽ vera, et intimior ignis proprietas ẽ virtus exigitiva lucis, et caloris in se ipso. Nihil ã ẽ, qud demonstret, hanc virtẽ Soli 3venire. Flamã enĩ sustinemus eẽ verũ ignẽ, et oẽs ignes in terra existentes, eẽ ejusdẽ natæ, tũ ex qualitatibus immanentibus, tũ ex adæquata oiũ affectionũ collectione, quæ p nros sensus deprehendit in illis eẽ ejusdẽ rõnis. Nulla ã tõ talis demonstratiõ rẽ ita se here in sole evincit. Sd hac ñ obstante, nec uni, nec alteri sentiæ adhæremus: Sd natã Solis, et Stellarũ ignotã eẽ nobis censemus in tanta earũ ã nobis distã. Solũque pro certo hendũ eẽ arbitramur, Solẽ, si ignis eẽ dicat, purissimũ ignẽ 3stitui debere, q uitrñ alimto ñ egeat.

De via Lactea.

Via Lactea ē circulus in Cœlo ɔspicuus, et à Capricornio versus Geminos extensus, qui Via Lactea appellat̄, q̄a candore similis ē lacti. Pytagoras docuit, ejus dealbaōnē a Sole factā fuisse, p̄ adustionē, dū olī p̄ eā moveret. Democritus, et Anaxagoras docuerunt, Solē, propt̄ telluris interpositionē ñ posse Stellas in p̄te opp̄ta existentes illuminare, s̄d ab alijs Stellis diffundi lumen quoddā ɔtriū in eas Stellas Soli opp̄tas: quod lumen ē Galaxia seu Via Lactea. Alij Phī alia senserunt. Cęterū cōis op̄io docet, Viā Lacteā eē ɔgeriē quamdā innumerarū propemodū Stellarū.

Hęc Sentīa nunc verissima hēt: nā Telescopio ɔpertū ē in illis Viæ Lacteę partibus maxima minutissimarū Stellarū ɔgeriē extare: quę quidē stellę singillatī ob parvitē ñ discernunt̄, s̄d oēs simul ɔgregatę ob maximā à nobis distā invicē nexę apparent. Si nudis oculis spectent̄, illāq Cęli p̄tē albicantē reddunt purissima sua luce. Idē Telescopio observatū ē etiā de stellis, quę nubelosę dicunt̄; hę enī, tanquā guttę lactis, et maculę albę apparent, cū tn̄ sint ɔgeries quędā Stellarū. Nebulosę ò dicunt̄, ɔparaōne facta ad alias Stellas maxime fulgidas, s̄d revera s̄s albicantes. Igit̄ experiēnā ɔstat, Viā Lacteā eē ɔgeriē Stellarū.

De alijs Planetis.

Planetę oēs hent suū Apogeū, et Perigeū. Apogeū Planetarū ē punctū māxis distę ipsorū a tellure, Perigeū vò mīāi. Etiā hent Apheliū, et Periphelium, hī ē punctū, in quo s̄s remotiores a Sole, D̄ū, in quo s̄s illi proximiores. Et denique sicut diximus de Luna, ita reliqui Planetę, Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, et Saturnus, asperā, et inequalē hent sup̄ficiē, atque ex se opaci s̄s, et subobscuri. In Mercurio enī Venere, et Marte, places luminis deprehensę fuerunt, et Mercurius, ac Venus, velut nigricantes maculę, in Solari disco aliquando apparuere.

Mercurius Planetarū oīū minimus, vicinior nobis ē Marte, et raro ɔspicit̄, tū ob exiguitē, tū q̄a fere semper a radijs Solaribus occultat̄. Vix unquā rotundus videt̄, s̄d interdū bifariā sectus,

ut Luna in quadraturis, et fere semper gibbosus apparet. Circa Solem movetur et Circulum describit excentricum, unde propior Soli quandoque est, aliquando vero remotior. Quando vero Soli propior est, quam Venus, maxime quoque lucem recipit.

Venus insigni splendore mirum alios Planetas antecellit; circa Solem vertitur: circulum tamen excentricum describit, proindeque non habet semper eamdem a Sole distantiam. Solem aliquando praecedit, unde Phosphorus, Lucifer, Aurorifer, appellatur; aliquando vero Solem ipsum proxime sequitur; unde Hesper, Vesper, Vesperugo, dicitur. Scintillare videtur, quod ex illius soliditate decipit.

Mars unus ex superioribus Planetis, Jove, et Saturno propior est nobis; Mars dicitur ab ardenti veluti rubore, quo illustratur. Motus, quo circa Solem movetur, tellurem complectitur, ut proinde aliquando Sol proximior, aliquando remotior sit.

Jupiter non videtur habere figuram sphaericam, sed sphaeroidi potius circa polos compressae similem. Quatuor satellites, seu Lunulae circa Jovem, velut centrum moventur. Primus, et interior Satelles cursum suum absolvit circa Jovem intra unum diem, horas 18. et minuta 22., 2us intra tres dies, horas tres, et minuta 14. 3us septem diebus, horis novem, minutis 42., 4us diebus 16, horis tres, minutis 2. Quando sunt in conjunctione cum Sole, impediunt contuum unum lucis pervenire ad Jovem, unde umbram in Jovem diffundunt, quae velut maculae mobiles in eo apparent,

Supremus omnium Planetarum est Saturnus; in quo maximam admirationem causat circulus quidam, veluti corona, quae illum, paulo ab ejus superficie remota, circumdat. Videtur autem esse congeries satellitum, qui invicem ita proximi sint, ut appareant instar annuli continui. Quando annulus est inter Solem, et Saturnum, umbram mobilem in Saturno efficit, quae veluti quaedam fascia est. Saturnus lucem habet debiliorem, quia remotior est a Sole, et tellure. Circa Saturnum quinque Satellites observantur. 1us revolutionem suam perficit die una, et horis duabus. 2us diebus, et horis 19. 3us diebus 7. et horis 14. 4us diebus 15. horis 22. 5us diebus 27. et horis 22.

De Eclipsibus Solis, et Lunę.

Cōis sentētia docet, lunā in eclipsi privari luce, solē vō nullū sui splendoris detrimētū pati, sd illius radios interpōta luna impediri, ne ad tellurē perveniant. Et quāvis Epicurus probabile judicet, solē in eclipsi detrimētū lucis pati, ōtraria, cōis qe sentētia verissima ē, ut pāt in Eclipsiū declaraōne. Cū enī Sol, et luna motu proprio ab occasu in ortū inęquali velocitē ferant; nāio accidit, ut aliqdō veluti ōjungant, et qudō Luna ponat int Solē, et tellurē, aliqdō vō ita digrediat, ut integra semiperipheria, sive 180. gradibus ab illo remota, diametraliē ipsi opponat, adeoqe int Solē, et Lunā tellus collocet. 1.º modo Eclipsis Solis hēt, qā radij Solis a luna impediunt. 2.º modo ē Eclipsis Lunę, qa terra impedit radios Solis ad Lunā pervenire. Idē dic de Eclipsi aliorū Planetarū &a.

QUÆSTIO 4.ª

An Cometę sint Corpora mundo congenita?

Cometę ss quędā stellę pre se ferentes quoddā velut capillitiū, seu crinē. Plurima ss genera Planetarū, et Cometarū. Nā cū crines ss circū in orbē fusi, tunc proprie Cometa appellat, Cincinnatus aut Crinitus. Cū vō crines in unā tantū ptē, et in longū effundunt, tunc Barbatus, sive Caudatus dicit. Ad hęc duo Cometarū ōa alia reducunt. quę pro divsa respicientiū aspectu divsis appellant nominibus.

Artēs lib. 1.º Meteorologicorū c. 7. nihil aliud docuit ēe Cometē, quā exhalaōnē calidā, et siccā, quę supra aerē evecta, et in eā regione pveniens, in qua extat ōgenea materies; illic ex motione superiorū Corporū accendat, luceat, et mutaōnē accipiat: et si alicui Stellę suppōta sit, ipsi crines affingat, motuqe ejus imitet. Alij veteres dixere, Cometā generari ex aere in ętherea loca sublato: alij nubē ēe accēsā, aut sublimi luce illustratā; alij: cometā ēe altiorē Sole, fieri qe ex exhalaōnibus ab ipso Sole, alijsqe Planetis ortis. Alij cometas nihil aliud ēe, nisi Celestē aurā vi quadā occultiori ōdensatā, quę Solis radios colligit, ac postea unitos dispergit. Alij deniqe credidere, cometas ēe Stelas varias diversimode p celestē regionē discurrentes, et corpora mundo ōgenita: qā sentētiā passim tenent Recētiores Astronomi.

Dicimus, proculdubio admittendos eē Cometas Celestes, qui sint Corpora mundo ɔgenita, et in nº Planetarū recenseanł. Pb. ita ss Comete, si longe supra lunā positi sint, si heāñt motū periodicū, si gaudeant inequali luce, et a Sole accepta; sd ita ɔtingere experiā ɔfirmat: go. Mi quo ad 1ā ptē: Parallaxis, ut jā diximus, quo maī, l. mīr ē, maīē, l. minē indicat distā Syderis à tellure; sd expēria ɔstat, Cometas plerique, vel nullā, l. admodū exiguā exhibere Parallaxī: cū luna vnū circiter gradū Parallaxis exhibeat: go.

Provat mīr priālis quo ad 2ā ptē: Casinus deprehendit, cometas anni 1577. 1680. et 1652. 1698. eosdē fuisse: sicut et illos, qui anno 1472. et 1556. observati fuere. Eadē enī inclinaōne, iisdē in punctis, eadē que velocitā Eclipticā secaruut cometæ illi, quos invicē collatos Cassinus eosdē fuisse censuit. Vnde licet Cometæ heāñt motū irregularē, periodicū tm eē ɔstat; indeque eorū reditus prædicipt. Pb 3ª pars: Cometæ ñ videnł scintillare, imno quo magis Soli propinquiores ss, eo magis lucent: go a Sole illustranł.

Ex hoc facile explał, quomodo Cometa ñ semper appareat: quēamodū de plerisque stellis ex earū periodico motu docuimus. Dū enī cometa extat in Perigeo magni sui circuli, tunc à nobis videł. Posmodū vō disparet, quđō versus Apogeū orbite ascendens in supremū etheris elevał, ac tunc rone parve sue molis respectu nostrū, tū ob magnā distā à nobis ɔspici ñ potest.

Objiē: motus Cometarū ñ ē intˢ signa Zodiaci; sd Planetæ intˢ signa Zodiaci movenł: go. 2º: Cometæ 1º die sue apparitionis maximi ss, atque 1ª facies in illis manet, donec incipiant extingui; sd si Planetæ forent, deberent crescere, quo proprius ad nos accederent: go. 3º: Planetæ rotundiss, Cometæ vō porrectē. 4º: Stella p̄ stellā ñ videł, sd p̄ cometas, ñ aliˢ, quā p̄ nubē, sydera aliqdo ɔspiciunł: go. 5º Planetæ eamdē semp̄ magnituīnē, eundēque colorē retinenł, ñ ita cometæ. Deinde irregularitas maxima in suis motibus hēł, naʒ ñ certa lege, et periodo movenł, nec integrā circulaōnē perficiunt, sd peractis aliquot in Celo gradibus, subito evanescunt. Igitur &c...

Respondeo ad 1um, vulgares Planetas movere intra signa Zodiaci; nullam tamen necessitatem cogere celestia omnia alia corpora, ut eundem motum servent. Ad 2um, aliqui observarunt, plerosque Cometas crescere, quo propius ad nos accedunt. Deinde etiam quintus Saturni satelles, dum inferiorem, nobisque proximiorem orbitae suae partem excurrit, invisibilis est. Ad 3um, Sydera quoque, et Planetae irregularem figuram exhibuerunt: ut praecertim ex annullo Saturni colligitur. Ceterum figurae varietas non in ipso Cometa, sed in cauda illius reperitur; immo et Cometae plerumque rotundissimi. Ad 4um, Stellae per caudam quidem cometarum quandoque visae fuerunt, non per capitillorum; quoniam rarior est parva illa, et subtilior, atque solaris lucis reflexionem praese fert.

Ad 5um dico, quod non solum distincti Cometae varium colorem, et magnitudinem habere possunt; sed etiam unus idemque Cometa distinctis temporibus apparere potest sub diverso colore, magnitudine, et figura. Cometae enim instar aliorum Planetarum circa proprium axem moventur, ex partibus dissimilibus componuntur, ac superficiem habent partim levem, partim asperam, et inequalem; ideoque non semper ex eadem parte solem respiciunt, nec eandem semper faciem nobis obvertunt: unde non eundem colorem, figuram, ac magnitudinem prae se ferunt. Idem accidit in 1°. 2°. ac 4°. Jovis satellite, et in 5°. Saturni, etiamque in sideribus.

An autem praeter celestes illos Cometas, alii sint admittendi sublunares, et elementares, probabile est. Illis admissis, potest dici, tales Cometas ex telluris exhalationibus, seu halitibus, siccis, calidis, pinguibus, crassis, viscosis fieri, ita ut Cometa sit massa quaedam ignita, et pingui copia illarum exhalationum, ex partibus bene coagmentatis compacta; unde facile incenditur, et diu inflammationem retinere ob pinguedinem, et viscositatem. Probabilius tamen videtur, hujuscemodi exhalationum massam, quae Cometam constituit, esse solum illuminatam, et illustratam à sole, non verò accensam. Exhalatio autem quandoque est circularis figurae, et cum densior sit in media, subtilior verò, et rarior in extremitatibus circumundique, majorem in medio suscipit illustrationem, et minorem in extremitatibus; adeoque Cometa Crinitus apparet. Quandoque exhalatio in longum protenditur, et Cometa Caudatus dicitur. Aliquando habet partes inferiores, quasi discontinuatas, subtiles, ac lucidas; et tunc Cometa vocatur Barbatus. Interdum apparet Cometa sine ulla coma, ad instar simplicis stellae, aut alias exhibet nobis figuras: quae omnia penes ipsas exhalationes attendenda sunt, et explicanda.

simtenerit Aestotus ...

Cur autem Cauda Cometæ semper in adversa Solis parte protendatur, provenit ex eo, quod exhalatio ut plurimum est densior in medio, et in extremitatibus subtilior, et rarior; quare lumen majus in medio suscipit illustrationem, et in extremitatibus minus. Unde ex ea parte, qua magis Soli exponitur, et ab ejus radijs percutitur, minus, aut nullatenus rutilat; non ita ex alia parte Soli adversa: atque ideo ex hac parte semper cauda apparet, vel Barba.

QUÆSTIO 5.ª

An Corpora Celestia in tellurem influant?

Cum communiter dicatur, Corpora Celestia in hæc inferiora influere; quærimus, an revera agant in hæc sublunaria; effectus quosdam in ipsis procreando: an etiam influant active in potentias rationales hominis, nempe in intellectum, et voluntatem? Ubi de Astrologia judiciaria, qua aliqui prædicere futura nituntur, in ipsis etiam rebus, et actionibus, quæ ab hominum libertate pendent. Ad quod....

Dicimus, celestia corpora in tellurem influere, nonnullosque naturales effectus procreare: non tamen influere in intellectum, et voluntatem hominis.

Nemo dubitat, accidentales effectus in tellure à celestibus corporibus provenire. Hoc enim patet in luce, calore, exicatione &c. Communis etiam fert opinio, viventium formas, ut pote perfectiores, minime à sYderibus produci; quamvis illa sæpe calore suo materiam disponant. De alijs formis puta metallorum; licet veteres Peripatetici vim effectricem sYderibus inesse putaverint, probabilior tamen reputatur negativa sententia, cum nulla sit ratio, nullumque experimentum hoc suadens. Unde circa 2am partem præcipue atentionem nostram vertimus.

Probatur: Corpora celestia sunt agentia naturalia, et materialia; sed quod ita est, nequit agere in facultates spirituales, ut sunt intellectus, et voluntas: et si agens naturale ageret in voluntatem, eamque determinaret, ipsius libertatem destrueret: ergo. Unde Astrologiam Judiciariam prorsus inanem, et fallacem esse demonstratur. Ista enim Planetis, ac sYderibus eam adscribit omnipotentiam in sublunaria, ut etiam homini in 1.º nativitatis suæ momento legem vitæ, ac fortunæ imprimant. Proinde jubet exigi horoscopum, sive figuram constitutionis Celestis, quæ in momento nativitatis existit. In hunc finem dividit Celum in duodecim plagas, quas domos vocant; et quasdam earum faustas, aliquas vero infaustas nominat: ut in his versiculis enarrantur.

Vita, lucrū, fratres, genitor, nati, valetudo,
Uxor, mors, pietas, et munia, amici, inimici. ☽

Quare Astrologi judiciarij quærunt, qualis Planeta in momento nativitatis habuerit in Cęlo dominatū, et cū plures illorū beneficos, alios maleficos effingant, pro dominanti dixsite, futura prænuntiant fausta, l, infausta. Sd ex aspectu aliorū Planetarū trina, l, quadrato &c. moderari dominantis Planetę vires putant. Cęterū quā falsa sint hęc, multa argumta demonstrant. 1° enī sequeret, qd eadē fata oibus eē momento nascentibus ɔtingerēt: qd falsū videt in Jakobo, et Esau, in Romulo, et Remo, alijsqe plurimis, qui simul nati fuerunt, et tn habuerunt variā seriē vitę, et fortunę. 2°, qd eundē hererēt horoscopū illi, qui hent eosdē eventus: qd falsū etiā apparet in hijs, qui cōi aliqua clade, vel belli, vel pestilentię, l, terræmotus involvunt. Accedit enī, qd ista ars judiciaria virtēs oēs de medio tollit, vitijs qe blandit: unde merito, n̄ solū vanitatis, sd etiā impietatis damnata fuit ab Ecclesia.

Objic 1°: Gen. C. 1. dicit: Deū creasse Solē, Lunā, et Stellas ut eent in Signa, et tempora, et dies, et annos: go futuros eventus anuntiant, et ab Astrologis prędici possunt. Respd, qd Sacer textus intelligit de signis tempestatū, de temporibus festivitatū, &c. At illū interpretari de signis ɔjugij, aut cęlibatus, liberorū; aut orbitis; opulentię, aut indigentię; amoris, aut odij; honoris, aut infamię; virtūs, aut nequitię; longitudinis, aut brevitatis vitę; mortis natalis, aut violentę; &c. Id enī repugnat Sac. Script; quę ait, hęc solū prænosci posse a Profetis, idē, a viris Spiritu Dīno afflatis: unde damnat Chaldęos, qui profitebant se ista ex ipso Cęlo deducere.

Sic ɔstat ex Ysaia, C. 47. sic dicente: defecisti in multitudine ɔsiliorū tuorū.... salvent te augures Cęli, qui ɔtemplabant sydera, et supputabant menses, ut ex eis anunciarent ventura tibi. Ecce facti sūt quasi stipula, ignis ɔbussit eos. Non liberabunt aīā suā de manu flammę. Hic loquit de Cīū Babylone, quā appellat Chaldęorū filiā. Ɔstat etiā ex Hieremia, C. 10. sic dicente: juxta vias gentiū nolite discere, et a signis Cęli nolite metuere, quę timent gentes; qa leges populorū vanę sūt.

Objic 2º: experia ostat, pluries evenire, quod Astrologi prenuntiarunt: go vera ē talis Scia, et utilis humano generi, qui ea util, ut facile precavere possit infausta. Unde Arles 1º Polit. C. 11. dicebat Astrologicas experias tradere prua scia Astrologica. Respo, ñ eē mirum, si ille, qui sepe errat, aliqndo collimet. Sepe etia predictones Astrologorum ñ Astrologie, sd magie sō opera: Demones enim, et si ñ possint futura certo previdere, sagacissimi tñ sī, et possunt ea ojecturis assequi. Et ait August., sepe Deum permisisse, ut prenuntiata ab Astrologis infortunia otingerent in penam eorum, qui fidem Astrologie prestiterant. Preterqa qud, si eventibus precognitis previsa infortunia precaveri possent, Astrologia Judiciaria everteret, que à syderibus veluti natalibus cāis, futuros fatali necessite eventus pronuntiat. Arles āt, sicut et alij veteres, nomine Astrologie intelligit Astronomiam, que de celestibus corporibus agit. Circa aeris mutaones, pluvias, estus, pestes, morbos, et similia, que ex situ, et influxu Planetarum predicunt Astrologi, etiam hoēs decipiunt. Notum enim ē, precipuam illorum caām penes aerem ipsum et exhalaōnes eē; que si desint, Stella ñ ofert; si adsint, Stella ñ obest. Nec enim provare possunt Astronomi, unum, l, alterum Planetarum pre ceteris dominari singulis annis, aut Planetas aliquos humidos eē, alios siccos etc. Possunt āt pleraque Sydera Signa dici mutaonum aeris, ñ qā ipsa hoc efficiant, sd qā eo tempore potissimum apparent, quo aeris temperies mutat, aut maxime vigent solis calores, l, frigus dominat. Sic Arles Sectione 26. Problematum, 12, et 13. inquirens: Cur Oriente Cane, Auster moveat; id refert, ñ ad ipsum Canem, sd ad solem, dicens: qud estus tunc vigeant; ideo spiritus exitare calidissimos p idem tempus, oquum ē. Idem de Orione respondet, qualenus Autumno orit, et occidit hyeme. Et sic etiam dicendum ē de alijs.

DISPUTAÕ. 3ª.
De Meteoris

QUÆSTIO UNICA

Quomodo Meteora inter se differant.

Meteora sūt Phenomena, quę apparent in sublimibus Regionibus, ex quibus alia sūt aquea, l. humida, ut pluvia; alia ignea, ut fulgur; alia emphatica, ut iris; et alia spirantia, ut venti: quę ōia fiunt ex halitibus, et globo terraqueo emanantibus, et in terrestrę Atmosphæræ elatis. De Meteoris aqueis, ut sūt Nubes, Nebula, Pluvia, Ros, Aura Serotina, Pruina, Nix, et Grando, inquirimus, an inter se differant essētialiter, l. accidentaliter: De alijs vō Meteoris quęrimus, quid sint, et quomodo fiant. Ad quod::::

Dicimus, Meteora aquea inter se differre solum accidentaliter: ignea, ut fulmen, et fulgur, ex sulphureis, et nitrosis exhalaōnibus potissimum generari; emphatica, ut Iris, ex repercussione radiorum Solarium pingit in Nube tenuida, opaca, concaba, et Soli oppōta: Spirantia vō ut venti, ex Sole potissimum oriri, nō a telluris motu.

Probat 1a pars: Nubes, et Nebula n sūt nisi vapores aquei, qui si altius elevant, ibi frigore addensant, nonnihilque opacitatis acquirunt, et ōiem sensibilitatem obducunt; Nubes vocant; Si circa terram manent, quia deficiente calore, quo rarefiunt, immixta illis permanet terrea exhalaō, graviores que evadunt; Nebula dicitr. Unde Nebula ē, ōi crassa, et diversarum terrarum corpuscula, nitri præcertim, admixta detinet; ideoque fecunditatem terris attribuit, maturis aū frugibus damnum infert.

Hinc prodit pluvia quę dicitr stillicidium, si pr guttas minutissimas desidat, quod oritur, l. ex frigoris debilitate, l. ex Nubium propinquitate; appellatr Imber, si sistet grandioribus guttis; Nimbus, si maximis. Probabile aū ē, Nubem in prīo in stillicidium solvit, guttulas vō in descensu conjungit, et crescere; Unde quo ex altiori loco descidunt, eo maiores sūt: ut æstivo tempore evenit. Ros a pluvia differt, quia aerioribus abundat corpusculis, et nitrosus ē; Unde terris affert fecunditatem, et quia vapor ē mix, et parum elevatus herbarumque folijs adhærecens. Non descidit cęlo Nubilo, nec flante vento, quia Nubilitas præpedit, et hu sionem vaporum, ventus aū illos dicipat.

Aura Serotina affinis ē Rori, quę tenuis vapor dicitr, vespertino solis calore elatus, et noctis adventantis 1o frigore densatus. Perniciosus ē ijs præcertim, quibus laxior ē fibrarum textus et pori apertiores. Cum enim aerioribus corpusculis sit referta, capitis, membrorumque poros facile subit, eorumque texturam, et temperiem diversa, unde dolores dentium, capitis destillaōnes, et Raucedines oriunt.

Nix nõ ē aliud, nisi aquei ɔcreti vapores, ac gelati; qā dũ nubes incipit in tenuissimas guttas resolvit, si frigus hijs accidat intensius, ñ sine siccitatis auxilio, quæ a nitro, alsave sicco halitu, permixto oriť, guttæ illæ ɔcrescunt, et gelant: ex quibus guttulis ɔcretis levibus, sibi mutuo adhærentibus flocti nivi coalescunt, ac decidunt; qui proinde ob lactionẽ, texturãq̃ friabiles ss, et cito liquescunt.

Pruina ē vox multo frigore, et siccitate ɔgelatus, qui veluti salis crusta in folijs expanditᷓ. floribus exitialis ē, quas magnas spiritũ nitraliũ copia adurit; ac marcescit. Grando ex nive fit: ut indicat ejus nucleus opacus, et albus, qualis ē nix. Itaqe dũ nive jã facta nubes altior ē, et nigere incipit, decidentes globuli liquant l° ex pte, atqe invicẽ coeunt: quos ubi frigidior Aura excipit, concrescunt in glaciẽ rotundã, aut globũ acidentẽ, qã ā vento ɔtorquantur in girũ. Unde maxĩ ss Grandines, quo altior ē Nubes, et vehementior ventus; tunc enĩ diutius detinentᷓ in aere, et plures interea sibi crustas induunt. Igitᷓ oĩa aquea Meteora solũ accidentalit̃ disgũntᷓ, cũ essãlit̃ aliud ñ sint nisi vapores aquei.

Probatᷓ 2.ª pars: exhalaões sulphureæ, et nitrosæ ē terra sursũ intra Nubes vi caloris ascendunt, ibiqe invicẽ pmixcentᷓ, et fulminis matã præbent. Accenduntᷓ āt l. vi solariũ radiorũ, qui p nubis ɔvexã refracti, in punctũ cogantᷓ, ut in speculo ɔtingit; l. intestino motu, ut pluribus alijs evenire expeŕiã docet. Hæc ā matã adunaiõ, et inflamaão plerumqe fit intra Nubẽ, sicut pyrij pulveris ascensio intra Bonbardã. Coruscãop ꝗve fulgur aliqdõ ē ipsa fulminis lux, aliqudõ vō splendor illius evanescens sine tonitru, et sine ictu. Tunc āt solũ accidentalit̃ differt ā fulmine, quatenus ē mix flamma, quæ in tenuiori, minusqe ɔstipata matã viget, et quæ ñ pt̃ usque ad nos pervenire, nec aerẽ magna vi rumpere. Unde tunc nullus ictus hẽt. Sonitus vō ē adeo modicus, ut a nobis ñ pcipiatᷓ. Momentanea lucis propagaõ, et successiva soni diffuõ efficiunt, coruscaõnẽ prius ad oculos nr̃os pervenire, qã tonitrũ ad aures. Et cũ fulminis descensus tã pene cito fiat, ac coruscaõnis propagaõ, ideo qui tonitrũ audit, ab eo fulmine ñ lęditur.

Unde tonitrũ ē sonus a fulmine editus, cujus caã ñ ē nubis, sed aeris fractio; ut manifestũ ē in Bonbarda, quæ sonũ edit, dũ flammã emittit, quin dirumpatᷓ. Tonitrũ aliqdõ brevi tempore permanet, dũ ignis totus simul erumpit; aliqũ ō diutius durat, dũ ignis sensĩ accendit, variaqe suã intentionẽ pro halitus magnitudine. Hujus strepitũ augent nubes suis reflexõnibus, et terra ipsa

procentis, ubi montes vallibus interjectis distos hēt; ex quo sepe contingit, ut fulgura etiã extincto tonitrus longius perseveret. Fulmina erumpunt p pte tenuiorē nubis, ac minus resistente, qua facilius pēt exitus, unde nunc sursũ, nunc deorsũ, aliqdō recta, frequentius oblique vibrant, et tunc editiora montiũ juga, turriũ que cacumina tangunt, quæ sola flammæ alias discurrenti occurrunt, fulmina q̃ ascendunt intra nubē, ubi maiũ impetũ ɔcipiunt, eo quod nubes sua densitate magis resistat. Qª vō ñ semp̄ ē eadē mat̃a fulminũ, ideo hent dãrsos effũs. Si enĩ mat̃a pinguis fuerit, et oleosa, adurit tantũ corpora mollia; si p enetrans, et subtilis, cedenti mat̃e, parcet, et obstantia p̄ fringet. Unde fulmen, intactis sacculis, metalla disolvere aliqdō dicit̃. An ã fulmen adjunctũ hẽat lapidē Ceraunium, seu fulmineũ, et terra, nitro, ac sulfure in nube ɔcretũ, ut fert vulgaris opĩo, probabile ē apud Phõs.

Ex dictis pẽt, Grandines, et fulmina effici vĩate caũsarũ natũaliũ, lẽt ñ inficiemur, altissima Dei omnipotentis providentia aliqdō Grandines, et fulmina emitti in vindictã peccatorũ. Itaqe sonus campanarũ solũ pt ēē utilis ad arcendũ nubē, priusquã accesserit; tunc enĩ aerē ɔcitando repellit, qui nubē quoqe longius arcet. Sd ubi jã turri nubes incumbit, tunc campanæ cũ periculo pulsant, qa aeris agitão, et tremor à campanis effũs, cũ fortior sit, nubẽ in ea pte, quæ turri imminet, ñ mediocrit exigitat; unde nubes rumpit, et fulmen in ipsã turrĩ, l, prope eã emittet.

Probat 3ª pars: Subtũ, in quo Iris pingit, ē nubes roscida, sive incipiens jã resolvi in minutas guttas. Unde Iris fiat ante, l, post pluviã, dũ nubes in tenues aspergines ɔvertit priusquã in guttas sensibiles cogat, l, resoluta jã in imbrẽ, humoris reliquias retinet, quas paulatim exili stillicidio demittit. Hoc pẽt in quibus fontibus, aquã ita jacientibus, ut ea minutissime ɔcidat, aspergat qe, adverso sole, Iris fiat. Sic etiã si quis terga soli obvertens; aquã ore exsufflet, et irroret, Iridẽ minorẽ, sd p erfecte rotundã aspiciet. Colores Iridis apparentes sũ, atqe à lucis solaris reflexõe, ac refraõne ñ disgũnt, stante debita dispõne, ac proporcione diaphanitatis cũ opacite, in subto. Igit̃ &c.

Probat 4ª pars: Dũ sol ex ortu in occasũ sensim movet, successive calefacit, et atenuat, magis qe rarũ reddit aerẽ, sibi subtũ, et telluri circunfusũ: ac proinde una pars istius aeris alterã paulatim impellit, et ɔmovet

versus accidentem. Hoc ipso fit continuum ibidem herivientem: quod iste non provenit à motu telluris, sed à Sole. Confirmatur: Si super vas aqua plenum lente moveas ferrum ignitum, auram tenuem spirare percipies, quae motum ferri sequitur, ut colligitur, si plumam, vel aliud leve corpus ibi suspendas. Unde die vegetior est, quam nocte orientalis ille ventus, et deflectit ad septentrionem, vel Meridiem, prout sol percurrit signa Borealia, vel Australia. Si quae vero irregularitas in illo percipitur, haec à montibus, vel litoribus, vel à varietate halituum aut à ventis à tellure genitis derivatur.

DISPUTATIO 4ª.

De Globo terraqueo. Ubi praecipua Geographiae principia exhibentur.

Globus terraqueus etsi non sit exacte, sive geometrice Sphaericus, quia montes perfecte rotunditati obstant, tamen propemodum, et physice Sphaericam figuram habet: ut tenent jam communiter Philosophi. Aut hic globus in medio Mundi, ut jam diximus, itaque per se subsistit, Deo volente: Sicut totus Mundus per Dei voluntatem nullo fulcimine consistit. Quia vero terra directo ad occidentem itinere circumnavigari potest, ita ut ab oriente redeat; inde apparet, Mare continuo tractu circumfluere terram. Itaque congeriem aquarum Maria dicimus; terram vero continentem. In Maris sunt Insulae; in terra Lacus; in utrisque confinijs extant Promontoria, Sinus, Isthmi, freta, et alia similia. Universum Mare, quod omnes terras ambit, uno nomine Oceanus dicitur, sed varias postea obtinet appellationes, prout diversas terrarum regiones perfundit.

Mundus quatuor partes habet, quae sunt Asia, Africa, Europa, et America. Quibus potest addi terra Polaris Arctica, quae non penitus nota est, et terra Polaris Antarctica, seu Magelanica, quae etiam ex magna parte adhuc incognita est. Nunc autem exhibeamus principia Geographiae, quae est scientia descriptionem exhibens universae terrae, quatenus nobis cognitae. Sed sciendum est, quod Geographi distinguunt in globo terraqueo ipsos Circulos, quos Astronomi in Caelo imaginantur, ut manet dictum.

Geographi dividunt globum terraqueum in quatuor celeberrimas plagas, sive Regiones, quas Cardines vocant; et sunt Oriens, Occidens, Meridies, et Septentrio. Oriens est spatium illud, in quo sol oritur. Occidens illud, in quo sol occidit. Meridies est spatium, quod inter Orientem, et Occidentem hyemalem jacet. Oriens autem, et Occidens hyemalis est, quando sol existens in tropico Capricorni oritur, et occidit. Septentrio vero est spatium inter

Orientem, et Occidentem estivum, St. dum Sol existens in Tropico Cancri orit, et occidit. Alia de Climatibus, De circulis terræ, de longitudine, et latitudine terrestri, de linea Meridiana, et de altitudine Poli in Auctoribus videte.

QUÆSTIO 1ª.

De igne subterraneo, et terræmotibus.

Cum Aules affirmant, plures ignes re ipsa dari in visceribus terræ, Cartesiani autem docent solum ibi esse virtualiter, quatenus sales ibi reperiantur, qui calorem, et ignem causare possint: et alia ex parte cum terræmotus, licet aliquando a solo Deo vindice provenire possunt, ut plurimum tamen a causis naturalibus proveniant, quæ secundum Philosophos sunt, vel ignis subterraneus, vel aqua, vel terra ipsa, vel subterraneus aer: ideo ad utramque difficultatem:::::

Dicimus, in terræ visceribus ignes plurimos reperiri, eosque esse præcipuam terræmotuum causam. Probatur 1ª pars: plurimi montes fumum, et cineres emittunt: ut Etna in Sicilia Vesubius in Campania, plurimique alij per totum orbem. Calor etiam multus in terræ visceribus reperitur: ut in Hungaricis auri fodinis experitur. Atqui isti effectus non possunt habere aptiorem causam, quam ignes subterraneos: nam ex una parte radij solis nequeant penetrare ad tantam profunditatem, ubi ibi calorem producant, nam æstivo tempore non valent glaciem solvere in puteis ad eam servandam confectis, ex alia parte nulla sit ratio, vel experientia demonstrans, ignes accendi salem cum emittunt; et denique cum materia maxime inflammabilis, ut est sulphurea, et bituminosa plurimum abundet in terræ visceribus; eaque possit accendi, vel ex conflictu lapidum, vel ex intestino motu. Igitur &c.

Objicies: nequit dari ignis, quin habeat materiam combustibilem; sed in visceribus terræ non est talis materia: ergo. Tum: ignis oclusus sine spiraculis extinguitur: ergo. Tum: ubi magnus est terræ calor, et si alte fodiatur, nullus ignis invenitur: ergo.

Respondetur ad tum, quod ut jam diximus ibi est materia inflammabilis ex sulphure, bitumine, nitro &c., ex cujus defectu, seu totali consumptione, plurimi montes olim vomi igni, nunc ardere desierunt; et alij nunc rarius, et debilius ignem emittunt, ut patet in Vesubio, Ad 2um dico, nullum esse ibi periculum suffocationis, quia in magnis terræ cavitatibus non parum aeris, et spatij est, ut ignis possit respirare. Deinde

montes igni Somes sunt illius flammae spiracula. Ad 3um denique, quod ignis non deprehendit, quia profundissimus est.

Probat 2a pars: ignis aptissimus est, ut terrae motum causet, et experientia docet, sulphureos halitus ante, et post terrae concusionem expirare, qui profecto in ignem non inventum resolvuntur: ergo. Ans: ignis maximam vim elasticam habet, quam alia corpora, ut in ascensione pulveris patet: Cum autem ea vis elastica, ubi omnem subterraneae cryptae amplitudinem occupaverit, majus adhuc spatium requirens circumposita terrae latera, et superiorem fornicem impellit, ac superimpositas regiones valido tremore concutit, terramque perrumpit, ut exitum sibi aperiat.

Plurimum tamen conferre potest ventus terrae motui efficiendo; magna enim vis ejus ex pluribus effectibus colligitur. Aer, et si plurimum elasticus, comprimetur a validis terrae lateribus; adeo quod non efficeret tam horrendas commotiones, nisi caloris, ignisque vi esset rarefactus, ac dilatatus. Idem diximus de aqua. terra etiam confert; dum una illius parte labente, aliique ruunt. Praeterea etiam terra prae mea subtus aquam deum cadit; ideoque sonus saepe terrae motum comitatur.

QUAESTIO 2a.

De vi Electrica, et Magnetica.

Pluribus corporibus inest vis atrahendi ad se alia corpora, quae vis communicatur omnibus alijs, paucis exceptis. Talis vis praecipue eminet in succino, sive Electro, unde electrica appellatur. Confricata enim ea corpora, moderatoque calore concepto, vim atrahendi exerunt, alijsque sibi proximis diffundunt etiam ad maximam distantiam, tum lucem in tenebris emittunt, nonullaque corpora ea luce inflammari dicunt. Hanc vim non solum atrahentem, sed etiam repulsivam esse ostendunt. Cui autem virtuti maxime contraria est humiditas.

In quo consistat haec vis electrica non est unus Physicorum consensus. Cartesius eam exponet, quatenus fluidissima primi sui elementi materia e corporibus electricis erumpens ab aere reflexa redit, aliaque corpora rapit. Alioqui docent ab aere graviore in electrica corpora impelli, eaque atrahunt. Alij viscosos halitus ab electrico corpore egressos, atque vi elastica se retrahentes ajunt esse causam atractionis aliorum corporum. Newtoniani dicunt, talem vim esse materiae ingenitam; Peripatetici esse qualitatem occultam. Nunc autem Resiores docent esse materiam subtillissimam, et summe elasticam per universum diffusam, omnia que corpora permanentem, quae excussa a corporibus humiditate, sese prodit. Similiter

disputant Phi circa vim Magneticam, quae duplex est, una attractiva ferri, aut alterius Magnetis, altera directiva, qua Magnes dirigit se ad terrae Polos. Quare::::

Dicimus, nihil certi definiri posse circa vim electricam, et Magneticam. Pr. Quamvis unaquaeque Phorum sententia, et maxime Recentiorum, plurima exhibeat, quae probabilitatis speciem prae se ferant: tamen gravissimis difficultatibus vexatur: unde ipsi Recentiores inter se dissident: ergo nihil certi definiri potest circa causam electricae, et magneticae virtutis. Antecedens patebit ex solutione argumentorum.

Objicies 1.º circa vim directricem Magnetis: experientia constat, talem vim ab ipsa terra oriri: ergo explanari debet per eamdem fibrarum dispositionem in terra, et in Magnete: Antecedens: Magnes, e terra excisus, non solum vim directricem habet, sed etiam situm servat, quem habuit in ipsa fodina, immo ad ipsius terrae normam sese componit, sed non nisi quia aliquid a terra accipit, ut acus nautica a Magnete: ergo. 2.º: virgae ferreae, quae diu terrae ad perpendiculum insistant, vi Magnetica ad Polos Mundi directrice imbuuntur: ergo. 3.º: Chalybs plerumque vim illam non solum directricem, sed etiam attractricem statim haurit, licet Magneti non admoveatur. 4.º: acus ad aequilibrium composita, ubi vi Magnetica imbuit, statim aequilibrium suum amittit, et cuspis ejus borealis statim deprimitur, et eo magis, quo Polus mundi in ea regione plus attollitur. Igitur ergo.

Respondeo ad haec in casu, quod in terra vis quaedam directrix est, quae ab illa potest aliis corporibus communicari. Ca[usa] autem terrae virtus vel a quibusdam Magneticis effluviis derivatur, vel a magneticis mineris. Unde ad 1um dicimus, Magnetem servare eundem situm, quem in fodina habuit, atque ad normam terrae se componere, quia eadem est fodinae Magnetis, et telluris dispositio. Sed inde non sequitur, virtutem in Magnete non esse intrinsecam. Ad 2um, ferrea virga accipit a tellure virtutem, vel quia a terra emanant Magnetica effluvia, vel quia ipsa tellus eamdem habeat virtutem, eamque possit ferro communicare. Sed non sequitur ex hoc, Magnetem etiam vim ab extrinseco accipere. Idem respondeo ad 3um. Ad 4um concedo, proportionem haberi inter Magnetem, et ferrum, quod a tellure acceperit vim Magneticam; sed nego, eamdem esse in omnibus rationem, nam utique vis ferro communicata eorundem facit effectus, ac vis Magnetica, et tellus idem praestat, quod Magnes; attamen in ferro virtutem non esse intrinsecam conspicimus, quod de Magnete non verificatur. Alia argumenta omittimus.

QUÆSTIO 3a.

An Fontes, et Flumina oriantur à Mari?

Supponimus, Fontes, et Flumina augeri ab aquis pluvialibus, et nivibus solutis. Unde quæst. solum procedit de eorum origine; et non de fontibus, qui solum manant, cum pluit. Circa quam Peripatetici, et Cartesiani affirmativam sententiam tenent; Recentiores verò negativam. Nos verò::::

Dicimus, Fontes, Flumina à Mari potissimum habere originem suam. Probatur 1o: Ecclesiastes, qui ut jam diximus testatur C. 1o. V. 3, sententiam Profetæ, quam Philosophi, et Philosophi personam gerere, in eodem Cap. ait: Omnia flumina intrant in Mare, et Mare non redundat: ad locum unde exeunt, flumina revertuntur, ut iterum fluant. Quam sententiam Communiter SS. PP. ita intelligunt, ut fontes, et flumina quoquo modo à Mari originem habeant, vel immediate, vel mediate. Confirmatur ex Gen. C. 2o: ubi dicitur: Non enim pluerat Dominus Deus super terram:: Sed Fons ascendebat è terra, irrigans universam superficiem terræ: ergo prius extitit fons, quam pluvia. Igitur &c.

Probatur 2o experientia: multi sunt Fontes in altissimis montium jugis, ut in Cenisio locus, quo nullus est pluviarum decursus, quoniam nullus prope extat locus altius assurgens. Alij Fontes nascuntur è rupibus, quas pluviæ penetrare non possunt; et videntur in Peruvia, et alibi. In altissimo etiam Scopulo Maris Insulæ prope Scotiam dulcis aqua reperitur. Et apud Trezenias extat Fluvius Chrysorrhoas, qui cum desideratis per novem annos imbribus, Fontes omnes exhauxissent, in maxima siccitate perennis fuit: quod in alijs regionibus etiam contigisse didicimus. In Montanis de Cebreiro, et in Conachia Hiberniæ regione in montis excelsi vertice sunt Fontes, qui æstuant, ut Mare. Alia similia exempla referunt Auctores. Quæ ostendunt, Mare per totam pene terram aquas suas diffundere. Igitur &c.

Nec obstat, quod pluviæ, nivesque solutæ plurimum conferant Fontibus, Fluminibusque augendis, et conservandis: immo, quod reperiantur quidam Fontes, qui à sola pluvia, vel nivibus efficiantur. Nam cum Mare per terræ viscera diffundens aquas, cavernasque subterraneas adimplens, lacus sæpe efformet in una, vel altera parte inde evenit, ut aucta

per pluvias aqua lacus per superiorem quidem locum quidquid egrediamur, ad quem sine pluvia minime pervenisset, unde leti vi pluviae Fontem aliquem aperiat.

Confirmatur: aquae pluviales, nivesque solutae non videntur sufficere fontibus omnibus, et fluminibus efficiendis; nam ut observavit D. De la Hire, et habetur in Historia Regiae Academiae anno 1713. aquae illae, ut plurimum non penetrant terram, nisi ad sexdecim unciarum profunditatem. Talis enim aqua vix plantarum nutritioni sufficit: nam duo folia ficus mediocris magnitudinis, diurno solis calore vigente, a terra attrahunt duos aquae grossos spatio horarum quinque cum dimidia. Dominus enim de la Hire in vitrea ampulla libram unam aquae posuit, tum in eam aquam immersit extremitates caulis duorum foliorum ficus, quae mediocris erant magnitudinis. Occlusit autem charta diligenter ampullam, ut evaporare non posset, nisi transeunte ad folia ipsa. Ampullam soli exposuit, plurimum vigenti calore, cum et non nihil venti spiraret: atque post horas quinque cum dimidia adnimadvertit pondus aquae imminutum esse duobus grossis. Unde colligit, plantam ipsam ficus uno die maximam aquae copiam attrahere. Atque adeo pluviales aquae, nivesque solutae vix sufficere possunt plantarum nutritioni. Igitur etc.

Objicitur 1°: incredibile est, aquam Maris ad magnam distantiam adeo effundi posse, ut ad montium radices, quae maxime a Mari distant, impellatur: tum quia cum terra sit crassa, et gravis, motui aquae resistere, ejus impetum sensim minuere, et extinguere debet: tum quia in ipsis Maris litoribus putei effodiuntur, qui dulcibus aquis ex proximo colle diffluentibus, non vero salsis maris aquis replentur: tum denique quia quo impetu, et qua vi haec aquae maris in montium radicibus collecta ascendere posset ad ipsorum montium latera, vel culmina? Igitur etc.

Respondent aliqui, aquam maris vi tempestatum diffundi: alii telluri, ipsam spongiae instar, aquas maris attrahere; alii vi caloris eandem rarefieri, attollique putant; alii maris aquas prope litora esse telluri aequales, aut depressiores, in medio autem Oceani altiores, et montium fastigia aequantes. Sed has responsiones nec admittimus, nec refellimus.

Quare dicimus, quod elevatio aquae maris oritur a figura terraquei globi; quaecumque ista sphaerica sit in quacumque parte aquae maris spectentur, terrestri globo videntur incumbere. Quod vero putei dulcibus aquis referti sint prope mare, ideo est, vel quia filtratae fuerunt maris aquae, sales quod deposuerunt, antequam ad locum

pervenirent, l. qa aquæ illæ ex altera pte maris effluunt, et ab aliquo proximo colle immiate profluunt.

Instabis: ex tali responsione nequit explari, quomodo aquæ Fontiũ revertant ad mare, qa deberent sursũ ascendere, ut in illud intrarent. 2°: si aquæ maris sphærica Figura extenderent, totã terrã inundarent, nã telluri superiores eent. 3°: Sphærica Figura maris ñ provat ex eis, quæ apparent navigantibus. Idenĩ orit ex sensuũ deceptione. 4°: naves ñ pveniunt velosius ad terrã, qã ab ea discedant: quod ñ sequeret cũ sphærica illa maris Figura. Unde S. August. lib. 1°. de Genes. C. 12. inquit: Num quidnã in aliqã congregate sũt aquæ, sicut fit cũ adventilandũ in aerea messis trita subrigit, et ogesta in aggerẽ nudat locũ, quæ diffusa oteçerat? Quis hoc dixerit cũ videat usquequaque campos maris æquabilis fusos, qui etiã, cũ aquæ fluctuantis quidã velut montes erigunt, sedatis rursus tempestatibus oplanant? —

Respõ ad 1ũ, quod facile ẽ, rem explare ex terraquei globi ostitione, cujus Figura, l. sphærica, l. Sphæroidi simile, oescidunt, quin aqua ex terra diffluat, nã semp in illa movet. Unde probabile ẽ, aquas, aut ex una pte maris effluere, et p alterã in illud redire, dũ Globi terraquei Figuræ obsequunt, l. potius ex oibus diffluere maris ptibus, et ex oibus p canales diversos revertit. Quare ñ ascendunt sursũ aquæ, sd telluris Figuræ obsequunt, ex cujus etiã rotunditate hent unde facilius inclinent, et moveant.

Ad 2ũ dico, procedere ex falsa imaginatione; ñ dicimus, aquã maris elevatã ee in cumulũ, sd eã ita diffundi, ut Sphæricã globi sequat Figurã. Deus võ oclusit litoribus, velut ostijs, mare, dicens: (Job C. 38) usque huc venies, et ñ procedes amplius; et hic ofringes tumentes fluctus tuos, et Prov. C. 8: certa lege, et gyro vallavit Abissos, circundedit mari tũ suũ, et legem posuit aquis, ñ transirent fines suos. Deus etiã subterraneos canales disposuit, ut p eos aqua diffunderet: ut testat Plinius lib. 2°. C. 65: ut cũ terra arida, et sicca ostare p se ñ posset, nec rursus stare aqua, nisi sustinente terra, mutuo implexu jungerent, ac sinus pandente, illa võ permeante totã, intra, extra, supra, venis, et vinculis discurrentibus, atque etiã in summis jugis erumpente.

Ad 3um. Cum aquæ maris maximam occupent terraquei globi superficiem, satis apparet non stringere navigantibus sensum deceptionem, dum ad littora accedentes, primo terrarum summitates intuentur. Ad 4um tanta est maris extensio, et terraquei globi superficies, ut pene insensibiliter reddat sphericam illius configurationem. S. August. non inficiatur hanc sphericam figuram, quam passim docet; sed solum negat, aquam maris fuisse a Deo, aquas in unum locum congregante, in cumulum dispositam: quod nos certe non asserimus, ut expressimus in 1a. Quæst., ubi diximus excavatas fuisse terræ foveas, et cavernas, ut et montes fierent, et aquæ haberent locum suum, ut idem S. indicat.

Objic 2o: Fontes æstuantes eodem tempore, quo mare, non communicant cum mari, nec æstum habent ab ipso: ut patet in puteo, qui extat non longe a Brest, in quo aqua decrescit, dum mare illi propinquum attollitur, crescit vero e contra. Igitur &c. Respondeo, hoc provenire, quia dum mare ascendit aquam relinquit intra terræ partes, quæ filtrata salsedinem deposuit, et postea successive in puteum cadit, aut in ipsum aliam aquam impellit; indeque fit, aquam putei crescere dum mare descendit.

Objic 3o. Si Fontes, et Flumina a mari orirentur, eorum aquæ essent salsæ: ergo. Resp: ideo non, quia per philtrum aqua maris salsedinem deponeret; hoc non, quia tunc deberent illius philtri pori limo, bitumine, saliniisque particulis ita obstrui, ut additum prorsus impedirent: quod in fluminum, puteorum, vel stagnorum alveis, vel natura, vel arte, fieri conspicimus. Deinde aqua succedens relictas a priori salinas particulas secum arripere deberet: ut etiam contrarium est experientia testante clarissimi viri.

Respondeo, particulas salis ab aqua maris separari philtratione, et distillatione. Philtratione, quia argillosa, et arenosa terra, per quam maris dilabitur, philtratione subtiliores aquæ particulas a crassioribus salis corpusculis secernit, iisque sibi incidentibus, aqua per terræ poros liberius excurrat. Nec ideo obstrui debent meatus, quia salis corpuscula, aut ex motu vehementi aquarum maris loco dimota, ab aquis ipsis alio vehuntur, aut in moleculas concrescentia, vi gravitatis desidunt: unde et pori terræ aperti perseverant. Distillatione etiam ope caloris facta sales ab aqua maris separantur, non calorem, ut jam diximus, ignes in terræ visceribus efficiunt. Nec ideo debent ubique aquæ calidæ inveniri, quia vi caloris in vapores soluta aqua ... frigida sit.

QUÆSTIO 4ª.

Quæ sit Causa Fluxus, et Refluxus Maris:

Pro intelligẽtiâ hujus dificultis, quæ variè semp̃ torsit Phorũ ingenia, sciendũ ẽ, quòd notissima fluxus, et Refluxus maris proprietas ẽ, ut ejus aqua p. ex sex horarũ spatia sensim adlitus augeat, ac veluti intumescat; deinde vero p̃ æqualespatiũ sensĩ decrescat a litore recedendo; tum p̃ alias sex horas iterũ affluat, et at crescat, ac p̃ totidẽ refluat, et decrescat, ita ut 24 horarũ spatio bis in aliquo litore, motu reciproco, fluxus, et refluxus aquæ ɔtingat. Sic plerũqe æstus maris perficit. Sđ in Aquitanico litore septẽ horis affluit mare, quinqe refluit; contra accidit in Canadensi; et prope Guineæ litora quatuor horis ascendit, et octo descendit; in Mediterraneo exigua ẽ maris elatio; ad Oræ Africæ magna; Alijs in locis, mare l. mixhet.

Triplexq̃ ẽ periodus in æstu maris, diurna, menstrua, et annua. Diurna ẽ, qua mare, cũ Luna incipit supra Horizontẽ ascendere, incipit et ipsũ ita crescere, ut Lunæ ascensui se accommodet; quare ubi hæc ad summã altitudinẽ meridianã pervenit, mare summã intumecentiã obtinet; at ubi Luna in Occidentẽ declinat, mare decrescit, ita ut finis sit decrementi, dũ Luna occasũ attingit. Rursus eodẽ ordine incipit tumere iterũ, ac se quilibre motũ cũ oppositũ meridianũ sub nõro Horizonte, a quo dũ in nrũ Horizontẽ agit Luna, mare rursus minuit.

Sicut ãt Luna, dũ diurno motu circa tellurẽ revertit, singulis diebus ad aliquod Horizontis, l. meridiani punctũ revertit, ex quo discesserat, qũ nimirũ proprio motu ex Occidente in Oriente sensĩ procedit, adeoqe diurnus illi oppositus ita retardat, ut solo 24 horarũ spatio integrã periodũ absolvere nequeat, sđ insuper 50 minuta temporis requirant; ita prorsus æstus, l. affluxus initiũ in aliquo litore, ñ eadẽ semp̃ hora ɔtingit, sđ singulis diebus retardat per 50 minuta. Menstrua periodus ẽ, quæ in Novilunis, et Plenilunis maximã facit maris intumecentiã; minimã in Quadraturis. Annua deniqe periodus stat in eo, quòd sit maximus æstus in Æquinoctijs, minimus in Solstitijs. Unde Phi mirã cognexionẽ fatent, inter Lunæ motũ, et maris æstũ.

Cæterum, inæquali, ac uniformi motu aqua maris fluit, et refluit; nam celerius, maiorique impetu descendit, vel recedit à litore, quam accessit: atque initio affluxus celerius accidit, quam in fine: è contra verò dum refluere incipit, velocior est aqua, quam dum refluxus ipse jam desinit. Quod autem diximus, in Novilunis, et Plenilunis intelligatur uno, vel altero die post eas Lunæ mutationes. Hæc sunt, quæ observationibus comperta circa æstum maris reciprocum ab omnibus approbantur.

Circa causam talis fluxus, et refluxus, variæ sunt opiniones. Copernicani à motu telluris dicunt provenire. Plinius à Sole, et Luna. Cartesius solum à Luna, quam supponit simul cum tellure moveri. Newtonus à vi attractrice, qua Sol, et Luna attrahunt aquas. Alij aliis sentiunt. Nos verò....

Dicimus, causam marini æstus non esse derivandam à motu telluris: eam què verò usque modo non esse satis exploratam. Probatur 1.ª pars: Si admisso telluris motu, hic esset causa fluxus maris, istius aquæ omnes æstum pati deberent, quandò omnis terra moveretur. Atqui comperitum est experientia, plures aquas, etiam intra sinus magnos contentas, non æstuare: ut patet in mare Caspium, quod non patitur æstum: ergo. Confirmatur: si telluris motus esset causa æstus maris, fluxus fieret contra in uno litore, atque interim refluxus in alio: ut accidit in aqua intra vas motum contenta. Atqui experientia constat, aquas in diversis, immo in oppositis litoribus simul elevari: ergo.

Probatur 2.ª pars: licet connexio, quæ inter Lunæ motus, et æstum maris reperitur, videatur indicare, hunc ab illa oriri, nullatenus tamen potest explanari quomodo id fiat: ergo. Minor: Cartesius multa falsa pro veris supponit, et motum telluris, et ipsius vorticem. Tum ait ætherem comprimi à Luna, cum tamen inauditum sit, fluidum comprimi à corpore mobili implente spatium fluidi effluentis, cui exitus latissime patet. Newtoni opinio non videtur idonea, quia Sol, et Luna alias etiam aquas lacuum deberent attrahere. Ex his, et aliis, quæ omittimus, constat causam marini æstus non esse satis exploratam.

Nunc autem scire oportet, salsedinem maris efficit ex dissolutis salium fodinis, quæ in maris alveo reperiuntur: ut experientia manifestum est; nam et sales ab aquis marinis extrahuntur. Tum nauseam, quam mare ingerit navigantibus, non provenire solum ab spiritibus salinis, et bituminosis, qui è mari elati, et ad stomachum appulsi, vomitum provocent: nam si ita esset, etiam nausearent hij, qui in litore sedent: quod est contra experientiam. Unde, licet tales spiritus plurimum conferant ad nauseam; potior tamen causa, ex agitatione, et fluctuatione undarum est repetenda.

TERTIA PARS PHICÆ.

QUÆ ANIMASTICA DICITUR.

Hæc 3.ª pars phicæ pulchrior, et utilior cæteris ē, q̄ æ singula corporũ viventiũ genera ɔtemplat.ᵉ Et cũ talia genera viventiũ sint tria, tres ss etiã species aīæ. Alibus enĩ mo: dis interno quodã, nobilioriq motu substē creatæ movent,ᵘʳ l operant:ᵘʳ aliæ nutriunt, adolescunt, sibiq similia procreant; Aliæ objecta corpora percipiunt, et doloris, ac voluptatis sensu afficiunt;ᵘʳ aliæ deniq spiritualis etiã cognitiōis capaces ss. Quæ 1.ⁱ generis, vegetare, sive aīa vegetativa vivere dicunt:ᵘʳ ut Plantæ. Quæ vō sen= tiunt, ut Bruta: sensitiva aīa ɔstant. Hoēs deniq, qui spirituali, seu incor= porea percipiendi vi præditi ss, rōalẽ aīã hent. Unde tres ss aīæ species, vegetativa tantũ, ut in plantis; sensitiva tantũ, ut in Brutis; et rōalis in hoē: Sd de ista hoīs aīa solũ nunc loquimur, quatenus ad corpus ornat,ᵘʳ et sentiendi, ac vegetandi operaōnes cũ illo efficit.

DISPUTAÕ. 1.ª

De Anima Rationali.

QUÆSTIO 1.ª

An Anima Rationalis Sit forma Corporis?

Supponimus 1.º notionẽ vitæ in cōi duplicit.ᵉ ɔsiderari, nempe in actu 1.º et in actu 2.º: quod colligit.ᵘʳ ex eo, quō Phũs duplicẽ defiōnẽ aīæ exponit, nã Summa 1.ª c. 1.º ait: aīã ẽ perfeoñẽ, seu actũ 1.ᵐ corporis natalis organici, potestate vitã hentis, ubi aīã in actu 1.º ɔsiderat: et c. 2.º inquit: aīa ē prius, quo vivimus, sentimus, move= mur, aut intelligimus, ubi eã in actu 2.º sumit. De notione vitæ in actu 1.º dici= mus, quod prout ɔvenit Deo, Angelis, hoībus, et brutis, vitæ explicat.ᵘʳ p̄ vi percipi: endi obtā: ɔsiderata vō prout ɔvenit solũ creaturis, sita ē in prīo acquiren= di sibi perfeoñẽ indebitã ex vi generaōnis: 1.ª eñĩ modo tantis ñ ɔvenit; 2.º vō Deo repugnat.

Supponimus 2.º aīās hoīũ ñ fuisse simul à Deo creatas in 1.ª rerũ ɔditione, s. nunc in dies de novo creari, dũ corpus apte dispotũ, sive dũ fœtus in utero Matris organicus efficit,ᵘʳ et si latæ tempus ɔetra=

tes, quo aiæ creaõ, et infusio a Deo fiat, q̃a incertũ planeẽ, quenã determinata organisatio præsupponatr in ipso fætu. Supponimus deniqz, Ecclesiaz Catholicaz jãz definisse contra vetustiores Phõs, (qui aiaz roalz ita eẽ præsentez corpori dicebant, ut illud movere, ac regere p̃ assistentiaz, quemadmodũ rexerit corpus, (Nauta navim) aiaz roalz eẽ veraz fmãz corporis humani, licet adhuc inter Catholicos discensio sit in exponendo, quomodo aia dicenda sit fmã corporis, sive quo ejus realis unio cũ corpore explaũ debeat.

Peripatetici dicunt, quod aiã ẽ fmã corporis, eique ẽ unita, et q̃a ẽ substã essẽalis incompleta, et ex sua nãta ordinata ad corpus, et q̃a tota ẽ in toto corpore, et tota in singulis ejus ptibus, et q̃a ẽ priũz motuz in corpore, et in illo, ac cũ illo sentiendi, ac vegetandi operaões peragit: quæ unio potissimũz explãr per influentiaz ipsius aiæ in corpus.

Sed hæc tria inficiant Cartesiani, alijque recentiores, dicentes, aiaz, et corpus eẽ substãs oĩno c̄pletas, aiaz in solo capite residere, sive potius in conario, seu glandula pineali, quæ in superiori pte cerebri reperitr, nullaque vim in corpore exercere, nec illud movere, aut vegetandi, et sentiendi operaões in eo peragere; sed ejus cũ corpore unionez pnũ se ferre motuũz oĩũz operaõnũz, quæ Deus ita præfixit, ut certa, determinataque motione in corporis sensibus existente, determinatas excitet ipse Deus in corpore, et aia ideas; iisque vicissĩ excitatis, unuz, l. alterũ in corpore motuz ipse efficiat. Unde Deus ẽ cãa effectrix motuũ aiũ, occaõne tñ data ex motibus corporis, l. ex ideis aiæ.

Alij cũ Leibnitio, et Wolfio dicunt, quod aia, et corpus suapte natã sũ veluti duo automata, harmonica sere operaõnes suarũ dispotã; ita ut unaquæque aiã ex se sic ordinata suapte natã sit suo corpori c̄sona, et unumquodque corpus suæ aiæ, eorũ qu operaões harmonicæ sint, seu c̄sentientes ex ipsa natã utriusqz. Unde operaões aiæ, et motus corporis sibimet correspondent, ñ p̃ influxũ phicũ aiæ in corpus, ñ q̃a Deo sic c̄disponente sint invicem cãæ occasionales, sed p̃ natũ ipsaz hujus nº aiæ, et istius nº corporis. Quare aiã vi sibi propria producit oẽs suas perceptiones, et appetitiones c̄tinua serie, quas natã sua heret, etiã si corpus, immo et mundus ñ existeret. Similr corpus ob suaz mechanicaz dispoõnez ab impressionibus in organa sensoria factis propter externorũ objectorũ actionez motus suos hẽt, quos hẽret etiã si in ipso aiã ñ eẽt; sed tunc nos minime c̄scij essemus eorũ motuũ. Hoc systema appellatr Harmoniæ præstabilitæ.

Dicimus, aiaz roalez eẽ vero sensu fmãz humani corporis, et eorũ unionez pnũ se ferre realez aiũ influentiaz in corpus, nec explaũ posse alio modo. Pbr 1ª. pars: Clemens V. in Concilio Vien. damnavit asserentes, aiaz roalez ñ eẽ fmãz corporis: ut diximus in Mephica. 2º. Idem evincit raõ natalis; naz quod alteri præsens ẽ per solaz assistentiaz ñ tribuit illi aliquaz intrinsecaz denominaõnez, nec facit cũ eo unuz c̄potũ; sed aiã roalis intrin-

ẽe denominat corpus vivens, facitque cũ illo unũ cõpõtũ, nempe, hominem, quẽ à n̄ viventibus intrinsecẽ, et essẽaliṫ discernit, et p̄ gradũ rõalitis disgũit etiã ab alijs viventibus: ergo aĩa proprio sensu ẽ fõa corporis; nã in Energumenis nulla fit intrinseca denominaão ab Angelo asistente. Sic Deus ẽ nobis intime præsens, et tñ n̄ appellamur intelligentes Divino inctu.

Provat 2ª pars; et 1º: ex defiõne Ecclesiæ citata, ex qua cõstat, aĩã rõalẽ ẽe verè p̄ se, et essẽaliṫ fõã corporis, cujus defiõnis sensus unionẽ aĩæ cũ corpore cõprehendit eo sensu, quo Peripatetici cõstituunt: ergo. m: n̄ alius potuit ẽe sensus Clementis V. et Consilij viennensis, nisi quẽ veteres Ecclesiæ PP. semper docuerunt; sed isti semper docuerunt, unionẽ aĩæ cũ corpore tribus illis cõprehendi, et realẽ influentiã aĩæ in corpus præse ferat: ergo. mãr pẽt: nã Consilia ut hæreses damnent SS. PP. sentiã, et traditionẽ sequunt. Miñ cõstat ex D. August. pluribus in locis, ex D. Hilario, Gregorio Magno. &c. Provat 2º: Unio aĩæ cũ corpore ẽ talis, ut hæc duo cõstituant cõpotũ unũ per se, nempe unã natã; sed notio istius unitatis minime subsistit, nisi aĩã rõaliṡ sit incompleta substã, et suapte natã essẽaliṫ ordinata ad corpus, et corporis motiones efficiens: ergo. Mãr pẽt, quia ex duabus natis essẽaliṫ cõpletis nequit fieri unũ p̄ se. Sic si Angelus fieret præsens corpori Canis, et Dei decreto mutuus ordo operaãonũ cõstitueret, minime ex illis fieret unũ p̄ se, et una natã.

Provat 3º: ideo Cartesiani negant, aĩã ẽe totã in toto corpore, et totã in qualibet p̄te, quia tunc eẽt extensa, adeoque corporea; sed hoc etiã ẽ cõtra ipsos: ergo. Miñ: Cartesiani volunt, aĩã ẽe in cerebro, sive in Glandula Pineali, eo, quod ibi sit nervorũ concursus; sed etiã ibi eẽt extensa, quia ut docet Scotus in tractatu de rerũ p̄rio, q. 12. Nervi oẽs n̄ coeunt in punctũ, quia corpora ss, n̄ aũ lineæ mathematicæ. Igit̃ &c. Lẽt enĩ aĩã sit in toto corpore, n̄ tñ ẽ extensa ut corpus; quia ut pote spiritalis n̄ hẽt p̄tes, quarũ una sit in una p̄te corporis, alia in altera: sed ẽ tota in toto corpore, et tota in qualibet p̄te corporis modo spiritali, seu definitivo.

Provat speciatiṁ cõtra hypothesim caãrũ occasionaliũ: Phũs nihil debet admittere, quin sufficientẽ rõne fulciat; sed nulla ẽ rãõ sufficiens ad talem hypothesim: ergo. Mãr: in tali hypothesi nulla reddit rãõ ex p̄te aĩæ, aut corporis, cur hic, l. ille motus corporis, hæc, l. illa aĩæ perceptio heant̃: et cũ dicit, Deũ ita operari in aĩã, et corpore, id notissimũ ẽ: nemo enĩ ignorat, Dei voluñte fieri quidquid in mundo cõtingit. Cæs võ leges, ea decreta Dei, quẽ à Cartesianis dicunt̃, sicut nulla sufficienti rõne probant̃, ita facile negant̃.

Idem dicimus cõtra Systema Harmoniæ præstabilitæ. Deinde unio aĩæ, et corporis nequit intelligi, nisi per intimã realius que præsentiã; sed tale systema unionẽ effingit aĩæ existentis Hispali cũ corpore Romæ existente: nã unio in serie p̄ceptionũ, et appetitionũ aĩæ constituit, quas aĩã heret etiã sine corpore: ergo. Præterea: Wolfius ait,

localẽ præsentiã ñ convenire aĩæ, et aĩã alij corpori præsentem intelligi ñ posse, q̃m isti, a quo in suis modificaõnibus pendet; s̃d hoc ultimũ systemati adversat, q̃a nulla ẽ in illo constituta dependentia: alia võ falsa s̃t, nã in morte aĩã longe a corpore abit, adeoq; longe inter se distant localit̃: q̃o. Tũ: tale systema ẽ contra fidem, quod docet, malã concupiscentiã ẽẽ pœnã peccati originalis, atq; istud contrahi ex unione aĩæ cũ corpore mortali. Atqui admisso illo systemate mala concupiscentia fuisset etiã in statu innocentiæ: q̃o. Miñ: aĩa haberet easdẽ perceptiones, et appetitiones, etiã corpore ñ existente, immo etiã mundo ñ existente, q̃a ab ejus natã profluunt: q̃o et si Adam ñ peccasset, mala concupiscentia fuisset, ut nunc ẽ.

Objiĉ contra 1ã pẽ: ex Scoto Q. 14. Quodlibet. acciẽns spiãle nequit recipi in subto matãli: q̃o nec aĩa, utpote spiritãlis, in corpore; nã Angelus, q̃a spiritãlis ẽ, nequit ẽẽ fr̃a corporis. Tũ: aĩa r̃oãlis ñ tribuit corpori aliq̃m denominaonẽ specificã; fr̃a aũ debet illã tribuere subto, cui inest. Deniq; si aĩa r̃oãlis ẽẽt vere, per se, et essãlit̃ fr̃a corporis, quod existit extra corpus, ẽẽt in statu violento: q̃o.

Respõ ad 1ũ, quod acciẽns, r̃one acciẽntis inhæret subto, et ab illo dependet; unde cũ acciẽns spiritãle, utpote indibile, si ẽẽt in subto matãli, ẽẽt totũ in toto, et totũ in qualibet p̃te subti; inde sequit̃, quod in sui conservaõne dependeret simul a pluribus c̃ãis totalibus: quod repugnat. Anima võ r̃oãlis, cũ sit spiritãlis, ñ dependet a subto in sui conservaõne. Angelus võ nequit ẽẽ fr̃a corporis, ñ q̃a spiritãlis, s̃d q̃a ẽ ens completũ, vere, ac proprie per se subsistens; quod ñ h̃et aĩa. Ad 2ũ negat. Ad 3ũ dicimus, quod l̃et aĩa unita corpori sit in statu natãli; tñ separata a corpore etiã existit natãlit̃, q̃a spiritãlis ẽ, et per accidens tantum dependet a sensibus in operando.

Objiĉ contra 2ã pẽ: si auctoritas concilij Vien. aliorumq; Patrũ probaret, unionẽ aĩæ, et corporis per se ferre realẽ influentiã aĩæ in corpus, ut volunt Peripatici, istã opionẽ veluti fidei dogma proponerent: quod nequit dici sine gravi injuria aliorũ veterũ Patrũ, et præsertĩ S. August. qui aĩã r̃oãlẽ veluti corporis hoĩs fr̃ã, et operandi priñ admittit, quin tñ cognoverit fr̃as illas substãles, quæ ab Arabibus, l. Peripateticis inventæ s̃t. 2°: August. alijq; PP. dicunt aĩã totã ẽẽ in qualibet p̃te corporis quo ad operaõnẽ, quatenus in cerebro existens oẽs motus corporis percipiat, ñ aũ quo ad essã, et præsentiã suæ entitatis. 3°: Concilium Vieñ. unionẽ aĩæ cũ corpore absolute constituat, ñ declaravit võ unionis modum.

Respõ ad 1ũ, falsũ ẽẽ fr̃as substãles in sensu Peripatetico ignotas Augustino fuisse, et ab Arabibus inventas. Augustinus etiã pluries disertĩ verbis docet eã aĩæ diffusionẽ p̃ totũ corpus: ut in Cap. 16. libri de immortalitate aĩæ, ubi ait: Tota aĩa singulis p̃tibus (sui corporis) simul adest, quæ tota simul sentit in singulis. Ex quo p̃et responsio ad 2ũ, nã August. ibi loquit̃ de præsentia aĩæ, quo ad essã, et entitatẽ. Idẽ dicunt alij PP. Ad 3ũ dico, quod concilium definiendo, aĩã ẽẽ p̃ se, et essãlẽ fr̃ã corporis, etiã declarat modũ unionis.

Objic 3º: imperceptibile ē, vim corporis motricē eē in aīa spirituāli: go. Ans: vel illa vis eēt spirituālis, l. matālis? Si spirituālis, quomodo mateř impelleř? Si matālis, quomodo in re spirituāli reperiř? go. Deinde qua rone, quibus medijs aīa corpus moveret? Denique spiritus animē sufficiunt corporibus movendis: maxime accedente extrinsici objecti pñsentiā: go.

Respō disguendo anš: imperceptibile ē clare, et distě, ɔdō; oīmode, nego. Talis eniǩ virtus existā ex effectibus colligiř: ut visuǩ ē Augustino, et alijs sapientissimis viris. Eā vis in aīa ē virtus quædā productiva impulsus in spiritibus aālibus, q voreǩ ope motus localis pficit, duǩ illi musculuǩ ɔtrahunt, et ɔtractus musculus fibras atrahit, unde corporis ptes moventř: ex quo fit, ut motus oēs ā capite pendeant, ubi ē nervoruǩ, et spirituǩ aāliuǩ origo. Talis eniǩ vis ē spirituālis, sd coicād creaturis ā Deo, qui lēt spiritus sit, matālia tň creat, et movet, quin in idea voluntis, aut intus reluceat idea movendi corpora. Nec spūs aales soli sufficiunt: ut pēt in deceptione aāliuǩ. Non ē eniǩ idem effluviuǩ, aut eadeǩ lucis reflexio ab imagine, aut umbra derivatř, qu pñstantř ab ejus corpore: et tň motus ideǩ in aāli ad amboruǩ pñsentiā sepe contingit.

QUÆSTIO 2ª

Quæ partes corporis informentur ab Anima roāli?

Cuǩ ex ptibus humani corporis aliǩ sint solidē, ut caro, ossa, nervi, et similia; aliǩ fluidē, ut sanguis, &a; aliǩ ad ornatuǩ pertinentes, ut capilli; ɔsq dixerimus, aiāǩ roālǩ eē totǩ in toto corpore, et totǩ in qualibet pte: ideo quærimus, an informet, tǩ ptes solidas, qm fluidas, et etiǩ capillos? Sdň procedit quæst. de ptibus, quæ mere excrementitiæ nominanř, ut fæces, saliva, &a, de quibus nemo asserit, quod informentur.

Dicimus, Jecur, Pulmones, Cor, venas, Arterias, Membranas, Nervos, viscera, Stomachuǩ, ossa, Dentes, Capillos, et Ungues vivere, informariq ab aīa roāli; ptes vō fluidas ñ eē animatas, nec vita pñditas. Ima pars docet ab Arīle lib. 2º de aiā, textu 19; et ab Scoto in 4. D. 1ª Q. 5ª. 2ª pars etiǩ ē Arīlis lib. 2º De ptibus Animaliǩ, C. 3º. et Scoti in 4º D. 10 Q. 4ª. Pēt tň 1ª pars rone: pñdictē ptes solidē nutriunt, et augenř p̄ intus sumptioneǩ: go. Pēt 2ª pars: ptes fluidē ñ nutriunt, qā ñ hent venas, arterias, aut canaliculos, quibus humor ad nutritioneǩ possit administrari: adeoq solǩ augenř p̄ extra potioneǩ ptiǩ, ut aqua &a. Sanguis ā inservit nutritioni, ut Medici ɔsentiunt, proindeq illius fiā transmutař, sd vitǩ in se ñ hēt. Ɔfirmāř: sanguis ñ ē ɔtinuus cuǩ aliqua pte corporis, qā ut ait Arīles, in corde, ac venis, quasi vasis ɔtinetř; sd aīa ñ infōat nisi ptes invicem conjunctas: go.

Objic. ɔtra 1am ptem: ptes animatæ detractam habent magnitudinem; Sed capilli, et ungues non ejusmodi sunt. Ungues quoque et capilli post mortem crescunt; de quo plura referunt exempla. Item ungues, et capilli sunt tantum excrementa corporis, et ex ipsis excrementis fiunt; quæ a natura expelluntur. Denique Verbum Divinum omnes ptes animatas humanitatis Xpti assumpsit; sed non assumpsit pillos, et ungues; quia ista cum separata fuerunt a Xpti corpore, fuissent etiam Verbo unita: nam ut ait S. Joan. Damascenus: Verbum, quod semel assumpsit, numquam dimisit. Quod videtur absurdum.

Respondeo ad 1um negando maiorem: nam licet ptes viventium differant in figura, et magnitudine, ab aia tamen informari possunt, quemadmodum aia ut fra inest prcialibus ptibus humani corporis, licet istæ ptes specifice differant. Ungues autem, et capilli quandoque post mortem non vere, sed apparenter augentur, quia cutis, et caro in mortuis desiccatur, et ɔtrahitur, unde capilli crescere videntur. Nihilominus quandoque etiam revera crescunt, quod dupliciter accidit, nempe miraculose, et naturaliter. 1º modo ɔtingit in corpore S. Catharinæ Bononiensis, aliorumque Sanctorum, multo iam elapso tempore post eorum mortem. 2º modo pt etiam evenire, nam statim, aut paulo post mortem, cum vi aiæ prius dispositi fuerint alimentitij succus, et calore agitati, potuerunt exinde capilli suum augmentum sumere. Si tamen post multum temporis videantur etiam naturaliter crescere, (quod dubitamus) causam possumus exponere, dicendo, in radicibus capillorum, et unguium, sive ex putridis humoribus, sive ex seminibus illuc delabis, certum quoddam animalculorum genus quandoque ra detractas dispones exoriri, a quo postea idem ille effus procedat.

Ad aliud, dico, ungues, et capillos non esse ptes mere excrementitias, sed inservire ad ornatum, aliosque effus, quemadmodum folia plantarum ɔferunt fructuum ɔservationi. fiunt autem ex excrementis, sive ex superfluis alimenti, quia sicuti non sunt adeo naria corpori, nec tantam addunt illi perfeonem, ut ceteræ ptes, ita imperfectioribus alimenti partibus efforantur. Damascenus autem loquitur de præcipuis ptibus humanitatis. In resurrectione tamen Xptus Dnus eos capillos tantum habuisse creditur, qui ad ornatum apti sunt, et sufficientes: sicut de corporibus gloriosis Beatorum opinamur. Si aliquas sanguinis sui guttas reliquit Xptus in hoc mundo ad excitandam in fidelibus memoriam passionis suæ: quæ tamen non sunt nunc unitæ Verbo.

Obijcit ɔtra 2am ptem: Sacra Script. prohibet Judæis comedere sanguinem, quia animatus est: ergo. Ans: hæc est ratio, quam affert ad tale præceptum Leviticus Cap. 17. quia aia carnis in sanguine est: ergo. ɔfirmatur: S. August. hoc caput exponens ait: Vitale aliquid est in sanguine, quia per ipsum maxime in hac carne vivitur, ipsamque vitam corporis vocavit aiam. Et in lib. Quæstionum veteris, et novi Testamenti inquit: aia certe, quia Spiritus est, in sicco habitare non pt; ideo in sanguine fertur habitare. Igitur etc. Idem colligitur ex Concilio Tridentino dicente, quod in ɔsecratione calicis ex vi verborum ponitur sanguis, sed ɔcomitanter corpus, et aia.

Respᵗ negdõ añs, et explanᵈᵒ auctoritem cum Alapide: quᵒᵃᵈ aĩa carnis in sanguine ē p informaõnẽ, nego: quᵃ aĩa, et pseqꝰens vita carnis maxime ꝯsistat, et ꝯservatᵘʳ in sanguine, quasi dispoõne, eo quod Sanguis alijs humoribus calorem natalem, et humidum radicale ministrat, ac foveat, atque Spiritus vitales suppeditet, ꝯdo: Hoc idem vult dicere S. Agust., ut pꝫ ex ejus verbis lib. 2º ꝯtra Adversarium Legis, et Prophetarum, C. 8: Sic dictum ē: Aĩa oĩs carnis Sanguis ē, quomodo dictum ē: Petra erat Xptus; ñ quᵃ hoc erat, qᵃ hinc significabatᵘʳ. &c. Ad concilium dico, aliquam mixionem ēē inter aĩam, et Sanguinem, sᵈ ñ immatam, aut p informaõnem; sᵈ mediatam, quatenus aĩa unitᵘʳ corpori, et corpus hᵗ connexionem cum Sanguine, qui ad illius ꝯservaõnem requiritᵘʳ, et ē pars ejus, licet 2ᵃʳⁱᵃ.

Objᵗᵘʳ ultimo: ideo Sanguis ñ animatᵘʳ, qᵃ ñ augetᵘʳ p intus susceptionem; sᵈ hoc ē falsum: ergo. Miᵒʳ: foraminula, sive canaliculi in capillis, et Plantis ostendunt eorum augmentaõnem prædicto modo; sᵈ etiam in Sanguine extant filamẽta quidam, et Fibræ, quæ sũt medium, et instrumẽtum operaõnum vitalium: ergo. Miᵒʳ: Medici distribuunt in sanguine duas ptes, unam fibrosam, et alteram serosam; et in ipso Sanguine permixtus quidam humor ꝯspicitᵘʳ instar filamẽti. Unde si remissus Sanguis dilluatᵘʳ aqua calida, tunc sanguinis assiduum refert substãm quandam reticularem. ꝯfirmatᵘʳ ex Arle, lib. 3º de historia Animalium C. 19. sic dicente: Semp̃ quamdiu vita servatᵘʳ, Sanguis unus animatᵘʳ, et fervet. Igitᵘʳ &c.

Respᵗ duplicem ēē soluõnem: 1ª, quod præcipua raõ, qua plantas, et capillos vitaliter augeri putamus, ducitᵘʳ ñ ex canaliculorum existã, sᵈ ex eorum continuitẽ cum toto corpore. Unde et si filamẽta dicantᵘʳ ēē in Sanguine, illa tñ ñ ostendunt vitalem Sanguinis augmentaõnem, qᵃ ñ sũt ꝯtinua cum corpore. 2ª, quod nec veræ fibræ videntᵘʳ in Sanguine. Sunt utique in illo quidam ꝯtinui tractus fibrillarum figuram imitantes, ut docet Arlẽs; ñ tñ ibi veræ fibræ reperiuntᵘʳ. Idem dicimus ad experimẽta; sᵗ, Sanguinem præ se ferre figuram reticularem, ñ provenit à textura, et plexu fibrillarum, sᵈ à propinquiori juxtapositione ptium sanguinis extruso sero, in quo ad instar ptícularum lactis innatabant. Arlẽs aũ ñ intelligit veram ēē animaõnem Sanguinis, quandiu ñ ꝯmutatᵘʳ in carnem p nutriõnem aalis.

QUÆSTIO 3ª.

An in homine sit unica Anima?

Non loquimur in sensu Manichæorum, qui duas aĩas raõales in hoĩe admittebant; unam bonam à bono Deo creatam, et ad bonum inclinans; alteram mala

à malo Deo effecta, et ad malũ detrãns: Hęc opĩo damnata fuit in 8.ª Synodo generali. Nec loquimur in sensu Platonis, qui tres aĩas asserebat in hoẽ, loco, et subto distãs, rõalẽ unã in cerebro, quę mentẽ sĩ exequentẽ, sentientẽ alterã in corde, munera sensuũ obeuntẽ; 3ãm deniqe vegetantẽ in hepate, quę nutritiõnẽ, accretionẽ qe spectant, exhibentẽ. Hęc sentĩa jã manet impugnatã ex eo, quod diximus, aĩã rõalẽ eẽ totã in toto corpore, et totã in qualibet ptẽ, lẽt quo ad operaõnes pricipue resideat in cerebro, et quo ad 9servaõnẽ vitę in corde.

Unde loquimur cũ Peripateticis, ex quibus Thostę lẽt unicã in hoẽ fateant aĩã, nempe rõalẽ, animarũ tñ successionẽ in generaõne hoĩs tuent; et docent, ubi primũ fętus incipit natalis nutrixi, tunc ñ accipere nisi aĩã vegetativã, cujus ope paulatĩ promovet ad sentivã, à qua tandẽ redditᵘ idoneũ subtũ aĩę rõalis recipiendę; sic tñ, ut accedente aĩa perfectiore, imperfectior recedat, qm nata ñ intendit veluti trũ, sᵈ tantũ quasi viã. Alij tres prędictas aĩas in hoẽ simul admittunt totũ corpus informantes. 9tra quos....

Dicimus, unicã in hoẽ eẽ aĩã, nempe rõalẽ, quę alias virtualiᵗ 9tinet, earũ qe effũs prestat: unde nec successive dantᵘ in hoẽ tres aĩę. Sic Subl. Dr. in 2.º D. 1.ª Q. 1.ª alijs qe in locis; estqe pene cõis inter Catholicos Doctores. Pb. Superflua ẽ in hoẽ multiplicitas aĩarũ: go. Ans: aĩa rõalis prestare pt ea oĩa, quę alię aĩę prestarent; qã ẽ perfectior, nullaqe in hoẽ ẽ repugnantia. Quę rãõ etiã ẽ 9tra Thostãs; aĩa nrã ñ solũ ẽ rõalis, sᵈ etiã virtualiᵗ vegetativa, et sentiua, qã ipsis 9sentientibus, ea sola ẽ in hoẽ, effũs qe oẽs prestat. Igitᵘ dũ fętus 1.º incipit vivere ñ nisi aĩã rõalẽ debet accipere, qã solũ hoĩs generaõ intenditᵘ, ñ arboris; et organizaõnes, quę tunc sensĩ induuntᵘ nulli plantę possunt 9venire: go vegetaõ illa fętus fieri tunc debet à pũio altiore, quod perfeõnẽ, et virtẽ suã suũ sibi corpus pficiat, et preparet ad altiorũ operaonũ genus. Quod dicimus de hoẽ suo modo intelligitᵘ etiã de Bruto, ita ut in illo una tantũ sit aĩa.

Objic. 1.º

Danielis C. 3.º dicitᵘ: Benedicite spĩus, et aĩę justorũ Dño. Et epistola 1.ª ad Thesalonicenses: Deus pacis sanctificet vos per aĩa; ut integer spĩus vester, et aĩa, et corpus, sine querela in adventu D. N. Xpti servetᵘ. Atqui ex his 9stat; quõ spĩus, et aĩa dĩs quondᵐ: go ultra aĩã rõalẽ, altera aĩa inest hoĩ. 9firmatᵘ in hoẽ 9trarię sĩ operaões; nã sepe appetitu rõali, et libero recedit ab obtõ delectabile, in quod fertᵘ appetitu sentivo: sᵈ ad hoc requiruntᵘ pũia diũsa: go multiplices aĩę.

Respᵈ, quod in Script. pluries spĩus dĩr quidᵐ ab aĩa, ñ rã entitẽ, sᵈ rõne oficij, quatenus enĩ aĩa respicit superna bona, dicitᵘ spĩus: ut ã respicit bona temporalia, nominatᵘ aĩa. Ad 9firmaõnẽ, dico, quod eadẽ aĩa rã diũsas potẽs pt herẽ illas diũsas operaõnes, quãdõ in obtõ diũsa motiva occurrunt; v. g.

delectabilitas alliciens potam sentivam, et inhonestas movens voluntem ad fugam. Nec dixisse, et opposite operationes natio exigunt diversas, et oppositas causas, sive prias; nam eadem voluntas pt amare, et odisse; pt etiam velle efficaciter idem obtum, et illud postea efficacit nolle. Hinc pt duplex illa voluntis acceptio, sub rone ptis superioris, et inferioris. Ea enim dicit pars superior, quae sequit dictamen superioris ronis judicantis dum rones eternas, suadentis que electionem virtutis, et contemptum inferiorum bonorum. Inferior vo est, quae sequit dictamen inferioris ronis judicantis dum rones temporales, et humanas, suadentis que exemplum boni commodi, aut mereficium di.

Objic. 2o: Jus civile, et canonicum supponunt, homicidium n perpetrari, si caeat abortum primis diebus a conceptione. Leviores enim penae constitutae sunt pro iis, qui tunc abortum curant, qm illis, qui post 40, l. 60. diebus id faciunt: go supponunt in 1a formatione fetum n animari per aiam roalem, adeoque alia inest illi aia, l. sentiva, l. vegetativa. Idem colligit ex Sacris canonibus, nam in 2a pte Decreti, Cap. Sicuti, Causa 32. q. 2a. et Cap. Quod vo. Supponunt, fetum occidi posse, anteqm roalis aia illi infundat; tradunt enim n perpetrari homicidium ab eo, qui fetum in utero occidit ante infusionem aiae roalis, eo quod nondum sit ho: go alia aia tunc infrat; qa n occidit, nisi quod animatum est.

Respo, quod Jus civile, et canonicum nihil certum constituunt. Sacri etiam Canones protestant, si in hac controversia rem nolle decernere. Unde minorem poenam constituunt pro homicidio incerto, qm pro certo. Quamvis enim hodie multi sustineant, aiam roalem infundi in ipsa conceptione, multae tn fuerunt, et adhuc sunt circa hoc Doctorum opiones; communior erat, quod in viris n infundebat usque ad 40 dies, et in feminis usque ad 80. Et ideo ante hoc tempus qm incertum erat homicidium, minorem poenam constituebant. Quod vo Sacri canones fatent, fetum occidi posse, loquunt, n in sensu proprio, sed lato, quatenus occisio significat impedire animationem. Accedat etiam auctoritas Ritualis Romani, in quo sub titulo De baptizandis parvulis, haec leguntur: Si mater praegnans mortua fuerit, foetus qm primum extrahatur, ac si vivus fuerit, baptizetur. Igir judicat Ecclesia, omnem vitam foetus a sola aia roali heri.

Objic. 3o: Embryo, sive foetus in ventre matris prius vivit vita vegetativa, deinde sentiva, et tandem roali: go. Ans: ante infusionem aiae roalis vitalit augetur, nam dum embryo incipit nutriri debitam n het organizationem, aiae roalis suscipiendae proportionatam; tunc enim n est caro, n ossa, n venae, sed lactea solum massa: unde saepe ex embryone monstra fiunt: go tunc n het aiam roalem; vivit tn, qa nutrit. Cfirmat: aia roalis manere n pt in corpore, cui caput abscissum est: go potiori rone induci nequit in massam, cui et caput, et reliqua membra desint, ut est embryo; nam plus requirit ad introductionem, qm ad conservationem fere.

Respo distinguendo ans: prius vivit in actu 2o, conc; in actu 1o, nego. Anima enim roalis est 1a, quae infrat foetum, sed qa primum invenit dispones

solũ sufficientes ad operaões vegetivas, posteaad sensivas, et tandem ad Ṙoales; ideo prius exercet operaões vegetivãs, deinde sensiṽas, et ultimo Ṙoales: unde embryo prius vivit in actu 2º. unius vitæ genere, quam alterio. 1ª ã augmentao embryonis ñ ẽ vegetao, qª ñ fit p intus susceptioñe, sd p xã positiõne, virtẽ caloris natalis, qui in matrice reperit. quidõ do dispoṫũ ẽ embryo ad verã nutriõne, tunc infraˀ ab aĩa Ṙoali, vera eniz nutritio ñ fit, nisi post infuõnẽ aiẽ Ṙoalis. Ad ǝfiraõñẽ dico, qud quidõ aĩa Ṙoalis inducit in embryone, iste jã ǝstat membris, lcet imperfectis.

QUÆSTIO 4ª.

An in viventibus det fřã Corporeitatis ~:

Cũ potiores humani corporis pẽts sint caro, ossa, nervi, &c. quærimus, an solũ accidentalit differunt, l, etiã substãlit. Et cũ ex jã dictis ǝstat, essãlẽ corporũ, seu ǝpotorũ discrimen ã fřã substãli provenire; ideo inquirimus, utrũ in illis pt̃ibus corporis plures sint fřã substãles diṽsæ, ita ut aĩa Ṙoalis ñ immãte recipiat in mãtã 1ª. solis accidentarijs affectionibus prædita, sd diṽsas illas partiales corporis fřãs substãles supponat, ex quibus fřã corporeitatis intelligit. Unde quæstio locũ hẽt, ñ solũ in hoẽ, sd etiã in brutis, et plantis.

Thostæ sustinent, Ṙoalẽ aĩã tribuere corpori variã illã dispoõnẽ, ex qua organicũ dicit, unde putant, ipsã aĩã virtualit, et eminent ǝtinere fřã corporeitatis, istã qe fřalit in viventibus ẽẽ negant. Eamdẽ sentiã tenent plerique Neoterici int Peripatetos, qui putant, humanũ corpus ñ ẽẽ aliud, nisi mãtã fřã diṽsis accidentibus affectã. ǝtra quos.....

Dicimus, in viventibus dari fřã substãlẽ corporis distã ab ipsa aĩã. Sic oẽs scotæ cũ N. Dre in 4º. D. 11. q. 3ª. Colligit etiã ex Arĩle, qui lib. 2º de aĩa, ipsã definiens actũ corporis organici, sigficat aĩã ñ informare immãte mãtã tã, sd ipsũ corpus jã dispotũ; adeo qe cũ organizaõnẽ corporis ñ ẽẽ ab aĩa, sd præsupponi ad istius infuõnẽ. Idẽ colligit ex alijs locis Phi.

Probat Ṙoñe: aal essãlit ǝstat ex aĩa, et corpore, sd corporis organizao nequit præstari ab aĩa: go. Mior: ea corporis dispoõ in oĩbus viventibus ẽ matalis, et in hoẽ, et in bruto ẽ heterogenea, sive diṽsæ Ṙonis: go cũ fř insit mãtæ, præstari ñ pt, nisi a fřã, quæ sit fř matalis et heterogenea. Nulla aũ aĩa ẽ heterogenea. Igit &c. ǝfirat: ideo xã Thostas talis corporis organizao præstat ab aĩa, fřã virtualit, et eminent ǝtinet fřã corporeitatis; sd quamvis hac ǝcedat, nequit ab aĩa præstari: nã effũs fřalis ñ ẽ, nisi ipsa fřã coicata subto. sicut eniz fřã, quæ ñ ẽ fř vivens, nequit alteri tribuere vitã, ita quæ ñ ẽ matalis, nec heterogenea &c.

Probat 2º: in morte aālis remanet corpus; sd tunc ñ hēt aiā: go. Dicunt, quod in morte producit nova frā, quam appellant cadavericā; sd hoc ē falsū: go. Mir: in corpore mortuo remanent eadē nº accia, quæ prius erant in corpore vivo: go remanet eadē frā substālis eorū accidentiū exigitiva, quæ prius erat in corpore vivo, nā frē essālit diasē exigunt diasā accidentiū colleoñē, et ex unitē spēficā collectionis acciūm colligit unitas spēficā frārū: go ñ dat talis frā cadaverica distā ā frā corporeitatis.

Objic. 1º: unius compōti una ē essā: go una frā substālis, qā frā essā ɔstituit. Igit, cū aāl sit unū ɔpōtū, ñ hēbit plures frās. Respē dicgdō aās: unius ɔpōti una ē essā ultima, et ɔpleta, ɔdō; ñ ultima, et ñ ɔpleta, nego. Unitas enī ɔpōti solū repetit ab ea frā, quæ tribuit eē spēficū: ut ē sola frā ultima, et ɔpleta. Quare ait Arēles, lib. 4. Meta. solā frā ultimā eē absute frā, et actū: frās ā ñ ultimas eē quasi matās, qā ab ipsis ñ desumit spēficāo ultima ɔpōti. Unde pluralitas frārū substāliū, quarū una sit alteri subordināta ñ officit unitati ipsius ɔpōti. Instabis, res quæ

pēt eē simplīr, ñ pt amplius simplīr fieri; sd si daret frā corporeitatis, matā herēt eē simplīr per talē frā, et postea reciperet aliud eē simplicitr p aiā: go. Ad soluōnē noto cū Phō, lib. 1º de Gnaōne, cap. 12, quod eē simplīr triplicitr dicit. 1º ut opponit nihilo, et existēr præ se fert, et in hoc sensu matā ñ recipit eē ā frā. 2º ut disquit ā perfeōne accidentali; et sic oīs frā substālis tribuit matæ eē simplicitr. 3º ut sigficat ultimā, et spēficā rei perfeōnē; in quo sensu sola frā ultima, et ɔpleta dat eē simplicitr. Unde pēt jā solutio.

Objic. 2º: si matā prius hēt frā corporeitatis, jā ē ɔpleta, et in oīne spēfico determināta; hoc ipso aīa adveniens ñ tribueret illi nisi pfectiōnē accidentalē; qā quod accidit matæ sic ɔpletæ, et determinātæ, accidentale ē: go. Respē disquendo de eē ɔpleto, et spēfico ultimo, et ñ ultimo. Instabis: sd matā p frā corporeitatis ēet ultimō ɔpleta: go. Mir: in serie prædictāli sola entia ɔpleta statuunt; corpus collocat in prædicāmto: go. Respē, quod in prædicāmto collocant eā oīa, quæ ɔpleta ss per modū prædicaōnis, sc; quæ ñ prænt explicite p modū pētis, sd ad instar totius, lēt quandoque ñ sint in se ultimō ɔpleta.

Objic. 3º: frā corporeitatis ē superflua: go. Aās: aīa pt tribuere eē corporeū: go. Aās: frā perfectior ɔtinet virtualitr imperfeōrē, pēque præstare effūs illius; sd aīa ē perfectior &c: go. Respē disquendo ultimū aās: frā perfectior ɔtinet virtualitr imperfectiorē, vel quatenus excedit perfectionē istius, l, quatenus pt præstare ejus effūs, ɔdō; præcise quatenus semp pt præstare ejus effūs, nego. Hoc pēt in Angelo, qui dicit ɔtinere virtualitr hoīē, quatenus excedit pfeōnē ejus, ñ vo quasi possit præstare effūs hoīs. Unde eodē modo solū ɔtinet aīa frā corporeitatis.

Replicabis: Sd eo ipso, qud aïa sit perfectior fra corporeitatis, ɔtinet ipsã, itaut possit præstare ejus effũs: ḡo Mĩr: ideo ñ, qã aïa Roalis Spitãlis ẽ, frã võ corporeitatis ẽ matãlis; Sd hoc ñ obstat: ḡo. Mĩr: hoc ñ obstat, ut aïa Roalis præstet effũs aïæ vegetivæ, et sentitivæ, quæ matãles ss: ḡo. Præterea, aïa Roalis tribuit eẽ substãle; Sd ñ incorporeũ: ḡo corporeũ. Rpõ disparitẽ eẽ in eo, qud frã corporeitatis ex se ẽ frã matãlis, et heterogenea, gradus võ vegetãtivi, et sentitivi ex se sẽ abstrahunt ã matãlitẽ, et spitãlitẽ: Si ad hoc ɔtrahunt, fiunt spitãles, ñ fr. Sd p̃ reale identitẽ; Si ad brutũ, matãles ss. Aïa ãũ ñ dat eẽ corporeũ, Sd spitãle. Objic. 4º: hõ ɔstituit ex aïa unita mãtẽ variis accidentibus affectæ: ḡo superflua ẽ vã. Ans pẽt in cap. 2º. Genesis, ubi describit fraõ hõis quin fiat aliqua mentio talis frã. Sic eniũ hẽt: Fravit igit Dñus Deus hominẽ de limo terræ, et inspiravit in faciẽ ejus spiraculũ vitæ, et factus ẽ hõ in aïã viventẽ. Respõ negãdo ans; naũ aïa ẽ frã corporis organici, et hõ ɔstat essẽlitẽ ex aïa, et corpore. Hoc etiaũ colligit ex Script; naũ et si ñ faciat expressã mentionẽ frã corporeitatis, cũ tñ prius exponat fraõnẽ corporis (hoc eniũ intelligit pro hõẽ quãdo ait, qud fravit illũ de limo terræ) et postea infuõnẽ aïæ, inde infert, qud frã corporeitatis præcessit aïã. Objic. deniqe: ideo in hoẽ dat frã corporeitis ab aïa distã, qã mortuo hoẽ, ideũ corpus perseverat; Sd hoc ẽ falsũ: ḡo. Mĩr: tunc producit de novo frã cadaverica: ḡo. Ans: tunc extat specialis acciũ collectio, quæ infert talẽ frãũ; naũ cadaver ẽ frigidũ, pallidũ, inflexible, ac rigidũ; quæ oĩa indicant ñ eẽ corpus. Unde Aĩles lib. 2º. de Graõne aãliũ cap. 1º. inquit: Non ẽ facies, nisi aïaũ hẽat; neqe caro: Sd corrupta dicit equivoce facies, aut caro; perinde quasi lapidea, aut lignea facta sit. Legit vã. Respõ, in cadavere eadẽ aciã manere, quæ ss propria corpori, quã corpus organicũ ẽ, lẽt ñ maneant ea, quæ ɔveniunt corpori vivo, ut vivens ẽ: cujusmodi ss calor, color vã. Et lẽt aliqua accĩa diversa sint in cadavere, eadẽ tñ permanet ptiũ dispositio. Ales võ tunc appellat equivoce carnẽ, et ocuIũ; qã ñ possunt eẽ instrumta vitaliũ operaõnũ. Unde ñ ɔsiderat ea abstr̃e, et in se se, Sd quatenus instrumta aïæ ad operaõnes vitales. Et si dicas, qud absente aïa, alia frã debet produci, qã corruptio unius ẽ graõ alterius: hoc axioma veritẽ obtinet solũ in inanimatis.

DISPUTAÕ. 2ª.

De operaonibus sensitivis.

QUÆSTIO 1ª.

De potentiis sentitivis aïæ; et 1º. de Memoria sentiva.

~~~~~~
~~~~~~

Cum pro hoc statu aĩa hoĩs dependeat in suis operaonibus ab organis Corporis, oportet in isto admitere memoriam sentivã, quæ ē veluti thesaurus, in quo innumerabilium rerum sensibilium imagines, seu vestigia et signa ɔtinentur, et cujus ope fiat recordaõ præteritorum. Quid ā sit hæc memoria sentiva, et quomodo ejus sensaõ peragatur, ē quod 1º inquirimus in præsenti.

Omissis pluribus Phorum opiõnibus, receptissima in Peripato sentia ē, spẽs quasdam sensibus, id ē matales sensibilium imagines ex sensibus externis imprimi in cerebro, quatenus aĩa eas sibi spẽs in phantasia efficiat ɔcurrente externo obtõ, ut ptiali caã p spẽm in sensibus externis ab ipso effectam: unde aĩa medijs illis sensibilibus spẽbus in phantasia receptis objecta p sentivam pceptionem attingat; atque ex ijsdem spẽbus memoria sentiva heat. Quam sentiam probilioñm eē judicamus, ut ex responsione objectioñum patebit.

Objiciunt plura Retioñes. 1º inquiunt, quæ soni, saporis, et coloris imago eē poterit; aut qua spẽ color ipse, sonus, et sapor exprimi, sive depingi terit? 2º quomodo innumerabiles rerum imagines adeo describantur in exigua pte cerebri, ut ab alijs pene infinitis imaginaonibus n̄ ɔfundantur? 3º quis intelligat molle, flexibileque cerebri substãm, quæ perenni sanguinis circuitu, ac peristaltico motu ɔcutitur, et agitatur, innumeris imaginibus ɔstanti, diuturnaque serie ɔservandis parem eē? 4º spẽs illæ n̄ ss invisibiles, quia matales ss, sed ncedibiles, quia in qualibet minima cerebri pte reperiunt. 5º caa talium speciẽm nequit assignari, cum corpora plerumque obtosa tam excelentes fiãs fundere ex se n̄ possint. Quibus enim vehiculis illæ ad nos perveniunt? 6º explarin pt, quomodo spẽs illæ suam integra præstent, et quomodo corpus, quod sensibiliter n̄ minuit, perpetuo spẽs emittat, ijs indesinenter impleat spatia immensa, idque celeritate incredibili, etiam si multas leucas distet: quod mirabilius ē, quomodo corpora valde agitata, ut aer, et similia, n̄ possint extra se pellere istas imagines sibi similes, et possint corpora crassissima, ut terra. &c. Incredibile etiam ē, quomodo p idem medium, quod infinitorum fere corporum, et colorum diversissimorum ɔtinet, certum aliquod corpus videri queat, et hoc potius quam aliud; tum, quomodo spẽs matales in organis sensuum externorum sese recipiant, et p nervos ad cerebrum se transferant, sunt enim matales, unde cum n̄ possint se penetrare, deberent mutuo se ɔfringere, dum aliæ dextrorsum, aliæ sinistrorsum moverentur.

Respondent Peripatici, spẽs illas posse aliquomodo intelligi, sicut in speculo, et in oculo pulcherrimam obti imaginem delineatam ɔspicimus; ijs vo imaginibus ɔstitutis, facile intelligi, aĩam eorum ope, et obta cogscere, et præteritæ cognionis recordari. Cum ā n̄ possit fieri nova sensaõ, nisi adsit obti præsentia, l, spẽs, seu imago, quæ gerat vices illius, ideo imago quæ obti in cerebro impresa admitti debet. Etenim in somno præsertim apparent nobis obta, l, alias visa, l, nunquam visa, quando nullus tunc nervorum hẽt motus, nec lucis radius obtã depingens in oculorum membranulis. Unde memoria explat p ɔversionem aiẽ ad eas spẽs, oblivio ā rerum alias cognitarum p earum speciẽm deperditionem: hæ enim cum sint matales, corrumpi possunt,

maxime ex subti deficientia. Explant etiam somnia p excitatione specierum factam à calidis humoribus, l. ab alijs causis, et p cursum aiu, etiam tunc quiescente sensu externi: ut etiam canibus in somno latrantibus attingit. Unde Melancolici lugubria somniant, iracundi rixas. &c.

Ad 1um ergo, inquiunt Peripatetici, claras, distinctasque ideas in praesenti non esse, sed illas spes esse tantum virtuales obti similitudines. Ad 2um, quod cum spes illae sint accita, et quantitatem non habeant, invicem penetrant, nec molem augent: permanent autem, quia extraxium non habent, nec inter se opponunt quum esse, et entitatem. Ad 3um, quod licet cerebrum molle sit, non tamen ita facile penetratur, tum propter caloris tenuitatem, tum propter frigiditatem innatam; attingit autem saepe cerebrum laedi ob nimium calorem, speciesque inde deleri, et oblivionem induci. Ad 4um, spes sensibiles sunt debiles, et ab obto materiali, media spe sensuum externorum, debiliter imprimuntur, licet in exigua parte cerebri. Ad 5um, causa illarum specierum est obtum ipsum, quod etsi extra sit otiosum, intentionaliter tamen, sicut est cogitabile, ita debet esse actiosum, ut potentiam queat foecundare. Nec opus est vehiculis, quia spes illae non adducuntur aliqua vi mechanica, sed in ipso cerebro producuntur.

Ad 6um, ajunt, eas spes gerere vices obtorum, quatenus inserviunt, ut obta videri possint. Dicunt etiam principales causas actuum internorum, et externorum, quibus obtum cogitur, l. videtur. Spes autem est medium, quo obtum cogitur, et signum formale, quod absque sui cognitione inducit nos in cognitionem alterius; non vero signum instrumentale, quod praesupposita notitia sui nos ducit in cognitionem alterius. Et in oculo, qui est sensus externus immateriale producunt spes ab obto, non vero materiale, quasi effluant prius in aere intermedio: nam si ea ratione motus ab externis corporibus ita per spiritus communicari, ut ad cerebrum ascendant, cum non poterit spes in sensu externo existens inservire ad aliam sibi similem in cerebro efficiendam.

Ad 7um, ut memoria possit explicari, ejusque varietas, et amissio, oportet animadvertere, cerebrum esse corpus molle, humidum, et frigidum, cujus tamen frigiditas ex calore spirituum attemperatur, ut sensationibus inserviat, et spirituum propagationi. Itaque Peripatetici probabilius existimant, specierum subtum non esse ipsam cerebri substantiam, sed spiritus animales, qui cerebro, sive potius cerebello miscentur; unde facile redditur ratio memoriae, et oblivionis. Etenim spiritus sunt substantiae penetenuissimae, et insensibiles e sanguinis purgata parte, vi ribus per expulsi, et in cerebro perfecte. Subita ergo oblivio, vel totalis, l. partialis contingit ex percussione, l. morbo, quo certa pars cerebri, ubi spiritus illi delitescunt, agitatur, l. alteratur, ita ut spiritus libertatem a materiae tenacitate, qua involvebantur, nacti, dissipentur, et pereant.

Inde sequitur, quod magna sit in aliquibus tenacitas specierum, in alijs exigua, aut nulla, prout cerebrum habent magis, aut minus viscosum, et possit magis, aut minus spiritus retinere. Cum enim interior substantia cerebri in aliquibus solidior sit, spiritus respuit; unde senes plerique, qui praesentia facile obliviscuntur, tamen praeterita a pueris acta tenacissime tenent: durat enim ex longa caloris actione pars cerebri interna, proindeque spes, et spiritus olim accepti perseverant, et eadem causa non possunt alij de novo ingredi, qui subinde facile evanescunt. Eadem ratione, qui humidiori abundant cerebro facilius

addiscunt, sd facile etiã oblivisçunt. Ex majori aõ aïæ actione, et aplicaõne fortior fit Specie impressio, et hæc excitant vrã Spiritui motione, quæ fit, vel à Deo, l. ab Angelo sive bono, sive malo, l. ex naturali aliqua caã, l. ex alia Specie. Hæc probilibus Dfectuatis exibent Peripatici, cũ meliori modo ñ possint Actiones Pem exponere. Quid attinet ad phenomena Memoriæ, ad intrincas vitates sentienis aïæ, et ad natã Somni, et insomni in Auctoribus videre.

QUÆSTIO 2ª.

An organum active Dcurrat ad sensationem?

Cũ Actiões Sensũ oem ad tactũ reducant, oemque Sensaõnẽ solo tactu pfici arbitrent, inde affirmãt, in externis sensibus ñ nisi externorũ obtorũ impressionẽ fieri, et recipi: quã ñ ibi, sd in solo cerebro ab aïa cogitãt residente in illo. Quare dicunt, sensaõnẽ in sensibus externis tantũ inchoari, in cerebro aũ pfici; et Sensus externos pavós tantũ eẽ ñ activos, sensaõnẽ quæ ñ ẽ aliud, nisi cogitaõnẽ aïæ. Nos vº, lẽt fateamur cũ Agustino, corporalẽ visionẽ heri ñ posse sine spitali, hoc ẽ, sensuũ externorũ perceptionẽ naturali ordĩe Djũctã eẽ debere cũ operaõne phantastica, tñ cũ sensus exteriores sustineamus ñ solũ accipere localẽ impressionẽ ab obtis; ideo.... Dicimus, Sensaõnẽ pfici in Sensibus externis, quatenus in illis vera sit obtis entiva pceptio; adeoque organũ sensus externi active Dcurrere ad sensaõnẽ. Pẽ 1º. Anima, ut jã diximus, ẽ tota in toto corpore, et tota in qualibet pte: ergo in sensibus externis ẽ expedita ad sentiendũ: obtũ quoque ibi præsens ẽ. Quid ergo impedit ibi pceptionẽ fieri? Ideo enĩ oẽs dicimus, oculos videre, aures audire, quæ nomina pceptiõnes sigficant. Rursus vulnerata manu, l. pede, in illis dolorẽ experimur. Igit in ipsis sensibus externis pficit sensaõ.

Objic. 1º: Ubi nullis nervi, nulla sensaõ reperit, et ubi impedit spitui diffũsiõ ad cerebrũ, nulla pceptio sequit. Sic, v. g. r. Somni, vigiliæ quo tempore eadẽ impressiõ, eadẽ quæ motus a pulicis morsu in manu excitat, quin tñ somni tempore aliqua sensaõ percipiat, quã tunc spirituũ motus ad cerebrũ pvenire ñ pt. Sic etiã, si forti vinculo stringat brachiũ, sine dolore ptengẽt digitus. Idẽ accidit, si mens alio abducat: ut qui gravit unexe saucius ẽ, levẽ, in alia corporis pte ñ sentit plagas. Hinc dũ mens alio intendit ea, quæ coram sũt, apertis etiã oculis ñ videmus, ẽ itã in somno, ubi sensus externi ñ feriunt, tñ pceptio fit. Læso cerebro, cessant vitales oẽs sensaõnes. Vã.

Respõ verũ eẽ, quãcumque sensaõnẽ heri ñ posse sine phantastica operaõne, hancque sine intellectuali; quã aïa in sensaõnibus peragendis utit spitibus vitalibus, qui aut Dcaũ sũ earumdẽ sensaõnũ, aut saltẽ dispones naturã. Quid oriet præcautio ex subordinaõne potẽ visiĩ ẽ, et auditiĩ ẽ ad phantasticã, vitã, et istius ad intũ. Sñ lẽt exinde Dpletẽ sensaõnẽ ab externis sensibus amovere: nã, et si creatura ñ possit agere sine Deo, ñ sequit, eam nullatenus agere, nã saltẽ volendo agit. Unde operaõ sensuũ externorũ ñ ẽ ipsa operaõ cerebri; alioquin cessante

otio Cerebri ipso qe agente, cessaret quoqe externorum sensuum otium, et illi agere dicerent: quod falsum ē, nam dormientes, et somniantes ñ exercent externos sensus, et si phantasia, et cerebrum exerceant. Occlusis ergo meatibus, et impedito spirituum vitalium affluxu ad sensoria, aut ex nimia attentione spiritibus in cerebro detentis, perceptio tollit, s̃d inde ñ infert, perceptionem eē in solo cerebro: sicut cessante approximaone, cessat combustio, quin ipsa approximao sit combustio. Idem valet in similibus.

Objic. 2º: August. lib. 14. de Civit. Dei, Cap. 15. inquit: Dolores, qui dicunt carnis, aīæ sūt in carne, et ex carne.... Dolor carnis tantummodo offensio ē aīæ ex carne, et quidam ab ejus passione dissensio, sicut aīæ dolor, qui tristitia nuncupat, dissensio ē ab ijs rebus, quæ nobis nolentibus acciderunt. Igit caro ñ dolet, atqe adeo oīs sensao vere ē in solo cerebro. Idem constat experientia, nam plerumqe contingit, ut illi, cui manus amputata fuit, videat sibi dolorem percipere in resecto membro. Similit, qui vidit membra alterius frangi aliquādo tale, dolorem in suis proprijs experit, ac si ipsa frangerent: ergo sensao in sola imaginaone ē.

Respō, Augustinum velle solum, carnem sine aīa, et per se ipsam sentire ñ posse; ñ tm̃, quod caro animata ñ sentiat, hoc ē, quod aīa ñ sentiat in ipsa carne, et in eo loco corporis, ubi aliquid contingit: ut ipse docet magis expresse lib. 21. de Civit. Dei, Cap. 3º. Ad exempla dico, quod in sensibus externis solum reperiri simplex perceptio obti, ñ vō illa, qua obtum ut disconveniens cognoscit; hæc eñ soli interiori facultati convenit. Ex ictus aūt perceptione, simul cum sensitiva, fit, ut dolorem in manu, v. g. sentiamus, manumqe dolere dicamus; quatenus ex utraqe doloris sensus hēt, quem in cerebro aīa cognoscit se manu experiri. S̃d ex hoc tm̃ infert, nullam eē sensuum externorum perceptionem. Itaqe videt alicui in manu sentire dolorem; quia dolor phantastica operaone contingit. Spiritus enim aāles ad brachij extremitatem confluentes, memoriam excitant doloris, quem olim in manu expertus sit. Ex forti etiam imaginaone pars aliqua corporis offensa credit, et spiritus aāles commovent, atqe ad eam partem confluunt, tum memoriam excitant visæ antea incisionis.

QUÆSTIO 3ª.

An affectiones sensibiles sint in ipsis obtis, ut ā nobis percipiuntur?

Ut in hac pervexata quo celebriori quæstione in æquivoco ñ laboremus, oportet animadvertere, aliud eē lucem, calorem, et similia formalit inexistere in corporibus sensibilibus, sicut quodpiam sint simile ideis nrīs; aliud vō, per se ferre qualitem absolutam ab ipsa corporum substā realit distinctam, eidemque superfusam. Recentiores, qui hæc duo confundunt, negant affeones sensibiles, sc. sonum, saporem, colorem, lucem esse inesse formalit corporibus, ne cogant fateri, eas eē accīa absolūa. S̃d ex quo insint in subjecto, ñ infert, quod sint accīa absolūa. Sic Gassendus arbitrat, lucem eē formalit in subjecto, et tm̃ docet, eam eē substām ab ipso corpore lucido perennit

emanante. Unde in presenti prescindimus, an lux, aliaeque affeones sensibiles sint accia, l. subste, solumque inquirimus, an insint fr in corporibus.

Dicimus, affeones sensibiles, praeter ipso luce, ee in ipsis obtis, quales a nobis pcipiunt: adeoque nec solas aiae pceptiones, sed per se ferre quidpiam reale extra aiam existens in corporibus sensibilibus, simile profecto ideis nris. Pd: in proemialibus ad Phiam, q. 3a. diximus, corporum existam omno certam ee, et evidentem adversus ridiculas septicorum voces; quia si n existerent, et tamen eet in nobis deceptio, dum corpora nobis apparentia ex sensuum recte dispositorum testimonio realia ee colligimus, Deus in nobis p expectuo fallendis delectaret, quod starium e Dine boniti; at Deum existere, et summum bonum ee invicte demonstrant haec ipsa, quae aspicimus, sive ea sint nuda apparientia, sive realia corpora. Unde sic in presenti fiat rao: ideo corporum adspectabilium existia certa, et evidens e, quia integris hominum sensibus sic apparent; nec Deus bonus delectari pt in nobis fallendis; sed integris, ac bene dispotis sensibus nris apparent lux, et aliae affectiones in obtis; nec Deus delectari pt in nobis fallendis: go.

Provat aliq: sensibus integris, et perfectis n e deneganda fides, usque dum solide probet eos errare; nec illi fallaces p se, heri di ss, sd solum per accidens. Atqui sensus nri renuntiant nobis, lucem ee in obtis quidpiam simile in ideis nris; nec ulla rao ostendit errorem sensuum in re presenti: go. Marie debent cedere rationes, alioquin eorum Phia, quae experimentalis dicit omno corrueret; nam experimenta n nisi in sensu attingimus: Mia e certa: go.

Provat 3o: obta sensuum, sensaonesque nrarum extra mentem nram existunt: go affeones sensibiles extant fr in nobis. Ans pat: nam quidquid sint sensaones nrae, experia nos docet ijs obtum aliquid correspondere. Caa: obtum sensuum nrorum, et sensaonum n e aliud, nisi id, quod p easdem percipit: ijs a percipit lux, color, dulcedo, etc. sd haec oia, si semel astruant obta sensuum, et sensaonum, n possunt ee affectiones, et modificaones mentis nrae, quae ab ipsis obtis caant: go ss aliqd extra aiam fr existens in ipsis obtis. Mix: si illa sensaonum obta eent affectiones aiae, dum ea percipimus, cognosceremus ipsas aiae affectiones, atque hae sole eent obtum sensuum, et sensaonum nrarum; cumque hae n sint extra nos, obta sensuum n eent extra nos. Objic. 1o: sensus nri demonstrare quidem possunt, quid in nobis res externae efficiunt, et cujusmodi ss respectu nru, n vo ostendere quales sint in se ipsis. Sic D. Agusti. in l. loco ressellit lib. 3o. ctra Academicos, C. 11. tuet, nos posse id unum affirmare, res nobis tales apparere, nec eas dici posse candidas, amaras, aut dulces p se, sd ejusmodi solum vni, l. alteri ee, et lib. 6. de Musica, C. 5. scedit, varios aiae sensus gigni ex varijs motibus corporis, et actraniijs, l. sonis vitalibus operaonibus, quae caant ab obtis externis: go.

Resp. negando ans. D. August. in 1° loco refellit Academicos omnia in dubium revocantes, nullamque certam notitiam admitti posse contendentes. Unde eis opponit, certum esse quales ab oculis referiant: et etiam certum esse, res nobis hoc, l. illo modo apparere. Sed non negat, alias notitias haberi nos posse; nec inde sequitur, meram tantummodo apparientiam rerum esse judicandam. In 2° loco nihil favet contrariis. concedit enim, solum corpus ab exterioribus pati, animam quae medio corpore difficultates percipere: quod verissimum est, sed nostrae sententiae non adversat.

Obj. 2°: Si qualitates sensibiles essent in obiectis, contrariae affectiones essent simul attribuendae eidem obiecto; hoc est absurdum: ergo. Ma: quotidiana experientia demonstrat, eamdem rem uni homini calidam videri, alteri frigidam; uni amaram, et foetidam, alteri dulcem, et odoriferam: ergo. Contra vero, omnia haec facile explicantur ex diverso fibrillarum motu iuxta Cartesii sententiam. Hinc S. August. in lib. 21. contra Faustum Manicheum c. 13. inquit: Invenimus res haec, ut pro cujusque corporis congruentia vel delectet esca, l. offendat; addique rem aliquam vocari venenum non nisi pro incongruentiam, alteri autem pro congruentiam cibum esse. Quare oleastrum nobis amarum, ait esse, caprae jucundum, et mel aliquando infirmis videri amarum. Igitur.

Resp. negando maiorem, distinguendo ans: eamdem rem uni calidam videri, etc. per accidens, concedo; per se, nego. Omnia haec contingunt etiam respectu molis, figurae, et motus: unde si robur est in argumento, nec ista dicenda erunt in rebus inexistere. Deinde lux in aere, calor in igne omnibus similia videntur, et vere in ipsis obiectis inexistunt, licet iuxta variam dispositionem magis, l. minus intensa esse videantur. Non ita dicendum est de calore remisso, et de frigore remisso, quae sensibus nostris non percipiuntur, nisi quoad excessum. Ex quo solum sequitur, idem corpus simul esse in gradu remisso calidum, et frigidum: quod mirum non est in corpore tepido. Oportet igitur discernere id, quod per se tale videtur ab eo, quod per accidens tale apparet. Si palatum corruptum sit, et felle imbutum, aut humore bilioso, mel amarum videtur, sed id tantum per accidens evenit, quia reipsa in illius hominis ore mel amarum evadit propter commixtionem illius humoris, qui in sensorio reperitur. Qualitates etiam obiectorum sensibus nostris praesentes, nec placent nobis, nec displicent quoad suum esse absolutum, sed tantum quoad respectum convenientiae, l. disconvenientiae ad subiectum ea recipiens, et cognoscens; unde voluntatis obiectum constituit bonum non absolutum, sed respectivum. Quare ille, qui subinfert res tales non esse in se ipsis, quia respectu sui tales non sunt, longe errat, quia non sequitur quod in se tale est, etiam tale est sibi. Quamobrem ex communi hominum sensu, et cognita impedimentorum remotione, judicare fas est, rem in se talem esse, qualis apparet.

Augustinus autem in laudato libro refellit Manicheorum errorem, qui contendebant, duos extare creatores Deos, bonum unum, alterum malum: idque inde probabant, quia in rebus creatis bona, et mala reperiri putabant. Ut igitur Augustinus illorum dementiam convelleret, vere ostendit, nihil esse malum in creatis rebus, sed omnia esse bona in sese, licet aliqua quibusdam mala appareant, et nocua sint illis, quia non conveniunt eorum temperamento. Quare malum absolutum a rebus amovet, et omnia absolute bona esse concedit, licet respective bona, l. mala sint: quod ipsum Peripatetici fatentur. Unde ita concludit: Quod si sciret, aut consideraret Faustus; non utique venenum, et antidotum pro exemplo duarum naturarum mali, et boni poneret: tamquam Deus sit antidotum, et Hyle venenum, cum eadem res, eademque natura, nunc congruentibus, nunc incongruentibus sumpta, sive adhibita, vel prosit, l. noceat.

Objic. 3º: Peripatetici ex sensuum testimonio colligunt, res tales eē in se ipsis, quales ā nobis percipiunt; sd hoc falsum videt in Iride, Collo q. Columbæ Solis radijs exposito; etiā q. in aquis maris, quæ modo albescentes sūt, dum in litore spumant, modo ceruleas, in medio maris: g°. Min: ita oculus albedinē in nive afsat, ut colores alios in his objtis, quorum meminimus; sd hi colores ñ veri, sd apparentes sūt: g°.

Respd, ñ ex qualibet sensuum perceptione colligi rem ita eē in se, quali a sensu repræsentat. Deñ removenda sūt impedimenta; objtum debet satis proximum eē; sensus rite dispositus adhibendus ē, et maxime cōem hoīum consensum attendere oportet. Nec ex hoc sequit, quod sola raoñaōne constet, nivem v. g.ª eē albam: nam sensitiva perceptione hoc videt, quamvis solum mentis, ac roñis judicium discernere possit, cum tunc sensus vera nunciet. Recta ā rāo docet, fidem sensibus præstandam eē, quoties cunque nihil obstat, et ablata sūt oīā impedimenta.

DISPUTAÕ. 3ª

De Sensibus externis Speciatim.

QUÆSTIO 1ª

Quodnam sit organum præcipuum sensuum externorum?

Ad hanc quæstionem, quæ investigare nitit, qualis sit peculiaris pars externorum quinque sensuum corporis nři, in qua potissimum sensitiva uniuscujusque operaõ exerceat, præsupponere oportet, quod rāõ oēs, Tactus tum obtinet locum inter sensus externos, qui per totum corpus diffundit. Prout ā ad præsens attinet, hæc nři corporis ptes spectandæ sū, caro, ossa, dentes, ac neavæ papillæ seu fibræ; addi enim anatomica operaõ eē, fibras nervosas p totum corpus diffundi, quæ papillæ appellant. Gustus sensorium in ore potum, oēs consentiunt. Lingua ā considerari debet tunc quoad substantiam suam carneam, et mollem, tunc quoad suas membranas, et musculos, tunc quoad nerveas ipsius fibras, seu papillas, quæ in ipsa reperiunt, præsertim in apice, planitie, et lateribus, cum sub lingua nullæ inveniant. Extant etiam papillæ in pallato, seu pte oris superiore.

Olfatus p nasum fit, in cujus ptibus interioribus os cribriforme distingui debet, summitati narium incumbens, ubi duo extant foramina, quæ ascendunt usque ad cerebrum. In his duobus foraminibus duo tubuli sūt, ā cerebro descendentes, qui nasi ductus vocant, seu processus mammillares, l, papillares. Internis ā nasi parietibus superinducit membrana quædam papillosa fibrillis, et nerveis filamentis referta. In ptibus internis aurium post meatum auditorium, ā quo humores extra mittunt, hēt pellicula quædam, quæ dicit membrana tympani, eo quod tensa sit ad instar pellis tympani, circulo osseo, et annexa. Ablata hac membrana, cavitas pēt, quæ tympanum

dicit, et in ea cavitate tria aspiciunt ossicula membranæ adhærentia, Malleus, Inquus, et Stapes appellata. Malleus ē ossiculū extrema sui actione p̃te tympano affixū, cū ejus pars obtusior Incudi jungat. Inquus ē ossiculū pene rotundū, duplici crure instructū, quorū altero Stapedi, altero adhæret ossi temporū, in quo excabatū ē meatū auditoriū.

Stapes ē ossiculū cavū, membrana supra se tensa hēns, perinde ut alterū tympanū: ovali foramini incumbit, et motu aliorū ossiū illa elevat, ut additū inde ulteriorē sonno præbeat. Post membranā tympani adest meatus quidā ab eo ad fauces, cujus ope surdaster ore aperto audiunt. Alia etiā extat insignis cavitas, quæ dicit labyrinthus, et ē antro tympani mīx, atque semicirculos hēt osseos excabatos. Ultima tandē hēt cavitas, quæ Cochlea appellat, et labyrinto mīx. Vestibulū labyrinthi ambit ad membrana quadā, quæ dicit membrana labyrinthi. Cochlea etiā vestit Zona quadā membranacea tenuiori, duplici, l, triplici flexu, instar cochleæ, et semicirculi etiā ossei a triplici ejusdē generis Zona ambiunt. In prædictis cavitibus stinet aer, quæ innatū nominant, lē cū aere externo comunicat per meatū prædictū ā tympano ad fauces. Membranæ fibrillis nerveis intertescte ss.

Oculi extructura ita ē. Cū oculus humani corporis in globuli figurā sit formatus, hēt in centro humorē Cristalinū, membranaq; pellucida ambitū, et ab alijs humoribus secretū: quæ membrana Aranea dicit. Christalinus humor ā p̃te anteriori hēt humorē aqueū, qui tenuis, et copiosus ē, et oīs Coloris expers: ā p̃te ō posteriori humorē Vitreū, similē vitro fuso, qui triplo copiosior ē, quā aqueus, et quadruplo, quā Christalinus, membranaq; subtilissima circumvestit, quæ vocari solet vitrea. Postea sequit tunica retiformis, quæ etiā Retina dicit, et ē pellicula quædā in modū retis, quæ cavitē internā oculi vestiens, ab imo, et fundo oculi extendit circa oculū. Hæc tenuis ē, et candida ex substā molli, et mucosa, fillamentis innumeris, nerbulisq; contexta. Supra istā tunicā Retinā alia Uvea sequit, et ē pellis globū oculi circundans, ac nigricantis coloris, et ā p̃te anteriori dicit Rahoides, sive Uvea, a p̃te vō posteriori Choroides.

Hæc pellicula in sui medio hēt foramen, quod in hoīe rotundū ē: et appellat Pupilla, ē quæ fenestra quædā, p̄ quā apparet Chrystalinus humor. Nascit Uvea ex pia Matre, sive ex tunica interiori, molliorīq; cerebrū ambiente. Supra Uveā extat membrana, quæ nominat Cornea, quā instar pellucidi cornu transparens ē, et orit ex dura Matre, sive ex tunica exteriori, duriorīq; cerebrū amplectente: cooperit ā totā oculi orbitā, ipsāq; pupillā. Supra tunicā Corneā alia extat, quæ Adnata dicit, cujus beneficio oculus proximis ossibus capitis adhærescit. Est hæc membrana colore alba, et substā pinguis satis, et crassa. Non obsolvit totū oculū, sō foramen in medio relinquit, p̄ quod ñ solū pupilla cerni potest, sō etiā pars aliqua tunicæ Uveæ, quæ apparet, et dicit Iris. Præter tunicas illas in fundo oculi estat Nervus obticus, qui oculo cerebrū jungit, et per quē spiritus aīales oculo administrant. His declaratis....

Dicimus, organum precipuum cujuscumque sensus externi eē ejusdem nerveas papillas. Pr. generaliter: multe sunt conjecture, et rones, quæ ostendunt, nerveas fibrillas, seu papillas eē organum externi sensus: ergo. Ans.: tales nervee sunt maxime sensitive, et ubi in corpore frequentiores sunt, ibi sensatio vehementior ē, ubi rariores ibi remissior. Tum: in quibuscumque externis sensibus experientia manifestat, has papillas nerveas reperiri: ergo sunt velut pars precipua, seu organum, quo sensitive operationes exerceantur, ut pro varia earum dispone, diverse etiam sint sensaones.

Provatur specialiter de tactu: Caro non ē organum tactus, sed nervee fibrille carni permixte: ergo. Ans ē Dri. lib. de aia, q. 2ª. ubi ait: dicendum, quod caro non ē organum tactus, sed aliquid intra carnem, l. nervus..... Sciendum, quod ē quedam caro nervosa, quedam pura, nervosa aūt non tantum ē medium, sed etiam organum. Illi aūt nervi coextenduntur toti carni aalis; non quia sint in qualibet pte carnis nervi, ita quod non sit caro pura in aali: sed quia juxta, l. prope quamlibet pte carnis sunt aliqui ramusculi nervorum, qui extenduntur per totum corpus ad modum retis: ut pet ad sensum in folio arboris. Ossa etiam ex se non sunt sensitiva. Circumvestiuntur enim tenui membrana, seu pellicula fibrosa multis nerveis papillis referta, quæ periosteum dicitur, et accessimi sensus ē, a quo periosteo aūt sensatio in ossibus derivatur: nam isto sublato, ossa nullum sensum hent.

Provatur de gustu: organum istius precipuum ē lingua, et palatum, et precipue cuspis lingue, ut docet Ariles lib. 1º de historia aalium, Cap. 10. Sed id lingue, et pallato avenit propter fibrillas, seu papillas nerveas: ergo. Min.: ubi ille papillule, seu fibre magis abundant, ut in apice, planitie, et lateribus lingue, ibi frictior, et acutior ē gustus, unde solemus apice lingue explorare sapores: ubi aūt nulle sunt papille, ut sub lingua, inter apicem, et frenulum, ibi gustus nullus ē: ubi aliquæ estant papille, ut in pallato, aliquis etiam gustus ē: idem dicimus de alijs ptibus oris. Igitur &c.

Provatur de olfatu: Olfatus fit in tenui membrana interiores narium anfractus vestiente, sed id membrane illi avenit 2um tenuissimas fibrillas nerveas, quæ sub illa aistunt: ergo. Maior pet, quia aalia illa, quibus acrior ē odora, viget, narium membranam longiorem, in varios aplexus corrugatam; quæ lesa, l. perturbata, tunc odoris sensum, vel prorsus amittit, l. debilior fit. Pr min.: membrane sunt alijs ptibus corporis coēs, sunt que tactus organa, non olfatus: unde cum membrana, quæ ē in nares sit ejusdem substē cum membranis, quæ sunt in ore, pallato, et lingua, ista etiam herent vim odorativam: ergo.

Provatur de auditu, et visu: organum precipuum auditus ē Zona Cochlee, tum Zone tres ossium, seu canalium semicircularium, et membrana ad vestibulum Labyrinthi; sed hec papillis nerveis intertexte sunt: ergo. Visio enim fit in retina oculi, quæ tota texta ē ex nervulis, et fibris: ergo.

Objic. 1º: si ita ē, ois externa sensatio reduci possit ad tactum, et solo motu perficeretur: hoc ē falsum: ergo. Min.: papille nervee sunt in toto corpore, et non nisi motu videntur capaces: ergo. Respondetur negando maiorem, et provacionem quo ad 2am ptem: quamvis enim tactus sit in toto corpore, non tamen gustus, &c. distinguuntur enim organo, obto, et fine. Hinc peritiores Anatomici testantur in nerveis lingue papillis aliquid videri, quod ipsi magis admirari valent, quam explane. Unde licet in toto corpore sint nervee papille, non tamen sunt eædem, sed diverse, adeoque diversarum sensaonum organa. Si aūt solius motus capaces essent, omnino supervacanea fuisset tam varia, et admirabilis illarum atextura, et disposito.

Objic. 2º: Non solum nervi, sed etiam cutis, et caro sunt organum tactus: ergo. Ans: experientia astat, quod ex tactu carnis dolor percipit, et quidem in illa pte, ubi caro pungitur, non vero in pte propinqua; quod clarius astat, quia caro animatur etiam aia sensitiva. Unde videmus sentire etiam illis ptibus, ubi nulli sunt nervi, ut pet in hepate, corde, pulmone, &c. Affirmatur ex Scoto lib. cit. de aia, q. 2ª. dicente: Ubicumque ē tactus-

in aāli, ibi ē nervus in Rōne organi: n̄ aūt requirit, quod sit ibi nervus fit in qualibet pte carnis, sd sufficit, quod sit juxta, t prope ea, l virtualit; et sic ē in qualibet virtualit, qa virte nervi prope existentis quilibet pars pt sentire tangibile: Igit.

Respō negdo ans, et disquendo provaonez: ex tactu carnis dolor percipit cu dependentia a nervis, cdo; sine tali dependentia, nego. Caro eniz, et cutis n̄ sentiunt sine nervis: Unde cor etiaz, hepar, &a, intermixtas hent has fibrillas: ut expeña cstat. Dolor aūt, et calor, &a, percipiunt ex tactu carnis, n̄ puræ, sd fibrosæ, unde si acu perforaret caro, quacunque fibrilla intacta manente, nec cpressa, nullus perciperet dolor. Solet aūt ex carnis pressione cprimi propinquior aliqua fibrilla, et ideo dolor sentit. Nec Subl. Dr. vult aliud; carne, n̄ sentire nisi virte nervi, n̄ ē ipsa, ēe organum sensaōnis, sd nervu. Negat etiaz Scotus q. cit. §. Ad 2uz, carnez immāte. aāri ab aia, quatenus sensitiva ē.

QUÆSTIO 2.ª
Quid sint Sapor, et odor ?

Variæ ss circa presentez matez Doctorz opiones. Cartesiani odorez, et saporez, si acciderent in suis obtis, quæ ss corpus sapidu, et odor, nihil aliud ēe arbitrant, nisi substāle effluviu, a corporibus emanans, detracta figura affectu, qua percellere queat organu gustatus, et olfatus, atqe ita movere, ut excitet in aia nrā idea saporis, et odoris, &a. Chymici effluviu illud docent ēe pticulas salis, sulphuris, et mercurij, quas diūsa figura variu in lingua motu, variuqe saporis sensu procreare ajunt, diūsuqe odoris sensu efficere pro vario motu, quem olfatui imprimunt. Peripatetici aūt docent, saporez, et odorez in ipsis obtis existere, easdezqe ēe affectiones, seu qualites corporibus sapidis, et odoris superadditas: ut in cæteris philosophant.

Pro certo tn hendu ē, plurimos sales in poris corporu latitare, quin sint ptes eoru cstitutivæ; naz pluries sales a corporibus extrahunt, etiaz vi ignis n̄ adhibita. Compertu ē etiaz, sales sapidos ēe, et saporu efficientes; an vō ejusmodi sint Rōne figuræ, et motus, nunc inquirimus. Constat etiaz, corpora odora attenuari in subtiles halitus, odorezqe ipsu p halitus diffundi. Cos aūt halitus ptingere debere ad organu olfatus, inde pēt, qa sine inspiraōne nihil penitus odoramus. His declaratis...

Dicimus, saporez, et odorez n̄ satis explari p sola figura, aut motu substaliu corpusculoru; sd rte dici posse affeōnes, seu qualites absutas corporis sapidi, et odori. Pbr quo ad saporez: si sapor cstaret in sola figura, aut motu corpusculoru, quio organu gustus afficiunt, quilibet pars nrī corporis ēet gustativa, et quidlibet corpus ēet gustabile; naz sensoria tactus, et gustus p exiguo discrimine invicez differunt, et nullu corpus repetit in Retiozu senta, quod n̄ sit cflatu ex atomis, certa cfiguraōne donatis. Atqui utruqe falsu ē: go. Pbr quo ad odorez: expeña cstat, quæda corpora spē diūsa eundez odorez tra(h)ere, et quæda ejusdez spēi nullu: go.

Provat igit, odorez, et saporez ēe qualites; ja, qa possunt manere sine subto, ut accidit in sacramento altaris; ja, qa natalit videmus adesse, l abesse a subto, quin sint in illo aliqua essālis mutaō. Unde quamvis nulla præsto sit nobis saporis, et odoris idea clara, et distinta,

quia intimas essentias rerum ignoramus. Tamen eos generatim ita possumus describere: Sapor est absoluta, et accidentalis affectio corpori sapido conveniens, nata afficere, et alterare organum gustus, sensationique gustativae deserviens. Odor est absoluta, et accidentalis affectio, odoro corpori conveniens, nata afficere, et alterare organum olfatus, sensationique olfativae deserviens.

Objic. 1º: experientia constat, quod varietas saporum provenit ex diversa proportione corpusculorum cum organo: ergo. Antecedens: nitrum purgatum debili, languidoque gaudet sapore, distilatum vero, aut vi igni in minutissima pulvuscula divisum, saporem acutissimum habet; sed non alia ratione, nisi quia post distilationem asperitates nitri ingredi possunt in linguae meatus, fibrasque movere, quod antea praestare non poterant: ergo. Constat ex eo quod immutatis temperamento hominis, organique natura, vel propter aetatem, vel propter infirmitatem, varii quoque sapores in eadem re percipiuntur: ergo. Respondeo negando minorem. Diversitas a illa saporis in nitro provenit, quia ante distilationem, cum sit magis fixum, in partes grossiores dividitur, nec tam bene resolvitur humore salivali, ut postea. Vi etiam ignis partes salium ab aliis nitri partibus, quibus implicabantur, sejunguntur. Ad probationem dico, quod sensatio gustus calorem natalem, et spirituum animalium copiam determinatam requirit, organique debitam, et naturalem dispositionem; atque ex his ipsa gustatio efficitur. Unde aetate, et infirmitate non commutatur textura partium hominis, sed calor, et determinata spirituum copia deficit, ac humore pravo organum gustus inficiatur.

Objic. 2º: odor nutrit, confortat cerebrum, aliquando vero laedit illud, et dolorem capitis efficit, atque repentinam mortem. Poma quoque continua odoris evaporatione corrumpuntur: ergo non est qualitas. Constat: odor sufficiens oritur ex partibus sulphureis, et salinis. Unde Aristoteles sectione 13. Problematum 2. 5. inquit: Quam ob causam res molestae olidae, gravius olent, cum calent, quam cum frigent? An quia natura odoris vapor quidam, et delatio est, quae calore existunt: motus etenim quidam est. Calor autem movendi vim obtinet: frigus contra efficit, ut res consistat, et trahatur. Igitur etc.

Respondeo, omnes illos effectus optime explicari in nostra sententia. Non enim propagatur odor sine halitu; et ideo ex istius nimia subtilitate quod quaeque pervadit meatus ad cerebrum directos: unde varii illi effectus doloris, aut mortis resultant. Ad probationem nego antecedens, et ad Aristotelem dico, quod non tradit ibi accuratam odoris definitionem, sed rationem experimenti asignat ex halitibus, quorum ope odor propagatur. Item in lib. de sensu, et sensibili Cap. 6. corpus a passionibus sensibilibus distinguit, atque inter eas odorem, sonum, saporem, et calorem recenset.

QUAESTIO 3ª.

Quid sit Lux.

Ad lucem, coloresque explanandos (de quibus in sequenti agimus) oportet 1º declarare quo modo fiat visio, nam lux, et colores sunt visionis objecta; unde praecipua optices principia, quae est scientia visionis directae, exhiberamus. Visio fit in retina oculi, de qua jam diximus. Radii enim visuales, sive species ad retinam trahunt, et imagines objectorum in ea distinctissime depingunt. Quod a simili suadetur in cubiculo optico. Istud enim est cubiculum quodcumque ita clausum, ut lux in illud non ingrediatur nisi ex uno rotundo foramine aequaliter efformato in ligno fenestrae, quod digiti latitudinem habeat. Vitrum ex utraque parte convexum, aut ampulla vitrea rotunda, et aqua plena collocari debet post foramen. Tunc posita, ad proportionem

Carta aliqua alba, spēs obtectũ, quæ à Sole illuminantur per foramen ingre=
dient, ac super chartas depictas ꝫ videbitis imagines vivacioribus coloribus,
præcertim si charta aliquantu concava sit: apparebunt obiecta resupina,
et ea quæ a dextris sunt, in sinistra apparebunt, et vice versa. Si verò desit vi-
trum convexum, et ampulla, foramen fiat æquale pupillæ, ac tunc posita charta,
videbuntur obiecta, nõ tñ adeo ~~dis~~ dividè, ac distè.

Nunc oculus se hēt ad reti-
nam ut foramen ad chartam; et retina locum hēt, ac munus chartæ. Etenim oculi bul-
bus, præcertim ob membranam, qua circundatur, est ad instar cubiculi obscuri: pu-
pilla est veluti foramen fenestræ: humor chrystalinus pro vitro convexo: hu-
mores verò aqueus, et vitreus nullius coloris sunt, veluti spatium aereum, quod est
inter foramen, et chartam: lux illa, quæ ingreditur p̃ fenestras, sunt spēs, aut radij
à corporibus reflexi, l. refracti: et denique retina se hēt ut charta. Unde
sicut radij à corporibus reflexi, l. sicut spēs à corporibus cāatæ penetrant
in foramen illud, ita penetrant intra pupillam: et sicuti à foramine per=
veniunt ad chartam p̃ medium vitrum convexum, ita à pupilla p̃ medios humo=
res, aqueum, et chrystalinum, perveniunt ad retinam: et sicut in charta ima=
gines depinguntur obiectorum, ita depinguntur in retina.

Omissis alijs circa
ipsam visionem, radios, et axes opticos, reflexionem, et refractionem lucis, alia quæ
Optica p̃tia.... Circa quæstionem, quæ de lucis natura est, variæ sunt opiniones. Epicurus,
Gassendus, alijque arbitrantur, lucem esse corpoream substantiam in minutissimas par=
ticulas divisam, et a corpore lucido p̃ aerem, aliaque diaphana corpora diffusam sum=
maque velocitate impulsam, quæ oculos feriens, visibile reddit obiectum illuminatum,
a quo ad oculum reflectitur. Sed varijs modis rem exponunt. Cartesius lucem nec
substantiam, nec accionis esse voluit, sed motum, sive propensionem ad motum. Celebri=
ores verò Peripatetici docent, lucem esse affectionem accidentalem, seu qualitatem à su=
bstantia lucida, sive à corpore luminoso immediate productam in subiecto dia=
phano. Cum quibus....

Dicimus lucem esse substantiam corpoream, nec consistere
in motu, aut in propencione ad motum, sed rite dici posse accidentariam lucidi corporis
affectionem. Probatur 1ª pars, et speciatim contra Atomistas: in Atomistarum sententia, fluiditas, et rari-
tas a vacuolis disseminatis repetuntur, a quibus etiam, pro eorum magna copia faci-
lior redditur motus localis; condensatio verò ex eorum vacuolorum repletione fit. Atqui
hæc pugnant cum sententia asserente, lucem esse substantiam: ergo. Minor: innumeri pene sunt ra-
dij lucis diurno tempore a Sole, cæterisque lucidis corporibus emissi, et pene tot, quot
dici possunt vacuola p̃ aerem, etiam noctu dispersa: ergo si lux est substantia a corpore
lucido effluens, per eam diurno tempore vacuola aeris replerentur, et nullum pene
vacuum tunc in aere remaneret. Igitur diurno tempore condensior, et vix vacuo-
la aliqua intercipient, longe præpediret motum localem corporum, quam aer nocturno
no tempore tenebrosus: quod est contra experientiam, qua constat, corpora æquali pene velo-
citate, nocte, ac die moveri posse.

Confirmatur: corpuscula illa, in quibus Ato=
mistæ statuunt naturam lucis, fluunt ab ipsa lucidi corporis substantia, putà Solis,
aliorumque lucidorum corporum; sed hoc stante, ex perenni tot corpusculorum
effluvio a Sole p̃ tot secula ab initio mundi usque ad nostram ætatem, substantia Solis

eēt penitus dissipata, l. saltē imminuta, etiā sensibilitē: ḡo. Præterea: lux penetra- retur cū toto corpore diaphano; sed, ut docent Epicurei, nec dimitius possunt corpora penetrari: ḡo.

Probat 2ª pars: imperceptibile ē, ptēs 1mi elementi, ut placet Cartesio, solē, ponentes posse tale, ac tantū impetū, rectū imprimere globulis 2i elemtī Cartesiani, ut ad maximū distā moveat alias ptēs, seu alios globulos: maxime cū globuli istisint inter se divisi, et intercipiant alias 1mi elemti partīas. Hinc si lux fieret p̄ 9tinuū impulsū ptiū mātē sibi invicē succedentiū, et se 9tinuo prementiū, nunquā poterit lux reflectere, qā semper ptēs in corpus opacū impingentes 9primerent ab alijs ptibus mātē. Præterea: si lux eēt motus globulorū, cur nocte n̄ possent globuli 2i aliqua premi, aut cur n̄ poterit motus illis imprimi, ut proinde lux etiā sine corpore lucido appareat? ḡo.

Probat 3ª pars: p̄ hoc, quod lux sit accidentalis affectio corporis lucidi optime explanat lucis phenomena, quæ n̄ possunt in alijs sentijs explani: ḡo. Ans: Stante hac opiōne, bene colligit repentina 9clavis obscuritas, clausa fenestra, nā lux 9clavi statī periit, cū p̄ opaci corporis interpositione, privat aspectu solis, a quo dependent. Hinc etiā bene intelligit, quare solis radius n̄ p̄ oēs 9clavis ptēs extendat, sed p̄ eas solum, quas sol respicit; lux enī ita dependet ab aspectu solis, ut nullibi fiat, et nullibi 9servet, nisi ubi sol respicit. Lux etiā orbicularē figurā ubiqē format, qā sol immēdiate ipsā producit in qualibet pte subti; unde lux sequit rotundā solis figurā. Hinc declarat, quomodo exigua lucerna ā longinquo videri possit, qā lucē transmittit in oculū, et in oculū imprimi luminosū radiū: ut docet Scotus in 2º D. 13. et Arist. lib. 2º de aīā, dicens: lumen ē actus perspicui ea rōne, quā perspicuū ē.... Nec ignis ē, nec oīño corpus, nec corporis ē illius effluxus.... fieri naqe n̄ pt, ut in eodē sint duo corpora simul.

Respondet P. Fortunatus, alias qualitates pendere in 9servatiōne sui ā suis cāis, intendi etiā, sive augeri ā diuturna cāe presentia in eadē subti pte, et diffundi, seu effici etiā p̄ lineā obliquā; proindeqe idē dicendū eē de luce, si hæc sit qualitas. Probandū ē etiā, dependentiā illā luci 9venire, quæ longe difficilior captu ē, qā sint globuli, l. vortices cartesiani. Sed 9tra: experiā 9pertū ē, lumen ā presentia lucidi corporis pendere, ā diuturna ipsius presentia intensive n̄ augeri, atqe n̄ nisi p̄ rectilineū propagari. Nulla ā experiēntia ostendit Cartesianos globulos, aut vortices. Unde fatemur eā dependentiā peculiarē eē luci, sed illa n̄ adversat notioni, et esse qualitis: novū enī n̄ ē, qualites diversas pro seū esse varietē ita se here, ut una quidpiā speciale connotet, quod altera n̄ pr se fert. Et si vō lux ā diuturna corporis lucidi presentia n̄ augeat, capax tn̄ ē intentionis: quorū utrūqe experiā desmonstrat.

Objic 1º: lux refrangit, et reflectit: ḡo ē substā. coā: refractio, et reflectio s. propietes corporis; qā nec potest intelligi, radiū incurvari, et reflecti, nisi corpus sit. Sed corpus ē substā: ḡo. Respōt ex Scoto in 2º D. 13. distinguendo aīs: lux refrangit &c, metaphorice, 9dō, proprie, nego. Lux enī dicit refrangi, et reflecti, qā sicut baculus, cū frangit, efficit angulū, ita lux cū refrangi dicit, et reflecti. Sed cū hoc discrimine, quod baculus ad alterā pte declinat, radius vō lucis rectus manet in suo subto, in qua postea a lucido corpore efficit radius reflexus, et aliud, aliudqe lumē de novo fit. Lcēt enī lucidū corpus indifferens dicat ad lumen in oē pte, producendū, tn̄ tunc detiat ā superficie obi, v. gr. speculi, in quo agentis actio 1º fert,

qã lux ñ hêt ꝯtrariũ, et sua nõta ꝑ rectilineũ fit, ideo utrique luminis anguli sũ equales. Aliquãdo võ radius reflexus ẽ imperfectior, qã virtus luminosi agentis finita ẽ, ac debilitat, nec coadjuvat à corpore, in quo lucẽ directe primũ producit.

Objic. 2°: per nos accidens nequit producere substã; sꝫ lux producit substã: ergo. Mĩr: ignis ẽ substa, sꝫ lux producit ignẽ: ergo. Mĩa pꝫ in luce solis, quæ collecta in ꝯcava Chrystalo ignẽ caũt, qã tunc solares radij colliguntr. Tũ; ñ nisi corpora colligi, et uniri intelligũtr. Hinc radij solis incidentes in aditũ camini impediunt, ne fumus tam cito egrediat; adeoque sũ corpora. Rursus: una ex proprietãtibus substẽ ẽ ñ here ꝯtrariũ; sꝫ lux ñ hêt ꝯtrariũ: ergo.

Respt° negãdo ãns. et mĩrẽ. Talis enĩ ignis producit, l. à corpusculis ignitis ꝑ aere dispersis, quæ colliguntr tunc actione solis, tũ speculi figura, et positione, quæ ꝯcitata à sole corpuscula in unũ coire facit, l. producit à sole ꝑ equivocã actionẽ; nã virtũ equivoca solis à circunstantiis, subtique dispõnibus determinat ad eum effũ producendũ. 4ã võ calor, qui solamẽ lucẽ comitat, rarefacit fumũ egredientẽ à camino, ideo illius exitus præpedit, et retardat. Prẽtia talis effẽs atribui luci pro mãtali; nã ut diximus, lux ñ ẽ sine subiẽ. Substa ãñ hêt ꝯtrariũ rigorosa ꝯtrarietate, quatenus ex sese una substa ñ opponit alteri speciatĩ. Non ãs ẽ proprietas substẽ excludere ꝯtrariũ positivũ. Hoc sensu lux dicit ñ here ꝯtrariũ, quatenus nullũ positivũ luci adversat, nã tenebræ ñ sũ nisi privaões lucis. Sꝫ substa ñ ẽ immẽate sensibilis: alioquin per alta ꝯsecratiõne, illius absentia deprehenderet in sacramento altaris. Lux võ immẽate sensibilis ẽ. Igitur ñ ẽ substa.

Objic. 3°: ex script. ꝯstat, lucẽ ẽe creatã; sꝫ sole substẽ creant: ergo. Ans pꝫ in Cap. 1° Genes. ubi dicit: _fiat lux, et facta lux_. Quæ verba exponentes aliqui SS. PP. lucẽ substã appellant. Respt° disquẽndo mãrẽ: lucẽ ẽe creatã pro mãtali, ꝯdõ; pro fiãli, nego. Probabili satis fundto dici pt, primũ à Deo creatas fuisse quasdã lucidas substãs, quæ exinde in solẽ, et stellas fractæ sũ; et hoc ẽs quod SS. PP. intendunt, qui subtile, hanc qõnẽ ñ tractarunt. Und sicut lux rõne subti sui dicit mobilis, et motus efficere, quãvis pro fiãli sit qualitas, ut loquit S. Joannes Damascenus, lib. 2°. de fide orthodoxa, Cap. 7. ita rõne subti pt dici creari, et substa, lꝫ ñ pro fiãli.

Objic. 4°: lux producit in instanti; sꝫ ñ ita produceret, si eẽt accidens; nã vel produceret à corpore lucido in pte subti sibi proxima, et inde ad alias migraret, l. lux in 1ª subti pte producta aliã lucẽ procrearet in loco sibi proximo, et hæc aliã ꝑ totũ spatiũ: vel sol lucẽ efficeret immẽate in oĩbus hemisphærij ptibus etiã distantibus. Atqui 1ũ, et 2ũ nequit fieri in instanti; et 3ũ ẽ impossibile, qã nullũ agens creatũ pt immẽate agere in distans: igĩ &c. Respt°, lucẽ ñ produci in instanti, quamvis cito diffundat ꝑ totã orbẽ.

Objics denique: nullũ corpus lucet, nisi moveat. Sic lapis Bononiensis, cũ calcenatus fuerit, solaribusque radijs, aut etiã diurno aeri expõtus, in loco obscuro lucet. Sic mare tempestate agitatũ, sacharũ, dum nocte celeri motu ꝯminuit, feliũ pili vehementius moti nocturno tempore, et ligna putrida, ac pisces putrescere incipientes, radios, scintillas, aut lucẽ emittunt, qã tunc ptes hent celeri motu agitatas. Idẽ videt in adamante rudi, et ñ terso, qui nunc penes ẽ Magnẽ Britanũ Regẽ; affrictũ enĩ duriori præsertĩ corpori radios instar lapidis vibrat, id quoque pꝫ in hydrargyro cujusdã Barometri, quod in Parisino Regio observatorio extat, succussũ, quippe in tenebris scintillas emittit. Igitur &c. ꝯfiat: in-

mucis noctilucis, microscopio observatã motus intestinus partiũ. Per motũ etiã ex arundinibus Indis in invicẽ fricatis, et ex silice, ac calybe afflictis, lux emittitur: ergo lux ẽ motus.

Respõ neg̃do assumptũ: naũ lĩct aliq̃do lux juncta sit cũ motu, ut in igne apparet, falsũ tñ ẽ ipsã ẽẽ fñ motũ, aut ñ posse ẽẽ sine motu. Quod lux ñ sit fñ motus probant eadẽ illa experimẽta in argumẽnto relata: naũ lapis Bononiensis, et adamas ille rudis, dũ noctu lucent, ñ percipiunt ẽẽ in motu; et dũ calcinat ille, iste vò die atterit, nullã lucẽ habere videt. Sic etiã in lignis, in piscibus, et similibus putrescentibus lucẽ ñ fieri ex motu pẽt, q̃a cętera corpora, quę putrescunt etiã citius, magis in auras dissipant, et tñ lucẽ ñ emittunt.

Unde lux lapidis Bononiensis ñ ex motu repetenda ẽ, sd ex ipsius mãta aliquatenus perspicua versus superficiẽ, sulphurea, nitrosa, arsenalica, aut simili. Talis enĩ mãta facile alterat à luminosis radijs, quoniã et viscosa etiã ẽ, tum ex se, tũ ex preparatiõe chymica, ideo receptũ lumen aliquatenus retinet, etiã transacta actione corporis illuminantis, donec p aerẽ lux extinguat, quatenus aer comprimit, et movet eas pt̃es, quę in se lucẽ retinent. In adamante illo lux ex ipsius mãta proficiscit. Idẽ dicimus de muscis noctilucis, naũ in illarũ pt̃e lucida quoddã extat albuminis genus, lucescendi virtutẽ hñs ingenitã, donec exsicetur. Mare lucet, q̃a ex ipso tempestate agitato exhalaões in aerẽ emittunt. Quę exhalaões maximo motu exsicatę, et calefactę, alijsq̃e exhalaõnibus ab aere demissis permixtę incendunt, et fulgurare videnl. Feliũ pili manu radius perfricati ignescunt, ñ ex motu solo, sd ab exhalaone sicca, et calida, quę in aerẽ frigidũ, humidũq̃e concitata intendit, et accendit. Idẽ dicimus de luce rerũ putrescentiũ.

In comminũone sachari, et collissione arundinũ Indarũ, aut saxorũ, idẽ evenit, quod in afflictu silicis, et calybis. Tum enĩ ignis efficit in quibusdã partib̃s eorũ corporũ, quę maximẽ agitatę, cũ metallicę sint, et sulphureę, ignẽ facile concipiunt. Unde q̃a ñ sempr aer plurimũ rarefit, nec incalescit ex quolibet affrictu, ideo ñ semper ignis excitatur.

QUÆSTIO 2.ª

Quę sit colorum natura?

Cũ Recentiores judicent de coloribus, sicut de cęteris sensibilibus affectionibus arbitrant colores, quatenus in obtis sũ, ñ pręse ferre aliud, nisi variã partium contexturã, ac motũ, unde lux ita refrangit, et reflectit, ut oculi retinã hoc, l illo modo percellat, et unius, l alterius coloris idea in nobis suinde excitet. Rem tm̃ diversimode explant. Peripatetici vò docent, colores ẽẽ qualites, seu accĩa absuta, quę obtis colotati inhęrent. Duo tñ sũ colorũ genera, alij permanentes, q̃a luce undecunq̃e afficiente, mutaõnẽ ñ patiunt: ut albedo, nigredo &c., alij transeuntes, qui cũ luce à certo situ radiante transeunt: ut sũ colores in Iride, aut in collo columbę soli expõte.

Peripatetici septẽ numerant pn̄iales spẽs colorũ, ad quas cętere reducunt. Duo sũ extremi, sc̃. albũ, et nigrũ, q̃a in genere colorũ maxime distant. Mediũ ẽ viride, quod ęquividel distare ab extremis. Ex quatuor alijs duo dicunt mediare inter albũ, et viride, nempe. Puni-

ceu, seu coceu, et ceruleu, seu citrenu; alie vo duo int viride, et nigru, st, Purpureu, et Rubru. Pt etia in sententia hac dici, quinque ee colores primigenitos, nempe, albu, nigru, flavu, rubeu, et ceruleu, qui colores affecone p se ferant rebus coloratis superaddita, ut ceteras qualites xa sensu peripateticu; ceteros ao colores oriri ex istis int se permixtis, quomodo ex lucis, et umbre varia mixtione, sicut ex diversa mixtione opacitatis, et diaphaneitatis corporu. Quare::::

Dicimus, colores permanentes primigeneos n rite astitui in motu globuloru, nec in sola ptiu corporis colorati textura, aut in sola lucis reflectione, et refractione, nec satis explani p theoria Newtoniana, s dee qualites obtis coloratis superadditas. Sd hec ultima assertionis pars loquit de coloribus primigeneis, ut supra.

Provat 1a pars: lux, ut placet Cartesio, astat ex globulis sphericis, qui recte movent, et simul circa propriu axe circulari motu scient; inde qe colores efficiunt: reflectent ao ad retina oculi inspicientis a solidis corporibus, in que impingunt; atq tunc angulu reflexionis hent equale angulo incidentie. Atqui hec duo nequeunt invice cohexere: qo m: experia astat, sphera oblique super planu cadente, si circa propiu axe rotet, n posse reflecti p angulu equale angulo incidentie: qo spherice lucis parte, du in corpu aliqd incidunt, si circulariter movent circa propiu axe, nequeunt reflectendo efficere angulu equale angulo incidentie.

Provat 2a pars: multa ss corpora, que diverso astant temperamento, varia ptiu avinaone, figura, et textura, eunde tm hent colore; alia vo eunde temperamento, avinaone ptiu, &a hent, et tm ss ejusde coloris. liq pet in aquis chymicis: Qu in hoe albo, et nigro; in vino itide albo, et nigro &a. Atqui corpora, que diversa hent ptiu texturam, diverso etia modo luce reflectunt, et refrangunt: qo si color in sola lucis reflexione, ac refractione asisti, n possent ea corpora eunde colore p se ferre.

Provat 3a pars: nihil admitendu e sine sufficienti rone; sd nulla sufficiens rao provat, radios lucis ee eterogeneos: qo n e admitenda Newtoniana coloru theoria, que radios lucis heterogeneos astituit, mi: nulla rao, nullu experimentu evincit diversa radioru lucis refrangibilite; ut ex argumentoru soluone patebit. Tu: Newtoniani declarare n possunt, que sit ca diverse illius refrangibiliti. Igit &a. Ex quo pet privao 4e ptis: et si eni colores n videant sine lumine, tm ijde semp astanter apparent, nec ad luminis variaone mutant. Unde sic pt color definiri: Color e affeo absuta, et accidentaria corporis opacita aliqua praediti, que quide affeo subtu suu denominat, et p lumen fit visibilis, atque nata e vione trahere.

Objic. 1o: radij lucis colorati s, ac heterogenei, ut experimentis provat: igit p sola refraone lux in colores mutat. Ans pet his experimentis, in quibus varij colores a reflectione lucis oriunt: nã reflexo radij colorati ejusde proprietes n immutat, qa illi p lineas rectas propagant adhuc, si ab speculis reflectant, immo etia si in lentibus vitreis refringant. In foco ao permixti albu generant. Newtonus etia corpora natalis colorata xa. determinata proporcione amixcuit, et una simul motui: tu vo ex hijs prodijt albu natali simile: qo diversa amixtio radioru coloratoru lucis reddit colore albu. Sic etia, qui postqa oculos in sole averterit, eos claudit, aut in obscuru locu se recipit, plures videt successive colores, qa radij solis ita varias impressiones oculis imprimunt, ut varij colores videant; adeoqe radij colorati s. Similit, si quis soli expositus legat, et postea ad umbra transeat, ante oculos velat nube quanda interesse, que impedit visione characteru in libro descriptoru, unde eos n discernit;

donec sensim nubes evanescit. Hujus Phaenomeni non est alia ratio, nisi ipsi radij solis varie organum moventes ex se ipsis; nec enim charta, aut alterum mentum libri propriam radiorum modificationem mutasse dicendi sunt. Demum si sol aspiciatur per intextitia illa, quae inter folia arboris densa reperiuntur, radios coloratos esse videtur, eosque aspicimus differenter per modum coni plurimum obtusi, in quo apparent variae colorum undulationes.

Respondetur his omnibus experimentis non satis probari, radios lucis esse heterogeneos; nam illi colores, qui primatis ope videntur, similes his, quos in Iride aspicimus, et potissimum a varia lucis refractione repetuntur, stante debita opacitatis et diaphaneitatis, ac irradiationis dispositione. At vero corpus illud esse rubrum, quod rubros colores reflectit, caeruleum, quod caeruleos etc: immerito statuunt Newtoniani; nam Luna reflectit omnes radios coloratos solis, et tamen non apparet multiplici colore. Deinde radij lucis per aetherem primo transeuntes, postmodum vero per aerem crassiorem ad nos usque pervenirent, varie refrangunt, quin ullum colorem nobis exhiveant. Cum vero radij lucis coadunantur, album colorem exhivent, quia vitrea lens convexa ibi in foco radios colligit, et reflectit, nec eos sinit permeare, unde non habet illa refractio, atque opacitas, et diaphaneitas, ac illuminationis dispositio, cui apparentes colores attribuuntur. Unde experimentum illud minime probat, album ex varia coloratorum radiorum mixtione prodire. Nec varia colorum exhivitio varios probat lucis radios, sed solum varias eorum refractiones, diversasque dispositiones irradiationis, opacitatis, diaphaneitatis, etc.

Ad alia experimenta dicimus, non ex admixtione colorum, sed ex dilutione seu diminutione corporum provenire albedinem, illorum; detrita enim seu diminuta corpora albedinem acquirunt, ut postea declarabimus. Quod autem accidit in ijs, qui solaribus radijs expositi quidpiam intuentur, et postea in obscurum locum se recipiunt, ita declaramus: sicut enim dum quis in oculo percutitur, variae in illo excitantur lucis, et colorum species, quae in cerebro resident, atque illorum objectorum oritur imaginatio: modo quo dormientibus nobis similes species excitantur ex humorum perturbatione, unde etiam objecta numquam visa, aut phantastica solent apparere. Deinde in nostro casu alia insuper ratione fiunt illae colorum apparientiae, nam ex vehementi solarium radiorum calore, ac luce organum visus perturbatur, et alteratur, unde species ab externis objectis acceptas confundit, et obvia sic inde objecta apparent. Cur vero qui soli tum expositus legebat, non possit dein videre, dum subito in obscurum locum se recipit, provenit ex eo, quod pupilla, nec fortiori lumine laederetur, dum erat in sole, fuit coarctata, et aliquamdiu in eodem statu permanet. Quare objecta in tenebris posita non immittunt per exiguum pupillae foramen eam radiorum copiam, quae ad illorum visionem necessaria est. Reliqua experimenta in objectione relata ex varijs reflexionibus, refractionibus, et illuminationis dispositionibus, tum etiam ex varia opacitatis, et diaphaneitatis admixtione facile explicantur: quibus addendum est, diversas simul species arboris, et lucis in oculo tunc effici.

Objicies 2°: albedinem ex vehementiori radiorum numero provenire constat. Etenim ubi corporis superficies asperior fuerit, pluribusve radijs reflectendis idonea, uberior inde lux, et vividior albedo oritur, ut in argento aspicimus, quod si scabrum fuerit, albicantius est, si autem poliatur nigredinem quamdam prae se fert. Nix, saccharum, aliaque candida corpora pluribus, ac innumeris fere angulis, acuminatisque partibus aspera sunt: ut etiam vitrum, aut marmor, quod si in pulverem diminutum fuerit, albedinem contrahit, quia tunc in plurimas, ac infinitas fere particulas aut superficies disponitur. Candida etiam corpora oculos offendunt, quod uberiorem lucis copiam ad oculos regerant, quemadmodum etiam debilitant, ac tardius colorem concipiunt, cum nigra corpora celerius, ac fortius incalescant, quod plurimos radios imbibant, paucosque reflectant. Idem alia experimenta demonstrant.

Respõ, quod int. colores albedo similitũne quadã magis accedit ad lucẽ, sed ñ proprietẽ nãte; unde ñ sequit, eamdẽ ẽe albẽnis, ac lucis nãtã. Maxĩ ãd reflexõ lucis inservit, ut clariores colores ɔspiciant, ñ võ ut illi heant: quare quo mãr ẽ reflectio lucis ã corpore albo, eo clarior, ac purior albedo apparet, qã tunc et ipse candor lucis ab oculo ɔspicit simul cũ albedine obti. Quamvis ãd ea, quæ asperiorẽ hent superficiẽ, luci reflectendæ idonea sint, ñ tñ asperitas albedĩnẽ facit; marmor enĩ Parium optime levigatũ ẽ, et albũ, nec tot certe hẽt asperitates, quot ss in durioribus, et scabrosis saxis, cũ tñ ista ñ regerant fortius lucem. Unde lẽt aliqua alba corpora sint aspera, ñ tñ oĩa. Fatemur etiã argentũ asperũ albicantius ẽe, qã ptes illius cũ ñ sint adeo ɔpressæ, marẽ lucis copiã in se recipiunt, unde mãr albedo apparet.

Vitrũ ãd, marmor, et aliã, quæ ɔminuta albedinẽ induunt diaphana ss: ut pẽt si in laminas distendant. Eorum ãd diaphaneitas ex plurium partiũ, veluti laminarũ ɔgerie impedit, ut ɔtingit in vitreis laminis, si plures uniant. Diaphana võ albescenta ss, l. ad albẽnẽ inclinant, nisi aliunde colore diverso inficiant. Verissimũ etiã ẽ candida corpora oculos offendere, ñ ãd nigra, unde albũ dicit disgregativũ visus, nigrũ võ ɔgregativũ. Raõ ẽs ẽ, qã exquĩta albedo, dũ oculi cavitẽ speciẽ sua implet, cũ lumen quoddã alioruẽ rerũ fĩas minus p se efficaces ita obfuscat, ut illas veluti obvolutas, obrutasqe ab aspectu surripiat; et qã illius aspectu pupillæ ambitus arctissime stringit, ita ut nequeant aliarũ rerũ species in primariũ vĩonis officinã libere meare; tum qd mãr spirituũ copia in vĩone albẽnis excitat.

Objic. 3.º colores, qui mediant int. albedinẽ, et nigredinẽ, ex vario, l. inequali radiorũ nº, et vibraõne, sive lucis, et umbræ, idẽ albẽnis, atqe nigrẽnis mixtura oriri posse videnẽ: ut si plures lucis qã umbræ ptes ɔpareãnt, flavus rubeusqe color formet, si pars umbræ, luminisqe portio ex ɔpare reflectat, color viridis exit, si deniqe tenebrarũ, aut umbræ ptes superent, ceruleus, aut violaceus color prodibit. Ɔpertũ ẽ enĩ rubrũ, ac flavũ colorẽ ceteris clariorẽ ẽe, l. ad albẽnẽ proprius accedere, unde in accensis prunis ille ɔspicit. Hunc sequit viridis, qui int. ceruleũ, et rubrũ medius videt, atqe ex illis mutuo permixtis efficit. Ceruleus deniqe, aut violaceus obscuriorẽ ẽ, atqe ad nigredinẽ proxĩme accedit. Quod Mallebranchius ostendit experimento. Igit̃ &c.

Respõ, negãdo assumptũ, ut ait Purchosius pte 1.ª phicæ, Sect. 5.ª Cap. 4.º, experimentũ ã Mallebranchio relatũ dubiũ ẽ. Quod enĩ ex albo, et nigro, sive ex luce, et umbra ceteri colores ñ prodeant, pluribus expermĩtis colligit, nã si vitrũ flavũ cũ ceruleo ɔjungas, et p utrũqe respicias, colorẽ viridẽ senties; itẽ si pannũ ceruleũ p vitrũ flavũ, l. pannũ flavũ interjecto ceruleo inspexeris, ambo panni virides apparebunt. Si rubrũ vitrũ cũ flavo ɔjungas, croceũ: si rubrũ cũ ceruleo, purpureũ colorẽ cernes. Et cũ jã diximus, ex quinqe coloribus, albo, nigro, flavo, rubro, et ceruleo, oẽs alios colores prodire: hoc ideo fit, vel qã corporũ coloratorũ ptes exquisite invicẽ ɔmixent, ut Pictoribus, et Pharmacopulis ɔtingit, unde colorũ activitas attemperat, et spẽ mediã exhivent, l. qã immissæ ab obtis spẽs velut una tantũ spectant, mediũqe colorẽ exponunt: ut in exemplo allato vitrorũ ɔtingere arbitramur. Demũ refractiões variæ lucis, et reflexiones variũ colorẽ exhivent, p̃a debitã dispoõnẽ opacitatis, diaphaneitatis, et irradiationis. Et licet mãr lucis copia plurimũ conferat, ut color distintus perspiciat: ñ tñ sequitur, oẽs colores ã sola luce oriri.

DISPUTATIO 2.a
De Anima Sensitiva.
QUAESTIO UNICA
An Bruta polleant anima sensitiva; istaque sit materialis, vel Spiritualis?

Aliqui ex Philosophis antiquis, ut Cartesius, et alij, cum omnem prius cognitivam omnemque vitalem ab intrinseco perceptionem, et appetitum a Brutis abstulerint, Bruta dixerunt esse mera automata, sive artefactas machinas a sola mechanica, et extrinseca vi ad motus suos determinatas; adeo ut ad omnes suas operationes determinentur ab extrinsecis objectis per effluvia, vel per motum aeris, pro varia Corporis Brutorum structura, et organizatione. E contra Pythagorici, plus aequo brutis tribuentes, animam rationalem here docuerunt. Eadem fuit opinio veterum Epicureorum: unde omnem animam cum Corpore interire asserebant, eamque collocabant in atomorum motu, tenuitate, levitate, caeterisque affectionibus corporis. Recentiores vero Epicurei, ut Gassendus, Magnanus, alij Atomistae animam Brutorum constituunt in parte quadam subtiliori, ignea, et spiritosa; quam appellant flammulam, vel oleum, aut spiritum, vel salem tenuissimum, aut florem sanguinis, jugi motu per totum corpus diffusum. Alij Recentiores rationem quamdam brutis attribuunt, sed rudem, et imperfectam, atque tantum circa res sensibiles, et particulares occupatam: quod olim docuit Galenus. Arbitrantur enim, bruta pollere anima spirituali, quae tamen sit conditionis inferioris humana mente, cum ad cogitanda materialia duntaxat, et res materiales sit determinata, neque superstes sit corpori suo, sed ablata corporis organici dispositione a Deo anihiletur. Peripateticorum vero antiquissima opinio est, dari in Brutis animam viventem, sensitivam, et materialem, quae cognitione, et appetitu gaudeat, non tamen circa res spirituales, aut a materia abstractas. Unde concedunt, belluas esse machinas a Deo sapientissimo Auctore naturae ad plurimos mirabiles effectus ornatas: iidem temperamenti constitutiones; nempe, materiae organizationes, ossa, nervos, et vitales spiritus, mirabili textura invicem colligatos attribuunt. Iis tamen omnibus animam sensitivam, et cognitivam addi arbitrantur, quae organici brutorum Corporis sit forma substantialis.

Dicimus, Bruta non esse mera automata, sed habere animam sensitivam, qua percipiunt materialia objecta, eademque appetunt, et caeteras exercent sensitivas operationes; eam tamen non consistere in flammula quadam, aut spiritosa particula, nec esse rationalem, nec spiritualem, quomodocumque hoc accipiatur; sed esse formam substantialem, materialem, rerumque materialium cognitivam. Probatur 1.a pars: Bruta vivunt, sentiunt, cognoscunt, appetunt, memoriam habent, et oblivionem patiuntur; sed haec non possunt explicari sine anima cognitiva: ergo non sunt mera automata. Major: motus in machinis sensu carentibus contingentes, in eadem objecti praesentia, et in ijsdem circunstantijs ijdem omnino sunt; nam eadem extrinseca causa existente, motus automatum

nario efficiunt. Atqui non ita evenit in brutorum operationibus: ergo. Minor: si cani fame corrupto panem e longe ostendas, ad panem currit, quod idem 2a, et 3a die iterum faciet, te panem ostendente eidem cani in eo loco. Si vero 4a die saxum vice panis in manu teneas, decipietur canis, et ad illum, et ad panem curret, idemque fortasse die 5a contingет. At si 6a die rem de novo tentaveris, non canis accedet, etsi incipias panem ostendere, nihilominus 1a vice nec ad panem ipsum occurret. Nunc sic: hoc manifestat, canem ad ejusdem panis praesentiam aliquando moveri, aliquando vero non; tum a praesentia objectorum longe dissitorum ad eundem motum quando excitari: cum tamen eadem semper in 1o casu heant effluvia panis, idemque aeris motus a panis textura promanans; et in altero casu diversa extent effluvia, diversusque aeris motus a pane, et lapide effusus: ergo. Probatur

2a pars: bruta sentiunt, cogitant, appetunt, dolent, tristantur, laetantur, exhibent docilitatem, habent, et memoriam, ut colligitur ex dictis, sed haec non possunt praestari ab atomorum textura, a flammula illa, a flore sanguinis, a spiritibus vitalibus etc.: ergo. Minor: quod non est vivens, nequit esse ratio, per quam bruta vivant; quod non est cogitans etc. Atqui atomi per se non sunt cogitativae etc., alioquin cum in atomistarum sententia omnia corpora ex atomis componantur, omnia essent viventia, sensibilia, cogitativa etc. Probatur 3a pars: nulla est ratio, experientia, vel auctoritas probans brutorum animam esse rationalem; sed turpe est philosopho quidpiam affirmare, quod sufficienti ratione non probet: ergo. Hoc etiam, sicut et homines rationales esse, constat ex Script. maxime in Psalm. 31. Nolite fieri, sicut equus, et mulus, quibus non est intellectus. Eodem argumento negativo probatur 4a pars, scilicet animam brutorum non esse spiritalem.

Probatur denique 5a pars: in brutis datur anima, quae sit principium cognitionis rerum sensibilium; sed tale principium cogitativum non est spiritale: ergo. Cum autem tale principium sit quidpiam absolutum, et substantiale obtinet rationem formae, sicut de rationali anima diximus, quia est intrinseca viventis pars, et ad illius essentiam pertinet, atque principium, et radix est omnium vitalium operationum, et cum corpore bruti unum efficit compositum: ideo anima brutorum dicitur forma absoluta, substantialis etc. Unde sic potest talis anima describi: est substantia quaedam materialis, capax materialis itidem perceptionis, ex externis sensus ornata ad corpus brutorum per modum formae substantialis, quae cum illo constituit unum compositum, eidem motum, et vitam tribuit.

Objic. contra 1am partem: omnes operationes brutorum possunt explicari per solum mechanicum principium: ergo superfluit anima sentitiva. Ans.: effluvia a corporibus externis emissa, vel lux, aut aer reflexus in brutorum sensoria, haec ipsa uno, vel altero modo ita afficiunt, et vellicant, ut spiritus animales celerrime ad cerebri partes deferant, ibique fibras, et nervos ita moveant, ut musculos contrahant, unde animal ad motum determinatur varium, pro ut est impressio proportionata, vel improportionata est. Impressio, quae fit in partibus cerebri, imaginatio est: si spiritus animales in vestigia prius ab aliis facta incidant, habetur memoria; appetitus brutorum ex proportione dicitur impressionis in cerebro factae, et configuratione, seu natura ejusdem cerebri, unde aperiunt, vel claudunt ea nervorum ossiola, per quae fluentes spiritus animal ad hunc, vel illum motum localem determinant, qui fuga est, vel prosecutio objecti; docilitas brutorum consistit in organorum aptitudine ad motus nervorum, et musculorum, quae aptitudo pro diversa fibrarum flexu, et humorum dispositione in animalibus specie differentibus varia est, unde eorum aliqua ad unum potius motum, alia ad alterum sunt propentiora. Motus et illi nervorum ex frequentatione facilius exercentur, quoniam facilius aperiuntur organa, et valvulae spirituum animalium. Hinc canes docentur venari etc. Igitur omnes operationes brutorum sine ulla cogitatione explicari possunt. Respondetur negando assumptum: oppositum est expressum, ut diximus in probatione, bruta in iisdem etiam circumstantiis, eademque objecti praesentia, diverso modo operari: quod non contingeret, si omnis brutorum motus a solis externis objectis determinaretur. Praeterquam quod quando canis, pane ostenso

primum pane, cum et lapide accurrit, nequit dici, eadem emitti effluvia, aut eodem modo aerem, lucemve reflecti a pane, et lapide, et solum utriusque equalitem, in mole, et exteriorem figuram sufficere: cum sepe contingat appositum, et lapis ea etiam figura dispositus vim non habeat attrahendi canem.

Objic. 2°: Sola mechanica vi fieri possunt operationes brutorum: ergo superflua est in illis cogitatio, et anima sensitiva. Ant.: Deus potest condere machinam, que sine ulla cogitatione exerceat omnes illos motus, quos in brutis conspicimus, adeo ut bruta varios motus habeant ex solis diversis obiectorum effluviis, aut propter solas varias reflexiones lucis, et aeris ab iisdem obiectis effectas. Igitur etc. Ant.: Deus potest machinam efficere omnino similem corpori canis, et in ea nervos, fibras, musculos, venas, et sanguinem ita constitutum, ut istius circulatio habeat membrorumque motus contingat: ergo. Hoc confirmat, quia homines artifices creati multa mirabilia artefacta construxere, velut aquilam volantem, statuam deambulantem etc.: tum quia D. August. Epist. 169 cap. 3° ait: Miror tibi videri, sonitum vocis illius, qua dictum: tu es filius meus, non mediante anima, solo divino nutu, sola corporali natura sic fieri potuisse; et non videri eodem modo potuisse fieri animantis cujuslibet speciem corporalem, motumque viventi similem, divino nutu, nulla anima interposito spiritu. Si enim obtemperat Deo creatura corporea sine vivificantis anime ministerio, ut edantur soni, quales edi ex corpore animato solent, ut fiat locutionis articulate auribus inferatur; cur non obtemperaret, ut sine anima vivificantis ministerio, figure, motusque volucris, eadem potentia creatoris, ingereretur aspectibus. Igitur etc.

Resp. nego totum, et dum ans, et distinguendo dico: si motus illi mere locales sint, concedo; si spontanei sint, ac divisi in iisdem etiam circumstantiis, nego. Dicimus enim, Deum non posse tales condere machinas sine anima, et cogitatione, que brutorum motus omnes explerent, et operationes. Cum enim iste sint valde diverse, etiam ubi idem habetur obiectum, eedemque manent circumstantie, ideo ea spontanea esse apparet, et sensationesque velut priorem manifeste presupponunt. Quamobrem cum Deus non possit contradictoria efficere, ideo impossibile est machinas sensui destinatas, et sensationibus operantes constitui sine sensu, et sine anima. Deus enim potest perfectissimas machinas efficere sola mechanica vi manentes quasdam obeuntes, in quibus solus localis motus appareat: ut sunt circulatio sanguinis, nervorum motus spirituum animalium ascensus, musculorum repletio, et contractio, tibiarumque commotio; que non sunt expresse signa vite, nec unitam inesse solum credimus, quando ea omnia cum vario, et spontaneo motu, diversisque functionibus adjunguntur. Unde ad confirmationem dico, quod artefacta mirabilia ab hominibus elaborata motum mere localem exhibere potuerunt; et ad ejusdem obiecti presentiam, eodem semper modo commota fuere: secus evenit in brutis. Ista non distinguuntur ab illis artefactis solum, ut perfectum, et imperfectum, sed essentialiter differunt. Quare Deus potest quidem constituere perfectiora semper, et perfectiora in infinitum iisdem mediis, quibus homines pauciora, et imperfectiora efficiunt, dummodo illa contineantur intra eandem rationem; non tamen quando in earum vicem essentialiter distinguntur: adeo ut virtus Dei, et si infinita, non potest omnes has operationes efficere in machina, que animata non sit. Augustinus autem non loquitur de spontaneis motibus animalium, sed de his que non prese eorumque operationibus, que cogitationem, et animam necessario supponunt, sed de his que non presentant nisi sensationes, ut voces quasdam articulate, aut apparens quasdam externa species animalis. Unde addit: Non igitur est opus querere, quomodo apparuerit columbe species corporalis, sicut non querimus, quomodo sonuerint voces articulati corporis; si enim potuit anima non esse media, ubi vox, non quasi vox, dicitur facta; quanto magis potuit, ubi dicitur, tamquam columba, hoc verbo significata sola specie corporali oculis reddita, non natura viventis animalis expressa.

Objic. 3º: si cedat brutis aia, et cognitio, n̄ vite dici qui posset aia hōis ab aia brutoru; qo. Ans: aia hōis, etsi perfectior, tn̄ posset dici matalis; nã cu aie brutoru matales sint, et cognione hẽant, etiã aia hōis cogitiva, matalis ẽ qt. Dfiat: posset quis affirere, aia matale, perfectiore, ẽẽ apta objectis spitalibus cogcendis, quemamodu aia spitalis dicit matalia intelligere. Rursus si spitale posset producere aliquid matale, posset etiã matale producere quidpia spitale. Igitur vt.

Respt negõ veuemqe ans: spitalitas enĩ aia nre demonstrat ex propriis ipsius operaonibus, ex quibus etiã illius immortalitas hẽt. Duo enĩ ss operaonu genera in hõe; aliae matales, et sensibiles perceptiones, aliae vo spitales, et intellectuales cognioñes, quibus aia res spitalia intelligit, et res a mata abstractas, atqe supr actus suos reflectit; propõtu evincit tamtumodo ex istis operaonibus, quae brutis inesse n̄ possunt. Igitur operaones illae, et perceptiones, quae a nra mente efficiunt, ss alterius ornis superioris, ac illae, quae in brutis inveniunt; hae enĩ solu matales, et sensibiles ss, atqe sensibilibus rebus alligatae. Quare nulla extat specifica proportio int aia brutorum, eorumqe operaones cu re spitali; unde matale, utcunqe perfectius, nequit ascendere ad superiore ornem illu, nec spitalia percipere. Ad dfiaone dico, qud lct spitale, utpote perfectius, possit cogcere obtu matale, n̄ inde inferi, potẽ matale, quae longe imperfectior ẽ spitali, posse attingere obtu spitale. Rão a priori ẽ, qa obtu potẽ matalis ẽ parlare, et alligatu mate; objectu vo potẽ spitalis ẽ univalius, et a mata praescindit. Hinc intelligibilitas, quae etiã rei matali dvenit, utpote a mata ex sua dceptu abstrahens in ẽndo, hẽt specifica proportione cu pota spitali, et dtinetur intra latine obti ejusde pote. At intelligibilitas rei spitalis, a mata abstrahens, nulla hẽt specifica proportione cu pota matali, quae organica ẽ, et mate alligata; et cu res spitalis nec colorata sit, nec sonora, nec alterius sensibilis affectionis, ẽ omno extra obtu pote matalis. Objic. 4º: Rones, quibus Peripatici probant, aia brutoru nullius ss roboris: qo. Ans: Etenim 1º Deus tot organa sensuu in brutis destinavit ad suscipiendas diversimode objectoru impressiones, easqe traducendas usqe ad cerebru, unde hi, l. illi motus dsequunt. Quare organa in brutis n̄ ss superflua: praesertim cu videre ex se se n̄ prae se ferat vitale perceptione, lct plerumqe in hac cu illa djungat. Etsi Deus organa sensuu sine sensu brutis dcesserit, n̄ inde sequit, Deu nobis illudere, et nos decipere: nam deceptio tunc fit, qdõ quis ex animo obtu, qud sibi tale n̄ videt, exhiberet alteri, ut tale, mediante re, l. sermone ex natã sua, aut ex institutione ordinato ad aliquid significandu. Organa a rãlis nequaqm modo ss ornata ad significandu nobis vim cogitiva in brutis. Igitur vt.

Respt negõ ans, ad cujus lã probaone dico, nãq illa priore rone a nobis assumpta fuisse, qa supponimus, similia in nobis organa, vitali perceptione deservire. Unde inficiamur, visione ẽẽ mera paone, et n̄ prae se ferre vitale perceptione a cognione distã. Ad 2ã, ex nobis ipsis optime colligimus, organa corporis ex se ordinari ad sensaones, et perceptiones sensibiles. Quapropter eadẽ organa, quae in brutis videmus, sensaone quaqe, et sensibile perceptione in illis indicant: qud nec fide, nec experia, nec rone falcificat; immo eamdẽ dsecutione operaones ipse brutoru confirmant. Objic. 5º: S. Gregorius Nisenus in lib. De opificio hōis cap. 15 ait, bruta aia n̄ hẽre, sed idqud in illis, et in plantis denominat aia, simile ẽẽ aiae, quemamodu petra instar panis figurata, ẽ similis pani. Ide videtur dicere Aũles pluribus in locis: qo. Respt, S. Gregoriu Nis enĩu strictius accipere aiae notione, et nomen, prout significat perfecta aia, raocinaonis, et intelligentiae capace. Ait enim: Quamadmodu cu ea demum perfecta sit aia, quae ẽ intelligentiae, et ronis ẽ vi

prædita: quidquid sit talen ē, ei cū aīa quidē nomen ee cōe pt, reapse vō ñ aīa, sd vivendi facultas quædā erit, quæ more hominū aīæ appellatōne censeat. Eodē pt explari Ariles, naz frequentissime brutis attribuit aīā, vitā, sensū et cognicionē.

Objic. 6º: Si brutis ɔcedat cognicio, etiā ɔcedenda erit raciocināo; hoc ñ: ġo. Mai: si bruta cogtōne operant, vel cognōt obta ee bona, uel noxia sibi se; aut tantummodo respectu ad eadē bruta, ipsoruq appetitus? Non 1ū, qa oē obtū ex se ē indifferens. Non 2ū, qa vel bruta idipsū cognōt propt experiā, l propt natāle instinctū? Si 1ū, ġo bruta pollent rōne, et discurrunt. Si 2ū: ġo ss hominibus feliciora, qā nos destituti sumus illo instinctu, et prudentiā labore acquirimus, qm bestiæ natālit hent. Rursus dū bestiæ noxia ab innoxijs distinguunt, videntr unū ex alio colligere, dubitare, deliberare, atq in finē aptissima quæque media disponere: ġo raciocināt. Et si hoc pt fieri absq raciocināone, cur ñ poterit etiā fieri absq cogtōne?

Ad soluōnē animadvertere oportet, judiciū proprie acceptū per se ferre actū ɔpositivū, l divisivū, quo pōta, apprehensis sūs, judicat, hoc ee, l illud ñ ee, attingendo distē frālē ɔnexionē extremorū; unde ɔnexio ipsa, l identitas extremorū, ut talis, percipiat. Discursus ē illāo unius cogtōnis rei ignotæ p notiā prehabitā alterius rei jā notæ, adeo ut ipsa illāo, et cognexio unius cū altera attingat. Reflexio etiā proprie ɔsiderata per se fert cogtōnē sui actus, ita ut pōta cognōs redeat in seipsā, et actū suū attingat, eqidē q proporcione cū rebus cognitis percipiat. Quæ aīa propria ss solius hōīs. Sicut āt bruta aliquomodo imitantr hōes, eorūq affectus, ita in illis ss quædā his humanis actibus similia. Sic notiā certā hent obtorū, quæ attingunt, l ab alijs discernunt: ut ait Subl. Drʳ in 4º D. 47. Series quoq apprehensionū sibi succedentiū, una cū actibus memorativis, et nexione quadā imaginū, sive phantasmatū serie, accedit in brutis ad discursū hōīs, ñ tn̄ illū assequit. Non pt eni negari bruta percipere tū sesmetipsa, q dd obtū attingunt sibi ɔveniens, tū suā sensaōne, notiā experimentali, quoniā et ipsa, cū sit materiali, cadit sub experiā. In quo imitant hōīs reflexionē, sd longe ab illa deficiunt, qā bruta nec essā suā possunt cognoscere, nec essā suæ cogtōnis; naz solū materialit attingunt suā cogtōnē, hoc ē, sola experimentali notiā dūmtaxat ɔcretā, et materialē, individuantibus ɔditionibus circumscriptā, sive illius ventātē cū rebus cognitis, nec assequi possunt, quid sit actū suæ cogniōnis ee verū, per ɔformitatē cū objecto.

Unde aīa brutorū, cū sit alligata sensibus, sola sensibilia percepit. Itaque bruta cognōt obtū ɔveniens, sd ñ ɔvenientiā; cognōt singularia, et utilia; bonū ñ bonitatē; unū ñ unitē; attingunt aliquomodo suū finē, dū operant, ñ tn̄ proportionē int media, et finē, qā ista ñ ss sensibilia. Nec ideo bruta hent discursū; naz ad hunc ñ sufficit, si ex præterita cogtōne boni, l mali existimalent bruta ad prosequendū, l fugiendū obtū aliqd; experimentālis namq cogtio, et actus memorativus id satis præstat, ut ñ sit alternarius actus illāonis, et progressus ā re prius cognita ad rē ñ cognitā: in quo ɔsistit discursus. Itaq dū bruta raciocinārī dicimus, nos ipsi raciocinamur, ñ bruta, oīa eni eorūq opera explant per solas spēs in memoria excitatas, cū determinata serie, et ɔnexione imaginū, atq successionē unius cogniōnis materialis post aliā, unius phantasmatis post aliud. Siquidē excitatis spēbus illis talē ordinē ex præsentia obtorū hentibus, pro instinctus, et appetitus nātā movent bruta ad eliciendas operaōnes tali etiā modo ornatas. Videnr āt nobis primo intuitu bruta efformare proposōnes, et argumentaōnes, cū tn̄ nihil aliud interveniat,

quā ī nexio spẽiẽ, aut detracta phantasmatę serie, q̃ ubus bruta naturo determinant ad has l. illas operaões. Instinctus vō natali brutorū n̄ ē quid fictitiū. Insistit enī in natali ipsa brutorū facultte tū sensuū externorū, cū internorū; n̄ quidē in se se præcise spectata, sd quatenus cōnē præ se ferre intelligit ad obiā sibi cōsentanea. Quare quemadmodū illud pabulū ē, quod sensus nrōs delectat, delectat ad illud ēe, quod à Deo institutū ē, et ordinatū velut illorū obiū; ita in brutis res se hēt, nā ijs delectant, quæ sibi cōgrua sū: ab illis aū fugiunt, quæ ex ipso eodemque instinctu, l. cognitiōne, dissona sibi ēe percipiunt: quomodo mens nrā errorē abhorret. Movent etiā natali instinctu ad eorū inquisitionē, quæ sibi sū bona, et quidē si semel experti sint obiū aliquod sibi bonū ēe, cū ex speciebus cerebro impressis hujusce rei meminerint, eamdē rursus inquirunt. Prima aū vice aptū sibi obiū ex illius præsentia, et intuitu cogcūnt. Nunc ad argumentū nego māiā: ad cujus provaōnē dico, quod cogcūnt obiā ēe sibi bona, et hoc experientia, et natali instinctu cogcūnt; experientia quoniā sensibile obiū bonū ipsis, propositū intuerent; natali instinctu, quia obiū illud ipsis cōsentaneū ē, et ut tale dignoscunt primo intuitu; nā talis ē brutorū nāta, ut cōsentanea sibi obiā heānt à Deo cōstituta. Nec ideo sū hoibus perfectiora; nā sola sensibilia à brutis cogcūnt, nec vere insunt illis virtutes, sive intellēales, sive morales, at hō hisce virtutibus excellit, cogcit spiritualia, abstracta; rationāl, et libertate gaudet. Quod si hō plura ignora et natalibus, quæ tn̄ à brutis cogcūnt, hæc hominis cæcitas originali peccato imputanda ē, unde intellus, et voluntatis nrāe infirmitas ōis profluxit. Alia argumenta soluta videre in nrō Ferrari.

DISPUTAÕ. 5ª.

De Anima Vegetativa.

QUÆSTIO 1ª.

Quid sit anima vegetiva, et an sit in Plantis?

Quamvis cōit jā Phi solā āiā vegetivā in Plantis admittant, plurimum tn̄ dissident in explananda ejus notione. Recētiores enī in solis mechanicis affectionibus cōsistere arbitrant, ut nempe sola varia mātē dispoñe, et affectione arbores dicant animari, et nihil amplius sit nātū. Peripatetici ultra hos profitent nātā ēe in plantis āiā vegetivā, quæ distā sit ab illa mātē dispoñe, et notionē præ se ferat fīē substālis, et sit in ijsdē plantis interius prīū vegetaōnis, nutritiōnis, aliarūque operaōnū; cui proinde, velut instrumentū, deserviat ipsa mātē dispositio. Dicimus, plantas hēre āiā vegetivā, quæ ē in illis fīā absūta, distā ab ōi mechanica affectione, et prīū intrinsecū accretionis, nutritionis, aliarūque operaonū; n̄ tn̄ talē āiā ēe sensitivā. Pt 1ª pars: oēs cōsentiunt, plantas essālit dissequi à rebus artificialibus; unde et graōo diversa ē essālitē à simplici

fiatōne: adeo yt nemo asseveravit horologia vivere, bene vō plantas. Atqui si plantarum vires, et facultas, a sola mate dispōne, figura, et otūe pendent, plantæ n̄ disquererent essentialiter a rebus artificialibus: ergo.

Respondent, plantas particulari et propria structura donari, ex qua vita rā het, artificialia vō generalioni ptium textui componi, unde in plantis præter solidas ptes, fluida etiam extant, quibus illæ exigant, n̄ āt hæc artificialibus insunt. Contra 1°: ut hæc responsio vim het, deberent rationes probare, vitam here posse ex speciali ptium coordinatōne, n̄ āt ex oī, q̄d n̄ faciunt. Vel enim combinatio, et coordinatio ptium mate vivesim accepta vitam per se fert, l n̄: Si 1um: ergo horologia vivunt. Si 2um: ergo plantæ n̄ vivunt. Igitur probandum manet rationibus, vitam procedere posse ā particulari quadam ptium compōne, n̄ āt ex illa ptium contextu, quæ artificialibus convenit. Atqui rami arborum sicci hent, etsi n̄ oem, tn̄ similem ptium structuram, quam virides: ergo si ptium structura vitam per se fert, rami etiam sicci viverent: q̄d ē absurdum.

Contra 2°: fluida nihil addunt solidis plantarum organicis, nisi complexum ex fluido, et solido: ergo sicut solidorum combinatio ad vitam n̄ sufficit; ita nec combinatio fluidorum cum solidis, quippe hæc nihil per se fert, q̄d compōnis virm exuperet, ut apparet in machinis hydraulicis, sive motui fluidorum inservientibus. Ideo Artes in lib. 1° de Anima videt comparare ignem ad aīam in viventibus, velut instrumentum illius; cujus rāo ex eo desumit, q̄d ignis n̄ detrahat bum, et rōnem augmentationis: principale āt agens hæc detrahat, ut in arte constat. Idem de fluidis dicendum ē; hæc posse quidem nonnulla plantarum phenomena explare, n̄ tn̄ ē posse principalem causam operationum vitalium.

Probat 2a pars: nulla adest expa, l rāo adstruendi in plantis aīam sensitivam; nec ulla ex sentivis functionibus in plantis apparet: ergo in illis n̄ extat aīa sentiva. Quod ā heliotropium in solem ipsum, vel orientem, l occidentem mira quadam constantia sequē folia sua convertat; id provenit ab ipsa heliotropij nata, aut texture, quæ solis calorem imbibit, atque ab illo attrahit, l cum illo convertit. Eadem rōne explanda sū alia phenomena; ut quod carbones quedam n̄ nisi in quibusdam terræ locis adolescant, q̄ā inde solum trahere possunt congeneam sibi nutritionis materiam. Sic etiam ab effluvijs plerique rōnem repetunt, cur virga divinatrix ex bifulco ramo coryli, aut alni, l fagi, aut mali compacta, aquam subterra latitantem demonstrat, dum eam versum inclinat. Qua, quam alij divinatricis virge usum superstitiosum ēe arbitrent: ut videt colligi ex illo Osee Cap. 4: Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus ejus annuntiavit ei.

Objic. 1°: superflua ē fā absita in plantis dista ā machina mechanica affeone mate: ergo. Ans: nutritio sine tali fā het: ergo. Ans: succus ascendit tum calore plantis coīcato ab externis corporibus, tum vi pressionis, et elaterij aeris: eo modo, quo aqua in spongiæ, et panis poris, nulla aīa attrahente, sursum ascendit, et aqua in tubo arena repleto, et si hic tantisper immergat, elevatur sursum usque ad tubi fastigium. Plantæ enim tubulis, et poris abundant. Tum trajectione ex una in aliam fibram percolat succus, et sicut in animalibus sanguis, ita in plantis succum circulaōne quadam preparat. Eadem rōne distribuit per varias plantæ ptes, et demum convertit in plantæ substam nova mate dispoōne. Cum vō fibræ laxant, et dilatatæ locum prebent subeunti succo, tunc augescit planta. Demum ope salium plantæ generant semina, quæ postea eodem orōne concrescunt in plantas, dum illorum ptes explant.

Respt. negdo oia ancia. Actiones enim his, et similibus doctrinis declarant instrumta, et modum, quo fit plantarum nutritio, et accretio; non tm satis probant ad id sufficere mechanicas matr. affeones, et agentia extrinca. Unde quamvis aer efferre possit ad ascensionem succi in plantis, tm solus non sufficit; sed nria est actio aie vegetantis, que ut priu intrincum detect exteriores caus vtiles. Sic in hoe spitus vitales vegetaonem, velut instrumta promovent, non tm ss cae priales, sed Rbalitati deserviunt, quamvis homo spituum aaliu defectu interet. Conversionem aris succi in plante substam non fit sola dtexture ptiu mutaone, nec talis succus ascendit propr externam aeris presionem. Aquam vo per spongie, et panis poros ascendere, sicut et in tubo arenulis pleno, prter alias Rones ocultas, maxime ex aque dfiguraone, qua corporibus aliis adherescit, et ex motu ejusdem aque repetendum est. Objic. 2°: lapides, et metalla, sine fia aie eodem modo concrescunt, quo plante, unde et venas here dicunt. Hinc plante in saxa dmutant, manente eadem externa ptiu figura: go. Respl, lapides et metalla augeri tantummodo instar ignis, et aque, aliarumque rerum vita expertium, sc, p juxta positionem novarum partium, non vo p intus susceptionem alimenti; nec in illis extat organizao idonea, ut cibus possit p venas, et fibras dilatari, et dvehi; lct aliqdo vene appellent in lapidibus dtextus ptiu, qui in illis apparent. Plante formortue dicunt in lapides dverti, quatenus salium admixtione durescunt ptes plantarum, adeo ut spem lapidis exhibeant. Ex dictis sic possumus aiam vegetivam describere: Anima vegetiva est fia substalis, et matalis plantarum, que in illis est ptium primum intrincum, et radicale vite, nutrionis, augmentaonis, et graonis.

QUÆSTIO 2.ª

An sit vera nutritio in Viventibus?

Cum non solum nutrio ad praecipuas aie vegetive operaones pertineat, sd etiam augmentao, et graao; aliqua de his, lct breviter dicam. Graao enim viventium, rite dicit: Origo natalis viventis à vivente in similitune, nate p intrincum vitale ptiu. Augmentao vo: accretio corporis qu oes ptes p addionem mate. Nutrio denique est dversio alicujus subste in substm alterius, facta a vite vitali intrinca p intus suceptionem alimti qu oes ptes viventis. Et quamvis Magister Sentiarum in 2° D. 30. negaverit veram in hoe nutrionem; cum hec opio a Phis, et Theologis coi sentia rejicitur....

Dicimus, veram nutrionem fieri in hoe, sicut et in brutis, ac plantis. Ita Scotus in 4°. D. 44. Q. 1.ª et in 2°. D. 19. Pr experentia: quotidie videmus humana corpora nutrionis beneficio fieri vegeciora, et corpulenciora; substracto a alimto extenuari, ac perire. Idem in brutis, et in plantis apparet. Cum a p dtinuas operaones, et vim caloris tum intrincus, tum extrincus viventia afficientis, fiat in istis dtinua defatigao, et spituum emissio, ideo hi debent p alimtum reparari. Igit vere fateri oportet nutrionem in hoe, brutis, et plantis. Objic: Mathei Cap. 15. ait Xptus: oe, quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur. Et S. Augustinus docet, nos fuisse in Adamo, et qu semi=

nalez Rõnez, et 2uz corpulentez Substãz. Unde et quilibet hõ dicit Adami filius, et ab eo propagatus. Quare puer, qui statiz post ortuz moritr, in illa statura resurget, qm̃ habuisset, si pervenisset usqe ad virilez ętatez nullo vitio corporis impeditus. Unde ẽgõ illa substã, quę adeo parva fuit mortua in resurrectione tam magna erit nisi sui in se multiplicatione? Igitur etiaz si viveret, ñ aliunde, sd in se augmentaret illa substã, ac per consequens ñ dat nutritio.

Respt, Xptuz in citato loco sigficare voluisse, ex oibus cibis partes impuriores in secessu emitti. Probat eniz escas ñ inquinare hoẽz, qã in secessu emittunt 2uz eas partes impuriores, ex quibus aliqua corporalis inquinão oriri videret. Ad Agust. dico, soluz velle, oẽs hoẽs derivari ab Adamo, velut ã cãã remota, et originaria 2uz naturalez propagãonez, quid verissimuz ẽ. Sd ñ excludit, hoẽs p nutritiõnez augeri, lrt quilibet homo ex semine Adami processerit. Ad aliud dico, augmentãonez illaz ñ fieri p 9versionez alimti, sd p̃ alteraz Dei actionez corporis mõtoz administrantis miraculose. Duz ã hõ in hac vita augescit, nulluz adest miraculuz.

Nunc ad diversimode exponunt Medici, et Anatomici moduz, quo fiat nutritio, et alimtõruz digestio. Celebre tñ ẽ illud dictuz: Prima digestio fit in ore, 2ª in motu, 3ª in quiete. Est dicere, quid cibus ore exceptus, dentibus teritur, saliva qe pfunditur, unde et aliquid immutatur; tuz in stomachuz demissus, nãtali calore, aliaruzqe interioruz partiu, motu, et maxime fermentaõne in tenuissimas partes resolvitur, et in chyluz 9vertitur, deinde in sanguinez, in carnez, et alias partes corporis. Quę oia ab aalis motu coadjuvante, et in quiete potissimuz pficiunt.

Ecce jam auditores charissimi, filijque dilectissimi ad finez Philosophię felicĩ eventu (Deo favente) pervenimus, in qua si quid dissonuz, aut minus consonuz inveneritis, meę ignorantię tribuite, ignoscite; et si quid ã vobis tanto tempore, totque laboribus merui, hę tria, ut Pater, vobis commendo: 1uz, ut diligatis invicez ut veri condiscipuli, ut sitis unuz in charitate. 2uz: ut nunquaz ociossi sitis, ẽ eniz ociossitas (ait D. Ber.) mors animę, et vivi hominis sepultura. 3uz: similitr exoro, ut me in vita, et post mortez ut filij charissimi commendetis Deo. Ipse vos custodiat, et benedicat.

Amen.

Ultra ergo, dilectissimi, non progrediar, quia tempus breve, sicut de homine dixit Job, fugit velut umbra. Et quomodo Regius Propheta in Psalmis, et hymnis, in Cithara, et organo Domino gratanter personabat: Omnis Consumationis vidi finem: ita et nos nostri bienalis laboris omnis consumaonis finem vidimus. Sed felici omine; atamen si aliquid reperiatur bonum, à Deo venit, à quo omne datum optimum, et omne donum perfectum descendit; totum quod malum à me dictum teneatur, pro quo veniam postulo, et exoro. Eja ergo Charissimi Auditores, toto cordis Jubilo totae Curiae Caelesti, Angelorum immaculatae Reginae, ejusque fidelissimo Sponso Sancto Joseph nostri Cursus Patrono. D. O. M.

Sit laus Cordis, et oris,

dicentes omnes

Cernui:

TE DEUM LAUDAMUS.

FINIS.

IHS.

Argumentum contra Dn̄s asserentes ānī fr̄s corporeitatis.

Ideo ra Scotistas d.at fr̄a corporeitatis, q.a eff.us a fr̄a corporeitatis exhibiti n̄ possunt ab aīa praestari; s.d possunt: ḡo. Provat̄ mi.r: si eff.us exhibiti a fr̄a corporeitatis n̄ possunt ab aīa praestari, ēē homogeneus, et ethereogeneum n̄ possent ab aīa praestari: s.d homogeneus &c. possunt ab aīa: ḡo. Provat̄ mi.r: ēē corporeum, et ethereogeneus praestat̄ a fr̄a corporeitatis, q.a talis fr̄a continet ēē corporeus, et ethereogeneus; s.d aīa continet etiā illos: ḡo. hęc solet distingui ita continentia eminentiali, d.do: virtuali, nego, d.ra s.tc: s.d aīa continet homogeneus corporeus &c. continentia virtuali: ḡo. Provat̄: ideo aīa n̄ contineret ēē corporeus, et ethereogeneus continentia virtuali, q.a aīa quidditative ē spiritalis; s.d hoc n̄ obstat ut contineat continentia virtuali ēē corporeus, et ethereogeneus: ḡo. Provat̄. ideo aīa q.a spiritalis quidditative n̄ continet corporeus, et ethereogeneus, q.a ut quidditative spiritalis ē opposita ēē corporeo, et ethereogeneo; s.d hoc n̄ obstat, ut contineat continentia virtuali corporeus &c. ḡo. Ideo aīa ut spiritalis quidditative ē opposita corporeo &c. q.a ut spiritalis quidditative ex sua rone fr̄ali excludit omne matale: s.d n̄ obstat ut contineat et cetera: ḡo. Provat̄: gratia habitualis ex sua rone fr̄ali excludit fikationē, et t.m illaz tribuit: ḡo.

Argumentum d.ra quęstionē asserentem, n̄ ēē absolute nauxiā ad replicationē corporis, replicari, l. n̄ replicari acciā absoluta in illo.

1. Corpus divinitus existens in duobus locis habere debet in illis locis eandem fr̄as, qualemq.ue affectiones absolutas: ḡo ad minus circumscriptiue corporis replicatione, ē absolute nauxium, q.uod replicent oīa acciā absoluta in illo subjectata. Provat̄ ans:

2. Posito corpore divinitus in duplici loco n̄ potest etiā de potentia Dei absoluta habere aliquas fr̄as, l. affectiones absolutas n̄ dependentes ā loco, et illas in alio loco n̄ habere, hoc ipso corpus divinitus existens in duobus locis habere debet in illis easdem fr̄as: ..

3. Provat̄ maior: Nec de potā Dei absoluta potest ēē quidquid involvit d.radicionē; s.d corpus habere allequas affectiones in uno loco, et illas in alio n̄ habere, involvit contradicionē: ḡo.

4. Provat̄ mi.r: d.radicio ē afr̄ao, et negatio ejusdem de eodem secundum idem; s.d si corpus posset habere in uno loco aliquaz fr̄az talem, et illaz n̄ habere in alio loco, de eodem secundum idem verificaret afirmaō et negatio: ḡo.

5. Provat mir: corpus eē nigrū, v. gr. in uno loco, et ñ eē nigrū in alio, ē hērē in uno loco aliquā fiāz talem, et illam ñ hērē; Sd tunc casus verificaret affāo, et negāo de eodem secundū idem: gō si posit hērē aliquā fiāz talem, et ñ hērē, verificaret affāo

6. Provat mir: ideo in casu opposito ñ verificaret affāo, et negāo ejusdem de eodem secundū idem, quia verificant de subtō ratione diversorū locorū; Sd hec ratio ñ ē sufficiens ad salvandam contradīonē nigri, et ñ nigri: gō tunc casus verificat.

7. Provat mir: predicta ratio ñ ē sufficiens, si locus ñ ē ratio salvandi contradīonem nigri, et ñ nigri; Sd locus ñ ē ratio: gō.

8. Provat mir: locus ñ ē ratio ad salvandā contradīonem nigri, et ñ nigri, si diversitas locorū ē quid impertinens ad inherentiam, l, ñ inherentiam nigredinis cū corpore; Sd diversitas locorū ē quid impertinens: ~~~~: gō.

9. Provat mir: diversitas locorū ē quid impertinens ad inherentiam, l, ñ inherentiam nigredinis cū corpore, si nigredo in se, et in sua entitate ñ dependet à loco; Sed nigredo in se, nec in sua entitate ñ dependet à loco: gō.

10. Provat mir: nigredo in se, et in sua entitate ñ dependet a loco, si ñ conveniat subtō ratione loci, nec dependenter ab illo; Sd nigredo ñ convenit subtō ratione loci, nec dependenter ab illo: gō.

11. Provat mir: nigredo ē accidens absolutum; Sd accidentia absoluta ñ conveniunt subjecto ratione loci, quia sunt priora loco, et ab eo independentia: gō.

Argumento contra la personalidad en positivo.

1. Personalitas creata no consistit in aliquid positivum, si ñ addit supra naturam singularem tale quid positivum; Sd personalitas creata ñ addit: ~~~~: gō.

2. Provat mir: Personalitas creata ñ addit supra natā aliquid positivū, si intellecta natura substāli absque aliquo positivo intelligit tota personalitas creata; Sd intellecta natura substāli absque aliquo positivo intelligit tota: gō.

3. Provat^r min: tota personalitas creata intelligi^r adequate absque aliquo positivo, si Diffinitio persone, qua oẽs Phi, et Theologi utun tur, verificat^r ~~de natura~~ c^{r}em aliquo negativo, absque aliquo alio positivo; Sd. tota Diffio persone sic verificat^r ~~[illegible]~~: g^o:

4. Provat^r min: prędicta Diffio sic se hẽt apud D^{rez}: Persona ẽ intellectualis naturę incommunicabilis existentia; Sd hęc Definitio nil plus importat quã aliquod negativũ: g^o.

5. Provat^r min: Personalitas creata dicit incomunicabilem existentiã; Sd hoc ipso quo Defio^e nil plus importat: g^o.

6. Si Personalitas creata. eẽt quid positivũ, ejus que Defio^e plus importaret quã negativũ, ejus primarius efectus eẽt positivus; Sd efectus fr̃alis personalitatis create ẽ primario quid negativũ: g^o

7. Provat^r min: efectus fr̃alis personalitatis creatę ẽ primario complere naturã in linea personali: Sd hoc ẽ quid negativũ: g^o.

8. Provat^r min: complere naturã in linea personali ẽ, quod natura existat in se, et alteri ñ comunicet^r ut quo per modũ frẽ totius; Sd totũ hoc ẽ primario fr̃alis quid negativũ: g^o.

9. Provat^r min: per hoc precise quod natura ñ communicetur alteri ut quo, et per modũ frẽ totius natura existit in se, et ẽ ultimo incomunicabilis; Sd ñ comunicari alteri ut quo ẽ quid negativum: g^o. Hęc mar solet disqui sic: per hoc precise quod natura ñ comunicet^r alteri nec sit proxime, comunicabilis: Ddo: per hoc precise quod natã ñ comunicet^r alteri, et sic proxime coicabilis: nego. Sd ita: natã personata ẽ im per ẽ proxime incoicabilis; g^o ñ tenet solũo;

10. Provat^r: Natã personata, semper ẽ personata personalitate propriã; Sd personalitas propria impedit proximam communicabilitatem: g^o.

Argumento contra substantias immediate operativas.

1. Si substa eet immate operativa alterius subste identificare secum potentiam operandi; Sd substa nequit identificari. Ergo.

2. Provat mir: quod ē propriuz Dei nequit subste create communicari; Sd identificare secum potentiaz operandi ē propriuz Dei: ergo. hoc solet distingui sic: identificare per participationem ē propriuz subste create, et identificare per essam ē proprium Dei; itra sic:

3. Sd substa creata n̄ potest identificare secum potentiam operandi per participationem: tuit ergo solutio:

4. Provat: Si substa creata possit identificare secum potēz operandi, haret virtutem participatam a Deo ad immate operandum: Sd n̄ habet talem virtutez: ergo.

5. Provat mir: Virtus participata a Deo subste create ad operandum ē virtus participata a Deo ad operandum medio accidentibus; Sd virtus participata a Deo ad operandum medio accidentibus, n̄ ē virtus participata ad immate operanduz: ergo.

6. Provat mir: Virtus participata a Deo subste create ē virtus participata subste create ad operandum medio accidentibus, si substa n̄ sit priuz proximum operaonis; Sd substa n̄ ē tale priuz: ergo.

7. Provat mir: Substa creata eēt priuum proximum operaonis, si haberet potēz immate communicataz a Deo ad operanduz; Sd substa creata n̄ hēt talem potentiam: ergo.

8. Provat mir: Si subste create hererent potēz immate comunicataz a Deo ad operanduz, eēnt idoneę ad producendos suos effectus vi suę naturę; Sd ita operari sive produci n̄ convenit substijs creatis: ergo.

9. Provat mir: quod ē propriuz Dei nequit substijs creatis convenire; Sd agere, seu producere vi virtutis suę ē propriuz Dei: ergo.

Argumento contra la propria existencia de la materia prima.

1. Conclusio asserens mat[eri]am h[abe]re propriam existentiam ē contra Phum̃ ejusque modum philosophandi; s[e]d d[ic]t[a] quae contra Phum̃ ē a Phis n[on] ē sustinenda: ergo.

2. Provat[ur] maj: d[ic]t[a] asserens mat[eri]am h[abe]re propriam existentiam ē omnino impertinens, et implicatoria; s[e]d quidquid implicatorium ē, contra Phum̃ ē: ergo.

3. Provat[ur] maj: illud impertinens implicatoriumque ē, quod ex t[ermin]is repugnans ē: s[e]d d[ic]t[a] asserens propriam existentiam mat[eri]ae primae ex terminis repugnans ē: ergo.

4. Provat[ur] min: Omne illud, quod contradictionem involvit ex t[ermin]is repugnans ē; s[e]d d[ic]t[a] asserens mat[eri]am h[abe]re propriam existentiam contradictionem involvit: ergo.

5. Provat[ur] min: contradictio ē affirmatio, et negatio ejusdem de eodem secundum easdem circunstantias temporis, et loci; s[e]d stante d[ic]t[ri]ne asserente mat[eri]am h[abe]re propriam existentiam, verificat[ur] affirmatio, et negatio ejusdem de eodem: ergo.

6. Provat[ur] min: tunc verificat[ur] affirmatio, et negatio ejusdem de eodem, quando ponit[ur] aliquod ens, quod comparatum alteri, neque ē idem, nec distinctum ab illo; s[e]d admissa d[oct]rine asserente mat[eri]am [?]. ponit[ur] necessario tale ens: ergo.

7. Provat[ur] min: posito ente, quod nequit cum alio identificari, neque ab illo distingui, ponit[ur] ens, quod alteri comparatum, nec ē idem, nec distinctum ab eo; s[e]d admissa d[oct]rine asserente [?] ponit[ur] ens quod nequit cum alio identificari, nec ab illo distingui: ergo.

8. Provat[ur] min: admissa propria existentia ipsius mat[eri]ae h[aec] nequit cum ipsa identificari, nec ab ea distingui, s[e]d tali existentia ē aliquod ens: ergo. Non p[otes]t cum illa identificari, s[e]d nec distingui: ergo.

9. Provat[ur] maj: nequit existentia mat[eri]ae cum ipsa identificari, si ē actus entitativus illius, s[e]d existentia talis actus ē: ergo.

10. Provat[ur] maj: eo ipso, quod existentia sit actus entitativus [illegible] nequit cum ipsa identificari si existentia debet esse actus alicujus

subtē, seu potentiæ; sed eo ipso quod existā sit actus debet ēē alicujus subtē, seu potē: ergo.

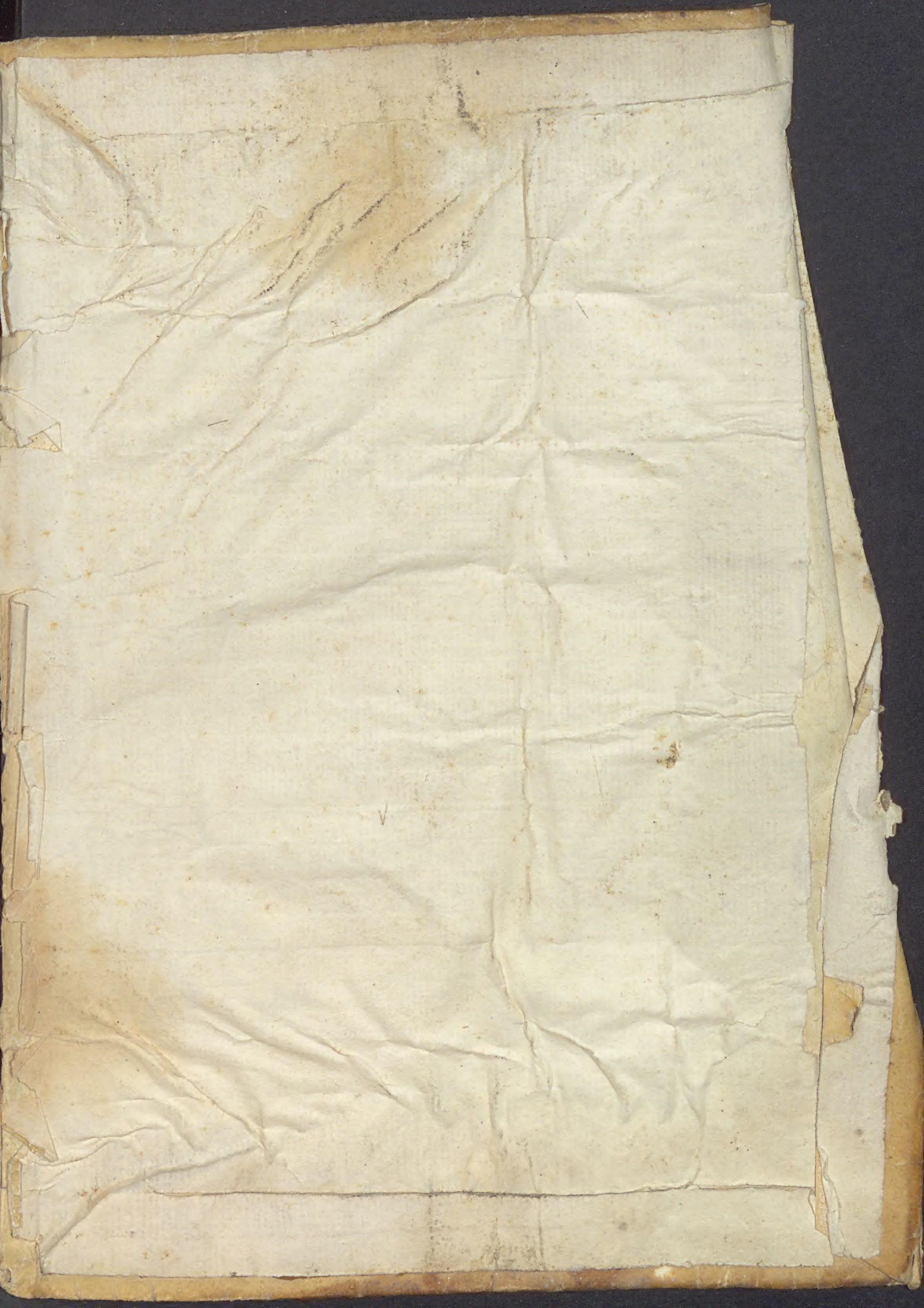
1. Probatur maior: eo ipso, quod existā sit actus alicujus subtē seu potē, maxime matē hæc eēt; sed eo ipso, quod existā sit actus entitativus matē hæ, ipsamet matā potā receptiva illius, nequit cum illa identificari: ergo....

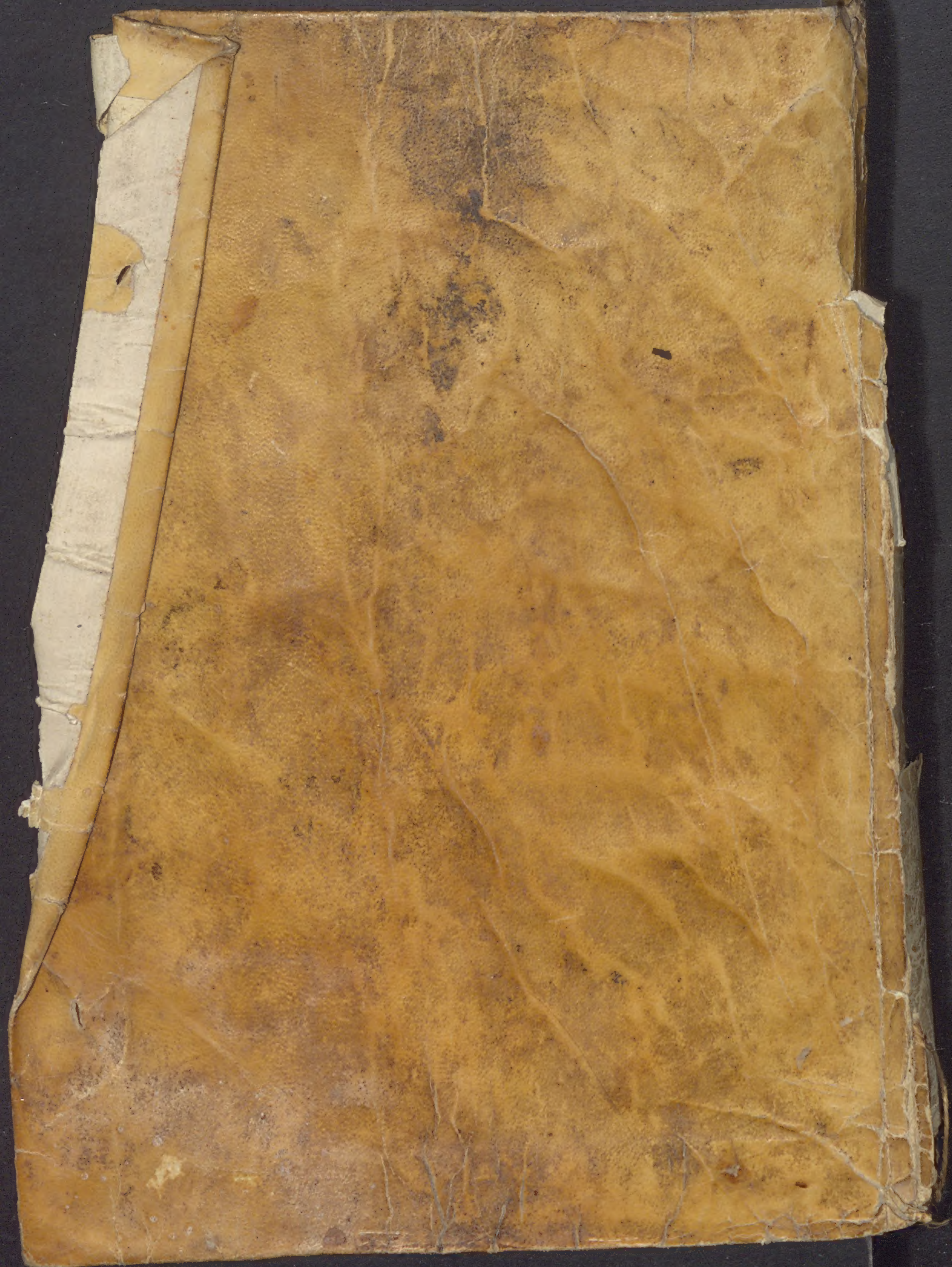
2. Probatur minor: Duæ fæ immatē oppositæ nequeunt identificari; sed tales sunt actus, et potentia: ergo.

Ultra ergo dilectissimi non progredimur: tempus enim consumacionis obediencia nostre transegit, transit quidem velut humbra, sicut de homine alio tempore dixit Profeta Job. Et quemamdmodum Rex Regius, in Psalmis et ymnis, in citara et organo Domino gratulans cantabat; Omnis consumacionis vidi finem: yta et nos, nostre ... laboris consumacionis finem vidimus. Sed quan feliciter? Gratis laboris ... in eo experti sumus Parentis nostri prudenciam, ejus afavilitate virtus ... sumus; ipsius modestia gubernamur, religiositas sua omnibus manifesta, exemplum est, ut refrenetur ymmo religiositas nra. Pietas semper ... mansuetudo ejus et humilitas laudacionem nostram laudacionemque totius mundi merentur. Gratias ago Pater mi; Gratias ago omnipotenti Deo pro tot tantisque virtutibus, quibus te cumulabit Deus ... et ... ego autem te ornatum conspicuando tan preciosis virtutibus, ... superabundo gaudio. Sed proch dolor! Ynmortalis sum ego odie si ... non morior.

Sed quid plura dilectissimi? quid de ejus referam sapiencia? sciencia sua non aufugit a mente nostra errores vane ... sciencia sua manifestavit oculta; declaravit veritatem ... ... adeo Philosophorum errores in obscuritatis sepulcro. Et autem cuilibet nostrum deditor fuit in preclara ejus explicacione? Qui et nostrum sapiencia indigenti non dedit affluenter? Omnibus omnia

VAVA

DE DI